NORGES OFFICIELLE STATISTIK. VI. 47.

BERETNINGER

OM

AMTERNES ØKONOMISKE TILSTAND

1906—1910.

AVGIT I HENHOLD TIL DEN NORSKE REGJERINGS RESOLUTION
AV 9 JUNI 1905.

(Rapports des préfets sur l'état économique et social des préfectures pendant la période de 1906 à 1910.)

UTGIT AV
DET STATISTISKE CENTRALBYRAA.

II.
(STAVANGER—FINMARKEN.)

KRISTIANIA.
I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1915.

Pris kr. 1,50.

Norges Officielle Statistik, række V.

(Statistique Officielle de la Norvège, série V.)

Nr. 1—128 findes opført i Fortegnelse over Norges Officielle Statistik 1 juli 1889—31 december 1910.

— 129—183 se omslaget paa verker trykt i 1912, 1913 og 1914.

Trykt 1913:

Nr. 184. Rekrutering 1911. *(Recrutement.)*

— 185. Skiftevæsenet samt overformynderierne 1910. *(Successions, faillites et biens pupillaires.)*

— 186. Norges fiskerier 1911. *(Grandes pêches maritimes.)*

— 187. Folkemængdens bevægelse 1908 og 1909. *(Mouvement de la population.)*

— 188. Folketællingen 1 december 1910. Tredje hefte. Bebodde hus og husholdninger *(Recensement du 1er décembre 1910. III. Maisons habitées et ménages.)*

— 189. Stortingsvalget 1912. *(Élections en 1912 pour le «Storting».)*

— 190. Sindssykeasylenes virksomhet 1911. *(Hospices d'aliénés.)*

— 191. Norges telegrafvæsen 1911/12. *(Télégraphes et téléphones de l'État.)*

— 192. De offentlige jernbaner 1911/12. *(Chemins de fer publics.)*

— 193. Private aktiebanker 1911. *(Banques privées par actions.)*

— 194. Haandverkstællingen 1910. Andet hefte. Indtægt, Formue og Produktions forhold. *(Recensement des métiers en 1910. II. Revenus, fortunes et production.)*

— 195. Ulykkesforsikringen 1910. *(Assurances contre les accidents du travail.)*

— 196. Jordbruk og fædrift 1906—1910. *(Agriculture et élève du bétail.)*

— 197. Norges bergverksdrift 1911. *(Mines et usines.)*

— 198. Norges skibsfart 1911. *(Navigation.)*

— 199. Alkoholstatistik II. 1908—1911. *(Statistique des boissons alcooliques. II. 190 à 1911.)*

— 200. Den Almindelige Brandforsikrings-Indretning for Bygninger 1910—191 *(L'institution générale des assurances des bâtiments contre l'incendie.)*

— 201. Veterinærvæsenet og kjødkontrollen 1911. *(Service vétérinaire et l'Inspection d la viande.)*

— 202. Fabriktællingen 1909. Andet hefte. Arbeidslønninger i industrien *(Recen sement industriel 1909. II. Salaires.)*

— 203. Kriminalstatistik 1909 og 1910. *(Justice criminelle.)*

— 204. Norges postvæsen 1912. *(Statistique postale.)*

— 205. Fængselsstyrelsens aarbok 1909. *(Annuaire de l'Administration générale d prisons 1909.)*

— 206. Fabriktællingen 1909. Tredje hefte. Arbeidstiden i industrien. *(Recensemen industriel 1909. III. Durée du travail dans l'industrie.)*

— 207. Fattigvæsenet 1910. *(Assistance publique.)*

— 208. Norges handel 1912. *(Commerce.)*

— 209. Folkemængdens bevægelse 1910. *(Mouvement de la population.)*

— 210. Kriminalstatistik. Oversigt 1886—1904. *(Justice criminelle. Introduction tableaux rétrospectifs.)*

— 211. Folketællingen 1 december 1910. Fjerde hefte. Folkemængde fordelt efter liv stilling. *(Recensement du 1er décembre 1910. IV. Population classée par professions*

— 212. Arbeidslønninger 1910. *(Gages annuels des domestiques et salaires des ouvriers*

— 213. Industristatistik 1911. *(Statistique industrielle.)*

— 214. Fiskerforsikringen 1912. *(Assurances contre les accidents des marins pêcheurs*

— 215. Norges kommunale finanser 1909. *(Finances des communes.)*

NORGES OFFICIELLE STATISTIK. VI. 47.

BERETNINGER

OM

AMTERNES ØKONOMISKE TILSTAND

1906—1910.

AVGIT I HENHOLD TIL DEN NORSKE REGJERINGS RESOLUTION
AV 9 JUNI 1905.

(Rapports des préfets sur l'état économique et social des préfectures pendant la période de 1906 à 1910.)

UTGIT AV
DET STATISTISKE CENTRALBYRAA.

II.
STAVANGER—FINMARKEN.)

KRISTIANIA.
I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1915.

For femaarene 1881—1885, 1886—1890 og 1891—1895 se Norges Officielle Statistik, række III nr. 102, 206 og 315.

For femaaret 1896—1900 se Norges Officielle Statistik række IV nr. 106.

—«— 1901—1905 —«— « V nr. 93.

STEEN'SKE BOGTRYKKERI.

Indhold.

			Trykt
Nr.	XI.	Beretning fra amtmanden i Stavanger amt	nov. 1913.
-	XII.	— - — - Søndre Bergenhus —	okt. 1912.
-	XIII.	— - stiftamtmanden i Bergen	decb. 1915.
-	XIV.	— - amtmanden i Nordre Bergenhus amt	sept. 1913.
-	XV.	— - — - Romsdals —	sept. 1915.
-	XVI.	— - — - Søndre Trondhjems —	aug. 1914.
-	XVII.	— - — - Nordre — —	april 1914
-	XVIII.	— - — - Nordlands —	sept. 1915.
-	XIX.	— - — - Tromsø —	nov 1914.
-	XX.	— - — - Finmarkens —	febr. 1914.

Anhang. Avtryk av rundskrivelser og skemaer vedkommende femaarsberetningen.

Table des matières.

N°	XI.	Rapport du préfet de Stavanger.
-	XII.	— - — - Bergenhus du Sud.
-	XIII.	— - — - la ville de Bergen.
-	XIV.	— - — - Bergenhus du Nord.
-	XV.	— - — - Romsdal.
-	XVI.	— - — - Trondhjem du Sud.
-	XVII.	— - — - Trondhjem du Nord.
-	XVIII.	— - — - Nordland.
-	XIX.	— - — - Tromsø.
-	XX.	— - — - Finmarken.

Appendice. Circulaires, formulaires questionnaires.

XI.

Stavanger amt.

Beretning

om Stavanger amts økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

I Indledning.

Administrativ inddeling.

Det tidligere Avaldsnes herred blev ved kgl. res. av 27 juni 1908 delt i to, nemlig Avaldsnes herred, svarende til Avaldsnes og Førdesfjordens sogn, og Kopervik herred, svarende til Kopervik landsogn.

Amtet har derefter 41 herreder.

Fra 1 juli 1910 oprettedes et 2det politifuldmægtigembede i Stavanger, kgl. res. av 21 april 1910, post 3, saaledes at der ved Stavanger politikammer nu er 2 politifuldmægtiger.

I 1910 oprettedes 2 nye amtsdyrlægestillinger, nemlig for herrederne Klepp, Time, Nærbø og Varhaug paa Jæderen med bopæl Time og for herrederne Sand, Saude og Suldal i Ryfylke med bopæl Sand. Ialt 5 amtsdyrlæger.

Fra 1909 er ansat 2 amtsagronomer, en med distrikt Jæderen og Dalene og en med distrikt Ryfylke og Karmsund.

I femaaret er følgende jordmordistrikter delt i to, nemlig Høgsfjord i Høle og Fossan (Justisdepartementets skrivelse av 28 september 1906), Vikedal i Vikedal og Imsland (skrivelse av 28 januar 1907) og Skjold i Skjold og Vats (skrivelse av 28 april 1910). Ialt 46 jordmordistrikter i amtet.

Folkemængden.

Den tilstedeværende og hjemmehørende folkemængde i Stavanger amts landdistrikt 1 december 1910 utgjorde henholdsvis 83 218 og 85 845.

Efter tællingen i 1900 utgjorde den hjemmehørende folkemængde 80 583.

Ind- og utflytning.

Efter opgaver fra de forskjellige herreder over indflyttede og utflyttede ska de sidstes antal overstige de førstes med 506. I opgaverne er ogsaa medtat flyt ning fra herred til herred inden amtet.

Utvandringen

over Stavanger til oversjøiske land fra amtets byer og herreder stiller sig saa ledes:

By og herred.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	Tilsammen.
Stavanger	427	446	215	361	375	1 824
Haugesund	96	119	-	89	93	397
Sandnes	20	13	8	11	43	95
Kopervik	22	31	24	-	57	134
Aakre	-	2	-	4	11	17
Aardal	11	16	5	14	19	65
Avaldsnes	60	65	25	87	62	299
Bjerkreim	28	22	15	31	27	123
Egersund	102	115	15	159	119	510
Finnø	18	7	7	20	16	68
Fister	-	4	-	-	-	4
Fossan	13	-	5	26	-	44
Gjesdal	17	4	6	44	18	89
Haaland	42	41	26	42	56	207
Helleland	8	10	14	25	11	68
Heskestad	8	9	5	8	5	35
Hetland	71	84	13	69	43	280
Hjelmeland	36	51	18	31	55	191
Høiland	33	34	2	32	38	139
Høle	12	31	7	25	49	124
Jelsa	32	10	12	28	30	112
Klepp	26	21	5	28	23	103
Lund	12	24	11	-	23	70
Nerstrand og Sjernerø	34	24	25	-	31	114
Nærbø	26	16	7	25	18	92
Ogne	15	3	4	3	10	35
Rennesø	23	17	6	19	24	89
Sand	18	9	25	18	28	98
Overføres	1 210	1 228	505	1 199	1 284	5 426

By og herred.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	Tilsammen.
Overført	1 210	1 228	505	1 199	1 284	5 426
Saude	26	31	25	32	31	145
Skaare	18	21	9	28	21	97
Skjold	31	29	25	35	63	183
Skudenes	67	86	117	77	146	493
Sogndal	66	-	25	41	37	169
Strand	20	6	10	19	25	80
Suldal	6	10	13	16	32	77
Time	49	43	20	29	44	185
Torvestad	28	31	17	37	33	146
Tysvær og Bokn	44	20	10	36	60	170
Varhaug	16	25	13	15	27	96
Vats	-	6	1	1	-	8
Vikedal	48	39	29	66	41	223
	1 629	1 575	819	1 631	1 844	7 498
Hertil som har været paa besøk i Norge fra oversjøiske land.	751	894	726	1 102	901	4 374
Tilsammen	2 380	2 469	1 545	2 733	2 745	11 872

A. Landdistriktet.

2. Jordbruk og fædrift.

Eiendom og bruksforhold.

Ved utgangen av aaret 1910 hadde amtet en samlet matrikelskyld av mark 23 245.19 og 17 098 særskilt skyldsatte bruk, hvilket gir en skyld av mark 1.36 pr. bruk.

Den gjennemsnitlige skyld for de enkelte herreder utgjør:

Aakre 0.66, Aardal 2.42, Avaldsnes 1.43, Bjerkreim 2.05, Bokn 1.30, Egersund 0.80, Finnø 2.93, Fister 3 42, Fossan 1.38, Gjesdal 1.00, Haaland 1.21, Helleland 1.99, Heskestad 1.42, Hetland 0.93, Hjelmeland 2.22, Høiland 1.06, Høle 0.99, Jelsa 2.16, Klepp 1 80, Kopervik 1.02, Lund 1.09, Mosterø 3.03, Nerstrand 2.62, Nærbø 1.52, Ogne 0.93, Rennesø 3.40, Sand 1.51, Saude 1.18, Sjernerø 1.70, Skaare 0.46, Skjold 1.84, Skudenes 1.22, Sogndal 1.31, Strand 1.35, Suldal 1.65, Time 1.46, Torvestad 1.40, Tysvær 1.43, Varhaug 1.48, Vats 2.62, Vikedal 1.93.

Gjennemsnitsskylden ved utgangen av forrige femaar var mark 1.56 pr. bruk

Antallet av bruk er i femaaret steget med 1 106, hvorav falder paa: Aakr 125, Haaland 158, Hetland 167, Høiland 171, Skaare 410 og Time 121.

Forøkelsen skyldes antagelig for Aakre's vedkommende en utvidet bebyggels og utstykning i Aakrehavn med sin gode fiskeri- og forretningsbedrift, for Het land, Høiland og Skaare deres nærhet til byerne Stavanger, Sandnes og Hauge sund, for Haaland utvidet bebyggelse omkring Sandekrossen, som er undergit byg ningslovens bestemmelse, samt utstykning av utmarker i nærheten av Maldesletter og Stavanger by, og for Time's vedkommende den store bebyggelse ved Time jern banestation.

Ved Stavanger bys utvidelse i 1906 utgik av Hetlands herredsmatrikel 138 bruk med en samlet skyld av mark 37.21.

Det er bortsalg av hustomter, særlig i nærheten av byerne og paa steder hvor der foregaar industriel virksomhet, som saaledes hovedsagelig foraarsaker ned gangen i jordbrukenes størrelse.

Derhos skyldes utstykningen nye dyrkningsfelter i ikke liten utstrækning.

Til utstykningen saavel i byggetomter som til smaabruk har Arbeiderbruk og Boligbanken i stor utstrækning ydet hjælp.

Efternævnte herreder i amtet har besluttet at garantere for laan av nævnte bank for indtil følgende beløp.

Herreder.	Beløp.	Approbert ved kgl. res.	Tilsammen.
	Kr.		Kr.
Aakre	50 000	17/11 1911	50 000
Aardal	20 000	28/2 1905	20 000
Avaldsnes	16 000	14/6 1904	26 000
	10 000	15/4 1910	
Bjerkreim	40 000	7/6 1904	40 000
Bokn	25 000	27/10 1904	25 000
Egersund	25 000	15/7 1904	25 000
Finnø	-	-	
Fister	5 000	18/11 1910	5 000
Fossan	20 000	7/5 1904	20 000
Gjesdal	40 000	21/4 1904	75 000
	10 000	2/7 1905	
	10 000	24/11 1906	
	15 000	5/5 1908	

Herreder.	Beløp.	Approbert ved kgl. res.	Tilsammen.
	Kr.		Kr.
Haaland	10 000	7/6 1904	75 000
	20 000	3/4 1905	
	20 000	28/9 1907	
	25 000	28/5 1909	
Helleland	-	-	
Heskestad	-	-	-
Hetland	50 000	25/3 1904	75 000
	25 000	3/2 1909	
Hjelmeland	20 000	10/11 1904	20 000
Høiland	50 000	25/3 1904	100 000
	50 000	8/6 1907	
Høle	15 000	24/10 1905	15 000
Jelsa	10 000	29/2 1908	15 000
	5 000	28/7 1910	
Klepp	20 000	8/9 1904	40 000
	5 000	14/7 1905	
	15 000	24/10 1908	
Kopervik	4 000	14/6 1904	12 000
	8 000	17/11 1909	
Lund	10 000	1/5 1906	10 000
Mosterø	10 000	24/11 1906	10 000
Nerstrand	10 000	6/1 1908	10 000
Nærbø	20 000	14/4 1904	40 000
	20 000	20/5 1910	
Ogne	10 000	8/9 1904	20 000
	10 000	24/4 1908	
Rennesø	15 000	21/4 1904	15 000
Sand	20 000	21/4 1904	20 000
Saude	-	-	-
Sjernerø	10 000	3/4 1905	10 000
Skaare	12 000	15/7 1904	12 000
Skjold	30 000	7/6 1904	50 000
	20 000	25/8 1905	
Skudenes	20 000	1/5 1906	20 000
Sogndal	20 000	17/7 1908	20 000
Strand	40 000	25/5 1904	40 000
Suldal	15 000	2/6 1904	15 000

Herreder.	Beløp.	Approbert ved kgl. res.	Tilsammen.
	Kr.		Kr.
Time	50 000	14/4 1904	75 000
	25 000	11/11 1908	
Torvestad	10 000	6/12 1905	20 000
	10 000	25/2 1910	
Tysvær	20 000	2/7 1905	30 000
	10 000	26/6 1908	
Varhaug	10 000	12/12 1906	20 000
	10 000	20/8 1909	
Vats	10 000	9/3 1904	25 000
	15 000	3/4 1905	
Vikedal	30 000	24/5 1904	30 000

Jordfællesskap og avløsning derav ved utskiftning.

Fællesskap i indmark forekommer i liten utstrækning i amtet.

Anskaffelse av landbruksmaskiner og fuldkomnere landbruksredskaper har især paa Jæderen bevirket, at fordringerne til større retlinjede teiger har steget betydelig i de senere aar.

Derimot er fællesskap i utmark endnu adskillig utbredt i amtet.

Nogen nedgang i utskiftningsarbeidet har endnu ikke vist sig. De ældste offentlige utskiftninger viser sig ofte at være utidsmæssige, delings- og skyldsætningsforretninger kan ha virket forstyrrende paa den tidligere utskiftning, og nye utskiftninger har derfor vist sig paakrævet.

Forøvrig er der forholdsvis mindre indmark igjen at skifte, idet det som nævnt især er utmark og tildels fællesskap i bruksrettigheter, som er gjenstand for utskiftning.

I femaaret har der gjennemsnitlig været avsluttet ca. 130 utskiftninger om aaret.

Opdyrkning av nyt land samt grundforbedringer.

Efter opgave fra ingeniør Sommerschild er der i femaaret ved sænknings- og uttapningsarbeide utført:

I 1906:	i Avaldsnes	76 maal.		
- —	- Skjold	22 —		
—	- Hjelmeland	37 —		
			135	maal.
I 1907:	i Skudenes	100 maal.		
- —	- Klepp	560 —		
			660	—
I 1908:	i Skaare	85 maal.		
- —	- Nerstrand	28 —		
- —	- Høiland	282 —		
- —	- Haaland	200 —		
—	- Klepp	610 —		
—	- Time	980 —		
—	- Gjesdal	100 —		
			2 285	maal.
I 1909:	i Torvestad	98 maal.		
- —	- Skudenes	167 —		
- —	- Høle	100 —		
- —	- Hetland	30 —		
- —	- Haaland	532 —		
- —	- Time	46 —		
- —	- Nærbø	2 000 —		
- —	- Helleland	18 —		
- —	- Sogndal	45 —		
			3 036	maal.
I 1910:	i Avaldsnes	27 maal.		
- —	- Klepp	557 —		
- —	- Heskestad	18 —		
			602	—
		Tilsammen	6 718	maal.

Opdyrkning av nyt land og forbedring av tidligere mindre godt dyrket jord har foregaat i stor utstrækning, særlig paa Jæderen.

Høstutbyttet

har i femaaret gjennemgaaende været godt, omend de kolde og regnfulde sommere i 1907 og 1909 satte utbyttet i disse aar noget tilbake.

Forskjellige kulturer.

Da arbeidshjælpen falder kostbar, har en væsentlig del av det dyrkede areal været anvendt til eng. Dog har man i den sidste tid av femaaret og særlig paa Jæderen lagt mere vegt paa dyrkning av korn og rotfrugter — især turnips. Av poteter dyrkes i faa bygder mer end til husbehov.

Dyrkning av grønsaker er i stadig økning.

Havebruk og bærsankning m. v.

Særlig dyrkning av kjøkkenvekster og bærfrugt har i femaaret utviklet sig sterkt. Kjøkkenvekstdyrkningen foregaar for det meste som en landbruksmæssig dyrkning paa de mindre gaarder i nærheten av Sandnes, Stavanger og Haugesund. Tiltrods for det sterkt økende forbruk paa disse steder har dyrkningen utviklet sig saa sterkt, at der forsendes og omsættes betydelige mængder utenfor amtet, særlig til Bergen og nordenforliggende byer.

Bærdyrkningen — særlig solbærdyrkningen — øker sterkt for eksport til England. Eksporten har utviklet sig fra forretningseksport, drevet av eksportører i Stavanger, som kjøpte bærene, til lagseksport, idet dyrkerne ved sammenslutning eksporterer sine bær direkte til England uten mellemmænd.

Av solbær, rips og blaabær er utført:

I 1906:	60 496 kg.,	hvorav av	5	eksportlag	ca.	25 032 kg.
- 1908:	93 378 -	—	- 10	—	-	74 036 -
- 1910:	72 408.					

Nedgangen i 1910 av det utførte kvantum skyldes daarlig bæraar i forbindelse med sterkt øket krav paa det hjemlige marked.

Frugtavlen forøvrig gaar fremad med dyrkning av pærer og plommer, som distriktet har betingelser for at dyrke. Økningen er dog ikke saa sterk, at distriktets forbruk dækkes.

Kreaturforhold og sæterbruk.

Hesteavlen. Av de av Staten og amtskommunen anskaffede stamhingster av vestlandsrace er i femaaret utrangert 4 og indkjøpt 3, hvorav 2 statsamtshingster og 1 statshingst. Derhos har hesteavlsselskaper indkjøpt 1 hingst av dølerace og 2 av vestlandsrace.

Ved de aarlige hesteutstillinger i Stavanger er der nu adgang til fri konkuranse om præmier for begge racer. Antallet av de fremstillede dølehingster er mindre; men bedømmelsen av denne race er av stor betydning, idet opdrætterne derved gives anledning til at erhverve sig et nærmere kjendskap til denne type. Dette har bevirket en større interesse for ren avl av begge racer.

De sidste aars høie hestepriser har imidlertid bevirket, at opdræt av hester er tiltat.

Kvægavlen har gaat sin jevne gang som før.

Det Flachske præmieringssystem med utstillinger i alle bygder har virket meget heldig baade ved det bedre utvalg av avlsdyr, og fordi konkuransen har ledet til en bedre fôring og større interesse for baade jordbruk og husdyrbruk.

Ved statskvægutstillingerne sees adskillig fremgang med hensyn til dyrenes størrelse og kvalitet og særlig for okseavdelingen.

Saueholdet er ogsaa en meget vigtig gren av husdyrholdet. Der holdes nordskotsk og sydskotsk cheviot, blackfaced og forskjellige gamle og nye blandinger som bruksfaar.

I 1908 begyndte man med en amtsutstilling for lønsomme fæstnede blandingstyper for at forsøke med at fremelske disse til stedegne racer.

Blandt disse sauetyper findes der ofte gode melkere med store lam.

Nogen forøkelse av saueantallet her i amtet kan ikke sees, snarere er det motsatte tilfældet væsentlig paa grund av utvidelse av kunstengen, mens den naturlige eng i tilsvarende grad indskrænkes, og utslaatter og fjeldslaatter mindre utnyttes.

Gjeteholdet spiller ingen rolle her i distriktet.

Svineholdet er heller ikke av særlig betydning. Der holdes ikke stort mere svin end til husbehov. Det har i de senere aar nærmest været i avtagende paa grund av de høie kraftfôrpriser og lave fleskepriser.

Sæterbruket har været av betydning for bygderne i Indre Ryfylke; men det gaar stadig tilbake. Man finder det ulønsomt at leie en person til at ligge paa stølen hele sommeren med nogen faa kreaturer. At slutte sig sammen i sæterlag for ad den vei at faa utgifterne ned er der endnu ikke opnaadd enighet om. Fortiden er det kun Saude og Suldal, som driver sæterbruk av nogen videre betydning; men ogsaa der er det i tilbakegang.

Meieri- og ysteridrift.

I næsten alle bygder i Jæderen og Dalene samt paa Karmsund er der nu et eller flere meierier eller ysterier. Ved samtlige disse er melkemængden øket tildels sterkt i perioden.

Paa de fleste gaarder i Ryfylke behandles melken hjemme enten ved lavning av smør og fetost eller direkte salg. I enkelte bygder er der dog oprettet meierier eller ysterier, og interessen for disse er stadig stigende. Til at begynde med oprettedes væsentlig rene smørmeierier, og den skummede melk blev hjemsendt. I den senere tid er man gaat over til oprettelse av smørmeierier i forbindelse med ysterier eller ogsaa bare ysteri. Det ser nemlig ut til, at de rene smørmeierier har vanskelig for at klare sig uten der, hvor man kan gjøre regning paa en stor daglig melketilførsel.

Meieribedriften har forøvrig spillet en meget betydelig rolle i jordbrukets økonomi i femaarsperioden.

Benyttelse av maskiner.

Bruken av landbruksmaskiner øker stadig meget sterkt. Man sparer arbeidshjælp og er mindre avhængig av veiret. Det er særlig høstemaskiner,

som slaamaskiner, hesteriver og høivendere, som finder størst utbredelse. I de allersidste aar er ogsaa transportable treskeverk — drevet av motor — kommet til.

Indkjøp av kraftfôr og kunstgjødning.

Bruken av kraftfôr og kunstgjødning tiltar stadig, særlig i meieri- og ysteridistrikter. Det kraftfôr, som særlig brukes, er avfaldsmel og bomuldsfrøkakemel. Av kunstgjødning er det særlig tomasfosfatmel og kainit samt norgesalpeter, som gaar i handelen.

Stavanger Amts Landhusholdningsselskaps Fællesindkjøp har i de 5 sidste aar hat saadan omsætning:

Driftsaaret 1 juli 1906—30 juni 1907:		
Kraftfôr	kr.	61 006.68
Gjødsel	«	90 515.18
Frø	«	8 727.17
	kr.	160 249.03
Driftsaaret 1 juli 1907—30 juni 1908:		
Kraftfôr	kr.	150 036.20
Gjødsel	«	101 696.26
Frø	«	9 833.21
	kr.	261 565.67
Driftsaaret 1 juli 1908—30 juni 1909:		
Kraftfôr	kr.	157 090.31
Gjødsel	«	93 271.96
Frø	«	10 558.56
Gjærdenet & traad	«	2 974.50
	kr.	263 895.33
Driftsaaret 1 juli 1909—30 juni 1910:		
Kraftfôr	kr.	248 734.12
Gjødsel	«	109 178.51
Frø & saakorn	«	18 308.23
Gjærdenet & traad	«	5 180.61
	kr.	381 401.47
Driftsaaret 1 juli 1910—30 juni 1911:		
Kraftfôr	kr.	248 500.39
Gjødsel	«	138 457.67
Frø & saakorn	«	22 595.92
Gjærdenet & traad	«	4 423.40
	kr.	413 977.38

Arbeidsforhold.

Det er meget vanskelig paa landsbygden at erholde den til sine tider fornødne arbeidshjælp. Arbeidslønningerne er høie, og gaardbrukerne søker i størst mulig utstrækning at klare sig ved egen hjælp. De indskrænker sig til at bruke leiet arbeidshjælp kun i aannetiderne; men det er ikke arbeiderne tjent med; de maa ha arbeide ogsaa utenfor aannetiderne, selv om de blir godt betalt under disse. Følgen blir, at arbeiderne søker til byerne, hvor gunstigere arbeidsvilkaar tilbydes, eller utvandrer til Amerika.

Salgsprodukter og avsætningsmarkeder.

Av landbruksprodukter avsættes væsentlig melk, smør, ost, kjøt, havre, poteter, høi, halm, egg og uld; dernæst kommer bær, grønsaker og flesk samt i Ryfylke tømmer og ved; videre kjør, sauer og hester.

Det meste er solgt paa det indenlandske marked til amtets byer samt Kristiania og endel andre østlandsbyer. Smørret fra Jædermeierierne er i den sidste del av perioden for en stor del avsat paa det engelske marked.

Priserne paa landmandsprodukter har i perioden steget noget — antagelig fra 2 til 10 pct.

De opgives at være omtrent saaledes:

For	melk	ca. kr.	0.10	pr.	kg.	
-	smør	- -	1.80	til	2.00	pr. kg.
-	ost	- -	0.40	-	1.00	—«—
-	kjøt	- -	0.80	-	1.00	—«—
-	havre	- -	0.10	-	0.11	—«—
-	poteter	- -	4.00	-	6.00	pr. td.
-	egg	- -	0.90	-	1.00	pr. kg.
-	uld	- -	1.20	-	1.30	—«—
-	flesk	- -	0.90	-	1.00	—«—
-	birkeved	- -	14.00	-	16.00	pr. favn.
-	furuved	- -	12.00	-	14.00	—«—
-	bærekjør	- -	130.00	-	150.00	pr. stykke.
-	voksne hester	- -	400.00	-	500.00	—«—
-	føl (½ aar gml.)	- -	100.00	-	150.00	—«—

Landbrukets gjældsforhold.

Efter opgave fra sorenskriverne er der i femaaret tinglyst pantegjæld for følgende beløp:

Dalene		kr.	2 063 447.00
Jæderen		«	6 817 582.00
Ryfylke		«	2 497 308.00
Karmsund		«	3 777 950.00
		kr.	15 156 287.00
I femaaret er avlæst:			
Dalene	kr. 1 158 084 00		
Jæderen	« 2 636 852.00		
Ryfylke	« 1 467 896.00		
Karmsund	« 1 384 530.00		
		«	6 647 362.00
	Forøket med	kr.	8 508 925.00

Sammenslutning og foreninger vedkommende bedrift, særlig kooperationen.

Stavanger Amts Landhusholdningsselskaps Fællesindkjøp oprettedes i 1892. Der er nu 100 underavdelinger. De fleste av disse er landbruksforeninger, hvis formaal ved siden av at forrette som indkjøpsforeninger ogsaa er at virke ved forskjellige andre foranstaltninger til landbrukets fremme.

Den væsentlige virksomhet er dog som regel indkjøpene. Enkelte av selskapets underavdelinger benævner sig indkjøpslag og har da som regel ingen opgave utenom deltagelse i fællesindkjøpene.

Samtlige amtets landbruksforeninger er tilsluttet landhusholdningsselskapet og fællesindkjøpene.

Av de 12 forbruksforeninger, som er oprettet i amtets landdistrikt, har de 5 nu sluttet sig til fællesindkjøpene som underavdelinger av disse, og flere av de øvrige staar i begrep om at slutte sig til.

3. Skogdrift.

Herom hitsættes følgende beretning fra amtsskogmester Skodsem:

«Om den naturlige skog gjælder fremdeles det, som er meddelt derom i forrige femaarsberetning.

Furuskogen gaar fremdeles tilbake omend langsomt. De tidligere velskjøttede skoger er fremdeles vel vedlikeholdt, og i andre skoger med oftest ujevn og for tynd bestand hugges paa en maate for litet, idet gammel træbestand holdes for længe paa roten; men ellers hugges gjennemgaaende for sterkt og paa uheldig maate, dels ved snauhugst, hvorved ogsaa ung- og smaaskog feies ned for fote, og dels ved planløs plukningshugst, ved hvilken den allerede forvildede grund alt

mer og mer overgroes av en ukrudsvegetation, som hemmer den naturlige besaaning og umuliggjør fremkomst av en nogenlunde tilfredsstillende ny furubestand. Av og til kan nu merkes, at skogeiere blir opmerksom paa det uheldige ved den gamle skogbehandling; men til noget omslag i hugst- og driftsmaate er det endnu ikke kommet uten ganske enkeltvis.

Det kan ogsaa bemerkes, at i femaaret har her været en næsten fuldstændig mangel paa frø i furuskogen. For 1906 og 1910 er saaledes notert «ganske litet» og for de tre mellemliggende aar «praktisk talt intet» furufrø.

Løvskogen har derimot vundet terræng i femaaret. Ved en hensynsfuldere behandling og især formedelst mindre sterk beitning har birken fortsat med at brede sig ut over skogløs grund, hvor den maa være velset, likesom den ogsaa trænger sig ind i den tyndt stillede furuskog, hvor den litt efter hvert fortrænger furuen, og derfor i skogtrakter, hvorfra birkeveden vanskeligere kan avsættes paa fordelagtig maate, blir betragtet som et skogukrud.

Femaaret maa ellers betegnes som meget gunstig for skogbruket, da veksten har været noksaa stor, og der er opnaadd høie — tildels meget høie — priser for alle sortimenter og særlig for brændeveden, som utgjør det vigtigste salgsprodukt fra amtets skoger.

Naar undtages noget vindfald ved stormer i december 1909 og av og til litt snebrud paa ungskog, har den naturlige skog i beretningsterminen været forskaanet for nævneværdig skade av ethvert slags.

Amtets skogselskap har fortsat sin virksomhet, hvilken, da selskapet har vundet liten tilslutning av skogeierne, væsentligst har omfattet skogplantning i de skogløse distrikter.

Ved utgangen av 1905 stod under amtsskogselskapet av fredskogfelter 267 med areal plantningsgrund 1 917.94 hektar. Derav er utgaat 32 felter og andre er noget reducert, ialt utgaat 181.04 hektar og tilkommet 88 felter med 563.36 hektars utstrækning. Desuten er tilkommet et felt — en ældre plantning paa dæmpet flyvesand, stor 7.46 hektar — som i 1905 ikke var medregnet, da dens areal den tid var ukjendt. Ialt haves saaledes ved femaarets utløp 324 felter med 2 307.72 hektar beregnet plantbar grund. Av dette areal var før tilplantet 928.92 og i beretningsterminen 647.56 hektar, tilsammen 1 576.48 hektar.

Herredsvis er de optagne fredskogfelter fordelt saaledes:

Lund	1	felt med areal	0.96	hektar.
Heskestad	1	—«—	4.1	—
Helleland	1	—«—	12.00	—
Bjerkreim	3	—«—	5.5	—
Egersund	5	—«—	46.95	—
Ogne	4	—«—	12.8	—
Varhaug	3	—«—	5.05	—

Nærbø	2	felt med areal	2.95 —
Time	5	—«—	16.7 —
Klepp	31	—«—	162.44 —
Høiland	6	—«—	30.13 —
Haaland	4	—«—	15.99 —
Hetland	1	—«—	33.00 —
Fossan	3	—«—	5.43 —
Hjelmeland	3	—«—	13.6 —
Vikedal	2	—«—	7.26 —
Skjold	1	—«—	1.43 —
Skaare	6	—«—	132.22 —
Torvestad	3	—«—	17.4 —
Avaldsnes	2	—«—	25.8 —
Kopervik	1	—«—	10.00 —

Tilsammen 88 felter med areal 561.71 hektar.

Av disse felter tilhører 2 med areal 20.1 hektar Skaare kommune, 1 paa 7.8 ha. Klepp kommune, 1 paa 96.7 ha. Haugesunds kommune, 2 paa 23.57 ha. Egersunds Skog- og Træplantningsselskap, og et par smaafelter eies av to ungdomslag.

I femaaret kan beregnes at være tilplantet av skogløs grund: paa fredskogfelterne — se ovenfor ..... 647.56 ha.
Ellers av private og ved skolerne ca ..... 55.00 -

Tilsammen 702.56 ha.

Desuten er aarlig plantet litt i skog, hvilket her ikke er medregnet.

Ogsaa litt frøsaaning i skog er utført.

Skolernes skogplantning er øket jevnt i femaaret. Av amtsskogselskapet er hertil utdelt planter gratis i aarlig stigende antal fra 43 000 i 1906 til 73 000 i 1910 — ialt i disse aar 294 400. Antal skoler — skolekredser — som mottok disse planter er ogsaa øket fra 49 i 1906 til 76 i 1909 og 72 i 1910. Desuten har flere — især byernes — skoler arbeidet med planter anskaffet av kommunen eller grundeierne, og en del landsskoler har plantet paa fredskogfelter, hvortil eieren skaffet planter.

Distriktets behov av planter er levert av Statens planteskole, Sandnes og nogen smaa private planteskoler. Der er i femaaret anvendt i amtet foruten til Statens, Oplysningsvæsenets Fonds og jernbanernes eiendomme ialt 4 878 000 naaletræ- og 93 000 løvtræplanter.

Plantningerne har for størstedelen tat sig vakkert op. Dog har ogsaa i disse aar flere av dem været utsat for skade paa furuen ved furuhvepsens larver og paa veirhaarde steder ved vindsvidning.

Ved femaarets utgang viste sig en indskrænkning i plantningen og endmere i tilgangen av nye fredskogfelter. Der er flere medvirkende aarsaker hertil; men den alt overveiende aarsak er den nuværende mangel paa arbeidskraft. At plantningsbidraget nu er forhøiet til kr. 5.00 pr. maal, vil forhaabentlig bevirke, at flere fredskogfelter blir optat.»

4. Fiskerierne.

De større fiskerier, som befolkningen her fra amtet deltar i, er især vaarsild-, torske- og seifisket utenfor Karmøen, sild- og torskefisket under Island, makrelfisket utenfor kysten om sommeren og i Nordsjøen om høsten, samt brislingfisket i Stavanger og Ryfylkefjordene. Desuten foregaar langs hele amtets kyst laks- og hummerfiske samt det daglige fiske efter hyse (kolje), torsk, sei, flyndre m. m.

Driftsmaater, utstyr og redskaper.

I de senere aar har der i stor utstrækning været anvendt snurpenøter. Det er oplyst, at snurpenoten første gang forsøktes under sildefisket ved Island sommeren 1903 av et Kristianiafirma, et Stavangerfirma og et lag av fiskere fra Aakrehavn paa Karmøen. Mens de to førstnævnte ingen synderlig fangst gjorde, var sidstnævnte lag ganske heldig. Flere av lagets fiskere hadde deltat i snurpenotfiske i Amerika, og deres not var efter amerikansk mønster.

Allerede i 1905 var deltagelse i Islandsfisket med snurpenot almindelig.

I 1906 forsøkte 2 lag fra Aakrehavn snurpenoten under vaarsildfisket med meget heldig resultat. Senere har bruken av snurpenot tiltat, saa der ved sidste vaarsildfiske var ca. 40 snurpenøter i bruk.

I 1907 gjorde nævnte lag fra Aakrehavn forsøk med snurpenot under brislingfisket. Det viste sig imidlertid, at den benyttede not ikke var skikket til brislingfisket. Først i 1909 hadde man faat en not, som viste sig brukbar, og fisket dette aar blev meget fordelagtig. Senere er der anskaffet en stor mængde nøter.

Snurpenøterne har i det hele vist sig som et meget overlegent fangstredskap under sildefisket; men fiskeriinspektør Buvig meddeler, at de ikke sees paa med videre blide øine fra de øvrige fiskere, hvilket — ialfald delvis — skyldes nogen uvorrenhet og hensynsløshet likeoverfor ældre redskaper. Der er derfor opstaat spørsmaal om istandbringelse av regler for bruken av snurpenøter.

Den tiltagende bruk av snurpenøter har medført, at der maa anskaffes større fangstfartøier, som regel mindre dampskibe. Ogsaa til det øvrige fiske anskaffes meget ofte større dækkede fartøier med motor. I det hele blir motorens anvendelse under fiske mer og mer almindelig.

Forøvrig brukes ved fiskerierne de ældre redskaper og fangstmaater.

Tilvirkningsmaate og avsætningsmarkeder.

Saltning av vaarsilden har avtat paa grund av vanskelig avsætning. Derimot øker eksporten av fersk sild til Tyskland og England. Endel av fangsten anvendes ogsaa til fremstilling av sildeolje og sildemel. Man har ogsaa i det sidste gjort forsøk med hermetisk nedlægning av vaarsild.

Torsken sælges ogsaa for endel fersk til hermetikfabrikker og husbruk. Resten tilvirkes til klipfisk. Seien er det i de senere aar blit mere almindelig at tilvirke til «raaskjær», det vil sige, at fisken ophænges til tørring uten paa forhaand at være saltet. Prisen paa denne vare har nemlig været mere stabil end paa sei, tilvirket som klipfisk.

Sommermakrellen sælges fersk til husbruk og hermetikfabrikker, mens høstmakrellen saltes for at eksporteres, væsentlig til Amerika.

Brislingen sælges næsten udelukkende til hermetikfabrikkerne i amtet, hvor den væsentlig tilvirkes til norske sardiner, som eksporteres.

Sardinfabrikkerne i Frankrike har i de senere aar i flere land forsøkt at faa fastslaat, at den norske brisling ikke skal kunne benævnes «sardiner».

Saavidt vites, foreligger endnu ikke nogen endelig avgjørelse. Da efterspørselen efter norske sardiner har været i stadig stigende, er der i amtet i det sidste oprettet mange nye fabrikker.

Laks og hummer eksporteres fersk, væsentlig til England.

Det daglige kystfiske gaar til husbruk og til hermetikfabrikkerne. Endel eksporteres ogsaa i fersk tilstand, væsentlig til Hamburg.

Utbytte.

Vaarsildfisket har i femaarsperioden været rikt; men da priserne har været lave, har utbyttet ikke været helt tilfredsstillende, særlig for landnøter og garnfiskere. Torske- og seifisket har git et middels utbytte.

Islandsfisket gav de første aar av perioden et godt utbytte; men de sidste aar har priserne været nedadgaaende og avsætningsforholdene vanskelige, hvorfor utbyttet har været mindre tilfredsstillende og deltagelsen i fisket derfor avtagende.

Makrelfisket — saavel sommer som høstfisket — har git et godt utbytte. Brislingfisket har ogsaa git godt og stadig økende utbytte, særlig siden snurpenøterne kom i bruk. Laksefisket og hummerfisket har været tilfredsstillende.

5. Bergverksdrift.

Aktieselskapet Vigsnes Kobberverk i Avaldsnes har i aarene 1906 og 1907 været drevet med ca. 90 mand og producert ca. 7 513 ton kobber og svovelkis. Senere indskrænkedes driften og har væsentlig bestaat i at holde gruben lens og vedlike.

Høsten 1910 blev verket overtat av et nyt norsk selskap, som da lot foreta endel undersøkelsesarbeide i verkets felter.

I november maaned 1910 gjenoptoges prøvedrift i Sørstokke gruber, som tidligere har været drevet paa prøve, men i flere aar hadde været nedlagt.

Fra begyndelsen av 1910 er drevet i en ny grube ved Gaasevand paa Kvalvaag i Avaldsnes efter kobber og svovel.

Den i sin tid av British Molybdenite Co. underholdte prøvedrift i Ørsdalen i Bjerkreim blev nedlagt i 1910.

6. Industri.

Uldvarefabrikker.

Sogndals Spinderi og Væverifabrik, oprettet i 1886, har i femaaret arbeidet under vanskelige forhold paa grund av en tiltagende stor konkurranse. Omsætningen har aar om andet utgjort ca. kr. 30 000. Arbeidernes antal er ca. 15.

Fotlands Uldspinderi i Egersund herred ligger paa gaarden Fotland ved Fotlandsfossen i Tengselven. Der beskjæftiges ca. 6 personer. Spinderiets virksomhet bestaar for den overveiende del i leiespinding for befolkningen i omliggende bygdelag.

A/S Vormedals nye Uldvarefabrikker i Avaldsnes med 50—60 arbeidere.

I Gjesdal herred findes:

1. Aalgaards Uldvarefabrikker med noget over 300 arbeidere og funktionærer.
2. Oltes Uldvarefabrikker ..... med 40 arbeidere og funktionærer.
3. Oltedals Væveri ..... - 15 —«—
4. Spinderiet Vang ..... - 5 —«—
5. Oltedals Uldspinderi ..... - 4 —«—

De 3 førstnævnte fabrikker i Gjesdal forarbeider tøier, som omsættes omkring i landet. De 2 sidstnævnte utfører kun leiespinding.

Figgen Trikotagefabrik og Spinderi i Høiland, tilsluttet Aalgaards Uldvarefabrikker, med ca. 120 arbeidere er adskillig utvidet i femaaret, idet der i 1905 opførtes en ny stor fabrikbygning efter den høsten 1904 nedbrændte mindre bygning.

Hillevaag Uldvarefabrikker i Hetland med ca. 100 arbeidere.

H. Øglænds Spinderi og Væveri paa Frøiland i Hetland med ca. 5 mand.

Hjelmelands Uldvarefabrik med ca. 5 arbeidere.

Vats Uldvarefabrik er i femaaret adskillig utvidet og forbedret og sysselsætter 15 à 20 mænd.

Samtlige forannævnte fabrikker drives med vandkraft undtagen Oltes Uldvarefabrik, som drives med dampmaskiner.

Møller.

Av fabrikmæssige møllebruk nævnes:

Jøssingfjord Træmølle i Sogndal oprettedes i begyndelsen av femaaret. Der formales træmel til utlandet og beskjæftiges 23 arbeidere.

Tou Møllebruk i Strand med ca. 30 arbeidere og

Fiskaa Mølle sammesteds med 1 arbeider.

I Høiland findes:

Aase Mølle med 2 arbeidere samt 4 mindre møller paa Skeiene og Stangeland.

Hestaaens Mølle paa Hommersand i Hetland med 1 arbeider.

Staalverk.

Jøssingfjord Staalsmelteri i Sogndal, anlagt i slutningen av femaaret, beskjæftiger ca. 12 mænd.

Trævarefabrikker.

I Lund herred findes:

1. A/S Moi Stolfabrik, oprettet i 1906. Der fabrikeres hovedsagelig pindestoler, som avsættes inden landet. Omsætningen utgjorde i 1907 kr. 30 253.47 og i 1910 kr. 35 589.48. Ved utgangen av femaaret beskjæftiget fabrikken 27 arbeidere.

2. A/S Hauklands Trævarefabrik, oprettet i 1900 for tilvirkning av stoler, møbler, dreie- og snekkerarbeide, som avsættes indenlands.

   Forretningen har i femaaret gaat betydelig fremover, og fabrikbygningerne er derfor utvidet. Omsætningen utgjorde i 1906 kr. 19 750 og i 1910 kr. 32 445. Arbeidernes antal utgjorde i 1906 16 mand og i 1910 24 mand.

3. A/S Moi Rokke- og Kunstdreiefabrik, oprettet i 1878 for tilvirkning av spinderokker, spinderisneller, duskeformer og andet dreierarbeide, som avsættes indenlands, i Amerika og paa Island.

   Aktiekapitalen utgjør kr. 5 000.

   Omsætningerne har i femaaret utgjort gjennemsnitlig kr. 6 000 pr. aar. 5 arbeidere.

4. A/S Surdals Dreie- og Rokkefabrik, oprettet i 1894 for tilvirkvirkning av spinderrokker, som avsættes indenlands. Aktiekapitalen utgjør kr. 3 488. Omsætningen utgjorde i 1906 kr. 900 og i 1910 kr. 787. Fabrikken er kun i drift 2 à 3 maaneder om aaret og beskjæftiger da 6 arbeidere, som den øvrige tid av aaret er optat med sine jordbruk.

I Høiland herred findes:

Aase Dreieri med en arbeidsstyrke av 30—40 mand.
Aase Trævarefabrik med 12 mand.
Stangelands Trævarefabrik med 6 mand.
Stangelands Hjulfabrik med 2 mand.
Skruds-Eigeland Hjulfabrik med 1 mand.

I Høgsfjord:

Molsosens Trævarefabrik med 10 mand.
Molufs Trævarefabrik med 4 mand.

Disse forarbeider møbler av alle slags, som væsentligst avsættes i Stavanger.

I Gjesdal findes et par smaa trævarefabrikker paa Lima, hvor der leveres hjul og skafter.

I Strand findes:

Oftedals Møbelfabrik med 4 mand.
Fjelde Baatbyggeri med 2 mand.
Nodevikens Baatbyggeri med 2 mand.

Potterier.

Em. Simonsens 3 potterier paa Hana i Høiland med ca. 70 arbeidere.

Eie Potteri paa gaarden Eie i Egersund landsogn med ca. 17 arbeidere.

Elektricitetsverker.

Egersunds elektricitetsverk ved Øgreidfossen 5 km. fra Egersund. Det eies av Th. Nordaas, Egersund, og frembringer elektrisk energi, som omsættes til lys og fabrikdrift i Egersund samt til Eie Potteri.

Stavanger elektricitetsverk med kraftstation paa Oltedal i Gjesdal.

Teglverker.

Graverens Teglverk i Høiland med en samlet arbeidsstyrke av ca. 120 mand.
Gjesdal Teglverk med ca. 4 mand.
Malde Teglverk i Haaland.

Bø Teglverk i Torvestad med ca. 60 mand.

Nygaards Teglverk i Avaldsnes.

Stenbrud.

Vatnemo Stenbrud i Ogne, som har været drevet med nogen faa mand i femaaret.

A/S Stavanger Stenhuggerier beskjæftiger 10—15 mand paa Eiane og Kalleli i Høgsfjord. Der hugges gatesten og kantsten m. m. Stenen avsættes væsentlig indenlands.

Tysvær Stenbrud drives med 2—10 mand til enkelte tider av aaret.

Hermetikfabrikker.

En hermetikfabrik paa Sandved i Høiland til nedlægning av grønsaker er kun i drift nogen uker om sommeren.

Hillevaag Sardinfabrik og Hundvaags Sardinfabrik i Hetland med henholdsvis ca. 48 og 65 mand.

Kiselgur.

Stavanger Kiselgur Co. paa Ims i Høle avhænder sin kiselgur foruten til indlandet ogsaa til England og Tyskland.

1 tøndefabrik

i Sand med ca. 10 arbeidere.

Bryggeri.

Tou Bryggeri i Strand med 40 arbeidere.

Sagbruk.

17 mindre sagbruk i Skjold og Vats med 1 mand ved hvert bruk.

I Strand findes: Fiskaa Sagbruk med 1 mand og Botnes Sagbruk med 4 mand.

Andre fabrikker.

Kvernelands Fabrik i Time forarbeider jernvarer og gaardsredskaper. Arbeidsstyrken har øket i femaaret fra 25 til 42 mand.

Gjesdal Ljaafabrik er kun delvis i drift med 1 à 2 mand.

Lommelands Spadefabrik likesaa.

I Haa findes en fabrik til forarbeidelse av landbruksredskaper, hovedsagelig ploger.

I Hetland:

Stavanger Fosfatfabrik paa Hommersand med 10 à 15 arbeidere.
Stensøens Fôrfabrik med 12 à 14 mand.
Agas Fôrfabrik paa Tastad med 6 arbeidere.

I Skjold er der ved et norsk selskap foregaat drift efter feltspat, som beskjæftiger 10 à 15 mand.

I Strand:

Olsens Metalvarefabrik med 3 mand.

Vigsnes Jodfabrik i Avaldsnes eies av et aktieselskap, hvis bestyrelse har sit sæte i Stavanger.

I Kopervik herred findes et skibsbyggeri med slip, som i 1906 beskjæftiget 4—6 mand og i 1910 8—10 mand. Der utføres hovedsagelig reparation av mindre fartøier og baater.

Husfliden

maa nærmest siges at ha været i tilbakegang i femaaret trods bestræbelse i motsat retning. Den lette adgang til at faa alting til husbehov utført paa fabrikker har medført husflidens fortsatte tilbakegang. Nogen større forbedring i disse forhold er for tiden ikke at øine Utvandring og forhøiede arbeidspriser har medført, at folkehjælpen ved gaardsbruk og husflid er indskrænket til et minimum, og at der saaledes — særlig hvad kvindelig husflid angaar — er liten tid til at kunne drive denne.

Tarebrænding

har været drevet i adskillig utstrækning, især paa Jæderen, hvor sjøen næsten aarvisst bringer store masser av drivtang paa land.

Tangasken omsættes til opkjøpere, især fra Stavanger.

Brændtorv utvirkes paa de fleste gaarder, især paa Jæderen, hvor torvmyrer findes; men det er for en væsentlig del kun til husbehov.

Fabrikmæssig fremstilling av brændtorv forekommer ikke.

Haandverk

findes overalt omkring i landdistriktet; men haandverkerne arbeider i almindelighet ikke utover distriktets behov.

7. Handel.

Handelsomsætningen hos landhandlerne har øket adskillig, idet befolkningen mere og mere henter sine fødemidler fra butikker eller forbruksforeninger.

Antallet av landhandlere utgjorde tilsammen ved utgangen av femaaret ca. 400. Derhos findes der i amtets landdistrikt 16 forbruksforeninger med utsalgssteder.

I de herreder, hvor forbruksforeninger findes, vil deres utsalgssteder samle en væsentlig del av den handelsomsætning, som ellers vilde tilfalde landhandlere paa stedet.

I landdistriktet drives adskillig salg av levende husdyr, og dette danner en væsentlig indtægt, særlig for Dalenes vedkommende.

I Sand drives av nogen personer adskillig trælasthandel ved indkjøp av skog fra tilstøtende distrikter. Tømmeret tilvirkes for størsteparten i distriktet paa sagbruk, hvorav en dampsag og flere med vandkraft. Trælasten utskibes i form av bord, planker og stav for en væsentlig del til Sandnes og Bergen.

Ogsaa i Jelsa foregaar kjøp og salg av træmaterialer (tømmer, ved og stav) av personer, som igjen avsætter varen andetsteds, væsentlig til Stavanger og Haugesund.

8. Skibsfarten

er nu av liten betydning. Der er ganske faa indvaanere i landdistriktet, som driver skibsrederi.

Derimot findes endel smaa seilfartøier og motorbaater, hvorav enkelte benyttes til fragtfart langs kysten, andre til transport av ved, træmateriale og varer i fjorddistrikterne, væsentlig for egen regning og delvis som fiske- og losjifartøier under vaarsild- og brislingfiskerierne.

9. Andre næringsveier.

Jagt paa og fangst av fuglevildt er av mindre betydning her i amtet.

Rovdyr og rovfugler efterstræbes særlig for præmiens skyld.

Av amtskommunekassen er utbetalt præmier for fældede rovdyr og rovfugler i aarene 1906—1910 med henholdsvis 3 261, 4 316, 4 227, 4 739 og 4 490 kroner.

10. Kommunikationer.

Veivæsen.

I femaaret er fuldført ca.:

34	km.	hovedvei,	kostende ca.	kr.	237 500
110	«	bygdevei,	— «	«	303 000
6	«	driftevei,	— «	«	17 000
Sum 150	km.	vei	til kostende ca	kr.	557 500

Ved utgangen av 1910 var der i amtet 564 km. hovedvei, 1 147 km. bygdevei, 17 km. driftevei og ca. 55 km. gammel ridevei, tilsammen ca. 1 783 km. vei.

Herredsstyrene har i femaaret bevilget betydelige beløp til utvidelse av amtets veinet.

Der har vist sig en tiltagende forstaaelse av betydningen av gode veiforbindelser. Særlig har Stortingets bevilgning av bidrag til bygdeveisanlæg medvirket til, at bygdeveisbygningen har skutt fart. Statsbidraget har imidlertid ikke været stort nok til, at veibygningen har holdt skridt med bevilgningerne. I 1910 var saaledes bevilget distriktsbidrag til 10 hovedveianlæg, anslaat til kr. 880 000, og 17 bygdeveianlæg, anslaat til kr. 600 000, som ventet paa efter tur at bli opført til bevilgning paa statsbudgettet. Amtstinget har derfor overfor centraladministrationen og Stortinget fremholdt ønskeligheten og nødvendigheten av, at statsbidraget til veianlæg i dette amt økes betydelig, hvis alle berettigede krav skal kunne bli tilfredsstillet i en overskuelig fremtid.

For at faa et overblik over den resterende veibygning i amtet blev der i 1908 og 1909 ved samvirke mellem veistyrelsen og herredstyrene istandbragt en opgave derover, som viser, at der endnu skulde gjenstaa:

ca.	567 km	hovedvei	anslaat til	ca.	kr.	5 000 000
og «	1 415 «	bygdevei	— «	«	«	4 700 000,

altsaa ialt ca. 2 000 km. veier anslaat at koste ca. 10 millioner kroner.

Vedlikeholdet

av hovedveiene har i mange aar været utført for amtskommunens regning, dels ved veivogtere og dels ved entreprenører.

I femaaret er der ansat veivogtere for alle nye hovedveier samt for endel ældre veier, hvor trafikken var saa stor, at vedlikeholdet ved entreprenører ikke længer var tilfredsstillende. I 1910 var saaledes ansat 33 veivogtere til vedlikeholdet av ca. 400 km. hovedvei, altsaa gjennemsnitlig 12 km. vei pr. veivogter.

Drifteveiene, som væsentlig tjener som adkomstveier til fjeldbeiterne, vedlikeholdes ogsaa for amtskommunens regning.

Amtets utgifter til veivedlikehold har i femaaret utgjort følgende:

1/4 1905—31/3 1906	kr.	44 271
1/4 1906—31/3 1907	«	57 452
1/4 1907—31/3 1908	«	48 575
1/4 1908—30/6 1909	«	63 895
1/7 1909—30/6 1910	«	59 530
Sum	kr.	273 723
gjennemsnitlig pr. aar	ca. kr.	52 000.00
—«— pr. meter vei pr. aar	« «	0.10

Hovedveiene i dette amt er gjennemgaaende i god stand. Hertil har bidraget, foruten at vedlikeholdet som nævnt i længere tid har været utført for

amtets regning, ogsaa de av amtstinget vedtagne regler for kjøreredskaper, hvorved er paabudt bruk av bredfælgede hjul.

Bygdeveiene

vedlikeholdes dels ved naturalarbeide og dels ved entreprenører eller leiede arbeidere. Kun i etpar herreder var der i femaaret ansat veivogtere for bygdeveiene.

Jernbaner.

For «Jæderbanen», aapnet i 1878, mellem Stavanger og Egersund (75.8 km.) og Flekkefjordbanen», aapnet i 1904, mellem Egersund og Flekkefjord (73.8 km., hvorav 55 km. inden dette amt) vil driftsresultatet sees av efterfølgende tabel:

Driftsaar.	Antal reisende.	Gods.	Indtægter.	Utgifter.	Overskud.
		Ton.	Kr.	Kr.	Kr.
Jæderbanen:					
1905—1906	291 067	34 272	287 820	257 724	30 096
1906—1907	327 051	34 748	300 687	265 922	34 765
1907—1908	365 157	40 142	329 767	282 934	46 833
1908—1909	548 161	55 721	453 169	400 912	52 257
1909—1910	437 802	43 956	357 425	306 826	50 599
Flekkefjordbanen:					
1905 -1906	67 761	6 327	91 685	142 667	50 982
1906—1907	73 896	7 782	95 901	139 423	43 522
1907—1908	74 470	9 346	107 095	134 641	27 546
1908—1909	95 941	13 992	137 414	187 505	50 091
1909—1910	75 713	9 076	100 584	155 146	54 562

Til fortsættelse av Vestlandsbanen Stavanger—Kristiania mellem Flekkefjord og Kristiansand (Grovene) bevilget Stavanger amtsting i 1907 kr. 180 000.

Desuten er i femaaret ansøkt om undersøkelse av jernbanelinjer mellem Jæderbanen og Aalgaard i Gjesdal, længde ca. 12 à 13 km., samt mellem Haugesund og Odda i Hardanger.

Dampskibsfart.

Mens Jæderen og Dalene har jernbane, har Ryfylke og Karmsund hyppig dampskibsforbindelse, berørende samtlige herreder undtagen Suldal, som ikke naar ned til havet.

Det er især «Det Stavangerske Dampskibsselskap», som underholder farten paa Ryfylke fjorddistrikter. Selskapet hadde ved utgangen av 1905 i fjordtrafikken 7 skibe med en samlet drægtighet av brutto 1 190, netto 635 ton og en regnskapsført værdi av kr. 370 000. I femaaret er anskaffet et nyt og indkjøpt tre mindre skibe saaledes, at selskapet i 1910 hadde 11 skibe i fjordtrafikken med en drægtighet av brutto 1 547, netto 816 ton. Anløpstedernes antal i 1905 var 98 mot 150 i 1910. I femaaret har der ikke indtruffet noget større uheld eller ulykke under trafikken.

Desuten har «Sandnes—Stavanger—Høgsfjord Dampskibsselskap» tre skibe, som væsentlig trafikerer Høgsfjord.

Distrikterne omkring Karmsundet trafikeres væsentlig av Haugesunds Dampskibsselskap.

Skyssstationer.

I 1905 var her i amtet 23 skyssstationer, derav er i femaaret nedlagt 10. I 1910 havdes altsaa kun 13 skyssstationer, nemlig: 1) Nysted ved Moi jernbanestation i Lund herred, 2) Bjerkreim i Bjerkreim herred, 3) Aalgaard i Gjesdal herred, 4) Meling ved Malde i Haalands herred, 5) Hjelmelandsvaag i Hjelmelands herred, 6) Sand i Sand herred, 7) Osen og 8) Næsflaten, begge i Suldal herred, 9) Sjurseike i Vats herred, 10) Strøm og 11) Lie, begge i Skjold herred, 12) Aksdal i Avaldsnes herred og 13) Skudeneshavn i ladestedet av samme navn.

Naar saa mange stationer er nedlagt i femaaret, sees den væsentlige grund dertil at være, at der som regel er anledning til at faa privat befordring for rimelig godtgjørelse.

Turisttrafikken

foregaar væsentlig i ruten Sand—Suldal gjennem Bratlandsdalen til Odda og Telemarken. Der har i slutten av femaaret været merket nogen nedgang i de reisendes antal, hvilket væsentlig er antat at ha sin grund i aapningen av Bergensbanen.

Forøvrig foregaar en ikke uvæsentlig og voksende lokal turisttrafik i de fleste dele av amtet. Stavanger turistforening har utført et godt arbeide for at øke og lette trafikken.

Postforbindelsen

er i femaaret ikke uvæsentlig forbedret. I amtets landdistrikter var der i 1906 170 postaapnerier og brevhuse mot 209 i 1910. Indtægterne ved disse var i 1906 ca. kr. 66 700 mot kr. 96 200 i 1910. I mange strøk av amtet maa postforbindelsen siges at være tilfredsstillende og tidsmæssig. Store dele av amtet har saaledes søgnedaglig post, og i nærheten av byerne med flere steder er der landpostbudruter. Enkelte strøk av amtet mangler dog endnu saa ofte postforbindelse som ønskelig; men da amtets postmestere har forstaaelsen av, hvilken betyd-

ning dette vigtige led i amtets kommunikationer har for amtets fremgang og derfor støtter befolkningen i dens bestræbelser for postgangens forbedring, er det at forutse, at alle rimelige krav vil bli imøtekommet.

Rikstelefonen

var ved femaarets utgang naadd frem til amtets samtlige herreder, undtagen Sjernerø, Saude, Bokn og Vats; men da der er forholdsvis langt mellem stationerne, mangler der endnu meget paa, at dette meddelelsesmiddel kan siges at ha naadd en tidsmæssig utvikling inden amtet.

Særlig i Ryfylke fjorddistrikter, hvor der om sommeren og høsten foregaar brislingfiske, er der stor trang til forbedret telefonforbindelse.

Ved femaarets utgang var der i alt 70 offentlige talestationer i amtets landdistrikter og desuten 18 private stationer.

I femaaret er aapnet 19 nye stationer.

Trafikken ved rikstelefonstationerne fremgaar av følgende tabel:

Aar.	Ind- og utgaaende.		Indtægter.	Samlet længde telefontraad i km.
	Telegrammer.	Telefon-samtaler.		
			Kr.	
1906	12 508	55 740	12 312.49	
1910	20 186	99 588	20 927.14	2 284 552

II. Kommunal husholdning.

Til dækkelse av amtskommunens utgifter blev der i aaret 1906 utlignet kr. 206 200, derav kr. 90 000 paa herrederne og resten paa matrikelskylden med kr. 5.00 pr. skyldmark. Ved femaarsperiodens utgang var utligningen steget til ca. kr. 237 567, hvorav kr. 118 350 paa herrederne og resten paa matrikelskylden med kr. 5.15 pr. skyldmark. Av beløpet falder ca. kr. 62 000 paa vedlikehold av hovedveier.

I aaret 1910 er som kommuneskat utlignet paa indtægt tilsammen kr. 531 187.85. Den samlede antagne formue og indtægt utgjorde henholdsvis kr. 72 781 155 og kr. 11 251 027, derav skatbar indtægt kr. 6 836 615 = 61 pct. av den antagne indtægt. Skatteprocenten av den skatbare indtægt utgjorde gjennemsnit 7.77. Høieste formuesskat $2^1/_2{}^0/_{00}$.

De enkelte herreders formue og gjæld i aarene 1906 og 1910 er opgit saaledes:

Herreder.	1906.		1910.	
	Formue.	Gjæld.	Formue.	Gjæld.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Aakre	28 383	1 200	69 995	11 255
Aardal	10 500	17 400	14 742	10 910
Avaldsnes	87 000	38 223	87 000	31 070
Bjerkreim	53 600	17 550	54 100	19 750
Bokn	11 700	6 709	13 500	5 956
Egersund	72 075	25 150	81 915	22 885
Finnø	41 700	32 964	56 050	29 046
Fister	15 800	22 700	15 800	24 193
Fossan	31 300	6 242	31 800	15 774
Gjesdal	51 244	23 358	62 981	30 553
Haaland	159 782	60 583	198 015	107 733
Helleland	29 800	10 406	29 800	10 974
Heskestad	24 400	15 865	24 600	12 479
Hetland	157 000	75 900	188 400	85 500
Hjelmeland	38 915	25 716	53 180	25 270
Høiland	47 311	54 137	57 014	60 834
Høle	22 900	6 123	29 465	6 859
Jelsa	18 660	9 250	19 000	5 010
Klepp	101 000	55 550	114 700	45 400
Kopervik	23 000	7 087	23 000	6 803
Lund	58 097	46 991	50 908	38 395
Mosterø	23 800	13 740	26 742	15 650
Nerstrand	47 600	6 039	54 100	11 778
Nærbø	73 388	6 223	76 888	7 783
Ogne	37 000	600	38 000	4 000
Rennesø	26 500	14 946	26 500	14 760
Sand	35 846	10 500	38 063	8 250
Saude	28 504	9 142	30 067	12 610
Sjernarø	9 500	3 200	9 500	13 300
Skaare	246 785	29 540	278 193	36 425
Skjold	42 293	15 005	47 388	22 232
Skudenes	81 500	6 900	81 500	7 359
Sogndal	84 585	18 600	89 670	22 907
Strand	45 400	11 300	56 300	15 100
Suldal	60 850	9 323	82 804	10 651
Time	42 479	25 800	54 315	17 960
Torvestad	49 500	24 000	49 500	24 000
Overføres		763 962		851 414

Herreder.	1906.		1910.	
	Formue.	Gjæld.	Formue.	Gjæld.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Overført		763 962		851 414
Tysvær	28 800	27 450	28 800	25 850
Varhaug	46 000	36 853	46 000	32 959
Vats	15 100	12 275	15 100	13 775
Vikedal	50 400	33 850	54 600	35 048
Tilsammen		874 390		959 046

12. Arbeiderforhold.

Tjenerlønninger er opgit for en tjenestegut fra 150 til 350 kroner og for en tjenestepike fra 100 til 200 kroner kontant aarlig.

Dagarbeidere paa egen kost: for mænd kr. 3 til kr. 4 og for kvinder kr. 1.50 til kr. 2.50 pr. dag om sommeren og noget mindre om vinteren

For haandverkere er daglønnen paa egen kost fra 3 til 5 kroner.

Stenbrytere 3 til 4 kroner daglig.

Teglverksarbeidere kr. 3.50 daglig.

Arbeidere ved uldvarefabrikker 2 til 3 kroner daglig for mænd og kr. 1.25 til kr. 2.15 for kvinder.

Trævarefabrikarbeidere ca. kr. 2.80 pr. dag.

Av understøttelsesforeninger findes:

Aalgaards Understøttelsesforening i Gjesdal med ca. 16 medlemmer.

Jelsa Sykekasse i Jelsa med ca. 29 medlemmer.

13. Slutning.

Herredernes antagne formue utgjorde i aaret 1910 tilsammen kr. 72 781 155, den antagne indtægt kr. 11 251 027 og den skatbare indtægt kr. 6 836 615.

Amtets gjæld utgjorde i 1906 tilsammen kr. 124 000 og ved utgangen av 1910 kr. 100 000 tillikemed restbidrag til jernbaneanlægget Egersund—Flekkefjord ca. kr. 74 000.

Som det vil fremgaa av foranstaaende opgaver, har femaarsperioden i økonomisk henseende været gunstig, særlig har jordbruket tat sterkt opsving med en intensere drift end tidligere. Landhusholdningsselskapets vaakne initiativ merkes paa mange omraader. Og dette selskaps fællesindkjøp har bidraget til en rikeligere anvendelse av kraftfór og kunstgjødning.

Sundhetstilstanden har i femaaret gjennemgaaende været god.

Der har som vanlig indtruffet mindre epidemier av tyfus, difteri og skarlagensfeber, likesom enkelte spredte tilfælder av poliomyelit har forekommet.

Av dødsaarsaker er tuberkulose fremdeles den vigtigste; men denne sygdom har siden forrige femaarsperiode været i tilbakegang.

De moralske forhold har gjennemgaaende været upaaklagelige, og ædruelighetstilstanden maa betegnes som god og i fremgang.

B. Byerne og ladestederne.

For byerne og ladestederne vedlægges beretninger fra magistraterne.

Stavanger amt, 23 juni 1913.

Thorvald Larsen.

Beretning

om kjøpstaden Stavangers økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

1. Folkemængde.

Mens folkemængden pr. 31 december 1905 av magistraten ansloges til 34 000 var den efter sidste almindelige folketælling 37 261 hjemmehørende indbyggere, heri dog medregnet den som følge av den pr. 1 januar 1906 foretagne byutvidelse tilførte forøkelse av folkemængden paa omtrent 400 mennesker.

Utvandringen i femaaret har efter politikammerets opgave stillet sig saaledes:

I 1906 utvandret tilsammen 2 380 personer, hvorav 427 hjemmehørende i Stavanger.

Av de utvandrede var 751 norsk-amerikanere, som hadde været hjemme paa besøk, samt sjøfolk forhyret til norske skibe i utenlandske havner.

I 1907 utvandret tilsammen 2 469 personer, hvorav 446 hjemmehørende i Stavanger.

Av de utvandrede var 894 norsk-amerikanere eller sjøfolk forhyret, til norske skibe.

I 1908 utvandret tilsammen 1 545 personer, hvorav 215 hjemmehørende i Stavanger.

Av de utvandrede var 716 norsk-amerikanere eller sjøfolk, forhyret til norske skibe.

I 1909 utvandret tilsammen 2 733 personer, hvorav 361 hjemmehørende i Stavanger.

Av de utvandrede var 1 102 norsk-amerikanere eller sjøfolk, forhyret til norske skibe.

I 1910 utvandret tilsammen 2 745 personer, hvorav 375 hjemmehørende i Stavanger.

Av de utvandrede var 901 norsk-amerikanere eller sjøfolk, forhyret til norske skibe.

Av de ordnede dissentermenigheter hadde ved utgangen av 1910:

Den katholsk-apostoliske menighet 63 medlemmer mot 37 pr. 1 januar 1906.
Den biskoppelige metodistmenighet 253 medlemmer.
Den romersk-katholske menighet 43 medlemmer mot 27 pr. 1 januar 1906.

2. Industri.

Den industrielle virksomhet har i femaaret arbeidet under vekslende vilkaar, hvorvel saa at si ingen fabrik kan siges at ha indstillet sin bedrift I det store og hele tat maa industrien dog siges at ha gaat sterkt fremover.

Inden industrien er igjen ubetinget hermetikfabrikationen den, som har indtat den dominerende og alt overveiende plads, og som er blit byens livsnerve, idet den utenom sit direkte formaal ogsaa har medført en livlig omsætning og forøkelse av arbeidet inden beslegtede brancher, saasom blikemballage-, etiket- og kassefabrikker.

Av fabriktilsynet tilsees 197 fabrikker, saaledes fordelt paa de forskjellige arter av virksomhet:

Art.	Antal.	Art.	Antal.
Hermetikfabrikker	31	Overført	154
Pølsefabrikker	20	Blokmakere	2
Margarinfabrikker	6	Bødkerier	3
Meierier	2	Malere	1
Ølbryggeri	1	Guldsmeder	1
Kaffebrænderier	2	Optikus	1
Potetesmelfabrik	1	Instrumentmakere	1
Fôrmelfabrik	1	Garvere	1
Tobakfabrikker	3	Kemisk fabrik	1
Saapefabrikker	3	Posefabrik	1
Vaskeri	1	Spikerfabrik	1
Kemisk vask og farveri	1	Kobberslagere	2
Strikkeforretninger	3	Tinfabrik	1
Syforretninger	5	Papemballagefabrik	1
Bakerier	4	Etikettefabrik	1
Gjærfabrik	1	Gummiringfabrik	1
Skomakere	12	Reperbane	1
Skræddere	8	Slipper	3
Buntmakere	2	Cementvarefabrik	1
Mekaniske verksteder	14	Trykkerier	12
Smier	3	Blikemballagefabrikker	2
Vedskjærerier	7	Skibsophugnings co.	1
Snekkerier og høvlerier	16	Orgelfabrik	1
Kassefabrikker	5	Gasverk	1
Hjulmakere	2	Rørlæggere	2
Overføres	154	Tilsammen	197

Som et bevis paa den voksende industri og rørelse kan nævnes, at eiendomme, især ved sjøkanten, er i sterk værdistigning, ofte det 3—4 dobbelte av, hvad de var for en menneskealder siden, og at hele sjøarealer opkjøpes.

Om den hermetiske industri hitsættes specielt:

Hermetikindustrien har utviklet sig i end sterkere grad end i den nærmest foregaaende femaarsperiode og har henledet opmerksomheten paa sig i stedse større utstrækning.

Ved utgangen av aaret 1910 eksisterte her i byen 28 fabrikker, der indehavdes av 23 firmaer. Desuten eiedes og disponertes 4 større fabrikker i landdistrikterne av hermetikfirmaer her i byen. Av de indenbys fabrikker blev 7

etablert i femaaret 1906—1910, og det ser ut til, at fabrikkernes antal fremdeles skal vokse, idet der ved utgangen av aaret 1910 var under dannelse eller bygning yderligere 5 fabrikker. Hertil kommer, at flere av de ældre fabrikker i femaaret har undergaat eller planlagt tildels betydelige utvidelser.

Fabrikationen og eksporten har steget i tilsvarende grad.

En del av de større fabrikker har som i tidligere aar tildels drevet med nedlægning av kjøt, vildt, fiskeboller etc.; men alle fabrikkers hovedartikel har været sardiner. I løpet av de aller seneste aar har en større del fabrikker ogsaa begyndt at nedlægge vaarsild (keepers) og smaasild i tomat og buljong, og man mener, at der skal kunne oparbeides betydelige markeder for disse artikler. Dette er ikke alene i og for sig glædelig, men det har ogsaa sin store betydning derved at det vil bidra til, at driften vil bli mere kontinuerlig og mindre avhængig av brislingtilførselen. Da sardiner kun nedlægges i tiden $\frac{\text{mai}}{\text{juni}}$ — $\frac{\text{januar}}{\text{februar}}$ md. har driften i den øvrige del av aaret maattet betydelig indskrænkes og da specielt av de fabrikker, som kun har producert sardiner — paa samme tid, som den ogsaa i sardinsæsongen selvsagt har været avhængig av brislingtilførselen. Da imidlertid vaarsildfisket drives netop utenom sardinsæsongen, og da tilførselen av smaasild er noksaa rikelig hele aaret, vil det kunne faa stor betydning for den hele industri, om nedlægningen av de nye artikler vil tilta i samme utstrækning som hittil.

Utviklingen her har nemlig været saa rask, at den økede eksport i ikke uvæsentlig grad maa tilskrives denne.

Utførselsstatistikken vil bedst vise det betydelige opsving, industrien har gjort i femaarsperioden. Der utførtes nemlig:

Aar.	Hermetik.	Hummer	Fersk fisk.
	Kg.	Stkr.	Kg.
1906	5 408 878	164 708	89 556
1907	6 691 755	178 870	61 250
1908	6 965 598	220 528	80 272
1909	8 631 700	203 300	61 750
1910	13 482 232	248 463	201 639

Værdien pr. kg. hermetik kan ansættes til 80 à 90 øre. Den indenrikske omsætning av hermetik har dreiet sig om ca. en million kg. pr. aar.

Da som nævnt driften tildels er variabel, vil ogsaa arbeiderantallet være vekslende. I sæsongen sysselsætter de herværende fabrikker ca. 5 000 arbeidere, hvorimot dette antal utenom sæsongen kan gaa ned i ca. 3 000. Som antydet er der imidlertid nu kjendelige tegn paa, at dette forhold skal kunne rettes paa.

Den kemiske industri har ikke gaat med synderlig held; men man har istedet mer og mer lagt sig efter fabrikation av sildeolje — for en enkelt fabriks vedkommende ogsaa limfremstilling.

Sildeolje er blit en eksportartikel av ikke ringe værdi. En av fabrikanterne har saaledes i femaaret eksportert 60—70 000 sækker sildemel og ca. 13 000 fater sildeolje.

Ophugning av gamle skibe har i femaaret været drevet av de samme 4 forretninger, hvorav 2 er gaat over til omtrent udelukkende at indkjøpe jernskibe. Et enkelt firma har specielt lagt sig efter krigsskibe og herav hugget op en hel del, saavel norske som utenlandske; de 3 har drevet ophugningen regelmæssig, hele aaret rundt.

Der har av hver bedrift været hugget op 2 à 3 skibe pr. aar. Arbeidsstyrken har ved den største bedrift variert mellem 30 og 80 mand, ved de øvrige mellem 15 og 40. Arbeidslønnen har været mellem kr. 2.70 og kr. 3 pr. dagsverk.

Det indvundne jern er for det meste sendt til utlandet; hvor staalverkerne benytter det til omsmeltning. Der har været skibet hele ladninger paa 1 100 til 1 400 ton ad gangen.

I slutningen av 1910 blev aktieselskapet Stavanger Elektro-Staalverk dannet med det formaal av gammelt jern fra ophuggede skibe, fra verksteder o. s. v. at fremstille kvalitetsstaal og staalstøpegods Verket er nu under opførelse paa Jørpeland, en mils vei fra Stavanger. Det har adgang til billig energi fra derværende vasdrag.

Skibsbyggeriet inden Stavanger by drives fremdeles av de to herværende verksteder, Stavanger Støberi & Dok og Rosenbergs Mekaniske Verksted. Førstnævnte firma, der tillike omfatter et betydelig støperi og reparationsverksted, arbeidet med ca. 350 mand. Der har i de sidste 2 à 3 aar været forholdsvis litet arbeide. Skibsfarten har ligget nede, og nye bestillinger paa dampskibe har været knappe og vanskelige at erholde; desuten har de opnaadde priser været rent minimale.

Stavanger Støperi & Dok har gjennemsnitlig levert 3 dampskibe pr. aar, deriblandt et par første klasses passagerdampskibe; men bedriften har av ovenanførte grunde ikke levnet nævneværdig overskud. Desuten har man hat mange og store vanskeligheter med arbeidsstokken. I det sidste aar er utsigterne betydelig bedre, omsætningen økende, priserne stigende, og der er nu sluttet kontrakter for 3 store skibe, som gjør, at verkstedet for tiden har bestillinger paa ca. 1 million kroner.

Omsætningen av støpegods har ogsaa i det sidste aar steget saa sterkt, at man for tiden ikke kan effektuere de ordres, som gives. Utsigterne for det kommende aar er derfor meget gode.

Rosenbergs mekaniske Verksted er et mindre, der væsentlig arbeider med re-

parationer av skibe og desuten utfører arbeide med anlæg av fabrikker etc. Desuten bygges endel smaa og mindre fiskedampskibe og motorfartøier. Ogsaa for dette verksteds vedkommende har femaaret ikke været synderlig tilfredsstillende av ovenanførte grunde; men ogsaa der er nu bestillinger og godt arbeide med betydelig bedre utsigter til en lønnende drift end paa mange aar.

Magistraten skal tilføie, at Stavanger Støberi & Dok i femaaret har levert 15 dampskibe med tilsammen ca. 10 800 brutto ton; derav er 3 passagerskibe. Paa grund av fragtmarkedets daarlige stilling i perioden indskrænket rederierne skibsreparationerne til det mindst mulige, og der utførtes derfor betydelig mindre end vanlig av denslags arbeide, som i almindelighet ansees at betale sig bedre end nybygning. Ogsaa i andre retninger har de ugunstige forhold inden skibsfarten øvet uheldig indflydelse paa driftsresultaterne. — Det synes dog, som om man nu skulde kunne se lysere vilkaar imøte.

3. Handel, bankvæsen, assuranse, fiskeri og sjøfart.

a. Handel.

Om handel og sjøfart i 1906—1910 uttaler Børskomiteen med tilslutning av Handelsforeningen følgende (hvori ogsaa kommes ind paa industrien):

Stavangers handel og sjøfart i femaarsperioden 1906—1910 maa betegnes som tilfredsstillende, hvad den merkantile virksomhet angaar, hvorimot vore damp- og seilskibe har git daarligere fartresultater end paaregnet ved de lysere utsigter, som viste sig i begyndelsen av 1905, men som desværre snart formørkedes, idet fragtkonjunkturerne stadig forværredes. Som følge herav har byens skibsflaate vist nedgang saavel i antal som i tonnage.

Vore industrielle anlæg har arbeidet med stigende fart, og omsætningen i alle brancher har øket, dog har forholdene for de mekaniske verksteder neppe været fuldt tilfredsstillende. Flere nye fabrikker er anlagt, og store utvidelser av ældre anlæg har været fuldført, navnlig i hermetikbranchen har fremgangen gjort sig ganske betydelig gjældende.

Kjøpeevnen har været større end i den foregaaende femaarsperiode og spekulationslysten derved livligere.

Kreditforholdene kan i almindelighet betegnes som sunde; enkelte større falliter har bragt følelige tap uten dog at foraarsake nogen merkbar indflydelse paa forretningslivet i det hele.

Vore banker har arbeidet lettere, diskontoen bevæget sig inden rimelige grænser og bankindskuddene var jevnt økende.

Nedenfor gives en oversigt over import og eksport i femaaret:

Vareslags.	Import.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Stenkul og koks ..... hl.	666 975	751 888	tons 73 348	69 170	65 165
Salt ..... -	71 554	121 897	89 152	6 703.7	5 365
Ris ..... kg.	132 733	108 792	140 174	155 243	151 859
Mais ..... -	1 726 473	2 515 106	2 107 302	1 340 970	828 699
Rug, uformalt ..... -	753 420	549 612	279 210	2 228 740	4 640 043
Byg ..... -	6 622 050	5 390 206	6 656 302	13 078 960	11 802 693
Erter ..... -	163 899	146 807	162 346	180 682	192 922
Hvetemel ..... -	2 007 566	2 364 640	2 545 095	2 848 480	2 828 555
Rugmel ..... -	284 200	437 080	1 013 988	1 197 360	1 450 750
Kaffe ..... -	579 514	585 019	536 408	604 590	678 576
Te ..... -	2 733	3 294	2 953	2 655	3 197
Sukker ..... -	1 322 959	1 482 488	1 518 285	1 886 150	1 783 541
Sirup ..... -	576 621	400 752	379 184	695 100	839 402
Tobaksblade ..... -	42 876	47 736	38 798	40 211	59 135
Olivenolje ..... -	968 295	884 287	1 455 317	893 000	1 276 875
Oljer, andre ..... -	1 073 587	1 071 716	1 099 078	971 550	978 896
Petroleum og lysvæsker -	6 191	16 270	72 909	34 670	72 007
Brændevin ..... -	7 913	8 167	8 616	10 035	15 006
Vine ..... -	76 497	65 695	90 204	140 203	153 480
Humle ..... -	4 969	3 804	4 031	4 331	5 119
Bomuld ..... -	18 587	16 822	59 203	37 427	14 601
Hamp, stry, jute ..... -	180 883	107 457	121 180	50 200	110 938
Traad av lin ..... -	5 280	3 595	5 014	3 770	3 860
Arbeider i silke ..... -	1 306	1 479	1 845	1 639	2 142
Do. i uld ..... -	36 545	37 181	38 859	42 048	49 151
Do. i bomuld ..... -	83 230	98 808	89 200	101 028	98 940
Do. i hamp og jute -	43 909	55 013	58 174	37 442	37 639
Lær ..... -	13 860	8 943	7 102	7 445	14 484
Stentøi ..... -	21 938	21 618	35 427	31 955	36 703
Isenkram ..... -	35 860	42 593	52 753	37 480	43 695
Redskaper og verktøi værdi kr.	53 722	61 976	65 532	64 660	74 026
Uld ..... kg.	203 684	259 492	351 680	370 301	326 485
Sinkplater ..... -	39 585	63 922	55 977	63 234	50 861
Cement ..... -	818 084	538 518	1 717 567	880 565	986 369
Poteter ..... hl.	1 043 059	441 356	393 968	193 533.9	kg. 1 763 406
Skibsankere etc. ..... kg.	120 976	136 254	109 412	65 985	61 643

Vareslags.	Import.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Uldgarn ..... kg.	103 165	90 930	87 007	92 386	95 968
Apotekervarer ....værdi kr.	9 617	12 156	9 186	7 907	10 049
Barkekstrakt ..... kg.	30 334	38 112	41 326	39 123	50 808
Brød av hvete ..... -	5 133	4 471	6 656	6 875	7 048
Kjøt, saltet og fersk .. -	181 217	170 293	232 873	273 872	307 962
Flesk, saltet ..... -	7 469	6 078	5 779	231	187
Blyhvitt og sinkhvitt... -	79 111	114 553	67 650	66 727	77 008
Stearinfett ..... -	70 699	59 995	51 145	65 104	77 903
Margarinfett ..... -	1 347 602	1 235 745	1 144 224	1 113 386	1 278 215
Smult ..... -	313 306	344 539	298 027	292 651	282 769
Lys ..... -	2 558	4 575	4 179	3 787	3 074
Fernisser ..... -	19 508	17 056	16 223	14 766	19 457
Fôrstoffer ..... -	1 266 887	3 210 612	4 505 372	3 586 682	3 344 874
Frugter, friske ..... -	389 057	465 662	558 747	593 348	659 700
Rosiner ..... -	69 577	111 845	90 996	164 837	150 398
Gjødning ..... -	2 252 227	2 793 265	3 085 663	3 550 689	3 727 516
Glas, speilglas ..... -	13 815	28 560	18 610	18 297	27 003
Havevekster, alle slags -	212 893	275 566	554 820	386 334	695 751
Ildfast sten ..... -	73 098	328 017	361 388	160 070	108 128
Kaker ..... -	6 865	6 046	10 646	7 239	9 436
Kork, uforarbeidet ..... -	148 639	152 515	151 654	53 285	19 410
Krydderier, alle slags .. -	55 613	53 545	48 000	55 455	53 232
Maskiner .....værdi kr.	362 784	401 575	454 929	433 300	406 810
Jern, rujern ..... kg.	647 560	976 632	1 034 050	959 340	627 866
Staal, jernstænger, bolt- og baandjern ..... -	803 069	871 745	804 500	668 343	856 304
Blik- og jernplater ..... -	6 073 474	7 025 422	7 430 500	7 549 224	10 508 662
Staaltraad etc. ..... -	1 306 511	1 079 318	1 561 000	1 572 519	1 722 480
Sagogryn ..... -	52 947	39 331	56 700	55 482	61 862
Potaske ..... -	31 923	29 520	36 700	36 603	44 537
Soda ..... -	200 903	223 235	235 100	320 977	251 997
Huder, tørre ..... -	45 765	44 595	33 750	44 949	38 200
Do., raa ..... -	33 286	45 451	74 660	63 955	45 907
Tjære ..... -	9 292	7 006	21 720	8 524	21 522
Cigarer og cigaretter .. -	2 858	2 958	2 902	2 034	2 616
Bundsmørelse for skibe -	1 487	8 095	12 200	21 559	13 928
Tøndebaand ..... stkr.	2 013 226	1 379 348	1 173 685	1 215 150	1 262 750
Trælast .....værdi kr.	134 692	140 524	170 830	208 749	302 159
Bomuldsgarn ..... kg.	11 328	17 436	11 600	18 921	17 466

Vareslags.	Import.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Jernrør ..... kg.	274 500	367 687	402 160	321 618	398 059
Aksler, skinner etc..... -	931 301	1 072 244	755 800	402 746	464 656
Malt..... -	116 737	56 980	94 977	28 680	20 810
Ost..... -	4 960	4 278	5 417	4 586	4 750

Vareslags.	Eksport.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Sild, fersk..... hl.	4 973.72	2 468	3 185	9 152	8 738
Vaarsild, saltet..... -	20 519.24	39 695	5 677	9 881	8 194
Fetsild, — ..... -	7 397.03	5 306	5 004	3 200	2 812
Islandssild, — ..... -	17 787.44	17 312	17 574	8 909	15 567
Engelsksild, — ..... -	-	7 556	296	304	-
Brisling, — ..... -	3 531.04	1 006	519	844	3 298
Klipfisk..... kg.	5 695	4 797	3 045	8 169	968
Stokfisk..... -	19 740	12 600	15 085	2 200	33 900
Ansjos..... hl.	18 334.87	14 162	13 299	15 530	11 526.5
Fisk, fersk..... kg.	89 556	61 250	80 272	61 750	94 566
Hummer, levende..... stkr.	164 708	178 870	220 528	203 300	248 463
Røkesild..... kg.	6 136	8 771	12 330	95 011	201 639
Laks, fersk..... -	48 068	54 515	40 346	46 500	46 924
Makrel, saltet ..... hl.	12 065.74	8 525	10 186	14 773	16 366
Gjødning..... kg.	846 360	716 335	130 400	1 295 870	399 150
Hermetik ..... -	5 408 878	6 691 755	6 965 598	8 631 700	13 482 232
Kiselgur ..... ton	340.5	290	172	135.8	93.22
Dolomit..... -	573.5	7.5	107	5	305
Marmorsten..... -	1 052	935	532	705	527
Tangaske..... -	2 092.5	1 318.5	1 745	1 514.8	1 806.45
Metal, gammelt ..... kg.	1 318 960	1 998 157	3 772 874	4 132 068	2 839 206
Smør ..... -	259 159	282 285	313 861	316 650	276 692
Margarin ..... -	59 413	86 828	65 383	47 570	44 459
Vildt .... -	2 977	4 317	1 791	7 847	8 302
Bær ..... -	60 496	76 501	93 378	82 500	72 408
Taugverk, nyt..... -	9 458	3 820	3 605	2 298	1 399
Gammelt taug, seil og filler..... -	75 653	48 128	41 000	17 053	12 821
Ost..... -	6 193	7 444	5 924	9 942	23 601

Vareslags.	Eksport.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Uldvarer ..... kg.	16 912	11 863	13 238	10 612	7 943
Fisk, saltet ..... hl.	88.5	285	244	430	1 859
Tran, sildeolje ..... -	3 419	2 725	5 688	5 848	4 363
Poteter ..... kg.	14 894	44 693	49 360	56 180	34 208
Taakelurer ..... stkr.	399	622	468	180	-
Brød ..... kg.	10 017	5 304	5 808	2 339	2 470
Huder, raa ..... -	19 834	24 354	4 880	16 075	45 786
Do., tørre ..... -	19 544	15 272	9 506	6 886	9 555
Baater ..... stkr.	59	43	51	22	25
Gatesten ..... ton	510	578	-	22	1
Melk ..... liter	1 250	-	-	-	-
Ræker ..... kg.	101 940	135 304	141 815	93 500	89 207
Egg ..... -	230	144	-	-	822
Blikvarer ..... -	20 016	33 435	51 065	58 424	114 991
Mursten ..... -	-		2 900	13 200	-
Høi ..... ton	188	51.2	kg. 23 070	2 060	43 060
Øl ..... liter	23 363	25 944	10 416	8 731	4 200
Svovelkis ..... ton	-	-	-	150	25
Oljetøi ..... kg.	256	657	312	492	1 352
Rogn ..... hl.	11	20	9	-	15
Bark ..... kg.	2 740	3 600	-	96	1 999
Brus og selters ..... flasker	600	737	-	1 200	-
Makrel, fersk ..... hl.	7.5	5.5		-	-
Klæsklemmer ..... kg.	19 920	50 094	45 904	83 569	93 946
Faaretarmer ..... -	3 450	3 395	2 340	1 410	8 676
Erts ..... ton	-	50	-	-	-
Fiskelim ..... kg.	24 602	12 200	3 000	2 165	4 098
Gummiavfald ..... -	3 523	8 745	5 945	9 660	9 202
Blikavfald ..... -	843 586	692 000	(se gml. metal)	477 127	103 374
Tjære ..... -	17 124	38 470	450 248	440 822	365 020
Kalisalt ..... -	30 400	29 300	-	-	-
Sinkaske ..... -	6 435	7 735	2 530	-	-
Ildfast ler ..... -	4 110	2 500	-	1 415	2 100
Uld og uldavfald ..... -	16 858	21 240	9 221	14 466	19 193
Høns ..... -	5 761	8 340	7 791	15 667	18 673
Fôrstoffer ..... -	96 840	323 508	459 450	2 074 500	2 790 715
Kondensert melk ..... -	-	-	2 345	770	ks. 35
Pottemakerarbeide ..... -	-	-	24 955	305	-
Fajanse og glas ..... -	-	-		-	250

Vareslags.	Eksport.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Svovelsyre ..... kg.	-	-	-	19 462	-
Tørmelk ..... -	-	-	-	31 344	77 523
Glyserin ..... -	-	-	-	10 000	19 699
Maskiner..... værdi kr.	-	-	-	116 268	85 080
Tomtønder og tomfater stkr.	-	-	-	90 076	34 539
Ledige nye dunker .... kg.	-	-	-	2 387	2 120
Reklamesaker ..... -	-	-	-	2 489	3 724
Malerier .....værdi kr.	-	-	-	5 300	6 900
Kassebord og labanker..kg.	-	-	-	19 298	1 000
Trælast .....m.^{3}	-	-	-	250	274.7
Saft og syltetøier..... kg.	-	-	-	393	2 139
Skotøi ..... -	-	-	-	949	382
Hermetiknøkler..... -	-	-	-	-	10 448
Blyaske..... -	-	-	-	-	5 227
Blysulfat ..... -	-	-	-	-	12 818

Om fiskeribedriften uttales fra et par fremstaaende firmaer følgende:

Vaarsildfiskerierne har i femaarsperioden slaat meget godt til for amtets vedkommende.

Fiskerne opnaadde ogsaa i 1906 og 1907 meget gode priser for silden, og for 1906 var gjennemsnitsprisen 7½ kr. pr. maal og værdien av det opfiskede kvantum 3½ million kr. Priserne i 1907 var fra 3 til 8 kr. pr. maal og værdien dette aar 3¼ million kr.

Men i de sidste tre aar 1908 – 1909 og 1910 har priserne været rent elendige paa grund av de øvrige sildefiskende nationers store fangster. Der har været sild nok; men paa grund av de lave priser har mange fiskere holdt sig hjemme og ikke deltat i fisket, og flere av garnfiskerne, som ikke syntes, at det lønnet sig at fiske sild til de erholdelige lave priser, var reist hjem, førend fisket var slut. Værdien av 1908 aars fangst sank derfor ned til 1¾ million kroner. I 1909 var værdien steget til 2 millioner kroner og i 1910 til 2½ million, men da var der ogsaa opfisket 637 872 maal vaarsild. I 1906 var fangsten 100 000 maal mindre, men hadde dog en værdi for fiskerne av 3½ million kr.

Størstedelen av det opfiskede vaarsildkvantum, og da specielt i de tre sidste aar, eksporteres i fersk tilstand til England og Tyskland. Denne forretning kan det ene aar bringe tap, det næste gevinst. Gjennemsnitlig er der dog tjent noget paa eksporten, om end fortjenesten er beskeden.

For saltsildens vedkommende bragte denne i 1906 og 1907 eksportørerne tap, og omend indkjøpspriserne i de tre sidste aar har været lave, har dog konjunkturerne i utlandet været saa miserable, at nogen fortjeneste er der ikke blit; det har for saltsildeksportens vedkommende kun været pengebytte.

Makrelfisket, baade efter sommermakrel, som drives med garn, og dorgemakrel, har i femaarsperioden git godt utbytte. I dorgemakrelfisket har Stavanger amt i de sidste 2—3 aar deltat i meget stor maalestok. Nogen specifisert statistik foreligger ikke, men de mange fiskefartøier, som fra amtet og da specielt fra Karmøen har deltat i dorgemakrelfisket, har gjort det meget godt, og baade rederne og mandskaperne har tjent gode penger.

Videre uttales specielt angaaende fisket med dampskibe: Man har nu i Stavanger 8 dampskibe, der deltar i det egentlige havfiske efter fisk og sild. Væsentlig anvendes de paa følgende maate: Om vaaren paa vaarsildfisket, foraaret efter fisk paa Island, høsten efter sild paa Island og vinteren efter brisling i det omkringliggende distrikt.

Disse skibe har i det sidste aar arbeidet sig fremover; vanskeligheten ligger i at finde brukbare besætninger, og disse kan ikke skaffes i byen, men maa ofte hentes langveis fra; store dele av besætningen er saaledes fra Nordland.

Forøvig deltar byens befolkning kun ubetydelig i fiskerierne. Enkelte faa ekspeditioner finder sted til Nordland efter fetsild, men forøvrig indskrænker man sig til deltagelse i brislingfisket, hvorved en mængde smaa transport- og ekspresdampskibe finder ganske lønnende beskjæftigelse.

Av fiskere, der driver handel med levende fisk, bor kun nogen enkelte inden byens grænser, og disse har vistnok gjort det ganske godt; ti priserne paa levende fisk stiger stadig. Handelen med fisk og sildevarer har ogsaa i femaaret været drevet av enkelte firmaer her i byen, og især er det salt makrel, der omsættes til de Forende Stater i Amerika, fersk laks, der eksporteres til England og Tyskland, levende hummer, der sendes til Tyskland, ræker, der eksporteres til England, Tyskland og Danmark foruten de vanlige sildesorter.

I spekulationen med iset sild til England og Tyskland deltar ikke Stavanger i nogen nævneværdig grad; kun et par firmaer driver dette i en ganske liten maalestok. I det forløpne aar antages denne bedrift at ha git et rimelig overskud.

b. Banker.

Av Stavanger Sparekasses oversigt hitsættes av hensyn til dens kommunale karakter mere utførlig:

Indskyternes tilgodehavende androg pr. 1 januar 1906 til	kr.	5 386 636
Sparekassens eget fond	«	499 150
Reguleringsfond	«	45 000
Samlet forvaltningskapital pr. 1 januar 1906	kr.	5 930 786

Indskyternes tilgodehavende pr. 31 december 1910	kr.	7 213 061
Sparekassens eget fond	«	740 082
Reguleringsfond	«	54 972
Forvaltningskapital pr. 31 december 1910	kr.	8 008 115

Forvaltningskapitalen er saaledes i femaaret øket med kr. 2 077 329, sparekassens eget fond med kr. 240 932 og reguleringsfondet med kr. 9 972.

Forvaltningskapitalen var anbragt saaledes:

	Pr. 1 januar 1906.	Pr. 31 december 1910.
	Kr.	Kr.
1. Let realisable værdipapirer	960 175	1 444 118
2. Pantobligationer	1 500 559	2 694 298
3. Utlaan mot vekselobligationer og veksler:		
a) med sikkerhet i fast eiendom	956 734	1 056 364
b) « — - andet deposita	98 937	111 060
c) « — - kaution	1 755 786	2 234 890
4. Andre utlaan	4 875	3 569
5. Bankbygning, 1/2 brandtakst	25 000	25 000
6. Forskutte omkostninger	373	385
7. Indestaaende i andre banker	608 665	427 943
8. Kassebeholdning	19 682	10 488
Tilsammen	5 930 786	8 008 115

Indskudsrenten var: i 1906 4 pct., utlaansrenten: 5 1/2 pct.
i 1907 4 1/2, 4, 4 1/2 pct., 6, 5 1/2, 6 pct.
i 1908 4 1/2, 4 pct., 6, 5 1/2 pct.
i 1909 4 pct., 5 1/2 pct.
i 1910 4 pct., 5 1/2.

Pantelaansrenten var den hele tid uforandret 5 pct.

Som tap paa utlaan er i femaaret avskrevet tilsammen kr. 12 220. Som kursreduktion paa let realisable værdipapirer er i samme tidsrum avskrevet ialt kr. 9 972.

Til almennyttige øiemed utdeltes av overskuddet for 1907:

Til Stavanger arbeideres understøttelsesforening	kr.	1 600
« Stavanger arbeidsskole for gutter	«	1 100
« Domkirkens barnekrybbe	«	300
For 1909:		
Fond for et aldershjem i forbindelse med arbeidernes understøttelsesforening	«	7 000
For 1910:		
Likesaa til samme fond	«	10 000
Tilsammen	kr.	20 000

Til et pensionsfond for Sparekassens funktionærer er i samme tidsrum avsat kr. 6 000.

Fra 1908 har Sparekassen overtat og fortsat Stavanger Sparemerkeindretnings virksomhet: indskud ved sparemerker, og fra samme aar er optat i virksomheten indskud ved sparebøsser i «Hjemmets Bank».

Stavanger Privatbank, oprettet 1879.

Aar.	Indlaan.	Veksler, vekselobligationer og kassekredit.	Totalomsætning.	Overskud.	Reserve- og delkrederefond.	Utbytte.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Pct.
1906	8 364 501	7 812 066	132 216 719	173 311	695 000	8
1907	8 952 214	8 945 118	139 491 513	178 611	715 000	8
1908	9 381 300	9 786 530	141 950 645	197 328	800 000	9
1909	9 723 697	9 608 013	141 396 701	192 718	832 000	8
1910	10 780 610	9 280 740	148 832 558	158 987	500 000	6

Stavanger Handels- og Industribank, oprettet 1898.

Aar.	Indlaansvirksomhet.	Utlaansvirksomhet.	Omsætning.	Overskud.	Reserve- og delkrederefond.	Utbytte.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Pct.
1906	2 538 480	3 234 330	76 278 123	80 876	125 110	5
1907	3 377 519	4 023 808	87 492 816	93 314	166 000	5
1908	2 936 367	4 316 698	106 762 498	103 496	206 000	6
1909	3 128 242	4 335 619	115 646 306	108 029	246 000	6
1910	3 978 855	5 086 480	122 128 854	113 367	303 600	6

Hetlands Sparebank.

Aar.	Under forvaltning.	Bankens fond.	Overskud
	Kr.	Kr.	Kr.
1906	963 371.69	27 193.21	6 332.68
1907	1 106 532.07	34 255.65	7 072.55
1908	1 326 878.52	40 902.41	6 642.39
1909	1 624 024.41	50 163.40	9 266.55
1910	2 138 656.46	61 742.42	11 556.40

Stavanger Pantelaaneindretning har hat følgende omsætning:

Aar.	Utlaant.	Indløst.
	Kr.	Kr.
1906	37 418	32 762
1907	40 236	39 016
1908	42 234	41 292
1909	35 040	34 651
1910	32 337	33 365
Tilsammen	187 265	181 086

Den almindelige pantelaansrente har temmelig konstant været 5 pct., indlaansrenten 4 pct, paa længere tids opsigelse op til 4½ pct., utlaansrenten fra 5 til 6 pct.

c. Assuranse.

Der er i Stavanger nu kun ett assuranseselskap, idet Den Vestlandske Assuranseforening er ophørt. Det gjenværende mangeaarige selskap er Stavanger Søforsikringsselskap, oprettet i 1863. Dets drift vil sees av nedenstaaende skematiske oversigt:

(Se tabellen næste side).

d. Skibsfart.

Angaaende rederiforhold i femaaret meddeles fra kompetent hold:

I aaret 1906 var resultatet noget bedre end det foregaaende aar. De i fart mellem Centralamerika, Vestindien og De Forenede Stater beskjæftigede frugtdampskibe var mindre generт av gulfeber-epidemien end i 1905; men fortjenesten var dog ikke saa stor som i tidligere aar. Paa grund av den stadig økende konkurranse reducertes raterne, og samtidig blev certeparti-betingelserne mindre gunstige. Befragternes fordringer med hensyn til skibenes fart, utstyr og passagerbekvemmeligheter etc. blev større end tidligere, og sluttelig kom ogsaa hertil de unormale mandskapshyrer, da man i regelen nødsagedes til at betale amerikanske hyrer for en del av besætningen. For skibe beskjæftiget i den almindelige fragtfart stillet forholdene sig bedre end aaret forut. Paa grund av den milde vinter i Tyskland eksportertes allerede fra vaaren store partier is dertil, og eksporten til England var likeledes usedvanlig stor. Isfragterne var derfor meget respektable. Det samme gjælder ogsaa for kul- og stenfragter. Under sildefiskeriet paa Island fandt ogsaa mindre dampskibe lønnende beskjæftigelse ved transport av salt, kul, tønder og sild. Hvad de større seilskibe betræffer, var

Rekapitulation over Stavanger Søforsikringsselskaps forretning i femaaret 1906—1910 inkl.

Aar.	Brutto-præmie.	Reassuranse-præmie.	Nettopræmie. Renter.	Renter.	Erstatning og ristorno.	Utbytte.	Avsat til reservefond.	Utdelt og avsat tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	553 883	335 434	218 448	12 951	163 072	25 000	10 000	35 000
1907	586 570	319 734	266 835	9 637	244 118	21 000	-	21 000
1908	602 132	296 948	305 183	9 545	262 730	21 000	7 500	28 500
1909	756 570	350 437	406 133	10 710	294 257	25 000	17 500	42 500
1910	1 223 321	461 680	761 640	11 929	504 931	30 000	15 000	45 000
Tilsammen	3 722 476	1 764 233	1 958 239	54 772	1 469 108	122 000	50 000	172 000

aarets begyndelse mindre god; men fragterne bedredes sukcessivt noget, og resultatet blev derfor ialfald for endel skibes vedkommende nogenlunde tilfredsstillende. I aarets løp anskaffedes 1 ny damper paa ca. 1 500 ton, 1 damper for isfart paa ca. 800 ton og 1 damper for Islandsfart paa ca. 900 ton d. w. Av seilskibe indkjøptes 1 staalskib ca. 2 500 ton og 1 jernskib ca. 1 400 ton d. w. Derimot solgtes 1 damper paa 650 ton til Mexiko, 1 damper paa ca. 750 ton til Risør, og 1 damper paa 750 ton forliste. Endvidere utgik 2 seilskibe ved salg og 6 ved forlis.

Aaret 1 9 0 7 kan neppe betegnes som tilfredsstillende for rederibedriften. Fragterne for trælast, is, kul og sten var vistnok noget høiere end i 1906; men driftsomkostningerne, mandskapshyrer, proviant og i særdeleshet bunkerkul var betydelig høiere end tidligere, hvorfor rederiernes gevinst ikke var forholdsmæssig. For frugtdampskibene var resultatet heller ikke gunstig. Mangel paa regn i Jamaica og Cuba samt bananernes unormale indkjøpspris i Centralamerika virket meget lammende paa bananforretningerne, og flere befragtere trak sig ganske tilbake. Skibene var oftere nødsaget til at ligge flere maaneder uten beskjæftigelse, da befragterne kun kunde anvende dem i sæsongen. Pengekrisen i Amerika virket ogsaa meget trykkende paa fragtmarkedet. I beretningsaaret anskaffedes 2 dampskibe paa 1 400 ton og 1 dampskib paa 700 ton d. w. Derimot solgtes 1 dampskib paa 300 ton d. w., og 2 dampskibe paa ca. 400 ton d. w. forliste.

1 9 0 8 var desværre et meget ugunstig aar, rederne har neppe hat et vanskeligere aar, og om nogen rentabilitet kan der neppe være tale. At der efter præsidentvalget i Amerika ikke indtraadte nogen bedring, var en stor skuffelse for vore rederier, specielt for dem, hvis skibe var beskjæftiget i den amerikanske frugtfart, og nogen av frugtdampskibene maatte av mangel paa beskjæftigelse allerede oplægges medio oktober, mens andre maatte akceptere betydelig reducerte rater.

De lave træ- og kornfragter fra Østersjøhavnene øvet en ugunstig indflydelse paa is- og sildefragterne fra Norge. De mindre dampskibe bragte dog nogen gevinst.

I dette aar anskaffedes 1 nyt dampskib ca. 1 400 ton d. w. og 1 passagerdamper for ruten Stavanger—Bergen. Endvidere indkjøptes 1 ældre dampskib ca. 1 300 ton og 1 jernseilskib ca. 3 200 ton d. w. Derimot solgtes 8 fiskedampere, hvorhos 3 seilskibe og 2 dampskibe paa respektive 650 og 550 ton d. w. utgik ved forlis.

1 9 0 9 kan heller ikke betegnes som noget lønnende aar for vor rederibedrift. Kun nogen av frugtskibene fandt beskjæftigelse det hele aar, mens andre i likhet med begge foregaaende aar kun beskjæftigedes i sæsonen. Orkanen i Jamaica og revolutionen i Nicaragua lammet meget fragtmarkedets allerede paa

forhaand ugunstige tilstand. Av de mindre dampskibe, som beskjæftigedes i Europa i trælast-, kul- og sildefart, bragte aaret vistnok for enkelte skibes vedkommende nogen fortjeneste; men i det store og hele tat kan forretningen neppe betegnes som lønnende. Skibenes antal reducertes ogsaa dette aar. Der anskaffedes kun 1 damper paa ca. 300 ton og 1 mindre fiskedamper, mens der utgik ved salg og forlis 4 dampskibe paa resp. 3 000, 1 450, 500 og 500 ton samt 5 seilskibe paa 1 500, 1 400, 450, 1 500 og 250 ton d. w.

Rederiforretningens resultat kan desværre heller ikke betegnes som tilfredsstillende for aaret 1 9 1 0. I aarets sidste halvdel var vistnok fragterne noget bedre; men i det heletat har forretningen ikke været lønnende, da driftsomkostningerne fremdeles var meget høie, specielt for de i frugtfarten mellem Vestindien, Centralamerika og De Forenede Stater beskjæftigede skibe, som ogsaa forstyrredes meget ved revolutionen i Nicaragua. Præsident Madriz hadde som bekjendt erklært Bluefields lukket for handel og skibsfart, hvilket den amerikanske regjering ikke vilde anerkjende, hvorfor frugtdampskibenes befragtere fordret at beskjæftige skibene i fart mellem Bluefields og Staterne, mens samme ikke blev tillatt av skibenes assurandører. Rederierne blev derfor nødsaget til at forsikre sine skibe mot krigsresiko. Ved denne ekstrautgift og tidstap blev skibenes fortjeneste ikke ubetydelig reducert og var derfor ikke tilfredsstillende. Av hværende rederier etablertes dette aar 2 regelmæssige dampskibsruter, nemlig mellem Stavanger—Liverpool og Swansea, hovedsagelig basert paa hermetikeksport og import av blik, og den anden rute mellem Stavanger—Cuxhaven og Hamburg. Begge ruter har vistnok at konkurrere med mægtige, allerede indarbeidede linjer, men understøttes dog paa det bedste av vore handlende. Stavanger handelsflaate reducertes ret betydelig dette aar. 3 lastedampskibe og 2 fiskedampskibe samt 6 seilskibe solgtes, og 4 dampskibe og 1 seilskib forliste, mens der kun anskaffedes 3 større jernseilskibe og 2 mindre træseilskibe.

I denne forbindelse hitsættes toldvæsenets opgave over handelsflaaten, omfattende skibe over 50 ton:

Aar.	Dampskibe.		Seilskibe.	
	Antal.	Nettodrægtighet.	Antal.	Nettodrægtighet.
		Ton.		Ton.
1906	78	34 429	64	29 512
1907	78	32 103	56	25 190
1908	73	32 261	46	21 911
1909	72	30 586	38	18 064
1910	68	30 411	40	22 688

Indrulleringsbetjenten opgir fartøiernes bemanding i femaaret gjennemsnitlig saaledes:

I utenriksk fart med dampskibe.....800 mand
- — - - seilskibe.....500 —
- indenriksk fart.....200 —

Herunder kan yderligere nævnes, at Stavanger Sjømandsforening, med et medlemsantal av ca. 200, i femaaret har arbeidet til gavn for sjømandsstanden og skibsfarten.

Stavanger Sjømandshjem bestaar fremdeles og gir rum for 24 familier, som har fri bolig og delvis frit brændsel.

Desuten virker fremdeles Foreningen for trængende Sjøgutter. I femaaret har 109 fattige sjøgutter faat utstyr til sin første sjøreise.

4. Kommunale forhold og kommunehusholdning.

Skattefundamenterne og den utlignede kommune- og statsskat vil sees av nedenstaaende:

Opgave over formue og indtægt samt utlignet stats- og kommuneskat i tiden 1906—1910.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Antagen formue.....	32 260 000.00	32 693 500.00	34 881 500.00	36 495 200.00	40 586 900.00
— indtægt.....	9 071 570.00	9 292 090.00	10 408 310.00	11 352 470.00	12 586 950.00
Utlignet statsskat....	120 466.60	122 929.10	159 022.90	162 684.80	191 184.80
— kommuneskat	714 814.59	696 286.48	770 671.96	809 910.83	942 929.16

Vand- og eiendomsskatterne har i perioden utgjort:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Vandskat.....	54 796.89	58 223.29	59 272.90	61 398.48	65 709.45
Eiendomsskat.....	195 436.46	201 018.96	203 977.39	208 119.60	216 202.55

Med hensyn til kommunens aktiva og passiva henvises til nedenstaaende sammendrag:

Opgave over Stavanger kommunes aktiva i femaaret 1906—1910.

Aar.	Samlet aktiva.
	Kr.
1906	5 601 313.44
1907	5 939 329.21
1908	6 878 545.36
1909	7 864 883.82
1910	8 745 979.37

Opgave over Stavanger kommunes gjæld i femaaret 1906—1910:

Ved begyndelsen av aaret 1906 utgjorde gjælden	kr. 2 824 589.84
Tilkommet ny gjæld i femaaret	« 7 131 817.46
	kr. 9 956 407.30
Samlet avdrag i samme tid	« 4 497 070.29
Samlet gjæld ved utgangen av 1910	kr. 5 459 337.01

Gjældens stigning samt betalte avdrag i femaaret vil sees av nedenanførte:

Aar.	Avdrag betalt i aaret.	Tilkommet ny gjæld i aaret.	Ved utgangen av aaret.	Det væsentlige laaneøiemed.
	Kr.	Kr.	Kr.	
1906	110 689.84	9 244.02	2 723 144.02	
1907	625 224.89	815 000.00	2 912 919.13	Bygning av St. Johannes kirke.
1908	377 981.18	1 344 500.31	3 879 438.26	Anlæg av elektricitetsverk.
1909	97 372.00	898 259.12	4 680 325.38	Anlæg av elektricitetsverk.
1910	3 285 802.38	4 064 814.01	5 459 337.01	Anlæg av elektricitetsverk samt indfrielse av ældre laan.
Tilsammen	4 497 070.29	7 131 817.46		

Endvidere hitsættes en oversigt over byens budgetter i femaaret:

Indtægtsbudgettet.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
A. Politi- og fængselsvæsenet ...	4 370	5 720	6 734	6 770	10 370
B. Det kommunale slagtehus og kjøtkontrollen	23 600	24 075	26 400	28 550	29 100
C I. Sundhetsvæsenet	2 040	2 040	2 040	2 040	2 040
C II. Det kommunale sykehus	63 750	63 050	67 100	69 918	73 712
D I. Ingeniørvæsenet.....	5 200	4 700	9 200	10 950	7 700
D II. Brandvæsenet.....	14 250	14 050	15 600	15 600	16 100
D III. Vandverket.....	63 000	64 300	65 700	71 200	75 300
F. Administrations-, regnskaps- og skattevæsen.....	3 250	3 250	3 850	3 700	4 650
H. Kirkevæsenet	4 887	4 887	4 471	5 500	5 400
I. Folkeskolen.....	55 056	55 906	71 911	78 180	127 102
K. Andre skoler, kontrolkontoret m. v.....	18 275	18 025	17 356	17 362	19 020
L. Arbeidskontoret	224	200	150	150	100
N. Forskjellige indtægter.....	56 880	68 297	66 787	88 480	114 800
O. Fattigvæsenet.....	38 088	38 800	39 800	40 200	43 306
Tilsammen	352 870	367 300	397 100	438 600	528 700

Utgiftsbudgettet.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
A. Politi- og fængselsvæsenet	43 600.00	44 170.00	44 310.00	56 250.00	63 600.00
B. Det kommunale slagtehus og kjøtkontrollen	12 600.00	12 800.00	13 700.00	14 750.00	32 700.00
C I. Sundhetsvæsenet...	20 015.00	19 515.00	19 895.00	19 435.00	21 735.00
C II. Det kommunale sykehus.....	80 850.00	83 875.00	86 700,00	90 000.00	94 600.00
C III. Ubemidledes sykehuspleie	8 000.00	7 000.00	8 000.00	9 000.00	10 000.00
D I. Ingeniørvæsenet ...	83 260.00	83 480.00	85 880.00	108 515.00	131 150.96
D II. Brandvæsenet.....	75 740.00	83 300.00	90 470.00	93 010.00	102 729.60
D III. Vandverket.....	12 280.00	21 780.00	23 100.00	34 500.00	49 071.44
E. Gatebelysningen....	22 140.00	22 176.00	23 056.00	23 056.00	24 748.00
Overføres	358 485.00	378 096.00	395 111.00	448 516.00	530 335.00

Utgiftsbudgettet.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Overført	358 485.00	378 096.00	395 111.00	448 516.00	530 335.00
F. Administrations-, regnskaps- og skattevæsen	31 940.00	32 290.00	33 450.00	34 450.00	36 770.00
G. Lønninger og pensioner	11 950.00	13 650.00	14 300.00	14 550.00	15 300.00
H. Kirkevæsenet	32 300.00	34 175.00	35 400.00	37 100.00	40 020.00
I. Folkeskolen	219 770.00	223 300.00	242 700.00	274 480.00	348 375.00
K. Andre skoler, kontrolkontoret, kommunebiblioteket og forelæsningsforeningen	61 540.00	62 768.00	63 112.00	73 464.00	83 723.00
L. Arbeidskontoret	2 724.00	2 774.00	2 974.00	5 349.00	4 550.00
M. Kommunelaanene	219 680.00	211 560.00	221 262.00	217 358.76	263 675.52
N. Forskjellige utgifter	83 400.68	87 700.00	89 536.00	117 040.00	102 266.50
O. Fattigvæsenet	209 800.00	212 200.00	216 500.00	223 650.00	237 630.00
P. Tilfældige utgifter	10 280.32	8 787.00	7 755.00	8 042.24	11 054.98
Tilsammen	1 241 870.00	1 267 300.00	1 322 100.00	1 454 000.00	1 673 700.00

Bygnings- og opmaalingsvæsenet.

	Antal. 1906.	Antal. 1907.	Antal. 1908.	Antal. 1909.	Antal. 1910.
Opførte matrikulerte hovedbygninger av træ	16	49	150	146	174
Opførte matrikulerte hovedbygninger av mur	12	19	17	25	28
Nedrevne hovedbygninger av træ				1	3
— —« — mur	-	-	-	-	-
Opførte tilbygninger av træ	3	14	10	18	28
— —« — mur	26	36	30	23	41
— paabygninger av træ	1	4	4	5	11
— —« — mur	2	1	2	11	5
Større og mindre reparationer i henhold til særskilte anmeldelser til bygningskommissionen	208	220	197	227	191
Avholdte skattetakster	62	136	172	218	256
— konduktørforretninger	119	174	250	241	280

Ved utgangen av 1910 var byens samlede antal av hovedbygninger av træ ca. 4 030 og av mur ca. 240.

Veivæsenet m. v.

I femaaret 1906—1910 er foruten almindelig vedlikehold av veier, gater, fortaug, rendestener og kloakker utført følgende arbeider:

Aar.	Anlagt veier og gater.	Brolagt.	Anlagt m.			Til veivæsenet er medgaat utgifter inklusive vedlikehold.
			Fortaug med rendesten.	Grusfortaug uten rendesten.	Kloakker.	
	l. m.	m.²	m.²	m.²	l. m.²	Kr.
1906.....	25	-	210		828	40 525.27
1907.....	270		82	-	1 000	40 990.82
1908.....	305	-	71	110	1 998	50 705.17
1909.....	525	680	138	152	3 228	79 496.29
1910.....	730	320	105	595	3 274	101 786.64
Sum	1 855	1 000	606	857	10 328	313 504.19

Ved bystyrebeslutning av 12 december 1907 blev der indkjøpt ca. 59 maal jord paa Ekenæs til anlæg av kirkegaard. Arbeidet begyndte i 1908 med dræning og anlæg av særskilt 9″ og 12″ kloakavløp gjennem Stengaten fra Leif Eriksøns gate, gjennem Møllegaten over den gamle Ekenæs kirkegaard, gjennem Løkkeveien til sjøen ved Sandviken. Den østlige del, som er blit indhegnet med ca. 480 l. m. jernstakit, blev tat i bruk i februar maaned 1910.

Vandverkets gamle indtak i Mosvandet, bestaaende av en stenrende, er optat og erstattet med 2 cementledninger av 40 cm. indvendig diameter og ca 80 m. længde. Rørene gaar 50 m. ut i vandet, hvor der er opstillet en cementkum, indvendig forsynt med siler.

I Ekenæs brandstation er opstillet 3 nye pumper til oppumpning av vand i bassængerne paa Vaalandshaugen. Pumperne vandforsynes gjennem 12″ sugeledning fra hovedvandledningerne fra Mosvandet. Pumperne er centrifugalpumper av Mørch's system og drives av hver sin elektromotor, direkte koblet. Elektromotorerne kan hver levere 75 hk.

Vandverkets utvidelse i femaaret og de dermed samt med dets vedlikeholdelse forbundne utgifter, vandverkets indtægter etc. stiller sig saaledes:

Aar.	Nedlagt meter vandledning.	Med antal brandkummer.	Utgifter: Anlæg, utvidelser, drift av pumpestation.	Indtægter.	Antal tilkomne konsumenter.
			Kr.	Kr.	
Fra anlægget til 1905	44 862	274	766 477.41	1 192 315.99	3 054
1906	791	13	17 525.77	62 458.94	65
1907	638	8	[1] 25 959.77	68 927.33	83
1908	1 236	13	27 763.28	71 137.89	102
1909	2 754	32	48 486.68	73 321.28	149
1910	2 360	24	[2] 60 457.43	80 446.73	161
Sum	52 641	564	946 670.34	1 548 608.16	3 614

Brandvæsenet.

Personalet ved den faste brandvakt er blit forøket med 3 mand, likesom der med hensyn til vakt etc. er indført den i bystyret 12 september 1907 besluttede ordning, saaledes at der paa hovedstationen stadig holdes 12 mand inde med avløsning hver dags middag kl. 1. Av disse 12 mand utfører 3 vakttjeneste (telegrafvakt), mens de øvrige beskjæftiges paa verkstederne.

Reservebrandkorpset er fra 1908 blit forøket fra 60 til 90 mand, inddelt i 8 kredser, som samlet eller enkeltvis kan opringes fra hovedstationen

Ny brandtelegraf er færdigmontert i 1908 og tat i bruk. Omkring i byen er opsat 25 brandmeldeapparater, fordelt paa 3 sløifer. Brandmelding ved telegrafen fremkommer gjennem telegrafskriveapparat med samtidige ringesignaler.

I hovedstationen er blit foretat endel forandringer med lokalerne. Brandmandskapernes sovesal er blit betydelig utvidet og den del av 1ste etage, som tidligere anvendtes til kontorer for politiet og fattigvæsenet, er blit indredet til snekkerverksted, maler-, rørlægger- og salmakerverksteder etc. Likesaa er stalden blit ombygget og gir plads for 11 hester. Overalt i bygningen er indlagt elektrisk lys.

Ekenæs brandstation er blit utvidet med en 18.5 m. lang tilbygning vestover langs Peder Kloves gate. 1ste etage er indredet med sprøiterum og med stald for 4 hester, vaskehus, matboder etc. samt rum for støperi eller smie. Den ældre bygnings staldrum er overlat elektricitetsverket til transformatorstation, og i det

[1] Indbefattet nyt indtak Mosvandet.
[2] Indbefattet nyt pumpemaskineri.

ældre sprøiterum er de nye elektriske pumper installert. I tilbygningens 2den etage er indredet familiebekvemmelighet for overmaskinisten, i 3dje etage for en brandkonstabel. Loftsetagen i den ældre bygning er ved paabygning av ark og ved endel omforandringer blit indredet til familiebekvemmelighet for undermaskinisten og fyrbøteren, foruten et værelse til vakthavende brandkonstabler. Overalt i bygningen er indlagt elektrisk lys.

Feiervæsenet, som henhører under brandvæsenet, er ifølge bystyrebeslutning av 18 februar 1907 blit omordnet. Byen er nu inddelt i 3 feierdistrikter, hver med 1 feiermester og 2 feiersvender samt med læregutter i den utstrækning, som magistrat og formandskap bestemmer. Saavel mestere som svender og læregutter lønnes av kommunen. Feiermesteren oppebærer desuten indtægter av ekstraordinær og frivillig feining, dog med den indskrænkning ved lønnet overtidsarbeide, som magistrat og formandskap — til fordel for svender og læregutter — nærmere har bestemt. De er forpligtet til at bære omkostningerne ved de til sig og medhjælpere nødvendige redskaper, vaskerum og vaskematerialer.

Kommunale byggeforetagender.

Ved bystyrebeslutning av 15 november 1906 bevilgedes til opførelse av kirke for St. Johannes menighet efter arkitekt H. I. Sparres plan kr. 168 400. De samlede utgifter til kirken var inklusive tomt, arkitektkonkurranse etc. anslaat til kr. 212 000. Bystyrets beslutning blev approbert ved kgl. resolution av 17 januar 1907. Kirkens grundsten blev nedlagt 8 november 1907 av byens ordfører i overvær av bystyre, presteskap m. fl.

Kirken er opført med plads for 970 sittepladser paa gulvet og med 137 sittepladser paa galleriet i søndre ende, ialt 1 107 sittepladser. Kirken er desuten indredet med særskilt rum for konfirmanter. Den opvarmes ved centralopvarmning og er utstyrt med elektrisk belysning. Orgelet drives ved elektrisk motor. I taarnet er anbragt 2 ringeklokker samt elektrisk drevet ur. Kirken blev indviet og overlevert 15 december 1909 og toges i bruk umiddelbart derefter.

Vaaland skole.

Hovedbygningen, som blev paabegyndt 1909, er 53.12 m. lang og 17.12 m. bred. Bygningen er opført av mur i 4 etager foruten kjelder.

1ste etage indeholder 9 klasseværelser, kontor og forværelse for bestyrer samt lærerindeværelse og materialrum.

2den etage indeholder 10 klasseværelser, lærerværelse og materialrum.

3dje optages helt av 11 klasseværelser.

Loftsetagen faar overlys fra store dobbelte vinduer i takskraaningerne og er indredet som specialrum for haandgjerning, sang, sløjd, fysik og tegning samt skolekjøkken, med de til disse nødvendige materialrum.

I kjelderen er placert kjelanlæg for centralopvarmning med rum for koks og ved. Den øvrige kjelder er indredet med rum for skolebad og folkebad samt husmorskole.

Bygningen opvarmes med lavtryksdamp og tilføres frisk luft fra shuringham-ventiler bak radiatorerne. Bygningen oplyses med elektrisk lys.

Gymnastikbygningen er 28 m. lang og 11 m. bred, opført av mur.

Gymnastiksalen har en grundflate av 22.3 × 10 m. og har en længde av 17.6 m. en høide av 6.60 m. fra gulv til det flate tak.

I den ene ende av bygningen er indredet paaklædningsrum samt trappeopgang til pedelboligen i 2den etage. Denne bestaar av 3 værelser og kjøkken samt loft.

Kjelderen indeholder matbod, vaskekjelder, stryke- og rullebod, rum for kul og ved samt et større disponibelt rum under gymnastiksalen.

Bygningen opvarmes fra centralopvarmningen i hovedbygningen og er elektrisk oplyst.

For skolen er endvidere opført en muret privetbygning samt et skjærmtak av ca. 250 m.^{2} størrelse. Gaardspladsen, som er blit makadamisert, er indhegnet med jernstakit.

Vaaland skole blev indviet 30 mars 1911, efterat den delvis hadde været i bruk.

Til slagteanlægget paa Kjerringholmen er i 1909 opført en 35 m. lang og 21 m. bred slagteribygning.

1ste etage er indredet til skyllerum, indvoldsrum, slagtehal og hængehal. Under skyllerummet brolagt og cementert gjødselgrube. I skyllerummet er anbragt 7 skyllekummer med border. Hængehallen er utstyrt med hængerækker og tilføres isavkjølet luft ved en elektrisk vifte. Slagtehallen er indredet med 14 slagtepladser for storfæ og er utstyrt med ophængs- og heiseapparater. Fra slagtepladsen transporteres faldene ved vogner paa løpeskinner under taket til hængehallen, hvorfra de paa samme maate kan befordres videre til utgangsdørene, hvorover er anbragt skjermtak av jern. Gulvene er utført av beton. Gulvene i loftsetagen er av jernbeton. I loftsetagen er indredet boder til opbevaring av uld. Fra denne etage fører en overbygget bro til fjøsbygningens 2den etage og en bro ned til terrænget. Bygningen er utstyrt med elektrisk belysning.

Den av kommunen indkjøpte murbygning i Hospitalsgaten er i 1908 blit istandsat og indrettet for kontorer etc. I bygningens vestre ende er blit opført en tilbygning med ildfast trap op til samtlige etager. Hovedtrappen i østre ende av bygningen er likeledes opført av ildfast materiale.

Kjelderen er blit betydelig utdypet og er indredet med rum for centralopvarmningsanlæg, baderum, et rum for kontrolkontoret og et for konfiskerte varer samt 6 celler.

I 1ste etage er indredet kontorer for politiet samt indredet 2 celler.

I 2den etage: kontorer for fattigvæsenet og arbeidsanvisningskontoret.

I 3dje etage: kontorer for elektricitetsverket.

I 4de etage: 3 rum for kontrolkontoret, 3 rum for stadsfysikus og 2 rum for skoleinspektøren.

I 5te etage: sjømandsskole.

Bygningen er utstyrt med centralopvarmning og elektrisk lys.

Havneingeniørvæsenet.

I 1906 blev paabegyndt forlængelse av kaien fra Telthusbryggen til Torvet. Kaien er opført paa stenfyld med bakfyld av sten. Den utfyldte del mellem kaimuren og husrækken er blit forsynt med vandledning og brolagt. Den planlagte store eggformede hovedkloak fra Torvet langs kaien til Ryfylkekaien er delvis kommet til utførelse; den er blit lagt fra sjøen ved Ryfylkekaien gjennem Baadegaten, Nedre Holmegate, Skansegaten og langs kaien frem til Telthusbryggen, en samlet længde av 344 m.

Paa kaien nordenfor Telthusbryggen er blit opført et vareskur 35 m. langt og 6 m. bredt.

Paa Engøen er anlagt en mindre brygge ved enden av veien ved Pyntesundet.

Forøvrig er de nødvendige vedlikeholdsarbeider utført som mudring paa havnen paa forskjellige steder, eftersyn og vedlikehold av havnevæsenets redskaper og apparater. Nye grundestaker er anbragt i Engøsundet mellem Engøen og Klaseskjæret ved Engøsnoget ved nordøstre pynt av Engøen, ved Siriskjæret utenfor Aktiebryggeriet i Lervik. En moringstønde er blit utlagt i Pyntesundet.

(Se tabellen næste side).

Gasverket.

Gasproduktionen steg fra 1 378 115 m.^{3} i 1905 til 2 569 640 m.^{3} i 1909. Økningen skriver sig fra større tilgang av konsumenter, baade til lys-, motor- og især kokegas. I 1910 startet Stavanger elektricitetsverk, og mange av vore store lyskonsumenter gik over til elektricitet, likesom mange gasmotorer blev indskiftet med elektrisk kraft; som følge herav gik produktionen i 1910 ned til 2 180 476 m.^{3}.

Gasverkets samlede aktiva er i femaaret steget fra kr. 644 359.63 til kr. 886 397.63. Passiva er minket fra kr. 506 847.32 til kr. 376 196.68.

Utviklingen forøvrig vil fremgaa av følgende sammenstilling av forskjellige driftsresultater:

Havnekassens indtægter i femaaret stiller sig saaledes:

Aar.	Brygge-penger.	Tonnage-avgift.	Told-intrader.	Ringe-penger.	Husleie.	Leie av redskaper.	Andre indtægter.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	55 641	9 928	14 370	494	1 300	3 552	998
1907	57 643	9 879	14 231	573	1 441	1 050	932
1908	60 054	10 588	15 318	621	1 350	2 153	1 039
1909	63 408	10 639	14 629	737	1 650	16	1 124
1910	66 642	10 798	15 207	600	1 250	2 697	2 306

Havnekassens budget utgjorde i:	Kr.
1906	77 100
1907	79 750
1908	80 900
1909	81 400
1910	85 050

Havnekassens gjæld var pr. 31 december 1910 kr. 743 390.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Gasproduktion ....m.³	1 634 000	1 980 120	2 355 758	2 569 640	2 180 476
Forbruk til private -	1 299 520	1 588 389	1 880 747	2 070 735	1 706 963
Forbruk til lygterne -	172 150	202 000	216 000	217 000	227 000
Solgt gas ialt..... -	1 471 670	1 790 389	2 096 747	2 287 735	1 933 963
Solgt gas ialt...i pct.	90.07	90.40	89.00	89.00	88.7
Største produktion pr. døgn .....m.³	8 200	9 740	11 710	11 800	8 150
Største forbruk pr. døgn ..... -	8 786	9 957	12 051	11 713	8 177
Kulforbruk..... ton.	5 483	6 600	7 852	8 825	7 650
Pris pr. ton kul i hus kr.....	14.72	17.02	16.72	14.42	15.18
Gas producert pr. ton kul.....m.³	298	300	300	292	285
Gas solgt pr. ton kul m.³	268	271	267	260	253
Koks solgt hl.	62 107	79 367	94 675	107 228	103 160
Koks producert netto hl.	65 907	78 367	95 175	112 728	95 260
Koks producert netto pr. ton kul hl.....	12.00	11.87	12.12	12.8	12.5
Samlede indtægter . kr.	253 661.03	299 604.02	359 846.74	390 541.68	338 422.83
Brutto overskud... -	117 711.46	126 368.41	149 714.44	193 513.78	151 699.82
Gaspris til belysn. øre	16	15	15	15	15
Gaspris til tekn. bruk -	10	10	10	10	10

Gaskonsumenternes antal:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Lys.....	773	804	831	800	538
Teknisk bruk.....	416	444	472	487	522
Kokning.....	714	778	818	865	909
Automater.....	511	690	1 121	1 500	1 924
Tilsammen	2 414	2 716	3 242	3 652	3 893

Antal gasmotorer:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Gasmotorer	85	93	104	108	73
Hestekræfter	521	561	638	684	576

Produktionspris pr. m.^{3} solgt gas:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Lønninger	2.15	2.05	2.10	1.98	2.27
Kul ÷ biprodukter	1.59	2.14	1.50	0.84	0.96
Andre driftsutgifter	1.04	0.92	1.27	0.75	0.92
Forrentning	1.97	1.76	1.61	1.47	1.78
Amortisation	0.94	0.81	0.85	0.80	0.80
Tilsammen	7.69	7.68	7.33	5.84	6.73

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Gatelygter	498	508	515	537	552
Havnelygter	51	51	51	51	51
Tilsammen	549	559	566	588	603

Stavanger elektricitetsverk besluttedes anlagt den 18 februar 1907. Arbeidet blev straks igangsat, og strøm blev første gang paasat bynettet den 10 december 1909. Anlægskomiteens beretning og regnskap behandledes i bystyret den 30 december 1910. Selve vandbygningsarbeiderne i Oltedal blev med en gang utført for ca. 10 000 hk. Der installertes maskiner for ialt 4 000 hk. og byggedes en enkelt fjernledning til Stavanger by. Den 4 april 1910 besluttedes at utvide maskinanlægget med yderligere 1 maskine paa 1875 hk Utvidelsen var ikke færdig ved aarets utgang, saaledes at elektricitetsverkets effektive ydelsesevne paa denne tid — naar som forutsat 1 maskine paa 1875 holdes i reserve — var 2 125 hk.

Den 23 september 1910 besluttedes at utvide anlægget med en ledning fra Stavanger til Stavanger kommunes arbeidsgaard i Hetland. Den 21 oktober samme aar besluttedes denne ledning forlænget videre til Hillevaag.

Ved utgangen av 1910 var tilknyttet elektricitetsverket 23 018 lamper og 366 motorer, tilsammen motsvarende 2 440 kilowatt fordelt paa 1 510 forbrukere. Det største samtidige kraftforbruk indtraf den 19 december 1910 med 1 140 kilowatt.

Indtægterne for 1ste driftsaar 1 januar—31 december 1910 utgjorde kr. 128 807.44.

Elektricitetsverkets administrationsordning fastsattes ved bystyrets beslutninger av 6 mai og 9 november 1909. Saavel den tekniske som den forretningsmæssige ledelse ligger i hænderne paa en driftsbestyrer og en av bystyret for 3 aar ad gangen valgt direktion paa 3 medlemmer. Direktionen er fælles for gas- og elektricitetsverket.

Samlede anlægsutgifter var juli 1910 kr. 1 614 078.80.

Kjøtkontrollen og det kommunale slagteanlæg. Man hitsætter kommunedyrlægens oversigt:

Efter den av Stavanger kommunestyre vedtagne plan blev paa kommunens eiendom «Kjerringholmen» i 1901 opført faareslagteri med hængehaller, i 1902 fjøsbygning, og i 1909 kreaturslagteri med hængehaller. Heiseindretninger og lufttransportbaner til sidstnævnte slagteri blev levert av Bech & Henchel i Kassel.

De gjenværende private slagterier blev fra 1 januar 1910 indløst av kommunen.

Slagteanlægget ledes av en bestyrelse paa 5 medlemmer, og betjenes av en bestyrer med 2 faste arbeidsmænd og nødvendig leiehjelp om høsten.

Beretning om kjøtkontrollen er hvert aar indsendt gjennem magistraten til direktøren for Det Civile Veterinærvæsen, og findes indtat i Norges Officielle Statistik.

Kontrolstationen holdes aapen alle virkedage fra 7—9 morgen og fra 11—12 middag.

Kontrollen ledes efter de gjældende bestemmelser, og utøves av kommunedyrlægen og den ifjor ansatte dyrlægeassistent. Til hjælp ved kontrollen haves en slagtekyndig mand samt en yngre mand i den travle høsttid.

Den samlede mængde kropper, som har passert kjøtkontrollen, vil sees av omstaaende opgave:

Aar.	Storfæ.	Ungfæ.	Kalv.	Faar.	Svin.	Hest.
1906.....	9 074	738	14 304	67 429	3 820	211
1907.....	9 649	1 137	15 572	71 849	4 568	241
1908.....	9 283	718	15 250	69 461	4 723	240
1909.....	8 563	439	16 799	70 667	3 621	236
1910.....	8 731	1 918	17 130	67 676	3 517	256

Eksporten omfatter væsentligst faarekjøt, og foregaar næsten udelukkende til Kristiania og Østlandsbyerne. Angaaende disse sendinger kan henvises til tidligere femaarsberetning.

Der har i femaaret været gjort et par forsøk med at sende slagtede faar til England; men disse forsøk har som de tidligere faldt uheldig ut. Kjøttet er kommet godt frem; men avsenderne har tapt penger paa sendingerne.

Folkeskolen.

Antallet av samtlige undervisningsberettigede barn i Stavanger var i femaarsperioden:

Aar.	Gutter.	Piker.	Tilsammen.	Herav i Folkeskolen:		
				Gutter.	Piker.	Tilsammen.
1906.....	2 752	2 657	5 419	2 240	2 143	4 383
1907.....	2 739	2 695	5 434	2 328	2 271	4 599
1908.....	2 813	2 756	5 569	2 443	2 441	4 884
1909.....	3 004	2 897	5 901	2 625	2 495	5 120
1910.....	3 509	3 494	7 003	3 146	3 059	6 205

Barneantallet i folkeskolen er altsaa i femaaret øket med 906 gutter og 916 piker, tilsammen 1 822 barn.

Ved utgangen av 1905 holdt skolen 1 inspektør, 6 bestyrere, 42 lærere og 78 lærerinder.

Ved utgangen av 1910 var det øket med 1 bestyrer, 8 lærere og 21 lærerinder.

Klasseantallet var i 1905 139, i 1910 181.

En ny skolebygning er i femaaret opført, Vaaland skole (hvorom henvises ti det foregaaende, side 53).

Endel av den indkjøpte tomt agtes anvendt til skolehave.

Utgifterne til skolens opførelse og montering var ca. kr. 264 700.

I de ældre skolebygninger vil ogsaa elektrisk lys bli indlagt. Man er færdig med Sandvigens skole, og i indeværende aar vil antagelig Petri og Johannes skole faa elektrisk lys.

Skolebygningens samlede værditakst er kr. 695 850.

Fortsættelsesskolen har i femaaret hat dels 2 dels 3 klasser med belæg fra 72 til 115 elever.

Skolekjøkkenernes antal var i 1905 3 med tilsammen 160 elever. Et nyt er tilkommet, Vaaland skoles, som kan opta indtil 80. Elevantallet i sidste aar var 224.

Med kommunalt stipendium er overflyttet til middelskolen:

I 1906	93	elever.
- 1907	101	—
- 1908	142	—
- 1909	170	—
- 1910	174	—

Skoleforsømmelserne har i femaaret variert mellem 4.84 og 6.98. Det sidste al er fra 1908, da byen hjemsøktes av flere epidemiske sygdomme. Forsømmeer uten lov har variert mellem 0.10 og 0.18.

I femaaret er oprettet Lindøens mildere skolehjem for forsømte gutter. Det lev indviet og tat i bruk 17 oktober 1907. Det er planlagt med et belæg av 0 gutter. I de sidste aar har hjemmet hat fuldt belæg. Hjemmet er installert tvangsskolens tidligere lokaler, og ny bygning er opført for tvangsskolen, beregnet til et belæg av 15 gutter. Ogsaa denne anstalt har i de senere aar hat fuldt elæg, dels fra Stavanger og dels og særlig fra fremmede kommuner.

Utgifterne til folkeskolen utgjorde efter regnskaperne:

I 1906	kr.	216 508.85,	herav var bykassens tilskud	kr.	160 361.48
- 1907	«	222 436.62,	—«—	«	161 105.80
- 1908	«	253 761.25,	—«—	«	173 420.90
- 1909	«	290 072.03,	—«—	«	202 281.60
« 1910	«	358 251.16,	—«—	«	227 753.11

Utgifter pr. elev var:

I 1906	kr.	36.52
- 1907	«	35.25
- 1908	«	35.74
- 1909	«	39.51
- 1910	«	36.70

Stavanger tekniske aftenskole har i femaaret hat 12—14 lærere. Elevtilgangen har været stadig økende.

Elevantallet utgjorde:

Skoleaar.	1ste halvaar.	Tilgang av nye elever i 2det halvaar.	Tilsammen.	Derav kvinder.
1906—1907	186	18	204	13
1907—1908	166	19	185	10
1908—1909	250	17	267	16
1909—1910	274	30	304	15
1910—1911	276	25	301	12

Stavanger maskinistskole har i femaarsperioden hat 3 lærere. Antallet av elever og stipendiater m. v. vil fremgaa av nedenstaaende tabel:

Aar.	Antal elever.	Bestaat eksamen.	Antal fripladser.	Antal stipendier.	Samlet stipendiebeløp.
					Kr.
1906—1907	18	17	2.5	4	300
1907—1908	18	17	1	2	100
1908—1909	21	21	1/1 + 5/2	2	100
1909—1910	20	20	7/2	6	400
1910—1911	20	20	6/2	5	325

Stavanger handelsskole har siden nyordningen høsten 1905 stadi gaat fremover.

Elevantallet var ved avslutningen:

1906 ..... 54 elever.
1907 ..... 64 —
1908 ..... 57 —
1909 ..... 79 —
1910 ..... 128 —

Fagene som før.

Den offentlige sjømandsskole og kontrolkontoret, hv virksomhet i femaaret vil fremgaa av nedenstaaende oversigter, er forøvrig gje stand for offentlig rapport til Forsvarsdepartementet. Skolen har en bestyrer og faste lærere, 3 timelærere og 1 lærer i sykepleie og hygiene.

Sjømandsskolens utgifter og indtægter i femaaret 1906—1910:

Aar.	Bevilget 1/2 del av Stat og kommune.	Medgaat utgift.	Budgettert indtægt.	Indkommet indtægt.	Utgifter.		Indtægter.	
				Elevkontingent.	Besparelse.	Underballanse.	Overskud.	Underskud.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	11 470	11 466	3 000	2 602	4			398
1907	11 170	10 385	2 200	1 959	785	-	-	241
1908	9 722	10 232	2 200	2 477	-	510	277	
1909	10 322	10 930	2 090	3 106	-	608	1 016	-
1910	11 045	10 803	2 400	2 302	242	-		98

Sjømandsskolens elevantal i femaaret 1906—1910 og antal eksaminerte:

1906.		1907.		1908.		1909.		1910.	
Styrmandselever	29	Styrmandselever	25	Styrmandselever	25	Styrmandselever	31	Styrmandselever	21
Kystkapteinselever	11	Kystkapteinselever	19	Kystkapteinselever	15	Kystkapteinselever	14	Kystkapteinselever	9
Skipperelever	18	Skipperelever	20	Skipperelever	20	Skipperelever	14	Skipperelever	4
Sum	58	Sum	64	Sum	60	Sum	59	Sum	34
Eksaminert	46	Eksaminert	50	Eksaminert	45	Eksaminert	40	Eksaminert	27

Stavanger kontrolkontor for navigationsinstrumenter; dets utgifter og indtægter i femaaret 1906—1910 inklusive:

Aar.	Bevilget 1/2 del av Stat og kommuue.	Medgaat utgift.	Budgettert indtægt.	Indkommet indtægt.	Utgifter.		Indtægter.	
					Besparelse.	Underballanse.	Overskud.	Underskud.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	1 800	2 325	900	1 470		525	570	
1907	1 700	2 207	900	1 701		507	801	
1908	2 000	2 080	1 100	1 359		80	259	
1909	1 972	2 066	1 000	1 177		94	177	
1910	1 940	2 085	900	1 500		145	600	

Antal undersøkte instrumenter etc. i femaaret 1906—1910:

1906.		1907.		1908.		1909.		1910.	
Kompasser	70	Kompasser	55	Kompasser	53	Kompasser	50	Kompasser	37
Lanterner	420	Lanterner	520	Lanterner	494	Lanterner	531	Lanterner	263
Korrektioner	30	Korrektioner	42	Korrektioner	49	Korrektioner	40	Korrektioner	40

Kommunebiblioteket. Boksamlingen tællet ved utgangen av 1910 ca. 23 000 bind, brandforsikret for kr. 35 000.

Bibliotekets betjening var: bibliotekar, assistent og inspektør paa læseværelset. I femaaret medgik til lønninger kr. 14 240, til indkjøp, vedlikehold, assuranse etc. kr. 12 000. Den samlede utgift blev altsaa kr. 26 240, som helt utredes av bykassen.

Utlaanet var tilsammenlagt 135 211 bind, og læseværelset hadde 43 319 besøkende.

Fattigvæsenet.

Det gjælder ogsaa for denne periode det samme, som blev anført i forrige femaarsberetning, at forholdene inden fattigvæsenet har artet sig ganske jevnt, uten at noget særskilt bemerkelsesværdig har gjort sig gjældende.

Naar der i vintertiden blandt den talrike arbeiderbefolkning, som er knyttet til fabrikkerne, er indtraadt større eller mindre arbeidsløshet, saa er der ved kommunal foranstaltning sørget for at skaffe fornødent arbeide til alle her i byen hjemmehørende personer uten nogen medvirken fra fattigvæsenets side.

Fattigutgifterne har vistnok i femaaret gaat op, men med forholdsvis mindre beløp for hvert aar; i det hele er utgifterne vokset med kr. 28 000 i disse aar. Denne stigning staar i naturlig sammenhæng med byens vekst i folketal og den stadig økende fabrikvirksomhet, som har trukket mange fremmede til byen. Av disse er der altid en hel del, helst i vintertiden, som trænger understøttelse. Hvorledes dette indryk av fremmede har tiltat, fremgaar av forholdet mellem de beløp, som utbetales i refusion til og indkræves fra fremmede kommuner. Tidligere var disse to beløp like store, nemlig omkring kr. 5 000. Nu er forholdet i den grad forandret, at mens det ene beløp, refusion til fremmede kommuner, er uforandret, er det andet beløp, refusion fra andre kommuner, vokset op til 17—18 000 kroner om aaret.

De her berørte omstændigheter medfører for fattigvæsenet for det første en ikke liten utgift, idet man i regelen maa bære $^1/_3$ av utgifterne, men dernæst ogsaa en ganske betydelig forøkelse i arbeidet. Efter at den nye fattiglov har indført tvungen voldgift i alle tvistigheter, og der ikke nu længer saaledes som tidligere ved processer er fare for større omkostninger, reises der en hel hob tvistigheter om likt og ulikt, som medfører en mængde skriverier, som langt om længe ender med kjendelse av Kirkedepartementet.

I femaaret har fattigvæsenet saaledes hat baade økede utgifter og forholdsvis endnu mere forøket arbeide i anledning av al indflytning av fremmede.

Man tillater sig i denne forbindelse at indskyte den bemerkning, at det turde være et spørsmaal, om der ikke ved § 45 i fattigloven burde gjøres en ændring, saaledes at det blev forbundet med litt mer risiko at reise tvist end nu er tilfældet.

Forøvrig har i femaaret utgifterne til sindssyke steget ganske betydelig, fra

kr. 30 000 til over kr. 40 000, samt utgifterne til abnormskoler fra kr. 2 500 til kr. 5 500.

I midten av femaaret traadte løsgjængerloven i kraft. Den hjælp, fattigvæsenet hadde ventet sig av denne lov, blev bare en eneste stor skuffelse. De mange familieforsørgere, som undlater at sørge for sin familie, er gunstigere stillet nu end de var tidligere; da kunde de trues med indsættelse paa tvangsarbeide efter resolution fra politimesteren, og det hadde de respekt for. Ti den forføining lot sig ekspedere kvikt uten alskens omsvøp og formelle vidtløftigheter. Men naar det nu efter mange og lange efterforskninger fra politiets side endelig er kommet saa langt, at en løsgjængersak er indbragt for domsmyndigheten, saa ender det som oftest med frifindelse.

Fattigutgifterne til den slags familier er derfor gjennemgaaende større nu end tidligere.

Man faar haabe, at loven i nærmeste fremtid enten blir forandret derhen, at den faar et mere praktisk tilsnit, eller ogsaa at administrationen sørger for at faa indført en mere enkel og grei fremgangsmaate ved lovens anvendelse.

Av kommunale foranstaltninger, som vil være av interesse for fattigvæsenet, kan nævnes, at der i forrige aar blev gjort skridt til anskaffelse av et kommunalt barnehjem med plads for ca. 40 barn. Man har nemlig hat noksaa vanskelig med at skaffe plads for smaabarn, som enten fattigvæsenet eller vergeraadet har maattet ta sig av. Hjemmet antages med sikkerhet at bli endelig besluttet av kommunestyret om nogen dage og vil vistnok kunne paaregnes at være færdig allerede i begyndelsen av næste aar.

End mer vanskelighet har man hat med at skaffe plads for sindssyke, som man paa grund av pladsmangel paa asylerne har maattet skaffe privat forpleining. Til avhjælpelse av denne forlegenhet blev der i forrige aar av by og amt gjort skridt til at bygge i fællesskap et sindssykeasyl med plads indtil 225 patienter. Dette foretagende er nu sikret, idet der av begge kommuner er bevilget til iverksættelse derav kr 500 000, og antages asylet at være færdig om et par aar.

Fattigvæsenets utgiftsbudget var for 1906 opsat med kr. 209 800 og for 1910 med kr. 237 630. Indtægtsbudgettet var henholdsvis kr. 38 100 og kr. 43 300.

Arbeidsformidlingen.

I tiden 1 januar 1906 til 31 december 1910 har ved det offentlige kontor meldt sig ialt 27 255 arbeidssøkende, nemlig 21 117 mænd og 6 138 kvinder.

I samme tidsrum som ovenfor nævnt anmeldtes til formidling ialt 21 464 ledige pladser, nemlig 12 533 for mænd og 8 931 for kvinder.

De besatte pladser i 1906 til 1910 andrager for begge avdelinger tilsammen til 12 845. Av de besatte pladser falder paa den mandlige avdeling 8 955 og paa den kvindelige avdeling 3 890.

Til nødsarbeidet er i samme tidsrum ansat ialt 1 027 mænd.

Arbeidsforholdene har i det forløpne tidsrum været meget gunstige, dog har det i vintermaanederne været endel arbeidsledighet, saa nødsarbeide har maattet igangsættes.

Om sundhetsvæsenet skriver stadsfysikus:

I femaarsperioden 1906—1910 har sundhetstilstanden i det store og hele været meget god.

Der har rigtignok været en del utbredte epidemier av kikhoste, meslinger, skarlagensfeber og i det sidste aar ogsaa difteri; men samtlige epidemier har hat en godartet karakter.

Av tyfus har der i femaaret været paafaldende faa tilfælder.

Dødelighetsprocenten har været liten — i gjennemsnit 13.4 ‰ for hele perioden.

Tuberkulosen er avgjort i tilbakegang, idet dødsprocenten er sunket fra 3.4 ‰ av befolkningen i 1906 til 2.6 ‰ i 1910.

Den gjennemsnitlige dødsprocent av tuberkulose har været 2.94 ‰ i perioden.

I 1909 blev stadsfysikusstillingen omordnet ved en gageforhøielse saavel fra kommunen som Statens side for at faa «hel mand i hel post».

Av vigtigere arbeide i helseraadet kan nævnes paabud om en grundig oprensning av hele byen i anledning av kolerafrygten ved bortkjøring av hundrevis av læs aarsgammel oplagret «bos». At paabudet blev gjennemført, blev paaset av 4 for formaalet ekstraordinært ansatte sundhetsbetjenter.

Forslag til melkevedtægter er utarbeidet av helseraadet i forbindelse med plan til en ordnet melkekontrol, hvortil de fornødne midler er bevilget; den er midlertid endnu ikke kommen igang, fordi vedtægterne ikke er endelig vedtat.

Endelig har helseraadet optat til undersøkelse spørsmaalet om renovationens omordning, og stadsfysikus har som medlem av komiteen for anlæggelse av et indssykeasyl for by og amt været med at utarbeide planen for et saadant.

Fabriktilsynet er gaat omtrent i samme spor som før, idet den reviderte lov av 10 september 1909 i saa henseende ikke har gjort nogen anden forandring end den, at antallet av tilsynets medlemmer er blit 5 — istedet for tidligere 3 — hvoriblandt 1 kvinde.

Fabrikvirksomheten har været i stadig fremgang med anlæg av en hel række nye fabrikker og med fabriklivets lys og skyggesider i følge.

Skyggesiderne synes at begynde at bli betænkelig mange og store.

Det kommunale sykehus' drift.

I aaret 1906 behandledes ialt	924	syke —	samlede	liggedage	36 663
— 1907 —	892	—	—	—	35 511
— 1908 —	1 214	—	—	—	44 140
— 1909 —	1 217	—	—	—	42 483
— 1910 —	1 185	—	—	—	38 777
Samlet antal i femaaret	5 432		—	—	197 574

Av operationer utførtes:

i 1906	484
- 1907	577
- 1908	460
- 1909	507
- 1910	526

Det gjennemsnitlige daglige belæg:

i 1906	101	syke
- 1907	97	—
- 1908	120	—
- 1909	116	—
- 1910	107	—

Foruten de tidligere ansatte læger ved sykehuset, nemlig overlæge og 2 assistentlæger, ansattes i aaret 1908 særskilt læge ved epidemiavdelingen.

I aaret 1910 opførtes ny epidemibygning i 2 etager, indeholdende 10 sykeværelser og beregnet til 50 syke. Bygningen, som er muret, antages at kunne tages i bruk i slutten av indeværende aar.

I tilslutning hertil skal oplyses, at av de to andre herværende hospitaler har amtssykehuset 41 senger og det katolske hospital 35 med et sykebelæg pr. aar av 132—218.

Den samlede forsikringssum i brandforsikringsindretningen for byens bygninger har utgjort:

for 1906	kr.	29 121 310
- 1907	-	29 807 030
- 1908	-	30 744 730
- 1909	-	32 253 060
- 1910	-	33 836 150

Man tillater sig angaaende visse formuesbevægelser at henvise til omstaaende opgave over avhændede faste eiendomme, tinglæste panteheftelser i fast eiendom og skib samt avholdte tvangsauktioner, eksekutioner og utpantninger femaaret:

(Se tabellen side 70 og 71.)

5. Binæringer.

Landarealet er fuldstændig opdyrket, men formindskes ved den stadig voksende bebyggelse. Byens 3 meierier — hvorav Hetlands Meieri blev bygget i 1906 — er nu sammenslaat til ett, Frue Meieribolag. I 1910 indveiedes ved dette meier

9 079 000 liter melk mot ca. 700 000 i periodens begyndelse. Den allermeste melk kommer naturligvis fra de omliggendende landdistrikter. Melkepriserne har været jevnt stigende, især i den sidste tid.

Der findes nu i byen flere gartnerier, likesom havebruket er i jevn utvikling.

Som før drives hønseavl som tillæg til gaardsdriften; i 1907 fandtes noget over 3 000 fjærfæ.

Svinehold er der litet av.

Løkkeeierne drar tildels paa fiske og har ogsaa ofte binæring i selve byen.

Det til landbruk avlagte areal var i 1907 ca. 3 200 maal. Kreaturbestanden var mellem 400 og 500 storfæ og ca. 400 faar.

6. Arbeiderforhold.

I vintermaanederne har der været endel arbeidsløshet, hvorvel det ellers maa siges, at her gjennemgaaende er godt om arbeide og i visse brancher til sine tider tildels for faa arbeidere.

De arbeidsløse har mestendels været ældre løsarbeidere, tidligere ogsaa hermetikarbeidere i den tid, brislingen ikke nedlagdes. Dette er nu noget avhjulpet ved, at silden er blit gjenstand for hermetisk behandling midtvinters.

Ved siden av endel anvendelse av arbeidsløse til gateoparbeidelser og lignende har de hovedsagelig erholdt beskjæftigelse ved opdyrkning paa byens fattiggaard, og dertil er medgaat:

I 1906	kr.	11 181
- 1907	-	12 451
- 1908	-	5 000
- 1909	-	18 206
- 1910	-	15 922

7. Tilstanden i almindelighet.

Angaaende ædruelighetsforholdene meddeles nedenstaaende opgave fra politiet:

I 1906 forelagdes 692 bøter til et samlet beløp av kr. 10 013, hvorav 45 bøter for forseelse mot rusdrikloven, 19 for ulovlig salg av brændevin og 26 for ulovlig salg av øl eller vin.

I 1907 forelagdes 705 bøter til et beløp av kr. 9 443, hvorav 46 for forseelse mot rusdrikloven, 16 for ulovlig brændevinssalg og 30 for ulovlig øl- eller vinsalg.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	Tilsammen 1906—1910.
1. Avhændede faste eiendomme:						
Antal	214	280	333	393	372	1 592
Beløp kr.	1 344 586	1 985 040	2 250 470	2 398 334	2 070 670	10 049 100
2. Panteheftelser i faste eiendomme:						
Tinglæst:						
Antal	502	564	722	907	855	3 550
Beløp kr.	1 693 918	1 667 624	1 891 160	2 782 078	2 888 190	10 922 970
Avlæst:						
Antal	407	445	417	461	458	2 188
Beløp kr.	1 574 061	1 239 646	938 878	1 255 104	1 419 041	6 426 730
3. Panteheftelser i skib:						
Registrert:						
Antal	6	12	7	9	13	47
Beløp kr.	135 493	314 241	166 910	95 856	106 100	818 600
Utslettet:						
Antal	4	6	3	12	6	31
Beløp kr.	3 322	87 825	7 381	54 726	18 666	171 920

4. Tvangsauktioner over fast gods:						
Antal, hvor salg fandt sted	25	26	25	24	28	128
Tilslagssum kr.	106 000	74 200	68 900	139 600	109 300	498 000
5. Tvangsauktioner over løsøre:						
Antal, hvor salg fandt sted	18	13	16	24	14	85
Tilslagssum kr.	17 700	4 600	9 300	15 600	3 000	50 200
1. Eksekutioner (for gjæld):						
Antal	136	104	133	162	178	713
Beløp, for hvilket eksekvert kr.	45 704.03	75 337.86	46 670.95	61 493.13	41 615.59	270 821.56
2. Utpantninger avholdt av kæmneren:						
Antal	4 432	3 258	3 746	5 008	5 806	22 250
Beløp, for hvilket utpantet kr.	122 520	99 181	115 399	141 281	185 467	663 848
3. Utpantninger avholdt av skifteforvalteren:						
Antal	1 235	1 325	1 430	1 497	1 797	7 284
Beløp, for hvilket utpantet kr.	31 480	39 600	41 380	57 520	36 930	206 910
4. Derav for skatter og kommunale avgifter ved skifteforvalteren:						
Antal	1 200	1 310	1 417	1 490	1 792	7 209
Beløp, for hvilket utpantet kr.	29 480	30 300	40 500	57 260	36 300	193 840

I 1908 forelagdes 1 155 bøter til et beløp av kr. 13 638, hvorav 55 for forseelse mot rusdrikloven, 17 for ulovlig brændevinssalg og 38 for ulovlig øl- eller vinsalg.

I 1909 forelagdes 1 642 bøter til et beløp av kr. 19 162, hvorav 31 for forseelse mot rusdrikloven, 12 for ulovlig brændevinshandel og 19 for ulovlig øl- eller vinsalg.

I 1910 forelagdes 1 735 bøter til et beløp av kr. 14 960, hvorav 46 for forseelse mot rusdrikloven, 22 for ulovlig brændevinssalg og 24 for ulovlig øl- eller brændevinssalg.

I 1906 avsagdes 7 domme for forseelse mot rusdrikloven.
- 1907 — 5 — - — - —
- 1908 — 11 — — —
- 1909 — 8 — — —
- 1910 — 14 — — —

Over foretagne arrestationer hitsættes følgende opgave:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Beruselse	605	693	934	1 583	1 690
Husvilde	68	53	84	295	255
Sum	673	746	1 018	1 878	1 945
For forbrydelser:					
Tyveri	47	44	61	64	73
Vold mot politiet	-	1	4	3	-
Legemsfornærmelse	8	7	2	8	7
Efterlyste	7	5	2	6	5
Bedrageri	5	4	1	4	2
Sedelighetsforbrydelse		-	-	3	1
Drap				1	1
Trusler				4	-
Falsk	-	-	-	1	1
Underslag	1	1	1	-	-
Voldtægt	-	-	-		1
Hor					1
Falsk forklaring					1
Hærverk	-	-	-	-	1
Sum	68	62	71	94	94
Indsat i varetægt for forseelser m. v.:					
Mindreaarige til forpleining	-	-	6	13	4
Løsgjængerloven	12	11	10	15	17
Utviste	-	-	-	3	2
Militærforseelser	-	1	1	1	2
Farlig for den offentlige sikkerhet	1	1	1	-	-
Sum	13	13	18	32	25

I femaaret er tilkommet 5 legater. En fortegnelse over Stavanger bys legater pr. 31 december 1910 hitsættes:

Oprettet.	Navn.	Oprindelig beløp.	Beholdning pr. 31 december 1910.	Til fordel for:
			Kr.	
1769	Justisraad Hilmands legat	500 rdl.	600.00	Stavanger Hospitalsstiftelsers lemmer.
1826	Peder Klows legat	2 626 spd.	65 397.59	Fattige enker i Stavanger.
1828	Oberst Michael Smiths legat	53 spd. 93½ sk.	890.06	Do. Do.
1838	John Haugvaldstads legat	300 sp.	3 188.15	Do. Do.
1847	Konsul Jonas Kiellands legat	2 000	34 578.49	De mest trængende værdige familier i Stavanger.
1855	Jonas Jansens legat	2 000 -	29 829.88	Værdige trængende enker i Stavanger.
1856	Toldkasserer Løvdahls legat	500	2 258.11	Redningsselskapet for moralsk fordærvede unge mennesker.
	Do. Do.	500 -	3 348.00	Stavanger søndagsskole.
	Do. Do.	1 000	4 520.00	Do. almueskole.
	Do. Do.	2 000	8 484.16	Husarme, især enker i Stavanger.
	Do. Do.	20 000 -	85 629.31	Almennyttige indretninger.
1859	Christine Jansens legat	2 026 spd. 4 m. 5 sk.	40 436.03	Til testastrix's slegtninger.
1867	Stavanger Brandkasse	54 spd.	16 957.80	Til belønning og understøttelse av brandfunktionærer eller deres efterlatte.
		Kr.		
1874	Byfoged Christensens legat	4 800.00	14 188.24	Værdige trængende av Stavanger kommune, fortrinsvis enker og uforsørgede barn av veltjente offentlige tjenestemænd.
1878	Christian Jacobsens legat	4 000.00	6 534.32	Pleiestiftelsen for smaabarn.
	Do. Do.	70 988.50	118 334.43	Waisenhuset i Stavanger.
1880	Sivert Gundersen og hustrus legat	20 000.00	39 147.66	Værdige trængende husarme.
1884	Erik Øklands legat	2 000.00	2 000.00	Stavanger bys fattige.

Op-rettet.	Navn.	Oprindelig beløp.	Beholdning pr. 31 december 1910.	Til fordel for:
		Kr.	Kr.	
1890	Thorkel Albrektsens legat	2 225.00	2 835.24	Lindøens opdragelsesanstalt (Stavanger tvangsskole).
1897	S. R. Tysdals legat	6 989.65	9 292.42	Trængende ugifte mænd og kvinder.
1897	Anders Evertsens og hustrus legat	44 626.22	50 135.93	Trængende enker og andre husarme.
1895	Johannes Birkedals legat	2 760.00	3 785.89	Trængende i Domkirkens menighet.
1896	Doktor Eyes legat	66 160.00	69 213.79	Trængende, helst ugifte kvinder av sjømands- og handelstanden, født i Stavanger.
1901	Christen I. Hagas og hustrus legat	5 076.12	5 209.66	En værdig trængende sjømandsenke.
1901	Stavanger hospitalsstiftelses fond	15 000.00	26 421.94	Til et oprettendes aldershjem for 8 kvinder.
1902	Johannes J. Aabergs legat	15 064.63	16 464.94	Trængende enker og faderløse i Stavanger.
1902	Christiane Thorsens legat	21 529.73	21 635.17	Efter nogle slegtninges død til trængende av den bedrestillede borgerstand i Stavanger.
1902	T. Svendsens og hustrus minde	34 000.00	35 730.84	Til nævnte 5 veldædige indretninger i Stavanger.
1903	Chr. Oftedahls og hustrus legat	1 300.00	1 474.72	Stavanger arbeidsskole for gutter.
1904	Michael Berentsens legat	20 000.00	20 131.62	Værdige trængende i Stavanger.
	Det ved brændevinssamlagets nedlæggelse 31 december 1895 oprettede legat til Stavanger Bys Vel		233 442.53	

Op-rettet.	Navn.	Oprindelig beløp.	Beholdning pr. 31 december 1910.	Til fordel for:
		Kr.	Kr.	
1906	Waisenhuslegatet....	100 000.00	113 174.21	Bethania Waisenhus.
1907	Carl O. Olsens legat.	10 000.00	10 009.60	Efter hustruens død værdige trængende enker i Stavanger.
1907	Carl O. Olsen og hustrus legat.....	10 000.00	10 000.00	Stavanger Waisenhus.
1907	Johan Thorsens legat	100 000.00	118 513.17	Ugifte kvinder i Stavanger.
1908	Martha Rasmussens legat.....	900.00	681.95	Stavanger bys sykehus' syke.

Stavanger Telefonforretning, som i femaret indehavdes av private, hadde ved utgangen av 1906:

1 095 abonnenter,
1 178 installerte telefonapparater,
1 arbeidsformand,
5 arbeidere,
1 bestyrer,
1 kontordame,
23 telefonistinder.

Paa hovedcentralstationen i byen var der i bruk 6 stkr. centralapparater, hvorav 1 paa 300 nr. og 5 paa 200 nr.

Desuten havdes følgende bistationer:

Malde	med 1	centralapparat	paa 35	nr.
Tanangen	- 1	—	- 6	-
Sola	1	—	20	-
Buøen	1	—	- 10	-
Hinna	1	—	20	-

Abonnementets størrelse var kr. 30 pr. aar (for enkelte længere linjer kr. 36). 2 abonnenter paa en linje betalte 1½ abonnement.

Saavel linje som apparat bekostedes av abonnenterne.

Ved utgangen av 1910 hadde anlægget:

1 507 abonnenter,
1 671 installerte telefonapparater,
1 bestyrer,
1 ingeniør,
1 arbeidsformand,

9 arbeidere,
2 kontordamer,
32 telefonistinder,
2 bud.

Paa hovedcentralstationen i byen var der i bruk:

7 centralapparater, hvorav
1 langlinjebord paa 50 nr.,
4 centralbord - 300 - hver,
2 — - 200

Følgende bistationer var desuten i virksomhet:

Malde	med	1	centralapparat	35 nr.,
Tananger	-	1	—	6 -
Sola		1	—	20
Buøen	-	1	—	50
Hinna	-	1	—	20

Abonnementets størrelse var det samme som i 1906, kr 30 pr. aar for et helt abonnement.

Stavanger offentlige høiere almenskole har hat følgende elevantal:

Aar,	Samlet antal.	Derav piker.	I gymnasiet.
1906—1907	362	178	73
1907—1908	364	178	71
1908—1909	400	192	68
1909—1910	475	239	70
1910—1911	478	241	69

Klassernes antal var i 1906—1907, 1907—1908 og 1908—1909 været 17
1909—1910 — 19
1910—1911 — 18

Aar.	Skolepenger.	Statstilskud.
	Kr.	Kr.
1906—1907	30 726.75	37 736.00
1907—1908	30 288.00	40 600.00
1908—1909	39 405.00	53 000.00
1909—1910	36 979.00	48 000.00
1910—1911	37 084.00	45 000.00

Driften ved de to private skoler, Storm og Platous, som imidlertid i stor utstrækning har git plads for de kommunale middelskolestipendiater, vil sees av følgende oversigter:

Storms skole:

Skoleaar.	Samlet antal.		Antal klasser.	Antal elever.	Derav utenbys.
	Lærere.	Lærerinder.			
1905—1906.....	10	6	9	214	9
1906—1907.....	10	6	9	229	19
1907—1908.....	10	5	9	176	10
1908—1909.....	11	2	8	168	11
1909—1910.....	12	2	6	147	12

Platous skole:

Skoleaar.	Samlet antal.		Antal klasser.	Antal elever.	Derav utenbys.
	Lærere.	Lærerinder.			
1905—1906.....	8	18	19	427	20
1906—1907.....	7	16	17	386	32
1907—1908.....	9	13	14	320	18
1908—1909.....	10	12	12	301	14
1909—1910.....	7	13	12	255	12

Anm. 1. I antal lærere(-inder) er medtat saavel lærere i fuld post som timelærere. Bestyreren er medtat blandt lærerne.

Desuten har været i gang Stavanger arbeidsskole for gutter. Den hadde i terminen 1910—1911 285 elever, fordelt paa 2 snekkerstuer, 2 skomakerstuer, 2 husflidsstuer, 2 partier i trædreining, 2 partier i smedning, støpning og mekaniske arbeider samt en malerstue.

Stavanger Husflidsforenings virksomhet fremgaar av følgende oversigt:

Aar.	Omsætning.	Antal kurser.	Elevantal.
	Kr.		
1906.....	14 575.64	16	333 (hvorav 151 barn).
1907.....	18 789.73	7	80
1908.....	23 153.37	7	159
1909.....	25 177.84	7	79
1910.....	30 690.87	15	186

Stavanger museums annuum er vokset, idet kommunens bidrag er øket til 2 000 kr. pr. aar, likesom Statens bidrag er forhøiet. Der er nu ansat 2 konservatorer, som helt ut er knyttet til museet. Den yngste konservator, dr. Brøgger, er særlig knyttet til den arkæologiske avdeling; specielt de historiske og forhistoriske fund har i de senere aar været rikholdige, saaledes det meget omtalte Vistefund.

Museets aapningstid er paa søndagene fra 1/2 12—2, tildels eftermiddagen fra 5—7, og desuten hver torsdag fra kl. 12—1.

Bidragsydere til museet er foruten Stat og kommune ogsaa dettes medlemmer, legatet for Stavanger Bys Vel og Stavanger amtskommune.

Stavanger Kunstforening og Stavanger Teater har i femaaret fortsat sin virksomhet som før.

Stavanger Byselskap, hvis indtægter bestaar av medlemskontingent og bidrag av legatet for Stavanger Bys Vel, har virket som før med beplantninger m. v.; men specielt har det i samarbeide med kommunen optat partier omkring byens høitryksbassæng paa Vaalandshaugen til beplantning.

Den private fattigpleie og arbeidet med at hjælpe og trøste fattige og forkomne har i femaaret skutt en glædelig fart. De fleste herfor arbeidende institutioner er dog ældre end femaaret.

Man vil nævne Indremissionen, som med 3 lokaler driver virksomhet med et aarlig budget paa over 6 000 kr., og som nyter kommunal understøttelse. Videre den private fattigpleie, en for hver av byens 3 menigheter med tilhørende barneasyler. Man har derhos Fattigpleiens industri, som har bestaat i lange tider, og som har til formaal at skaffe ældre kvinder hjemmearbeide. Den har hat en aarlig omsætning av 10—12 000 kr.

Derhos arbeider Frelsesarmeen med slum og barnekrybbe, Domkirkens Barnekrybbe, Pleiestiftelsen for Smaabarn med plads for 22 barn, Bethania Waisenhus med plads for ca. 130 barn samt Josephines Stiftelse med et gjennemsnitlig belæg av 24 smaapiker, som her faar fuld opdragelse.

Av hjem for ældre har man Haandverkerstiftelsen med hjem for 18 familier, aldershjemmet Solvang med plads for 9 medlemmer, Jomfrustiftelsen for ældre ugifte Damer av Borgerstanden, Pikehjemmet med plads for 25 tjenestepiker, som faar frit husvær og brænde; endvidere Haandverkssvendenes Alderdomshjem og gamlehjemmet Sommerlyst. I 1910 oprettedes et gamlehjem under Domkirkens fattigpleie med plads for henved 30 gamle, samt et kvinde- og spædbarnhjem.

Stavanger Arbeideres Understøttelsesforening, stiftet 1851, bygget paa selvhjælp, hadde i femaaret gjennemsnitlig 300 medlemmer. Indtægterne har dreiet sig om kr. 2 800 aarlig med henimot tilsvarende utgifter, som hovedsagelig bestaar i syke- og begravelsesbidrag. Av Løvdahls legat har

foreningen hat et bidrag av henved kr. 300 aarlig. Sykekassens medlemsantal har gjennemsnitlig været 90. De samlede indtægter — hvorav kr. 400 aarlig av kommunen — utgjorde ca. kr. 4 750 og utgifterne ca. kr. 5 000.

Det til foreningen i 1893 skjænkede legat, «Thorkel Albrechsens legat», beløp sig pr. 31 december 1910 til kr. 13 800, og til samme tid var den i 1905 fra Michael Berentsens dødsbo mottagne gave av kr. 1 000 øket til kr. 1 370.

I 1910 avsatte Stavanger Sparekasse et beløp av kr. 7 000 som begyndende «Fond til et aldershjem i forbindelse med Stavanger Arbeideres Understøttelsesforening».

Stavanger Handelsstands Understøttelsesforening har i femaaret hat fra 360 til 385 medlemmer. Dens kapital er steget fra i 1905 kr. 85 076 til i 1910 kr. 104 918. Der er utdelt i

1906	kr. 3 300
1907	« 3 500
1908	« 3 620
1909	« 3 620
1910	« 3 860

Komiteen for fattige Skolebarns Ophold paa Landet skaffet sig i 1906 egen kolonibygning med plads for 60 barn. Ved siden herav har nogenlunde et tilsvarende antal været anbragt i leiede rum. Man henviser til nedenstaaende oversigt:

Aar.	Antal barn frit ophold.	Komiteens indtægt.	Komiteens utgift.
		Kr.	Kr.
1906	104	4 004.24	2 953.07
1907	148	3 556.29	2 455.10
1908	142	3 841.64	2 373.96
1909	141	4 104.97	2 492.61
1910	164	3 474.61	2 488.97

Det norske Missionsselskap har i femaaret virket som tidligere. Likesaa Stavanger kristelige Ungdomsforening, hvis medlemsantal nu er steget til ca. 500.

Sluttelig hitsættes beretning fra De Døves Forening saalydende:

«Den kristelige forening for døve i Stavanger og omegn er stiftet den 9 december 1900 av den døve skomakermester Samson O. Hauge i forening med presterne Otto Jensen og Jonas Dahl.

I september 1907 indkjøpte foreningen for kr. 10 000 huset i Storhaugveien 10, hvor kjelderstuerne blev indredet til kapel. Huset skal, naar gjælden er betalt, anvendes til hjem for døve. Gjælden er f. t. kr. 7 200.

Ved kgl. res. av 17 oktober 1908 blev bestemt, at kapellet kan benyttes til kirkelig bruk for døve i byen og omegn. Det blev indviet den 31 januar 1909. Som prester har forrettet — uten løn — pers. kap. Hans P. Ruud til 1 april 1909; senere skoleinspektør, pastor Anthon Larsen. Foreningen tæller f. t. 34 voksne medlemmer.

Foreningens indtægter er husleie kr. 560 og hvad der ved frivillige bidrag og basarer kan indkomme, og har utgjort aarligaars 12—1 300 kr. Desuten har Stavanger kommune tilstaat huset skattefrihet og kr. 200 aarlig.

Bestyrelsen er f. t. skoleinspektør, pastor Anthon Larsen, formand, apoteker Jørgen W. Flood, diakon, klokker K. O. Olsen, sekretær og kasserer, samt Samson O. Hauge, næstformand, Einar Gjesteland og Lars E. Mæle (3 hørende og 3 døve)».

— samt fra Stavanger Fængselsselskap saalydende: «Stavanger Fængselselskap, hvis formaal er at ta sig av hersteds straffede personer efter deres løsladelse for at lette dem gjenoptagelsen i samfundet, har i

1906 understøttet 25 personer med tilsammen kr. 603.05 til verktøi, sjømandsutstyr, reisehjælp samt kost og losji.

Indtægterne var medlemskontingent kr. 109, statsbidrag kr. 300 og tilfældig bidrag kr. 5.

1907 understøttedes 16 personer med et samlet beløp av kr. 210.14. Medlemskontingenten beløp sig til kr. 108 og statsbidrag kr. 400.

1908 understøttedes 18 personer med et samlet beløp av kr. 201.25. Medlemskontingenten beløp sig til kr. 94 og statsbidrag kr. 500.

1909 understøttedes ialt 31 personer med et samlet beløp av kr. 570.86. Indtægterne bestod av medlemskontingent kr. 96 og statsbidrag kr. 400.

1910 understøttedes 34 personer med et samlet beløp av kr. 390.41. Medlemskontingenten beløp sig til kr. 96 og statsbidrag kr. 500.»

Stavanger magistrat, 2 januar 1912.

J. S. Kielland.

Beretning

om kjøpstaden Haugesunds økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

1. Folkemængden.

Efter magistratens beregning ved avgivelsen av beretning for femaaret 1901—1905 var byens folkemængde ved utløpet av 1905 9 537; efter det Statistiske Centralbyraas paa andet grundlag byggede beregning 9 097. Antallet av anmeldte indflytninger utgjorde i sidste femaar henholdsvis 625, 702, 773, 574 og 425 = 3 099, utflytninger henholdsvis 338, 412, 361, 237 og 121, fødte levende henholdsvis 267, 283, 272, 304 og 256 og døde henholdsvis 103, 122, 157, 114 og 115. Ved utgangen av 1910 vilde saaledes folkemængden ha utgjort 11 938, om alle ind- og utflytninger hadde været anmeldt, alternativt 11 498. Efter den pr. 1 december 1910 foretagne almindelige folketælling utgjorde derimot folkemængden 9 140. Dette finder imidlertid sin forklaring i den sterke utflytning til Skaare, som foregik høsten 1910, uten at anmeldelse derom blev avgit. Efter folketællingen bodde i de dele av herredet, som fra 1 januar 1911 gik ind i byen, et antal av 3 844 personer, et par tusen mer end man hadde gjort regning paa. Pr. 1 januar 1911 utgjorde saaledes folkemængden 13 994.

2. Industrien.

Av industrielle anlæg var der ved femaarets begyndelse ikke ret mange, og industrien spillet en høist underordnet rolle i byens næringsliv. Heri er der nu foregaat en betydelig forandring, idet industrien i de senere aar har været i rask opgang, vistnok delvis fordi man deri har søkt erstatning for saltsildforretningen, som aar efter andet er blit av mindre betydning og delvis fordi det elektriske kraftanlæg har skaffet en bekvem og billig drivkraft, som man tidligere har savnet.

Av nye industrielle anlæg fremhæves særlig efternævnte:

Hauges Jernskibsbyggeri, anlagt 1908, omfattende skibsbygningsverksted, mekanisk verksted samt en patentslip, som kan opta skibe paa indtil 3 200 ton d. w., angivelig landets største i sit slags. Verkstedet har hittil alene været beskjæftiget med reparationsarbeider; arbeidsstyrken har variert sterkt og har i den travleste tid været oppe i 180 mand. Drivkraften er damp.

Møllerveiens mekaniske Verksted beskjæftiger nu omkring 20 mand og er omtrent udelukkende beskjæftiget i fabrikation av petroleumsmotorer. Drivkraften er her petroleumsmotor.

A/S Haugesunds Slip har 2 patentslipper av henholdsvis 120 og 80 fots længde, beregnet paa mindre fartøier.

A/S Haugesunds Jernstøperi leverer alle sorter støpegods og har sit væsentligste marked i byen og nærmeste omegn.

A/S Hermetikfabrikken Harald, A/S Haugesunds Preserving Co. og Haugesund Canning Co. anlagdes i 1908 og A/S Hermetikfabrikken Haugar i 1909. Disse fabrikker er hovedsagelig beregnet paa nedlægning av brisling (sardiner) og sild og kan i sæsongen beskjæftige optil 200 personer hver. De har sit væsentligste marked i U. S. A., Storbritannien og de britiske kolonier. Drivkraften er damp.

En ny sardinfabrik er under opførelse.

Haugesunds Fiskematkjøkken beskjæftiger 11 personer og producerer fiskemat, som hovedsagelig avsættes her i byen samt i Odda og andre fabrikdistrikter i omegnen.

Haugesunds Sildeolje- & Fôrmelfabrik beskjæftiger 34 mand ved anlægget her og 11 mand ved filial i Sunde i Søndhordland. Fabrikken undergaar for tiden en større utvidelse. Dens væsentligste marked er i Tyskland. Sildepresseriet Viking er et flytende oljepresseri, som beskjæftiger 8—10 mand og har likeledes sit vigtigste marked i Tyskland.

A/S Smørfabrikken Karmsund er anlagt i 1908 og beskjæftiger 9 personer; den gjennemsnitlige produktion er vel 300 ton. A/S Smørfabrikken Hardanger kom i drift i sidste del av 1910. Fabrikanlægget er beliggende i Herøsund i Hardanger; men selskapet har sit sæte her i byen.

N. Nilssen & Sønner driver fabrikation av pakfarver, fisketøm, blonder og skolisser. Forretningen beskjæftiger 20 personer.

Theodor Hansens Skofabrik beskjæftiger 34 personer og producerer gjennemsnitlig 100 par fottøi pr. dag. En mindre skofabrik, Henr. Kristiansens, beskjæftiger 12 personer.

A/S Haugesunds Traadstiftfabrik anlagdes 1909, beskjæftiger 10 personer og producerer 270 ton traadstift pr. aar, som omsættes for det meste her i byen.

Brødrene Stavelands Høvleri og Listefabrik anlagdes 1909, beskjæftiger 7 personer og undergaar for tiden en større utvidelse.

A. Landdrogs Orgelfabrik beskjæftiger 8 mand.

Smedsvik & Svendsens Kassefabrik producerer hermetik- og pakkasser, væsentlig for herværende fabrikker.

Foruten disse nye anlæg findes her en hel del mindre anlæg av forskjellig slags, saape-, tobaksfabrikker, kalkbrænderi m. v.

En større blikemballagefabrik og en litografisk anstalt, begge væsentlig beregnet paa herværende hermetikfabrikkers behov, er kommet til i 1911.

3. Haandverksdriften.

Haandverksdriften er fremdeles væsentlig beregnet paa at tilfredsstille byens eget behov. Dog utfører et par større snekkerforretninger færdige møbler, likesom der utføres adskillige tønder m. v., specielt til Island. Bødkerhaandverket er som følge av byens store fiskeriinteresser det haandverk, som for tiden er av størst betydning. Ved utgangen av femaaret var antallet av haandverkere i selvstændig stilling: 7 smeder, 3 rørlæggere, 6 blikkenslagere og kobbersmeder, 3 guldsmeder, 2 blokmakere, 6 barberere, 2 bokbindere, 2 farvere, 11 malere, 10 murmestere, 26 tømmermestere, 3 seilmakere, 23 skomakere, 8 skræddere, 7 slagtere, 8 urmakere, 5 boktrykkere, 19 bakere og 39 bødkere.

4. Handelen.

Denne er, naar man ser bort fra handelen paa utlandet med fiskeriprodukter, væsentlig detaljhandel, om end de forretninger, som leverer skibsproviant og fiskeriutstyr, kan ha en ganske betydelig omsætning. I de sidste aar er derhos etablert 1 større og 2 mindre engrosforretninger i kolonialbranchen og disse arbeider foruten i byen ogsaa i omliggende distrikter samt Hardanger og Søndhørdland.

Man hitsætter en opgave over de vigtigste ind- og utførselsartikler:

Indførsel.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kaffe.. .....kg.	19 548	64 743	33 910	60 908	51 621
Sukker ..... -	76 064	137 838	154 390	174 820	221 844
Brændevin..... -	803	2 953	2 767	5 201	4 631
Vin ..... -	4 842	5 170	3 320	3 318	5 711
Uldvarer ..... -	9 008	11 596	7 573	8 717	7 047
Stenkul.....ton	19 228	23 712	25 190	31 900	35 849
Salt..... -	13 108	12 814	11 878	12 561	15 270
Maskiner..... .....kr.	43 443	58 108	53 994	43 556	38 520
Te .....kg.	117	326	522	375	833
Kjøt ..... -	20 896	40 363	7 080	38 752	34 558
Hvetemel..... -	39 592	126 494	163 200	224 337	320 568
Oleomargarin ..... -	-	328 959	333 741	336 570	455 264
Cottonolje m. v..... -	-	247 387	237 796	286 700	293 679

Utførsel.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Vaarsild, salt ..... hl.	148 660	115 800	59 499	110 793	98 142
— iset ..... -	263 210	397 758	338 021	393 616	501 616
— røkt ..... kg.	53 050	1 750	17 429	-	-
Fetsild, salt ..... hl.	16 070	26 177	45 795	90 091	117 582
Islandssild ..... -	29 656	37 324	46 183	26 095	25 838
Engelsksild ..... -	5 920	3 354	1 986	-	-
Brisling ..... -	1 390	1 173	1 145	303	674
Makrel ..... -	9 012	8 843	9 111	9 907	20 530
Hummer, levende ..... stkr.	34 320	27 259	17 017	29 993	26 740
Margarin ..... kg.	15 055	18 667	19 722	15 124	23 824
Hermetik ..... -	-	-	127 199	725 189	1 421 356

5. Bankvæsenet.

Dette har været i jevn utvikling. A/S Avaldsnes Privatbank har ogsaa i det sidst forløpne femaar ført en yderst ubemerket tilværelse, og sparebankerne har som tidligere utført almindelige privatbankforretninger, indtil A/S Haugesunds Privatbank dannedes og fra 1 januar 1907 traadte i virksomhet. Fra denne tid av har denne i stedse stigende utstrækning overtat privatbankforretningerne. Banken dannedes med en aktiekapital av kr. 1 500 000, hvorav kr. 750 000 indbetaltes. Oplagte fond utgjorde ved utgangen av 1910 kr. 128 392.30. Under 18 mai 1910 aapnet Norges Bank en avdeling her paa stedet, til hvis disposition stilledes kr. 700 000, i september forøket til kr. 1 000 000. Ved utgangen av 1910 havdes til disposition, inkl. foliomidler, kr. 1 162 801.30, hvorav var utlaant kr. 773 215.74. Største utlaan var kr. 910 863.85 pr. 30 september.

Ingen av bankerne har i femaaret været utsat for nævneværdige tap.

Angaaende sparebankernes og privatbankens virksomhet henvises til følgende utdrag av aarsregnskaperne:

Oplagte fond, aktiekapital m. v.	Haugesunds Sparebank.	Torvestad & Skaares Sparebank.	Haugesunds Privatbank.	Samlet.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	507 600.71	507 956.18	-	1 015 556.89
1907	550 702.97	557 001.48	778 047.35	1 885 751.80
1908	578 185.12	588 651.41	808 405 66	1 975 242.19
1909	616 646.92	632 656.36	854 036.02	2 103 339.30
1910	664 437.26	681 194.28	878 392.30	2 224 023.84

	Haugesunds Sparebank.	Torvestad & Skaares Sparebank.	Haugesunds Privatbank.	Samlet.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Indlaansvirksomheten:				
Indskutt:				
1906	[1]21 268 927.84	[1]14 006 602.49	-	35 275 530.33
1907	[1]14 829 094.43	[1] 8 798 873.20	9 699 829.41	33 327 797.04
1908	4 584 099.00	7 124 753.65	6 215 348.80	17 924 201.45
1909	4 693 727.25	7 489 307.81	6 302 620.95	18 485 656.01
1910	6 502 348.84	3 681 722.75	7 613 636.39	17 797 707.98
Uttat:				
1906	[1]20 371 459.70	[1]13 719 201.92	-	34 090 661.62
1907	[1]14 905 386.75	[1] 9 054 169.99	6 071 107.20	30 030 663.94
1908	5 197 810.04	7 183 758.45	6 057 164.73	18 438 733.22
1909	4 586 850.90	7 573 902.98	6 099 252.51	18 260 006.39
1910	6 152 210.04	3 198 860.56	7 241 333.81	16 592 404.41
Indskyterne tilgode:				
1906	[1] 4 101 534.56	[1] 3 915 101.51	-	8 016 636.07
1907	[1] 4 105 518.38	[1] 3 617 426.96	1 628 722.21	9 351 667.55
1908	3 491 807.43	3 784 471.55	1 786 906.28	9 063 185.26
1909	3 598 683.78	3 628 583.60	1 990 274.72	9 217 542.10
1910	3 948 822.58	4 267 887.40	2 362 577.30	10 579 287.28
Under forvaltning:				
1906	4 708 708.78	5 523 057.69	-	10 231 766.47
1907	4 680 518.72	4 372 870.64	3 096 511.26	12 149 900.62
1908	4 556 855.29	4 526 694.87	3 537 217.00	12 620 767.16
1909	4 995 470.39	4 892 496.67	3 606 569.31	13 494 536.37
1910	5 652 250.39	4 949 081.68	4 078 619.41	14 679 951.48
Utlaansvirksomheten, veksler, valuta m. v.:				
Utlaant og kjøpt:				
1906	9 033 095.01	10 713 447.00	-	19 746 542.01
1907	7 905 101.77	4 780 864.65	8 312 060.63	20 998 027.05
1908	11 340 604.39	3 424 777.98	6 980 761.03	21 746 143.40
1909	11 147 840.04	3 245 136.22	9 002 734.25	23 395 710.51
1910	15 145 527.40	4 409 488.29	10 044 751.96	29 599 767.65

[1] Heri medtat mellemregningsforhold med utenbys banker.

	Haugesunds Sparebank.	Torvestad & Skaares Sparebank.	Haugesunds Privatbank.	Samlet.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Avbetalt m. v.:				
1906	8 385 280.00	10 237 982.96	-	18 623 262.96
1907	7 917 192 96	4 836 918.31	6 475 546.52	19 229 657.79
1908	11 471 594.32	3 307 519.63	6 682 302.17	21 461 416.12
1909	10 722 705.87	3 164 576.41	9 089 465.41	22 976 747.69
1910	14 526 721.43	4 294 281.39	9 843 181.72	28 664 184.54
Overskud:				
1906	59 002.96	58 085.34		117 088.30
1907	53 452.26	59 269.33	65 547.35	178 268.94
1908	49 249.63	45 224.93	70 358.31	164 832.87
1909	51 464.95	59 540.28	74 612.96	185 618 09
1910	62 120.62	61 535.92	76 731.97	200 288.51

6. Assuranseveæsen.

Av assuranseforeninger eller selskaper har i endel aar ingen hat sit sæte her i byen, indtil Haugesunds Dampskibsassuranseforening oprettedes i 1908. Den er en gjensidig forening og overtar alene risiko paa dampskibe, hjemmehørende her i byen. Ved utgangen av 1910 var deri indtegnet 55 skibe med bidragssum kr. 1 143 899 og 6 292.43 ton.

7. Fiskeri.

Fiskeri og utskibning av fiskeriprodukter, særlig sild, er fremdeles (ved siden av skibsfart) byens vigtigste næring. Vaarsildfisket, som hovedsagelig foregaar i byens nærmeste omegn, er det fiske, der har den største betydning. I tidligere tider eksportertes vaarsilden mest i saltet tilstand; men de høie toldsatser i Rusland har efterhaanden reducert eksporten dertil i betragtelig grad, og noget større marked utenom Rusland har den saltede vaarsild ikke. Man er derfor i de senere aar mer og mer gaat over til hovedsagelig at utskibe vaarsilden fersk i is. Det er mest til Hull og Hamburg denne vare gaar, og eksporten derav har i de sidste aar tat enorme dimensioner. I 1910 eksportertes saaledes 501 616 hl. iset sild, og over 40 dampskibe var employert i denne trafik. Forretningen er imidlertid særdeles hasardiøs, idet priserne er sterkt varierende. Vaarsildeksporten har dog, naar undtages i 1907, da den bragte tap over hele linjen, gjennemgaaende bragt rimelig fortjeneste. Fetsildfisket har indtil i 1910 været av mindre betydning, idet det opfiskede kvantum har været litet og silden smaafaldende. I 1910 tok

fisket sig imidlertid godt op, og forretningen bragte gjennemgaaende tilfredsstillende utbytte. I sildefisket paa Island har deltagelsen i de senere aar været meget livlig. De utsendte ekspeditioner har dels fisket med landnøter, dels med drivgarn; men specielt har fisket været drevet med snurpenot. Det opfiskede kvantum har i det seneste været saa stort, at markedet er blit overfyldt, og priserne er kommet ned i et lavmaal, som har gjort forretningen litet regningssvarende. Makrelfisket har i de sidste 5 aar gjennemgaaende været bra og i 1910 særdeles rikt. Denne forretning har skaffet tilfredsstillende utbytte saavel for fiskerne som for eksportørerne og synes aar for aar at ville bli av stigende betydning. I de sidste aar har foregaat nogen import av fisk, som dels er indkjøpt paa Island, dels i Hull og Geestemünde og for det meste solgt i Aalesund og Bergen, for størsteparten utilberedt, men delvis tørret og tilvirket som klipfisk.

Byens 2 hvalfangerselskaper driver fangst fra faste stationer paa Island. De har hver 5 fangstbaater og transportskib paa ca. 600 ton d. w. Utbyttet har i femaaret været ganske tilfredsstillende. I indeværende aar har disse selskaper i fællesskap utrustet en fangstekspedition til Sydhavet. I 1910 har herfra været utrustet sælfangst- og bottlenosefangstskibe med forholdsvis godt resultat.

8. Skibsfarten.

Denne er den anden av byens 2 hovednæringsgrener og har i femaaret arbeidet under nogenlunde gunstige forhold. Specielt var de første 3 aar gunstige, og selv om fragterne i 1909 og 1910 gjennemgaaende har været lave, har de dog holdt sig tilstrækkelig høie til, at ingen oplægning har været nødvendig.

Byens dampskibsflaate var ved utgangen av:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
i antal	95	102	114	120	128
i registerton	32 586	34 235	39 149	39 780	43 035
og seilskibsflaaten					
i antal	173	167	183	182	181
i registerton	20 553	17 033	17 572	17 530	14 430

Dampskibsflaaten er saaledes vokset rask, og tilveksten bestaar overveiende av nybyggede, moderne skibe. Den største del av flaaten er employert i fragtfart, mens en mindre del anvendes i sildetraden for eierens egen regning. Seilskibsflaaten svinder derimot aar om andet ind og bestaar paa en enkelt undtagelse nær av smaafartøier, engagert i fiskeribedriften.

Til belysning av forretningslivets stilling hitsættes en opgave fra postkontoret over:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Frimerkeforbruk ..... kr.	39 971.07	44 141.07	44 296.81	47 264.73	51 708.86
Indbetalte anvisninger:					
Antal	7 299	8 086	8 309	9 636	11 621
Beløp ..... kr.	252 576.00	282 595.00	298 077.00	302 397.00	386 257.00
Utbetalte anvisninger:					
Antal	4 664	5 651	6 010	6 979	7 817
Beløp ..... kr.	524 398.00	606 288.00	585 143.00	606 699.00	653 524.00

9. Kommunale forhold.

Med hensyn til beskatningsforhold henvises til følgende opgave:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Antagen formue ... kr.	10 494 500.00	11 063 000.00	12 600 000.00	12 924 000.00	12 465 000.00
— næring ... -	2 454 285.00	2 596 965.00	2 831 645.00	2 824 410.00	2 772 980.00
Skatbar næring .... -	1 096 580.00	1 234 098.00	1 367 261.00	133 063.00	1 317 408.00
Faste eiendommes skattetakst ..... -	6 793 530.00	8 927 950.00	9 197 200.00	9 681 850.00	9 758 350.00
Skatøre:					
for eiendomsskat .. pct.	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
- formue ..... -	2.25	2.25	2	2.25	2.36
- næring ..... -	15.13	15.10	12.9	14.04	16.52
Utlignet skat:					
paa fast eiendom ... kr.	27 174.12	35 711.80	36 788.80	38 727.40	39 033.40
- formue ..... -	23 612.57	24 891.75	25 280.00	29 079.00	29 417.00
- næring ..... -	166 213.94	186 664.93	176 539.88	187 759.43	217 680.09

Med hensyn til kommunehusholdningen henvises til det følgende utdrag av bykasseregnskaperne:

Indtægter:	1906. Kr.	1907. Kr.	1908. Kr.	1909. Kr.	1910. Kr.
Skatter	209 136.78	243 882.83	238 579.85	255 565.83	286 524.55
Avgifter	8 199.01	9 818.04	10 652.29	23 978.61	25 271.36
Av kapitaler	2 213.90	2 439.04	2 553.62	30 393.02	30 510.53
- fast eiendom	13 671.00	6 991.31	2 827.00	3 033.75	3 526.00
- vandverket	17 367.54	18 267.31	18 952.28	21 475.94	21 766.24
- kirkevæsen	1 178.10	1 955.00	2 685.00	2 117.00	2 798.00
- middelskole	11 663.80	12 572.86	14 428.66	14 998.08	15 737.80
- andre skoler	2 688.00	1 840.00	2 802.00	3 234.00	5 391.71
Bidrag og gaver	33 963.41	26 101.02	37 713.88	29 901.18	33 320.82
Refusioner og erstatninger	9 199.56	13 446.67	6 940.23	21 633.83	18 468.45
Laanemidler	46 529.55	57 582.41	792 696.89	130 239.16	167 613.34
Andre indtægter	4 774.51	9 368.19	14 177.73	4 575.41	17 359.62
Tilsammen	360 585.16	404 264.68	1 145 009.43	541 145.81	628 288.42

Utgifter:	1906. Kr.	1907. Kr.	1908. Kr.	1909. Kr.	1910. Kr.
Kommunens bestyrelse, regnskaps- og skattevæsen	7 755.23	8 152.12	9 261.70	9 011.86	11 000.36
Rets- og politivæsenet	9 752.95	11 197.35	11 550.85	12 672.64	13 634.66
Ingeniørvæsenet	33 569.02	36 500.11	53 371.10	60 900.99	65 758.20
Gatebelysning	1 606.94	2 290.00	2 263.39	6 097.80	6 080.00
Sundhetsvæsen etc.	10 652.66	12 766.85	14 360.90	14 810.20	15 234.97
Kirkevæsen etc.	11 122.67	11 218.89	11 867.04	11 960.66	13 236.54
Folkeskolevæsen	56 707.36	58 842.03	62 440.74	65 854.09	79 789.72
Middelskolen	24 219.63	27 100.48	26 216.02	27 154.01	29 150.50
Andre skoler	10 051.32	11 672.76	12 333.65	13 194.58	15 266.87
Fattigvæsenet	47 991.30	47 886.44	51 112.22	55 241.94	57 775.67
Forskjellige almennyttige foranstatninger	2 230.00	2 350.00	3 061.35	3 979.35	3 530.00
Kommunens faste eiendomme	77 911.69	84 822.44	778 807.28	143 664.86	176 454.26
Overføres	293 570.77	314 799.47	1 036 646.24	424 542.98	486 911.75

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Overført	293 570.77	314 799.47	1 036 646.24	424 542.98	486 911.75
Avdrag og renter	77 296.10	83 539.44	71 051.46	96 434.87	107 794.10
Jernbanebidrag	393.50	493.50	330.47	233.50	233.50
Forskjellig.....	8 631.13	5 444.29	25 173.38	20 759.19	19 281.88
Utlaante midler.....	50.00	-	-	-	-
Pensioner.....	-	-	-	5 817.66	6 100.00
Tilsammen	379 941.50	404 276.70	1 133 201.55	547 488.20	620 321.22
Kommunegjæld	945 529.55	963 557.13	1 386 500.00	1 440 000.00	1 479 000.00
Værdien av kommunens faste eiendomme	1 316 000.00	1 376 000.00	1 776 000.00	1 826 000.00	1 920 000.00

Av anlæg, som kan henføres under betegnelsen kommunal erhvervsvirksomhet, er i femaaret tilkommet Haugesunds kommunale elektricitetsverk. Dette anlagdes i 1907—1908 og overgik til regulær drift 1 januar 1909. Som primær drivkraft benyttes en 250 hk. turbine med ca. 2 200 m. lang 26" ledning fra Eivindsvandet, hvorfra byen faar sin drikkevandsforsyning m. v., og som sekundær drivkraft en 250 hk. dieselmotor. Anlægsomkostningerne inkl. byggerenter er bokført med kr. 400 000, iberegnet andel i hovedledningen og damanlæg, hvis anlægsomkostninger delvis er overført paa vandverket, idet hovedledningen tillike tjener som reserveledning og i brandstationen kan sættes i direkte forbindelse med byens vandledningsnet. Driftsindtægterne var i 1909 kr. 45 321 85 og i 1910 kr. 57 441.46 — utgifterne henholdsvis kr. 17 946.95 og kr. 21 456.90 og driftsoverskuddet saaledes henholdsvis kr. 27 374.90 og kr. 35 984.56. Efter avsætning for amortisation, forrentning og utvidelse bokførtes for 1909 et underskud utgjørende kr. 1 819.75 mot budgettert kr. 10 900 og for 1910 et overskud utgjørende kr. 8 234.56 mot budgettert kr. 1 674. Tilslutningen har nemlig vist sig betydelig større end beregnet. Med hensyn til tilslutning, produktion og forbruk hitsættes følgende oversigt:

Tilslutning:	1909.	1910.
Stikledningens antal	256	335
Antal lamper for privat belysning efter maaler	3 763	5 577
— — - — — aarspris.....	454	629
— — - belysning i kommunens bygninger..	744	744
— — - gate-, havne- og stationsbelysning ..	254	255
Antal motorer for teknisk bruk	30	47

	1909.	1910.
Produktion:		
Turbinen (dynamo I)	177 450	259 390
Motoren (dynamo 00)	36 940	43 810
Gjennemsnitlig pr. dag	550	832
Forbruk:		
Privat lys efter maaler	59 945.8	79 910.0
— - — aarspris	10 774.0	18 560.0
Lys til kommunens bygninger	9 059.2	9 770.0
Gate-, havne- og stationsbelysning	57 619.0	60 760.0
Til teknisk bruk	24 340.0	60 069.0

Den gjennemsnitlige pris pr. forbrukt kwt. utgjorde for privat og kommunal belysning, motordrift, gate- og havnebelysning og samlet forbruk henholdsvis 36 — 15.7 — 14.2 og 21 øre i 1909 og i 1910 henholdsvis 36.4 — 14.7 — 13.4 og 24, de midlere utgifter pr. forbrukt kwt. for rene driftsutgifter i 1909 11.8 øre, i 1910 8.9 øre, utgifterne inkl. amortisation m. v. i 1909 27.9 øre, i 1910 21 øre.

Driftsforstyrrelser har ikke forekommet.

Av andre kommunale arbeider i femaaret fremhæves særlig følgende:

Anlæg av den forannævnte nye dæmning ved Eivindvandet, høide 3 m. over den ældre dæmnings damkrone og magasineringsevne 12 500 000 m.^{3}. Anlægsomkostninger kr. 62 467.

Forannævnte nye hovedledning, hvis anlægsomkostninger utgjorde kr. 161 076. Fra vandindtaket ved Eivindvandet har man nu 2 særskilte ledninger til byens centrum, hvor de begge kan sættes i forbindelse med vandledningsnettet.

I 1906 blev indkjøpt eiendomme omkring Eivindsvandet omkring 2 000 m.^{2} i hensigt at hindre vandets forurensning ved opdyrkning langs bredderne. Inkl. indhegning av det hele felt, hvis beplantning er paabegyndt, utgjorde omkostningerne kr. 43 516. Byen eier nu praktisk talt hele nedslagsfeltet.

En hal for landmandshandel byggedes paa Landmandstorvet i 1906.

I 1908 indkjøptes et større bruk av gaarden Rossebø i Skaare; kjøpesum kr. 30 874. En del derav er anvendt til kirkegaard, omkostninger kr. 19 046, likesom der er bygget gravkapel, omkostninger kr. 14 690, mens resten av gaarden tænkes anvendt som arbeidsgaard for mindre arbeidsføre fattigunderstøttede personer.

I 1909 indkjøptes sjøgrunde for anlæg av fisketorv, omkostninger kr. 46 414.

10. Arbeidsforholdene.

Disse har stillet sig særdeles gunstige. Arbeidsledighet i almindelig forstand har i en længere aarrække ikke forekommet, og tiltrods for, at en hel del utenbysboende personer søker hit for at faa arbeide, særlig i fisketiden, har her jevnlig hersket mangel paa arbeidsfolk. Lønningerne staar fuldt paa høide med og er i enkelte arbeidsgrener høiere end gjennemsnitslønnen andetsteds.

11. Tilstanden i almindelighet maa betegnes som gjennemgaaende meget god, og fordringerne til livet er i alle henseender i tiltagende.

Haugesunds magistrat, 4 november 1911.

Ola Bertelsen.

Beretning

om ladestedet Sogndals økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Folkemængden androg den 31 december 1910 til 359. Den 31 december 1900 utgjorde den 427, altsaa nedgang 68.

Nogen industriel virksomhet findes ikke i ladestedet.

En væsentlig aarsak dertil har været mangel paa tidsmæssige kommunikationer. Havnen ved Sogndalsstrand er nemlig aapen og utryg, specielt om vinteren, og dampskibenes anløp av Rekefjord, hvor derimot findes god havn, har været uregelmæssig. I 1910 blev der imidlertid for konmmunens regning færdigbygget en ny tidsmæssig dampskibsbrygge, saa at postskibene nu jevnlig anløper havnen og — i motsætning til tidligere — lægger til bryggen. Dette vil ha stor betydning ikke alene for ladestedet, men ogsaa for det tilstøtende landdistrikt.

Antallet av handlende er uforandret; men omsætningen har avtat adskillig paa grund av en sterkt økende konkurranse med handlende i landdistriktet. Konkurser eller lignende har dog ikke fundet sted, idet handelen øiensynlig drives fornuftig og regningssvarende.

I ladestedet virker fremdeles en sparebank, hvis virksomhet ikke er stor; men den drives paa en sund og tryg basis.

Til sammenligning anføres:

Forvaltningskapital pr. 31 december 1910	kr.	110 764
Do. —«— 1905	«	89 618
Eiendom pr. 31 december 1910	«	13 192
Do. —«— 1905	«	11 658

I almennyttige øiemed har banken i femaaret utdelt 1 025 kr.

Nogen assuranseforening findes ikke i ladestedet.

Heller ikke nogen skibsfart.

Efter ligningen utgjorde:

Antagen formue:	i 1910	=	kr.	191 987,	i 1905	=	kr.	201 937
— indtægt:	- —	=	-	70 435,	- —	=	-	73 851
Skatbar — :	- —	=	-	21 190,	- —	=	-	19 468

I 1910 utlignedes:

Paa formue kr. 2.50 pr. 1 000	kr.	441.57
- indtægt - 16.5 - 100	-	3 498.00
- de faste eiendomme	-	300.00

De faste eiendommes samlede værdi utgjorde pr. 31 december 1910 kr. 160 140.

Kommunens gjæld samme tid androg til kr. 15 400, hvorav nyt laan til dampskibsbryggen i Rekefjord kr. 14 000. Den 31 december 1905 var gjælden kr. 3 050.

Kommunens malmfelter er endnu usolgt; men i aarlige avgifter er der i femaaret tilflytt ladestedskommunen kr. 2 500.

Hovednæringen er fremdeles fiskeri.

Som binæring drives litt jordbruk, idet en flerhet av indvaanerne eier eller leier jordstykker i det tilgrænsende landdistrikt, hvorpaa i regelen avles poteter o. l. til husbruk og høi til én eller to kjør og endel faar.

En sterk utvandring har fundet sted ogsaa fra dette sted. Saasnart ungdommen blir konfirmert, reiser den enten til Amerika eller større byer her i landet, og arbeidsfolk blir det her mere og vanskelig at faa trods det, at tjenerlønninger og arbeidspenger paa kort tid har steget betydelig.

Sogndals magistrat, 1 august 1911.

J. Landmark.

Beretning

om ladestedet Egersunds økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

1. Folkemængde.

Resultatet av Folketællingen den 1 december 1910 er:

Hjemmehørende folkemængde	3 192
Tilstedeværende —	3 112

Ved den forrige folketælling i 1900 var resultatet: Hjemmehørende 3 222, tilstedeværende 3 153.

2. Industri.

I femaaret har Damsgaard Potteri, som tilvirket grovt stentøi, indstillet virksomheten; fabrikbygningerne nedrives, og dets eiendomme realiseres.

Det betydningsfuldeste anlæg for stedet, aktieselskapet Egersunds Fayancefabriks Co., der har 330 arbeidere, har været i jevn god drift. Fabrikkens produkter omsættes over det hele land. Ved Bergensutstillingen i 1910 erholdt fabrikken æresdiplom. Efter branden i 1905 er store, tidsmæssige arbeidsbygninger opført og produktionen øket. Elektricitet fra Nordaas Verk benyttes, baade lys- og drivkraft. De sanitære forhold er meget bedret ved de nye gode fabriklokaler.

Egersunds nye Uldvarefabrik, som beskjæftiger 11 arbeidere, drives av en ansvarlig indehaver.

Eie Stentøifabrik, som tilvirker grovt stentøi, ligger paa den anden side av vaagen paa landsognets omraade; men arbeiderne, 20 i tallet, er for den overveiende del bosat i ladestedet; likesaa fabrikkens eiere. I 1909 nedbrændte fabrikken; men nye tidsmæssige bygninger er nu opført. Fabrikken benytter elektricitet fra Nordaas Verk til belysning og drivkraft og har gode arbeidslokaler.

Egersunds Meieri har været drevet som tidligere med salg av melk — nysilt, haandskummet, separert og kjernemelk — samt fløte og omsætning av tilvirket smør. I meieriet er 3 kvinder beskjæftiget. Med hensyn til indveiet melkekvantum og værdi henvises til efterfølgende opgave:

I 1906	indlevert	474 542	liter	melk,	hvorfor er utbetalt	kr.	40 874
- 1907	—	467 626	—	—	—«—	«	42 723
- 1908	—	491 748	—	—	—«—	«	48 540
- 1909	—	536 460	—	—	—«—	«	55 531
- 1910	—	569 670	—	—	—«—	«	61 279

Ogne Meieri paa Bru, Jæderen, som har utsalg i Egersund, har i 1910 her solgt 95 830 liter melk og 3 300 liter fløte.

Elektricitetsverket «Nordaas Verk», som er anlagt av en privatmand — efter erholdt 15 aars koncessionstid — begyndte sin virksomhet i 1905. Verket beskjæftiger i Egersund en elektrotekniker og et par arbeidere. De største forbrukere er Fajancefabrikken, Egersunds kommune og Eie Stentøifabrik. Verket har nu 350 abonnenter og har jevn ny tilgang.

Baatbyggeri. En i 1906 hjemvendt amerikaner begyndte samme aar baatbyggervirksomhet. Foruten ham selv har én eller to andre personer været beskjæftiget som arbeidere. Der arbeides efter bestilling, især mindre og større fiskerbaater til Egersund og landsognet, likesom der efter bestilling har været leverert motorbaater til fiskebruk til Island.

Hermetikfabrik. Et aktieselskap med hovedsagelig indenbys interessenter startet høsten 1909 en hermetikfabrik under firma Egersund Preserving Co. Efter knapt et aars forløp indstilledes virksomheten, og fabrikken realisertes. Imidlertid har et andet interessentskap av kjøperen forsøksvis leiet fabrikken og begyndt drift, væsentlig med nedlægning av sardiner.

Tøndetilvirkning. En av stedets kjøbmænd har i 1910 opført en tidsmæssig bødkerverkstedsbygning til utvidelse av tidligere produktion av tønder til fiskebedrift i tilknytning til sin fiskeutstyrsforretning. 4 bødkere er beskjæftiget.

Egerø Patentslip, beliggende ved Egersunds havneterritorium, men paa landsognets grund, begyndte sin virksomhet i begyndelsen av femaaret. Slippen er væsentlig beregnet paa reparation og vedlikeholdelsesarbeide for mindre fartøier. Den er blandt andet blit adskillig benyttet av svenske fiskekuttere.

Haandverksdriften er hovedsagelig anlagt paa det stedlige og nærmestliggende distrikters behov. Der er dog blandt andet en møbelsnekkerforretning, som beskjæftiger 13 arbeidere, samt et garveri med 5 arbeidere, hvilke 2 bedrifter har sit største marked utenbys.

3. Handel og bankvæsen.

Med hensyn til den almindelige handel kan bemerkes det samme som for haandverksvirksomheten, at den for en stor del er anlagt paa det stedlige og nærmestliggende distrikters behov, og forsaavidt samme angaar er der nogenlunde jevn omsætning.

I slutningen av 1907 stiftedes av fabrikarbeidere en forbruksforening for almindelige husholdningsvarer med firmanavn «Fram».

Aaret efter — vaaren 1908 — stiftedes, for en stor del av bønder i tilstøtende landsogn, en ny forbruksforening med firmanavn «Fremskridt». Den i 1907 stiftede forening opløstes i 1908, idet dens medlemmer gik over i den nye forening «Fremskridt». Denne byggede i 1908 eget hus — en større murbygning — hvor foreningen har sine forretningslokaler. Den har omsætning av almindelige handelsvarer og driver bakeri. Foreningen hadde ved utgangen av 1910 et medlemsantal stort 140.

Den i 1896 stiftede handelsforretning aktieselskapet «Union» hadde 130 medlemmer ved utgangen av 1910.

Her foregaar i Egersund en forholdsvis betydelig handel med skibs- og fiskeriutstyr samt omsætning og eksport av fisk og slagt.

Drivgarnsfisket efter makrel, som foregaar fra slutningen av mai til begyndelsen av juli, har hat god tilslutning i femaaret. Fangsten har været tilfredsstillende stor; men paa grund av noget lave priser har pengeutbyttet ikke naadd over et middelsaar. Den væsentligste del av det av fiskerne i Egersund landssogn opfiskede bringes til Egersund, hvor fisken behandles og videresendes — væsentlig til Kristiania og for endel til Amerika, hvorhos noget sælges som agn til svenske bankfiskere.

Dorgefisket i Nordsjøen efter makrel i maanederne august og september har stor tilslutning. Fra Egersund har gjennemgaaende deltat 15 kuttere. Dette fiske har ogsaa stor tilslutning andetstedsfra, og i og omkring fisketiden har ladestedet i den anledning besøk av en hel del norske og svenske fiskekuttere. Fangsten har gjennemgaaende været noksaa stor; men noget lave priser har gjort, at pengeutbyttet ikke har oversteget et middelaars. Dorgefisket bevirker en livlig omsætning paa stedet, hvor en stor del av makrellen sælges og utskibes efter fornøden behandling. Det hovedsagelige av fisken sendes i flekket og saltet stand til Amerika, mens en mindre del benyttes indenlands.

En god omsætning for stedet bevirker det aarlige bankfiske i Nordsjøen, idet mange svenske fiskekuttere fra den Bohuslänske skjærgaard ankommer til Egersund, hvor de omsætter lever og rogn samt forsyner sig med agn og gjør indkjøp av varer hos stedets handelsmænd.

Fra Egersund eksporteres i slagtet stand aarlig — hver høst — til Kristiania ca. 8 000 faar og aarlig ca. 250 svin.

De vigtigste eksportartikler er fisk — makrel, fersk og iset eller saltet, fersk laks og anden fisk samt levende hummer — og fajansevarer samt desuten noget slagt.

Et noksaa betydelig fiske av torsk og sei har foregaat i femaarsperioden i maanederne februar og mars, hvilket fiske synes at bli mere og mere stabilt. Paa grund av den utsatte kyststrækning øver veirforholdene stor indflydelse paa fisket. Fisken bringes til Egersund, hvor den omsættes og videresendes.

Det kan nævnes, at fiskerne nu begynder at anskaffe sig motorer til sine fiskebaater.

I slutningen av 1910 stiftedes «Egersunds og Omegns Fiskerforening», der under navn «Egersund Fiskeri- & Eksportforening» har til formaal at forhandle fisk og hummer, som skaffes av foreningens medlemmer. Foreningen har 150 medlemmer og begyndte sin virksomhet fra aaret 1911.

Egersunds Sparebank har været i jevn fremgang i femaarsperioden. Ved utgangen av 1910 utgjorde bankens formue kr. 179 317.75 og dens forvaltningskapital kr. 1 819 512.08.

Til kommunale og veldædige øiemed er aarlig av banken utdelt ca. kr. 4 000.

Privatbank. I slutningen av aaret 1910 stiftedes og anmeldtes til firmaregistret aktieselskapet «Egersunds og Dalenes Privatbank» med formaal at drive almindelig bankforretning. Aktiekapitalen utgjør kr. 100 000 fordelt paa aktier à kr. 500.

Egersunds Landsogns Sparebank har sit lokale like utenfor bygrænsen.

Egersunds Handelsforening haddde 20 medlemmer ved utgangen av 1910.

Ved femaarets utgang var her 107 ikraftværende handelsborgerskapsbreve. Derav indehaves 38 av kvinder.

Nogen assuranseforening har stedet ikke.

4. Skibsfart.

Skibsfarten har i femaaret været i yderligere tilbakegang. Alle større seilskibe er solgt eller ophugget, saa de største hjemmehørende seilskibe bestaar av kuttere.

Ved utgangen av 1910 var hjemmehørende:

22 seilskibe med samlet drægtighet	684 ton.
2 dampskibe resp. 162 og 22 ton	184 —

5. Kommunale forhold og kommunehusholdning.

Folkeskolen hadde ved utgangen av 1910 et elevantal stort 431, hvorav 209 gutter og 222 piker. Der er 7 lærere og 8 lærerinder, tilsammen 16. Frit skolemateriel er indført fra og med aaret 1910.

Middelskolen, som er fireaarig, hadde ved utgangen av 1910 et elevantal stort 72. Lærerkræfterne er: 1 overlærer, 1 adjunkt, 1 kateket, 1 lærer (seminarist), 1 lærerinde i fuld post samt 2 timelærerinder, tilsammen 7.

Videre er her 2 dissentersamfund, som har egne skoler i ladestedet, nemlig: «Samfundet», som har barneskole — tilsvarende folkeskolen — med 44 elever og 1 lærer samt 1 lærerinde i haandgjerning. Samme menighet har en høiere skole med 15 elever og 2 lærere ved utgangen av 1910. «Det almindelige samfund» har en barneskole — tilsvarende folkeskolen — med 11 elever og 1 lærer ved utgangen av 1910.

Egersunds offentlige tegneskole, oprettet i 1894. Undervisning meddeles 2 aftentimer 4 av ukens yrkedage i omkring 6 maaneder av aaret utenfor sommermaanederne. Skolens kursus er to-aarig og omfatter følgende fag: frihaandstegning, fagtegning, dekorationsmaling, konstruktionstegning med noget geometri og utmaalingslære, norsk, skrivning, regning og bokførsel. Det samlede elevantal ved hver skoletermin har i femaarsperioden gjennemsnitlig været 30. Lærernes antal 3. Skolens aarlige budget utenom lokale og inventar utgjør i 1910—1911 kr. 473.95. Herav bidrager Statskassen halvdelen.

Vaaren 1908 nedsattes av kommunestyret en komité bestaaende av 8 medlemmer til at ta under overveielse omordning av folke- og middelskolen, og som fik i opdrag at forberede sammenslutning av folke- og middelskolen og utarbeide forslag med utgiftsberegning. I februar 1910 forelaa enstemmig indstilling fra komiteen gaaende ut paa, at der til avsluttende 7-aarig folkeskole med utvidet undervisning knyttes en 3-aarig middelskole, hvor undervisningen for kommunens barn er gratis, i likhet med hvad den er paa folkeskolen. Indstillingen var ledsaget av indtægts- og utgiftsberegning.

Aviser har stedet 2 av; hver av disse utkommer 2 ganger ukentlig.

Egersunds folkeboksamling hadde ved utgangen av 1910 60 indtegnede læsere. Der er 2 200 bind.

Her er en totalavholdsforening og en goodtemplarforening med henholdsvis 130 og 160 voksne medlemmer, og begge eier egen lokalebygning. Totalavholdsforeningen har eget bibliotek med 450 bind.

I 1907 stiftedes «Egersunds Ungdomsforening», der har 65 medlemmer.

Brandtelegrafen «Jacobsenske system» er indført i begyndelsen av femaaret. Omkostningerne hermed beløp sig til kr. 3 400.

Elektrisk gatebelysning er likesaa indført i femaarets begyndelse. Anlægsutgifterne hermed utgjør kr. 5 600.

Nye gater er oparbeidet i en længde av 320 meter, og utvidelse av Storgaten foretat, blandt andet ved indkjøp og nedrivning av et hus. Endel brolægning av gatestykker foretat. Videre foretat omlægning av kloakker. Solid vandvogn er indkjøpt. I 1910 besluttedes indkjøpt et ca. 2 200 kvadratmeter stort areal til grustak efter pris kr. 1.50 pr. kvadratmeter.

Havneforholdene er væsentlig uforandrede. Større reparationer og utbedringer er foretat med dampskibskaien og Skriverbryggen.

Kirkegaarden er utvidet i 1909, og omkostningerne i anledningen utgjorde kr. 8 700.

Gravkapel er opført paa den nye kirkegaard av midler indkommet ad privat vei.

Til en lazaretbygning er bevilget kommunale bidrag og indkommet midler ad privat vei. Hittil indkommet tilsammen kr. 3 050.

I 1909 stiftedes efter privat initiativ av etpar egersundere et folkemuseum «Dalenes Folkemuseum». Som museets motto er valgt det fjerde bud: «Hædre din fader og din moder, at det kan gaa dig vel, og du maa længe leve i landet.» Allerede i mai 1910 kjøpte museet eget hus med grund paa gaarden Aarstad like utenfor bygrænsen — med fri, smuk, dominerende beliggenhet. Museet har 700 gjenstande og 250 medlemmer.

Ny hestestaldbygning med staldplads for 20 hester har ladestedet faat i 1910. Her kan tilreisende fra distrikterne faa god staldplads til sine hester uten avgift.

En komité paa 5 mand blev i slutningen av 1906 nedsat av kommunestyret til utredelse av spørsmaalet om opførelse av kommunalt slagtehus. I indstilling av 17 december 1908 foreslaaes anlagt et tidsmæssig kommunalt eksportslagteri med slagtetvang, stadsvegt og kjøtkontrol. Saken vil sandsynligvis komme til endelig behandling i kommunestyret iaar.

Stavanger amts landbruks- og husflidsutstilling avholdtes i aaret 1909 i Egersund under særdeles stor tilslutning.

Kommunens gjæld ved utgangen av 1910 utgjorde kr. 183 900, hvorav rentefrit kr. 18 300.

Værdien av kommunens faste eiendomme er ansat til kr. 183 000.

Utdrag av skatteligningen for 1906—1910:

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre: paa formue pr. 1000 kr.	Skatøre: paa indtægt pr. 100 kr.	Utlignet kommuneskat: paa formue.	Utlignet kommuneskat: paa indtægt.	Utlignet kommuneskat: Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.			Kr.	Kr.	Kr.
1906..	953	2 488 400	913 740	343 820	2	13.9	4 955.74	47 710.58	52 666.32
1907..	950	2 552 900	927 215	347 150	2	13.3	5 089.23	46 114.42	51 203.65
1908..	924	2 566 900	915 335	342 975	2	13.45	5 115.07	46 062.41	51 177.48
1909..	923	2 693 900	931 200	354 285	2	13.35	5 364.66	47 085.96	52 450.62
1910..	951	2 743 800	973 420	377 000	2	13.60	5 464.57	51 129.60	56 594.17

Skat paa fast eiendom er ikke indført.

Av nybygninger er i ladestedet i femaaret opført 25 utenom tilbygninger til fabrikker.

Ladestedet benytter kirke i fællesskap med landsognet, hvilken er beliggende i ladestedet, men fra gammel tid har været anset at tilhøre landsognet. Ladestedet har et bedehus.

I femaaret er foregaat ombytte med indehaverne av sogneprest- og kateketembedet, hvorefter den nye ordning efter den geistlige lønningslov med hensyn til godtgjørelse for kirkelige handlinger og avløsning av høitidsoffer er traadt i virksomhet, saaledes at godtgjørelsen herfor opføres paa kommunebudgettet og utlignes paa skatteyderne.

Av dissentermenigheter er her 4, som har sine særskilte forstandere. De 3 eier egne forsamlingslokaler i ladestedet, hvorav det ene er opført i 1910.

Ædruelighetstilstanden er meget god.

Egersund har et brændevinsamlag med utsalgssted samt et utskjænkningssted, hvilket ogsaa har almindelig ret til skjænkning av øl og vin. 3 hoteller har indskrænket ret til skjænkning av øl og vin. Her er 4 vinrettigheter knyttet til handelsborgerskaper ældre end lov av 3 juni 1882. 2 av disse rettigheter utøves. Desuten driver 2 handlende smaasalg av vin og øl og 3 handlende smaasalg av øl i henhold til bevilling.

Understøttelsesforeningen, hvis formaal er at yde dens medlemmer bidrag til lægehjælp, medicin og begravelsesomkostninger, samt for tilfælde

arbeidsudygtighet understøttelsesbidrag, hadde ved utgangen av 1910 et medlemsantal stort 162 og formue kr. 9 361.40.

Her er 6 legater, nemlig:

1. Malene Bechs legat til fordel fordel for fattige enker og forældreløse barn. Kapital kr. 4 000. De aarlige renter utdeles.
2. Frøknerne Anne og Theodora Hetlands legat til fordel for enslige, trængende kvinder, væsentlig av tjenerklassen. Kapital kr. 2 000. De aarlige renter utdeles
3. Legat for trængende sjømænd. Kapital ved utgangen av aaret 1910 kr. 5 634.12. Av de aarlige renter utdeles halvdelen, mens det øvrige tillægges kapitalen, indtil denne har steget til kr. 20 000.
4. «Sjømandslegat» til hjelp for trængende sjømænd og sjømænds efterlatte i Egersund. Kapital ved utgangen av 1910 kr. 3 256.53. Av de aarlige renter utdeles halvdelen, mens det øvrige tillægges kapitalen, indtil denne har steget til kr. 10 000.
5. Oluf Løwolds legat til bedste for trængende, der ei har fattighjælp. Kapital ved utgangen av 1910 kr. 10 271.78. Den, der av stifteren var indsat som fortrinsberettiget av legatet, er i 1907 avgaat ved døden, hvorefter renterne tillægges kapitalen, indtil denne har naadd et beløp av kr. 20 000, da de aarlige renter skal utdeles.
6. Sorenskriver Feyer og hustrus legat for flittige, trængende elever av Egersunds folkeskole. Kapital kr. 809.02. De aarlige renter har været utdelt i 3 portioner til hjelp til konfirmationsklær.

Fondet for fri sykehusforpleining for trængende, ikke fattigunderstøttede personer stiftedes i 1905, da kommunestyret nedsatte et styre, bestaaende av 3 medlemmer med magistraten som formand. I femaaret er utbetalt kr. 600, hvorav kommunen har bidraget halvdelen, mens den anden halvdel er bevilget av sparebanken og samlaget med like del hver.

Den kirkelige fattigpleie øver en gavnlig virksomhet. Den utdeler pengebidrag til trængende, ikke fattigunderstøttede personer, samt holder en sykepleierske, som avlønnes med 600 kr. aarlig. Midlerne tilveiebringes ved bidrag fra samlaget og sparebanken og andre private bidrag.

Av brændevinssamlagets overskud paa brændevinshandelen er i femaaret tilfaldt kommunen:

I 1906	kr.	3 132.28
- 1907	-	3 159.85
- 1908	-	4 414.86
- 1909	-	5 323.02
- 1910	-	5 005.81
Tilsammen	kr.	21 035.82

Til utdeling til almennyttige og veldædige øiemed havdes:

I 1906	kr.	3 341.10
- 1907	-	2 949.20
- 1908	-	3 531.89
- 1909		3 548.68
- 1910	-	3 337.20
Tilsammen	kr.	16 708.07

Overskuddet av brændevinssamlagets ølhandel, der helt tilfalder samlaget til utdeling til almennyttige og veldædige øiemed, har været:

I 1906	kr.	653.41
- 1907	-	1 024.37
- 1908	-	941.92
- 1909		797.60
- 1910	-	529.75
Tilsammen	kr.	3 947.05

Egersunds Sparebank har til kommunale og veldædige øiemed utdelt i femaaret:

I 1906	kr.	5 000
- 1907	-	3 750
- 1908	-	3 800
- 1909		3 250
- 1910	-	4 000
Tilsammen	kr.	19 800

6. Binæringer.

Flere av stedets indvaanere driver ved siden av sin hovedforretning litt jordbruk og kreaturhold samt fiskeri.

7. Arbeiderforhold.

Arbeiderbefolkningen har i femaaret levet under rimelig gode kaar. Nogen arbeidsnød har her ikke været, bortset fra at nogen faa løsarbeidere, tildels om vinteren, kan være uten beskjæftigelse. De industrielle virksomheter beskjæftiger den overveiende del arbeidere.

Gjennemsnitslønnen ved den uten sammenligning største bedrift paa stedet, Egersunds Fayansefabriks c o., er:

For mænd	kr.	3.50	pr. dag.
- kvinder	-	1.60	- -
- gutter	-	1.00	-
- piker	-	0.90	- -

Egersunds Fayancefabriks co.s arbeideres syke- og begravelseskasse. Samtlige fabrikkens arbeidere er medlemmer herav. Arbeiderne erholder ved arbeidsudygtighet i sykeunderstøttelse 1/2 av sin daglige fortjeneste, dog ikke mere end 2 kr. pr. dag.

Fayancefabrikken har et fond «Arbeidernes understøttelsesfond» med kapital kr. 10 000.

Av arbeiderforeninger findes kun én, nemlig Egersunds møbelsnekkerforening, underordnet Norsk møbelsnekkerforbund. Foreningen stiftedes i slutningen av 1910 og har for tiden 4 medlemmer.

Fayancearbeidernes forening, underordnet Norsk arbeidsmandsforbund, stiftedes høsten 1906, men opløstes sommeren 1909.

8. Tilstanden i almindelighet.

Den økonomiske tilstand paa stedet har i femaaret været jevnt god. Der er indtruffet enkelte konkurser, hvilket dog ikke har hat nogen forstyrrende indflydelse paa forretningslivet forøvrig.

Egersunds magistrat, 6 april 1911.

K. H. Schaaning,
kst.

Beretning

om ladestedet Sandnes's økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Ved avgivelsen av femaarsberetningen for 1901—1905, datert 11 april 1906, led stedet endnu under virkningerne av den sterke krise, som indtraadte omkring aarhundredeskiftet. Ved folketællingen i 1900 hadde ladestedet 2 644 indbyggere, og ved den i december 1910 avholdte folketælling var indbyggerantallet gaat ned til 2 595. Denne nedgang i folketal betyr imidlertid ikke stagnation eller økonomisk nedgang. Efter skatteligningen har saavel formuen som indtægten steget ikke ubetydelig, hvilket vil ses av omstaaende opgave:

Aar.	Formue.	Antagen iadtægt.	Eiendommenes værdi efter skattetakst.	Skatte-procent.
	Kr.	Kr.	Kr.	Pct.
1905	2 995 100	593 100	3 603 780	11.5
1910	3 335 600	791 115	3 722 900	10.0

Kommunebudgettet bevilgedes for 1905 med kr. 40 000 og for 1910 med kr. 48 500.

Den hovedsagelige grund til, at folketallet er gaat litt tilbake, maa søkes i indførelsen av murtvang. Et ikke ubetydelig antal arbeidere i Sandnes har siden murtvangens indførelse i femaaret foretrukket at bygge sine smaa hus utenfor ladestedets grænser.

Folketallet i Høiland har i tiaaret øket med henimot 1 000.

En anden omstændighet, som har hindret en sterkere bebyggelse inden ladestedet, er vanskeligheten ved at skaffe godt drikkevand. Det i forrige femaarsberetning omtalte vandverksanlæg fra Gramstad paa østre side av Gansfjorden, ca. 5½ km. fra ladestedet, er endnu ikke paabegyndt. Foreløbig har man latt sig nøie med at istandbringe en vanledning, væsentlig som brandslukningsvand. Paa høiden nordvestenfor ladestedet, paa gaarden Trones's grund, er anlagt et større vandbassæng. Ved trykpumpe, som drives med elektrisk kraft, pumpes vandet fra Ganselven op i dette basin, som ligger 48 meter høiere end stedets hovedgater. Dette vand er ikke altid saa rent, at det er godt tjenlig som drikkevand; men det brukes i nogen utstrækning i industrielle øiemed, f. eks. av meieriet, farverier og væverier m. fl. Vandledningsrør er nedlagt i den største del av byen, og i brandslukningsøiemed er anbragt 22 hydranter i gaterne. Anlægget koster ca. kr. 45 000, hvorav Sandnes sparebank har bevilget kr. 40 000. Desuten er i femaaret anskaffet en ny dampsprøite.

Det uten sammenligning største kommunale foretagende i femaaret er anlægget av Sandnes kommunale elektricitetsverk, som har sin kraftstation paa Sviland i Høiland, ca. 7 km. fra Sandnes. Anlægget, som blev tat i bruk vaaren 1909, kostet ca. 425 000, hvorav kr. 400 000 er dækket ved kommunelaan i Bergens Sparebank, amortisabel i 40 aar.

Anlægget er efter de meddelelser, jeg i det sidste har set, utnyttet til drivkraft og lys i større utstrækning end i nogen anden norsk by i forhold til folketallet.

Den kommunale gjæld er steget fra kr. 121 836.91 i 1905 til kr. 559 944.02 ved utgangen av 1910,

Av direkte produktive eiendomme har kommunen foruten fattiggaarden «Varatun» paa Lura, indkjøpt i 1889, to eiendomme, som er indkjøpt i femaaret, nemlig en anpart av Gramstad, hvor indtaksbassæng for et fremtidig vandverk agtes anlagt, og et vaaningshus ved Sandnes to ældre skolebygninger. De to sidstnævnte eiendomme antages at være værd ca. kr. 16 000.

I femaaret har kommunen indkjøpt Sandnes private Telefonselskaps telefonanlæg. Dette er som kommunalt anlæg bragt i bedre stand end tidligere og koster ca. kr. 12 000. Anlægget gir intet overskud.

Elektricitetsverket har heller ikke hittil git synderlig overskud, uten forsaavidt kommunen beregner gatebelysningen efter billigere satser end der ellers betales for lys.

Den elektriske kraft benyttes av næsten alle 35 fabrikker og industrielle anlæg, som stedet hadde ved utgangen av 1910. Disse anlæg har tilsammen 380 maskiner og beskjæftiger 530 arbeidere. Av de anførte fabrikanlæg er en i 1910 anlagt cykkelfabrik med 50 arbeidere og 40 maskiner, drevet av 20 elektriske motorer.

Sandnes Sparebank, som ved utgangen av 1905 hadde en forvaltningskapital av kr. 1 831 158.51 og en eiendom av kr. 160 749.48, hadde ved utgangen av 1910 en forvaltningskapital av kr. 2 582 090.92 og en eiendom av kr. 243 888.

Handelsomsætningen antages i de sidste aar at ha steget ikke ubetydelig. 75 personer har handelsborgerskap.

Det i forrige femaarsberetning omtalte kommunale bryggeanlæg er endnu ikke helt fuldført. Havnekassen, som ved utgangen av 1910 hadde en gjæld paa kr. 1 669, hadde samme aar en indtægt av kr. 1 850.97.

I 1910 er anlagt et nyt, større teglverk med rengarn og med helt moderne transport- og tørkeindretninger.

I samme aar er opført 2 nye møller til formaling av havre til mel og gryn, begge drevet med elektrisk kraft.

I avvikte aar er anskaffet en rutebaat «Farman» paa 104 ton, forøvrig holder skibsflaaten sig omtrent uforandret fra forrige femaar. Fragterne har som bekjendt været daarlige i femaaret, men med nogen stigning i 1910.

Teglverkerne har de 2—3 sidste aar hat meget god avsætning.

Indførselstolden er steget fra kr. 30 699 i 1905 til kr. 71 605 i 1910. Alt tyder paa, at stedets næringsliv er i jevn fremgang.

Sandnes Ølsamlag nedlagdes i 1909; men istedet etablerte en gammel mand, som hadde bevilling til ølutskjænkning fra begyndelsen av sekstiaarene, øl-

utskjænkning i samlagets tidligere lokale. Paa denne skjænkeret har bystyret med departementets approbation lagt en aarlig avgift av kr. 3 000.

En kjøbmand har ret og benytter denne ret til smaasalg av vin. Avgiften for denne ret er sat til kr. 100 pr. aar.

Den 14de april 1910 var det 50 aar, siden stedet fik ladestedsrettigheter. Paa 50 aarsdagen holdt kommunen en fest, hvori deltok ca. 150 personer. Der utgaves i den anledning et større festskrift paa 373 sider.

Dette festskrift indeholder en mængde statistiske opgaver fra 1860 til 1910.

Sandnes magistrat, 25 oktober 1911.

N. Lima.

Beretning

om ladestedet Skudeneshavns økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

1. Folkemængde.

Folkemængden har i femaarsperioden ikke gjennemgaat synderlig forandring. Ved Folketællingen den 1 december 1910 var den hjemmehørende folkemængde 1 204 mot 1 193 i 1900, altsaa en stigning av 11. — Ifølge ind- og utflytningsprotokollen skulde der i femaaret være indflyttet 76 og utflyttet 78. Ind- og utflytningen stiller sig iøvrig saaledes:

Aar.	Indflytninger:			Utflytninger:		
	Fra landdistrikter.	Fra byer.	Ialt.	Til landdistrikter.	Til byer.	Ialt.
1906	7	11	18	2	9	11
1907	5	10	15	1	10	11
1908	9	11	20	3	22	25
1909	-	5	5	1	12	13
1910	2	16	18	-	18	18
1906—1910	23	53	76	7	71	78

2. Industri.

Den i forrige femaarsberetning nævnte hermetikfabrik drives fremdeles. Den beskjæftiger 5—6 faste arbeidere foruten dagarbeiderne, som kan gaa op i 40—50.

O. C. Hansens Taakelurfabrik drives uforandret og beskjæftiger 6 personer. Hertil kommer, at flere av stedets haandverkere fra eget verksted leverer arbeide til fabrikken.

Vestlandske Broderifabrik blev oprettet i 1909 og beskjæftiger 5 arbeidere, hvortil kommer en del personer, som er sysselsat rundt om i hjemmene med klypning, oversyning og strykning for fabrikken. Fabrikken fremstiller broderte længder og har hertil indkjøpt maskiner fra Tyskland.

En slipsfabrik blev drevet her ca. 1 aar, men henla ved slutningen av femaarsperioden sin virksomhet til Stavanger.

Stedet har 17 haandverksmestere, nemlig 1 smedemester, 3 snekkermestere, 3 bakermestere, 2 malermestere, 2 skræddermestere, 2 skomakermestere, 1 slagter, 1 urmaker og 1 bødker samt 1 blik- og kobberslager. De fleste av disse driver med en eller flere svender. En større barknings- og bøtningsforretning for snurpe- og kaste-nøter er oprettet og beskjæftiger 5 à 6 personer.

3. Handel.

Ved utgangen av femaarsperioden hadde stedet 40 handelsborgere. Omsætningen har været som i forrige femaarsperiode. Konkurser har ikke forekommet. En handelsforening blev oprettet, men efter et aars virksomhet igjen nedlagt.

4. Assuranse.

Den i forrige aarsberetning nævnte gjensidige assuranseforening for seilfartøier er nedlagt.

5. Fiskerierne.

Fiskerierne, hvorav en væsentlig del av befolkningen er avhængig, har git et tilfredsstillende utbytte.

6. Skibsfart.

Ved utgangen av femaarsperioden hadde stedet 1 fregat og 1 bark i langfart, 7 skonnere i New-Foundlands- og Rio-Grande-farten samt endel mindre fartøier dels i utenriksk dels i indenriksk fragtfart. Skibsfarten har i femaarsperioden git daarlig utbytte.

7. Bankvæsen.

Stedet har 2 banker, nemlig Skudeneshavns Sparebank og Skudenes Privatbank.

Forvaltningssummen for disse har i femaarsperioden været:

Aar.	Skudeneshavn Sparebank.	Skudenes Privatbank.
	Kr.	Kr.
1906	139 457.30	239 480
1907	154 910.18	247 022
1908	154 544.37	250 866
1909	159 259.30	266 734
1910	173 542.63	283 223

8. Kommunens forhold og kommunehusholdning.

Kommunens gjæld utgjorde ved utgangen av 1910 kr. 39 780.

Av større foretagender i kommunen kan nævnes ombygning av folkeskolen i 1908. Hertil medgik ca. 10 000 kr. Spørsmaalet om anlæg av vandverk blev i 1910 optat til forberedelse.

Husenes takstsum utgjorde i femaaret:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
635 200	639 970	640 370	683 470	683 470

Utdrag av skatteligningen for 1906—1910:

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Utlignet kommuneskat.	Skatteprocent.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Pct.
1906	293	815 150	216 565	74 365	15 619.40	15.54
1907	280	802 700	209 980	68 766	15 906.99	17
1908	287	847 200	214 220	69 221	16 275.09	17.3
1909	301	923 100	192 220	61 666	16 514.78	18.9
1910	291	911 500	208 810	61 836	16 209.94	18.5

9. Binæringen.

Binæringer av nævneværdig betydning haves ikke.

10. Arbeiderforhold.

Arbeidsforholdene har i femaaret været jevnt god.

11. Tilstanden i almindelighet.

Den økonomiske tilstand paa stedet har været som i forrige femaarsperiode. Stedet har 2 ungdomsforeninger, hvorav den ene har opført eget lokale. Desuten 1 goodtemplarloge og 1 avholdsforening. Ædruelighetstilstanden har været meget god. Utsalgs- eller utskjænkningsret for øl, vin eller brændevin findes ikke paa stedet.

Skudeneshavns magistrat, 13 februar 1913.

Torkel Vinje.

Beretning

om ladestedet Koperviks økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

1. Folkemængde.

Ved utgangen av forrige femaar var indbygger antallet ca. 1 100. Efter den tid har det øket jevnt og raskt, saa at folkemængden, da tællingen foretoges den 1 december 1910, var 1 447 hjemmehørende personer. Denne hurtige vekst skyldes i første række den begyndende industrielle virksomhet paa stedet. Der er i femaaret anlagt 2 hermetikfabrikker, likesom ogsaa handels- og haandverksvirksomhet er gaat frem.

Efter flytningsprotokollen stiller ind- og utflytningerne sig saaledes:

1906	indflyttet	11,	utflyttet		9,
1907	—	73,	—		31,
1908	—	72,	—		43,
1909	—	37,	—		78,
1910	—	40,	—		25.
	Tilsammen	233			186

Nogen større utvandring har her ikke været.

2. Industri.

Det er som allerede nævnt i dette femaar, at den industrielle virksomhet paa stedet er begyndt. Tidligere var her kun 1 trævarefabrik, som dreves med damp og sysselsatte 5—6 mand, likesom her var 34 haandverkere.

I 1907 opførtes 2 hermetikfabrikker, først av A/S Kopervik Hermetikfabrik, som begyndte virksomheten samme aar, men efter et par aars forløp maatte indstille og likvidere; eiendommen blev derefter solgt til nyt selskap, A/S Viking Canning Co. ltd., som gjenoptok driften i 1910.

Den anden hermetikfabrik, «Vidar» A/S, begyndte virksomheten i 1908 og har arbeidet jevnt fremover samt git eierne godt utbytte.

Fabrikkernes produktion, nedlægning av hermetiske fødevarer, hovedsagelig brisling og sild, har tilsammen utgjort:

I 1907	8 000	kasser til værdi	kr.	120 000
- 1908	18 500	—«—		234 500
- 1909	15 000	—«—	-	223 000
- 1910	28 000	—«—		392 000
Tilsammen	69 500		kr.	969 500

Avsætningsmarkederne har hovedsagelig været Amerika og England.

Fabrikkerne har tilsammen sysselsat fra 50—220 arbeidere.

Trævarefabrikken eies og drives av 1 ansvarlig indehaver, Ths. Skaar. Den har hovedsagelig forarbeidet møbler, vinduer og dører. I begyndelsen av femaaret var produktionsværdien ca. kr. 10 000, mens den var steget til omkring kr. 20 000 i 1910. Alt omsattes indenlands. I 1906 beskjæftiget fabrikken 6 og i 1910 10 mand.

Av større haandverkere kan nævnes Carl Lundbergs bakerforretning, hvis omsætning har øket adskillig, og som har kundekreds langt utover ladestedet og dets opland. Den beskjæftiget i 1906 6 mand og i 1910 8 mand, mens omsætningen var henholdsvis kr. 40 000 og kr. 60 000.

Forøvrig tilfredsstiller haandverksdriften kun ladestedets og delvis dets oplands behov, og besørges av ialt 36 haandverkere.

Kopervik elektricitetsverk A/S begyndte sin virksomhet høsten 1910, efter hvilken tid stedet har hat elektrisk lys og drivkraft. Kommunen har git selskapet koncession for driften, gjældende i 25 aar. Elektriciteten produceres ved hjælp av dieselmotor. Den først indsatte var paa 36 hk. og var den tilknytning, som verket begyndte med, ca. 30 abonnenter foruten kommunen, som straks lod installere lys i gaterne og i de offentlige bygninger.

3. Handel, bankvæsen og assuranse.

Ved utgangen av 1910 hadde stedet 36 handelsberettigede, hvis omsætning var ca. kr. 700 000, mens omsætningen ved utgangen av 1905 var ca. kr. 530 000.

Som i forrige femaar har stedet 2 sparebanker, Kopervik Sparebank og Kopervik Landsbank, hvilken sidste tilhører Kopervik herred.

Forvaltningskapitalen var:

For Kopervik Sparebank:

1906	kr.	758 127.26
1907	-	844 452.56
1908	-	905 012.56
1909	-	860 117.08
1910	-	949 483.23

For Kopervik Landsbank.

1906	kr.	116 037.35
1907	-	171 201.27
1908	-	173 391.02
1909	-	171 728.27
1910	-	211 109.10

Nogen assuranseforening har stedet ikke.

4. Skibsfart.

Skibsfarten har været nedadgaaende, hvilket hovedsagelig har sin grund i de mindre gode tider for denne næring.

Følgende tabel viser fartøiernes antal og tonnage i femaaret:

	1906.		1907.		1908.		1909.		1910.	
	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.	Antal.	Ton.
Seilfartøier..	22	2 029.30	23	2 260.14	21	1 935.75	20	1 870.87	11	695.60
Dampskibe..	4	801.11	4	897.92	6	656.52	6	656.52	6	656.52
Motorfartøier	-	-	1	4.76	3	18.24	3	18.24	3	18.24
Tilsammen	26	2 830.41	28	3 162.82	30	2 610.51	29	2 545.63	20	1 370.36

Ved utgangen av forrige femaar haddes:

36	seilskibe med tonnage	2 489
3	dampskibe med tonnage	783
39	skibe	3 272 ton.

De større fartøier har som i forrige femaar været benyttet i utenriksk fragtfart, mens de mindre anvendtes i fiskeribedrift paa kysten, Nordjøen og Island.

Vaarsildfisket, drivgarns- og dorgefisket efter makrel samt sildefisket paa Island spiller en ikke ubetydelig rolle for ladestedet. Det har været drevet med vekslende held, men gjennemsnitlig med tilfredsstillende resultat i femaaret. Et par firmaer har ogsaa deltat i eksport av fersk sild i is til England, dog uten nogen nævneværdig fortjeneste.

5. Kommunale forhold og kommunal husholdning.

Brandvæsenet har som i forrige periode 1 dampsprøite og 1 haandsprøite med fornødent tilbehør. Vandverk haves ikke, men flere offentlige brønder.

Stedet har kirke sammen med Kopervik landsogn.

Folkeskolen har egen ældre bygning med tilhørende lærerjord. Skolebygningen avgir nu fortiden plads efter det forøkede elevantal, saa der om ikke ret længe maa skrides til nybygning. Ved folkeskolen er beskjæftiget 4 lærere og 4 lærerinder. Bestyreren er cand. phil. I forbindelse med folkeskolen, bygget paa dennes 7de klasse, blev der i 1907 oprettet en 2-aarig middelskole, som har faat bidrag av kommunen og sparebanken. Eleverne har underkastet sig eksamen ved Haugesunds middelskole.

En dampskibskai, som snart maa paabygges, flere mindre brygger, et fattighjem og endel grundstrækninger eier kommunen. Ved utgangen av 1910 var værdien av kommunens eiendomme kr. 108 240, mens gjælden utgjorde kr. 59 562, hvorav rentefrit kr. 12 550.

(Se tabellen næste side.)

Desuten blev der utlignet som eiendomsskat kr. 2.30 pr. 1 000 kr. takstsum

Byggevirksomheten stiller sig i femaaret saaledes:

	Opførte bygninger:	
1906	5 vaaningshus,	3 andre bygninger.
1907	6 —«—	2 fabrikker.
1908	7 —«—	3 andre bygninger.
1909	7 —«—	4 —«—
1910	4 —«—	4 —«—
Tilsammen	29 vaaningshus	16 andre bygninger.

Utdrag av skatteligningen:

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Kommune-skat.	Statsskat.	Budget.	Skatte-procent.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1906	259	1 057 770	246 310	104 302	12 324.93	2 279.70	13 000	10.0
1907	266	1 114 200	266 105	113 605	13 837.71	2 507.20	14 700	10.5
1908	297	1 201 500	264 876	104 436	14 737.48	2 310.40	16 930	12.5
1909	355	1 315 600	296 248	114 610	15 005.43	2 562.80	18 140	11.0
1910	346	1 411 900	306 075	126 488	14 550.22	2 717.00	18 907	

Værdien av brandforsikrede bygninger var ved utgangen av 1910 kr. 942 190, mens den ved utgangen av forrige femaar var kr. 673 460.

6. Binæringer.

Gaardsdrift danner hovednæring for nogen faa indvaanere, likesom endel, som bor i landdistriktet, har parceller av sine gaarder indenfor ladestedets grænser.

Av andre binæringer kan saaledes nævnes det saakaldte dagligfiske efter smaafisk, som antages at ha nogen betydning, og hvorav nogen faa familier har sit hele utkomme, hvorhos fiske efter ræker er begyndt i femaaret med 2 dampbaater og har git et nogenlunde godt utbytte.

Havebruk, hønseavl og biavl drives ogsaa, men er ikke av nævneværdig betydning.

7. Arbeiderforhold.

Disse har i femaaret været gode, naar undtages i et aars tid, da Kopervik Hermetikfabriks virksomhet var indstillet. Arbeidslønnen har været jevnt stigende.

8. Tilstanden i almindelighet.

Ædruelighetsforholdene i ladestedet er særdeles gode. Her findes ingen indehaver av bevilling til skjænkning eller utsalg av rusdrik.

Stedet har følgende foreninger: 1 goodtemplarloge, som har sit eget lokale og tællet ved periodens utgang 131 medlemmer; 1 bakerforening, avdeling av Norsk Bakerforbund, stiftet 12 november 1910, har 18 medlemmer og 1 avdeling av Norsk Bakerforbunds Arbeidsledighetskasse, stiftet 12 november 1910, har 11 medlemmer.

Flere kvindeforeninger, som virker til indtægt for indre- og ydremission, sjømandsmission, tuberkulosesaken, omstreifervæsenet og den frivillige fattigpleie, har i mange aar været i virksomhet, og utgjør de beløp, som disse foreninger aar om andet skaffer tilveie, tilsammen ikke ubetydelige summer.

2 større forretninger, 1 trælastforretning og 1 hermetikfabrik har i 1909 og 1910 indstillet sine betalinger, hvilket voldte nogen stagnation. Forøvrig har den økonomiske tilstand været god.

Kopervik magistrat, 28 juni 1913.

Olaf Siqveland.

XII.

Søndre Bergenhus amt.

Beretning

om Søndre Bergenhus amts økonomiske tilstand m. v. i femaaret 1906—1910.

I. Indledning.

Amtets flateindhold er opgit til 15 606.40 km.^{2}. Herav var efter Jordbrukstællingen den 30 september 1907 581.6 km.^{2} aker og eng (dyrket og naturlig). I 1865 utgjorde det samlede areal aker og eng 490.6 km.^{2}. Der var altsaa i 1907 en tilvekst i areal indmark av 17.5 pct. Skogarealet blev i forrige femaarsberetning opgit til 2 011 km.^{2} (efter professor A. Hellands opgave fra 1893). Ifølge Jordbrukstællingen i 1907 utgjorde skogarealet 1 626 km.^{2}

Det samlede uproduktive areal under trægrænsen er ved Jordbrukstællingen i 1907 tilnærmelsesvis anslaat til ialt ca. 532 km.^{2}, hvorav myr ca. 98 km.^{2}. Av myrstrækningerne ansaaes ca. 34 km.^{2} skikket til brændtorv og ca. 17 km.^{2} skikket til torvstrø.

Den samlede tilstedeværende folkemængde utgjorde efter Folketællingen den 1 december 1910 141 613. Den samlede hjemmehørende folkemængde utgjorde ved samme tidspunkt: 146 006. Det samlede indbyggerantal pr. km.^{2} land utgjorde den 1 december 1910 9.67, forsaavidt den hjemmehørende folkemængde angaar, og 9.38 forsaavidt angaar den tilstedeværende folkemængde. Stigningen siden folketællingen i december 1900 har utgjort 10 254, forsaavidt den hjemmehørende folkemængde angaar, og 8 926 forsaavidt angaar den tilstedeværende.

Ifølge opgave fra Bergens politikammer har der fra amtet i femaaret utvandret ialt 4 654 personer. Paa de forskjellige distrikter fordeler utvandringen sig saaledes:

Opgave
over utvandringen fra Søndre Bergenhus amt over Bergen for femaaret 1906—1910:

Herreder:	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	Herredets samlede utvandring i fem-aaret.
Aarstad	37	63	17	34	54	205
Askøen	48	48	15	39	35	185
Alversund	31	12	4	14	17	78
Bruvik	35	33	20	24	48	160
Etne	8	1	2	15	11	37
Evanger	20	19	8	9	11	67
Fane	29	25	20	37	38	149
Finnaas	23	17	5	23	11	79
Fitjar	21	15	10	28	33	107
Fjeld	48	50	19	34	38	189
Fjelberg	29	12	3	17	18	79
Fuse	15	10	4	15	33	77
Hammer	26	26	23	27	28	130
Haus	40	55	20	42	52	209
Herlø	11	15	1	11	17	55
Hosanger	29	31	13	23	16	112
Jondal	1	9	2	4	17	33
Kvinnherred	34	42	16	58	62	212
Lindaas	60	60	17	42	78	257
Manger	19	40	13	38	44	154
Masfjorden	19	24	13	26	34	116
Os og Samnanger	32	35	27	37	53	184
Røldal	-	-	-	-	1	1
Skaanevik	21	9	13	21	34	98
Stord	19	16	8	16	18	77
Strandebarm	35	41	6	85	50	217
Sund og Austevold	40	33	28	35	44	180
Sveio	4	5	5	22	13	49
Tysnes	73	78	20	92	88	351
Ullensvang	48	33	18	33	68	200
Ulvik	37	29	15	39	23	143
Kvam	19	13	13	4	15	64
Voss	94	73	31	67	57	322
Vossestranden	9	21	20	7	21	78
Tils.	1 014	993	449	1 018	1 180	4 654

Siden 1905 er der oprettet 2 nye dyrlægedistrikter, idet Nordhordland er delt i 2: Nordhordland og Midthordland (amtstingsbeslutning 21 mars 1907) og Søndhordland i 2: Vestre og Østre Søndhordland (amtstingsbeslutning 3 april 1908).

Amtets 6 dyrlægedistrikter omfatter følgende herreder:

1. Nordhordland: Masfjorden, Lindaas, Austrheim, Manger, Hjelme, Hosanger, Modalen, Herlø, Hammer og Alversund.
2. Midthordland: Haus, Bruvik, Aasene, Aarstad, Fane, Os, Samnanger, Fuse, Sund, Austevold, Fjeld, Askøen og den nordenfor Selbjørnfjorden liggende del av Fitjar.
3. Vestre Søndhordland: Resten av Fitjar samt Stord, Finnaas, Valestrand, Vikebygd, Sveio, Fjelberg, Etne og Skaanevik, samt Opdal sogn og Reksteren av Tysnes herred.
4. Østre Søndhordland: Varaldsø, Kvinnherred, Strandvik, Haalandsdalen og Tysnes med undtagelse av Opdal sogn og Reksteren.
5. Hardangerfjorden: Strandebarm, Kvam, Jondal, Eidfjord, Røldal, Ulvik og Ullensvang.
6. Voss: Voss, Vossestranden, Granvin og Evanger.

Ved disse delinger er dyrlægeforholdene i amtet blit betydelig bedre. Men det vilde nok være heldig, om der kunde skaffes endnu mere dyrlægehjælp. Imidlertid har de ved kjøtkontrollen i Bergen ansatte dyrlæger nogen praksis i landdistrikterne nærmest byen. Telefonvæsenets utvikling ute i landdistrikterne gjør det lettere for befolkningen at faa dyrlæge tilkaldt, og naar denne da bruker motorbaat, kan hjælpen komme noksaa hurtig. Begge disse ting — telefonen og bruk av motorbaat — bidrager til at gjøre det bekvemmere for dyrlægerne at overkomme praksis i et større distrikt, end der før med rimelighet kunde være tale om. Befolkningen søker nu i større utstrækning dyrlægehjælp end tidligere.

Amtets lægedistrikter utgjorde i femaaret fremdeles 11.

Pr. 31. 12 1910 var der i amtet 85 jordmordistrikter mot 78 ved utgangen av 1905.

Ved utgangen av 1910 var amtet delt i 47 herreder mot 43 i 1905.

Følgende herredsdelinger er foregaat i femaaret:

Os er delt i 2 herreder: Os og Samnanger (kgl. res. 3 december 1906).

Manger i 2: Manger og Hjelme (kgl. res. 11. mai 1909).

Lindaas i 2: Lindaas og Austrheim (kgl. res. 25 juni 1909).

Hosanger i 2: Hosanger og Modalen (kgl. res. 17 november 1909).

Spørsmaal om deling av Askøen og Ullensvang herreder var oppe, men blev ikke avgjort inden femaarets utløp.

Derhos er Sund prestegjeld blit delt i 2: Sund og Austevold (kgl. res. 22. oktober 1909) og Aarstad lensmandsdistrikt delt i 2: Aarstad og Askøen (kgl. res. 28 september 1906). Der har været oppe spørsmaal om deling av Ullensvang lensmandsdistrikt som en følge av, at forretningerne i Odda er steget overordentlig; men saken er endnu ikke avgjort. Amtet hadde saaledes ved utgangen av 1910 34 lensmandsdistrikter.

2. Jordbruk og fædrift.

a) Eiendoms- og bruksforhold.

Gaardene i amtet er som bekjendt gjennemgaaende smaa med liten matrikelskyld. Kun faa gaarder har høiere skyld end 10 mark. De fleste har betydelig mindre. Utstykning av eiendommene har fremdeles foregaat i ikke liten utstrækning. Den sterkeste utstykning har fundet sted i Midthordland sorenskriveri, det vil særlig si i distrikterne nærmest Bergen, hvor en mængde hustomter er utskilt og skyldsat.

Antallet av de særskilt skyldsatte bruk var ved utgangen av 1910:

I Søndhordland sorenskriveri...	5 314	med	skyld	8 206	mark	93	øre
I Midthordland —«— ...	6 165	«	«	5 342	«	4	«
I Nordhordland —«— ...	5 254	«	«	6 643	«	19	«
I Hardanger og Voss sorenskriveri	5 091	«	«	8 000	«	62	«
Ialt i amtet	21 824	med	skyld	28 192	mark	78	øre

Dette er en forøkelse av de særskilt skyldsatte bruks antal fra forrige femaar av 2 311. I de sidste 10 aar er brukenes antal forøket med ialt 4 095.

Forøkelsen i femaaret 1906—1910 falder saaledes:

Paa Søndhordland.....	457	(i femaaret	1901—1905	317)
« Midthordland.....	967	(i —	—«—	605)
« Nordhordland.....	325	(i —	—«—	292)
« Hardanger og Voss ...	562	(i —	—«—	570)

Gjennemsnittet av skyldmarken utgjorde:

	1905.	1910.
I Søndhordland.....	1 mark, 69 øre	1 mark, 54 øre
I Midthordland.....	1 « 3 «	0 « 87 «
I Nordhordland.....	1 « 35 «	1 « 26 «
I Hardanger og Voss.....	1 « 45 «	1 « 57 «
I amtet.....	1 « 45 «	1 « 29 «

Den nærmere fordeling av brukenes antal og skyld inden herrederne vil sees av efterfølgende tabel:

Herreder.	Antal bruk. 1905.	Antal bruk. 1910.	Skyld.
			Mark. Øre.
Søndhordland.			
Varaldsø	134	157	250.62
Strandebarm	282	308	403.41
Kvinnherred	639	721	1 306.79
Skaanevik	411	439	749.91
Etne	351	382	808.16
Fjelberg	424	476	1 016.10
Vikebygd	174	204	258.34
Sveio	289	300	406.91
Valestrand	154	172	259.33
Finnaas	716	773	742.25
Stord	316	376	534.91
Fitjar	350	367	386.14
Tysnes	617	639	1 084.06
Midthordland.			
Fuse	144	159	362.36
Haalandsdalen	97	103	298.35
Strandvik	222	258	425.45
Os	872	578	661.64
Samnanger		440	362.53
Fane	1 181	1 431	1 378.86
Austevold	326	343	332.79
Sund	323	342	345.17
Fjeld	459	490	368.41
Askøen	1 003	1 258	486.99
Aarstad	571	763	319.49
Nordhordland.			
Haus	730	789	923.62
Bruvik	388	436	424.28
Hosanger	414	335	554.91
Modalen		118	193.25
Hammer	389	427	551.22
Aasene	239	252	298.58
Alversund	530	535	693.62
Herlø	406	429	462.44

Herreder.	Antal bruk.		Skyld.
	1905.	1910.	
			Mark. Øre.
Hjelme	714	105	94.33
Manger		639	841.70
Lindaas	881	602	841.38
Austrheim		312	286.84
Masfjorden	238	275	477.02
Hardanger og Voss.			
Røldal	210	226	110.46
Ullensvang	870	1 016	1 633.14
Eidfjord	264	297	260.25
Ulvik	264	313	519.26
Granvin	203	212	504.08
Kvam	563	620	1 097.28
Jondal	329	384	446.71
Evanger	343	363	429.41
Voss	1 174	1 328	2 280.25
Vossestranden	309	332	719.78

Antallet av solgte faste eiendomme og disses salgsbeløp, iberegnet kaarets femaarlige værdi, har ifølge opgave fra sorenskriverne utgjort:

(Se tabellen næste side.)

Man maa si, at det i femaaret 1906–1910 ikke har været fuldt saa vanskelig for fremmede at faa kjøpt eiendomme eller dele av saaadanne inden amtet som tidligere. Men priserne har gjennemgaaende været høie. Baade i distrikterne omkring Bergen, hvor utstykning av eiendomme og derav følgende nybygning har fundet sted i stor utstrækning, og i Odda, hvor adskillig eiendomssalg og betydelig nybygning har foregaat som følge av de store industrielle anlæg, har jordpriserne hat en sterk tendens til stigning.

Gjennemsnitsprisen pr. skyldmark har i femaaret i amtets herreder utgjort:

(Se tabellen side 8.)

Arbeiderbruk- og Boligbankens virksomhet inden amtet har i femaaret gaat betydelig frem til stor hjælp for de ubemidlede, som ved billige laan av banken er blit sat istand til at erhverve eget hus og hjem. Jeg hitsætter

Aar.	Søndhordland.		Midthordland.		Nordhordland.		Hardanger og Voss.		Tilsammen.	
	Antal.	Salgsbeløp.	Antal.	Salgsbeløp.	Antal.	Salgsbeløp.	Antal.	Salgsbeløp.	Antal.	Salgsbeløp.
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
1906	238	489 816.45	310	970 375.00	236	702 178.00	202	1 268 206.00	986	3 430 575.45
1907	206	422 570.60	273	1 033 650.00	184	482 174.00	209	1 428 777.00	872	3 367 171.60
1908	242	592 657.67	344	1 226 993.00	231	1 078 855.00	205	618 943.00	1 022	3 517 448.67
1909	256	681 446.67	432	1 565 926.00	192	634 839.00	185	549 488.00	1 065	3 431 699.67
1910	254	589 850.00	365	1 350 842.00	185	523 911.00	178	639 753.00	982	3 104 356.00
								Tilsammen	4 927	16 851 251.39
								De tilsvarende beløp 1900—1905	4 408	12 741 147.94
								Do. 1896—1900	4 108	14 493 488.31

Tinglag.	Antal medregnede salg.	Matrikel-skyld.	Kjøpesum.	Gjennemsnits-pris pr. skyldmark.
Strandebarm	18	18.86	30 480	1 616
Kvinnherred	24	40.59	77 154	1 901
Skaanevik	32	44.91	77 290	1 721
Etne	47	104.51	181 550	1 737
Fjelberg	43	86.48	148 381	1 716
Sveio	78	103.46	174 301	1 685
Finnaas	59	62.04	120 776	1 947
Stord	12	15.79	26 230	1 661
Fitjar	32	29.97	67 075	2 238
Tysnes	35	49.77	89 280	1 794
Fuse	14	34.21	47 575	1 391
Os og Sammanger	37	45.37	101 928	2 247
Fane	25	55.20	154 074	2 791
Sund	23	22.64	38 355	1 694
Austevold	30	29.98	54 568	1 820
Fjeld	16	12.11	28 980	2 393
Aarstad	16	12.10	45 700	3 777
Haus	45	64.41	146 699	2 278
Bruvik	18	27.62	45 725	1 655
Hosanger	32	49.61	82 042	1 654
Hammer	49	70.93	146 039	2 059
Alversund	42	58.11	134 645	2 317
Herlø	27	38.54	70 370	1 826
Manger	61	67.64	147 806	2 185
Lindaas	59	71.03	136 260	1 918
Masfjorden	18	26.52	47 800	1 802
Røldal	-	-	-	-
Ullensvang	23	43.33	100 825	2 327
Ulvik	12	18.84	43 915	2 331
Granvin	6	12.63	25 150	1 991
Eidfjord	4	3.97	7 695	1 938
Kvam	35	42.61	90 560	2 125
Jondal	23	22.93	49 200	2 146
Evanger	5	4.13	10 000	2 421
Voss	44	96.83	175 100	1 808
Vossestranden	18	41.09	75 650	1 841
Amtet	1 062	1 528.76	2 999 178	1 962

nedenfor opgaver, som viser det samlede laanebeløp i vedkommende kommuner, som disse altsaa har garantert for, pr. 1 april 1906 og pr. 1 juli 1911. Av disse opgaver vil man se den omtrentlige stigning i femaaret.

Herred.	Kommunens garantiansvar pr. 1 april 1906.			Kommunens garantiansvar pr. 1 juli 1911.		
	Brukslaan.	Boliglaan.	Tilsammen.	Brukslaan.	Boliglaan.	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Aarstad	-	5 000	5 000	-	46 278	46 278
Askøen	5 800	12 500	18 300	32 000	43 200	75 200
Fane	3 500	1 500	5 000	29 212	40 343	69 555
Os	3 600	5 000	8 600	11 848	7 600	19 448
Sammanger	-	-	-	3 600	13 166	16 766
Haus	-	1 800	1 800	10 000	6 060	16 060
Haalandsdalen	-	-	-	3 400	-	3 400
Strandvik	1 350	2 100	3 450	5 000	6 523	11 523
Austevold	-	-	-	-	2 000	2 000
Bruvik	3 850	-	3 850	10 310	6 524	16 834
Hosanger	4 800	1 000	5 800	9 619	3 827	13 446
Hammer	-	3 800	3 800	5 000	11 629	16 629
Aasene	-	-	-	-	3 816	3 816
Alversund	-	2 300	2 300	5 000	4 105	9 105
Manger	-	-	-	-	300	300
Lindaas	2 100	-	2 100	7 950	-	7 950
Masfjorden	-	-	-	-	2 000	2 000
Strandebarm	2 500	1 500	4 000	15 176	2 349	17 525
Varaldsø	-	2 100	2 100	3 900	1 946	5 846
Kvinnherred	-	1 000	1 000	12 050	11 750	23 800
Skaanevik	3 200	1 000	4 200	7 170	1 864	9 034
Etne	-	-	-	3 200	3 200	6 400
Fjelberg	-	-	-	15 450	-	15 450
Vikebygd	-	600	600	3 400	1 549	4 949
Sveio	-	-	-	3 400	-	3 400
Valestrand	3 400	-	3 400	6 976	-	6 976
Finnaas	-	-	-	2 000	10 179	12 179
Stord	-	1 650	1 650	12 300	14 205	26 505
Fitjar	-	-	-	1 750	1 200	2 950
Røldal	1 200	1 000	2 200	6 387	2 716	9 103
Ullensvang	2 950	4 800	7 750	6 020	15 427	21 447
Eidfjord	1 400	-	1 400	2 785	3 132	5 917

Herred.	Kommunens garantiansvar pr. 1 april 1906.			Kommunens garantiansvar pr. 1 juli 1911.		
	Brukslaan.	Boliglaan.	Tilsammen.	Brukslaan.	Boliglaan.	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Ulvik	-	-	-	1 800	-	1 800
Granvin	1 000	1 000	2 000	1 678	2 338	4 016
Kvam	5 350	8 850	14 200	12 902	17 659	30 561
Jondal	-	-	-	13 830	5 341	19 171
Evanger	-	400	400	-	1 133	1 133
Voss	9 150	10 700	19 850	34 943	23 583	58 526
Vossestranden	1 000	1 500	2 500	4 600	2 559	7 159

b) Jordfællesskap og avløsning derav ved utskiftning.

Amtet har i femaaret faat 1 ny utskiftningsformand, dog ikke fast, men midlertidig. Antallet av formænd er saaledes øket til 9. Hos hver av disse har der arbeidet fra 1 til 3 assistenter.

Utskiftningsarbeidet har været drevet med kraft; men endnu staar meget igjen. Jeg har søkt om at faa 1 midlertidig formand til; men dette andragende er endnu ikke imøtekommet. Det vilde være en stor fordel for utviklingen av jordbruket, om der kunde komme litt mere fart i utskiftningsarbeidet. Enkelte formænds virksomhet har været noksaa sterkt optat av at lede overutskiftninger, hvorav et betydelig antal har været forlangt. Det er beklagelig, at der saa hyppig forlanges overutskiftning. Dette sinker i ikke liten grad underutskiftningernes hurtige fremme.

Storskiftekommissionen vedkommende sameiet i Vikebygd i Søndhordland har været i virksomhet i femaaret.

I femaaret er ialt avsluttet 261 underutskiftninger og 91 overutskiftninger samt stadfæstet 1 mindelig forretning.

Ved underutskiftningerne er utskiftet ialt:

Av indmark	400 168.96	ar
« utmark	1 449 889.65	« [1])

Ialt har disse utskiftninger omfattet 1 801 bruk. I 1901—1905 var de tilsvarende tal 1 881 bruk med utskiftet areal:

[1]) Heri ikke medregnet arealet av en utmarksutskiftning i Kvam, som omfattet et vidtstrakt fjeldbeite med utslaatter og skog, utskiftet uten kart. Dette areal utgjorde antagelig i det hele ca. 70 000 ar.

Av indmark ..... 387 511.9 ar
« utmark ..... 1 050 193.8 «

Ved utgangen av 1910 var antallet av de hos formændene beroende og paabegyndte, men endnu ikke avsluttede forretninger, samt av rekvisitioner om nye forretninger 247. Om overskjøn forelaa 28 rekvisitioner.

De i femaaret 1906—1910 avholdte utskiftninger fordeler sig efter de fra utskiftningsformændene mottagne opgaver paa herrederne saaledes, som nedenstaaende opgave viser:

Herreder.	Antal forretninger.	Indmark.		Utmark.	
		Antal bruk.	Matrikelskyld.	Antal bruk.	Matrikelskyld.
			Mark. Øre.		Mark. Øre.
Varaldsø	6	23	49.83	9	16.57
Strandebarm	7	43	102.17	59	105.26
Kvinnherred	8	20	52.14	33	74.06
Skaanevik	3	13	25.23	9	19.91
Etne	3	7	24.98	11	11.66
Fjelberg	4	13	39.38	6	22.79
Vikebygd	-		-	-	-
Sveio	2	7	13.92	4	3.90
Valestrand	-	-	-	-	-
Finnaas	9	27	23.31	46	47.31
Stord	1	3	4.52	-	-
Fitjar	8	25	26.44	33	36.68
Tysnes	3	11	12.26	3	1.73
Søndhordland	54	192	374.18	213	339.87
Fuse	7	21	53.46	6	13.83
Haalandsdalen	3	7	19.31	3	2.49
Strandvik	1	4	7.39	-	-
Os	8	15	22.29	42	86.02
Samnanger	4	21	36.35	-	-
Fane	9	27	66.34	36	79.89
Austevold	5	17	18.48	19	13.06
Sund	9	47	50.55	11	7.29
Fjeld	13	75	63.56	65	49.31
Askøen	2	-	-	45	26.53
Aarstad	-	-	-	-	-
Midthordland	61	234	337.73	227	278.42

Herreder.	Antal forretninger.	Indmark.		Utmark.	
		Antal bruk.	Matrikelskyld.	Antal bruk.	Matrikelskyld.
			Mark. Øre.		Mark. Øre.
Haus	12	45	68.06	15	18.22
Bruvik	6	28	50.95	-	-
Hosanger	14	31	95.27	37	94.10
Modalen	-	-	-	-	-
Hammer	9	26	41.94	27	44.71
Aasene	11	16	39.94	41	72.57
Alversund	13	52	85.40	54	105.69
Herlø	6	52	60.24	23	25.99
Hjelme	-	-		-	-
Manger	11	32	59.99	55	92.12
Lindaas	12	44	85.69	76	118.72
Austrheim	-	-	-	-	-
Masfjorden	1	2	4.02	-	-
Nordhordland	95	328	591.50	328	572.12
Røldal	-	-	-	-	-
Ullensvang	13	45	105.14	25	57.04
Eidfjord	1	5	10.75	-	-
Ulvik	-		-	-	-
Granvin	1	-	-	11	28.54
Kvam	8	17	44.68	54	154.30
Jondal	4	13	13.00	17	43.97
Evanger	7	27	45.71	7	8.66
Voss	14	37	96.12	7	19.28
Vossestranden	3	10	37.84	4	14.23
Hardanger og Voss	51	154	353.24	125	326.02

c) Opdyrkning av nyt land, grundforbedringer, husdyravl m. v.

I femaaret er der foregaat et betydelig arbeide med rydning av nyt land. En særdeles stor støtte i dette arbeide har amtets befolkning hat fra Bergens Myrdyrkningsforening, hvis dygtige og frugtbringende virksomhet fortjener den største anerkjendelse. Denne forening har i femaarsperioden 1906—1910

bevilget til 384 andragender kr. 49 302.70 som bidrag til dyrkning av 23 459.88 ar myr, hvortil omkostningsoverslaget har været henimot kr. 200 000.00.

Herredsvis stiller forholdet sig saaledes:

Herred.	Antal.	Ar.	Bidrag.
			Kr.
Aasene	3	183.70	399.68
Alversund	40	2 270.70	4 598.93
Askøen	1	146.95	370.85
Eidfjord	1	115.50	200.00
Etne	13	902.00	1 872.78
Evanger	1	21.00	42.10
Fane	20	1 870.13	4 005.15
Finnaas	2	148.47	296.97
Fitjar	4	375.50	812.50
Fjelberg	34	2 073.50	4 029.49
Fjeld	2	38.40	132.08
Fuse	3	145.50	356.43
Haalandsdalen	4	328.30	652.50
Hammer	5	486.70	1 061.03
Haus	36	1 912.17	3 660.74
Herlø	3	112.00	235.50
Hosanger	12	774.82	1 544.76
Jondal	2	118.70	278.00
Kvinnherred	16	1 197.50	2 288.03
Lindaas	54	2 205.46	5 481.95
Manger	32	1 192.60	2 590.46
Masfjorden	14	890.40	2 183.41
Modalen	1	32.50	63.00
Os	3	878.00	1 625.00
Røldal	2	61.00	96.11
Skaanevik	4	264.50	541.73
Stord	1	94.00	175.50
Strandebarm	10	452.00	969.25
Strandvik	5	645.00	1 070.00
Sund	4	236.50	513.80
Sveio	2	125.00	215.55
Tysnes	18	1 021.28	2 553.49
Overføres	352	21 319.78	44 916.77

Herred.	Antal.	Ar.	Bidrag.
			Kr.
Overført	352	21 319.78	44 916.77
Valestrand	8	406.50	920.47
Varaldsø	7	428.10	946.12
Vikebygd	7	419.50	971.71
Kvam	6	613.50	1 026.50
Voss	2	154.50	219.88
Vossestranden	2	118.00	251.25
Tils.	384	23 459.88	49 252.70

I samme tidsrum har foreningen faat statsbidrag, stort tils. kr. 26 250, og av Søndre Bergenhus Landhusholdningsselskap kr. 6 900.

Disse bidrag stiller sig i femaarsperioden saaledes:

Aar.	Staten.	Landhusholdnings-selskapet.
	Kr.	Kr.
1906	3 000	1 200
1907	5 000	1 200
1908	6 250	1 500
1909	6 000	1 500
1910	6 000	1 500
Tils.	26 250	6 900

Paa grund av den store hjælp, Bergens Myrdyrkningforening yder til rydning og dyrkning av nyt land, har laan av Statens Jorddyrkningsfond været forholdsvis litet benyttet. I femaaret er ialt tilstaat av dette fond 51 laan til samlet beløp kr. 34 796 og til opdyrkning av et samlet areal av 5 992 ar. De fordeler sig saaledes paa amtets herreder:

Fortegnelse

over bevilgede jorddyrkningslaan til Søndre Bergenhus amt i aarene 1906—1910.

Herredets navn.	Antal laan.		Laanesum.	Dyrkningsfelt.
	A-laan.	B-laan.		
			Kr.	Ar.
I aaret 1906.				
Varaldsø	-	1	160	22.20
Do.	-	1	[1] 250	34.40
Fitjar	1	-	850	68.00
Tysnes	1	-	1 000	173.00
Strandvik	-	1	500	112.00
Os	-	1	200	30.00
Hammer	1	-	2 000	333.00
Alversund	-	1	300	70.00
Hosanger	-	1	250	50.00
Kvam	1	-	610	100.00
Vossestranden	-	1	300	95.00
I aaret 1907.				
Os	1	-	2 000	780.00
Fane	1	-	1 800	213.00
Askøen	1	-	2 000	258.00
Manger	-	1	500	120.00
Lindaas	-	1	450	50.00
Voss	1		570	94.00
I aaret 1908.				
Varaldsø	-	1	500	78.60
Strandebarm	1	-	250	37.00
Skaanevik	1		2 000	360.00
Etne	1	-	330	55.00
Alversund	-	1	500	75.00
Do.	-	1	500	150.00
Do.	-	1	200	71.00
Do.	-	1	500	88.00

[1] Herav inddraget kr. 175.

Herredets navn.	Antal laan.		Laanesum.	Dyrkningsfelt.
	A-laan.	B-laan.		
			Kr.	Ar.
Alversund	-	1	500	82.00
Fjeld	-	1	200	24.00
Manger	1	-	1 000	209.50
Kvam	1	-	460	57.50
Voss	-	1	150	22.00
I aaret 1909.				
Fitjar	1	-	776	78.00
Do.	-	1	300	36.00
Etne	1	-	800	140.50
Os	1		1 600	222.00
Hammer	1	-	1 000	107.50
Alversund		1	400	60.00
Do.		1	450	49.00
Do.	-	1	200	60.00
Voss	-	1	340	57.00
Do.	-	1	400	69.00
Do.	-	1	500	120.00
Do.		1	400	70.00
I aaret 1910.				
Varaldsø	-	1	500	70.00
Fjeldberg	1	-	850	236.00
Fane	1	-	2 000	266.20
Askøen	1	-	1 200	157.50
Alversund		1	500	69.50
Do.		1	500	70.00
Do.	-	1	200	21.00
Do.	-	1	500	45.00
Eidfjord	1	-	550	76.00

Amtet har i femaaret hat 2 amtsagronomer, som har været sterkt optat. For at lette arbeidet er de for et par aar siden tildelt hver sit distrikt. Amtsagronom *Jaastad* overtok arbeidet i den sydlige del av amtet, Hardanger, Voss og Søndhordland, mens amtsagronom *Berge* blev overdraget arbeidet i den nordlige del, nemlig Midthordland og Nordhordland.

Amtsagronom *Jaastad* har levert følgende beretning om jordbrukets og husdyravlens tilstand i femaaret i den del amtet, hvori han har virket:

1. Jordbruket.

«I de indre bygder, især i Hardanger, bestaardet meste dyrkningsfelt av mer og mindre stenbelemret bakkemark, saa nydyrkning blir dyr. Om der arbeides noksaa meget, viser det ofte ganske litet igjen. Flere steder, f. eks. i Ullensvang, faar man næsten respekt for det utførte dyrkningsarbeide ved at se de store stenrøiser langs stranden i Sørfjorden. Her har nydyrkning foregaat nogenlunde jevnt fremover omtrent som i forrige femaarsperiode. Fremskridt merkes mest i en bedre utnyttelse av den dyrkede jord, baade ved en hensigtsmæssigere gjødsling end tidligere og ved mere bruk av sædskifte end før.

I de ytre distrikter bestaar dyrkningslandet hovedsagelig av myr, og her er det jordens tørlægning, som kræver mest arbeide. I femaarsperioden er her gjort gode fremskridt med grøftning og dyrkning. Bergens Myrdyrkningsforening har i betragtelig grad bidraget til at sætte fart i myrdyrkningen. Enkelte sænkningsarbeider med bidrag av statsmidler er ogsaa utført.

Bedre samling av gjødselen, saavel den faste som flytende, ofres mer og mer opmerksomhet; især ved nybygning av uthus tages nu noksaa meget hensyn hertil. I de mere fremskredne bygder er det næsten almindelig at forsyne gjødselhuset med cementgulv og cementere det litt op paa siderne; desuten har mange særskilt urinkum. Bruk av kunstgjødsel er blit meget mer almindelig end før, likesaa er der i femaarsperioden anskaffet flere tidsmæssige redskaper og tildels maskiner. Saaledes er kjøpt flere gode harver, mest fjærharver til jordens bearbeidning. Begyndelse er ogsaa gjort med anskaffelse av større treskeverk, der drives med motor, og som baade tersker og renser kornet paa samme tid. I det hele maa man si, at jordens dyrkning og bruk er gaat jevnt frem i femaarsperioden og forholdsvis mest i de ytre bygder.

2. Husdyravl.

Paa kvægavlens omraade merkes en stadig voksende interesse rundt hele distriktet. Siden det Flach'ske system blev indført, paagaar et mer maalbevisst arbeide for kvægavlen, ikke bare i de indre bygder, hvor den i en række av aar har staat fremst, men ogsaa der, hvor den tidligere har været omfattet med mindre interesse.

Det allermeste av melken separatorbehandles enten ved meieri eller hjemme; saaledes er der anskaffet mange haandseparatorer.

Sæterbruket drives omtrent som tidligere, dog er der i Strandebarm gjort begyndelse med fællesdrift paa en sæter.

Faareavlen har ikke gjort de fremskridt som kvægavlen; men frem har det dog gaat paa mange steder. Det er ikke nok, at der kjøpes bedre vædre, der maa samtidig indføres et bedre tilsyn og stel hele aaret rundt, og dette skorter endnu i mange bygder.

Svineholdet har gaat litt frem. Nogenlunde god fleskepris har bidraget til, at her har været holdt litt flere svin end før. I bygder, hvor man tidligere hadde 1 eller 2 svin paa hver gaard til husholdningen, har man nu ogsaa hat en gris til salg.

Gjeteholdet er fremdeles litet paaagtet i de fleste bygder. «Heimegjeit» — gjet som gaar i tjor hele sommeren — er dog blit noksaa almindelig i somme bygder. Herved faaes litt melk til husholdningen i den tid, kjørene er i fjeldet.

I Mauranger, som er den bygd i amtet, hvor der holdes mest gjeter, er gjeteholdet øket noget de sidste aar, og der brukes et slags fællesdrift, som de er ganske vel tilfreds med.

Hønseholdet omfattes fremdeles med voksende interesse, især i Søndhordland, hvor der paa flere steder sælges for ikke saa faa penger i egg.

Hvad man fremdeles søker forgjæves hos gaardbrukerne, er regnskapsmæssig oversigt over bedriften. Regnskap føres omtrent ikke; men allikevel lægges mere tanke og plan i arbeide og drift end tidligere».

Amtsagronom *Berge* har avgit følgende beretning vedkommende jordbruket og husdyravlen i femaaret i det distrikt, hvor han har virket:

«I femaarsperioden 1906—1910 har landbruket været i jevn og rask utvikling i mit distrikt. Interessen, forstaaelsen og dygtigheten har været og er i tiltagende. Utviklingen har gaat i retning av en noget sterkere eller intensivere drift, og avlingerne er derfor blit noget større og værdifuldere og bruttoavkastningen større. Priserne paa landbruksprodukter har bedret sig adskillig i denne femaarsperiode og er for øieblikket ganske gode. Omsætningsforholdene har ogsaa forbedret sig; men baade priser og omsætningsforhold later endnu adskillig tilbake at ønske.

Landbrukets driftsutgifter har i femaarsperioden steget meget sterkt. Det er særlig arbeidshjælpen, som har steget mest. Enkelte steder har den steget saa meget, at det fra et landmandsstandpunkt set er næsten uhyggelig. Til denne stigning i arbeidslønnen har den paa mange steder opblomstrende industri bidraget adskillig; ti industrien kan betale bedre, end hvad landbruket hittil har hat raad til. Prisstigningen gjælder baade faste tjenere, daglønnere og haandverkere.

Utgifter til kraftfôr, kunstgjødsel og redskaper har ogsaa tiltat betydelig.

Om de forskjellige grener inden jordbruket kan forøvrig anføres:

Opdyrkning av ny jord har foregaat i hver eneste bygd og tildels i noksaa stor utstrækning. Hvor meget der er dyrket ialt, kan umulig opgives, da der jo foregaar adskillig dyrkning, som ikke blir maalt eller kontrolert av nogen.

Av nedenstaaende tabel vil sees, hvormange dyrkningsfelter og deres areal amtsagronomen har hat befatning med i femaarsperioden.

Antal dyrkningsfelter, deres areal og omkostninger i tiden 1906—1910:

Aar.	Antal dyrkningsfelt.	Indmark.		Utmark.		Ialt.	
		Areal i ar.	Omkostninger.	Areal i ar.	Omkostninger.	Areal i ar.	Omkostninger.
			Kr.		Kr.		Kr.
1906	31	1 044.6	7 050	1 813.5	14 482	2 858.1	21 532
1907	38	1 265.0	9 345	2 468.5	21 079	3 733.5	30 424
1908	37	1 341.8	10 530	844.5	7 325	2 186.3	17 855
1909	47	1 849.5	14 140	1 056.5	8 700	2 906.0	22 840
1910	62	2 491.4	20 565	1 064.0	9 280	3 555.4	29 845
Sum	215	7 992.3	61 630	7 247.0	60 866	15 239.3	122 496

Det bemerkes, at i mit distrikt har ogsaa amtsgartneren optat karter over endel dyrkningsfelter. Hvor meget dette er, kan ikke opgives; men jeg antar, at det kan være omtrent halvdelen av, hvad jeg har optat.

Som det vil sees av tabellen, er en stor del av det, som er dyrket, indmark. Denne indmark er for en stor del netop indtat av utmarken, eller ogsaa er det helt udyrket og uproduktiv indmark. Kun en mindre del er gjødslet mark.

Av foranstaltninger, som i væsentlig grad har fremmet dyrkningen i mit distrikt, maa først nævnes Bergens Myrdyrkningsforening. De fleste av mig optagne karter er i anledning bidrag fra denne forening. Foreningen yder som bekjendt fjerdeparten av de beregnede omkostninger som gave eller præmie.

Præmier og præmielaan har ogsaa bidraget til større nydyrkning. Likeledes bidrag som opsættes av enkelte sparebanker eller landmandsforeninger. Jorddyrkningsfondet har virket i samme retning. Av bygder, hvor nydyrkningen har været særlig livlig, skal nævnes Alversund, Haus, Manger og Fane. I de mest fiskeriinteresserte bygder er der ikke stor fart i dyrkningen; men interessen har dog tiltat betydelig i femaarsperioden. Det er fortrinsvis myr, som overalt har været dyrket.

Gjødsling. Interessen for en god og fuldstændig gjødselsamling og hensigtsmæssig gjødsling har tiltat betydelig. Dette er en naturlig følge av den tiltagende opdyrkning. Det er gaat mer og mer ind i folks bevissthet, at rikelig adgang paa gjødsel er en av de vigtigste produktionsfaktorer. Den oplysning, som paa forskjellig maate har været spredt om dette emne, synes at ha frugtet godt.

De fleste uthus, som nu bygges, forsynes som regel med tæt cementert gjødselplads eller gjødselkjelder og gjerne med en særskilt beholder for den flytende gjødsel. Skjønt gjødselens opsamling og behandling har bedret sig betydelig, er der endnu mange steder, hvor den er ganske slet. I mange bygder er der vistnok flere, som har gjødselen liggende under bar himmel, utsat for vind og veir, end de som har en nogenlunde god gjødselplads eller kjelder.

I bygderne omkring Bergen kjøpes adskillig gjødsel fra byen, baade dag- og nat-renovation, og forat kunne motta denne har man flere steder sluttet sig sammen og bygget store murede og cementerte gjødselbeholdere ved lastepladsen. Dette er nyttige og gode foretagender. Bruken av kunstgjødsel øker for hvert aar. Efterhvert som kundskapen og erfaringen om at bruke den paa ret maate stiger, sættes der større og større pris paa den.

Husdyravlen. Husdyravlen har været omfattet med megen interesse. Kvægholdet og kvægavlen har som rimelig kan være lagt mest beslag paa interessen; men ogsaa saueholdet, griseholdet og gjeteholdet har været omfattet med stigende interesse. Disse 3 sidstnævnte grener av husdyrholdet tillægges nu større betydning end for endel aar tilbake. For kvægets vedkommende er fôringen blit rikeligere og mere alsidig. Man anstrenger sig nu mange steder for at tilveiebringe en sterkere og mere drivende fôring. I dette øiemed er kraftfôrforbruket øket betydelig, likesom dyrkning og bruk av rotfrugter har tiltat adskillig. Det er særlig i meieristrøk, at fôringen har utviklet sig i her anført retning. I bygder, hvor der ikke er meieri og saaledes ofte daarlige omsætningsforhold for melken, er fôringen fremdeles meget ensidig og litet drivende. I saadanne strøk fôres omtrent udelukkende med straafôr, løv og lyng.

Av offentlige foranstaltninger til kvægavlens fremme kan nævnes, at der i femaarsperioden har været avholdt 3 statskvægutstillinger, 3 stats-amtskvægutstillinger, 75 kaaringsskuer og 4 stats-amtsfaareutstillinger. Desuten har der været avholdt 8 budeikurser og 1 fjøsskue.

Alle disse foranstaltninger omfattes med megen interesse og har sikkert virket til fremme av et bedre og lønsommere husdyrhold.

Kvægavlsforeningerne holdes gaaende og har tiltat i antal, hvilket for en del er en følge av alle de kaaringsskuer, som holdes omkring i distriktet. Hvor mange kvægavlsforeninger der er i mit distrikt, kan ikke med sikkerhet siges; men jeg antar, at der for tiden er ca. 60. I hver forening holdes som regel kun 1 okse. Kun nogen ganske faa foreninger har 2 okser.

Naar undtages Voss, Vossestranden og Evanger, hvor der holdes Telemarkskvæg, er det overalt fjordkvæg, man arbeider med. Av fjordkvæget er det særlig 2 typer, man lægger sig efter, nemlig sort hornet kvæg, nogenlunde i overensstemmelse med landbruksskolens, og rødt kollet kvæg.

I mit distrikt findes ogsaa endel faareavlsforeninger; men disse er faa i forhold til kvægavlsforeningerne. Av raaneholdsforeninger findes nogen ganske faa. Til fremme av gjeteavlen er der ingen offentlig foranstaltning gjort.

Hvad jordbruket forresten angaar, kan det nævnes, at arealet av kunstig eng har tiltat betydelig. Likeledes har rotfrugtavlen øket betydelig, men er endnu ikke stor. Kornavlen indtar en forholdsvis beskeden plads, og det antages, at den ikke er væsentlig forandret i femaarsperioden. Det er hovedsagelig havre som dyrkes. I selve bruksmaaten av jorden er man gaat mere over til vekselbruk; men endnu er ikke dette saa almindelig og saa utviklet, som det burde være. Jorden bearbeides nu noget bedre end før. Dette er for endel en følge av, at man har faat flere og bedre redskaper. Plog og harv er nu redskaper, som findes paa hver gaard, kan man næsten si. Slaamaskiner og hesteriver er ogsaa meget almindelige, særlig slaamaskiner. Endel høivendere findes ogsaa; men disse er ikke mange.

S a m v i r k e t a n k e n og s a m v i r k e b e v æ g e l s e n har vundet adskillig terræng og har ogsaa git sig utslag paa forskjellig vis; men dette vil sikkert bli meget større senere».

Jeg hitsætter en opgave over, hvor store omtrentlig de forskjellige a r e a l e r av a k e r og e n g antages at ha været i 1 9 1 0 i forhold til arealerne i 1 9 0 7, naar hvert av disse ansættes til 100.

(Se tabellen næste side.)

Ifølge lensmændenes opgaver er der i Alversund, Etne, Kvinnherred, Lindaas, Strandvik og Kvam herreder opdyrket m e g e t nyland. I Bruvik, Eidfjord, Sund, Ulvik, Valestrand og Varaldsø er der opdyrket l i t t nyland. I Jondal angives nyopdyrkning at ha fundet sted i m i n d r e u t s t r æ k n i n g. I Samnanger er der dyrket i n t e t e l l e r n æ s t e n i n t e t. I amtets øvrige herreder har der foregaat n o g e n nyoprydning.

Ikke i noget av amtets herreder har der i femaaret fundet sted utlægning av nogen del av indmarken (aker og eng) til utmark.

Herred.	Hvete.	Rug.	Byg.	Havre.	Blandkorn.	Erter.
1907	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
Aarstad	-	-	-	-	-	
Aasene	-	-	-	105.00	105.00	-
Alversund	-	-	-	-	-	-
Askøen	-	-	-	-	-	-
Austevold	-	-	-	100.00	-	-
Austrheim	-	-	-	110.00	-	-
Bruvik	-	-	-	-	-	-
Eidfjord	-	-	100.00	100.00	100.00	-
Etne	-	-	100.00	120.00	-	-
Evanger	-	-	-	-	-	-
Fane	-	-	-	-	-	-
Finnaas	-	-	-	105.00	-	-
Fitjar	-	-	-	-	-	-
Fjeld	-	-	-	130.00	-	-
Fjelberg	-	-	-	120.00	-	-
Fuse	-	-	-	98.00	-	-
Granvin	-	-	100.00	100.00	100.00	-
Haalandsdalen	-	101.00	101.00	101.00	101.00	101.00
Hammer	-	-	-	110.00	105.00	-
Haus[1]	-	-	-	-	-	-
Herlø	-	-	-	-	-	-
Hjelme	-	-	-	104.00	-	-
Hosanger	-	-	-	-	-	-
Jondal	-	100.00	100.00	100.00	100.00	-
Kvinnherred	-	-	-	103.00	-	-
Lindaas	-	-	-	110.00	-	-
Manger	-	-	-	105.00	-	-
Masfjorden	-	-	-	100.00	-	-
Modalen	-	-	-	-	-	-
Os	-	-	-	110.00	-	-
Røldal	-	-	100.00	100.00	100.00	-
Samnanger	-	-	-	100.00	-	-
Skaanevik	-	-	100.00	90.00	-	-
Stord	-	-	100.00	100.00	-	-
Strandebarm	-	-	-	105.00	-	-
Strandvik	-	-	-	95.00	100.00	100.00
Sund	-	-	-	95.00	-	-
Sveio	-	-	100.00	100.00	-	-
Tysnes	100.00	100.00	100.00	110.00	100.00	100.00
Ulvik	-	-	100.00	100.00	100.00	-
Ullensvang	-	-	-	-	-	-
Valestrand	-	-	100.00	100.00	-	-
Varaldsø	-	-	-	105.00	-	-
Vikebygd	-	-	100.00	105.00	-	-
Kvam	-	-	-	-	-	-
Voss[2]	-	-	-	-	-	-
Vossestranden	-	-	-	-	100.00	-
Gjennemsnitlig for hele amtet	100.00	100.33	100.07	104.25	101.00	100.33

[1] Forholdet noget nær det samme som i 1907. [2] Kan ikke opgives.

Poteter.	Turnips.	Græsfrø.	Andre aker-vekster.	Kunstig eng.			Naturlig eng.	
				Til frøavl.	Til høislaat.	Til beite.	Til høislaat.	Til beite.
100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
95.00	100.00	-	-	-	110.00	-	110.00	
105.00	-	-	-	-	115.00	-	103.00	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
115.00	500.00	-	-	-	-	-	110.00	-
-	-	-	-	-	120.00	-	-	-
110.00	-	-	-	-	-	-	-	-
100.00	100.00	-	-	-	100.00	-	100.00	100.00
120.00	150.00	120.00	100.00	100.00	95.00	100.00	80.00	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
110.00	120.00	-	-	-	100.00	-	100.00	100.00
-	-	-	-	-	-	-	-	-
140.00	160.00	180.00	-	-	120.00	-	110.00	-
120.00	-	-	-	-	-	-	-	-
100.00	101.00	101.00	101.00	-	101.00	-	101.00	99.00
100.00	100.00	-	-	-	110.00	-	100.00	100.00
105.00	105.00	105.00	101.00	-	105.00	-	105.00	98.00
110.00	-	-	-	-	110.00	-	105.00	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
103.00	105.00	-	-	-	104.00	-	-	-
110.00	-	103.00	-	-	105.00	-	104.00	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
100.00	100.00	-	-	-	105.00	-	110.00	100.00
105.00	110.00	-	100.00	-	120.00	-	90.00	-
-	-	-	-	-	120.00	-	-	-
102.00	-	105.00	-	-	112.00	100.00	95.00	100.00
100.00	200.00	-	-	-	100.00	-	100.00	100.00
-	-	-	-	-	-	-	-	-
100.00	105.00	-	90.00	-	120.00	-	90.00	-
100.00	100.00	-	100.00	-	100.00	-	-	-
100.00	100.00	-	90.00	-	-	-	90.00	-
100.00	110.00	100.00	100.00	-	130.00	100.00	100.00	100.00
100.00	110.00	100.00	-	-	110.00	100.00	90.00	110.00
105.00	110.00	105.00	100.00	-	105.00	100.00	105.00	100.00
105.00	108.00	104.00	104.00	-	110.00	-	105.00	95.00
100.00	-	-	-	-	-	-	105.00	-
100.00	-	-	-	-	100.00	-	100.00	-
100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
100.00	100.00	-	-	-	100.00	100.00	100.00	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
100.00	-	-	-	-	105.00	-	100.00	-
105.00	100.00	100.00	100.00	-	105.00	100.00	105.00	100.00
110.00	-	-	-	-	100.00	100.00	100.00	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
100.00	110.00	115.00	-	-	110.00	-	100.00	-
105.14	129.75	110.62	98.75	110.00	108.00	100.00	103.76	100.14

Utsæd og avl samt foldighet pr. 10 ar (maal) var efter lensmændenes opgaver i gjennemsnit for amtet i femaaret:

Sorenskriverier.	Utsæd pr. maal i liter.				Avl pr. maal i liter.				Foldighet.			
	Byg.	Blandkorn.	Havre.	Poteter.	Byg	Blandkorn.	Havre.	Poteter.	Byg	Blandkorn	Havre.	Poteter.
Søndhordland	40	0	73	316	363	0	446	2 752	9.08	0	6.11	8.71
Midthordland	39	0	79	252	390	0	415	1 768	10.00	0	5.25	7.02
Nordhordland	30	93	90	305	300	518	447	1 925	10.00	5.57	4.97	6.31
Hardanger og Voss	60	71	79	30	415	451	530	2 550	6.92	6.35	6.71	8.50

Jondal er det eneste herred i amtet, for hvilket der foreligger opgaver over utsæd og avl av rug. Utsæden angives til 55 liter pr. 10 ar (maal) og avlen pr. 10 ar (maal) til 350 liter. Foldigheten er altsaa i gjennemsnit for femaaret 6.36.

Utsæd og avl pr. maal av turnips samt av avl pr. maal av halm var efter lensmændenes opgave i gjennemsnit for amtet i femaaret:

Sorenskriverier.	Utsæt og avl av turnips pr. maal.		Avl av halm pr. maal i kg.			
	Utsæd.	Avl.	Byg.	Blandkorn.	Havre.	Høi.
	Kg.	Hl.				
Søndhordland	0.67	65	358	0	414	308
Midthordland	1.17	65	0	0	386	380
Nordhordland	2.33	87	0	770	512	333
Hardanger og Voss	0.50	60	408	446	433	583

Utsæd og avl av græsfrø pr. maal var efter lensmændenes opgaver i gjennemsnit for amtet i femaaret henholdsvis 4.75 og 473.5 kg.

Særskilt om husdyravlen har statskonsulenten i husdyrbruk for Vestlandet avgit følgende beretning for femaaret:

Hesteavlen.

«Hestepriserne har været gode, saaat det overveiende antal hopper har været benyttet til avl. Følprisen om høsten har været kr. 80—150, og salgsprisen for voksne fjordhester kr. 350—550, beregnet som arbeidsdyr. Dølehestene ligger noget høiere, men ikke saa meget, som de er kostbarere at opdrætte.

I hele femaarsperioden har der været knap tilgang paa førsteklasses hingster, idet konkurransen var sterk mellem private mænd, foreninger og det offentlige.

Staten har i hele perioden holdt 1 fjordhingst og Staten og amtet i hele perioden 2 fjordhingster.

For det øvrige behov har foreninger og private hingsteeiere sørget og dette over forventning godt.

Bestanden er gaat fremad inden begge racer baade i kvalitet og særlig i retning av bedre racepræg, idet blandingsdyr har tapt i anseelse.

Til sidstnævnte resultat er det bragt dels ved direkte agitation mot blandingsavl og videre ved, at utstillingen paa Voss bedømmer fjordhest og dølehest i hver sin klasse. Racepræget klarlægges derved, og blandingstypene utvises fra begge avdelinger.

Fra 1906 har statshesteutstillingen alternert mellem Bergen og Voss. Nævnte aar hadde Bergen sin første utstilling, og her utstilles kun fjordhester, da byen ligger i denne races distrikt. Voss fik sin utstilling for begge racer første gang i 1907 med bevilgning av kr. 2 400. Til Bergensutstillingen har været bevilget kr. 1 800.

Det tiltagende og tyngre redskapsbruk i landbruket har draget i retning av større hester og høiere priser for disse, særlig inden fjordracen. Istedetfor 1 kraftig hest paa en middels gaard inden amtet har man i de senere aar begyndt at holde 2 middelstore fjordhester, idet disse trænges for plogen etc., og idet 2 kommer særlig vel med i høiaannen. Inden middelsstørrelsen finder man de bedste og mest racetypiske hester.

Bergens hestemarked avholdtes første gang vaaren 1906. Tilslutningen til dette har øket, og dette vil visselig i høi grad bli tilfældet, naar byen har bedre staldrum at by paa.

Kvægavlen.

Grænserne for Vestlands- og Telemarksracerne har holdt sig som i forrige femaarsperiode. Sidstnævnte race behersker kun Indre Hardanger, Røldal og Vossebygderne.

Opdrættet og fôringen er litt efter litt blit bedre, hvilket gir fremgang baade i avkastning og størrelse. Som følge av min kritik av jurfeil inden visse strøks kvægbestand er dette rettet paa i merkbar grad, idet der nu næsten ikke utbydes okser uten efter en mor med godt jurlag.

I 1907 begyndte statskvægutstillingen at alternere mellem Ekangervaag i Nordhordland, Voss og det gamle sted Onarheim i Søndhordland.

Samtidig ordnedes det saa, at statsamtskvægutstilingen alternerer, likeledes paa 3 steder, nemlig Ølen i Søndhordland, Os—Nesttun i Midthordland og Utne—Øistesø i Hardanger. De 4 sidstnævnte steder har altsaa utstilling 6te hvert aar, men virker dog som 3-deling inden hoveddistriktet.

Nævnte 2 utstillinger har en bevilgning av henholdsvis kr. 2 500 og kr. 1 600.

Svineavlen.

Svinene har i denne periode hat plads ved statskvægutstillingen, og tilslutningen har været jevnt bra og for det meste av Yorkshire-racen.

Avlstationen for Yorkshiresvin flyttedes fra hr. Ths. Bratteteig, Ølen, til Stend landbruksskole. Stammen er god og nyter likeledes en meget god anseelse.

Avlstationen for landsvin, som anbragtes hos gaardbruker Osm. Gravelsæter, Etne, har vist sig at være et heldig foretagende, idet mødre herfra ført til Yorkshireraane viser sig at gi særlig gode slagtesvin, likesom purkerne er meget trivelige og gode mot sine unger.

Svineavlen har gjort god fremgang og vilde være betydelig, hvis kornpriserne var rimelige.

Den første raaneholdsforening her i amtet oprettedes i 1906, og tallet har ikke senere oversteget 4, skjønt det offentliges støtte er betydelig — kr. 50 til indkjøp og kr. 30 aarlig til underhold.

Saueavlen.

Man har arbeidet med de samme racer som før. Cheviotsauen øver den største indflydelse og benyttes uten sammenligning mest.

I de indre bygder har man rester efter en tidligere indført større blandingscheviot, som er krydset med det stedegne landfaar. Lammesalget gjør, at man i senere aar holder noget sterkere paa disse sauer, idet de ofte er gode melkere. Svartfjæssauen holdes av enkelte, hvor beitene er lynggrodd og daarlige.

Den gamle landsau med kort hale findes endnu i kystegnene, og disse greier sig bedst under de derværende livsvilkaar.

Avsætningsvilkaar og -veier har ikke undergaat nogen videre forandring i femaaret».

Jeg hitsætter en opgave over, hvor stort omtrentlig kreaturholdet antages at ha været i 1910 i forhold til kreaturbestanden i 1907, naar denne ansættes til 100, samt over hvor stort det almindelige vinterfôr var pr. kreatur i aaret 1910.

(Se tabellen næste side.)

Av kreaturforsikringsindretninger fandtes ved utgangen av 1910 følgende:

Indretningens navn.	Naar oprettet.	Antal forsikrede.		Samlet forsikringssum 1910.	Utbetalte erstatninger i femaaret.
		Hester.	Kreaturer.		
				Kr.	Kr.
Seim sogns kreaturforsikringsforening	1875	75	636	98 410	5 906.00
Haugland og Ravnangens kvægassuranseforening	1895	3	216	18 000	2 435.57
Kleppe og omegns kvægassuranseforening	1903	-	195	20 000	2 341.24
Austevold kvægassuranseforening	1902	3	147	9 800	392.00
Heste- og kvægassuranseselskapet «Austrheim»	1895	40	200	22 000	760.03
Bruviks heste- og kvægassuranseforening	1893	6	379	34 565	3 574.97
Fyllingdalens kreaturforsikringsforening	1884	148	759	42 800	2 792.00
Fane gjensidige hesteassuranseforening	1897	369	-	119 339	9 316.94
Fane gjensidige kvægassuranseforening	1898		488	51 440	4 141.92
Bremnes kreaturforsikringsselskap	1883	-	443	26 350	1 350.00
Moster kreaturforsikringsforening	1908	9	109	12 338	454.86
Fjeld kreaturassuranseforening	1885	-	400	23 666	2 235.56
Fuse og Strandvik hesteassuranseforening	1901	123		32 320	961.55
Granvin hesteassuranse	1901	94	-	31 665	390.00
Rosslandsvaagens kvægassuranseforening	1907	11	220	20 650	351.00
Fromreides kvægassuranseforening	1902		142	11 010	902.00
Fauskanger kvægassuranseforening	1905	-	64	5 245	400.00
Hosanger kreaturassuranse	1898	138	1 286	128 480	2 234.00

(Fortsættes side 30).

Herred.	Kreaturholdet i 1910 i forhold til 1907.					Almindelig Høi.	
	Hester.	Storfæ.	Faar.	Gjet.	Svin.	Hest.	Ko.
1907	100	100	100	100	100		
						Kg.	Kg.
Aarstad	100	100	100		100	2 520	2 520
Aasene	103	103	90	-	110	1 600	1 280
Alversund	103	105	95	-	100	2 150	1 700
Askøen	100	100	100	-	100	2 200	1 800
Austevold	125	100	90	-	115	1 800	1 200
Austrheim	100	110	100	-	110	1 800	1 440
Bruvik	100	110	100	80	130	2 000	1 700
Eidfjord	100	100	100	100	100	1 800	1 300
Etne	105	100	110	130	115	1 800	1 500
Evanger	110	105	105	100	120	2 600	2 000
Fane	100.5	101	100.1	100	100.3	2 500	1 620
Finnaas	100	100	100	100	100	1 800	1 350
Fitjar	-	-	-	-	-	1 600	1 000
Fjeld	110	120	90	-	150	1 400	1 000
Fjelberg	100	100	90	110	80	1 800	1 600
Fuse	100	101	102	100	105	1 600	1 500
Granvin	100	100	100	100	105	2 160	1 500
Haalandsdalen	100	100	100	101	102	2 160	2 100
Hammer	102	103	95	100	110	1 600	1 260
Haus	100	100	100	100	100	2 400	1 800
Herlø	105	110	100	-	110	2 200	1 350
Hjelme	103	107	106	-	104	1 200	1 000
Hosanger	-	-	-	-	-	1 800	1 300
Jondal	100	100	100	100	100	3 000	2 000
Kvinnherred	100	100	95	90	105	1 800	1 500
Lindaas	110	110	100	100	130	1 800	1 440
Manger	104	104	103	-	104	1 450	1 350
Masfjorden	100	100	100	80	100	1 800	1 100
Modalen	-	-	-	-	-	1 800	1 300
Os	110	100	90	-	100	1 600	1 900
Røldal	-	-	-	-	-	1 800	1 800
Samnanger	110	100	100	-	100	1 600	1 900
Skaanevik	100	100	100	100	100	1 500	1 200
Stord	102	100	100	100	100	2 000	1 100
Strandebarm	105	100	105	100	105	1 700	1 600
Strandvik	105	98	95	80	150	1 500	1 600
Sund	125	100	90	-	110	1 800	1 200
Sveio	100	102	105	20	103	1 800	1 200
Tysnes	100	100	100	100	100	1 600	1 080
Ulvik	100	100	100	100	105	2 160	1 500
Ullensvang	-	-	-	-	-	2 700	1 900
Valestrand	100	100	100	100	100	1 800	1 200
Varaldsø	105	100	105	100	105	1 700	1 500
Vikebygd	100	105	110	50	100	1 800	1 200
Kvam	-	-	-	-	-	2 500	1 800
Voss	110	112	100	100	110	2 900	1 700
Vossestranden	100	105	105	100	100	2 400	2 000
Gjennemsnitlig for hele amtet	103.7	102.7	99.5	94.3	107.4	1 946.8	1 529.5

vinterfôr pr. kreatur i 1910.

Høi.		Halm.		Andet slags fôr.				Hvilket slags.
Faar.	Gjet.	Hest.	Ko.	Hest.	Ko.	Faar.	Gjet.	
Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	
250	-	-	-	1 080	1 080	-	-	Havre eller mel og saaer.
210	100	180	180	75	75	-	-	Saaer.
350	-	-	150	100	200	-	-	Kli.
250	-	-	-	500	600	-	-	Avfaldsvarer og oljemel.
200	-	150	-	-	-	-	-	
180	90	360	270	200	100	-	-	Avfaldsmel.
300	200	-	-	-	-	-	-	
200	50	-	200	-	-	100	20	Løv.
220	150	-	200	100	-	-	-	Havre.
270	200	600	600	100	50	-	-	Havre og bygmel.
150	-	-	-	1 500	900	-	-	Grynsaaer.
220	-	-	270	72	50 100	-	-	Havre, mel, poteter.
180	100	200	200	-	-	-	-	Mel, kli, lyng, tang, poteter.
50	200	250	-	300	80	8	-	Kraftfôr.
360	200	180	200	200	100	-	-	Havre, rugkli.
290	-	500	200	150	100	-	-	Mel.
300	150	-	-	-	500	80	80	Turnips, løv, ris.
266	-	100	100	100	200	-	-	Melsaaer.
210	100	180	180	50	50	-	-	Saaer.
350	250	100	150	50	20	-	-	Grynsaaer.
150	-	-	100	-	200	-	-	Lyng, fiskeavfald, mel.
200	-	500	350	100	75	-	-	Melvarer.
140	90	-	90	-	-	-	-	
280	200	-	200	-	-	-	-	
150	100	75	250	100	150	-	-	Havre, turnips, kraftfôrmel.
180	90	360	270	200	100	-	-	Avfaldsmel.
250	-	450	340	150	75	-	-	Melvarer.
160	70	20	40	10	10	-	-	Mel.
150	90	-	90	-	-	-	-	
200	-	800	100	-	-	-	-	
300	300	200	100	100	50	100	100	Havre, kraftfôr, løv.
200	-	800	100	-	-	-	-	
180	70	400	350	-	-	-	-	
100	50	200	300	100	50	-	-	Havre.
210	140	200	100	300	200	36	36	Mel, løv.
290	140	600	200	200	100	-	-	Mel.
200	-	-	150	-	-	-	-	
80	40	400	300	-	-	-	-	
180	100	-	180	100	100	-	-	Havre, saaer.
300	150	-	-	-	500	50	80	Turnips, løv og ris.
300	-	-	-	-	-	-	-	Kraftfôr, løv.
50	40	400	300	-	-	-	-	
210	140	200	100	200	200	36	36	Mel, løv.
50	40	400	300	-	-	-	-	
300	250	-	200	-	100	-	-	Kraftfôr.
300	250	300	300	-	150 100	-	-	Turnips. Kraftfôr.
330	-	360	360	100	100	-	-	Mel.
239	133.5	347	212					

Indretningens navn.	Naar oprettet.	Antal forsikrede.		Samlet forsikringssum 1910.	Utbetalte erstatninger i femaaret.
		Hester.	Kreaturer.		
				Kr.	Kr.
Tørvikbygdens hesteassuranse	1902	274	-	151 190	418.00
«Kyrre»	1899	390	698	255 000	17 842.00
Lygre hesteassuranse	1908	23	-	7 630	-
Manger kvægassuranseforening	1908	-	334	3 350	560.00
Manger hesteassuranseforening	1910	97	-	28 000	-
Masfjorden hesteassuranse	1901	98	-	21 820	928.00
Mosogns kvægforsikringslag	1897	-	301	23 050	2 850.00
Os heste- og kvægassuranse	1898	88	304	58 750	3 951.00
Strandebarm hesteassuranse	1907	53		13 520	780.00
Ulviks hestetrygdelag	1908	79		16 680	-
Ullensvang hesteassuranse	1883	864		273 000	18 965.00
Odda hesteassuranse	1901	110		41 520	2 648.00
Varaldsø hesteassuranse	1905	73		18 100	435.00
Sveens prestegjelds kreatur-forsikringsforening	1900	49	145	25 470	1 023.00
Kvams hesteassuranse	1901	222		61 175	3 380.14
Voss hesteassuranse	1901	597		195 790	5 682.68
Vossestrandens hesteassuranse	1901	326	-	88 320	3 344.50

Det gjennemsnitlige melkeutbytte i liter pr. ko er av·lensmændene — henholdsvis for de mere fremskredne gaardbrukere og overhodet i herredet — angit til:

1 080— 900 ..... i Hjelme,
1 200— 900 ..... - Etne,
1 200—1 000 ..... - Fitjar, Hosanger og Modalen,
1 350—1 100 ..... - Manger,
1 400—1 000 ..... - Haus og Masfjorden,
1 400—1 100 ..... - Sveio, Valestrand og Vikebygd,
1 500—1 000 ..... - Herlø og Stord,
1 500—1 100 ..... - Finnaas og Skaanevik,
1 500—1 200 ..... - Bruvik, Os og Samnanger,
1 600—1 000 ..... - Tysnes,
1 650—11-1 200 ..... - Kvinnherred,
1 750—1 350 ..... - Ullensvang,
1 800—1 000 ..... - Alversund,
1 800—1 200 ..... - Eidfjord og Fjeld,
1 800—1 300 ..... - Jondal og Vossestranden,
1 800—1 600 ..... - Hammer,
1 800—1 700 ..... - Aasene,
1 900—1 450 ..... - Fane,
2 000—1 000 ..... - Fuse og Strandvik,

2 000—1 200..... i Austrheim, Lindaas og Sund,
2 000—1 300..... - Varaldsø,
2 000—1 400..... - Strandebarm,
2 000—1 500..... - Evanger og Kvam,
2 000—1 600..... - Granvin og Ulvik,
2 000—1 700..... - Voss,
2 000—1 800..... - Askøen,
2 200—1 250..... - Austevold,
2 200—1 800..... - Aarstad,
2 300—1 300..... - Haalandsdalen,
2 600—1 600..... - Røldal,
2 800—1 500..... - Fjelberg.

Til sammenligning anføres gjennemsnittet for amtets 4 sorenskriverier, sammenlignet med de i forrige femaarsberetning anførte gjennemsnit:

Sorenskriverier.	Overhodet i herredet.		Paa de mere fremskredne gaardsbruk.	
	1905.	1910.	1905.	1910.
Søndhordland	1 077	1 135	1 569	1 627
Midthordland	1 255	1 309	1 867	1 945
Nordhordland	1 040	1 146	1 410	1 541
Hardanger og Voss	1 420	1 465	1 880	1 975

Efter lensmændenes opgaver har salg av husdyr i almindelighet været av megen betydning i Bruvik, Evanger, Finnaas, Fitjar, Fjelberg, Kvinnherred, Lindaas, Skaanevik, Sveio, Valestrand, Vikebygd, Kvam og Vossestranden, av ringe betydning i Aarstad, Alversund, Fjeld, Herlø, Hjelme, Masfjorden, Os, Strandvik, av ingen betydning i Askøen. I de øvrige herreder er salget angit at være av nogen betydning.

Salg av hester er avtat i Aasene, Austrheim, Bruvik, Finnaas, Hammer, Kvinnherred, Os, Samnanger og Valestrand. I Jondal, Varaldsø og Vikebygd er forholdet uforandret. Salget er tiltat meget i Etne og Fjelberg, noget i Hosanger, Lindaas, Manger, Modalen, Røldal og Skaanevik, litt i Evanger, Fane, Stord, Strandebarm, Strandvik, Kvam, Voss og Vossestranden, intet eller næsten intet i Haalandsdalen og Masfjorden.

Hester kjøpes for bygdens forsyning i Aarstad, Aasene, Alversund, Askøen, Austevold, Austrheim, Fane, Finnaas, Fitjar, Fjeld, Hammer, Herlø, Hjelme, Lindaas, Manger, Masfjorden, Samnanger, Strandvik, Sund, Sveio, Tysnes, Valestrand og Vikebygd.

Salg av hornkvæg er tiltat meget i Fjelberg, noget i Aasene, Austevold, Austrheim, Etne, Evanger, Finnaas, Fitjar, Hammer, Manger, Røldal, Skaanevik og Strandvik, litt i Fane, Fjeld, Haalandsdalen, Herlø, Hjelme, Masfjorden, Samnanger, Stord, Sund, Sveio, Valestrand, Varaldsø, Vikebygd, Kvam, Voss, næsten intet i Vossestranden.

I Alversund, Bruvik og Kvinnherred skal det være avtat litt. I de øvrige herreder angives det at være uforandret.

Salg av faar er tiltat noget i Austevold, Austrheim, Etne, Evanger, Fitjar, Lindaas, Manger, Røldal, Strandebarm, Strandvik, litt i Bruvik, Fane, Herlø, Hjelme, Stord, Sveio, Valestrand, Varaldsø, Vikebygd, Voss og Vossestranden, intet eller næsten intet i Haalandsdalen, Masfjorden og Kvam. Det angives at være avtat noget i Aasene, Fjelberg, Os, Samnanger og Skaanevik, litt i Kvinnherred og Sund og intet eller næsten intet i Alversund. I Hammer er det avtat meget. I de øvrige herreder uforandret.

Salg av svin er tiltat særdeles meget i Strandvik og Kvam, meget i Aasene, Etne, Evanger og Hammer, noget i Aarstad, Alversund, Askøen, Austevold, Austrheim, Bruvik, Fuse, Haus, Herlø, Lindaas, Manger, Sund, Sveio, Vikebygd, litt i Fane, Finnaas, Granvin, Haalandsdalen, Hjelme, Strandebarm, Ulvik, intet eller næsten intet i Masfjorden, Røldal, Voss og Vossestranden. Det er avtat meget i Fjelberg, litt i Kvinnherred, Skaanevik og Stord. I de øvrige herreder uforandret.

Salg av kjøt og flesk er av megen betydning i Aarstad, Austrheim, Etne, Evanger, Fane, Fitjar, Lindaas, Modalen, Samnanger, Skaanevik, Strandvik og Kvam, av ringe betydning i Fjelberg, Røldal og Ullensvang, av ingen betydning i Jondal. Forøvrig angives salget at være av nogen betydning.

Salg av melk er av megen betydning i Aarstad, Aasene, Alversund, Askøen, Bruvik, Fane, Fjeld, Hammer, Haus, Lindaas, Manger, Os, Ulvik, Voss og Vossestranden, av nogen betydning i Etne, Fuse, Herlø, Samnanger, Stord, Strandvik og Kvam, av ringe betydning i Eidfjord, Finnaas, Fitjar, Fjelberg, Granvin, Masfjorden, Modalen, Skaanevik, Strandebarm og Ullensvang. For de øvrige herreder er salget uten betydning.

Salg av melk til byer eller fabrikker er av megen betydning i Aarstad, Aasene, Alversund, Askøen, Bruvik, Fane, Fjeld, Hammer og Haus, av nogen betydning i Fuse, Herlø, Lindaas, Os, Samnanger, Kvam og Vossestranden. For de øvrige herreder er saadant salg av ringe eller ingen betydning. Dette salg har tiltat meget i Hammer og Os, avtat meget i Strandvik. Forøvrig angives det i de herreder, hvor salget er av betydning, at være tiltat noget eller litt.

Salg av smør er av megen betydning i Eidfjord, Evanger, Fjelberg, Fuse, Granvin, Haalandsdalen, Hosanger, Lindaas, Masfjorden, Modalen, Os, Røldal, Samnanger, Skaanevik, Strandebarm, Strandvik, Ulvik, Ullensvang, Varaldsø,

Kvam og Vossestranden, av n o g e n betydning i Austevold, Austrheim og Bruvik, Etne, Fitjar, Haus, Jondal, Manger, Stord, Sund og Voss, forøvrig er det av r i n g e eller i n g e n betydning.

Salg av o s t er av m e g e n betydning i Eidfjord, Evanger, Granvin, Røldal, Skaanevik, Strandebarm, Varaldsø og Kvam, av n o g e n betydning i Haalandsdalen, Jondal, Kvinnherred, Masfjorden, Samnanger, Ulvik, Ullensvang, Voss og Vossestranden. Forøvrig er det av r i n g e eller i n g e n betydning.

Salg av u l d er av m e g e n betydning i Evanger og Skaanevik, av n o g e n betydning i Eidfjord, Etne, Fitjar, Fjelberg, Granvin, Haalandsdalen, Hammer, Kvinnherred, Samnanger, Strandebarm, Strandvik, Sveio, Ulvik, Varaldsø, Kvam og Voss. I de øvrige herreder er salget av r i n g e eller i n g e n betydning.

Prisen paa k j ø t har variert fra 55—70 øre pr. kg. for f a a r e k j ø t, 65 øre—1.00 kr. for o k s e k j ø t og 70 øre—1.05 for f l e s k.

Den a l m i n d e l i g e pris paa m e l k har variert fra 6—16 øre pr. liter. Den almindelige pris var 10—12 øre pr. liter. Kun i Ulvik var prisen 6 øre, og kun i Aarstad og Fjeld var den 16 øre.

Prisen for m e l k l e v e r t t i l m e i e r i e r har variert fra 6 (i Etne)—13 (i Aarstad) øre pr. liter. Den almindeligste pris var 9—10 øre.

Prisen paa s m ø r varierte fra kr. 1.40—2.10 pr. kg. Den almindeligste pris var kr. 1.70—1.80.

Prisen paa g a m m e l o s t varierte fra 0.60—1 krone pr. kg. For g j e t o s t varierte den fra 1—1.20.

Prisen pr. 1 0 0 k g. h ø i var fra 5 kroner (i Austrheim, Finnaas, Haalandsdalen, Lindaas og Stord) —9 kroner (i Masfjorden). Den almindeligste pris var 6—7 kroner.

Prisen pr. 1 0 0 kg. h a l m var fra kr. 2.40 (i Sveio, Valestrand og Vikebygd) —6 kroner (i Fuse, Hosanger og Modalen). Den almindeligste pris var kr. 3.5—4.5.

S æ r s k i l t o m m e i e r i- o g y s t e r i b e d r i f t e n.

Som meierimester i det distrikt, hvortil Søndre Bergenhus amt hører, har hr. *K. Ihlen* fungert i tiden fra 1 januar 1908 til henimot slutningen av femaaret. 1 januar 1906—31 december 1907 fungerte hr. *Grude*. Fra hr. *Ihlen* har jeg mottat en kort beretning om meieri- og ysteribedriften i amtet i femaaret. Denne beretning er saalydende:

«Som følge av de langsomt, men jevnt tiltagende gode tider op gjennem femaaret var ogsaa interessen for meieribruket for de fleste steders vedkommende stigende — specielt i bygderne paa Voss, Ytre Hardanger og omkring Bergen. Man søkte forskjellig slags veiledning, f. eks. ved reparationer, nyanskaffelser og nyanlæg, samt veiledning ved møter og foredragskurser, utstillinger o.s.v.

Av nybygninger blev der kun opført og igangsat et større kombinert meierianlæg, nemlig Vossestrandens meieri, foruten 3 andre mindre igangsatte.

Meieriernes antal er, saavidt jeg vet, kun gaat ned fra 66 til 64, idet 6 stkr. er nedlagt, mens kun 4 nye er sat igang istedet. Den ved meierierne indmaalte eller indveiede melkemængde har aarlig været omkring 11.6 million liter; men den for melken utbetalte gjennemsnitspris er steget jevnt fra 8.15 øre til 9.81 øre utbetalt netto pr. liter. Endel av prisstigningen skyldes dog den ting, at større og større melkemængder trækkes ind til bymeierierne, mens et forholdsvis mindre kvantum er behandlet ved landsmeierierne.

Endnu blir størstedelen av den producerte melk hjemmebehandlet (d. v. s. ikke meieribehandlet). Separatorerne er nu jevnt utbredt over det hele amt, og med disse blir saa melken skummet, hvorefter fløten saa samles for at kjernes en gang hver eller hveranden uke. I den varmeste sommertid foregaar ialmindelighet smørlavningen paa sætrene. I de senere aar har gaardbrukerne særlig anskaffet billigere, men mindre gode og holdbare saakaldte husholdningsseparatorer.

Angaaende sæterstellet, da drives dette nogenlunde paa samme vis som tidligere. Antagelig er dog belægget flere steder noget mindre, saaledes at det blir litt mere rikelig med græs for hvert dyr, mot hvad der var før. Paa Dalsæter i Strandebarm blev der med litt statsbidrag sat igang prøve med fællesdrift paa endel sætrer. Resultatet av prøvedriften var tilfredsstillende, og saavidt vites fortsættes fællesdriften.

Vedkommende ystningen kan meddeles: I amtets indre bygder drives fremdeles for endel med gjetehold. Gjetens melk brukes for den væsentligste del til ystning. Den brukte ystningsmaate er forældet, idet man erholder forlitet mysost. Der burde efter mit skjøn være sendt elever, f. eks til gjetostysteriskolen i Breim, hvilken skole er sat igang ved statsforanstaltning. Gjetostens pris er i den senere tid kommen godt op; men, saavidt jeg vet, er der endnu ikke gjort noget for at faa indført en bedre ystningsmaate.

Hvad gammelosten angaar, saa er her gjort endel fremskridt. Der ystes mer og mer, og man har lært at nedlægge osten lufttæt i kjølige rum, hvorved det viser sig, at man kan opbevare vaarosten sommeren over, uten at den skades eller ødelægges, og derved er meget vundet. Saavidt jeg forstaar, har man kunnet rette litt paa ostens utseende efter kundernes ønske; men endnu staar der meget igjen, som bør rettes paa. Smak og lugt bør f. eks. mildnes noget, farven bør være mere jevn, og osten bør være mere holdbar og ha et penere utseende som handelsvare».

Jeg hitsætter en detaljert opgave vedkommende meierier og ysterier i amtet for aaret 1910:

(Se tabellen side 36—41.)

Gjør man et sammendrag av de paa nedenstaaende detaljerte opgave indeholdte oplysninger, faar man følgende resultater, gjældende aaret 1910:

Antal meierier 63.

60 av disse eies av melkeleverandørene, ett er aktieselskap, for ett foreligger ikke opgave.

9 av meierierne var bortforpagtet i 1910.

I 4 drives landhandleri sammen med meieriet.

Den samlede omtrentlige værdi av 62 meierier var kr. 368 565; gjennemsnitlig værdi kr. 5 944.59.

Indmaalt melk ved 61 meierier 11 089 065 kg.

Av den indveiede melk er av 39 meierier producert 500 128.20 kg. smør.

15 av disse 39 meierier producerer tillike 93 923 kg. magerost (derav er 11 713 kg. angit at være gammelost).

3 meierier opgives desuten at producere 35 600 kg. gammelost og 4 meierier 2 700 kg. mysost.

24 meierier solgte 168 851 kg. fløte.

20 meierier solgte 1 511 506 kg. nysilt melk.

20 meierier solgte 1 506 743 kg. skummet melk.

Kun i 17 meierier er der sysselsat mænd; antallet var en ved hvert meieri, med undtagelse av ett hvor antallet var 3.

I 35 meierier var sysselsat 1 kvinde i hvert, i seksten 2, i fem 3, i ett 4, i to 5, i to 6 og i ett 7.

I 25 meierier leveres den skummede melk gratis tilbake til leverandørerne, i to mot en godtgjørelse av 3 øre pr. liter, i ett mot en godtgjørelse av 4 øre. I de øvrige meierier leveres den ikke tilbake

Producenterne utbetaltes for melk ialt kr. 1 066 775.25 fra 57 meierier.

41 meierier brukte skummemaskine.

17 meierier brukte som drivkraft vandkraft, 7 dampkraft og 22 haandkraft. 4 opgir at ha brukt ingen drivkraft.

Det har ikke lykkes mig at faa nogen fuldstændig opgave over s m ø r e k s p o r t e n til E n g l a n d i femaaret. Fra Hardanger—Søndhordlandske dampskibsselskap har jeg faat oplyst, at der med selskapets skibe fra Hardanger og Søndhordland ankom til Bergen til videreforsendelse til England i 1 9 1 0 ialt 1 650 dunker meierismør à 55 kg, tilsammen 9 0 7 5 0 k g. n e t t o. Over Stavanger maa forutsættes eksportert noget, likesom der fra Midthordland — muligens ogsaa fra Nordhordland — er eksportert smør til England. I 1910 er antagelig ogsaa sendt smør til Kristiania.

O

vedkommende meierier og ysterier i Sønd

Anmerkning. Blandt meierier og ysterier medregnes anlæg, som mottar melk fra omkri henregnes disse under hovedmeieriet. Hvis melken indmaales (rubr. der er mottat direkte fra producenten, ikke hvad der maatte være kj betalt leverandøren for mottat melk.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Meieriets eller ysteriets navn.	Aar, hvori anlægget begyndte sin virksomhet.	Eies det av melke-leverandørerne?	Var det bortforpagtet i aaret 1910?	Drives landhandleri sammen dermed?	Hvor stor er dets omtrentlige værdi?	I aaret ialt indveiet melk.	Av den i er p: Smør.	Fet
					Kr.	Kg.	Kg.	K
Seimstrands meieri	1885	Ja.	Nei.	Nei.	22 000	756 420.00	500.00	
Frækhaugs —	1902	Ja.	Nei.	Nei.	7 700	324 791.00	-	
Etne —	1893	Ja.	Nei.	Nei.	13 000	296 994.00	11 714.00	
Ølen —	1898	Ja.	Nei.	Nei.	14 000	23 550.00	3 000.00	
Holsna —	1893	Ja.	Nei.	Nei.	4 500	16 000.00	6 500.00	
Fuse	1906	Ja.	Nei.	Nei.	1 300	83 698.00	2 580.00	
Eikelandsosen	1904	Ja.	Nei.	Nei.	11 000	335 000.00	11 500.00	
Eikanger —	1897	Ja.	Nei.	Nei.	6 000	68 186.50	-	
Hjelmaas —	1897	Ja.	Nei.	Nei.	2 500	77 222.50	-	
Leknæs —	1897	Ja.	Nei.	Nei.	2 200	91 848.50	-	
Hjelvik —	1897	Ja.	Nei.	Nei.	1 200	24 537.60	-	
Hammer —	1902	Ja.	Nei.	Nei.	1 500	52 492.10	-	
Gjervik —	1897	Ja.	Nei.	Nei.	1 200	17 794.70	-	
Valestrand —	1900				8 000	141 847.40	-	
Indre Arne meieristation ...	1888	Ja.	Nei.	Nei.	3 000	360 263.00	-	
Haukeland — ...	1888	Ja.	Nei.	Nei.	6 000	707 681.00	-	
Haus og Herland meieristation	1898	Ja.	Nei.	Nei.	10 390	315 580.00	-	
Lohnevaag meieristation ...	1898	Ja.	Nei.	Nei.	5 000	150 504.00	-	
Tørvikbygdens meieri	1892	Ja.	Ja.	Ja.	6 500	105 600.00	3 915.00	
Korsdalens —	1891	Ja.	Nei.	Nei.	3 000	117 555.00	3 922.00	
Nedre Korsdalens —	1903	Ja.	Nei.	Nei.	3 500	55 243.00	1 836.00	

[1] Kan ikke opgives.
[2] Kan ikke nøiagtig opgives.

ι v e r

ɔrgenhus amt for driftsaaret 1910.

ɜnde kreaturholdere og omsætter den i penger. Har et meieri flere ind- og utmaalingsstationer, ɣnes 1 liter like med 1 kilogram. Som indveiet (eller indmaalt) melk medregnes kun, hvad er overtat fra et andet meieri. Som utbetalt beløp (rubr. 17) opføres kun, hvad der er ut-

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
ɪede melk cert:		Desuten solgtes:			Hvormange personer sysselsætter anlægget?		Leveres den skummede melk gratis tilbake til leverandørerne?	Hvormeget utbetaltes ialt produ-centerne for melk?	Benyttes skummemaskine?	Hvad slags drivkraft anvendes?
ɪgerost.	Mysost.	som fløte.	som melk: nysilt.	som melk: skum-met.	M.	Kv.				
Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.				Kr.		
		48 000	69	1 000	3	7	Nei.	85 449.00	Nei.	
-	-	25 534	132 350	132 000	-	1	Nei.	37 271.15	Nei.	
		-	-	-	1	2	Ja.	19 115.00	Ja.	Vand.
		150	300	400		2	Ja.	13 000.00	Ja.	Damp.
	-	100	-	-		2	Ja.	7 500.00	Ja.	Haandkraft.
		350	10 010	-	-	1	Ja.	6 281.56	Ja.	—«—
		600	1 000	180 000		2	Nei.	35 014.00	Nei.	—«—
-		1	1	1		1	Nei.	6 733.37	—	—«—
		1	1	1	-	1	Nei.	7 730.67	—	—«—
		1	1	1	-	1	Nei.	9 227.98	—	—«—
		1	1	1	-	1	Nei.	3 319.89	—	—«—
-	-	1	1	1	-	1	Nei.	52 640.50	—	—«—
	-	1	1	1	-	1	Nei.	1 764.18	—	—«—
		-	-	-	-	2		14 047.16	—	—«—
-	-	13 000	250 000	97 000	1	1	3 øre l.	41 669.91	Nei.	—«—
	-	40 000	300 000	360 000	1	2	—	81 857.51	Nei.	—«—
-		2	2	2	-	2	Nei.	31 506.14	Nei.	—«—
-		2	2	2	-	1	Nei.	14 856.33	Nei.	—«—
3 500	-	-	-	-	1	3	Nei.	8 976.00	Ja.	Damp.
3 072	-	-	-	-		2	Nei.	10 121.00	Ja.	Vand.
1 164		-	-	-		1	Nei.	4 466.00	Ja.	—«—

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Meieriets eller ysteriets navn.	Aar, hvori anlægget begyndte sin virksomhet.	Eies det av melke-leverandørerne?	Var det bortforpagtet i aaret 1910?	Drives landhandleri sammen dermed?	Hvor stor er dets omtrentlige værdi?	I aaret ialt indveiet melk.	Av den i er p: Smør.	Feto
					Kr.	Kg.	Kg.	Kg
Kvinnherred meieri	1893	Ja.	Nei.	Nei.	12 000	174 090.00	ca. 6 000	
Ølve —	1894	Ja.	Nei.	Nei.	700	58 600.00	2 140.00	
Lindaas meieri.....	1897	Ja.	Nei.	Nei.	1 850	114 000.00	3 611.00	
Myking —	1899	Ja.	Nei.	Nei.	6 000	45 000.00	1 500.00	
Møxvold —	1894	Ja.	Nei.	Nei.	3 000	174 000.00	-	
Sletten —	1897	Ja.	Nei.	Nei.	4 600	87 417.00	3 500.00	
Strandenes meieri	1898	Ja.	Nei.	Nei.	2 000	50 000.00	1 700.00	
Nordangervaagens meieri ...	1899	Ja.	Nei.	Nei.	5 000	110 000.00	50 000.00	
Syltavaag meieri.....	1908	Ja.	Nei.	Nei.	5 000	54 481.00	-	
Bøvaagen —	1898	Ja.	Nei.	Nei.	6 500	133 993.00	13 538.00	
Helle —	1899	Ja.	Nei.	Nei.	4 000	157 333.00	141 177.00	
Manger —	1898	Ja.	Nei.	Nei.	9 000	500 000.00	-	
Sæbø —	1897	Ja.	Nei.	Nei.	3 000	190 000.00	-	
Nøtlevaags —	1896	Ja.	Nei.	Nei.	2 800	225 335.00	-	
Os —	1898	Ja.	Nei.	Nei.	8 000	206 915.00	[1]	
Hæglandsdalens meieri	1887	Ja.	Nei.	Nei.	2 500	152 011.00	ca.102 100	
Hisdals —	1894	Ja.	Nei.	Nei.	1 200	67 292.00	[4]	
Stenslands —	1892	Ja.	Nei.	Nei.	200	30 000.00	[4]	
Nordbygdens —	1895	Ja.	Nei.	Nei.	500	87 344.00	[4]	
Høisæters —	1891	Ja.	Nei.	Nei.	1 500	64 664.00	[4]	
Kvittingens —	1892	Ja.	Nei.	Nei.	225	[5]	[5]	
Tvedts —	1891	Ja.	Nei.	Nei.	1 500	ca.110 000	-	

[1] Kan ikke besvares av meieriet.
[2] Leveres mot 4 øre pr. liter.
[3] Yster ikke.
[4] Kan ikke besvares.
[5] Kan ikke besvares videre, da det ikke har været mulig at faa opgave fra meieriet.

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
iede melk cert:		Desuten solgtes:			Hvormange personer sysselsætter anlægget?		Leveres den skummede melk gratis tilbake til leverandørerne?	Hvormeget utbetaltes ialt produ-centerne for melk?	Benyttes skummemaskine?	Hvad slags drivkraft anvendes?
			som melk							
gerost.	Mysost.	som fløte.	nysilt.	skum-met.	M.	Kv.				
Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.				Kr.		
4 000	0	1 600	0	0	1	3	Nei.	15 317.90	Ja.	Vand.
0	0	0	0	0	0	1	Ja.	3 638.00	Ja.	Haandkraft.
-		580	10 000	-	1	1	Ja.	990.00	Ja.	—«—
	-	-	-	-	1	1	Ja.	-	Ja.	—«—
-	-	-	-	-	-	1	Ja.	17 400.00	Nei.	
-		-	-	-	-	1	Ja.	5 832.00	Ja.	Haandkraft.
-	-	-	-	-	-	1	Ja.	-	-	—«—
-	·	300	60 000	-	-	1	Ja.	8 000.00	Ja.	—«—
-	-		54 481		-	1	Nei.	4 904.00	Nei.	Ingen.
	-	6 716	71 759	41 980	-	1	Ja.	12 770.00	Ja.	Haandkraft.
-		-	16 156	-	-	1	Ja.	9 885.00	Ja.	—«—
-		20 000	200 000	250 000	1	2	Nei.	50 000.00	Nei.	Ingen.
	·	?	100 000	90 000	-	1	Nei.	19 057.00	Nei.	—«—
-	-		225 335		-	1	Nei.	22 318.00	Nei.	—«—
1	1	1	1	-		2	2	19 899.04	Ja.	Vandturbin samt 1 liten dampmaskine paa 21 h.k.
3	3	5 065	54 562	36 723	-	1	Ja.	13 432.00	Ja.	Haandkraft.
3	3	-	-	-		1	Ja.	4	Ja.	—«—
3	3	-	-	-	-	1	Ja.	4	Ja.	—«—
3	3	-	-	-	-	1	Ja.	5 141.00	Ja.	Vandkraft.
3	3	-	-	-	-	1	Ja.	4 219.50		Haandkraft.
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
-	gl.ost ca.1 000	ca. 350	500	-	-	1	Ja.	4	Ja.	—«—

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Meieriets eller ysteriets navn.	Aar, hvori anlægget begyndte sin virksomhet.	Eies det av melke-leverandørerne?	Var det bortforpagtet i aaret 1910?	Drives landhandleri sammen dermed?	Hvor stor er dets omtrentlige værdi?	I aaret ialt indveiet melk.	Av den i er p: Smør.	Feto
					Kr.	Kg.	Kg.	Kg
Omastrandens meieri	1892	Ja.	Ja.	Nei.	3 000	46 909.00	1 566.00	-
Børsheimstrandens meieri ...	1893	Ja.	Ja.	Nei.	1 500	30 330.00	1 004.00	-
Strandebarms — ...	1890	A/S	Nei.	Nei.	10 000	216 113.00	8 000.00	-
Sævareidfjordens ...	1903	Ja.	Nei.	Nei.	3 000	51 380.00	1 930.00	-
Vindenes — ...	1906	Ja.	Nei.	Nei.	1 000	52 000.00	1 900.00	-
Strandvik — ...	1897	Ja.	Nei.	Nei.	3 000	116 904.00	4 200.00	-
Ulviks — ...	1892	Ja.	Ja.	Nei.	15 000	259 836.00	10 060.50	-
Odda — ...	1904	Ja.	Nei.	Nei.	5 000	119 100.00	690.00	-
Vikebygd — ...	1893	Ja.	Nei.	Nei.	11 000	206 647.00	7 531.00	-
Børve — ...	1897	Ja.	Nei.	Nei.	5 000	152 122.50	5 819.70	-
Grimo — ...	1891	Ja.	Ja.	Nei.	10 000	139 428.20	4 712.00	-
Lothestrandens — ...	1891	Ja.	Ja.	Nei.	9 000	138 210.00	5 297.00	
Varaldsø — ...	1903	Ja.	Nei.	Nei.	2 000	78 638.00	2 500.00	
Mundheimdalens — ...	1891	Ja.	Nei.	Nei.	2 500	107 713.00	3 417.00	
Øystese — ...	1890	Ja.	Nei.	Ja.	16 000	590 000.00	20 861.00	
Vikør — ...	1888	Ja.	Nei.	Ja.	14 000	452 000.00	15 990.00	
Norheimsunds — ...	1899	Ja.	Nei.	Ja.	10 000	361 660.00	12 087.00	
Bulkens — ...		Ja.	Ja.	Nei.	-	300 530.00	2 500.00	
Vossevangens — ...	1904	Nei.	Ja.	Nei.	3 000	331 966.00	4 000.00	
L. Steines — ...	[1]	[1]	[1]	[1]	[1]	[1]	-	
Vossestrandens — ...	1908	Ja.	Ja.	Nei.	30 000	422 295.00	15 330.00	

[1] Forgjæves avkrævet opgave.

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
ede melk ert:		Desuten solgtes:			Hvormange personer sysselsætter anlægget?		Leveres den skummede melk gratis tilbake til leverandørerne?	Hvormeget utbetaltes ialt produ-centerne for melk?	Benyttes skummemaskin?	Hvad slags drivkraft anvendes?
			som melk							
gerost.	Mysost.	som fløte.	nysilt.	skum-met.	M.	Kv.				
Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.				Kr.		
. 000	200	20	200	16 900	-	2	Nei.	3 685.35	Ja.	Haandkraft.
-	-	102	-	-	-	1	Ja.	1 611,56	Ja.	—«—
' 200	-		-	-	1	3	Nei.	16 740.23	Ja.	Vandkraft.
-	-	-	-	-	-	1	Ja.	3 677.67	Ja.	Haandkraft.
-		-	-	-	-	1	Ja.	3 480.00	Ja.	—«—
-	-	-	-	-	-	1	Ja.	7 600.00	Ja.	—«—
.ost 513		-	-	-	1	4	Nei.	23 845.50	Ja.	Damp.
-		200	65 000	50 000	-	3	Nei.	12 100.00	Ja.	Vand.
) 800	-	-	-	23 300		2	Nei.	18 674.00	Ja.	—«—
-	-	-	-	-	-	2	Ja.	10 209.89	Ja.	—«—
) 640	-	2 980	-	26 000	1	1	Nei.	10 516.01	Ja.	Damp.
) 530	-		-	10 240	1	2	Nei.	12 148.16	Ja.	Vand.
.ost 200	-	300	-	27 000	-	2	18 000 liter.	5 898.60	Ja.	Haandkraft.
	-	-	-	-	-	1	Ja.	6 835.25	Ja.	—«—
513	1 400	1 800	2 600	52 200	1	6	Nei.	58 805.00	Ja.	Vandkraft. Turbin.
000	1 000	27	-	39 000		6	Nei.	41 430.00	Ja.	Vandkraft. Turbin.
291	100	1 000	14 000	34 000		5	Nei.	32 880.00	Ja.	Dampkraft.
	gl.ost 30 000	-	223 000	39 000	1	2	Nei.	28 965.44	Ja.	Damp.
-	gl.ost 4 600		-	-	1	3	Nei.	29 051.40	Ja.	—«—
-	-	-	-	-	-	-	—	-	-	—«—
500	-	75	1 700	-	1	4 à 5	Nei.	34 270.40	Ja.	Vandkraft.

d) Havebruk og frugtavl.

Om amtets havebruk og frugtavl i femaaret har amtsgartner *Bleiklie* avgit følgende beretning:

«Amtets havebruk har ogsaa i denne femaarsperiode gaat frem med jevne skridt. Mest merkes dette i Nordhordland og Midthordland og specielt i de herreder, som ligger nærmest byen: Fane, Askøen, Alversund, Manger og Haus. Det er især dyrkning av grønsaker, som har skutt fart, og denne dyrkning foregaar nu næsten udelukkende av gaardbrukere, som paa denne maate skaffer sig betydelige indtægter. Paa grund av den mineralfattige og kalkfattige jord, som findes paa disse kanter, er strengt vekselbruk nødvendig. I denne henseende har folk lært at gaa rationelt tilverks, og paa en gaard kan bytte av felter for havesakerne let finde sted. De varer, som i de senere aar har været bragt tiltorvs av havesaker, har i langt høiere grad end før utmerket sig ved et jevnere og penere utseende. Der er i det hele kommet mere plan i arbeidet. Nogen torvhandel i Bergen med havevekster var der tidligere ikke tale om. I disse sidste aar er dette blit rettet paa ved greie bestemmelser fra byens side, og landbefolkningen har i stigende utstrækning benyttet sig herav, da man ved denne ordning har faat sine varer betalt med gode priser og sluppet forbi mellemmændene. Yderligere forbedringer av avsætningsforholdene staar paa dagsordenen.

Ogsaa dyrkning av bærbusker, jordbær og bringebær har øket betydelig. Byens vekst og det større behov av bærprodukter saavel i byen som i amtet har bidraget meget til disse fremskridt.

Eksport av bær har hittil ikke været av videre betydning i dette amt. Grunden hertil har været liten sammenslutning blandt bærdyrkerne. Enkelte private eksportører har i de perioder, da priserne var gode, sendt en del havebær til England, likesom ogsaa enkelte private har sendt direkte efter opgivne adresser. Nogen plan har der dog ikke været i dette arbeide paa grund av manglende fælles ledelse. Dette vil i fremtiden søkes rettet.

Plantning av frugttræer har ogsaa i denne periode fundet sted, dog neppe i den utstrækning som forrige femaarsperiode. I Ullensvang, hvor frugtdyrkningen spiller den største rolle, har trærne været slemt herjet av skadeinsekter, og det er av denne grund tvilsomt, om mængden av den avlede frugt egentlig har øket. — Det herred, som paa frugtavlens omraade er gaat mest fremad i disse aar, er formentlig Ulvik, hvor der efter den derværende havebruksskoles igangsættelse for 10 aar siden har været anlagt flere vakre plantninger av velutviklede træer og godt sortert utvalg. Tidligere har frugtavlen i Ulvik været uten større betydning.

I distrikterne utenfor den indre del av Hardangerfjorden er dyrkning av epletræer meget usikker. De angripes snart av kræft. Sorterne «Sæfstaholm», «Foseeple», «Filippa», «Signe Tillisch» og «Cox pomona» synes at være de, som klarer

sig længst. Av pæresortene har «Grev Moltke» vundet mest utbredelse og plantes i stadig stigende utstrækning.

Der har i femaarsperioden med støtte av landhusholdningsselskapet været holdt flere lokale havebruksutstillinger omkring i bygderne. I 1910 var den sidste store landsutstilling for havebruk henlagt til Bergen. Amtet bidrog med 1 000 kroner til denne utstilling. Det har ved de fleste av disse utstillinger vist sig, at produkternes dyrkning har mer end før været planlagt med anvendelse og salg for øie og ikke bare prøver avlet for anledningen.

Foruten amtsgartneren, hvis virke strækker sig over hele amtet, har der i Ullensvang i de sidste aar virket en herredsgartner, som hele aaret staar i bygdens tjeneste. Han lønnes halvt av kommunen, halvt av det offentlige. I Kvam, Voss og Strandebarm har ogsaa herredsgartnere været i virksomhet nogen uker høst og vaar.

Side om side med jordbruket har havedyrkningen i femaarsperioden gaat sikkert og støt fremover.

De indtægter, som erhverves ved havebruk, spiller allerede en stor økonomisk rolle, og da erkjendelsen av sakens nytte, betydning og dens videre utvikling ikke længer er helt avhængig av enkelte mænds arbeide, men er almindelig, og interessen vaaken og i stadig stigende, er der grund til at tro, at havebruket som indtægtskilde betragtet vil ha en meget god fremtid for sig i dette amt».

e) Amtets landbruksskole.

Skolen er som bekjendt paa Stend i Fane. Om skolens virksomhet i femaaret henviser jeg til nedenstaaende beretning avgit av skolens bestyrer:

«Hvad skolens ordning angaar, er der skedd den forandring, at der høsten 1909 blev sat igang et selvstændig en-vinterskursus. Oprettelsen av dette kursus nødvendiggjorde ansættelse av en ny lærer.

Søkningen til skolen har i femaarsperioden været meget stor, særlig til det ordinære kursus.

Skolens renhold og elevernes kosthold blev besørget ved økonom indtil begyndelsen av 1909, mens det efter nævnte tid er drevet for skolens regning ved en ansat husholderske og leiet betjening.

Med hensyn til den praktiske virksomhet meddeles, at grundforbedringer som bortminering av stener og bergknauser, nybrytning og grøftning av jord hvert aar er utført i adskillig utstrækning. Der er saaledes bl. a. nydyrket ca. 16 maal

jord og lagt over 6 000 m. lukket grøft, hvortil ogsaa kommer en del aapne grøfter. Disse omfattende grøftearbeider bestaar væsentlig i omgrøftning.

Skolens kvægbesætning er steget fra 56 dyr i 1906 til 60 dyr i 1910. Antallet av voksne kjør var henholdsvis 37 og 40 stkr.

Melkemængden var i 1906 71 700 kg. og i 1910 75 550 kg., mens bruttoindtægten av kvægholdet i sin helhet var kr. 11 358.96 og kr. 11 377.35 henholdsvis for aarene 1906 og 1910.

Sommeren 1908 opførtes et tidsmæssig svinehus, som avgir rum for ca. 30 voksne svin. Siden nævnte tid har landbruksskolen hat amtets svineavlsstation for stor Yorkshire. Svineholdet gav i 1910 en bruttoindtægt av kr. 2 230.

I haven blev et drivhus bygget sommeren 1908. Havens bruttoindtægt, som i 1906 utgjorde kr. 2 846.51, var i 1910 kr. 3 261.32.

Angaaende skogkulturen meddeles, at der i femaarsperioden ialt er utplantet 109 000 stkr. furu og gran i skolens utmark. Derhos er der i skolens skog gravet noget over 500 m. aapen grøft».

f) Søndre Bergenhus amts landhusholdningsselskap.

Dette selskap spiller en betydningsfuld rolle i arbeidet for amtets utvikling, særlig paa jordbrukets omraade. Om selskapets virksomhet i femaaret 1906—1910 skal jeg meddele følgende oplysninger:

Landhusholdningsselskapets virksomhet har i femaaret været fortsat paa samme grundlag som tidligere aar.

Av hoppeskuer har der været holdt gjennemsnitlig 5 pr. aar. Fosterbidrag for præmierte hingster har været ydet gjennemsnitlig 5 hesteeiere pr. aar; hver har faat 50 kroner. Der er pr. aar utdelt 13 oksebidrag à kr. 20. Av avlsvædere er med bidrag (½ av indkjøpssummen) av selskapet indkjøpt 13 pr. aar.

De pengemidler, som selskapet aarligaars har kunnet avse til dyrkning av jord, har for det meste været overlatt Bergens Myrdyrkningsforening. I 1906 og 1907 var bidraget til myrdyrkningsforeningen 1 200 kroner pr. aar, i 1908, 1909 og 1910 kr. 1 500 pr. aar.

Præmier og præmielaan til opdyrkning av jord er gjennem selskapet ydet kun 1 aar, nemlig i 1908 med et samlet beløp stort kr. 5 115.

De kortvarige kurser i havebruk har været fortsat og efter 1907 holdt ved Stend landbruksskole.

Ogsaa foredragskurset for landmænd fortsattes ved Bergens museum i aarene 1906—1907 og 1908. I 1909—1910 blev det foreløbig indstillet og erstattedes av korte foredragskurser utover bygderne. Alle disse kurser har hat god søkning. Til kurset i Bergen utdeltes hvert aar henimot kr. 600 for deltagere.

Kurser i grønsakers og frugters anvendelse i husholdningen har været fortsat. Der er holdt 4 saadanne kurser pr. aar, hvert paa 8 dage, 1 paa Voss, 1 i Hardanger og 2 paa Stend landbruksskole. Deltagernes antal har været gjennemsnitlig 65 pr. aar. Likeledes har korte, 2—3 ukers kurser i fjøsstel været holdt, dels ved amtsagronom Berge, dels ved vandrelæreren, som er ansat i «Selskapet for Norges Vel».

En række kurser i husflid har ogsaa været holdt omkring i bygderne. For kvindernes vedkommende har dette nærmest været kurser i vævning. Disse har varet i 8 uker. For mændenes vedkommende har det været 6 ukers kurser i træarbeide.

Til utdeling av bikuber og undervisning i biavl har været bevilget 100 kroner pr. aar, til fjærfæavl kr. 100—200 pr. aar, kaninavl kr. 50 pr. aar, utdeling av havefrø omkr. kr. 100 pr. aar.

Foruten til mindre husflids- og havebruksutstillinger omkring i bygderne bidrog selskapet med kr. 2 000 til en husflids- og sportsutstilling, som holdtes i Bergen 1910, og med kr. 1 000 til en landshavebruksutstilling, som holdtes om høsten samme aar i sportsutstillingens nu ledigblevne lokaler. Denne utstilling iverksattes av Søndre og Nordre Bergenhus amts landhusholdningsselskaper, selskapet «Havedyrkningens venner» og Bergens gartnerforening i fællesskap. Den var den største og i flere henseender mest virkningsfulde havebruksutstilling, som har været holdt i Norge.

Bergens hestemarked oprettedes efter selskapets foranstaltning i 1906.

Svineavlsstationen har været i virksomhet hele femaaret. Den flyttedes i 1906 fra Norheimsund til Ølen og i 1908 til Stend landbruksskole.

I 1906 blev der desuten oprettet en svineavlsstation i Etne for landssvin. Denne har siden været i virksomhet og hat held med sig.

Utvalgsskuerne har været fortsat. Nye skuer i avsidesliggende bygder, som fra først av ikke kunde tages med, er stadig blit oprettet. Utgifterne til denne foranstaltning har stadig steget og var i 1906 11 400 kroner, i 1910 kr. 14 000.

Kvægutstillinger med bidrag av stat og amt har været avholdt. Efterat utvalgsskuerne var kommet i virksomhet, blev der foretat en forandring, idet der istedetfor 3 kvægutstillinger, 1 for hvert fogderi, beholdtes kun 1, som veksler mellem de 3 fogderier. 2 av de oprindelige utstillinger er altsaa sløifet.

Denne ordning traadte i kraft 1906. 2 faareutstillinger har været holdt aarlig, avvekslende i amtets forskjellige strøk.

De vestlandske landhusholdningsselskapers fælles-indkjøpsforening for kraftfôr, saafrø og kunstig gjødsel, som traadte ikraft 1901, og som da stod under administration av de 4 vestlandsamter, har fortsat sin virksomhet og faat stadig større tilslutning. Efter 1905 er Stavanger amt uttraadt, mens de øvrige 3 amter fremdeles driver forretningen. Forretningen ledes av et styre valgt av landhusholdningsselskaperne. Som øverste instans staar landhusholdningsselskapernes bestyrelser. I 1905 — efterat Stavanger amt var fratraadt — hadde foreningen en samlet omsætning stor kr. 42 117, i 1910 kr. 83 000. I 1910 blev foreningens navn forandret til «Det vestlandske kjøpelag». Samme aar blev besluttet at ansætte en fast disponent for forretningen og oprettet eget lager, hvor varer kunde faaes til enhver tid. Tidligere var forretningsføreren en grosserer i Bergen, som kun hadde at gjøre indkjøp av varer vaar og høst.

I 1910 foranstaltet selskapet avholdt en maskin- og redskapsprøve ved Stend landbruksskole.

Stipendier har været utdelt hvert aar til forskjellige formaal, deriblandt hvert aar 4—500 kroner til en fællesreise for gaardbrukere.

Selskapets tjenestemænd har i femaaret været 2 amtsagronomer og 1 amtsgartner. Desuten sekretær og kasserer.

Selskapets indtægter, som nu hovedsagelig skriver sig fra aarlige bevilgninger fra stat og amt, har i femaaret vekslet mellem kr. 33 000 og kr. 40 000.

Tabel over de foranstaltninger, hvortil landhusholdningsselskapet i 1906—1910 fortrinsvis har ydet bidrag.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Utdeling av bøker, tidsskrifter etc.	739	680	711	630	774
Okseholdsbidrag	300	260	100	80	120
Kjøp av stamvædere	286	582	624	533	318
Fjøsskuer	-	-	-	40	-
Hoppeskuer, springpenger	450	550	1 653	930	509
Utdeling av havefrø	110	95	100	142	127
Have- og husflidsutstillinger	97	-	-	30	3 304
Stipendier	1 761	2 769	1 623	1 385	1 027

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr..	Kr.	Kr.
Kvæg- og faareutstillinger	870	2 000	2 000	2 600	2 635
Utvalgsskuer og bedækningssedler	11 407	11 760	13 000	13 472	14 034
Fjærfæavl	100	150	200	144	200
Biavl	100	100	100	100	100
Kaninavl	-	50	50	-	50
Svineavl	863	454	287	366	53
Dyrkning av jord	1 200	1 354	1 500	1 548	1 525
Præmier og præmielaan	-	-	5 115	-	-
Amtsagronomer	3 500	3 500	3 725	3 800	3 800
Amtsgartner	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Herredsgartnere	75	140	245	76	438
Korte kurser av forskjellig slags	1 550	1 724	1 420	1 341	830
Kontrolforeninger	60	100	100	-	-
Husflidskurser	-	-	400	450	200
Vestlandskvæg og -hester (utstillingen 1907)	-	705	-	-	-
Maskin- og redskapsprøve	-	-	-	-	432

g) Landbrukets gjældsforhold.

Tinglæste og avlæste panteheftelser i faste eiendomme har i femaaret utgjort:

Sorenskriverier.	Tinglæste heftelser.		Avlæste heftelser.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.
Søndhordland	1 795	3 631 095	1 122	1 332 500
Midthordland	3 368	8 318 926	1 618	4 026 926
Nordhordland	2 209	3 561 996	1 419	1 761 525
Hardanger og Voss	1 833	14 163 453	1 099	4 390 652
Ialt i amtet	9 205	29 675 470	5 258	11 511 603
mot i femaaret 1901—1905	8 531	14 954 149	5 644	10 989 949
« - — 1896—1900	7 200	17 202 663	5 017	7 613 215

Av tvangsauktioner over fast gods er avholdt:

	Antal.	Beløp.
		Kr.
Søndhordland	24	113 925
Midthordland	69	437 576
Nordhordland	36	131 482
Hardanger og Voss	40	155 870
Ialt i amtet	169	838 853
mot i femaaret 1901—1905	259	1 344 838
« — 1896—1900	170	640 021

Som det vil sees, er der en usedvanlig stor stigning med hensyn til de tinglæste heftelsers beløp, forsaavidt angaar Hardanger og Voss sorenskriveri. Denne stigning skyldes de betydelige industrielle anlæg, som i femaaret er opstaat i Odda og Tyssedal. Tvangsauktionerne viser adskillig nedgang, baade hvad antal og beløp angaar.

Av Hypotekbankens aarlige beretninger, som forelægges Stortinget, hitsættes følgende opgaver vedkommende dette amt:

1. Opgave over de fra amtet indsendte laaneandragender og beløp:

Aar.	Antal.	Beløp.
		Kr.
1906	206	453 100
1907	165	339 300
1908	331	796 100
1909	240	539 900
1910	252	613 400

2. Samlet antal av de inden amtet i femaaret bevilgede laan og disses beløp m. v.

Aar.	Antal obligationer.	Matrikelskyld.	Laanesum.	Eiendommenes værdi.	Tidligere heftelser.
			Kr.	Kr.	Kr.
1906	149	304.29	289 400	1 152 798	78 879
1907	172	388.27	399 100	1 382 235	86 859
1908	167	304.98	352 500	1 111 345	60 608
1909	162	294.01	397 800	1 265 128	104 896
1910	194	393.67	436 900	1 512 585	129 799

3. Av Hypotekbankens samlede utlaan faldt i femaaret paa dette amt:

Aar.	Samlet utlaan for hele landet.	Derav paa amtet.
	Kr.	Kr.
1906	157 406 537	5 252 121
1907	164 682 118	5 533 747
1908	168 830 516	5 754 819
1909	178 816 088	6 016 396
1910	190 026 118	6 324 993

Jordbrukets gjældsforhold har i femaaret stillet sig nogenlunde gunstig. Den tidligere lette adgang til at faa laan av Hypotekbanken blev dog fra midten av aaret 1909 noget indskrænket.

Værdien av gjorte forbedringer paa gaardsbrukene overstiger vistnok betydelig den økede gjældsbyrde.

h) Sammenslutning vedkommende bedriften m. v.

Av kooperative foreninger fandtes ved utgangen av 1910:

Foreningens navn.	Naar stiftet.	Medlemsantal i 1910.	Omsætning i 1910.
			Kr.
Solheimsvikens brødforening	1884	650	96 000.00
Seimstrands forbruksforening	1897	84	44 000.00
Valleviks do.	1892	14	5 000.00
Laksevaags do.	1874	400	125 000.00
Laksevaags brødforening	1886	284	53 091.00
Kalands handelsforening	1908	22	8 000.00
Dale brødforening	1908	40	33 000.00
Dale handelsforening	1909	70	39 000.00
Evanger forbruksforening	1872	441	238 735.00
Fane do.	1874	377	156 280.45
Nesttun do.	1889	130	74 762.87
Hop do.	1894	108	50 400.00
Fuse do.	1908	20	1 000.00
Eikelandsfjordens forbruksforening	1908	30	12 081.09
Øvre Haalandsdalen do.	1905	25	3 000.00
Hjelmaas handelsforening	1900	40	30 000.00
Arne do.	1904	30	25 000.00
Arne forbruksforening	1867	162	97 000.00
Lindaas handelsforening	1909	35	16 729.49
Slettens do.	1909	32	13 526.51
Nordangervaagens handelsforening	1906	54	18 000.00
Helle forbruksforening	1908	55	15 600.00
Manger handelsforening	1908	121	37 815.59
Mo do.	1873	125	45 000.00
Revnestrandens handelsforening	1908	55	18 000.00
Sævareidfjordens do.	1908	29	15 288.00
Strandvik do.	1908	28	9 700.00
Næssets do.	1908	26	16 000.00
Odda kooperative selskap		[1]	[1]
Odda handelsforening	1899		
Indre Ullensvang handelsforening	1873		

[1] Det har ikke været mulig at faa opgave fra disse foreninger.

Foreningens navn.	Naar stiftet.	Medlemsantal 1910.	Omsætning 1910.
			Kr.
Ullensvang handelsforening	1870	[1]	[1]
Kinservik do.	1869		
Snekkernes handelslag, Kvam	1908	16	1 200.00
Fyksesund do.	1908	20	5 000.00
Aalvik do.	1908	15	4 000.00
Bulkens forbruksforening	?	170	65 000.00

[1] Det har ikke været mulig at faa opgave fra disse foreninger.

Ulvik forbruksforening er gaat over til aktieselskap.

Det vestlandske kjøpelag er omhandlet foran under beretningen om landhusholdningsselskapets virksomhet i femaaret.

Jeg hitsætter en opgave over landboforeninger og lignende sammenslutninger av næringsdrivende for aaret 1910:

Foreningens navn.	Stiftelses-aar.	Formaal.	Antal medlemmer ved utgangen av aaret 1910.
Mælands landboforening	1897	Redskaps-, fôr- og gjødselindkjøp	50
Askøens landmandsforening	1905	Almindelig virke for landbrukets	35
Kjøkkelviks do.	1906	fremme og fælles indkjøp	40
Storebø landboforening	1910	Fælles indkjøp av gjødning, kraftfôr m. v.	50—60
Bruviks landmandsforening	1905	Fremme av jordbruk	30
Evanger landboforening	1896	Fremhjælpe jordbruket og kreaturstellet, iøvrig alt som vedkommer landbo- og husholdningsvæsen	82
Midthun (Birkeland) sogns landmandsforening	1893	At fremme alt, hvad der omfatter landbruk, havebruk og husdyrstel	80

Foreningens navn.	Stiftelses-aar.	Formaal.	Antal medlemmer ved utgangen av aaret 1910.
Fane sogns landmandsforening	1893	At fremme alt, hvad der omfatter landbruk, havebruk og husdyrstel	60
Bremnes do.	1903	At fremme alt, hvad der omfatter landbruk, havebruk og husdyrstel	25
Søndre Bremnes landmandsforening	1908	At fremme alt, hvad der omfatter landbruk, havebruk og husdyrstel	16
Fitjar sogneselskap	1904	Landbrukets opkomst	-
Olens landmandslag	1898	Fælleskjøp	25
Holsnøens landmandslag	1898	Do.	40
Granvin sogneselskap	1874	Fremme av jordbruksvæsen	64
Øvre Haalandsdalens landboforening	1900	Landbrukets ophjælp	20
Haalandsdalens landbo- og kvægavlsforening	1887	Do.	20
Askelandsreppens landmandslag	1909	Ophjælp av jorddyrkning og kreaturstel	23
Haukelands landmandsforening	1896	At skaffe billig gjødsel, kraftfôr og frø	32
Mimelands landmandsforening	1903	At skaffe billig gjødsel, kraftfôr og frø	25
Gjerstad landboforening	1896	At samle bygdens gaardbrukere til fælles arbeide for deres økonomiske og sociale interesser	140
Haus do.	1885	Ophjælp av jordbruk og kvægavl	30
Arne sogneselskap	1901	Do.	40
Rosslands landmandsforening	1908	Til jordbrukets fremme	36
Eknesvaag landbo- og kvægavlsforening	1906	Ophjælp av landbruk og kvægavlen	20
Korsdalens landmandsforening	1892	Landbrukets fremme	30
Tørvikbygdens landmandsforening	1896	Do.	22

Foreningens navn.	Stiftelses-aar.	Formaal.	Antal medlemmer ved utgangen av aaret 1910.
Masfjorden sogneselskap ..	1883	Landbonæringens fremme	42
Modalens landbulag.....	1893	Fæavl og saueavl. Fælles indkjøp av fôr og kunsthevd.....	38
Eksingedalen bondelag...	1906	Ophjælp av jordbruk m. v.	26
Os landmandsforening.....	1879	Ophjælp av jordbruk og kvægavl..	83
Røldal landmandsforening...	1907	Fremhjælp av landbruket.....	50
Samnanger landboforening.	1897	Ophjælp av jordbruk og kvægavl..	30
Skaanevik do. .	1890	Ophjælp av jordbruket	32
Stord landmandsforening.....	1898	Landbrukets fremme	100
Strandebarm landboforening	1893	Ophjælp av landbonæringen	30
Strandvik do.	1900	Ophjælp av landbruket.....	-
Sævareid arbeiderforening..	1910	Arbeidernes interesser.....	61
Revnestranden landboforening	1903	Ophjælp av landbruket.....	20
Revnestranden kvægavlsforening.....	1902	Kvægavlens fremme.....	18
Sævareidfjordens kvægavlsforening	1903	Do.	10
Næssets landboforening.....	1900	Ophjælp av landbruket.....	30
Vindenes okseholdsforening.	1908	Ophjælp av landbruket og kvægbestanden.....	16
Ulvik landbolag.....	1879	Fremme av jordbruksvæsen	45
Ullensvang landboforening	1884	Landbrukets ophjælp	50
Ullensvang havebruksforening	1897	Havebrukets ophjælp.....	65
Mundheimdalens landboforening.....	1901	Ophjælp av landbonæringen	25
Norheimsunds bondelag ..	1897	Landøkonomiske interesser drøftes og optræden i fællesskap med salg av landmandsprodukter	25
Øystese sogneselskap (bondelag).....	1880	Do.	58

Foreningens navn.	Stiftelses-aar.	Formaal.	Antal medlemmer ved utgangen av aaret 1910.
Snekkerhaandverkernes handelslag, Vikør	1908	Fælles indkjøp av de til bedriften fornødne varer	13
Vikør landmandsforening	1856	Landbrukets ophjælp	40
Vikør gjødselsindkjøpsforening	1904	Do.	85
Vossestrandens landboforening	1887	Virke for kvægavlens og landbonæringens fremme	53

i) Arbeidsforhold.

Landbrukets arbeidsforhold har i femaaret ikke været særdeles gunstig. Der har været noksaa knap tilgang paa arbeidshjælp, og arbeidslønnen har gjennemgaaende været stigende. Aarsaken til dette forhold ligger antagelig nærmest deri, at saa mange av landsungdommen — baade den mandlige og kvindelige — foretrækker at søke sit livserhverv i byerne eller i fabrikker paa landet. Den storindustri, som i løpet av femaaret er begyndt i Odda, har ogsaa bidraget adskillig til at vanskeliggjøre gaardbrukernes arbeidsforhold.

Den sedvanlige aarsløn i penger for en almindelig tjenestegut var i 1910 fra 140—400 kr.

Gjennemsnitlig:

	1910.	1905.
i amtet	kr. 215	kr. 170
- Søndhordland	« 218	« 151
- Midthordland	« 207	« 182
- Nordhordland	« 182	« 148
- Hardanger og Voss	« 253	« 202

Hertil kommer værdien av kost, losji m. v.

I 1 herred angives lønnen til 400 kr., i 3 til 350 kr., i 3 til 300 kr., i 6 til 250 kr., i 1 til 225 kr., i 1 til 220 kr., i 14 til 200 kr., i 3 til 180 kr., i 1 til 160 kr., i 11 til 150 kr. og i 1 til 140 kr.

For tjenestejenter fra 80—150 kr.

Gjennemsnitlig:

	1910.	1905.
i amtet	kr. 113	kr. 90
- Søndhordland	« 115	« 91
- Midthordland	« 109	« 85
- Nordhordland	« 108	« 92.5
- Hardanger og Voss	« 121	« 93

I 4 herreder angives lønnen til 150 kr., i 1 til 140 kr., i 1 til 135 kr., i 17 til 120 kr., i 2 til 110 kr., i 19 til 100 kr. og i 2 til 80 kr.

Værdien av tjeneres kost og losji er opgit at være:

For tjenesteguttter fra 100—400 kr.; gjennemsnitlig:

	1910.	1905.
i amtet	kr. 188	kr. 168
- Søndhordland	« 163	« 155
- Midthordland	« 217	« 185
- Nordhordland	« 183	« 153
- Hardanger og Voss	« 188	« 181

I 3 herreder er værdien sat til 100 kr., i 1 til 120 kr., i 2 til 140 kr., i 8 til 150 kr., i 1 til 160 kr., i 10 til 180 kr., i 13 til 200 kr., i 3 til 225 kr., i 3 til 250 kr., i 1 til 260 kr. og i 1 til 400 kr.

For tjenestejenter fra 80—300 kr.; gjennemsnitlig:

	1910.	1905.
i amtet	kr. 157	kr. 143
- Søndhordland	« 131	« 129
- Midthordland	« 188	« 167
- Nordhordland	« 159	« 134
- Hardanger og Voss	« 148	« 144

Værdien opgives i 2 herreder til 80 kr., i 1 til 90 kr., i 1 til 100 kr., i 6 til 120 kr., i 1 til 125 kr., i 5 til 130 kr., i 1 til 140 kr., i 9 til 150 kr., i 4 til 160 kr., i 3 til 175 kr., i 4 til 180 kr., i 7 til 200 kr., i 1 til 208 kr. og i 1 til 300 kr.

Sedvanlig dagløn for husmænd og dagarbeidere er opgit saaledes:

	Paa egen kost.		Paa husbondens kost.	
	Sommeren 1910.	Vinteren 1910—1911.	Sommeren 1910.	Vinteren 1910—1911.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
For husmænd (pligtarbeide)	1.50—3.00	1.00—2.50	0.80—2.00	0.80—1.75
Gjennemsnitlig.....	2.33	1.75	1.60	1.30
« alm. dagarbeidere: mænd	2.00—3.50	1.30—3.00	1.50—2.75	1.00—2.50
Gjennemsnitlig.....	2.88	2.23	2.17	1.33
« alm. dagarbeidere: kvinder....	1.00—2.50	0.80—2.00	0.80—1.80	0.50—1.25
Gjennemsnitlig.....	1.59	1.16	1.12	0.79

For pligtarbeide for husmænd er opgave kun avgit for herrederne Austrheim, Fitjar, Fjeld, Fjelberg, Herlø, Hjelme, Hosanger, Kvinnherred, Manger, Modalen, Strandvik, Sveio, Tysnes, Valestrand og Vikebygd.

3. Skogdrift.

Skogen i amtet bestaar væsentlig av furu og birk. Desuten findes der endel anden løvskog som asp, ask, or og hassel. I Voss tillike noget granskog.

Skogen er gaat merkbart frem med hensyn til bestandens tæthet, vekslerlighet o. lign. i Aarstad, Aasene, Alversund, Austevold, Finnaas, Fitjar, Fjelberg, Haalandsdalen (ungskogen), Hammer, Haus, Lindaas, Manger (den plantede skog), Os, Røldal, Samnanger og Voss. Den er gaat merkbart tilbake i Stord, Strandvik (i tæthet), Valestrand og Vikebygd. Ellers er den uforandret.

Skogen er gaat merkbart frem med hensyn til dimensioner i Aarstad, Aasene, Austevold, Finnaas, Fjeld, Hammer, Haus, Jondal, Kvinnherred, Røldal og Ullensvang. Den er derimot gaat merkbart tilbake i Fitjar, Fjelberg, Haalandsdalen, Os, Samnanger, Skaanevik, Stord, Strandvik, Vikebygd og Voss. Ellers er den uforandret.

Større salgslast leveres i noget omfang frå Fjelberg, Kvinnherred, Stord, Ulvik, Ullensvang, Varaldsø og Voss, i ringe omfang fra Aasene, Austevold, Bruvik, Fuse, Granvin, Haalandsdalen, Hammer, Haus, Jondal, Lindaas, Masfjorden, Os, Samnanger, Strandebarm, Strandvik, Sveio, Tysnes og Vossestranden. I de øvrige herreder leveres større salgslast slet ikke.

Smaatømmer leveres i noget omfang fra Fjelberg, Masfjorden, Os, Samnanger og Varaldsø, i ringe omfang fra Askøen, Bruvik, Finnaas, Fuse, Granvin, Haalandsdalen, Hosanger, Jondal, Lindaas, Modalen, Stord, Strandebarm, Strandvik, Sveio, Ulvik, Voss og Vossestranden. I de øvrige herreder leveres smaatømmer slet ikke.

I Granvin, Tysnes, Varaldsø og Voss kjøpes ikke bygningstømmer. I alle andre herreder maa der kjøpes bygningstømmer, i Evanger dog uvæsentlig og i Stord i ringe omfang.

Salg av brændeved er uten nogen betydning for Aarstad, Aasene, Alversund, Askøen, Austrheim, Fane, Fjeld, Herlø, Manger, Røldal, Sund, Sveio, Valestrand og Vikebygd. I de øvrige herreder er salget av betydning. I Bruvik og Kvam av megen betydning; i Austevold, Finnaas og Fitjar derimot kun av ringe betydning. Herrederne Aarstad, Aasene, Alversund, Askøen, Austevold, Fane (ubetydelig), Finnaas (litt), Fitjar (noget), Fjeld, Hammer (delvis), Haus (delvis), Herlø, Hjelme, Lindaas (ringe omfang), Manger, Røldal (noget), Stord (ringe omfang) og Sund maa kjøpe brændeved.

Stenkul brukes til brændsel i nogen utstrækning i Aarstad, Aasene, Alversund, Askøen, Fitjar, Finnaas, Fjeld, Fjelberg, Hammer, Haus, Herlø, Jondal, Skaanevik, Stord, Strandvik, Sund, Kvam og Voss.

Koks brukes til brændsel i Aarstad, Aasene, Alversund, Askøen, Finnaas (litt), Fjeld (ringe), Hammer, Haus, Jondal, Stord (litt), Strandvik (litt) og Kvam (litt).

Torv brukes (tildels i betydelig omfang) i alle herreder undtagen Aarstad, Bruvik, Eidfjord, Fuse, Granvin, Haalandsdalen, Hosanger, Jondal, Masfjorden, Modalen, Os, Samnanger, Strandebarm, Tysnes, Ulvik og Ullensvang.

Torvmyr av betydelig utstrækning findes i Aasene, Askøen (noget), Austevold, Austrheim (betydelig omfang), Etne, Fitjar, Fjelberg, Fjeld, Fuse, Hammer, Haus, Herlø, Hjelme, Lindaas og Manger (begge betydelig omfang), Røldal, Strandvik, Sund, Kvam (ringe omfang) og Vossestranden.

Ikke i noget herred foregaar større torvdrift. Der drives kun til husbruk.

Tøndebaand sælges i Haalandsdalen, Strandebarm, Ullensvang, Varaldsø og Kvam.

Stav sælges i Askøen og Haalandsdalen. Fra Askøen leveres tillike gjærdematerialer, dog kun i ringe omfang.

Av tømmer, bord og planker leveres endel fra Lindaas, Manger og Masfjorden. Fra Masfjorden leveres tillike birkebark og næver. Tønder

leveres fra Skaanevik og Varaldsø. I Strandebarm gaar en hel del av skogen med til baatbygning.

Fra Voss leveres en del juletræer til salg i Bergen.

Herrederne Alversund, Eidfjord, Fuse, Granvin, Haus, Hosanger, Jondal, Masfjorden, Os, Røldal, Modalen, Samnanger, Skaanevik, Tysnes, Ulvik, Ullensvang, Valestrand, Vikebygd og Vossestranden kjøper ikke andre — forædlede eller uforædlede — skogprodukter. I de øvrige herreder kjøpes adskillige bygningsmaterialer, tildels alt som trænges (saaledes Austevold, Fitjar, og Sund).

Prisen paa birkeved pr. meterfavn i aaret 1910 varierte fra 13 kr. (i Eidfjord og Granvin) —22 kr. (i Fjeld). Den almindeligste pris var 16—18 kr.

Prisen paa or (older) varierte fra 9 kr. (i Etne, Granvin, Masfjorden, Røldal, Ulvik og Ullensvang) —17 kr. (i Fjeld og Lindaas). Den almindeligste pris var 11—12 kr.

Prisen paa furu varierte fra 9 kr. (i Granvin) —18 kr. (i Fjeld). Den almindeligste pris var 13—14 kr.

Snaumark skikket til skogkultur findes i betydelig omfang i Aasene, Alversund, Askøen, Etne, Finnaas, Fitjar, Fjeld, Herlø, Hjelme, Manger, Røldal og Tysnes; i ringe omfang eller slet ikke i Masfjorden, Modalen (slet ikke), Os, Samnanger, Strandebarm, Ulvik, Ullensvang, Varaldsø, Vikebygd, Kvam, Voss (slet ikke) og Vossestranden.

Private skogeiere har foretat saaning eller plantning i noget omfang i Etne og Evanger, Fjeld, Granvin, Hammer, Røldal, Ulvik og Kvam, slet ikke i Austevold, Eidfjord, Fuse, Haalandsdalen, Herlø, Jondal, Strandvik, Sveio, Tysnes, Vikebygd og Vossestranden. I de øvrige herreder har saaning eller plantning fundet sted i ringe omfang.

Utgrøftning av skogmyr er foretat av private skogeiere i ringe omfang i Evanger, Fjeld, Granvin, Hosanger, Modalen, Stord og Voss. I de øvrige herreder er utgrøftning slet ikke foretat.

Indsamling av kongler til utvinding av træfrø er foretat i ringe omfang i Evanger, Stord og Voss. I de øvrige herreder foretages ingen saadan indsamling.

I enkelte av amtets herreder angives skogskjøtslen i sin almindelighet at være gaat fremad, derved at der plantes endel, hugges forsigtigere og vernes bedre om skogen. I de fleste er det dog væsentlig ved plantning at fremgangen spores. I flere herreder er der ingen fremgang at spore.

Naar skogskjøtselen viser fremskridt i enkelte av amtets herreder, skyldes dette vistnok i første række Bergens Skogselskaps virksomhet, som med kraft har været fortsat i femaaret. Selskapet har hat samme antal underavdelinger som nævnt i forrige femaarsberetning. Om selskapets virksomhet hitsættes følgende oplysninger:

Bevilgning til plantning paa fredskogsbetingelser vil fremgaa av denne oversigt:

I 1906	optat	16	felter	med	et	areal	av	1 014	maal,	bevilgning	kr	6 327.00
« 1907	«	16	«	«	«	«	«	1 277	«	—	«	6 387.20
« 1908	«	20	«	«	«	«	«	1 308	«	—	«	7 138.00
« 1909	«	15	«	«	«	«	«	1 341	«	—	«	6 508.00
« 1910	«	17	«	«	«	«	«	1 908	«	—	«	7 941.00
I femaaret	optat	84	felter	med	et	areal	av	6 848	maal,	bevilgning	kr.	34 301.20
Optat tidligere		212	«	«	«	«	«	13 238	«	—	«	58 581.56
Ialt	optat	296	felter	med	et	areal	av	20 086	maal,	bevilgning	kr.	92 882.76

Foruten denne plantning paa fredskogsbetingelser har en del jordeiere gaat igang med større og mindre skoganlæg for privat regning under selskapets tilsyn og ledelse.

Gjennem skogselskapet er der inden amtet i femaaret ialt utplantet 4 600 000 planter. Dette svarer til et beplantet areal av 9 200 maal. De herreder, hvor der er plantet mest, er Alversund, Askøen, Granvin, Fitjar, Fjeld, Hammer, Herlø, Manger, Lindaas og Sveio.

For at faa gjennemført en mere rationel behandling av naturskogen har skogselskapet sat igang korte kurser i skogbehandling. Disse kurser, som ledes av amtsskogmesteren, og hvis undervisning foregaar i skogen, har kunnet glæde sig ved en noksaa stor tilslutning.

Avgrøftning av vandsyk skogmark har selskapet ogsaa arbeidet for at faa fremmet; men paa grund av liten tilgang paa arbeidsfolk er dog kun mindre arbeider utført.

Planteskolen paa Søfteland er utvidet, saa den nu optar et areal av 150 maal dyrket jord, hvorav ca. 90 maal brukes til planteskoledrift. Skolen producerer nok planter til begge Bergenhusamters behov og har enkelte aar kunnet levere endel utenfor amterne.

Voss klængstue kjøpte skogselskapet av Staten i 1908. I femaaret er klænget ca. 800 kg. furufrø. I 1909 og 1910 klængedes ikke, da der ikke fandtes kongler paa furuen. Mest kongler samles paa Voss. Desuten endel i Evanger og Stord.

Amtsskogmesteren har i femaaret foruten inspektion av plantninger, veiledning og kurser i skogbehandling ogsaa læst skogbrukslæren ved Stend landbruksskole og Hjeltnes havebruksskole. Foruten foredrag ved de av landhusholdningsselskapet arrangerte foredragskurser har han ogsaa avholdt en hel del foredrag rundt om i amtet.

Tømmerfløtning finder ikke sted i nogen utstrækning i dette amt. Der er i femaaret kun foretat fløtning i Vosseelven og Raumdalselven, begge i Voss. Her er i femaaret følgende antal tylvter tømmer og smaalast sluppet i vasdraget:

I 1906	24	tylvter
« 1907	10	—
« 1908	47	—
« 1909	35	—
« 1910	132	—

Dimensionerne har gjennemsnitlig utgjort:

a) For det større tømmers vedkommende ca. 8 alen 9″ top
b) « smaalastens — 5 « 5″ «

Med hensyn til Statens skoger inden amtet oplyses følgende:

1. Arealet av de under forvaltningen henhørende skoger er:

   3 686.66 ha. barskog, 635.20 ha. løvskog, 946.58 ha uproduktivt.

2. Værdien av skogene: 380 000 kr., bruksretten ikke fradraget.

3. Utbytte av skogene i femaaret 1906—1910:

27 701 stkr. tømmer til nettopris	kr.	52 609.73
10 247 « mindre gavntrær til nettopris	«	6 364.51
1 792.99 m.³ ved til nettopris	«	5 554.37
Tilsammen	kr.	64 528.61

4. Avgrøftet mark i samme tidsrum 2 321 ar.

5. Utplantet « - « « 1 217 730 planter.

4. Fiskerier.

a) Saltvandsfiskerierne.

En betydelig del av befolkningen i dette amt deltar i vaarsild-, storsild-, skrei-, fetsild-, brisling- samt bankfisket. Derhos deltar et temmelig stort antal fiskere i makrelfisket i Nordsjøen, et fiske, hvis betydning i den senere tid har tiltat. Brislingfisket har ogsaa været i stadig ut-

vikling, idet efterspørslen efter brisling fra hermetikfabrikkerne har været sterkt voksende. Utviklingen paa fiskeriernes omraade i femaaret skyldes for en ikke uvæsentlig del indførelsen av motorer i fartøierne. Anvendelsen av denne mekaniske drivkraft har været i sterk utvikling. Desuten har man i femaaret gjort en begyndelse med indførelse av snurpenøter, særlig under vaarsild- og brislingfisket.

Hummerfisket har været drevet langs kysten i omtrent samme utstrækning som tidligere. Priserne paa hummer har været stigende.

Østersfisket har ikke vist fremgang.

I kystdistriktet nærmest omkring Bergen drives sei-, hyse- og torskefiske omtrent aaret rundt. Fisken sælges for den største del i Bergen.

Jeg vedlægger opgaver over værdiutbyttet av amtets kystfiskerier i femaaret og over antallet fiskere fra amtet i samme tidsrum.

(Se tabellen næste side.)

b) Ferskvandsfiskerierne.

Jeg henviser til nedenstaaende opgave over laks- og sjøørretfisket i elvene og i sjøen i amtet i femaaret samt over antallet av benyttede kilenøter i samme tid samt over utklækning av laks og ørret.

(Se tabellerne side 63, 64 og 65.)

---

5. Bergverksdrift.

Ifølge bergmesterens indberetninger har bergverksdrift fundet sted paa følgende steder i Søndre Bergenhus amt:

1. Paa Stord.

Kisforekomsterne, som i 1907 gik over til aktieselskapet Stordø kisgruber, har været i drift.

Belæg gjennemsnitlig ca. 41 mand. Produktion ca. 9 628 svovelkis.

Selskapet har i femaaret begyndt en stor utvindelse av driften og opførelse av moderne knuseri og vaskeri ved elektrisk kraft samt bygning av en elektrisk jernbane fra gruberne til eksportstedet Sagvaag. Herom oplyser bergmesteren:

«Det forløpne aar kan betragtes hovedsagelig som et byggeaar. Arbeidet i gruben har været drevet for at undersøke malmforekomsternes mægtighet

Værdiutbyttet av Søndre Bergenhus amts kystfiskerier for aarene 1906—1910.

A a r.	Skrei.	Fetsild.	Vaarsild.	Storsild.	Brisling.	Smaasild.	Makrel.	Laks- og sjøørret.	Andre fiskerier.	Hummer.	Østers.	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	19 272	8 599	1 814 120	98 754	492 205	32 190	7 805	121 643	113 821	53 549	3 660	2 765 618
1907	23 840	1 320	1 606 955	9 300	744 090	60 045	15 335	156 722	126 946	71 920	2 070	2 818 543
1908	16 730	537	698 752	-	461 691	20 745	2 100	133 446	142 942	63 884	2 320	1 543 147
1909	10 434	-	565 455	-	629 676	64 525	3 765	111 035	139 656	97 112	2 350	1 624 008
1910	16 190	4 000	599 386	-	527 020	45 465	27 675	159 393	150 907	108 902	2 150	1 641 088

Antal fiskere fra Søndre Bergenhus amt, som i femaaret 1906—1910 har deltat i:

A a r.	Skrei-fisket.	Fetsild-fisket.	Makrel-fisket.	Vaarsild-fisket.[1]
1906	400	605	256	5 900
1907	350	30	321	5 900
1908	620	24	60	5 300
1909	750	-	130	5 000
1910	750	30	206	5 300

[1] Ifølge meddelelse fra opsynschefen.

Høstmakrelfisket i Nordsjøen (dorgefisket).

A a r.	Antal fartøier.	Besætning.	Fangst-mængde.	Værdi.
			Tønder.	Kr.
1906	66	379	4 368	162 600
1907	105	696	5 801	242 505
1908	140	935	12 708	499 212
1909	185	1 074	10 685	409 576
1910	156	990	18 192	465 755

Opgave

over laks- og sjøørretfisket i elvene i Søndre Bergenhus amt 1906—1910.

Elver.	Kilogram.					Kroner.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Etneelven	512	464	230	345	180	666	600	300	450	306
Aapoelven	-	100	-	184	202	-	150	-	189	397
Kinsaaen	110	236	190	140	164	185	410	290	230	262
Eidfjordelven	1 055	677	1 180	900	455	1 660	1 033	1 716	1 170	595
Granvinselven	444	271	252	330	328	515	391	430	360	304
Oselven	60	100	60	40	30	120	170	110	160	60
Daleelven	300	416	264	168	227	460	752	410	229	387
Vosseelven	3 673	4 259	3 698	3 883	4 229	4 917	6 397	5 469	4 984	6 398
Eksingdalselven	195	200	144	80	181	303	358	220	104	270
Moelven	25	80	50	30	25	40	120	100	50	50
Loneelven	370	330	180	230	15	490	430	333	360	30
Anvikselven	300	750	630	500	-	270	600	630	400	-
Matreelven	-	40		40	-	-	30		30	-
Tilsammen	7 044	7 923	6 878	6 870	6 036	9 626	11 441	10 008	8 716	9 059

Opgave
over laks- og sjøørretfisket i sjøen i Søndre Bergenhus amt 1906—1910.

Fogderi. (Sjøfiske).	Kilogram.					Kroner.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Søndhordland	17 285	21 442	14 110	12 555	14 326	26 944	35 510	24 175	18 147	22 247
Hardanger og Voss	3 359	2 910	4 599	3 762	3 162	5 017	4 220	7 143	4 365	3 763
Nordhordland	75 210	86 735	60 845	61 831	75 236	119 356	146 707	107 694	90 161	133 586
Tilsammen	95 854	111 087	79 554	78 148	92 724	151 317	186 437	139 012	112 673	159 596

Opgave
over antallet av benyttede kilenøter i aarene 1906, 1907, 1908, 1909 og 1910.

Søndhordland (fogderi)	henholdsvis	292,	220,	300,	264,	246
Hardanger og Voss (fogderi)	—«—	47,	37,	32,	42,	34
Nordhordland (fogderi)	—«—	585,	571,	566,	574,	541
	Tilsammen	924,	828,	898,	880,	821

Opgave

over utklækning av laks og ørret i Søndre Bergenhus amt i 1905/06—1909/10.

Elver.	1905/06.	1906/07.	1907/08.	1908/09.	1909/10.	Anmerkning.
Etneelven	67 000 [1]	24 500	70 000 [2]	60 000 [3]	46 000	[1] Desuten bortsendt som øierogn til Bergen og Stavanger 40 000. [2] Desuten flyttet til Korsvold 21 000, hvor alt døde. [3] Herav 5 000 ørret.
Granvinselven	[1]	8 000	[2]	-	-	[1] Antal vites ikke, da yngelen ved et uheld gik i bækken. [2] Nedlagt.
Oselven	28 000	19 000	[1]	17 000 [2]	19 000	[1] Ingen stamfisk at faa. [2] Ørret.
Tysseelven	12 000	15 000	[1]	4 000	17 000	[1] Ingen stamfisk at faa.
Eksingdalselven.....	[1]	-	-	-	-	[1] Ubelagt paa grund av rognmangel.
Tilsammen	107 000	66 500	70 000	81 000	82 000	

samt for at forberede avbygningen. Den vundne malm er derfor vundet hovedsagelig ved ortdrift. Undersøkelserne har været drevet ved Høgaasen, Rødklev, Sadalsgangen og Juvahullet.

I dagen var de nødvendige utsprængninger for vaskeriet allerede færdige ved aarets begyndelse. I aarets løp er vaskeribygningen (basert paa 70—100 000 ton pr. aar), kjele og dampcentralen (paa 400 hk. maks.) bygget og alle maskiner montert. For at kunne begynde driften gjenstaar endel indre utbygning.

Taugbane (400 meter lang med 4 procents stigning) er bygget fra gruben til vaskeriets øverste etage. De nødvendige vandledninger for kjele-, drikke- og vaskerivand samt pumpestationer er færdige.

Ved banen fra vaskeriet til Grundvaagsnes er den elektriske utrustning opsat og banen justert Kaien paa Grundvaagsnes tillikemed 2 bunkere à 800 ton er opført under anbud.

Kontorbygning, direktørbolig, sykehus, stigerkontor, borsmie samt stigerbolig er opført.

Nogen opgave over det anvendte antal arbeidere ved de forberedende anlæg i dagen er ikke indløpet.»

2. Paa B ø m m e l ø e n:

Efterat driften av guldforekomsterne hadde været nedlagt i ca. 6 aar, blev den i mars 1906 gjenoptat av selskapet «The King Haakon Gold Mines Ld.»

Arbeidet bestod i forskjellig reparationsarbeide ved baner, bygninger etc. samt opsætning av nyt maskineri til utvinding av guld ved cyankalium istedenfor ved kviksølv. Selve grubearbeidet paabegyndtes i september 1906 med 14 miner. Ved aarets utgang var antallet steget til 30. Driften har været uregelmæssig og belægget variert mellem 10 mand (i 1907) og 47 mand (i 1909). I 1908 var driften indstillet, og gruben blev da overdraget til to englændere, mr. Wilh. W. Hood og mr. John H. Armstrong.

Produktion i 1909: 2.158 kg. guld.

Driften indstilledes i juli maaned 1910.

3. I Ø l v e:

Lysaker kemiske fabrik har fortsat sin drift i gruben Bergs Minde nr. 1.

Belæg ca. 12 mand; produktion ca. 4 083 ton svovelkis.

Driften blev indstillet i 1909.

I J e r n s m u g e t s gamle grube med tilgrænsende forekomster paabegyndte Harper Bros & Co., London, i december maaned 1910 en undersøkelse.

Belæg ca. 17 mand.

4. I Øistese, Hardanger:

I Frostad kisgruber blev i 1909 foretat prøvedrift for tysk regning.

Belæg 10 mand; produktion 300 ton svovelkis.

Forekomsten er liten og ugrei, saa nogen varig drift vanskelig kan opstaa.

5. Paa Varaldsøen:

Valaheien grube blev i 1909 gjenoptat av direktør Chr. Münster og driften fortsat i 1910.

Belæg ca. 24 mand; produktion 468 ton svovelkis.

6. Ved Haukeland i Haus:

I Nygaards grube blev i 1906 optat undersøkelsesarbeide av et fransk selskap.

Belæg ca. 6 mand.

Forekomst er: ganger av kvarts i labradorsten, hvori indsprængt svovel- og kobberkis.

Driften blev indstillet i mars 1908.

Forøvrig har der paa forskjellige steder i amtet været drevet endel skjærpningsarbeide.

6. Industri og haandverk m. v.

a) Industri.

Femaaret 1906 til 1910 maa siges i det hele at ha været meget gunstig for industrien. Mens der ved utgangen av 1905 inden amtet var 145 fabrikanlæg med et samlet antal arbeidere av 5 086, var ved utgangen av 1910 bedrifternes antal 219 og det samlede arbeiderantal 6 775, altsaa en stigning av henholdsvis 74 og 1 689.

Jeg hitsætter nedenfor en fra fabrikinspektøren mottat opgave, som viser bedrifternes antal og art herredsvis, arbeidernes antal (med særskilt opgave for barn og unge mennesker) samt antallet av kraftmaskiner og disses hestekræfter, alt ved utgangen av aaret 1910:

(Se tabellen side 68—77.)

I femaaret 1906 til 1910 har storindustrien holdt sit indtog i amtet, idet a/s «Tyssefaldene» paabegyndte de store vandutbygninger mellem Skjæggedalsvandet (Ringedalsvandet) og Tyssedal med elektrisk kraftstation paa sidstnævnte sted ved Sørfjorden. Ved utgangen av 1910 hadde dette selskap nedlagt en kapital paa noget over 4 millioner kr. Arbeidernes antal

Nr.	Bedrifternes art ordnet herredsvis.	Antal bedrifter.	Kraftmaskinernes antal.			
			Vand.	Damp.	Eksplosions.	Sum.
	Aarstad herred.					
1.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	4		5	1	6
2.	Kemisk industri	1	-	-	1	1
3.	Tekstilindustri	8	4	4	4	12
4.	Garverier	2	1	2	-	3
5.	Træindustri	3	1	1	1	3
6.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	4		3	1	4
7.	Industri for beklædning etc.	2	-	-	1	1
	Askøen herred.					
1.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	5	-	9	3	12
2.	Kemisk industri	6	1	5	-	6
3.	Tekstilindustri	4	1	1	1	3
4.	Papirindustri	1	4	1	-	5
5.	Garverier	2	-	1	1	2
6.	Træindustri	4	2	-	2	4
7.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	4	4	-	1	5
	Alversund herred.					
1.	Garverier	8	2	2	4	8
2.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	2	2		1	3
3.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	1	-	-	1	1
	Hammer herred.					
1.	Tekstilindustri	5	4	4		8
2.	Garverier	5	2	1	2	5
3.	Træindustri	1	1	-	-	1
4.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1	1	-		1
5.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	1	1	-		1
	Aasene herred.					
1.	Tekstilindustri	1	1	-	-	1
2.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1	1	-	-	1

Kraftmaskinernes hk.				Antal arbeidere pr. 31 december 1910:								
Vand.	Damp.	Eksplosions.	Sum.	12–14 aar.		14–16 aar.		16–18 aar.		Voksne.		Sum.
				M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
-	675	6	681	-	-	52	-	37	-	731	6	826
-	-	12	12	-	-	-	-	-	-	5	-	5
118	235	61	414	-	-	10	5	13	22	154	148	352
24	40	-	64	-	-	-	-	4	-	32	-	36
8	55	6	69	-		-	-	2	-	33	-	35
-	30	1	31	2		3	1	1	3	46	26	82
-	-	15	15	-	-	-	-	-	13	11	103	127
-	440	146	586	-	-	29		47	-	748	-	824
50	36	-	86	-		-	-	-	1	80	9	90
80	23	9	112	-	-	7	-	2	-	17	20	46
140	8	-	148	-	-	3	4	2	3	62	28	102
-	20	6	26	-	-	-		-	-	21	-	21
43	-	21	64	-	-	3	-	3	-	15	-	21
160	-	4	164	-		8	10	2	1	25	51	97
12	26	16	54	-		-	-	1	-	33	-	34
80	-	6	86		-	-	-	1	1	5	1	8
-	-	3	3	-	-	2	-	2	-	1	-	5
212	250	-	462	2	2	6	-	8	5	119	228	370
11	18	9	38	-	-	-	-	1	-	39	-	40
15	-	-	15	-	-	-		1	-	12	-	13
25	-	-	25	-	-	-		-		1	-	1
4	-	-	4	-	-		-	1	-	5	-	6
20	-	-	20	-	-	-	2	-		5	2	9
5	-	-	5	-	-	-	-	1	-	2	-	3

Nr.	Bedrifternes art ordnet herredsvis.	Antal bedrifter.	Kraftmaskinernes antal.			
			Vand.	Damp.	Eksplosions.	Sum.
	Hosanger herred.					
1.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	1	1			1
2.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	3	10			10
3.	Træindustri	1	1		-	1
	Fuse, Strandvik og Haalandsdalens herreder.					
1.	Teglverk	1	-	1		1
2.	Papirindustri	1	13	1	-	14
3.	Træindustri	5	5		-	5
4.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	2	1	-	-	1
	Os herred.					
1.	Træindustri	1	1	1	-	2
2.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	2	1	2	-	3
3.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	1		-	1	1
	Fane herred.					
1.	Stenbrud og forarbeidelser av sten og jord	1	1		-	1
2.	Tekstilindustri	4	10		-	10
3.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1	3	-		3
4.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	1	1	-	-	1
	Haus herred.					
1.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	4	4		-	4
2.	Tekstilindustri	5	14		-	14
3.	Industri for beklædning etc.	1	-	-		-
	Bruvik herred.					
1.	Tekstilindustri	1	6	-	-	6
2.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	2	4	1		5
3.	Stenbrud etc.	1	-	-	-	-
4.	Træindustri	1	1	-	-	1

Kraftmaskinernes hk.				Antal arbeidere pr. 31 december 1910:								
Vand.	Damp.	Eksplosions.	Sum.	12—14 aar.		14—16 aar.		16—18 aar.		Voksne.		Sum.
				M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
6	-		6	-	-	-	-	2	-	7	-	9
750	-		750		-	1	-	6	-	63	-	70
3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	2	-	2
	6		6			1		-	-	17	-	18
1 426	75		1 501	-		4	-	6	4	108	8	130
46	-	-	46		-			1	-	13	-	14
30	-	-	30	-			-		-	10	2	12
10	10	-	20	-	-	-	-	1	-	8	-	9
3	18	-	21	6	3	1	5	4	6	9	18	52
-	-	7	7	-		-	-	-		4	-	4
20	-	-	20	1	-	6	-	10	1	49	5	72
330	-	-	330		-	7	2	11	16	127	231	394
300	-	-	300	-		-	-		-	32	-	32
4	-	-	4		-		-	-	-	4	-	4
33	-	-	33	-	-	1	-	2	-	12	-	15
640	-	-	640	1		10	7	15	16	120	210	379
-	-	-	-	-	-	-	-		-	1	-	1
1 190	-	-	1 190	2	1	17	15	18	28	151	234	466
1 963	600		2 563	-	-	-	-	2	-	128	-	130
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	-	30
12	-		12	-		-		-	-	5	-	5

Nr.	Bedrifternes art ordnet herredsvis.	Antal bedrifter.	Kraftmaskinernes antal.			
			Vand.	Damp.	Eksplosions.	Sum.
	Evanger herred.					
1.	Træindustri	2	2	-	-	2
2.	Industri for beklædning etc.	1	-	-	-	-
	Voss herred.					
1.	Træindustri	5	3	-		3
2.	Anlæg for elektrisk belysning og kraft	1	1	-	-	1
3.	Tekstilindustri	1	1	-	-	1
4.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	3	2	1	-	3
5.	Polygrafisk industri	1		-		
6.	Stenbrud etc.	3		-		
	Ullensvang herred.					
1.	Tekstilindustri	2	1	-	-	1
2.	Garverier	1	1	-	-	1
3.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	5	4	1	-	5
4.	Anlæg for elektrisk lys og kraft	1	8		-	8
5.	Kemisk industri	2	-	-	-	
	Ulvik herred.					
1.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1		1	-	1
	Vikør herred.					
1.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	3	2	1	-	3
2.	Trævareindustri	6	4	-	2	6
3.	Tekstilindustri	1	-	1		1
	Jondal herred.					
1.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	3	2	1	-	3
2.	Træindustri	3	4		-	4

Kraftmaskinernes hk.				Antal arbeidere pr. 31 december 1910:								
Vand.	Damp.	Eksplosions.	Sum.	12—14 aar.		14—16 aar.		16—18 aar.		Voksne.		Sum.
				M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
24	-	-	24	-	-	-	-	-	-	5	1	6
-	-	-	-	-	-		-	-	-	7	-	7
85	-	-	85	-	-		-	3		24		27
200		-	200	-	-		-	-	-	2	-	2
40	-	-	40	-	-	-	-	-	-	7	5	12
51	15	-	66	-	-	-		-	-	5	5	10
-	-		-	-	-	-	-	2	-	2	-	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19		19
50	-	-	50	-	-			4	3	19	18	44
8		-	8		-	-	-	-	-	1	-	1
9	3	-	12	-	-		-	-	-	2	10	12
28 250	-		28 250	-	-	-	-	2	-	30		32
-		-	-	1	-	12	-	25	-	383	-	421
-	10	-	10	-	-	-	-	-	-	1	5	6
13	3	-	16	-	-	-	-	-	-	-	17	17
29	-	8	37		-	-	-	-	-	13	-	13
-	25	-	25	-	-	-	-	-	-	2	2	4
3	3	-	6	-	-	-		-	-	1	6	7
77	-		77	-		-	-	1	-	13	-	14

Nr.	Bedrifternes art ordnet herredsvis.	Antal bedrifter.	Kraftmaskinernes antal.			
			Vand.	Damp.	Eksplosions.	Sum.
	Kvinnherred herred.					
1.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	3	1	-	2	3
2.	Tekstilindustri	1	1	1	-	2
3.	Kemisk industri (olje, guano og kraftfôrmel)	2		2		2
4.	Træindustri	2	1	1	-	2
5.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	6	4	4	-	8
6.	Anlæg for elektrisk lys og kraft	1	1		-	1
	Skaanevik herred.					
1.	Træindustri		-	-		-
2.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1	-	1		1
3.	Anlæg for elektrisk lys og kraft	1	1	-		1
	Etne herred.					
1.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1	1	1		2
	Fjelberg herred.					
1.	Træindustri	1		1	-	1
2.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	2	-	1	1	2
3.	Tekstilindustri	2	2		-	2
	Stord herred.					
1.	Bergverksdrift	2	-	-	-	-
2.	Træindustri	3	3	-		3
3.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1	-	-	1	1
4.	Anlæg for elektrisk lys og kraft	1	1		-	1
5.	Industri for beklædning etc.	1		-	-	
	Finnaas herred.					
1.	Træindustri	1		-	1	1
2.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	1	-	-	1	1
3.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	3	2	-	-	2

Kraftmaskinernes hk.				Antal arbeidere pr. 31 december 1910:								
Vand.	Damp.	Eksplosions.	Sum.	12—14 aar.		14—16 aar.		16—18 aar.		Voksne.		Sum.
				M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
45	-	17	62	-					-	33	-	33
40	30	-	70	-	-	-			3	11	16	30
-	20	-	20		-	-		-	-	12	-	12
12	60	-	72	-	-	2	-	1	-	28	-	31
17	52	-	69	28	21	-	-	7	13	71	83	223
50	-	-	50	-		-		-	-	2	-	2
-		-			-	-	-	-	-	-	-	-
-	14		14	-	50	7	20	4	20	19	45	165
76	-	-	76	-	-		-		-	1	-	1
4	3	-	7	-		-	-			-	2	2
-	12	-	12	1	-	-	-	-	-	1		2
-	4	17	21	7	8	5	5	4	6	10	26	71
9			9	-	-				-	3	2	5
-	-	-	-			-	-	-	-	7		7
45	-	-	45	-	-	-	-		-	24	-	24
-		17	17	20	12	5	5	2	5	4	35	88
32		-	32	-	-	-	-		-	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	1	10
-	-	7	7			-		-	-	4	-	4
-	-	6	6		-	-		-	-	16	-	16
69		-	69	-		2	-	3	6	13	24	48

Nr.	Bedrifternes art ordnet herredsvis.	Antal bedrifter.	Kraftmaskinernes antal.			
			Vand.	Damp.	Eksplosions.	Sum.
	Masfjordens herred.					
1.	Industri for beklædning etc.	1	-	1	-	1
2.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	1	-	-	1	1
3.	Træindustri	1	1	-	-	1
4.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1	2	-	-	2
	Fitjar herred.					
1.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1	1	1	-	2
	Fjeld herred.					
1.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	2	2			2
2.	Kemisk industri	1	1	1	-	2
	Samnanger herred.					
1.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1	1	-		1
2.	Tekstilindustri	1	3			3
3.	Træindustri	4	6	-	-	6
4.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	1	1	-	-	1
	Valestrand herred.					
1.	Transport og isbedrifter	1		-	1	1
2.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1		-		-
	Kvam herred.					
1.	Metalindustri, mek. verksteder etc.	1	-	-	-	
	Varaldsø herred.					
1.	Træindustri	2	2	-	-	2
2.	Bergverksdrift	1	-	1	2	3
	Vikebygd herred.					
1.	Industri for nærings- og nydelsesmidler	1	2			2

Kraftmaskinernes hk.				Antal arbeidere pr. 31 december 1910:								
Vand.	Damp.	Eksplosions.	Sum.	12—14 aar.		14—16 aar.		16—18 aar.		Voksne.		Sum.
				M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
-	4	-	4		-	1	-	1	-	-	-	2
-	-	2	2	-	-	-	-	1		-	-	1
50	-	-	50	-	-	-	-	-	-	6	-	6
150	-	-	150	-	-			-	-	13	-	13
25	4	-	29	-	-	-	-	2	6	6	6	20
260	-	-	260	-	-	-	-	-	-	13	-	13
75	40	-	115	-			-	-		28	-	28
1	-	-	1		-	-	-	-		-	1	1
250	-	-	250	-	-	12	3	9	14	82	140	260
43			43		-		-	-	-	9	-	9
6	-	-	6	-		-	-		-	1	-	1
-	-	4	4	-	-	1	-	2	-	24	-	27
-	-		-	-	-	-			-	1	-	1
-		-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	7
20	-	-	20	-	-		-	-	-	2	-	2
-	15	12	27	-	-	-	-	-	-	20	-	20
30	-	-	30	-	-	-	-	-	-	2	-	2

varierte mellem 150 og 200 mand. I kraftstationen ved Tyssedal var da installert 7 kraftmaskiner, hver paa 4 620 h.k., tilsammen altsaa 32 340 h.k.

Samtidig som a/s «Tyssefaldene» drev sine utbygningsarbeider, blev paa det ca. 6 km. fra Tyssedal beliggende strandsted Odda paabegyndt opførelse av 2 store fabrikker, som tænktes drevet ved elektrisk kraft, leiet av a/s «Tyssefaldene», nemlig en karbidfabrik (firmaets navn: Alby United Carbide Factories, Limited) og en cyanamidfabrik (firmaets navn: a/s North Western Cyanamide Company).

Karbidfabrikken startedes 1 mai 1908. Dens bokførte anlægskapital var pr. 30 juni 1910 kr. 2 366 760.00. Denne fabrik benyttet ca. 19 000 h.k. daglig. I 1906 til 1908 var anlægsarbeidernes antal ca. 170, hvortil kommer ca. 150, som arbeidet hos entreprenører, tilsammen ca. 320. De faste arbeideres antal var i 1908 309, i 1909 414 og i 1910 368. Fra mai 1908 til 30 august 1910 producertes 48 020 ton karbid.

Med hensyn til cyanamidfabrikken oplyses følgende:

Nedlagt anlægskapital	1907—1908	kr. 1 293 401.14
Do.	1908—1909	« 1 333 617.17
Do.	1909—1910	« 1 375 182.02
Antal brukte hestekræfter	1908—1909	602
Do.	1909—1910	533
Aarlig produktion	1908—1909	2 774 ton
—«—	1909—1910	1 753 «

	Anlægsarbeidere.	Faste.
1906—1907	25	0
1907—1908	90	35
1908—1909	0	120
1909—1910	0	95

Om elektricitetens anvendelse i amtet ved utgangen av aaret 1910 oplyses forøvrig følgende:

Der forefandtes 62 anlæg med en samlet generatorstørrelse av 32 697 kw. Desuten forefandtes 5 akkumulatorbatterier med en samlet kapacitet av 145 kilowatt-timer.

Disse anlæg anvendtes dels til belysning, hvortil benyttedes 17 162 glødelamper og 243 buelamper med et samlet forbruk av 1 060 kilowatt. De anvendtes videre til drivkraft, hvortil benyttedes 402 motorer med et samlet forbruk av 3 031 kilowatt. Videre anvendtes de til elektrokemisk industri, hvortil benyttedes 19 625 kilowatt, og endelig benyttedes de til opvarmning, til kokning og til strykning, hvortil benyttedes tilsammen 394 kilowatt.

Bergens mekaniske verksted i Aarstad hadde ved utgangen av 1910 en arbeidsstyrke av 650 mand. I femaaret er bygget 31 skibe med en samlet bruttodrægtighet av 36 043 ton.

A/S Laxevaags maskin- og jernskibsbyggeri i Askøen hadde i 1910 en gjennemsnitlig arbeidsstyrke av 606 voksne og 72 gutter under 18 aar. I femaaret har verkstedet levert 23 dampskibe, hvis samlede bruttodrægtighet utgjør 24 228 ton.

Vaksdal mølle i Bruvik har i femaaret undergaat adskillig utvidelse, saaledes at den nu hører til de største og mest tidsmæssige møller, som overhodet findes i Europa.

Paa Robberstadnes i Finnaas har firmaet M. Haldorsen & søn grundlagt en motorfabrik, som i femaaret har hat en arbeidsstyrke fra 8 til 15 mand.

Verkstedet leverte i 1906 12 motorer paa tilsammen ca. 100 h.k., værdi 21 000 kroner
—«— — - 1907 23 — « —«— « 150 « — 35 000 —
—«— — - 1908 25 — « —«— « 155 « — 36 000 —
—«— — - 1909 29 — « —«— « 182 « — 40 000 —
—«— — - 1910 200 — « —«— « 200 « — 45 000 —

Som det vil sees, har fabrikken hat jevn fremgang. Efter femaarets utløp er et større nyt verksted bygget.

I amtet findes et ikke ubetydelig antal stenbrud av forskjellig slags. Skiferbruddene paa Voss og Hardanger (Sollesnes) er særlig at merke. For oversigtens skyld hitsætter jeg en opgave over alle væsentlige stenbrud i amtet i 1910:

Stenbruddets navn og beliggenhet.	Stenens art.	Arbeidsstyrke i 1910.	Antal arbeidsuker i 1910.	Produktion i 1910.	
				Mængde.	Værdi.
					Kr.
Kollevaag, Askøen	Kaisten.	7	29	1 090 m.³	5 650
Langøen, Askøen	Do.	3—6	30	830 m.³	4 772
Drønen, Austevold	Granit.	4	[1]	[1]	[1]
Røstøen, Austevold	Do.	4			
Salthellen, Møgster	Marmor.	6			
Bruvik stenbrud, Bruvik	Gneis.	5—7	40	3 200 ton.	4 700
Stavanger stenhuggeri, Eidfjord[2]	Granit.				
Øvernæs skiferbrud, Etne	Blaa skifer.	4	200	6 500 sten.	2 300

[1] Stenen transporteres til Bergen og tilhugges der av eierne.
[2] Ikke i drift.

Stenbruddets navn og beliggenhet.	Stenens art.	Arbeidsstyrke i 1910.	Antal arbeidsuker i 1910.	Produktion i 1910.	
				Mængde.	Værdi.
					Kr.
Moster (flere mindre brud).....	Kalksten.	ca. 20	9 pr. mand	340 favner.[2]	7 230
Urangsvaag[1], Bremnes.....	Granit.			70 m.[3]	1 700
Robberstadnæs[1], Follerøen	Do.	ca. 20		462 m.[3]	8 020
Utbjo skiferbrud[2], Fjelberg	Skifer.	2	36	2 000 stkr. heller.	195.93
Austestad pr. Eikelandsosen ...	Heller og skifer.	2	20	1 000 kg.	1 000
Sollesnes hellebrud, Sollesnes ..	Taksten, platnings- og mursten.	35	20	5 000 favner.[2]	19 000
Stenbrud paa Utskot, Skaanevik	Kvarts.[3]				
Amdal skiferbrud, Ulvik	Skifer.	5	30	50 000 stkr.	5 000
Sandven hellebrud, Sollesnes ...	Takheller og platting.	35	20	2 500favner.[2]	10 000
Voss skiferbrud[4]					
Kvarmakløve, Vossestranden ...	Skifer.	1	14	5 000 stkr. heller.	300

[1] Brukes til byggemateriale (trapper, kaier, grundmurer, gravkasser, brosten).
[2] Bedriften er nylig igangsat og det væsentligste arbeide har været forberedende.
[3] Ikke i drift i 1910.
[4] Opgave mangler.

Jeg hitsætter likeledes en opgave over isbruk inden amtet i vinteren 1910—1911:

Anlæggets navn og beliggenhet.	Antal ishus.	Arbeidsstyrke i vinteren 1910—1911.	Antal arbeidsuker i vinteren 1910—1911.	Kvantum av is skaaret i vinteren 1910—1911. R.ton. Skibston.
1. Georg Lunds isforretning, Solheim i Aarstad.....	3	3—50	2	ca. 1 000
2. Kvalvaag og Stobnevaag i Austevold	2	8	1	15
3. I Fuse er intet isbruk, men smørfabrikken «Viking» og Eikelandsosen meieri driver ut is til eget bruk	2	32	2	300
4. Valestrands iskompani, Hammer..		15	2	500
5. Raknes isforretning, Hammer		8	1	200
6. Glæsnes, Golten, Haakelsund og Varøen i Sund (isen benyttes av eierne til konservering av laks m. v.)	4	10—12	1—2	ca. 50

Der har i femaaret ikke været i virksomhet noget anlæg for torvdrift i amtet.

b) Haandverk, husflid m. v.

Erhverv ved haandverksdrift, smaaindustri og husflid har i femaaret været i fremgang inden størstedelen av amtet. Med hensyn til spørsmaalet om, hvilke slags virksomheter der paa dette omraade særlig drives, oplyses følgende:

Tønder sælges fra Aasene, Fuse, Skaanevik, Strandebarm, Strandvik og Varaldsø. Dreierarbeider sælges fra Evanger, Haalandsdalen og Strandvik. Træskjærerarbeider fra Evanger, Strandebarm, Kvam, Voss og Vossestranden.

Tøier sælges fra Aasene, garvet lær fra Aasene og Hammer. Fra Evanger skrædder- og skomakerarbeide, fra Haalandsdalen sælges river, spadeskaft, træskeer, tøndebaand o. l., fra Hammer trikotage og smiearbeide, fra Haus laaser, økser, kniver og ljaaer, fra Hosanger kister, kufferter, kjælker, river og økseskaft, fra Lindaas vegtredskaper, bismervegter i ikke ubetragtelig mængde, fra Modalen i nogen grad bærkurver og river, fra Os baater, træsko og rosemalte gjenstande i ganske stor mængde, fra Strandebarm baater, fra Strandvik stoler og rosemalte gjenstande, fra Kvam utskaarne møbler, fra Vossestranden spinderokker.

Baat- og fartøibyggeri spiller en noksaa stor rolle i dette amt. Jeg har anset det av interesse at indhente særskilte oplysninger herom, hvilke findes i omstaaende opgave:

(Se tabellen side 82—83.)

Paa husflidens omraade har husflidsforeningen for Bergens by og stift drevet en meget fortjenstfuld virksomhet i femaaret. Der spores nu større interesse for husfliden end tidligere. I mange skoler har man sløidundervisning.

c) Arbeidslønninger.

I femaaret har arbeidslønnen næsten paa alle omraader været stigende.

Sedvanlig dagsløn for efternævnte særskilte klasser av voksne arbeidere er fordelt saaledes:

Tømmerhuggere (opgave kun fra Kvinnherred, Masfjorden, Stord, Tysnes og Voss) kr. 2—3, gjennemsnitlig kr. 2.65.

Tømmerkjørere med hest (opgave fra de samme herreder som ovenfor) kr. 4—6, gjennemsnitlig kr. 4.90.

Tømmerkjørere uten hest (opgave fra de samme herreder som ovenfor) kr. 1.80—3.00, gjennemsnitlig kr. 2.64.

Opgave over anlæg for baatbyggeri for aaret 1910.

Anlæggets navn og beliggenhet.	Arbeids-styrke i aaret 1910.	Antal arbeidsuker i aaret 1910.	Antal nybyg-gede baater i aaret 1910.	Baatenes art.	Produk-tionens værdi.
					Kr.
I Fane har 1 mand paa gaarden Nordved beskjæftiget sig med baatbyggeri	1	20	10	Færinger.	500
I Finnaas paa gaarden Nøstbakken	1—2	18	7	6 smaabaater. 1 snurpenotbaat.	484
Do. « — Spidsøen	2	4½	1	1 snurpenotbaat.	225
Breivik i Fitjar	1	8	4	Færinger.	160
Vestvik i do.	1	6	2	Do.	80
I Fuse intet anlæg, men en baatbygger, Hans Storeli	1	8	3	Do.	150
I Jondal er intet egentlig anlæg, men der drives i nævneværdig grad bygning av større baater og fartøier, som fisker- og notbaater, motorbaater, føreskuter og skøiter.					
Baard Gjerde, Hatlestranden	14	520	2	1 motorkutter. 1 ishavskutter.	9 000
H. Gravdal, Sunde i Søndhordland	32	575	3	1 skonnertskib. 1 skonner. 1 kulskute.	51 017
Knut Skaaluren, Rosendal	30	655	2	1 skonnertskib. 1 motorbaat.	22 038

I Os drives baatbyggeri av en flerhet av gaardbrukere. Det er væsentlig færinger, seksæringer og smaa notbaater, som bygges, av og til ogsaa skøiter. I 1910 antages (efter konferanse med baatbyggere) at være bygget ca. 285 færinger og 12 storbaater, ialt 297, til en samlet værdi av kr. 20 000. Ingen skøiter er bygget i 1910.					
Gunvald Ottesens verft, Jensenes, Stord	20		3	2 slupper og 1 skøite.	24 000
Otto Nilsens verft, Jensenes, Stord	10		-	Reparationer av fartøier.	
Johannes Grudeviks baatbyggeri, Stord	2		6	Færinger.	240
Løkhammers baatbyggeri, Nervik, Stord	2		2	Motorbaater.	1 200
I Strandebarm drives baatbyggeri dels som bierhverv dels som eneerhverv av ca. 100 mand. I aaret 1910 er bygget			ca. 1 000	Firaarede spidsstævninger, hæksjoller og skibsjoller.	30 000
Her bygges ogsaa mindre dæksfartøier, føreskuter og motorbaater, hvis aarlige produktionsværdi kan ansættes til ca.	-	-	-	—	12 000
Anders J. Flornes, Tysnes	1	40	10	Færinger.	600
Ole E. Skjellevik, Tysnes	1	20	5	Do.	300
Anders H. Kaldefos, Tysnes	1	5	1	Do.	60
Hans B. Instøen, Tysnes	1	10	3	Do.	180
Brovold i Kinsarvik	2	40	18	Skibsbaater.	2 200
I Varaldsø bygges fiskekuttere og føringsskuter hvert aar. Deres aarlige produktionsværdi kan ansættes til	-	-	-	—	1 500
Gjermund J. Vik, Kvam	1	45	20	Smaabaater.	800
Lars J. Valløen, Kvam	-	30	15	Do.	600

Elvefløtere (opgave kun fra Voss) kr. 3.

Bergverksarbeidere (opgave kun fra Kvinnherred og Stord) kr. 3.

Stenbrytere (opgave fra Alversund, Askøen, Austevold, Austrheim, Bruvik, Evanger, Finnaas, Herlø, Kvinnherred, Lindaas, Røldal, Stord og Sund) kr. 2.80—4.00, gjennemsnitlig kr. 3.41. For Askøen og Finnaas er lønnen om vinteren opgit til henholdsvis kr. 3.50 og kr. 2 50.

Stenhuggere (opgave fra Askøen, Finnaas, Fuse og Voss) kr. 2.50—3.50, gjennemsnitlig kr. 3.00. For Askøen og Finnaas er lønnen om vinteren opgit til henholdsvis kr. 3.30 og kr. 2.50.

Glasverksarbeidere (opgave kun fra Fane) glasblæsere kr. 4.50, hyttearbeidere kr. 2.70.

Teglverksarbeidere (opgave kun fra Strandvik) sommeren kr. 2.25, vinteren kr. 2.00.

Arbeidere ved mekaniske verksteder (opgave fra Aarstad og Askøen) henholdsvis kr. 3.30 og kr. 3.80.

Arbeidere ved jernstøperier (opgave fra Aarstad og Askøen) henholdsvis kr. 3 54 og kr. 4.00.

Skibstømmermænd ved verfter (opgave fra Aarstad, Askøen, Kvinnherred, Stord og Strandebarm) kr. 2.50—4.00, gjennemsnitlig kr. 3.29.

Spinderiarbeidere (opgave fra Aarstad, Aasene, Bruvik, Fane, Hammer, Haus, Kvinnherred, Samnanger og Ullensvang) for mænd fra kr. 1.80—3.20, gjennemsnitllg kr. 2.77, for kvinder kr. 1.00—2.00, gjennemsnitlig kr. 1.62.

Væveriarbeidere (opgave fra de samme som ovenfor, med undtagelse av Aasene) for mænd kr. 2.75—3.20, gjennemsnitlig kr. 2.99; for kvinder kr. 1.10—2.40, gjennemsnitlig kr. 1.79.

Papirfabrikarbeidere (opgave kun fra Askøen og Strandvik) henholdsvis kr. 3.00 og kr. 2.30—3.50. For kvinder opgir Strandvik lønnen til kr. 1.35.

Sagbruksarbeidere (opgave fra Evanger, Kvinnherred, Stord, Ulvik og Voss) kr. 2.50—3.20, gjennemsnitlig kr. 2.90.

Høvleriarbeidere (opgave kun fra Stord og Voss) henholdsvis kr. 3.00 og kr. 2.80.

Møllearbeidere (opgave kun fra Alversund, Askøen, Austrheim, Bruvik, Fane, Fjeld, Herlø, Hosanger, Lindaas og Masfjorden) kr. 2.00—3.02, gjennemsnitlig kr. 2.63.

Hustømmermænd (opgave fra saagodtsom alle herreder) kr. 2.40—4.80, gjennemsnitlig kr. 3.17.

Snekkerarbeidere (ogsaa opgave fra de fleste herreder) kr. 2.00—4.50, gjennemsnitlig kr. 3.24.

Smedsvender (opgave fra Aarstad, Alversund, Askøen, Bruvik, Haus, Hammer, Kvinnherred, Tysnes og Voss) kr. 2.20—3.50, gjennemsnitlig kr. 3.03.

Mursvender (opgave fra Aarstad, Alversund, Fjeld, Hosanger, Masfjorden, Skaanevik, Tysnes og Kvam) kr. 2.40—6.00, gjennemsnitlig kr. 4.14,

Skomakersvender (opgave fra Alversund, Askøen, Bruvik, Evanger, Fuse, Haus, Kvinnherred, Os, Samnanger og Voss) kr. 2.20—3.50, gjennemsnitlig kr. 2.83.

Skræddersvender (opgave fra Alversund, Bruvik, Evanger, Haus og Voss) kr. 2.30—5.00, gjennemsnitlig kr. 3.16.

Bakersvender (opgave fra Aarstad, Alversund, Askøen, Bruvik, Fjeld, Fitjar, Fuse, Hammer, Haus, Kvinnherred, Os, Samnanger, Strandvik og Voss) kr. 2.50—4.00, gjennemsnitlig kr. 3.19.

Bødkere (opgave fra Aasene og Askøen) henholdsvis kr. 3.00 og 4.00.

Arbeidere i petroleumsanlæg (Askøen) kr. 3.50.

Malersvender (Askøen) sommeren kr. 5.00, vinteren kr. 3.50.

Garversvender (opgave fra Askøen og Hammer) henholdsvis kr. 3.50 og 2.75.

Graastensmurere (opgave fra Fane, Herlø, Os og Samnanger) kr. 3.00—4.00, gjennemsnitlig kr. 3.25.

Tøndefabrikarbeidere (Fuse) kr. 2.00—3.00.

Dunkefabrikarbeidere (Fuse) kr. 2.00—2.50.

Smørfabrikarbeidere (Fuse) kr. 2.00—3.00.

For karbidfabrikarbeidere, cyanamidfabrikarbeidere, anlægsarbeidere ved a/s Tyssefaldenes kraftstation er dagløn-nen efter opgave fra Ullensvang kr. 4.00—4.50.

7. Handel.

Av personer, som drev landhandel efter bevilling eller handelsbrev, fandtes ved utgangen av 1910 ialt 631, mot 544 i 1905. I 1900 var antallet 404.

De fordeler sig saaledes paa distrikterne:

	1910.	1905.
I Søndhordland	185	171
- Midthordland	181	139
- Nordhordland	153	127
- Hardanger og Voss	112	107

Der var ved utgangen av aaret 1910 ingen rettigheter til utskjænkning av øl, vin, frugtvin og mjød, som indehaves av samlag.

Voss ølsamlag har kun tapperi for levering til dem, som har indskrænket salgsret.

I 29 av amtets herreder var der i 1910 ingen, som hadde rettigheter til skjænkning av øl, vin, frugtvin og mjød. I de øvrige herreder gaves ialt (i henhold til lov av 17de mai 1904) 7 almindelige rettigheter, 37 indskrænkede rettigheter (skjænkning til reisende, spisegjæster og medlemmer av sluttede selskaper) eller ialt 44 bevillinger, samt 10 til skjænkning kun av alkoholsvakt øl.

Bevillingerne fordeler sig saaledes:

	Almindelige.	Indskrænkede.	Alkoholsvakt øl.
Søndhordland	-	6	1
Midthordland	4	3	7
Nordhordland	-	-	-
Hardanger og Voss	3	28	2

Av de indskrænkede rettigheter var 8 i Ullensvang og 5 i Voss, mot henholdsvis 13 og 7 i 1905.

8. Skibsfart m. v.

Med hensyn til den egentlige skibsfart henviser jeg til de opgaver, som er meddelt i Norges Officielle Statistik

Jeg har imidlertid anset det ønskelig at medta her en opgave over antallet av de i amtets lensmandsdistrikter ved utgangen av aaret 1910 hjemmehørende større slupper, jagter, skøiter o. l., altsaa større fartøier utenfor almindelige robaater. Opgaven omfatter derhos oplysning om, hvor mange av disse fartøier er forsynt med motor og om, hvad de benyttes til, samt den omtrentlige samlede værdi av fartøierne. Særlig har antallet av motorfartøier øket betydelig i den senere tid, hvorfor speciel oplysning om disse ansees ønskelig. I det hele tat spiller trafikken med saadanne fartøier som her omhandlet en temmelig betydelig rolle i dette amt.

De fra lensmændene indkomne opgaver hitsættes nedenfor:

Aarstad.

Her forefandtes 5 mindre motorbaater, som av vedkommende eiere anvendtes som lystfartøier. Værdien av disse baater kan passende ansættes til kr. 4 000.

Askøen.

Antal fartøier 37.

Herav med motor 19, herav igjen 3 brøndskøiter.

Av fartøierne benyttes til transport av fiskeprodukter og dels som losjifartøier 32 (av disse driver et fartøi makreldorgning og dels almindelig fragtfart).

Av fartøierne benyttedes til 5 varetransport.

Den omtrentlige værdi antages at kunne sættes til kr. 112 700.

Alversund.

I dette distrikt fandtes i 1910 ikke farkoster som omhandlet.

Bruvik.

2 motorbaater og 9 jagter værdsat tilsammen til henholdsvis kr. 4 800 og kr. 19 800. Jagterne benyttes hovedsagelig til fragtning av sand; den ene motorbaat benyttes til persontrafik og den anden hovedsagelig ved sildefiske.

Etne.

2 jagter, værdi ca. kr. 3 500.

2 skøiter, — « « 3 000.

Ingen av disse var forsynt med motor.

Samtlige fartøier benyttedes væsentlig til fragtfart til og fra byerne og om vinteren en tid til at føre vaarsild med, delvis til byerne og delvis til landdistrikterne.

Evanger.

I dette distrikt findes ingen andre fartøier end almindelige robaater.

Fane.

9 stkr. fartøier, derav 2 motorkuttere med samlet omtrentlig værdi kr 17 500.

Fartøierne benyttes dels til fragtfart paa Vestlandet, navnlig til at føre sild til hermetikfabrikkerne i Bergen og Stavanger, og dels som losjifartøier under vaarsildfisket. Den ene motorkutter, tilhørende a/s Rosendahl & co., benyttes udelukkende til varetransport til og fra Bergen for Fane Spinderi og Notfabrik.

Desuten hadde villaeierne omkring Nordaasvandet ialt 7 stkr. motorfartøier, som benyttedes til lystreiser. Værdien av disse fartøier kan antagelig samlet ansættes til omkring kr. 25 000.

Finnaas.

173 fartøier, hvorav 15 motorbaater og større motorfartøier.

Den samlede værdi antages at kunne ansættes til ca. kr. 420 000. Hertil kommer for ca. 5 à 6 registreringspligtige fartøier, som ikke er medtat i opgaven, ca. kr. 30 000, altsaa tilsammen kr. 450 000.

En liten del av flaaten brukes omtrent udelukkende til fragtfart, endel brukes

dels i fragtfart dels i fiskeribedrift, men den allervæsentligste del brukes udelukkende i fiskeribedriften.

Fitjar.

Ved utgangen av aaret 1910 var i dette distrikt hjemmehørende av skøiter, slupper og kuttere ialt 27.

Ingen av disse var forsynt med motor.

Værdien av disse fartøier kan anslaaes til ca. kr. 55 á 60 000.

I distriktet var ved utgangen av samme aar hjemmehørende 7 motorbaater med en samlet tonnage 23 á 24 ton og samlede hestekræfter ca. 30.

Fjeld.

49 fartøier, hvorav 7 var forsynt med motor.

Samtlige disse fartøier benyttedes i fiskeriøiemed.

Fartøiernes samlede værdi anslaaes til kr. 103 300.

Fjelberg.

10 større fartøier — ingen med motor. Fartøierne, hvis antagelige værdi er kr. 21 200, benyttes for det meste til fiske og til fragtfart. Endvidere findes der i distriktet 8 motorbaater til samlet værdi omkring kr. 31 000. 7 av disse benyttes i fisketrafikken og den 8de til skyssbaat.

Fuse.

Ingen opgave meddelt.

Hammer.

1 slup, 1 jagt og 2 skøiter.

Fartøiernes samlede værdi antages at utgjøre kr. 3 400.

Ingen av fartøierne var forsynt med motor.

Haus.

7 større og mindre fartøier utenfor almindelige robaater.

Disses samlede værdi antages at kunne sættes til kr. 15 000.

Herlø.

46 stkr., hvorav 1 forsynt med motor, av antat samlet værdi ca. kr. 60 000, brutto tonnage ca. 410 ton.

Samtlige her hjemmehørende fartøier er enten udelukkende eller hovedsagelig beskjæftiget i fiskeribedriften.

Hosanger.

9 seilfartøier med en tonnage fra 18 til 44 ton. Den samlede antagne værdi utgjør ca. kr. 14 300. Fartøierne benyttes til føring av sand til Bergen. Ingen av dem har indsat motor.

Jondal.

2 galeaser, 4 slupper, 18 jagter og 21 skøiter med en samlet omtrentlig værdi av kr. 250 000.

Intet fartøi var forsynt med motor.

Av fartøierne benyttedes 21 til fiske- og sildesaltning og 24 til revfiske, frugt- og fragtfart m. v.

Kvam.

13 seilfartøier og 1 motorbaat med en tonnage fra 4 til 45 ton. Den samlede omtrentlige værdi utgjør ca. kr. 40 100. 3 av disse brukes i Nordlandsfart; de øvrige, med undtagelse av motorbaaten, der benyttes som skyssbaat, brukes dels i vaarsildtrafik og dels til at føre landsvarer til byen.

Kvinnherred.

9	jagter, samlet omtrentlig værdi	kr. 18 100
22	skøiter (2 har motor) værdi	« 27 000
3	slupper (1 har motor) «	« 12 000
1	galeas	« 4 000
	Tilsammen	kr. 61 100
20	motorbaater, værdi	« 28 000
	Tilsammen	kr. 89 100

Lindaas.

I Lindaas og Austrheim herreder er hjemmehørende slupper, jægter og skøiter i et antal av 28 stykker, som tilsammen repræsenterer en tonnage av 566 ton og en værdi av ca. kr. 66 000. Av de anførte fartøier er 3 stykker forsynt med motorer.

Fartøierne brukes hovedsagelig i fragtfart, men ogsaa ved makrel- og andre fiskerier.

Manger.

Antal	slupper	5
«	skøiter	30
	Tilsammen	35

Herav er 6 fartøier forsynt med motor.

Naar undtages 2 slupper, benyttes de øvrige fartøier til fiskerierne, derunder transport av levende fisk til Bergen. De 2 slupper blir som regel befragtet.

Fartøiernes samlede værdi kan anslaaes til kr. 50 000.

Masfjorden.

Ved utgangen av 1910 var der i Masfjordens lensmandsdistrikt hjemmehørende slupper, skøiter og lignende fartøier — altsaa større fartøier utenfor almindelige robaater — et antal av 12 stykker. Av disse var 3 fartøier forsynt med motor. Fartøierne benyttes dels til transport av træmaterialer og dels til fiskeridrift, f. eks. under vaarsildfisket; av motorfartøierne brukes de to mindste hovedsagelig som skyssbaater, mens den tredje, som er større, tillike brukes til varetransport.

Det antages, at fartøiernes samlede værdi ved utgangen av 1910 utgjorde omkring 5 500 kroner, heri iberegnet værdien av de indsatte motorer.

Os.

2 jagter, 3 slupper, 28 skøiter, hvorav 1 med motor, 1 motorkutter og 3 motorbaater.

Av disse benyttedes slupperne væsentlig til fiskebedrift, motorbaaterne til passagertrafik og de andre dels i fragtfart og dels til fiskeri.

Fartøiernes samlede værdi kan anslaaes til ca. 151 000 kroner.

Skaanevik.

3 jagter	værdi	kr.	5 500
3 slupper	«	«	23 700
2 galeaser	«	«	7 500
2 motorkuttere i brisling- og kreaturtraden	«	«	11 000
1 motorkutter i skysstrafik	«	«	3 000
1 skøite til hummerfiske	«	«	300
8 skøiter i vedtrafik	«	«	6 300
3 motorbaater i skysstrafik	«	«	5 000

Stord.

1 slup, 2 jægter og 6 skøiter, hvis samlede værdi antages at utgjøre ca. 25 000 kroner. En av skøiterne var forsynt med motor.

Strandebarm.

2 slupper, 7 jagter, 6 skøiter, 2 galeaser, 4 motorbaater, tilsammen 21, hvis værdi ansættes til kr. 91 000.

Endel av disse fartøier benyttes under indkjøp av sild i Nordland og fiske i Lofoten og Finmarken, endel som losjifartøier under sommer- og vaarsildfisket, og enkelte benyttes kun for transport av landsvarer fra bygderne til byerne Bergen, Haugesund og Stavanger.

De anførte 4 motorbaater benyttes væsentlig som skyssbaater eller for buksering.

Sund og Austevold.

I Sund 2 jagter, 13 slupper, 30 skøiter og 4 motorkuttere.
I Austevold 4 — 25 — 37 — 5 —
Samtlige anvendt i fiskeribedriften.

Hertil kommer ca. 250 notbaater til en værdi av kr. 500—900 pr. stk. Dette er aapne baater, der rummer fra 40—100 maal sild.

Værdien av ovenfor nævnte fartøier anslaaes til henholdsvis kr. 140 000 og kr. 225 000 for Sund og Austevold.

Værdien av motorbaatene ansættes til ca. kr. 160 000, hvorav for Sund kr. 70 000 og for Austevold kr. 90 000.

Sveio.

Ingen opgave meddelt.

Tysnes.

I dette lensmandsdistrikt er hjemmehørende:

5	jægtefartøier,	samlet	drægtighet	229	ton	og	værdi	kr. 30 000
1	galeas,	—	—	60	«	-	—	« 6 000
1	slup,	—	—	7	«	-	—	« 3 000
16	skøiter,	—	—	215	«	-	—	« 24 000
			Tilsammen	511	ton.		Tils.	kr. 63 000

Jægtefartøierne og galeasen benyttes til fiskespekulation paa Nordland, Tromsø og Finmarken. Skøiterne gaar i mindre fragtfart i distriktet og benyttes ved vaarsildfisket. Sluppen, hvori en indsat motormaskine (i de andre fartøier er ikke saadanne), benyttes særlig til indkjøp av brisling til hermetikfabrikkerne.

Ulvik.

6 fartøier til en samlet værdi av kr. 6 200.

Alle fartøierne brukes til fragtning av ved, materialer, varer og delvis som losjifartøier for fiskere. Ingen av fartøierne var forsynt med motor.

Ullensvang.

3	skøiter	med en	drægtighet	fra 17.85	ton til 24	ton,	værdi kr. 2 500
1	slup	« -	—	av 24.49	ton.....	—	« 1 500
1	galeas	« -	—	- 54	ton.....	—	« 600

2 av skøiterne er væsentlig anvendt i fragtfart, ved vaarsildfisket som lægefartøi, til notbruk m. v. Nogen av fartøierne har ogsaa om høsten faret med frugt til nærmeste byer.

Av forsikringsindretninger vedkommende skibsfarten fandtes i amtet følgende:

Indretningens navn og art.	Aar i hvilket traadt i virksomhet.	Samlet forsikringssum 31 december 1910.	Utbetalte erstatninger i femaaret 1906–1910.
		Kr.	Kr.
Moster fartøiassuranceforening	1900	433 550.00	50 213.67
Espevær assuranceforening for fiskefartøier	1905	1 242 000.00	25 037.44
Jondal skibsassurance.....	1869	721 875.00	80 500.00

9. Andre næringsveier.

Hotelvirksomhet og turisttrafik spiller en betydelig rolle i dette amt, og der har i femaaret været en sterk utvikling paa dette omraade. Fra hotellernes side er der gjort store anstrengelser for at imøtekomme de reisendes fordringer. De fleste av de større landshoteller i amtet har i femaaret undergaat betydelige utvidelser og forbedringer. Det er en ganske betragtelig kapital, som nu er nedlagt i hotelvirksomheten.

Der har fra amtets side fremdeles været gjort bestræbelser i retning av at regulere turisttrafikken og fjerne de ulemper, som den undertiden har ført med sig. Bruk av ruteautomobiler i de mest befærdede turiststrøk vil antagelig bringe skysstrafikken ind i et nyt spor.

Jagt som næringsvei drives i enkelte strøk av amtet. Virksomheten har paa dette omraade været omtrent som tidligere.

10. Kommunikationer.

a) Veivæsenet.

Baade amtskommunen, herredskommunerne og private har i femaaret bragt store ofre til ophjælp av amtets veivæsen. Interessen paa dette omraade har været særdeles stor, hvilket ogsaa er naturlig, naar man tænker paa, hvor langt tilbake dette amt har staat og delvis endnu staar med hensyn til veikommunika-

tioner. Jeg har trodd, at det vil være av interesse at faa indtat i nærværende beretning en fuldstændig opgave over alle offentlige veier i amtet ved utgangen av 1910, ordnet herredsvis, med oplysning om byggetiden og længden samt om, hvorvidt veien er hovedvei, bygdevei eller ridevei. Jeg vedlægger derfor en saadan opgave utarbeidet av amtsingeniøren, tillikemed et veikart over amtet. Som det vil sees, var der ved utgangen av 1910 ialt ca. 660 km. hovedvei, 1 181 km. bygdevei og ca. 43 km. ridevei. De tilsvarende længder ved utgangen av 1905 utgjorde henholdsvis 598 km., 1 082 km. og 27 km.

Amtskommunekassens utgifter til veivæsenet har i femaaret utgjort følgende beløp:

I 1906	kr.	126 052
I 1907	«	128 679
I 1908	«	137 666
I 1909	«	150 155
I 1910	«	167 114

(Se tabellerne paa efterfølgende sider).

b) Dampskibsfarten.

Dampskibstrafikken omkring i amtets fjorder og paa dets kyststrækning har i femaaret likesom tidligere været besørget av private dampskibsselskaper. Trafikken har overalt været voksende. De vigtigste selskaper, som har trafikert amtet, er følgende:

Hardanger Søndhordlandske dampskibsselskap.

Midthordlands dampskibsselskap.

Alversund og Manger dampskibsselskap.

Lindaas—Masfjordens dampskibsselskap.

Av disse har sidstnævnte selskap ogsaa i dette femaar, utenfor postbidraget, hat statstilskud. Jeg har faat endel nærmere oplysninger om de nævnte selskapers drift. Av disse hitsættes:

(Se tabellen side 113—116.)

Offentlige veier
i Søndre Bergenhus amt ved utgangen av 1910.

Herred.	Veienes benævnelse.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Naar bygget.	Kort karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Aarstad	Strømmen—Minde.....	2.148	-	-	1860—1863	God stenlagsvei.
	Fløen—Kolstien.....	-	4.246		før 1860	Bakket grusvei, en bakke omlagt 1901.
	Kalvedalen—Kobbeltvedt		2.704	-	—«—	Daarlig grusvei, en parcel omlagt 1894.
	Svartediket—Bjørndalen	-	0.416	-	—«—	Samtlige mindre gode, tildels bakkede grusveier.
	Haukeland—Møllendal.....	-	0.322	-	—«—	
	Haukeland—Krohns Minde	-	1.408	-	—«—	
	Krohns Minde—Uren.....	-	1.076	-	—«—	
	Gamleveien	-	0.244	-	—«—	
	Fridalen—Slettebakken	-	2.910	-	—«—	
	Inddalsveien.....	-	1.700		—«—	
	Kalvedalen—Aarstad	-	0.806	-	1902—1903	Gode stenlagsveier.
	Slettebakken—Minde	-	0.490	-	1906—1909	
Aasene	Bergen—Hammer grænse	14.420	-	-	1869—1874	Nogenlunde god stenlagsvei.
	Aasene hovedvei—Haus grænse	-	3.280		1884—1893	Daarlig.
	Melkeraaen—Hammer grænse.....	-	0.900	-	1894—1903	Nogenlunde god.
Alversund ..	Hammer grænse—Nese brygge	9.940	-	-	meget gml.	Daarlig grusvei, tildels meget bakket.
	Seim—Klevdal—Sjursæter		4.878	-	før 1860	Slet, neppe kjørbar.
	Rydlandsnæs—Seim		1.232	-	—«—	Daarlig.

	Frækhoug—Mælands kirke	-	5.182		—«—	Bakket og daarlig grusvei, en parcel omlagt 1905.
	Alverstrømmen—Manger grænse		1.740	-	—«—	Slet, neppe kjørbar.
	Mælands kirke—Fløisand	-	6.827	-	1876—1888	Nogenlunde trace, maks. stign. ca. 1/10. Grusveier.
	Tvedt—Holmeknappen		2.270	-	1876—1888	
	Lillebergen—Haatuft	-	6.740	-	1877—1884	
	Mæland—Myrvold—Hestnæsstølen		2.991	-	1888—1894	
	Hestnæsstølen—Furuskjægget	-	2.425	-	1894—1904	
	Nedre Tvedt—Isdahl	-	4.475	-	1889—1896	Grusvei; maks. stign. ca. 1/10.
	Alver—Tvedt	-	0.990	-	1889—1896	
	Garvik—Elgsaas	-	1.850	-	1897—1904	Nogenlunde god; maks. stign. ca. 1/10.
	Isdahlstølen—Alversund kirke	-	2.850	-	1898—1908	Nogenlunde god.
	Alversund kirke—Tvedt brygge	-	0.550	-		
	Skansen—Sellevold skole	-	3.050	-	1898—1907	God.
	Sellevoldsveien—meieriet	-	0.540	-	1899—1907	God.
	Dalstø—Dalstolene	-	2.110	-	1899—1904	Nogenlunde god grusvei.
	Parcel av Berge—Kleivdal	-	3.890	-	1899—1910	Gode stenlagsveier.
	Do. « Vallevik—Skaret		1.300	-	1902—1910	
	Do. « Hanevik—Aasebø med arm	-	1.620	-	1902—1910	
	Do. « Rydland—Garvik	-	0.364	-	1904—1910	
Askøen	Uren—Laksevaag	-	4.572	-	før 1860	Nogenlunde gode grusveier.
	Laksevaag—Nygaard	-	-	-	1887	
	Nygaard—Alvøen	-	10.110		1885—1890	Et par omlægninger utført 1894—1896.
	Damsgaard—Fyllingen	-	1.748	-	1880—1888	Mindre god grusvei.
	Kjøkkelvik—Loddefjord	-	2.392	-	1881—1884	Daarlige grusveier.
	Bjørndalsøren—Mathopen	-	3.214	-	1881—1884	

Herred.	Veienes benævnelse.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Naar bygget.	Kort karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Askøen	Skaalevik--Kjøkkelvik	-	0.848	-	1894—1896	Nogenlunde god.
	Strudshavn—Kleppestø		5.030		1884—1890	Nogenlunde god, en brygge i Kleppestø bygget 1900.
	Strudshavn—Kraakaasvaag	-	3.408	-	før 1860	Meget daarlig og bakket, en brygge bygget 1885.
	Ask—Kleppe	-	9.856	-	1891—1896	Nogenlunde god.
	Tvedtevaag—Ravnanger	-	4.846	-	1891—1897	Gode.
	Ravnanger—Hauglandshellen	-		-	1897—1901	
	Strudshavn—Follesø	-	3.158	-	1891—1897	
Austevold ..	Sjøen—Storebø kirke	-	0.244		1877	Daarlige grusveier.
Austrheim ..	Solen—Austrheim kirke	-	2.673	-	før 1860	
	Solen—Solensjøen	-	0.800	-	1899—1902	Mindre gode grusveier.
	Mastrevik—Austrheim kirke	-	3.655	-	1879—1886	
	Austrheim kirke—Hoplandssjøen	-	1.540	-	1898—1902	
	Austrheim kirke—Austrheimøen	-	0.550		1898—1902	
	Parcel av Ervik—Lindaas grænse	-	3.650	-	1899—1910	God stenlagsvei.
Bruvik	Dalebryggen—Dalseidet	6.800	-	-	gammel.	Tarvelig grusvei.
	Bergsdalsveien	2.900		-	1891—1895	God stenlagsvei.
	Eksingedalsveien	8.000	-	-	1886—1895	Do.
	Bruvik—Storevand	-	-	6.948	1872—1878	Slet. Maks.stign. $^1/_3$—$^1/_4$.
Eidfjord	Vik—Maabøvand	14.325	-	-	1886—1908	God stenlagsvei.
	Sæd—Tveit	-	5.000	-	1901—1909	Nogenlunde god.
	Bro over Bjoreia	-	0.100	-	1891	

Etne	Enge bro—Fikse	7.457	-	-	gammel.	Daarlig og bakket grusvei.
	Etnesjøen—Sævareid	16.810	-	-	1888—1893	Gode stenlagsveier.
	Løvereid—Vinje bro	2.800	-	-	1888—1893	
	Enge bro—Store Svindal	9.000	-	-	1878—1879	
	Store Svindal—Nervik	3.025	-	-	1896—1901	
	Arm til Birkenes	0.760		-		
	Mo grind—Økland	-	5.630	-	1868—1875	Tarvelige grusveier.
	Frette—Øien	-	4.440		1873—1877	
	Mo bro—Ekeland	-	2.275	-	1874—1877	
	Vas—Sørbygden		2.280	-	1874—1877	
	Mæland—Vettestø		3.140	-	1877—1881	
	Haafos bro—Kvammen	-	6.000	-	1889—1898	
	Enge bro—Haafos bro		4.150	-	før 1860	En mindre omlægning utf. 1894.
	Etnesjøen—Lighoug	-	0.152	-	—»—	
	Jelo—Nyvold	-	0.176	-	1910	
Evanger	Bolstadøren—Vasenden	4.343	-	-	gammel.	Meget bakket grusvei.
	Evanger—Fadnæs	2.740	-	-	1892—1893	God stenlagsvei.
	Evanger—Gjetle bro	5.887	-	-	gammel.	Meget bakket stenlagsvei.
	Fosse—Hamlegrovand	16.945	-	-	1891—1895 og 1901-1910	God stenlagsvei.
	Bolstad bro	0.100	-	-	1906—1910	
	Gjennem Teigdalen	-	11.077	-	1888—1907	Nogenlunde god.
Fane	Aarstad grænse—Nesttun bro	6.000	-	-	1860—1863	God stenlagsvei.
	Nesttun bro—Os grænse	10.000		-	1875—1877	Samt endel ældre vei, dels god vei og dels daarlig grusvei.
	Nesttun bro—Haus grænse	9.092	-		gammel.	En parcel oml. 1856-1857, dels god vei og dels daarlig grusvei.
	Paradis—Kolstein—Aarstad grænse...	-	1.837	-	før 1860	Bakket grusvei.
	Kalland—Gimmeland	-	3.404	-	—»—	Mindre god grusvei.

Herred.	Veienes benævnelse.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Naar bygget.	Kort karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Fane	Askøen grænse—Strømme		5.859	-	før 1860	Endel parceller omlagt 1906—1910; disse meget gode. Den gamle vei mindre god.
	Hop—Hop station	-	0.410	-	?	Nogenlunde god.
	Fjøsanger—Slettebakken	-	2.735	-	?	Mindre god grusvei.
	Vei paa Sælen		0.260		?	—«—
	Kristianborg—Nykronborg		0.665		før 1860	—«—
	Fane kirke—Fanehammeren	-	1.454		?	—«—
	Stend—Skei		1.779		?	Daarlig grusvei.
	Nesttun—Natlandsbotten		2.606	-	?	—«—
	Raaskiftet—Lønningshavn		6.300		1863—1869	—«— og bakket.
	Nesttun—Fane—Sandven med arm til Stend brygge og station		13.990		før 1860	Men i det væsentligste senere omlagt; nu for størstedelen god stenlagsvei.
	Ytre Midtun—Hjellestad		4.900		1871—1880	Daarlig grusvei.
	Søraas—Hope	-	8.464	-	1872—1880	Mindre god grusvei.
	Valledalen—Krokeide	-	5.565		1880—1888	—«—
	Kallandseide—Øvstebø med armer	-	12.430	-	1884—1891	—«—
	Skjold—Nottveit	-	2.062	-	1885—1891	—«—
	Skjold—Skjoldhammer			-	1904—1908	God.
	Fane prestegaard—Nordvik	-	5.710	-	1888—1896	God, maks.stign. 1/10.
	Midtun bro—Myrdal	-	7.000	-	før 1860	Daarlig grusvei.
	Myrdal—Riple	-			1888—1905	God, maks.stign. 1/10.
	Aadland—Espeland		2.570		1888—1903	Mindre god.

Fane	Lønningen—Flesland		2 350	-	1888—1901	Mindre god.
	Hop station—sjøen	-	0.210	-	1898—1900	God.
	Aarstad grænse—Slettebakken	-	0.670	-	1907—1909	Meget god stenlagsvei.
	Noreiede—Vonheim		0.210	-	1908—1909	God stenlagsvei.
	Brygge og oplagsplads ved Strømme..	-	0.080	-	1908	
	Parcel av Fjøsanger—Ytrebygden		15.220	-	1896 - 1910	Meget god 4 m. bred stenlagsvei.
	Gimmeland—Bondtveit, parcel		2.850	-	1901—1910	God stenlagsvei.
	Parcel av Ulsmaag—Heldal.....	-	1.390	-	1907—1910	— « —
Finnaas	Mosterhavn—Lerpollen	-	4.800	-	1886—1894	Nogenlunde god; maks.stign. 1/10.
	Lerpollen—Haavik	-	3.520	-	1894—1905	
	Grindheimsvaagen—Skimmeland.....		1.376	-	1894—1905	
	Uraugsvaag—Mælandsvaag		5 214	-	1897—1907	
	Hallungkjosen—Stokkebækken	-	2.832	-		
	Vika—Vold.....		4.760	-	1897—1908	
	Arm til Skimmeland	-	0.300	-	1898—1899	
Fitjar	Vik—Rydland	3.953	-	-	1894—1904	Nogenlunde god stenlagsvei.
	Rydland—Stord grænse.....	4.000		-	1905—1910	God stenlagsvei.
	Fitjar—Vik med arm til prestegaarden	-	3.000	-	1882—1888	Bakket grusvei.
	Arm til Rydland.....		0.300		1904	God.
Fjeld.....	Bildøbakken—høiden ved Møvik		7.188	-	før 1860	En parcel bygget 1869, daarlig bakket grusvei.
	Høiden ved Møvik—Møviksjøen.....	-	0.240	-	1876	Bakket grusvei.
	Bildøbakken—Døsjønæsset	-	1.480	-	1887—1890	Nogenlunde god grusvei.
Fjelberg	Handelandsbro—Helland.....	5.629	-	-	gammel.	Bakket grusvei.
	Fikse—amtsgrænsen (Favnebø)	13.381		-	1858—1861	Fikse—Ølen gammel daarlig vei, forøvrig gode stenlagsveier.
	Nøtteberg—amtsgrænsen (Myrebø)....	7.330	-	-	1877—1881	
	Sandvik—Helleland	2.050	-	-	1896—1901	
	Ølsvaag—Vikebygd grænse	21.682	-	-	1897—1907	

Herred.	Veienes benævnelse.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Naar bygget.	Kort karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Fjelberg	Arm til Indbjoe	0.583	-	-	1897—1907	Gode stenlagsveier.
	Arm til Utbjoe	0.600	-	-		
	Toftevaag—Halsenø kloster	-	6.030		1864—1870	Mindre god grusvei.
	Bivei til Sandviksnæsset		0 800	-	1905—1906	God stenlagsvei.
Fuse	Ekelandsosen—Haalandsdalen grænse.		3.000	-	før 1860	Mindre god grusvei, en parcel omlagt i nittiaarene.
	Strandvik grænse—Fuse	-	4.500	-	1887—1899	Gode stenlagsveier.
	Fuse—Ekelandsosen		10.810	-	1896—1908	
	Aadlandsøen—Dale	-	3.232	-	1890—1899	Nogenlunde god.
Granvin	Eide—grænsen mot Voss	16.000	-	-	1866—1870	Gode stenlagsveier.
	Holven—Ulvik grænse	9.700	-	-	1893—1910	
	Arm til Granvin kirke	0.680	-	-		
Haalands-dalen	Skogseidvandet—Varaldsø grænse	-	2.450	-	1871—1878	Daarlige grusveier.
	Aarre—Tveit	-	5.100	-	1878—1883	
	Fuse grænse—Eidet		6.825		før 1860	Et par parceller omlagt i nittiaarene, mindre god grusvei.
Hammer	Aasene grænse—Stensto	2.100			1869—1874	God stenlagsvei.
	Isdahlstø—Alversund grænse	2.051	-	-	gammel.	Daarlig grusvei.
	Hellesvaag—Alversund grænse	-	4.040	-	før 1860	Endel omlægninger 1886—1892, mindre god
	Ekanger—Høiland—Lindaas grænse ..	-	4.330	-	1873—1885	Mindre god grusveier.
	Hjelmaas—Vaet	-	4.770		1883—1893	
	Hammer kirke—Valestrand—Haus grænse	-	8.939	-	1884—1895	Mindre god, tildels bakket grusvei.

	Eikanger—Saltnesset	-	1.200		1888—1891	Nogenlunde gode.
	Salhus—Aasene grænse	-	1 250		1894—1903	
	Eikanger—Eidsnes	-	2.200		1896—1905	
	Tepstad—Mjeldstad	-	1.962	-	1897—1904	Gode stenlagsveier.
	Gjelvikvaag—Haaland	-	2 140	-	1899—1907	
	Leknes—Honnisdal	-	2.570	-	1902—1908	
	Leknes—Mundal, parcel	-	1.110	-	1902–1910	
	Mjeldstad—Røskelandsdal, parcel	-	0.600	-	1904—1910	
Haus	Fane grænse—Garnes	10.965	-	-	gammel.	Mindre god grusvei, en parcel omlagt 1856—1857, god vei.
	Trengereid—Samnanger grænse	4.250	-	-	1882–1885	God stenlagsvei.
	Gaupaas—Haugland	-	0.570	-	før 1860	Daarlig grusvei.
	Hausvik—Lonevaag		14.920	-	—«—	Haus—Gjerstad oml. 1890—1895, nogenlunde god, forøvrig daarlig.
	Prestun—Gjerstad	-	0.135	-	—«—	Daarlige grusveier.
	Gjerstad—Vevle	-	6.950	-	—«—	
	Vevle—Hammer grænse	-		-	1882—1889	Mindre god grusvei.
	Rognved—Vevletveit	-	3.840	-	før 1860	Daarlige grusveier.
	Hauge—Mjeldheim	-	6.720		—«—	
	Hatlandsvaag—Fosdal		5 180	-	1878—1887	Nógenlunde gode.
	Hosanger grænse—Fitji	-	0.985	-	1897	
	Hatland—Solberg	-	2.723	-	1880 - 1887	
	Arne fabrikker—Aasene grænse	-	2.790	-	1884—1893	Mindre gode.
	Søileviken—Osbroen	-	5.085	-	1884—1893	
	Vatle—Sundland	-	2.570	-	1896—1903	Nogenlunde gode.
	Fosdal—Ulstadgjærdet	-	3.176	-	1898—1905	
	Arne fabrikker—Indre Arne	-	5.160	-	1900—1908	God stenlagsvei.
	Garnes—Tuenes		2.410		1901—1908	Meget god stenlagsvei, 3.75 m. bred.

Herred.	Veienes benævnelse.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Naar bygget.	Kort karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Haus	Haugland—Kvammen	-	2.860		1910	Nogenlunde god grusvei, privat bygget.
Hosanger...	Vei over Ostereidet		2.200		gammel.	En parcel omlagt 1893—1900, god, forøvrig slet.
	Hosanger—Haus grænse.....	-	5.135		1880—1897	Daarlig grusvei.
	Fotlandsvaag—Ulstadgjærdet.....	-	3.500	-	1883—1893	Nogenlunde gode.
	Eknæsvaag—Vashellen		2.540		1890—1895	
	Vashellen—Risbroen.....	-	1.460		1896—1902	
	Mjøs—Bysheim	-	3.860	-	1894—1907	
	Eknæsvaag—Eidnæs (Hammer grænse)	-	1.460		1896—1905	
	Mjøs—Tveiten—Aasheim	-	2.305	-	1898—1907	Gode stenlagsveier.
	Parcel av Fjeldskaalnes—Heldal.....	-	0.600	-	1899—1910	
Herlø	Husebøvaag—Sætre		1.000		før 1860	Slet, neppe kjørbar.
Jondal	Gjennem—Korsdalen		10.684		1873—1881	Daarlig, bakket grusvei.
	Tuften—Strandebarm grænse		5.840		1886—1904	Gode stenlagsveier.
	Herand—Samland.....	-	2.460	-	1890—1898	
Kvinnherred	Heisa—Strandvik grænse.....	3.499	-	-	gammel.	Slet, bakket grusvei.
	Helvik—Langaatten.....	9.503			1895—1901	God stenlagsvei.
	Langaatten—Helland.....		-		gammel.	Slet, bakket grusvei.
	Malmanger—Rosendal kirke	-	1.860		før 1860	Daarlige grusveier.
	Onarheim—Kaldestad.....		2.313	-	—«—	
	Kaldestad—Sunde.....		3.860	-	1872—1876	Mindre gode grusveier.
	Fedtsbro—Stensletten.....	-	11.540		1878—1887	

	Helvik—Bergstien	-	3.400	-	1878—1884	Mindre gode grusveier.
	Bergstien—Stensletten	-		-	1885—1892	
	Haavik—Kvitebergvand		7.427	-	1882—1891	Nogenlunde gode.
	Tvedtene—Haugevaag	-	4.450	-	1891—1900	
	Kvitebergvand—Tvedtene	-	2.980	-	1893—1905	
	Slagget—Skarvethun	-	2.310	-	1893—1899	
	Bjelland—Sunde	-	1.095	-	1896—1901	
	Sunde—Opsanger	-	1.300	-	1896—1906	Gode stenlagsveier.
	Gjermundshavn—Boland		0.880	-	1900—1904	
	Parcel av Kvinnherred kirke Løvfaldstranden	-	2.400	-	1896—1910	
Lindaas	Hundvenhopen—Fanebust	13.342	-	-	gammel.	Bakket grusvei.
	Vaagseidet—Myking kirke	-	7.700	-	før 1860	En bakke omlagt 1887.
	Fjeldsende—Vabø		2.000	-	—«—	
	Gangstø—Lygre kirke	-	-	0.580	—«—	Daarlige grusveier.
	Lindaas brygge—Lindaas		0.640	-	—«—	En bakke omlagt 1891.
	Hundven—Vik		5 000	-	—«—	
	Lindaas—Jervaagstrømmen	-	4.210	-	1878—1886	Mindre gode grusveier.
	Hetlehovde—Bottolfstigen	-	1.345	-	1878—1885	
	Reikeraas—Hammer grænse	-	3.610	-	1879—1885	
	Myking—Fammestad		6.800	-	1885—1895	Nogenlunde gode.
	Hodnekvam—Myking	-	2.040		1898—1906	
	Mykinghellen—Myking kirke	-	0.760	-	1898—1908	
	Myking kirke—Skauge, parcel		2.240	-	1899—1910	Gode stenlagsveier.
	Jervaagstrømmen—Ervik, parcel	-	ca. 2.030	-	1899—1910	
	Sletten—Gjerde, parcel	-	2 780	-	1902—1910	
Manger	Mangervaag—Lid	-	2.988	-	før 1860	Daarlig grusvei.
	Bøkvernen—Soltveit	-	4.680	-	—«—	Slet, neppe kjørbar.

Herred.	Veienes benævnelse.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Naar aapnet.	Kort karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Manger.....	Manger—Vildanger		13.870		gammel.	Væsentlig gammel vei, neppe kjørbar, er under omlægning, avlevert pr. 31 december 1910, 2.840 km. god stenlagsvei.
	Storheim—Alversund grænse.....	-	1.800		før 1860	Slet, neppe kjørbar.
	Manger—Kaalaaseidet.....	-	4.840	-	1891—1899	Nogenlunde god grusvei.
	Maraas—Lundsaasen	-	2.775		1897—1908	Gode stenlagsveier.
	Maraas—Halland...		0.500		1899—1908	
	Tougle—Lundsaasen.....	-	1.100		1897—1904	
	Kaalaaseidet—Lundsaasen	-	1.304		1906—1908	
	Lunde—Vetaasviken.....	-	6.560		1899—1910	
	Sæbø—Sæbøvaag.....	-	0.940		1899—1908	
	Tougle—Nøttevaag.....	-	1.364		1899—1907	
	Lunde—Askeland	-	1.430	-	1899—1907	
	Vei til Mangersnes.....	-	0.230	-	1903—1907	
	Helland—Manger	-	3.140	-	1899—1907	
Masfjorden .	Solheim—Geirevand	6.225	-	-	1905—1910	God stenlagsvei.
	Frøisetvaagen—Slidre	-	3.478	-	1878—1889	Daarlige grusveier.
	Høsteland—Kvamsdalsvand	-	6.180	-	1882—1906	God.
	Kvamsdalsvand—Birkeland	-	2.100	-		
	Sandnæs—Amundsbotten.....		1.450	-	1887—1891	Mindre gode grusveier.
	Løveide—Ostavand		0.500	-	1892—1893	
	Haugsdal—Tverberg		3.920	-	1891—1901	Gode.
	Tverberg—Kjetteland	-	0.260	-	1902—1909	

	Parcel av Kvinge—Kvingedal	-	1.000	-	1894—1910	Nogenlunde gode.
	Matre—Kringlebotnbroen	-	4.300	-	1894—1910	
	Tangedal—Frøiset, parcel	-	1.275		1900—1910	
Modalen	Bruvik grænse—Lavik	19.260	-		1886—1895	Gode stenlagsveier.
	Lavik—Fosse		-		1905—1910	
	Modalsveien	-	15.745		1875—1901	Nogenlunde god.
Os	Fane grænse—Hatvik	14.453	-		gammel.	Daarlig grusvei, tildels bakket.
	Søfteland—Boderne	-	4.850	-	før 1860	Slet, bakket grusvei.
	Ulven—Lysekloster	-	3.322	-	?	Daarlige grusveier.
	Hatviken—Rød	-	5.315	-	1869—1880	
	Os—Skjeiestøen[1]	-	5 199		1874—1886	
	Arm til Halgjem	-	2.700			
	Halgjem—sjøen	-	0.777	-	1889—1894	
	Os—Jelle	-	1.614	-	1881—1886	
	Boderne—Drange	-	4.426	-	1889—1903	Nogenlunde gode stenlagsveier.
	Arm til Ulven	-	1.780	-		
	Hæglandsdalen—Hauge	-	4.260		1891—1899	
	Rød—Øverdal		3.900	-	1897—1910	
	Askviknes—Hovland m. arm til Askvik		2 230	-	1903—1910	
	Hovland—Hagavikveien	-	0.430	-	1910	
Røldal	Stavanger amtsgrænse—Haara	16.660	-	-	1874—1891	Gode stenlagsveier.
	Haara—Nyastøl bro	9.008				
	Haara—Esjeflaat (Røldalsfjeld)	9.700		-		
	Nyastøl bro—Bratsberg amtsgrænse	20.000	-	-	1880—1892	
	Bro over Grytørelven	-	0.030	-	1897—1901	
	Nyastøl bro—Magermoen		2.990		1900—1909	God.

[1] En omlægning ved Moberg utført 1905—1910, 690 m. lang, god stenlagsvei.

Herred.	Veienes benævnelse.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Naar bygget.	Kort karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Samnanger..	Haus grænse—Aadland	14.506			1882—1885	Gode stenlagsveier.
	Aadland—Tøsse		-		1892—1896	
	Tøsse—Vikør grænse	12.710	-		1896—1910	
	Aadland—Kværneshellen	-	3.364		før 1860	Slet grusvei.
	Haga—Tvedt	-	6.980	-	1889—1897	Nogenlunde gode.
	Tvedt—Fiske	-			1894—1907	
	Reigstad—Stentvedt	-	1.601	-	1894—1902	
Skaanevik..	Skaanevik—Fjelberg grænse	13.400	-		1896—1901	God stenlagsvei.
	Sævareid—Etne grænse	2.500			1888—1893	—«—
	Fjære—Ullensvang grænse	11.500			1869—1877	Tarvelig smal vei.
	Ølfarnes—Fjelberg grænse	7.170			gammel.	Bakket grusvei.
	Næsvaag—Tungesvik	5.940	-		1904—1910	God stenlagsvei.
	Skaanevik—Næsvaag	-	2.163		1874—1875	Mindre gode grusveier.
	Ølfarnes—Holmedal	-	4.930		1890—1901	
	Parceller av Sunde—indre Matre	-	ca. 6.000		1891—1910	God stenlagsvei.
Strandebarm	Fosvaagen—Haukaas	-	3.550		1878—1884	Daarlig grusvei.
	Bakke—Lille Fosse		18.780		1881—1887	God stenlagsvei (enkelte strækninger mangler stenlag).
	Bakke—Oma med arm til Bakke dampskibsselskaps kai	-			1886—1894	
	Lille Fosse—Linge	-				
	Oma—Dysvik	-			1891—1909	
	Linge—Jondal grænse	-				
Stord.....	Dybvik—Fitjar grænse	6.370			1905—1910	God stenlagsvei.

	Kaarevik—Stord kirke	-	5.040	-	1865—1868	Mindre gode grusveier.
	Vabakken—Baadsvik	-	6.370	-	1874—1880	
	Langeland—Digernes	-	4.650	-	1874—1887	
	Langeland—Sagvaag	-	5.780	-	1874—1890	
	Frugaard—Haugland—Førland	-	6.600	-	1875—1880	
	Tysse—Agdesten	-	10.500	-	1875—1889	
	Stord kirke—prestegaarden	-		-	1896—1902	Nogenlunde god stenlagsvei.
	Sagvaag—Dybvik	-	2.620	-	1886—1895	Mindre gode grusveier.
	Kaarevikveien—Bjelland	-	1.028	-	1886—1890	
	Fjeldgaardsveien—Vatne	-	0.786	-	1886—1888	
	Vatne—Økland	-	1.290	-	1897—1907	
	Brandvik—Nordhuglen, parcel	-	2.000	-	1897—1910	God stenlagsvei.
Strandvik	Sundfjord—Skaret	1.823	-	-	gammel.	Slet, bakket grusvei.
	Av den gamle Fusevei	-	1.000	-	før 1860	Slet grusvei.
	Henangervand—sjøen	-	0.340	-	1869	Delvis omlagt, nogenlunde god.
	Strandvik—Fuse grænse	-	8.660	-	1887—1899	Gode stenlagsveier.
	Revne—Kvernegotten	-	3.650	-	1891—1902	
	Sævareid—Henanger	-	1.170	-	1908—1910	
Sund	Sundsjøen—Sund kirke	-	0.700	-	før 1860	Daarlige grusveier.
	Kauslandsjøen—Kausland kirke	-	0.352	-	ca. 1879	
Sveio	Amtsgrænsen—Vikebygd grænse	19.138	-	-	1863—1874	God stenlagsvei.
	Molske—Sveio	-	5.226	-	1860—1868	Slette bakkede grusveier.
	Sveio—Tjernagel	-	10.414	-		
	Bjelland—Kvalvaag	-	4.772	-	1880—1887	Mindre god grusvei.
	Buamyr—Aasebø	-	4.120	-	1893—1904	Gode stenlagsveier.
	Nordre Vaage—Molstre	-	5.370	-	1893—1910	
Tysnes	Vaage—Møklestad (Opdals kirke)	-	4.538	-	ca. 1828	Meget bakket grusvei.

Herred.	Veienes benævnelse.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Naar bygget.	Kort karakteristisk.
		Km.	Km.	Km.		
Tysnes	Møklestad—Søreidvaagen	-	4.160	-	1872—1876	Daarlige grusveier.
	Dalland—Humlevik	-	7.723	-	1872—1888	
	Nedre Vaage—Nymark	-	4.400		1876—1881	Nogenlunde gode grusveier.
	Nedre Vaage—Onarheim	-	4.556		1883—1890	
	Møklestad—Vermedal	-	6.474		1884—1896	Gode grusveier.
	Vaagesjøen—Gaaseviknæset	-	0.730		1885—1889	
	Gjøvaag—Hope	-	4.886		1887—1896	
	Onarheim—Skaden	-	4.000	-	1892—1898	
	Onarheim—Kløv med bivei	-	6.755	-	1897—1909	Gode stenlagsveier.
	Kløv—Vermedal	-		-	1906—1909	
	Eia bro—Møklestadeidet	-	0.430	-	1899—1903	
	Opdalseidet—Søreidveien	-	0.300	-	1909	
	Parcel av Vaage—Teigland		0.949		1897—1910	
	—«— Humlevik—Malkenes	-	2.250		1897—1910	
	—«— Hope—Gjelland		1.048	-	1897—1910	
	—«— Møklestad—Dalen	-	2.048		1899—1910	
	—«— Flygansvær—Aase	-	0.680		1899—1910	
	—«— Søreide—Drange	-	1.468	-	1899—1910	
	—«— Flateraaker—Kaaste	-	1.140	-	1899—1910	
Ullensvang .	Odda—Røldals grænse	31.190	-		1850—1896	God stenlagsvei.
	Haabro—Skaanevik grænse	7.600		-	1869—1877	Tarvelig smal vei.
	Flesje—Skiparvik	-	-	11.282	før 1860	Ikke kjørbar.

	Kraakevik—Vilure		-	7.123	før 1860	Ikke kjørbare.
	Alsviken—Bjotveit	-	-	3.680		
	Ullensvang—Børve	-	-	6.130		
	Hovland—Fresvik	-	-	7.200		
	Vilure—Næs	-	8.626	-	1867—1879	Mindre gode, tildels bakkede grusveier.
	Ullensvang—Kinservik		10.338	-	1874—1890	
	Bu—Tveisme	-	7.712		1874—1907	
	Utne—Alsviken		15.826		1874—1898	
	Næs—Utne			-	1884—1894	
	Brovold—Kinservik		0.476	-	1884—1887	
	Bleie—Kraakevik	-	2.800	-	1875—1885	
	Sandstø—Sekse	-	1.653	-	1884—1891	
	Mosbrække—Tveit	-	3.690	-	1884—1897	Gode, væsentlig stenlagsveier.
	Bleie—Skiparvik	-	0.810	-	1887—1900	
	Sandstø—Børve	-	1.920	-	1891—1898	
	Bustethun—Tokheim—Eitrheim	-	4.127	-	1891—1902	
	Espe—Sekse, parcel	-	1.420	-	1899—1910	
Ulvik	Granvin grænse—Brakanæs	10.300	-	-	1893—1910	Gode stenlagsveier.
	Brakanæs—Hetlenæs	5.000	-			
	Ulvik—Øidvinstaa	-	4.100		før 1860	Daarlig, bakket grusvei.
Valestrand	Grænsen mot Vikebygd—Valevaag	9.234	-		1863—1874	Gode stenlagsveier.
	Arm til Titlenæs	4.480	-			
	Eidet—Haugland	-	2.255	-	1888—1895	Nogenlunde god.
	Ekeland—Økland	-	2.480		1896—1904	God stenlagsvei.
Varaldsø	Mundheim—Haalandsdalens grænse	-	3.080		1871—1878	Daarlig grusvei.
	Aakre—Øie	-	2.130	-	1889—1897	Gode stenlagsveier.
	Oie—Skjelnes	-	4.040	-	1897—1907	

Herred.	Veienes benævnelse.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Naar bygget.	Kort karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Vikebygd ...	Sveio grænse—Valestrand grænse	6.837			1863—1874	Gode stenlagsveier.
	Amtsgrænsen—Vikevik	8.079	-	-	1875—1876	
	Vikevik—Fjelberg grænse	8.757	-		1897—1907	
	Røkenes—Førde.....	-	4.325		1861—1868	Daarlig grusvei, en bakke omlagt 1880.
	Røkenes—Erve parcel	-	3.090		1896—1910	God stenlagsvei.
Vikør (Kvam)	Samnanger grænse—Øistese.....	25.410	-	-	1896—1910	Meget god stenlagsvei.
	Gjennem Stensdalen.....	-	ca. 2.150	-	1863—1871	Mindre gode grusveier.
	Øistese—Nordheimsund	-	6.400	-	1876—1880	
	Øistese—Fiksesund.....		5.725	-	1878—1893	
	Sandven—Vikør kirke.....		3.160		1883—1888	
	Folamyr—Soldal—Skiparklev.....		2.900		1892—1896	
	Steinstø—Fykse.....		1.360		1898—1909	Gode stenlagsveier.
	Nordheimsund holdeplads—Sandven sjøvei	-	0.207	-	1906—1907	
	Øistese—Rykkje, parcel	-	1.500	-	1898—1910	
	Vikør—Vangdal.....	-	5.240	-	1891—1905	
Voss	Evanger grænse—Grovendal	13.365		-	gammel.	Tildels daarlig grusvei.
	Grovendal—Vossestranden grænse	16.180		-	1877—1897	Gode stenlagsveier.
	Voss—Granvin grænse.....	14.010	-	-	1866—1870	
	Lunde—Træn.....	-	7.262	-	før 1860	Daarlige grusveier, tildels meget bakket.
	Haugsklop—Testdal	-	3.315	-	—«—	
	Hovedveien—Fenne	-	2.945	-	—«—	

Vossevangen—Grevle		4.020		—«—	
Grovendal—Opheim	-	2.085		—«—	Daarlige grusveier, tildels meget bakket.
Bø—Gjerstad	-	1.560		—«—	
Raundalsveien—Graue	-	1.313		?	
Raundalsveien: gammel vei	-			før 1860	
omlægn. Kløve—Ygre	-	25.560	-	1867—1873	Nogenlunde god.
—«— Kløve—Palmefos bro	-		-	1899—1901	God stenlagsvei.
Bordalsveien: gammel vei	-	10.010		før 1860	
omlægn. Hardangerveien—Rongve skole	-	1.255	-	1867—1873	Mindre gode grusveier.
omlægn. Rokne—Himle.		1.150		1879—1885	
omlægn. Kvitneflaaten—Vihovden		2.270	-	1896—1901	God grusvei.
Groveveien: Aure—Istad bro	-	4.818	-	før 1860	Mindre god grusvei.
Kindem—Aure	-		-	1872—1874	
Øvre Tykkebygdveien: gammel vei	-	4.142	-	før 1860	Mindre gode grusveier.
Fjøse—Bakkethun	-	0.670	-	1872—1874	
Vossebroen—Gjernæsmoen		0.630		1874—1875	
Gjernæsmoen—Bulken	-	11.260	-	før 1860	Mindre gode grusveier, tildels meget bakket.
Bulken—Grimestad	-	1.360	-	1884—1885	
Vestbygdveien: gammel vei	-	2.135		før 1860	
omlægning	-	0.940		1876—1880	
omlægning Lidalen—Lidsheim	-	0.700	-	1905—1910	God stenlagsvei.
Skulstadmoen—Dugstad	-	5.833	-	1879—1881	Mindre gode grusveier.
Dugstad—Opkvitne	-		-	før 1860	
Rekve—Gilderhus	-	2.418	-	1884—1892	

Herred.	Veienes benævnelse.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Naar bygget.	Kort karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Voss	Gjernæs bro—Tillung	-	5.080	-	1888—1903	Mindre god grusvei.
	Lassehoug—Fagnastøl	-	1.960	-	1900—1906	God stenlagsvei.
	Auregaten—Kyte		2 147	-	1905	Nogenlunde god, privat oparb.
	Vaale—Kolve		1 030		1906—1907	Gode stenlagsveier.
	Ygre—Tøn	-	0.820		1907—1908	
Vosse-stranden	Voss grænse—amtsgrænsen	24.085	-	-	1842—1901	
	Stalheim—Brekke	-	0.628	-	?	Slet grusvei.
	Mørkdalsveien: Næsheim—Aamot		6.021	-	før 1860	
	Næsheim—Drogsvold bro		3.400		1862—1873	Daarlige grusveier.
	Halbygdveien	-	5.931		før 1860	Omlagt 1 300 m. 1876.
	Langs Opheimsvandet	-	6.024	-	—«—	Omlagt 1 500 m. 1877—1880.
	Sum	659.680	1 181.151	42.943		

Anmerkning: For bygdeveisanlæg før 1860 kan som regel ikke byggetiden opgives, der er derfor anført «bygget før 1860». Det samme gjælder hovedveisanlæg som ikke er utført av Statens veivæsen, men bygget før dette begyndte sin virksomhet i amtet. For disse er anført «gammel».

1. Hardanger-Søndhordlandske Dampskibsselskap:

Aar.	Antal reisende.	Indtægter.	Utgifter.	Overskud.	Aktie-kapital.	Værdi av selskapets skibe.	Reserve-fond.	Kjele-fond.	Pensions-fond.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	137 828	473 585	402 330	71 255	-	425 000	118 106	23 503	8 250
1907	163 297	549 965	465 614	84 351	-	523 900	-		10 412
1908	172 359	578 515	556 297	22 218		490 000			12 353
1909	158 090	571 557	526 360	45 197		742 800			14 303
1910	182 046	630 241	574 867	55 374	428 150	708 000	-	.	16 538
Sum	813 620	2 803 863	2 525 468	278 395	-				-

Opgaverne over antal reisende kan ikke gjøre krav paa at være strengt nøiagtige. Reserve- og kjelefond er opbrukt ved nybygning.

2. Midthordlands Dampskibsselskap:

	Indtægter.	Utgifter.	Overskud.	Aktiekapital.	Skibenes værdi.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
31 december 1906	82 860.91	72 562.00	10 298.91	71 550.00	
—«— 1907	92 687.00	84 485.80	8 201.20		
—«— 1908	93 303.20	85 189.57	8 113.63		D/S «Salstrand» ..... kr. 58 000.00
—«— 1909	96 503.29	78 745.65	17 757.64		« «Midthordland» . « 50 000.00
—«— 1910	105 709.10	95 744.91	9 964.19		« «Lepsøy» ..... « 29 000.00
	471 063.50	416 727.93	54 335.57	71 550.00	kr. 137 000.00

NB. Reservefond, kjelfond og pensionsfond haves ikke.

3. Alversund & Manger Dampskibsselskap.

1906—1907.

Indtægter	kr.	78 956	Reservefondets beholdning	kr.	27 000
Utgifter	«	62 904	Aktiekapitalen	«	85 742
Overskud	«	16 052	Værdi av selskapets skibe	«	110 000

1907—1908.

Indtægter	kr.	93 785	Reservefondets beholdning	kr.	617
Utgifter	«	82 937	Aktiekapitalen	«	122 870
Overskud	«	10 848	Værdi av selskapets skibe	«	125 000

1908—1909.

Indtægter	kr.	94 193	Reservefondets beholdning	kr.	5 735
Utgifter	«	88 687	Aktiekapitalen	«	122 870
Overskud	«	5 506	Værdi av selskapets skibe	«	125 000

1909—1910.

Indtægter	kr.	99 644	Reservefondets beholdning	kr.	9 596
Utgifter	«	82 977	Aktiekapitalen	«	122 870
Overskud	«	16 667	Værdi av selskapets skibe	«	125 000

1910—1911.

Indtægter	kr.	98 686	Reservefondets beholdning	kr.	15 324
Utgifter	«	76 277	Aktiekapitalen	«	122 870
Overskud	«	22 409	Værdi av selskapets skibe	«	128 000

I 1907 bygget dette selskap et nyt skib «Herløfjord», og der blev da foretat yderligere aktietegning, samtidig som den gamle aktiekapital blev forhøiet med 25 procent.

4. Lindaas–Masfjordens Dampskibsselskap.

Aar.	Antal reisende.	Indtægter.	Utgifter.	Overskud.	Underskud.	Aktie-kapital.	Værdi av skibene.	Utseilte mil.	Av indtægten utgjorde statsbidraget.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.		Kr.
1906..... ...	39 320	76 106.77	66 476.48	9 630.29	-	37 171.24	47 450.00	20 958	8 750.00
1907 pr. 30 juni...	20 270	43 112.36	50 943.23	-	7 830 87	39 171.24	127 450.00	11 628	5 250.00
1907—1908.....	34 315	95 452.39	108 477.88	-	13 025.49	39 171.24	133 000.00	26 357	12 750.00
1908—1909.....	37 885	93 047.76	86 415.37	6 632.39	-	39 171.24	182 000.00	24 137	15 000.00
1909—1910.....	42 079	107 073.66	102 271.66	4 802.00	-	39 171.24	175 000.00	24 105	20 000.00
Tils.	173 869	414 792.94	414 584 62	-	-	-	-	107 185	-

NB. Reservefond, kjelefond og pensionsfond haves ikke.

c) Jernbanevæsen.

Den største begivenhet paa jernbanevæsenets omraade var selvfølgelig aapningen av jernbanen mellem Bergen—Kristiania den 27 november 1909. Fuldførelsen av dette store arbeide vil paa forskjellig maate faa betydning for amtets utvikling, og i erkjendelse herav har amtet ogsaa bidraget kr. 400 000 til jernbaneanlægget Voss—Taugevand, likesom det i sin tid ydet et like stort bidrag til banen mellem Bergen og Voss.

Jeg hitsætter en opgave over driftsresultaterne vedkommende Bergen—Vossbanen i femaaret:

(Se tabellen side 118—119.)

Med hensyn til den foranstaaende opgave bemerkes, at efterat Bergensbanen blev aapnet for trafik, foreligger der ikke særskilt regnskap for Bergen—Vossbanen, hvorfor de for aarene 1908—1909 og 1909—1910 anførte opgaver omfatter strækningen Voss—Gulsvik fra 10 juni 1908 og Gulsvik—Hønefoss fra 1 december 1909. Forøvrig indgaar i en del av budgetaaret 1906—1907 strækningen Voss—Myrdal, idet denne var aapen for midlertidig drift fra 1 juli 1906 til 15 september 1906.

Med hensyn til Nesttun—Osbanen hitsættes følgende oplysninger om driftsresultaterne i femaaret:

		Indtægt.		Utgift.
Driftsaaret 1906, 12 maaneder.....	kr.	53 083.08	kr.	43 844.55
—«— 1907, 12 —	«	49 583.92	«	55 716.42
—«— 1908, 15 —	«	75 596.83	«	60 778.00
—«— 1909, 12 —	«	55 871.06	«	65 714.57
—«— 1910, 12 —	«	68 284.53	«	78 722.45
	kr.	302 419.42	kr.	304 775.99

For at faa det egentlige driftsresultat maa man fra utgifterne regne nyanskaffelser, bl. a. nedlægning av nye 15 kilograms (istedenfor 9) skinner paa en strækning av 13.5 km. bane (halve banestrækningen), hvilket beløper sig til ca. kr. 55 000.

Driftsoverskuddet har i femaarsperioden dreiet sig om ca. kr. 10 000 pr. aar.

Staten har i femaaret foretat gjentagne undersøkelser av jernbaneprojektet Voss—Eide. Disse undersøkelser er endnu ikke færdige.

O p-

over driftsresultater vedkommende

Driftsaar.	Tog-kilometer.	Reiser.	Il- og fragtgods.	Levende dyr.	Drifts- Persontrafik. Ialt.	Hvorav: Reisende.	Post.
	Antal.	Antal.	Antal ton.	Antal.	Kr.	Kr.	Kr.
1900—1901	277 035	850 035	26 383	1 640	308 659	286 497	19 488
1901—1902	278 572	865 492	21 894	1 484	309 484	286 503	20 160
1902—1903	279 792	852 614	26 847	2 001	286 929	264 683	19 773
1903—1904	283 375	923 963	30 063	2 127	302 198	280 214	19 557
1904—1905	283 967	920 635	38 194	2 383	291 024	268 746	19 756
1905—1906	305 394	935 410	72 277	3 147	306 040	280 818	22 620
1906—1907[2]	295 950	1 009 440	60 769	3 655	343 358	319 010	21 424
1907—1908	290 401	1 036 068	55 172	5 935	321 018	293 877	23 799
1908—1909[3]	657 943	1 600 563	64 321	11 178	968 015	889 539	65 133
1909—1910[4]	675 242	1 359 728	64 443	13 344	1 117 235	1 027 301	71 943

[1] Omfatter leieindtægter eller utgifter av rullende materiel, eller renteindtægt eller
[2] Strækningen Voss—Myrdal aapnet for midlertidig drift 1 juli 1906. Slut 15
[3] $^{5}/_{4}$ aar. Strækningen Voss—Taugevand—Gulsvik aapnet 10 juni 1908.
[4] Strækningen Gulsvik—Roa aapnet 1 december 1909.

d) Postvæsen.

Efter oplysninger indhentet fra postmesteren i Bergen meddeles følgende om postvæsenets utvikling i amtet i femaaret:

Postaapneriernes antal steg i femaarsperioden fra 252 til 277 og brevhusenes antal fra 61 til 76. Amtets samlede avsendte brevmængde steg fra 1 718 700 til 2 326 800, altsaa med $^{1}/_{2}$ million.

Der oprettedes 29 nye landpostbudruter i amtet. Ved utgangen av 1910 var der ialt igang 75 landpostbudruter eller bipostruter med fuld postbudtjeneste underveis.

I Odda oprettedes i juni 1908 et feltpostkontor, som senere er gaat over til fast postkontor. Der oprettedes 2 nye postekspeditioner, paa Bergensbanen fra

gave

Bergen—Vossbanen i aarene 1900—1910.

indtægter.					Sum drifts-utgifter.	Overskud.			Middlere drifts-længde.
Ialt.	Godstrafik. Hvorav:		Andre trafik-indtægter	Tilsammen.		Forskjel mellem drifts-indtægt og drifts-utgift.	Renteindtægt (+) eller rente-utgift(÷)[1]	Netto-overskud.	
	Il- og fragtgods.	Levende dyr.							
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Km.
144 247	140 621	3 274	4 410	457 316	411 803	45 513	+ 1 045	46 558	108
127 985	125 099	2 586	4 744	442 213	410 000	32 213	÷ 4 261	27 952	108
131 152	128 224	2 771	4 107	422 188	390 899	31 289	÷ 25 586	5 703	108
137 358	133 944	3 169	4 158	443 714	380 373	63 341	÷ 25 089	38 252	108
140 569	137 865	2 440	4 618	436 211	407 431	28 780	÷ 43 135	÷ 14 355	108
161 071	157 559	3 206	4 626	471 737	380 396	91 341	÷ 28 708	62 633	108
184 877	180 611	3 932	5 334	533 569	370 739	162 830	÷ 27 200	135 630	118
193 250	187 119	5 805	6 009	520 277	404 926	115 351	÷ 26 180	89 171	108
307 309	292 178	13 960	15 419	1 290 743	1 221 569	69 174	÷ 7 989	61 185	378
329 503	306 409	20 281	18 751	1 465 489	1 264 251	201 238	÷ 32 009	169 229	381

[1] utgift av henholdsvis tilgodehavende eller av gjæld.

september 1906.

1 juni 1908 og ombord i Lindaas—Masfjordselskapets skibe til Fedje og Masfjorden fra 1 september s. a. Forøvrig utvidedes flere av de ældre postekspeditioner.

I administrativ henseende foregik flere mindre forandringer. Saaledes blev fra 1 juli 1908 alle postanstalter og postruter i Finnaas herred skilt ut fra Bergens postdistrikt og henlagt under Haugesunds postkontor, og fra 1 juli 1909 henlagdes paa samme maate postanstalterne i Voss og Vossetrandens herreder samt høifjeldspostanstalterne ved Bergensbanen under Voss postkontor.

e) Telegraf- og telefonvæsen.

Efter oplysninger indhentet gjennem telegrafinspektøren meddeles nedenfor en kort oversigt over telegrafvæsenet og rikstelefonvæsenets utvikling i amtet i femaaret:

I Søndre Bergenhus amt er i femaaret 1906 til og med 1910 utført følgende nye anlægsarbeider:

1. Fuldførelse av telefonanlægget Isdalstøen—Feie paa strækningen Alverstrømmen—Feie med oprettelse av rikstelefonstationerne Sæbøvaagen, Manger, Bøvaagen, Nordangervaagen, Aaraas i Austrheim og Fedje.

2. En ny telefonforbindelse mellem Bergen og Isdalstøen.

3. Telefonlinje mellem Strudshavn og Follesø med oprettelse av station paa Follesø.

4. Av telefonanlægget Bergen—Valestrandsfossen—Tøsse—Seim fortsat paa strækningerne Valestrandsfossen—Tyssebotnen og Hosanger—Ostereidet—Bjørsvik med oprettelse av stationerne Solbjør, Lonevaagen, Hosanger, Fotlandsvaag, Tyssebotnen, Ostereidet og Bjørsvik.

5. En ny telefonforbindelse mellem Bergen og Fuse.

6. Av telefonanlægget mellem Bergen og forskjellige øer i Austevold herred paa strækningen Bergen—Storebø med oprettelse av stationerne Hjellestad, Sund i Midthordland, Haakensund, Bakkesund, Toranger. (Bakholmen og Storebø blev først aapnet 2 januar 1911).

7. Telefonlinje mellem Odda og Tyssedal med oprettelse av station paa Tyssedal. Foranlediget ved kraftanlægget i Tyssedal blev telegrafvæsenets linjer mellem Odda og Tyssedal flyttet fra østre til vestre side av Sørfjorden. Flytningen blev fuldført 12 oktober 1907.

8. Ny telefonlinje mellem Kulleseid—Mosterhavn med oprettelse av station paa Haavik i Finnaas.

9. Ny telefonlinje mellem Leirvik—Fitjar med oprettelse av station paa Raudland i Fitjar.

10. Ny telefonlinje mellem Toftevaag—Fjelberg—Ølen med oprettelse av stationer paa Sydnes, Nordhus i Fjelberg, Fjelberg og Indbjoe.

11. Ny telefonlinje mellem Kulleseid—Hisken.

12. Ny telefonlinje mellem Skaanevik—Indre Matre med oprettelse av stationer paa Søllesvik og Matre i Søndhordland.

13. Av telefonanlægget mellem Vossevangen og Hønefoss blev strækningen Vossevangen—Finse færdig 17 december 1910 og

14. en ny telefonforbindelse mellem Vossevangen—Balestrand over Viksfjeldet færdig 6 november 1907.

[15. Av hovedtelefonforbindelsen mellem Bergen og Aalesund blev sektionerne Balestrand—Førde og Førdre—Breim helt færdige 15 oktober 1909.]

16. I femaaret er videre aapnet stationerne Bømmel (i Langevaag), Løkling, Urangsvaag og Sagvaag i Stord.

17. Rikstelefonstationen Mørkve overgik til opsynsstation 13 juni 1906.

18. Rikstelefonstationen Erdal blev nedlagt 15 september 1909.

11. september 1906 blev der etablert direkte telegrafforbindelse mellem Bergen og Hamburg over en kjerne i kabelen Arendal – Sylt.

En ny telegraflinje mellem Bergen—Egersund for Bergens direkte telegrafforbindelse med England (Newcastle) blev færdig 19 november 1910.

f) Turistvæsen.

Turisttrafikken maa siges i det hele at være øket i femaaret. Dette gjælder dog ikke ruten fra Dalen i Telemarken til Odda, hvor man har merket tilbakegang. Man antar — og vistnok med rette — at denne tilbakegang skyldes aapningen av Bergensbanen.

Efterat de store industrielle anlæg i Odda hadde begyndt sin virksomhet, frygtet man for, at dette vilde virke ødelæggende paa turisttrafikken paa dette sted. Det kan imidlertid ikke siges, at turisttrafikken i Odda i løpet av femaaret er mindsket. Imidlertid er det sandsynlig, at turisternes ophold paa dette sted herefter vil bli kortvarigere.

Kontrollen med skysstrafikken har i femaaret været ordnet omtrent som før.

Man har paa Voss gjort forsøk med ruteautomobiltrafik paa strækningerne Voss—Eide og Voss—Stalheim. Denne trafik har ikke voldt vanskeligheter, og alt tyder paa, at den stadig vil økes. Jeg antar, at bruk av automobiler i turiststrøkene vil fjerne flere av de ulemper, som tidligere klæbet ved skysstrafikken paa disse steder. Forøvrig tør det siges, at disse ulemper i dette amt stadig er blit mindre.

Det bevillingssystem, som skysslovens § 25 gir adgang til, er i femaaret indført i Eidfjord paa ruten fra Vik til Maabøvand samt for turisttrafikken paa ruten fra Tysse i Samnanger til Norheimsund (over Kvamsskogen).

I 1905 blev der løst bevilling til at drive skysstrafik:

1. I ruterne Voss—Stalheim, Eide—Ulvik av 245 personer for 303 hester.
2. I ruterne Odda—Næsflaten, Røldal—Haukelid av 148 personer for 203 hester.

I 1910 blev der løst følgende bevillinger:

1. I de foran under nr. 1 nævnte ruter av 269 personer for 356 hester samt 4 motorvogner.
2. I de foran under nr. 2 nævnte ruter av 103 personer for 127 hester.
3. I ruten Vik i Eidfjord til Maabøvand av 31 personer for 31 hester.
4. I ruten Tysse—Norheimsund av 26 personer for 26 hester.

11. Kommunal husholdning.

Med hensyn til beskatningsforholdene skal jeg efter skatteligningerne for 1906—1910 meddele nedenstaaende opgaver over de enkelte herreders formue, antagne indtægt, skatbare indtægt, skatøre, utlignet skat samt antal skatydere.

Jeg hitsætter derhos en opgave over de enkelte herredskassers samt amtskommunekassens formue og gjæld i aarene 1905 og 1910:

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre.		Utlignet skat.		
					Paa 1 000 kr.s formue.	Paa 100 kr.s indtægt.	Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Masfjorden. (1 Sandnes 2 Solheim sogn.)									
1906	546	879 000	188 400	92 900	1.90	1 10.6 2 10.2	1 670	9 729	11 399
1907	560	864 400	190 800	93 400	1.70	1 10.00 2 10.00	1 495	9 347	10 842
1908	575	875 800	196 300	97 900	1.80	1 9.80 2 9.10	1 551	9 652	11 203
1909	615	1 108 900	205 600	105 400	1.80	1 10.80 2 10.10	1 994	11 438	13 432
1910	609	1 104 300	200 600	100 200	1.80	1 11.00 2 10.80	2 032	11 273	13 305
Lindaas gamle samlede herred. (1 Lindaas sogn 2 Myking 3 Lygre 4 Austrheim 5 Fedje.)									
1906	1 471	1 488 900	463 500	202 100	2.52	1 12.60 2 12.53 3 11.54 4 13.12 5 13.86	3 752	24 847	28 599

1907	1 470	1 531 900	477 300	213 100	2.86	[1] 11.46 [2] 11.46 [3] 10.54 [4] 12.03 [5] 12.13	4 320	24 070	28 390
1908	1 505	1 533 600	495 400	226 100	2.79	[1] 11.19 [2] 11.43 [3] 10.65 [4] 11.50 [5] 11.21	4 277	25 118	29 395
1909	1 533	1 606 200	500 800	230 700	2.95	[1] 11.14 [2] 11.38 [3] 10 75 [4] 11 81 [5] 10.25	4 721	25 729	30 450
Lindaas nye herred. ([1] Lindaas [2] Lygre [3] Myking sogn.)									
1910	1 064	1 155 900	344 800	165 300	2 77	[1] 11.20 [2] 10.77 [3] 11.04	3 160	18 192	21 352
Austrheim nye herred. ([1] Austrheim [2] Fedje sogn.)									
1910	614	511 800	195 000	89 300	3.00	[1] 13.66 [2] 9.42	1 535	10 982	12 517
Manger gamle samlede herred. ([1] Manger [2] Sæbø [3] Bø [4] Hjelm sogn.)									
1906	1 333	1 619 900	453 100	230 300	2.00	[1] 7.50 [2] 7.40 [3] 7.40 [4] 8.80	3 239	16 597	19 836
1907	1 359	1 702 300	476 100	250 900	2.00	[1] 7.20 [2] 6.70 [3] 6,90 [4] 8.10	3 404	17 919	21 323

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre.		Utlignet skat.		
					Paa 1 000 kr.s formue.	Paa 100 kr.s indtægt.	Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Manger gamle samlede herred (forts.). (1 Manger 2 Sæbø 3 Bø 4 Hjelme sogn.)									
1908	1 369	1 768 800	477 200	252 700	2.25	1 7.00 2 6.60 3 6.60 4 7.10	3 973	17 196	21 169
1909	1 400	1 757 100	482 100	265 300	2.25	1 6.77 2 6.30 3 6.25 4 7.00	3 925	17 956	21 881
Manger nye herred. (1 Manger 2 Sæbø 3 Bø sogn.)									
1910	1 059	1 459 000	395 300	218 400	2.30	1 7.70 2 7.20 3 7.20	3 255	16 115	19 370
Hjelme nye herred.									
1910	313	326 000	91 400	45 400	2.25	9.00	734	4 086	4 820
Herlø.									
1906	990	1 065 400	327 400	169 100	1.60	4.80	1 704	8 116	9 820
1907	1 023	1 076 900	332 700	174 200	1.63	4.90	1 752	8 535	10 287
1908	1 003	1 040 600	336 600	178 600	1.66	5.00	1 742	8 930	10 672
1909	1 033	1 060 800	388 400	183 400	1.60	4.84	1 697	8 881	10 578
1910	1 049	1 061 200	342 600	185 800	1.72	5.16	1 819	9 587	11 406

Alversund. (¹ Alversund ² Seim ³ Mæland sogn.)									
1906	843	1 475 400	308 260	172 160	1.90	¹ 6.90 ² 7.30 ³ 7.00	2 793	16 950	19 743
1907	830	1 589 300	310 900	177 300	1.80	¹ 9.20 ² 9.70 ³ 10.00	2 860	17 091	19 951
1908	838	1 616 600	311 800	178 800	1.80	¹ 9.20 ² 9.40 ³ 9.60	3 109	17 486	20 595
1909	941	1 592 500	330 600	186 600	1.80	¹ 9.00 ² 8.90 ³ 9.50	3 116	17 882	20 998
1910	942	1 542 800	328 900	185 400	1.80	¹ 9.40 ² 9.40 ³ 9.90	2 996	18 617	21 613
Aasene.									
1906	551	738 700	196 500	114 600	1.82	5.46	1 344	6 260	7 604
1907	541	742 600	198 000	117 300	2.00	6.00	1 485	7 039	8 524
1908	538	741 300	203 600	124 600	1.60	6.30	1 186	7 813	8 999
1909	532	760 700	208 600	129 200	1.60	6.30	1 217	8 147	9 364
1910	548	804 100	217 800	136 900	1.60	6.20	1 286	8 490	9 776
Hammer.									
1906	1 023	1 144 200	351 600	202 300	2.70	8.10	2 927	14 843	17 770
1907	1 044	1 197 100	366 100	206 900	2.60	8.00	2 949	15 002	17 951
1908	1 079	1 210 200	375 600	221 300	2.50	7.60	2 862	15 312	18 174
1909	1 096	1 225 600	370 400	215 500	2.60	8.30	3 007	16 135	19 142
1910	1 063	1 197 600	371 800	218 900	1.90	9.60	2 141	18 748	20 889

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre.		Utlignet skat.		
					Paa 1 000 kr.s formue.	Paa 100 kr.s indtægt.	Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Hosanger gamle samlede herred. ([1] Hosanger [2] Mo [3] Eksingedalen sogn.)									
1906	927	1 945 000	333 700	187 700	2.00	[1] 10.06 [2] 9.00 [3] 8.50	3 791	18 381	22 172
1907	898	2 020 700	343 000	198 900	2.00	[1] 9.10 [2] 9.00 [3] 8.50	4 020	17 992	22 012
1908	859	2 053 300	343 300	202 100	2.00	[1] 9.90 [2] 8.50 [3] 8.20	4 001	19 365	23 366
1909	885	2 079 600	346 600	198 300	2.00	[1] 10.01 [2] 9.40 [3] 8.80	4 099	19 678	23 777
Hosanger nye herred.									
1910	654	1 594 500	274 300	169 500	2.00	9.00	3 189	15 261	18 450
Modalen nye herred. a) Mo sogn.									
1910	189	411 400	64 800	34 700	2.00	10.50	822	3 652	4 474
b) Eksingedalen sogn.									
1910	78	115 800	23 300	10 800	2.00	16.10	231	1 745	1 976

Haus. ([1] Arne fabr. [2] Arne [3] Haus [4] Gjerstad sogn.)

1906	1 630	2 952 100	763 400	524 900	1.95	[1] 4.43 [2] 6.62 [3] 7.80 [4] 8.33	4 623	31 642	36 265
1907	1 661	3 008 700	788 700	549 700	1.83	[1] 4.71 [2] 6.19 [3] 7.30 [4] 7.62	4 625	33 365	37 990
1908	1 673	3 047 800	805 200	564 000	1.83	[1] 4.52 [2] 6.25 [3] 7 30 [4] 7.84	4 667	33 752	38 419
1909	1 675	3 219 000	813 700	573 300	1.50	[1] 5.98 [2] 6.13 [3] 7.25 [4] 7.74	4 828	33 454	38 282
1910	1 657	3 211 400	799 900	550 900	1.60	[1] 4.73 [2] 6.65 [3] 7.83 [4] 7.28	5 147	34 763	39 910

Bruvik. ([1] Dale og Vaksdal [2] Bruvik [3] Stamnes sogn.)

1906	1 126	1 784 800	637 700	454 500	1.94	[1] 2.91 [2] 5.82 [3] 6.78	2 703	18 853	21 556
1907	1 136	1 836 000	679 100	496 000	1.95	[1] 2.85 [2] 5 85 [3] 6.96	2 774	20 144	22 918
1908	1 136	2 034 300	718 325	526 800	1.73	[1] 2.73 [2] 5.19 [3] 6.36	2 821	20 092	22 913
1909	1 261	2 962 200	887 200	682 200	2.07	[1] 2.91 [2] 6.21 [3] 7.35	4 135	26 954	31 089
1910	1 255	3 089 200	925 300	722 900	2.00	[1] 3.54 [2] 5.94 [3] 6.72	4 704	30 907	35 611

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre.		Utlignet skat.		
					Paa 1 000 kr.s formue.	Paa 100 kr.s indtægt.	Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Askøen. ([1] Alvøen [2] Strudshavn [3] Laksevaag.)									
1906	1 747	5 327 600	1 147 300	852 800	2.78	[1] 6.06 [2] 8 22 [3] 8.34	14 665	70 126	84 791
1907	1 740	5 553 800	1 150 700	848 600	3.00	[1] 6.33 [2] 8.52 [3] 9.70	16 203	77 773	93 976
1908	1 754	5 875 300	1 261 400	959 600	3.00	[1] 5.91 [2] 7.98 [3] 9.05	16 623	81 392	98 015
1909	1 794	6 241 200	1 319 000	1 010 500	3.00	[1] 5 82 [2] 7.89 [3] 9.59	17 551	87 883	105 434
1910	1 835	6 483 700	1 550 300	1 234 600	2.84	[1] 5.31 [2] 6.99 [3] 5.31	16 763	95 250	112 013
Aarstad.									
1906	1 285	9 093 500	1 482 425	961 275	2.00	7.60	17 864	70 096	87 960
1907	1 299	8 875 300	1 451 350	950 400	2.00	8.08	17 750	73 836	91 586
1908	1 290	8 802 500	1 473 800	962 225	2.00	9 64	17 605	89 680	107 285
1909	1 355	8 971 500	1 479 125	933 075	3.00	9.52	26 914	85 639	112 553
1910	1 499	8 626 000	1 551 700	942 650	3.00	10.60	25 878	95 482	121 360

Fjeld.									
1906	1 269	1 694 000	436 200	316 400	1.00	3.20	1 694	10 125	11 819
1907	1 272	1 757 100	464 000	339 600	1.00	3.10	1 757	10 527	12 284
1908	1 261	1 847 400	512 800	325 600	1.00	3.20	1 847	10 429	12 276
1909	1 246	1 935 800	504 300	320 100	1.00	4.32	1 935	13 831	15 766
1910	1 231	1 924 200	473 000	292 700	1.00	4.32	1 924	12 645	14 569
Sund.									
1906	917	1 064 500	303 700	148 300	1.51	4.54	1 622	6 732	8 354
1907	912	1 166 000	319 700	162 600	1.42	4.28	1 655	6 953	8 603
1908	905	1 206 700	324 400	167 300	1.34	4.02	1 641	6 789	8 430
1909	911	1 274 200	336 100	177 900	1.28	3.85	1 624	6 924	8 548
1910	915	1 290 000	341 200	179 400	1.40	4.20	1 806	7 528	9 334
Austevold.									
1906	513	495 700	165 600	74 000	1.91	5.73	946	4 243	5 189
1907	523	505 900	172 400	79 200	1.91	5.73	966	4 544	5 510
1908	514	540 500	180 200	86 200	1.99	5.97	1 075	5 150	6 225
1909	526	529 100	179 800	83 500	2.00	6.00	1 058	5 015	6 073
1910	506	549 900	184 400	90 000	1.84	5.52	1 012	4 969	5 981
Møgster.									
1906	447	570 200	143 400	63 000	2.00	9.00	1 140	5 676	6 816
1907	455	632 500	154 000	70 500	2.00	8.30	1 265	5 851	7 116
1908	458	655 500	164 700	80 300	2.00	7.50	1 311	6 023	7 334
1909	485	670 100	142 100	57 000	2.00	10 40	1 340	5 932	7 272
1910	447	598 500	126 400	47 000	2.00	12.50	1 197	5 883	7 080

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre.		Utlignet skat.		
					Paa 1 000 kr.s formue.	Paa 100 kr.s indtægt.	Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Fane.									
1906	1 593	13 607 000	1 578 900	1 062 700	1 35	5.40	19 882	62 311	82 193
1907	1 641	14 761 000	1 663 200	1 130 100	1.35	5.40	21 186	65 064	86 250
1908	1 725	15 115 000	1 749 500	1 198 800	1.35	5 40	21 048	66 746	87 794
1909	1 798	15 288 000	1 776 600	1 202 600	1.35	5.40	22 791	71 806	94 597
1910	1 882	14 095 000	1 758 700	1 163 700	1.45	5.80	22 671	75 117	97 788
Os.									
1906	680	1 862 500	267 600	151 870	1.66	8.30	3 091	12 605	15 696
1907	712	2 052 000	295 000	164 800	1.50	7.50	3 078	12 360	15 438
1908	724	2 192 500	318 000	183 900	1 38	6.90	3 025	12 690	15 715
1909	719	2 201 000	322 100	188 400	1.42	7.10	3 125	13 382	16 507
1910	760	2 231 500	343 000	199 700	1.36	6.80	3 034	13 582	16 616
Samnanger.									
1906	533	1 022 500	197 700	91 600	1.84	9.90	1 881	8 429	10 310
1907	579	1 021 000	210 900	96 800	1.82	9.10	1 858	8 813	10 671
1908	557	1 019 500	213 200	101 600	1.68	8.40	1 712	8 527	10 239
1909	551	1 042 000	223 200	112 000	1.60	8.00	1 666	8 951	10 617
1910	713	1 197 500	300 700	164 200	1.45	7.25	1 736	11 904	13 640

Fuse.									
1906	418	1 244 500	177 300	117 900	1.34	5 37	1 668	6 335	8 003
1907	425	1 272 000	174 700	115 500	1.36	5.43	1 735	6 273	8 008
1908	417	1 278 000	175 900	117 200	1.43	5.71	1 827	6 694	8 521
1909	385	1 244 900	146 300	92 600	1.60	6.47	1 943	6 058	8 001
1910	381	1 275 100	148 700	93 900	1.70	6.80	2 167	6 391	8 558
Strandvik.									
1906	581	1 326 200	262 700	170 800	1.50	5.80	1 995	9 952	11 947
1907	598	1 337 800	265 900	173 900	1.50	5.80	2 006	10 089	12 095
1908	630	1 378 100	278 900	183 900	1.40	5.50	1 929	10 118	12 037
1909	649	1 336 300	273 400	173 300	1.50	5.84	2 004	10 123	12 127
1910	670	1 311 300	268 100	166 500	1.60	6.00	2 111	9 992	12 103
Haalandsdalen.									
1906	236	446 600	70 700	40 000	1.78	7.10	795	2 842	3 667
1907	239	449 300	71 900	40 100	1.78	7.10	799	2 848	3 647
1908	235	458 200	73 000	40 800	1.70	6.80	778	2 778	3 556
1909	237	454 300	69 900	38 900	1.85	7.40	840	2 881	3 725
1910	238	450 300	72 300	40 500	1.91	7.52	860	3 050	3 910
Fitjar.									
1906	902	932 500	249 500	133 300	2.20	7.50	2 051	9 999	12 050
1907	941	965 300	258 500	148 300	2.10	6.80	2 027	10 085	12 112
1908	956	1 006 400	289 900	166 000	1.80	6.20	1 811	10 293	12 104
1909	926	1 036 700	289 400	167 300	2.00	6.20	2 073	10 373	12 446
1910	953	1 070 100	283 900	160 100	2.00	7.00	2 140	11 209	13 349

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre.		Utlignet skat.		
					Paa 1 000 kr.s formue.	Paa 100 kr.s indtægt.	Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stord.									
1906	544	1 862 300	285 400	172 800	1.83	5.50	3 412	9 508	12 920
1907	564	1 953 200	311 500	194 600	1.87	5 60	3 652	10 899	14 551
1908	580	2 293 500	331 900	209 900	1.77	5.30	4 052	11 126	15 178
1909	615	2 373 700	348 500	220 300	1.77	5 30	4 201	11 679	15 880
1910	692	2 493 200	447 000	299 700	1.50	4.50	3 739	13 489	17 228
Tysnes sogn.									
1906	513	652 800	184 500	108 100	2.30	6.90	1 500	7 469	8 969
1907	512	687 500	198 400	121 800	2.06	6.20	1 416	7 551	8 967
1908	516	696 700	193 100	116 000	2.13	6.40	1 482	7 426	8 908
1909	513	713 900	200 700	124 200	2.00	6.10	1 427	7 579	9 006
1910	578	762 000	206 200	122 800	2.10	6.30	1 600	7 742	9 342
Opdal sogn.									
1906	491	1 019 000	172 100	92 900	2.70	8.10	2 676	7 329	10 005
1907	464	1 028 700	169 700	93 300	2.70	8.10	2 701	7 357	10 058
1908	473	1 046 200	175 000	96 800	2.70	8.10	2 746	7 644	10 390
1909	519	1 065 000	206 400	125 300	2.30	6.90	2 377	8 466	10 843
1910	534	1 113 600	192 400	107 400	2.55	7.65	2 886	8 224	11 110

Onarheim sogn.

1906	333	567 900	127 800	77 100	2.68	8.04	1 522	6 202	7 724
1907	326	557 900	127 500	77 400	2 64	7.92	1 474	6 132	7 606
1908	288	518 400	116 400	70 600	2.88	8.64	1 493	6 101	7 594
1909	293	532 000	126 700	80 500	2.50	7.50	1 330	6 037	7 367
1910	298	535 500	129 700	83 000	2.56	7.68	1 371	6 381	7 752

Finnaas herred. ([1] Moster. [2] Bømmel. [3] Bremnes sogn).

1906	1 719	1 981 800	661 100	401 000	1.82	[1] 6.14 [2] 4.48 [3] 5.46	3 644	21 999	25 643
1907	1 887	2 128 200	763 500	497 800	1 77	[1] 5.29 [2] 3.56 [3] 4.73	3 722	22 473	26 195
1908	1 860	2 385 600	839 500	562 600	1.81	[1] 5.44 [2] 3.15 [3] 4.26	3 466	24 170	27 636
1909	1 900	4 442 000	827 900	545 100	2.04	[1] 6.13 [2] 3.23 [3] 4.48	3 500	25 467	28 967
1910	1 904	2 562 300	781 300	499 300	2.22	[1] 6.66 [2] 6.70 [3] 5.13	4 453	25 693	30 146

Sveio.

1906	621	800 700	221 000	86 800	2.53	7.60	2 027	6 657	8 684
1907	634	799 800	233 300	94 600	2.26	6.80	1 811	6 507	8 318
1908	619	826 200	245 625	105 700	2.33	7.00	1 926	7 437	9 363
1909	628	836 900	239 400	98 600	2.55	7.65	2 128	7 596	9 724
1910	622	859 500	233 500	93 400	2.69	8.07	2 314	7 590	9 904

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre.		Utlignet skat.		
					Paa 1 000 kr.s formue.	Paa 100 kr.s indtægt.	Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Vikebygd.									
1906	391	667 400	138 800	58 700	2.00	9.20	1 334	5 582	6 916
1907	402	656 900	142 500	60 800	2.00	9.20	1 313	5 602	6 915
1908	398	724 200	148 600	66 200	2.00	8.60	1 448	5 698	7 146
1909	411	765 600	155 500	69 900	2.00	8.20	1 531	5 732	7 263
1910	406	756 400	165 200	71 900	2.00	8.80	1 512	6 329	7 841
Valestrand.									
1906	406	485 700	134 500	49 400	2.00	7.20	971	3 558	4 529
1907	403	501 600	138 400	53 800	2 00	6.20	1 003	3 340	4 343
1908	411	509 000	145 900	58 000	2.00	6.00	1 018	3 481	4 499
1909	416	524 400	146 700	59 900	2.00	5.70	1 048	3 300	4 348
1910	407	537 100	150 500	63 100	1.80	5.50	966	3 472	4 438
Etne.									
1906	592	1 270 000	204 500	125 300	2.00	7.78	2 539	9 780	12 319
1907	597	1 324 700	211 000	130 100	2.00	6.80	2 645	9 403	12 048
1908	589	1 340 100	215 900	132 200	2.00	6.20	2 680	8 201	10 881
1909	604	1 419 500	219 200	134 600	2.00	6.40	2 839	8 620	11 459
1910	615	1 506 800	225 900	136 900	2.00	7.20	3 013	9 858	12 871

Ølen sogn.									
1906	406	683 700	137 700	79 600	2.00	8.90	1 367	7 087	8 454
1907	420	693 900	143 200	84 300	2 00	8.00	1 387	6 744	8 131
1908	418	704 600	150 700	91 800	2 00	8.00	1 409	7 348	8 757
1909	430	766 500	151 200	90 800	2.00	8.00	1 519	7 268	8 787
1910	423	748 100	162 000	103 500	2 00	8.50	1 481	8 803	10 284
Bjoa sogn.									
1906	185	305 000	50 200	24 200	2.50	11.20	762	2 715	3 477
1907	172	307 000	49 900	25 100	2 50	10.50	768	2 639	3 407
1908	166	310 500	49 400	25 600	2.50	10.80	776	2 765	3 541
1909	166	319 500	50 000	26 000	2.50	10.80	798	2 816	3 614
1910	174	336 100	58 100	34 100	2.50	8.70	840	2 970	3 810
Eid sogn.									
1906	260	591 900	100 900	59 500	2.00	7.80	1 181	4 655	5 836
1907	247	600 000	116 200	76 300	2.00	6.10	1 200	4 664	5 864
1908	254	648 000	119 000	77 500	2.00	6.00	1 297	4 714	6 011
1909	257	710 000	131 100	91 200	2.00	6.00	1 419	5 477	6 896
1910	284	719 000	127 700	86 600	2.00	7.50	1 438	6 516	7 954
Fjelberg sogn.									
1906	177	261 900	52 500	29 700	2 00	7.20	523	2 141	2 664
1907	174	257 300	55 900	32 400	2.00	6.80	514	2 206	2 720
1908	182	267 300	54 700	30 900	2.00	8.40	543	2 598	3 141
1909	184	267 300	55 400	31 400	2.00	8 50	534	2 675	3 209
1910	175	265 700	66 300	43 600	2.00	6.70	531	2 921	3 452

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre.		Utlignet skat.		
					Paa 1 000 kr.s formue.	Paa 100 kr.s indtægt.	Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Skaanevik.									
1906	775	1 476 700	299 000	177 800	2.16	8 65	3 206	15 649	18 855
1907	752	1 497 300	301 500	185 100	2.08	8 33	3 130	15 545	18 675
1908	733	1 513 100	302 400	187 900	2.15	8.59	3 253	16 171	19 424
1909	763	1 720 300	318 300	201 300	2.03	8.06	3 498	16 363	19 811
1910	773	1 757 700	347 400	229 300	1.90	7.55	3 339	17 312	20 651
Kvinnherred. ([1] Hatlestranden [2] Ølen [3] Énæs [4] Husnæs [5] Kvinnherred sogn.)									
1906	1 405	2 956 200	508 500	289 500	2.00	[1] 11.74 [2] 9.90 [3] 8.38 [4] 12.27 [5] 8.52	5 912	27 826	33 738
1907	1 392	2 993 200	524 600	309 400	2.00	[1] 11.65 [2] 9.05 [3] 6 66 [4] 10.65 [5] 8.08	5 986	27 476	33 462
1908	1 452	3 193 400	607 200	384 200	1.87	[1] 10.25 [2] 8.01 [3] 6.42 [4] 7.08 [5] 7.14	5 998	28 877	34 875
1909	1 484	3 260 900	615 000	389 400	1.91	[1] 10.50 [2] 8 86 [3] 6.00 [4] 7.40 [5] 7.53	6 228	29 704	35 932

1910	1 480	3 436 400	615 600	389 200	2.00	1 10.83 2 9.78 3 6.50 4 7.56 5 8.22	6 872	31 898	38 770
Strandebarm.									
1906	502	1 214 300	214 900	138 400	2.00	6.60	2 428	9 128	11 556
1907	500	1 218 700	214 000	136 600	2.00	7.20	2 437	9 826	12 263
1908	476	1 209 500	219 200	145 100	2.00	6.90	2 419	10 005	12 524
1909	485	1 353 100	215 600	141 000	2.00	7.46	2 706	10 509	13 215
1910	477	1 350 800	213 600	138 500	2.00	8.30	2 701	11 489	14 190
Varaldsø.									
1906	313	669 700	98 600	52 900	2.30	8.05	1 540	4 260	5 800
1907	326	659 200	97 300	52 000	2.37	8.29	1 535	4 314	5 849
1908	341	707 700	101 800	54 500	2.24	7.84	1 584	4 273	5 857
1909	331	720 200	101 600	57 000	2.20	7.70	1 584	4 394	5 978
1910	347	777 400	109 000	62 300	2.20	7.70	1 710	4 799	6 509
Ullensvang.									
1906	1 508	4 864 000	670 300	268 300	2.00	8.00	9 728	21 405	31 193
1907	1 734	6 043 000	791 300	322 000	1.64	6.80	9 910	21 897	31 807
1908	2 203	7 586 500	1 263 300	612 700	1.00	4.40	7 586	26 959	34 545
1909	2 008	11 532 500	1 407 000	768 000	1.02	4.20	11 763	32 257	44 020
1910	2 121	11 591 000	1 810 000	1 103 400	1 04	4.40	12 055	48 553	60 608

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre.		Utlignet skat.		
					Paa 1 000 kr.s formue.	Paa 100 kr.s indtægt.	Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Jondal.									
1906	619	1 302 600	218 200	126 200	2.40	9.60	3 126	12 163	15 289
1907	607	1 318 500	222 500	131 600	2 40	9.60	3 164	12 681	15 845
1908	621	1 351 700	231 700	141 500	2.40	8.70	2 939	12 351	15 290
1909	643	1 382 900	240 100	146 700	2.40	8.30	2 915	12 181	15 096
1910	629	1 370 700	241 300	149 300	1.13	8.50	2 961	12 697	15 658
Kvam.									
1906	1 090	2 343 700	452 800	202 000	2.32	9.29	5 434	18 789	24 223
1907	1 114	2 704 600	475 300	221 000	2.11	8.46	5 714	18 699	24 413
1908	1 141	2 832 900	510 600	249 800	1.89	7.63	5 370	19 055	24 425
1909	1 144	2 950 000	537 700	268 700	1.88	7.53	5 547	20 223	25 770
1910	1 158	2 999 400	534 200	264 400	2.03	8.15	6 092	21 564	27 666
Ulvik.									
1906	1 105	1 334 800	599 500	253 000	1.60	7.00	2 135	17 715	19 850
1907	934	1 403 200	553 200	241 100	1.60	7.50	2 245	18 088	20 333
1908	640	1 579 400	361 900	165 000	1.60	8.00	2 527	13 201	15 728
1909	574	1 616 300	293 700	121 700	2.00	9.70	3 232	11 809	15 041
1910	610	1 620 100	309 500	121 500	2.00	10.20	3 240	12 395	15 635

Granvin.									
1906	399	1 344 500	178 100	95 800	1.50	6.05	2 016	5 803	7 819
1907	394	1 328 500	174 700	91 300	1.50	6.50	1 992	5 935	7 927
1908	393	1 293 900	169 000	88 800	1.50	6.74	1 940	5 983	7 923
1909	393	1 335 800	170 400	91 000	1.50	6.50	2 003	5 922	7 925
1910	395	1 353 100	173 800	94 000	1.50	6.25	2 029	5 877	7 906
Eidfjord.									
1906	321	551 400	140 800	65 200	2.60	12.00	1 433	7 828	9 261
1907	344	604 700	157 300	73 300	3.00	12.00	1 814	8 806	10 620
1908	327	673 200	142 600	68 600	2.50	12.00	1 683	8 232	9 915
1909	348	731 800	153 100	74 700	2.50	11.00	1 829	8 223	10 052
1910	368	742 100	153 700	73 000	3.00	11.00	2 226	8 039	10 265
Røldal.									
1906	281	377 800	92 400	57 000	1.65	6.60	623	3 762	4 385
1907	289	371 100	92 600	56 600	2.00	6.80	742	3 854	4 596
1908	285	374 800	93 600	57 500	2.00	6.60	749	3 800	4 549
1909	290	383 800	93 700	57 200	2.00	7.30	767	4 182	4 949
1910	306	387 400	98 000	59 000	2.00	6.70	774	3 956	4 730
Voss.									
1906	1 954	5 948 100	1 266 300	574 000	1.80	9.00	10 706	51 689	62 395
1907	2 009	5 929 100	1 179 600	525 500	2.00	10.20	11 858	53 603	65 471
1908	1 936	6 019 000	1 156 200	523 400	2.00	10.00	12 038	52 349	64 387
1909	1 949	6 151 800	1 161 900	538 400	2.00	9.80	12 303	52 783	65 086
1910	2 017	6 262 300	1 194 400	542 400	2.00	10.00	12 524	54 240	66 764

Aar.	Antal skat-ydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatøre.		Utlignet skat.		
					Paa 1000 kr.s formue.	Paa 100 kr.s indtægt.	Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.
		Kr.	Kr	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Vossestranden. ([1] Vinje [2] Opheim sogn.)									
1906	765	1 344 500	254 200	106 800	2.00	[1] 8.72 [2] 8.10	2 689	8 983	11 672
1907	781	1 367 200	261 700	110 300	2.00	[1] 8.11 [2] 7.53	2 647	8 583	11 230
1908	793	1 395 800	262 800	112 200	1.93	[1] 7.48 [2] 7.73	2 657	8 531	11 188
1909	810	1 464 500	267 300	112 700	1.93	[1] 7.75 [2] 7.70	2 838	8 694	11 532
1910	826	1 510 100	275 000	118 200	2.00	[1] 7.80 [2] 8.11	2 975	9 408	12 383
Evanger.									
1906	573	796 100	230 300	138 100	2.20	6.60	1 751	9 152	10 903
1907	555	833 500	229 600	138 700	2.20	6.60	1 833	9 179	11 012
1908	581	903 600	244 800	151 500	2.20	6.60	1 998	10 018	12 016
1909	587	1 048 300	260 200	165 700	2.10	6.30	2 201	10 450	12 651
1910	539	1 067 800	246 700	158 000	2.10	6.30	2 242	9 967	12 209

Opgave

over herredskassernes formue og gjæld ved utgangen av aarene 1905 og 1910.

Herred.	1905.		1910.		Anmerkning.
	Formue.	Gjæld.	Formue.	Gjæld.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Strandebarm . .	76 880.00	14 736.00	-		Opgave for 1910 mangler.
Varaldsø.....	39 344.00	3 878.00	51 013.81	4 923.00	
Kvinnherred ...	159 720.00	43 112.30	207 561.00	55 487.50	
Skaanevik	105 624.00	25 500.00	125 951.93	21 460.00	
Etne	35 317.81	22 741.98	32 400.00	18 255.00	
Fjelberg.....	62 219.37	13 057.00	96 879.91	24 827.74	
Sveio (Sveen) ..	37 800.00	8 030.00	37 800.00	11 315.00	
Vikebygd.....	33 000.00	15 839.65	53 635.20	16 290.73	
Valestrand.....	27 700.00	2 913.33	26 900.00	3 100.00	
Finnaas	157 830.00	29 581.20	185 783.00	63 562.20	
Stord.....	76 960.00	12 150.00	75 560.00	10 200 00	
Fitjar	81 000.00	12 940.00	87 000.00	14 380.00	
Tysnes	183 220.96	46 681.00	-	58 139.84	Opg. over formuen mangler for 1910.
Fuse	58 275.00	8 500.00	55 427.00	8 500.00	
Strandvik.....	56 000.00	8 164.00	67 000.00	14 974.00	
Haalandsdalen .	29 000.00	1 633.00	31 580.81	3 100.00	
Os	137 476.09	51 460.00	-	-	
Os nye herred	-	-	50 250.00	21 522.00	
Sammanger nye herred...	-	-	79 966.51	33 100.00	
Fane	270 498.09	58 285.72	319 105.00	97 000.00	
Austevold	107 107.60	64 347.05	108 100.00	56 800.00	
Sund.....	83 336.83	23 584.00	81 350.00	17 194.00	
Fjeld.....	111 548.43	19 657.12	120 000.00	9 500.00	
Askøen.....	197 400.00	257 737.50	195 000.00	251 600.00	
Aarstad	246 000.00	214 562.50	377 500.00	311 911.77	
Haus.....	133 188.22	38 350.00	139 405.57	38 600.00	
Bruvik	91 000.00	5 400.00		-	Opgave mangler for 1910.
Hosanger.....	140 527.81	5 900.00		-	
Hosanger nye herred.....	-	-	48 347.07	19 000.00	
Modalen nye herred.....	-	-	54 033.85	-	

Herred.	1905.		1910.		Anmerkning.
	Formue.	Gjæld.	Formue.	Gjæld.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Hammer	64 928.08	6 500.00	56 600.00	6 000.00	
Aasene	41 322.44	1 100.00	56 051.94	4 450.00	
Alversund	142 475.50	5 726.00	149 143.28	6 943 28	
Herlø	74 380.00	6 328.00	82 067.55	11 453.00	
Manger	178 124.49	26 945.86	-	-	
Manger nye herred	-	-	-	-	Opgave for 1910 mangler.
Hjelme nye herred	-	-	3 080.00	-	
Lindaas	200 400.00	22 460.07	-	-	
Lindaas nye herred	-		182 858.29	30 215.01	
Austrheim nye herred	-	-	61 500.00	10 110.00	
Masfjorden	67 000.00	26 945.86	49 791.92	28 080.21	
Røldal	29 921.19	1 169.01	48 114.57	1 009.27	
Ullensvang	234 475.00	14 791.00	-	10 199.00	Opg. over formuen mangler for 1910.
Eidfjord	62 661.13	21 266.00	68 370.59	23 400.00	
Ulvik	42 460.00	27 200.00	74 100.00	37 750.00	
Granvin	44 156.00	599.51	-	645.90	Opg. over formuen mangler for 1910.
Kvam (Vikør)	85 761.00	15 209.00	-	41 220.00	Opg. over formuen mangler for 1910.
Jondal	77 300.00	12 800.00	102 500.23	11 700.00	
Evanger	78 982.50	6 000.00	105 426.73	5 000.00	
Voss	241 013.37	112 468.26	288 323.21	96 472.72	
Vossestranden	80 465.00	15 540.00	43 552 63	9 500.00	

For amtskommunekassens vedkommende var beløpene av formue og gjæld følgende:

1906 (pr. 31 mars).		1910 (pr. 31 december).	
Formue.	Gjæld.	Formue.	Gjæld.
315 006.34	372 060.58	905 085.23	915 908.00

Det betydelige gjældsbeløp pr. 31 december 1910 skyldes væsentligst optagne laan i anledning av bygning av sindssykeasyl, hvorom nærmere oplysning vil bli meddelt side 153.

Endelig hitsættes en opgave over amtskommunekassens aarlige utgifter i femaaret ordnet efter hovedposterne:

	1906/07.	1907/08.	1908. (1/4 – 31/12).	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. Rets- og politivæsenet	3 219	3 298	3 141	3 277	3 369
2. Fængselsvæsenet	8 083	8 608	7 912	6 677	6 632
3. Sundhets- og medicinalvæsenet	135 488	145 821	93 105	159 885	152 789
4. Veterinærvæsenet	6 151	7 615	6 218	8 873	9 480
5. Amtsskolekassen	162 824	147 864	148 662	151 144	164 477
6. Skolevæsenet iøvrig	19 292	19 398	12 847	19 110	18 883
7. Abnormskolevæsenet	22 660	22 417	10 897	25 971	22 066
8. Landbruksvæsenet	39 116	38 031	34 192	48 455	51 288
9. Belønning for fældte rovdyr	5 792	4 571	4 331	6 683	8 122
10. Skyssvæsenet	772	750	561	728	763
11. Amtstinget	9 824	11 013	10 870	9 686	11 879
12. Avdrag paa vedtagne jernbanebidrag	18 138	18 138	9 069	18 138	18 138
13. Veivæsenet	126 052	128 679	137 666	150 155	167 114
14. Øvrige utgifter	15 576	16 816	16 410	18 826	78 698

Amtskommunens gjæld pr. 31 mars 1906 var.

Laanebeløp	kr.	145 333
Rest paa bidrag til Voss—Taugevandbanen	«	226 727
Tilsammen	kr.	372 060

Pr. 31 december 1910 utgjorde den samme:

Laanebeløp	kr.	770 803	
Rest paa bidrag til Voss—Taugevandbanen	«	145 105	
		kr.	915 908

I femaaret altsaa (i anl. av amtets bygning av sindssykeasyl, m. v.) en forøkelse av kr. 543 848

Amtskommunens disponible beholdning utgjorde:

31 mars 1906	kr.	119 345.42
31 december 1910	«	105 343.06

Den vedtagne utligning til amtskommunekassen har været:

a) Paa amtets matrikelskyld:

1905—1909 hvert aar kr. 6.50 pr. skyldmark.
1910 kr. 7.00 pr. skyldmark.

b) Paa herrederne i henhold til skattelovens § 7:

1905.	1910.
kr. 140 000	kr. 190 000

Ialt blev utlignet:

1905.	1910.
kr. 323 241.11	kr. 387 291.01

12. Arbeiderforhold.

Som tidligere meddelt har arbeidslønnen i femaaret omtrent i alle erhvervsgrener været stigende. Dette har særlig været generende for landbrukets utvikling, idet dette har hat vanskelig for at betale den høie dagløn, som industrien, særlig fabrikindustrien, har kunnet by. Med hensyn til arbeidslønnens størrelse henviser jeg til de specielle oplysninger, som foran er meddelt.

---

13. Slutning.

Efter skatteligningerne meddeles nedenfor en opgave over den antagne formue og den antagne indtægt inden amtets herreder i aarene 1905 og 1910:

(Se tabellen side 145—148.)

Som det vil sees av den omstaaende opgaver, har amtets økonomiske fremgang i femaaret været temmelig betydelig, nemlig

for formuens vedkommende	ca. kr.	18 500 000
og for indtægtens vedkommende	« «	3 500 000

Fremgangen skyldes særlig utvikling paa fiskeriernes og industriens omraade, tildels ogsaa paa jordbrukets. I det hele maa man si, at femaaret har været gunstig for amtet, og at de fleste næringsveier kan fremvise en jevn og sikker utvikling og et tilfredsstillende økonomisk utbytte.

Opgave
over antagen formue og indtægt inden amtets herreder i aarene 1905 og 1910:

Herred.	Aar.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Anmerkninger.
		Kr.	Kr.	
Aarstad	1905	9 269 000	1 329 800	
	1910	8 626 000	1 551 700	
Alversund	1905	1 442 000	294 210	
	1910	1 542 800	328 900	
Askøen	1905	5 189 600	1 141 255	
	1910	6 483 700	1 550 300	
Austevold:				
Austevold	1905	1 017 180	169 210	
Møgster			129 050	
Austevold	1910	1 148 400	184 400	
Møgster			126 400	
Bruvik	1905	1 526 600	592 425	
	1910	3 089 200	925 300	
Fane	1905	13 377 600	1 522 475	
	1910	14 095 000	1 758 700	
Fjeld	1905	1 555 100	402 100	
	1910	1 924 200	473 000	
Fuse	1905	1 229 600	161 860	
	1910	1 275 100	148 700	
Strandvik	1905	1 368 200	264 680	
	1910	1 311 300	268 100	
Haalandsdalen	1905	416 700	68 380	
	1910	450 300	72 300	
Hammer	1905	1 117 400	326 580	
	1910	1 197 600	371 800	
Aasene	1905	693 300	195 790	
	1910	804 100	217 800	
Haus	1905	2 871 700	763 310	
	1910	3 211 400	799 900	
Herlø	1905	1 063 100	321 325	
	1910	1 061 200	342 600	
Hosanger	1905	1 907 100	326 040	

Herred.	Aar.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Anmerkninger.
		Kr.	Kr.	
Hosanger nye herred	1910	1 594 500	274 300	
Modalen nye herred:				Utgjorde i 1905 det gamle Hosanger herred.
Mo.....	1910	527 200	64 800	
Eksingedalen			23 300	
Lindaas	1905	1 434 400	439 215	
Lindaas nye herred	1910	1 155 900	344 800	Utgjorde i 1905 det gamle Lindaas herred.
Austrheim nye herred ...	1910	511 800	195 000	
Manger.....	1905	1 585 100	449 840	
Manger nye herred.....	1910	1 459 000	395 300	Utgjorde i 1905 det gamle Manger herred.
Hjelme nye herred	1910	326 000	91 400	
Masfjorden	1905	862 000	186 080	
	1910	1 104 300	200 600	
Os	1905	2 816 000	469 540	
Os nye herred	1910	2 231 500	343 000	Utgjorde i 1905 det gamle Os herred.
Samnanger nye herred...	1910	1 197 500	300 700	
Sund.....	1905	1 058 896	297 758	
	1910	1 290 000	341 200	
Etne	1905	1 233 400	206 720	
	1910	1 506 800	225 900	
Finnaas	1905	1 855 800	587 350	
	1910	2 562 300	781 300	
Fitjar	1905	891 900	240 650	
	1910	1 070 100	283 900	
Fjelberg:				
Fjelberg.....	1905	1 851 350	52 610	
Bjoa			50 820	
Ølen			136 160	
Eid			96 050	
Fjelberg.....	1910	2 068 900	66 300	
Bjoa			58 100	
Ølen			162 000	
Eid			127 700	
Kvinnherred	1905	2 885 100	506 890	
	1910	3 436 400	615 600	

Herred.	Aar.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Anmerkninger.
		Kr.	Kr.	
Skaanevik	1905	1 496 500	291 190	
	1910	1 757 700	347 400	
Stord	1905	1 829 800	284 550	
	1910	2 493 200	447 000	
Strandebarm	1905	1 179 200	207 920	
	1910	1 350 800	213 600	
Varaldsø	1905	673 100	99 330	
	1910	777 400	109 000	
Sveio (Sveen)	1905	766 600	220 075	
	1910	859 500	233 500	
Vikebygd	1905	661 600	138 250	
	1910	756 400	165 200	
Valestrand	1905	477 400	127 125	
	1910	537 100	150 500	
Tysnes:				
Tysnes	1905	2 152 900	185 060	
Opdal			161 690	
Onarheim			129 010	
Tysnes	1910	2 411 100	206 200	
Opdal			192 400	
Onarheim			129 700	
Jondal	1905	1 248 100	223 770	
	1910	1 370 700	241 300	
Røldal	1905	384 800	86 270	
	1910	387 400	98 000	
Ulvik	1905	1 306 200	536 187	
	1910	1 620 100	309 500	
Granvin	1905	1 286 700	165 420	
	1910	1 353 100	173 800	
Eidfjord	1905	498 100	131 340	
	1910	742 100	153 700	
Ullensvang	1905	4 479 500	647 905	
	1910	11 591 000	1 810 000	
Kvam (Vikør)	1905	2 391 300	461 680	
	1910	2 999 400	534 200	

Herred.	Aar.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Anmerkninger.
		Kr.	Kr.	
Voss	1905	5 964 200	1 387 050	
	1910	6 262 300	1 194 400	
Vossestranden	1905	1 341 600	258 320	
	1910	1 510 100	275 000	
Evanger	1905	793 200	237 127	
	1910	1 067 800	246 700	
Samlet for hele amtet	1905	89 448 926	17 707 442	
	1910	108 109 700	21 246 200	

Av utpantninger er i femaaret avholdt:

Sorenskriveri.	For skatter.		Andre.		Tilsammen.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.		Kr.
Søndhordland	5 489	120 580.87	62	2 357.50	5 551	122 938.37
Midthordland	10 353	367 026.79	112	7 311.02	10 465	374 337.81
Nordhordland	3 774	67 136.61	215	3 588.57	3 989	70 725.18
Hardanger og Voss	1 366	44 615.59	53	3 184 75	1 419	47 800.34
Ialt i amtet					21 424	615 801.70
mot i femaaret 1901—1905					21 314	566 066.10
Do. i 1896—1900					17 234	400 589.24

Eksekutionerne androg til:

Sorenskriveri.	Antal.	Beløp.
		Kr.
Søndhordland	574	283 207.79
Midthordland	1 066	564 268.48
Nordhordland	590	160 196.49
Hardanger og Voss	603	379 301.46
Ialt i amtet	2 833	1 386 974.22
mot i femaaret 1901—1905	4 354	1 740 579.43
« - — 1896—1900	3 206	872 315.84

Som det vil sees, har utpantningernes antal og beløp i femaaret 1906—1910 været noget høiere end i femaaret 1901—1905, mens eksekutionernes antal og beløp i 1906—1910 var betydelig mindre end i 1901—1905.

Med hensyn til amtets sparebanker meddeles for 1910 følgende oversigt:

Sparebankens navn eller hjemsted.	Forvaltnings-kapital.	Herav formue.
	Kr.	Kr.
Strandebarm	917 491	102 259
Kvinnherred	1 041 452	109 147
Skaanevik	373 025	47 339
Etne	308 140	5 496
Olen	186 337	12 908
Eid	267 200	41 559
Fjære	303 497	33 112
Moster	296 863	31 900
Bremnes	477 135	52 867
Bømmel	241 642	21 245
Stord	972 632	89 992
Fitjar	139 133	16 063
Tysnes	535 712	48 489
Fuse	1 087 236	101 829
Samnanger	268 419	23 173
Fane	1 273 068	100 437
Sund—Austevold	399 241	27 578
Haus	1 530 590	151 990
Bruvik	406 556	46 249
Hosanger	202 062	13 476
Hammer og Aasene	127 335	7 609
Alversund	12 873	5 107
Herlø	226 930	18 046
Manger	367 150	35 094
Lindaas	567 580	69 359
Masfjorden	151 575	8 422
Overføres	12 680 874	1 220 745

Sparebankens navn eller hjemsted.	Forvaltnings-kapital.	Herav formue.
	Kr.	Kr.
Overført	12 680 874	1 220 745
Kinservik	2 941 277	[1] 285 534
Vikør	472 252	33 599
Evanger	322 636	35 725
Voss	3 093 541	294 831
Vossestranden	437 516	52 450
Tilsammen	19 948 096	1 922 884

[1] Værdien av bankens bygning er ikke medtat.

Sparebankernes antal er i femaaret forøket fra 30 til 31. I 1905 utgjorde:

Forvaltningskapitalen	kr.	15 086 197
Formuen	»	1 450 955

Foruten de nævnte sparebanker har følgende private aktiebanker virket i amtet i femaaret:

Bankindretningens navn.	Ved utgangen av 1905.		Ved utgangen av 1910.	
	Forvaltnings-kapital.	Aktiekapital m. v.	Forvaltnings-kapital.	Aktiekapital m. v.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Varaldsø Privatbank [1]			62 803	2 800
Skaaneviks Privatbank [1]	-	-	366 213	50 000
Bømmel Privatbank [1]	-	-	112 832	10 000
Tysnes Privatbank [1]	-	-	77 655	9 775
Os Privatbank	281 151	17 262	380 248	10 000
Røldals Spareforening [1]	-	-	28 222	2 671
Kvams Privatbank	262 789	26 244	363 916	24 000
Herands Ørebank	151 078	14 032	180 275	12 000
Jondals Privatbank	137 671	16 915	266 629	25 000
Ullensvang Privatbank	690 392	52 141	-	40 000
Voss Vexel- og Landmandsbank	698 742	62 990		50 000

[1] Oprettet efter 1905.

Ved utgangen av 1910 var følgende brandforsikringsindretninger i virksomhet inden amtet. I nedenstaaende opgave leveres endel nærmere oplysninger om virksomheten:

Indretningens navn.	Aar, i hvilket traadt i virksomhet.	Forsikringssum 31 december 1910.			Utbetalte erstatninger i femaaret 1906–1910.
		For hus alene.	For løsøre alene.	Tilsammen.	
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Hammer og Alversund brandassuranse	1869	3 897 829	2 208 770	6 106 599	9 518.00
Laksevaags indboforsikringsforening.	1904	-	100 400	100 400	0.00
Lindaas og Masfjordens brandassuranseforening	1856	10 165 025	817 358	10 982 383	28 216.25
Fane brandassuranse for løsøre	1904	-	1 421 660	1 421 660	43.00
Fitjar brandassuranseforening for husebygninger	1889	611 050	-	611 050	1 497.00
Fuse brandassuranseforening	1875	5 217 059	1 121 712	6 338 771	19 188.00
Haus brandassuranseforening:					
For huser	1862	2 429 220	1 702 230	4 131 450	4 983.00
For løsøre	1887				
Tørvikbygden indboassuranse	1903	-	65 000	65 000	0.00
Kvinnherreds brandassuranseforening	1871	17 885 940	-	22 851 760	21 987.96
Kvinnherreds indboforsikringsselskap	1890	-	4 965 820		5 374.38
Ulvik prestegjælds brandforsikringsselskap	1871	1 974 240	659 790	2 634 030	350.00
Ullensvang brandassuranse	1865	-	-	6 400 610	3 862.03
Vikør brandassuranseforening	1874	1 776 920	-	-	2 027.20
Brandforsikringsforeningen «Kvam».	1893	-	963 880	-	1 323.00
Voss brandforsikringsselskap (for Evanger):					
For huser	1865	680 560	176 640	857 200	
For løsøre	1892				
Voss brandforsikringsselskap (Voss)	1864	3 510 280	1 357 690	4 867 970	350.00
Vossestranden brandforsikringsselskap	1890	973 395	161 110	1 134 505	

Paa grund av de store industrielle anlæg, som har begyndt sin virksomhet i Odda, har dette sted i femaaret undergaat en betydelig utvikling. Jeg har tænkt, at det kan ha sin interesse at meddele endel nærmere oplysninger herom:

I 1905 var der inden Odda bygningskommune 68 huseiere, eiende 126 bygninger, uthus medregnet, med en samlet takstsum kr. 478 660.

Den 31 december 1910 var der inden bygningskommunens grænser 121 huseiere, eiende 296 bygninger med en samlet værditakst kr. 3 638 680.

Vinteren 1907 til 1908 anlagdes fra Sandvensvandet, 86 m. høide over havet, 2 km. lang 6" hovedledning. Vandverket kostet kr. 81 500.

Det første kart over bygningskommunen utarbeidedes paa repræsentantskapets foranstaltning 1904, og en reguleringsplan vedtoges. Efter ansøkning av a/s Tyssefaldene fik repræsentantskapet denne første regulering, som var vedtat av repræsentantskapet, men ikke approbert, annullert, og en ny reguleringsplan blev utarbeidet og approbert 1907.

I 1908 utarbeidedes kart og reguleringsplan over det ved kgl. resolution av 26 mars 1907 i bygningskommunen indtagne areal.

Fabriktomterne er fritat for reguleringen. Ved bebyggelse inden bygningskommunen følges reguleringen.

De mest paakrævede gater er utlagt og delvis oparbeidet.

I 1905 balanserte bygningskommunens regnskap med kr. 541.49. Av disse midler tilveiebragtes kr. 239.33 ved 0.5 procent bygningsskat og resten ved laan.

I 1910 utgjorde bygningskommunens indtægter og utgifter kr. 29 141.71.

Bygningskommunens samlede gjæld pr. 31 december 1910 utgjorde kr. 73 769 77.

Brandmateriel var da anskaffet for tilsammen kr. 8 291.40.

Med hensyn til befolkningens sundhetstilstand og levemaate maa jeg henvise til distriktlægernes indberetninger, som er trykt i den Officielle Statistiks beretninger om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge. Jeg skal alene tilføie, at jeg har indtryk av, at renslighéten fremdeles paa flere steder lar tilbake at ønske. Der har i femaaret været en betydelig mængde tilfælder av difteri, især i distrikterne omkring Bergen. Endel tilfælder av nervefeber har man ogsaa aarlig hat. Amtet har store og stadig stigende utgifter til bekjæmpelse av disse sygdomme. Det samme er tilfældet, forsaavidt angaar tuberkulosen. I femaaret har amtet bygget et tuberkulosehjem «Fagerlid» ved Nesttun i Fane. Det har kostet noget over 24 000 kr. og er beregnet paa et belæg av ca. 14 patienter. Det blev færdigbygget i januar 1909.

Foruten dette tuberkulosehjem har man et paa Voss, «Bjørkelid», som for endel aar siden blev opført ved midler skaffet tilveie av Voss Sparebank, Voss kommune og private.

Det største løft, som amtet i femaaret har gjort paa sykevæsenets omraade, er dog opførelsen av et eget s i n d s s y k e a s y l for amtet paa Valen i Sønd-hordland.

Paa grund av, at det stadig viste sig mere og mere vanskelig at faa amtets sindssyke anbragt i asyl, naar asylbehandling var nødvendig, blev tanken optat om at skaffe amtet et eget asyl. Efter flere aars forberedende arbeide fattet amtstinget den 30 mars 1908 beslutning om at bygge et eget asyl, idet der fra statsmyndigheternes side var blit uttalt, at man ikke kunde vente, at der i en overskuelig fremtid blev bygget et s t a t s a s y l for Vestlandet. Som asylgaard indkjøpte amtet gaarden Nordre Valen i Eid sogn, Fjelberg herred. Man sikret sig derhos fornøden vandkraft til anlæg av særskilt elektricitetsverk for asylet. I oktober 1910 var det hele færdig, og asylet blev da indviet. Det er beregnet paa ca. 190 patienter og har en centralavdeling, en mottagelses- eller vaktavdeling samt en kolonibygning for mænd. Elektricitetsverket skaffer fornøden elektrisk energi til belysning, opvarmning, drivkraft for vaskeriet, elektriske heiser m. v. Man disponerer ialt 900 h.k. Det hele asylanlæg med indkjøp av gaardsbruket og vandrettigheter m. v. har kostet ca. 600 000 kr.

Det ser ut til, at de sindssykes antal i de senere aar er i stigende; særlig synes dette at gjælde antallet av sindssyke kvinder.

Æ d r u e l i g h e t s t i l s t a n d e n inden amtet maa i det hele tat siges at være god. Under de store anlægsarbeidet i Odda og Tyssedal har der dog desværre været nogen uorden som følge av drukkenskap.

Befolkningens s e d e l i g h e t maa gjennemgaaende siges at være meget tilfredsstillende.

S ø n d r e B e r g e n h u s a m t, 27 januar 1914.

Hroar Olsen.

XIII.

Bergen.

Beretning

om den økonomiske tilstand m. v. i Bergen i femaaret 1906—1910.

Beretningen er oversendt Social- og Industridepartementet med paategningsskrivelse av 9 juli 1915 fra stiftamtmanden i Bergen.

I. Folkemængden.

Ifølge den officielle statistik var Bergens folkemængde pr. 3 december 1900 71 867 tilstedeværende og 72 251 hjemmehørende personer.

I beretningen for femaaret 1901—1905 var folkemængden ved periodens utgang beregnet at utgjøre 74 442 tilstedeværende og 76 748 hjemmehørende personer. Beregningen var basert paa foreliggende opgaver over fødte og døde, over utvandrede og over anmeldte ind- og utflyttede. Resultatet av Statens folketælling pr. 1 december 1910 viser, at denne beregning ikke har holdt stik, idet folketallet ved dette tidspunkt utgjorde 75 888 tilstedeværende og 76 867 hjemmehørende personer.

Under forutsætning av, at befolkningsbevægelsen i tiden mellem folketællingerne i 1900 og 1910 har været jevn[1]), skulde den hjemmehørende folkemængde ved utgangen av 1905 ha utgjort 74 554 personer, hvorefter befolkningstilveksten i femaaret — regnet til utgangen av 1910 — blir 2 352.

[1]) Med en aarlig tilvekstprocent av 0.62 — se St. Aarbok 1911, side 5.

Man hitsætter nedenstaaende opgaver fra sidste femaar vedrørende de faktorer, som har betydning for folkemængdens bevægelse:

Opgave over levendefødte samt døde (efter sundhetskommissionens aarsberetning):

Aar.	Levendefødte.	Døde.	Overskud av fødte.
1906	2 087	977	1 110
1907	2 093	1 125	968
1908	1 923	1 122	801
1909	2 009	1 035	974
1910	1 834	1 014	820
Tilsammen	9 946	5 273	4 673

Opgave over utvandring — samt over indvandring — ifølge opgaver fra politiet:

Aar.	Antal utvandrede ekspedert ved Bergens politikammer for Bergens by.	Herav forhyrede sjøfolk.	Antal utvandrede ÷ sjøfolk.	Antal indvandrede.	Netto utvandring.
1906	913	306	607		607
1907	969	305	664	-	664
1908	428	164	264	70	194
1909	578	162	416	100	316
1910	703	218	485	83	402
Tilsammen	3 591	1 155	2 436	253	2 183

Opgave over anmeldte ind- og utflyttede (heri ikke indbefattet utvandrede):

Aar.	Indflyttet.	Utflyttet.	Overskud av indflyttede.
1906	1 630	1 356	274
1907	2 047	1 328	719
1908	1 941	1 980	÷ 39
1909	2 042	2 157	÷ 115
1910	2 032	2 119	÷ 87
Tilsammen	9 692	8 940	752

Efter disse opgaver skulde befolkningstilveksten i femaaret ha utgjort 3 242 personer. Dette tal er imidlertid, som det fremgaar av det foran anførte, adskillig for høit. Grunden hertil ligger deri, at politiets opgaver over ind- og utflyttede er adskillig mangelfulde, idet paabudet i fattiglovens § 19 om anmeldelse av flytning ofte ikke overholdes. Særlig gjælder dette for utflytningens vedkommende.

Om boligforholdene og disses indflydelse paa befolkningstilveksten henviser man til, hvad der nedenfor under **8: Tilstanden i almindelighet** blir anført.

2. Industri og haandverk.

a) Industri.

For den bergenske industri har den forløpne femaarsperiode gjennemgaaende været gunstigere end perioden 1901—1905. Særlig viser periodens første og sidste aar fremgang.

Ifølge fabrikinspektørernes aarsberetning henlaa der under Bergens stedlige fabriktilsyn ved utgangen av 1905 190 bedrifter med en samlet arbeidsstyrke av 2 624 personer. Utviklingen for hvert av de paafølgende aar vil sees av nedenstaaende tabel:

Ved utgangen av aaret	Antal bedrifter.	Antal arbeidere pr. 31 december.			Motorernes	
		Mænd.	Kvinder.	Ialt.	antal.	hestekræfter.
1906	202	2 055	990	3 045	262	4 032
1907	233	2 178	1 064	3 242	279	4 105
1908	238	2 406	1 190	3 596	330	4 334
1909	253	2 479	1 198	3 677	342	6 468
1910	374	3 208	1 426	4 634	413	6 754

De i byen værende industrielle anlægs fordeling paa de forskjellige bedriftsgrupper stiller sig for 1910 saaledes:

Bedriftsgrupper.	Antal bedrifter.	Antal arbeidere.
Stenindustri m. v.	7	49
Mekaniske verksteder og metalindustri	69	1 031
Kemisk industri m. v.	14	130
Anlæg for elektrisk belysning og kraft	23	162
Tekstilindustri av alle slags	22	442
Papir-, lær- og gummivareindustri	11	107
Træindustri samt industri i horn, ben m. m.	45	399
Nærings- og nydelsesmidler	123	1 248
Beklædning og rensning	38	725
Polygrafisk industri	20	336
Diverse	2	5
Tilsammen	374	4 634

Med hensyn til, hvorledes forholdene i perioden i store træk har stillet sig for de forskjellige bedrifter, kan man i alt væsentlig henvise til nedenstaaende av Bergens handelsforenings daværende sekretær, hr. skibsmægler Holtermann avgivne uttalelse:

«Vore maskin- og skibsbyggerier hadde i femaarsperiodens første to aar en ganske livlig virksomhet saavel med nybygning som med reparationsarbeide. I 1907 maatte man imidlertid gaa til en ganske betragtelig forhøielse av arbeidslønnen, og de næstfølgende to aar viste derhos en saa følelig tilbakegang i produktionen, at verkstederne saa sig nødsaget til at indskrænke sin arbeidsstok for større dele av aaret. De økonomiske resultater tør derfor vistnok ikke ha svaret til virksomhetens omfang og betydning. Først i 1910 viser sig atter en smule opgang i omsætning og fortjeneste, og de noget lysere utsigter for skibsfarten tør gi løfter om fortsat fremgang.

Vor hjemlige industri forøvrig har ogsaa arbeidet under vekslende kaar. Repslagerier og traadfabrikker har gjennemgaaende hat at kjæmpe med vanskelige konjunkturer paa raastofmarkederne og utenlandsk konkurranse, likesom avsætningen har været meget variabel; der synes det sidste aar dog at spores et tilløp til økning i omsætningen. Uldvarefabrikkerne har tat adskillig opsving efter det seneste toldpaalæg i 1905, og publikums sympati for norske varer har været i jevn og stadig stigende. Margarinfabrikationen har været jevnt voksende, og omsætningen har øket trods en skarp utenbys konkurranse. De herværende fabrikkers antal er ikke minket, skjønt et par fabrikker i femaarets løp har maattet indstille sin virksomhet. Nogen nævneværdig eksport av denne artikel kan fremdeles ikke noteres. Hermetikfabrikkerne har været sterkt avhængig av den vekslende tilgang paa sardiner, idet brislingfisket har været meget ujevnt og priserne gjennemgaaende høie. Avsætningen har været upaaklagelig, og feilslagne sardinfiskerier i Frankrike og Spanien har ikke saa litet hjulpet den norske vare til at erobre nye markeder. I 1908 taptes der adskillige penger paa amerikanske forbindelser, og et par av vore fabrikker kom derved op i følelige økonomiske vanskeligheter.

Av nye fabrikanlæg i vor by, som har set lyset i forløpne femaar, kan nævnes Bergens spikerfabrik, Bergens bliktrykkeri og Bergens emaljeverk, der samtlige har gjort en god start og later til at vinde godt terræng baade indenbys og utenbys.

Møllebedriften har gaat sin jevne og vante gang, av og til dog hindret av vandmangel for flere bruks vedkommende, likesom tilgangen paa varer imellem kan ha været knap.»

For de inden byens grænser beliggende mindre skibsverfter har perioden gjennemgaaende været gunstig. Det største av disse — Mjellem & Karlsens mekaniske verksted — overgik pr. 1 juli 1909 til aktieselskap. Selskapet har fra dette tidspunkt til utgangen av 1910 bygget 2 skibe. Paa Nyhavns verft byggedes 3 slæpebaater og 1 ekspresbaat av træ.

Forøvrig har disse verfter og Evje & Andersens mekaniske verksted sit

væsentligste arbeidsfelt paa reparation av skibe og bygning av smaafartøier. Av reparationer opgir verkstederne, at de har hat fuldt op.

b) Haandverk.

For haandverket synes den forløpne femaarsperiode gjennemgaaende at ha stillet sig gunstigere end den foregaaende. For de forskjellige fag, som er avhængige av byggevirksomheten, var periodens første del vistnok ikke synderlig gunstig, men forholdet bedret sig mot periodens slutning med den tiltagende byggevirksomhet.

Til nærmere belysning av haandverkets stilling har man dels fra vedkommende fagforeninger, dels fra fremstaaende mænd inden branchen for endel fags vedkommende erhvervet beretninger, hvorav hitsættes:

Barbererne meddeler, at faget i den forløpne femaarsperiode har gaat bra fremover saavel i fagmæssig henseende som med hensyn til sanitære forhold og forbedringer.

Der klages over det for faget uheldige i, at barbererne ikke gaar ind under haandverksloven. Særlig for lærlings- og svendeutdannelsen er dette forhold høist beklagelig.

Blikkenslagerne meddeler, at der har været jevnt og tildels travelt med arbeide, men at der som følge av en skarp konkurranse kun indvindes en meget liten fortjeneste. Det har været vanskelig at erholde arbeidere.

Fagforeningen henstiller, at der tages skridt til oprettelse av en forskole for haandverkslærlinger, hvorved tilgangen til haandverksfagene kunde fremmes.

Bokbinderne har hat god og jevn tilgang paa arbeide, og arbeidsforholdene har været rolige. Faget har været i stadig utvikling. Forbedringer og indførelse av mere tidsmæssige maskiner har fundet sted. I 1910 blev ny tarif istandbragt, som ledet til forhøielser baade paa lønninger og priser.

Boktrykkerne har i den forløpne femaarsperiode hat jevnt med arbeide. I 1907 resulterte en tarifrevision arbeidslønnens forhøielse med ca. 10 pct. Der har været knapt om arbeidskraft.

Bygningssnekkerne meddeler, at faget i de senere aar er gaat betydelig tilbake. Dette tilskrives for en væsentlig del konkurransen med landsindustrien, som arbeider under gode forhold med billig drivkraft og billigere arbeidsfolk. Arbeidslønnen oplyses at være steget i de sidste aar med 6 - 8 øre pr. time, samtidig som betalingen for det færdige arbeide paa grund av konkurransen er gaat ned.

Bygningssnekkernes forening uttaler, «at de saaledes for tiden arbeider meget tungt og under vanskelige forhold ikke mindst likeoverfor Bergens kommune.»

Litograffaget har i femaaret været i jevn og stadig stigning. Tildels har denne stigning i perioden været meget stor paa grund av de nye sardinfabrikker, der er oprettet i byens nærmeste omegn, og hvormed litograffaget paa grund av det store etiketforbruk staar i intim forbindelse.

Der blev i 1906 avsluttet tarif med arbeiderne om faste arbeidsvilkaar, likesom principalerne paa sin side sammen med kollegaer fra Stavanger og Hauge-

sund i femaaret har dannet en organisation for Vestlandet for at møte arbeidernes krav og drøfte fagets anliggender. Der har gjennemgaaende været mangel paa arbeidskraft, hvorfor indforskrivning fra andre steder har været nødvendig.

Malermestrene har hat jevn tilgang paa arbeide, specielt siden byggevirksomheten har tat endel opsving. Det økonomiske utbytte av arbeidet har for de sidste aars vedkommende været mindre godt paa grund av høie materialpriser.

Murmestrene led i periodens første del i høi grad under den almindelige stagnation i byggevirksomheten. Endel mestre og arbeidere forlot i denne tid byen for at søke arbeide andetsteds. I periodens sidste del har forholdene bedret sig betydelig, idet den økende byggevirksomhet har skaffet arbeide for mange hænder. Ved periodens utgang maa tilstanden i faget betegnes som meget tilfredsstillende.

I den sidste tid har der tildels været mangel paa svender, saa der har maattet indforskrives saadanne andetsteds fra — tildels fra utlandet.

Tarifforhandlinger har fundet sted med lønsforhøielser tilfølge.

Møbelsnekkerne meddeler, at der for det bedre møbelarbeides vedkommende har vist sig en antagelig fremgang, som synes at ville vedvare. Det simplere arbeide synes derimot at stagnere paa grund av stor tilførsel fra Stavangerkanten og landdistrikterne, likesom ogsaa arbeidsanstalten med sine lave priser virker hemmende for et opsving.

Rørlæggerne meddeler, at da der i aarene 1906—1908 var liten byggevirksomhet, var deres arbeide væsentlig indskrænket til reparationer og indlæg av kokegasledninger. Da der imidlertid i denne tid blev anlagt flere mindre vandverk i de omliggende distrikter, og disse arbeider blev utført av byens rørlæggere, var der ingen arbeidsløshet.

I de senere aar har der paa grund av øket byggevirksomhet og vandklosetsystemets stigende benyttelse været jevnt godt med arbeide.

Gasledningsarbeidet har gaat tilbake, dels paa grund av at elektriciteten fortrænger lysgassen, og dels fordi gasverket selv er begyndt med at utføre sine gratis kokegasindlæg.

Alt ialt maa stillingen inden rørlæggerfaget siges at være god.

Salmakerne og tapetsererne. Tilstanden i faget oplyses at ha været tilfredsstillende, dog har for møbelstopningens vedkommende konkurranse fra møbelhandlere, snekkere og kjøbmænd skapt vanskeligheter. Paa grund av høiere arbeidspriser, prisstigning paa materialer og da priserne paa færdig arbeide ikke har steget, har mestrenes økonomiske stilling ikke bedret sig.

Skomakerne meddeler, at arbeidslønnen som følge av stadig stigende krav fra arbeidernes side har gaat betydelig op.

Fabrikvirksomheten har tiltat, og faget som haandverk har været og er i sterk tilbakegang.

Smedmestrene meddeler, at deres haandverk har været godt beskjæftiget og gjort betydelige fremskridt. Dette har for en væsentlig del hat sin aarsak i den letvindte adgang til erhvervelse av elektrisk kraft, men dels ogsaa deri, at der specielt i større byggeforetagender mer og mer er blit behov for smedarbeide.

Overgangen fra haandmaskiner til elektrisk kraft har git den enkelte haandverker større anledning til at delta i store arbeider. Hertil kommer, at flere store byggeforetagender samt fabrikanlæg saavel i som utenfor byen har skaffet adskillig arbeide.

Haandverket beskjæftiger nu mere end dobbelt saa mange som tidligere.

Urmakerne meddeler, at de har arbeidet under en smule bedre forhold, idet det jevne publikum nu gjerne kjøper bedre varer end før. Man har faat øinene op for, at man staar sig paa at gaa til en fagmand istedenfor til en «urjøde».

Falsk reklame oplyses at foregaa i stor stil, specielt i endel journaler. Norges urmakerforbund har imidlertid henledet vedkommende blades opmerksomhet paa forholdet.

Der klages over slem konkurranse i laaneindretningernes auktioner. For endel aar tilbake kunde «urjøderne» i laaneindretningerne realisere hele sine restbeholdninger underett. Efter flere henvendelser fra Bergens urmakerforening er nu forholdet rettet derhen, at der kun laanes paa enkle ure.

Bergens urmakerforening besluttet i 1910 at oprette et urmuseum for Bergen og Vestlandet.

Bergens haandverkerforening forandret i 1907 sit navn til Bergens haandverks- og industriforening, idet den eksisterende forening av dette navn nedla sin virksomhet og sluttet sig til den nye forening. Foreningens medlemsantal var ved femaarets begyndelse 409, ved dets utgang 491.

Haandverkeravdelingen omfattet 14 faggrupper.

Til slutning hitsættes efter Haandverkstællingen 1910 følgende oversigt over haandverket i Bergen.

Det samlede antal haandverksbedrifter utgjorde 780 med 2 227 arbeidere. Herav var 4 med 6 arbeidere drevet som bierhverv.

Ordnet efter faggrupper var stillingen saadan:

Bedriftsgrupper.	Antal bedrifter drevet som		Samlet antal arbeidere december 1910.	
	a hovederhverv.	b bierhverv.	a hovederhverv.	b bierhverv.
I. Jord og stenindustri	3	-	8	
II. Metalindustri	72		226	
III. Tilvirkning av verktøiinstrumenter, transportmidler	54		119	
IV. Tilvirkning av belysnings- og fettstoffer m. v.	-	-	-	-
V. Tekstilindustri	11	-	30	-

Bedriftsgrupper.	Antal bedrifter drevet som		Samlet antal arbeidere december 1910.	
	a hovederhverv.	b bierhverv.	a hovederhverv.	b bierhverv.
(Forts.).				
VI. Papir-, lær- og gummiindustri	38	-	134	
VII. Forarbeidelse av trævarer...	114		351	
VIII. Tilvirkning av nærings- og nydelsesmidler	69		303	
IX. Beklædnings- og toiletindustri	290	1	549	-
X. Bygningsindustri	117	2	458	3
XI. Polygrafisk industri	8	1	43	3

Antallet av de i femaaret utstedte haandverksborgerskaper var:

i 1906 .....49.
- 1907 .....47.
- 1908 .....48.
- 1909 .....42.
- 1910 .....32.

3. Handel, bankvæsen, assuranse.

Bergens handelsforenings sekretær i perioden, skibsmægler Nicolay Holtermann, har avgit nedenstaaende fremstilling:

«Det løfte, aaret 1905 hadde git om lysere tider ogsaa paa vort næringslivs omraade, blev i det følgende aar ganske upaaklagelig indfridd. Der blev vekst og fremgang paa de fleste omraader, og det var tydelig at merke, at det opsving, verdenshandelen i sin helhet tok i 1906, ogsaa bragte adskillig vind i vore hjemlige seil. Særlig var det for vor by av betydning, at rederibedriften kunde arbeide under bedre vilkaar end i flere av de næst foregaaende aar, idet fragtmarkedet tok adskillig fart og især utover høsten bød paa ganske gode chancer. Men nogen varig glæde blev det dog ikke, idet allerede aaret 1907 kom ind under nedgangens og slappelsens tegn paa alle felter og ikke mindst paa skibsfartens, et forhold, der ikke bedredes synderlig i de følgende to aar. Hidsig konkurransekamp og litet samhold inden vor handelsstand, stigende kommunale krav og voksende skatter kaster mørke skygger over vort næringsliv. Først femaarets sidste aar faar et noget lysere præg. Den ubrutte Bergens-bane bringer likesom et friskt pust fra utenverdenen og utvider forretningslivets horisont. Nyt opland vindes, og større eksportmuligheter skimtes. Sommerens vellykkede turist-, sports- og husflidsutstilling drar mange tilreisende til vor by og bringer en livligere omsætning i den indenbys handel. Og skibsfarten faar midtsommers likesom et litet fremstøt, som høsten utover antar en fastere karakter og gir lysere forhaabninger for den nærmeste fremtid.

Det opsving, aaret 1906 medførte baade for skibsfarten og handelen i det store og hele tat, gjørde sig straks gjældende ogsaa for vor bys omsætningsvilkaar. Forbruksevnen syntes at vokse i ikke saa liten grad, og pengene rullet villigere mand og mand imellem, end man i flere aar hadde været vidne til. En merkbar forandring heri bragte dog allerede det følgende og de næst følgende aar, da en almindelig nedgangsfornemmelse straks satte snævrere grænser for det daglige behov og mere og mere indskrænket omsætningen til det nærmest fornødne. Først i 1910 merker man atter en bedring, om end ikke saa avgjort betydelig, men der er dog tegn til, at en langsom og forhaabentlig sikker stigning tør være i vente.

Byggevirksomheten i vor by, som i det foregaaende femaar var indskrænket til det rent minimale, viser heller ikke i de første aar av denne periode nogen merkbar fremgang. Nybygningen omfatter nærmest de avbrændte strøk paa strandsiden. Imidlertid begynder der dog efterhaanden at gjøre sig gjældende en følelig mangel paa mindre leiligheter, paa samme tid som ogsaa arbeiderbefolkningens boligvilkaar vækker alvorlig bekymring, og der gripes nu ind saavel av de kommunale myndigheter som av privat fortagsomhet for at skaffe billig byggegrund og moderat husleie. Flere nye kvartaler reiser sig efterhaanden paa forskjellige kanter av byen, mest bestaaende av smaa huse med smaa bekvemmeligheter for middelklassen, og nybygningen tiltar i en ganske stor skala i de seneste aar. Paa Kalfarlien kommer ogsaa en hel ny villabebyggelse igang. For murerarbeiderne og snekkerne i bygningsfaget har dette selvfølgelig medført en kjærkommen og længe paaventet beskjæftigelse, likesom teglverker og skiferbrud fik adskillig at bestille.

Av vore større aktieforetagender kan de private bankinstitutter se tilbake paa en normal periode med jevn avkastning. Baade Bergens Privatbank og Bergens Kreditbank har utvidet sin aktiekapital ganske betydelig, og den sidste har ogsaa oprettet et avdelingskontor i Odda.

Vore brand- og sjøforsikringsselskaper har arbeidet under normale forhold og uten nævneværdige større tap. Særlig har de gjensidige dampskibsassuranseforeninger i de sidste par aar kunnet opvise gode resultater.

De mindre dampskibsselskaper, som trafikerer fjordene og de nærmeste farvand, har visselig tilfredsstillende utnyttet sine godt indarbeidede ruter, og flere av selskaperne har ogsaa gjort nyanskaffelser av tidsmæssig materiel. Det Bergenske Dampskibsselskap har betydelig utvidet sin aktiekapital og startet nye linjer paa Island og Østersjøen, likesom det har overtat den gamle Rotterdamerlinje. Selskapets utbytte synes dog fremdeles ikke at staa i forhold til den anbragte kapital eller risikoens omfang.

Turisttrafikken har været vekslende, men dog jevnt stigende. Bergens-banen har mægtig bidraget til at øke reisendestrømmen østenfra, og i den sidste vakre sommer, hvor desuten turistutstillingen var en attraktion mere, kunde hotellerne vanskelig skaffe tilstrækkelig husrum. Nogen utvidet hoteldrift synes dog hittil ikke gjennemgaaende at ha været paakrævet, idet en overveiende del av de uten-

landske turister gjester vor by som passagerer paa de store flytende hoteller og herbergerer ombord.

Efter disse almindelige bemerkninger skal man tillate sig at omtale mere indgaaende de større brancher av forretningslivet:

K l i p f i s k f o r r e t n i n g e n. Lofotfisket 1906 tegnet til en begyndelse til at bli nogenlunde rikt, og man begyndte med rimelige indkjøpspriser paa fangstfelterne, men heftige stormer i april gjorde stort avbræk i den bedste fisketid, og kvantumet blev derfor ikke synderlig større end de nærmest foregaaende aars, og priserne for det færdige klipfiskprodukt stillet sig da ogsaa paa nogenlunde samme nivaa. Til en begyndelse opnaadde Lofot-fisken kr. 10.20 pr. 20 kg. og Finmarks-fisken kr. 9.60, men gik utover sommeren noget ned. Det viste sig imidlertid, at de oversjøiske fiskerier gav et mindre tilfredsstillende resultat, og klipfiskprisen steg derfor utover høsten til en hittil aldrig naadd høide, idet der betaltes op til kr. 11.50 for Lofots- og kr. 10.50 for Finmarks-vare. Beholdningerne avvikledes utover den følgende vaar til lønnende priser, og markederne var saa temmelig oprømmet, da den nye vare i mai maaned 1907 kom frem. Avsætningen aaret igjennem blev jevnt god. Lofot-fisken, som ved sæsonens aapning stod i kr. 10.25 à 10.50, gik senere ned i kr. 10, hvilket ogsaa betaltes for god Finmarks-fisk. Det franske fiske slog imidlertid godt til dette aar, og beholdningerne av norsk vare fik derved en slem konkurrent og kunde utover vinteren kun avsættes til litet regningssvarende priser. Aaret 1908 var fisken adskillig vegtigere end vanlig, og med de gode tørringsforhold fik man et gjennemgaaende meget godt produkt, men den varme sommer og høst gjorde adskillig skade paa den lagrede vare, og midsoppen var meget generende. Man hadde gjort regning paa at kunne opretholde det foregaaende aars priser, men disse viste sig at være altfor høie i konkurransen med den utenlandske fisk. Lofot-fisken opnaadde dette aar kun fra kr. 9.50 til kr. 8.25 og Finmarks-fisk fra kr. 7.50 og nedover. Resultatet blev derfor meget ugunstig for nærsagt alle interesserte, og de tildels sopsmittede beholdninger, som laa over til 1909, maatte konsigneres utover vaaren og gav et følelig tap. I 1909 betaltes nyfisken til en begyndelse med den nogenlunde rimelige pris av kr. 7, men gik senere betydelig i veiret, og under disse konjunkturforholde hadde eksportørerne god anledning til at reparere adskillig paa det foregaaende aars tap. Tørringsforholdene var gode, og produktet holdt sig betydelig bedre end i 1908 Hvad der lagrede ved aarsskiftet 1910, blev efterhaanden lønnende oprømmet. Dette medførte imidlertid, at nyfisken dette sidste aar trods sin ringere kvalitet anlagdes altfor høit, og de i bedriften interesserte eksportører høstet liten eller ingen fortjeneste av aarets omsætning. Hertil bidrog ogsaa et stort fransk fiske, som især paa det spanske marked gjorde den norske vare stort avbræk. Lofot-fisken stod dette aar i kr. 9.75 à 10 og Finmarks-fisken i kr. 9. Eksporten fra Bergen var i 1910 en av de mindste i mands minde. Ogsaa i forløpne femaar har der været skibet endel islandsk klipfisk over Bergen.

R u n d f i s k f o r r e t n i n g e n. De fra 1905 overliggende smaa beholdninger rømmedes straks over nytaar 1906 til meget høie priser. Ikke desto mindre

var tendensen ved de første tilførsler av ny vare noksaa flau, men da Lofot-fisken kom i markedet i slutningen av juni, blev søkningen og spekulationslysten livligere. Imidlertid stagnerer prisen utover sommeren, og i september er stemningen temmelig trykket. Først i oktober fæstner markedet sig, og priserne bedres aaret ut, da beholdningerne paa det nærmeste er oprømmet. Utbyttet av forretningen dette aar var meget tarvelig for vor bys handelsstand. Det var væsentlig nordlændingen, som fik godt av stigningen i sæsonens begyndelse, og konjunkturerne senere i sæsonen var ingenlunde gunstig for indehaverne. Fiskens kvalitet lot ogsaa meget tilbake at ønske og gav anledning til mange og ret alvorlige differenser med de utenlandske kjøpere. — 1907 var heldig for tørringen av Lofot-fisken, og kvaliteten blev meget tilfredsstillende. Søkningen fra utlandet blev livlig, og her paa markedet reves man snart med av en konkurranse, der mindst var like saa heftig som før og snart drev priserne i veiret, men kun levnet eksportørerne en yderst mager handelsavanse. Produktionen av Finmarks-rundfisk var dette aar for stor for konsumen og kvaliteten ikke prima, hvorfor priserne ogsaa uhjælpelig gik nedover, og betydelige beholdninger blev overliggende ved aarsskiftet, især i Finmarksbyerne. — 1908 var rundfiskens vegtighet usedvanlig stor; fiskens nedtagning foregik tildels under voldsomt og vedvarende regnveir, og man fik derfor et fugtig produkt av mindre god kvalitet. Ikke desto mindre gik man i overdreven konkurranse med paa altfor høie aapningspriser, som dog efter et par ukers tid begyndte at vike og først senhøstes, da beholdningerne var betydelig indskrumpet, atter hævet sig. Dette aar var imidlertid konsumen ganske storartet og overtraf alle forventninger. Det skyldes da ogsaa udelukkende dette faktum, at beholdningerne overhodet kunde realiseres, og at resultatet ikke blev værre. — 1909 aapnedes sæsonen under de gunstigste omstændigheter, forsaavidt som lagrene baade ute og hjemme var tømt, men aarets produktion slog rekorden, og man næret sterk tvil om muligheten av at kunne omsætte det enorme kvantum. Imidlertid blev konsumen begunstiget av eksceptionelt heldige omstændigheter og avsætningen ganske enestaaende. For de interesserte blev allikevel sæsonen litet gunstig, hvad der nærmest skyldtes en meningsløs konkurranse og tildels uheldige leveransesalg. — 1910 bragte et adskillig mindre totalkvantum av rundfisk, men allikevel gik omsætningen dette aar slæpende, og konjunkturerne var ikke gunstige. Fisken var kun saa maadelig tør ved ankomsten hit, og med den tørre og varme sommer maatte man regne med en betydelig svindingsprocent. I omsætningen av Finmarks-rundfisk har man med held kunnet opta konkurransen med Finmarks-byerne, og denne forretning bragte sidste aar vore eksportører en jevn og rimelig avanse.

Tranforretningen viser i de senere aar en sterk økning i damptrantilvirkningen, og optil 80 pct. av det under skreifiskerierne samlede leverkvantum har saaledes kunnet gaa i damptranpanderne. Hovedinteressen har derfor ogsaa væsentlig knyttet sig til damptranen Tranforretningen er, likesom den øvrige eksporthandel, mer og mer gaat over til at baseres paa spekulation, og fortjenesten avhænger mer og mer av den tilfældige konjunktur. Hverken aarene 1906 eller 1907 bragte vore tranhandlende nogen glæde, og forretningen

arbeidet tungt. I 1908 var torskeleveren overmaade fet og tranproduktionen betydelig. Omsætningen stod da ogsaa i forhold hertil, men neppe utbyttet. Heller ikke aaret 1909 bragte nogen væsentlig konjunktur i denne vare, og Bergens eksport var betydelig mindre end det foregaaende aars. I 1910 var torskens leverholdighet og leverens kvalitet adskillig ringere end de sidste aars, og damptranprisen steg straks ved fiskets begyndelse temmelig høit, fra kr. 60 i januar til kr. 80 i februar for koldklaret vare og i første halvdel av april endog til kr. 95. Med de store beholdninger saavel hjemme som ute faldt dog prisen utover sommeren noget, indtil der ved høstleveransernes begyndelse igjen kom litt fart i forretningen. Ved aarets utgang balanserte prisen mellem kr. 90 og 92. Forretningen gik ogsaa dette aar trægt, og eksporten fra Bergen viser fremdeles en betydelig nedgang. Ogsaa i raamedicinvare viser vor bys eksport tilbakegang, mens vore konkurrenter saavel i Aalesund som Kristiania betydelig har øket sin omsætning. Forretningen i de industrielle transorter har i de senere aar været uten større interesse. Bruntran har været jevnlig omsat i forløpne femaar, og prisen har variert mellem kr. 25 og kr. 32.

Rognforretningen bragte i 1906 det krach, som der længe hadde været grund til at frygte. De første handeler sluttedes til kr. 42, 32, 22 for de respektive sorter, og med den sorgløshet, som de foregaaende aar hadde feiret saa smukke triumfer, la man villig paa, indtil prisen i mai maaned var naadd op i kr. 49, 39, 29. Saa brast boblen Fisket slog feil baade i Frankrike og i Spanien, og da den egentlige sæson allerede ultimo juli var tilende, notertes kun kr. 34, 24, 14. I aarets sidste maaneder avgaves endog mindre partier til kr. 30 for første sort, og de overliggende beholdninger var ikke smaa. Det følgende aar frembyr forretningen et kanske endnu mørkere billede. Daarlig sardinfiske i forbindelse med betydelige gamle beholdninger av rogn baade hjemme og ute driver priserne stadig nedad fra uke til uke. Sæsonen aapnet med kr. 43 for første sort og ender i august med kr. 30. Ja, i november solgtes endog varen til kr. 26 for mindre partier. — Til 1908 aars kampagne overligger der adskillig over 10 000 tønder rogn her i landet, og med endnu større lagere i Frankrike og dertil et ordinært kvantum ny vare sa det sig selv, at man endelig engang maatte ta fornuften fangen og sætte rimelige aapningspriser. De første partier ny vare avsattes da ogsaa til omkring kr. 27 for første sort Dette aar tok fisket sig op baade i Frankrike og Spanien Avsætningen gik yderst livlig til jevnt stigende priser, saa at allerede i anden halvdel av august markedet her hjemme var saagodtsom oprømmet, og prisen kommet op i kr. 41, 31, 21. Aaret hadde gjennemgaaende budt paa adskillig konjunktur, og eksportørerne lot til at være vel tilfreds. Under disse omstændigheter maatte man forutse, at forretningen 1909 vilde starte med adskillig høiere noteringer. De første handeler etablerer da ogsaa en pris av kr. 52, 42, 32, som i sæsonens løp avancerer like op til kr. 70, 60 og 50, idet avsætningen til Frankrike faar en ganske livlig tone, mens Spanien dette aar er mere reservert. Hjemmemarkedet er omtrent oprømmet allerede ultimo august, da en større dampskibsladning ekspederes til Frankrike. Rognindehaverne i Frankrike har imidlertid hat vanskelig for at realisere

sine beholdninger utover høsten, sardinfangsten har indskrænket sig til de smaa sorter, som kun levner fiskerne liten avanse og ikke tillater de dyre indkjøp av rogn, og det er med mørkere miner, man dersteds ser aaret 1910 imøte. Her hjemme vilde man dog partout se lyst paa tingen, heldig som man hadde operert i de sidste to aar, og den nye sæson aapnes med de urimelig høie priser av kr. 65, 55, 45. Man fik imidlertid snart nok merke, at utlandet ikke vilde følge med, og da sardinfisket heller ikke blev av nogen betydning dette aar, hverken i Frankrike eller i Spanien, dumper prisen med enkelte svingninger stadig nedover, og varen, som i september maaned er omtrent upaaagtet, avgives til kr. 50, 40, 30. Større beholdninger lagrer denne høst saavel hjemme som ute, og aaret, helt uten konjunktur, har liten eller ingen fortjeneste bragt vore rogninteresserte.

Sildeforretningen. De samlede sildefiskerier gav i 1906 et noget større totalutbytte end de nærmest foregaaende aar, idet baade utrustningen til Nordsjø-fisket var større end nogensinde før, og deltagelsen i sildefisket under Island var usedvanlig stor. Forretningen i vaarsild blev imidlertid kun litet opmuntrende dette aar, mens fetsilden og Nordsjø-silden gjennemgaaende bragte eksportørerne fordel. — Det følgende aar viser atter en ikke ubetydelig fremgang i kvantum, idet særlig fetsildfisket slog ganske godt til De store utenlandske fiskerier med sin aarvisse konkurranse øvet imidlertid fremdeles sin hemmende virkning paa den norske silds avsætning. Og vor fetsild, som ellers tør regne paa sine sikre markeder, var desværre dette aar smaafaldende, likesom ogsaa kvaliteten snart tok av, hvorfor kjøpelysten ute hurtig svandt. — Aaret 1908 gav fremdeles et større fetsildfiske, mens de øvrige sildefiskerier viste et betydelig mindre utbytte end fjoraaret. Naar undtages, at fetsilden ogsaa med hensyn til størrelse og kvalitet viste en ikke ringe fremgang, er der imidlertid litet eller intet glædelig at sige om dette aars fiskerier, særlig i økonomisk henseende. — 1909 opviser igjen adskillig økning i totalkvantumet. Av aarets vaarsild saltedes dog litet, og mindst $^4/_5$ parter anvendtes i fersk tilstand til eksport og av den indenlandske konsum. Fetsilden var baade i kvantum, størrelse og kvalitet de sidste aars vare overlegen, men de høie indkjøpspriser gjorde, at forretningen allikevel ikke blev videre regningssvarende. — 1910 gav det største totalutbytte i femaaret, idet særlig vaarsild- og storsildfisket slog udmerket til. Forretningen i saltet vaarsild blev dog litet tilfredsstillende, takket være det skotske fiske, som kom usedvanlig tidlig dette aar. Den i januar—februar fangede storsild var av ringe kvalitet og bragte ingen fortjeneste, hvorimot den senhøstes fangede vare faldt godt i smaken. Fetsilden, som det foregaaende aar med held hadde indarbeidet sig paa sine gamle markeder, kunde i 1910 hævde stillingen og bragte eksportørerne en jevn om ikke stor fordel. — Fersk sild, saavel storsild, vaarsild som fetsild er for bergensk regning aarligaars utskibet i stor maalestok til de engelske og tyske markeder, men med meget vekslende resultater.

Havfiskebedriten har været drevet med avvekslende held i det forløpne femaar. Gjennemgaaende tør man vel sige, at utbyttet paa langt nær har svaret til de store og kostbare utrustninger. Det sidste aar var dog helt opmuntrende, idet bankfisket, begunstiget av det vakreste veir, kunde drives med

større held og rikere avkastning end nogensinde. Bergens deltagelse i havfisket er ellers for tiden yderst ringe.

K o r n f o r r e t n i n g e n. De priser, som omkring nytaar 1906 notertes for rug og byg, respektive kr. 12.50 og 10.50, holdt sig uforandret de første maaneder, men gik efterhaanden nedover, grundet de lovende høstutsigter. I oktober stod rugen i kr. 10 og byg i kr. 9.50, men steg til henimot nytaar 1907 til respektive kr. 10.50 og 10.25. At ikke priserne gik lavere trods den gode høst i samtlige kornproducerende land, og trods vor egen høst var over middels, skyldes væsentlig det voksende forbruk. Nogen større fortjeneste kunde aaret ikke by paa. — I 1907 viser kornhandelen et livligere billede end vanlig, idet stigningen var større og priserne høiere end noget aar siden 1891, da Rusland utstedte sit bekjendte utførselsforbud. Den strenge vinter i Rusland driver prisen allerede i januar maaned $^1/_2$ krone i veiret, og stigningen fortsættes, til rugen i juni staar i kr. 14.75 og byg i kr. 13.50. Den nye høst noteres saa i juli med resp kr. 13 og 10.50, men prisen stiger allerede i august, da høsten gjennemgaaende tegner mindre rik, og gaar i september op i resp. kr. 15 og 12.50, for endelig i oktober at kulminere med kr. 16 og 13.50. For en heldig spekulation turde dette aar med sine store konjunkturer ha git en smuk avanse. — Aar 1908 viser et stik motsat billede av det foregaaende gode aars, med stadig nedadgaaende priser, liten spekulationslyst og træg omsætning. Forretningen er derfor ogsaa litet lukrativ. I dette aar spiller Tyskland med sin store rughøst en dominerende rolle paa markedet. — I 1909 var kornmarkedet usedvanlig rolig og stille, idet priserne kun varierte litet og uten større sprang — litt stigning utover vaaren og vikende priser utover høsten. — Nogenlunde ens stiller sig ogsaa det følgende aar med liten fluktation og jevne priser. Byg stod saaledes ved nytaar 1910 i kr. 10.50, Sortehavs-rug i kr. 12.50 og Østersjø-vare i kr. 11. Langsomt gik saa priserne nedover og noteres i juni med resp. kr. 9 à 9.25 for byg, kr. 9.50 for Sortehavs- og kr. 9 for Østersjø-rug, for atter i juli at fæstnes en smule, men holder sig derefter nogenlunde uforandret høsten igjennem til omkring kr 9 à 9.50 for byg, kr. 10 for Sortehavs-rug og kr. 9.50 à 9.75 for Østersjø-vare. Nogen større fortjeneste har de to sidste aar neppe git anledning til.

K o l o n i a l f o r r e t n i n g e n byr ikke i 1906 paa synderlige lyspunkter. Fortjenesten paa sukker var for liten til at gi noget reelt overskud, og kaffe gjennemsnitlig uten gevinst. Heller ikke 1907 byr paa betydelige prisbevægelser. Vel var sukker og kaffe som vanlig gjenstand for endel svingninger, men forholdene laa for begge artiklers vedkommende saaledes til, at der i det hele tat ikke var anledning at profitere nævneværdig derav. Noget liv bragte heller ikke det følgende aar i kolonialbranchen. Kaffe led hele aaret under trykket av valorisationssyndikatets operationer; priserne fluktuerte kun inden beskedne grænser og sluttet lavere, end de begyndte. Sukker steg adskillig i aarets første kvartal, men gik senere nedover og stod ved aarets slutning omtrent i samme pris som ved nytaar. — 1909 bød paa noget bedre konjunkturer saavel for kaffe som for sukker, og prisen paa sirup steg adskillig i aarets løp. For engrosforretningen var

derfor vistnok 1909 adskillig bedre end dets nærmeste forgjængere. Ogsaa 1910 medførte betydelige prissvingninger for hovedartiklernes vedkommende. Kaffe undergik saaledes en meget stor stigning, mens det med sukker gik den anden vei. Paa denne sidste artikel har vistnok importørerne tapt mange penger, mens det for kaffens vedkommende tør stille sig forskjellig og meget avhænger av, om man itide hadde dækket sig for sine leveransesalg. Sirup gik paa vaarparten adskillig nedover fra fjoraarets priser, men ligger dog fremdeles i et nivaa, som er endel over, hvad man i en række av aar har været vant til. For kolonialhandelens vedkommende gjælder ikke mindst de ogsaa fra andre hold fremholdte klager over sterkt økede omkostninger, dels i form av høiere arbeidspenger, dels i større fordringer til varernes og salgslokalernes utstyr. For denne branche har Bergens-banen endnu ikke vist sig at være av nogen større betydning, da fragterne stiller sig meget for høie til, at man kan nyttiggjøre sig anlægget som transportmiddel til de østlandske landsdele.

Petroleum har i stedse stigende utstrækning været formidlet gjennem de store kompanier, og nogen nævneværdig konkurranse med det herværende Vestlandske Petroleumskompani har praktisk talt ikke fundet sted i det forløpne femaar.

Manufakturhandelen viste i 1906 fremdeles fremgang, og der hersket i denne forretningsgren mere liv og rørelse end paa adskillige aar; men de forventninger om en fortsat økt rørelse, man med grund mente at kunne nære, blev allerede det følgende aar betydelig skuffet. Den større forbruksevne hos kunderne og dermed de bedre tider for de handlende uteblev eller var ialfald av langt mindre betydning end paaregnet, hvad der vistnok for største delen kunde forklares av de litet gunstige vilkaar, hvorunder saavel skibsfarten som fiskerierne og landbruket arbeidet i aaret 1907. — De to følgende aar bringer ingen forandring til det bedre i detailhandelen, hvor omsætningen indskrænker sig væsentlig til nødvendighetsartikler. For grossisterne var derimot omsætningen i 1909 noksaa jevn og tilfredsstillende, og priserne viste saagodtsom hele aaret igjennem en stigende tendens. — I femaarets sidste aar har detailomsætningen været noget livligere. Kan man end ikke paavise nogen betydelig fremgang, er der dog tegn til, at en langsom og sikker stigning vil vedvare. Ogsaa engrosforretningen hadde et ganske tilfredsstillende aar tiltrods for den stadig voksende og til det yderste drevne konkurranse. Betalingsevnen i landdistrikterne synes at være i merkbar bedring, og der har i aarets løp kun forekommet et faatal av akkorder og konkurser i branchen.»

Foranstaaende fremstilling skal man supplere med følgende opgaver:

Bergens vareomsætning og toldintrader utgjorde:

Aar.	Indførsels-værdi.	Utførsels-værdi.	Samlet omsætning.	Toldindtrader inklusive skibsavgifter.
	Kroner.	Kroner.	Kroner.	Kroner.
1906	61 716 900	28 242 900	89 959 800	5 383 320
1907	68 618 400	27 053 300	95 671 700	5 831 037
1908	62 125 200	28 109 900	90 235 100	5 875 676
1909	60 543 100	32 868 400	93 411 500	5 303 102
1910	65 527 200	36 214 200	101 741 400	5 624 131

Der er i femaaret meddelt følgende antal handelsborgerskaper og handelsbreve:

i 1906 130
- 1907 154
- 1908 ..... 333 [1])
- 1909 90
- 1910 118

Indskuddene i de private banker — Bergens Kreditbank, Bergens Privatbank, Bergens Sparebank og Bergens Skillingsbank — utgjorde:

31 december 1905 ..... kr. 79 348 483,25
31 — 1910 ..... « 96 163 168,75.

De i landets almindelige brandforsikringsindretning forsikrede bygninger m. v. viste følgende tal:

Aar.		Antal eien-domme.	Forsikringssum:		Kontingent:		Brandskade.
			Kjøpstads-avdelingen.	Land-avdelingen.	Kjøpstads-avdelingen.	Land-avdelingen.	
			Kroner.	Kroner.	Kroner.	Kroner.	Kroner.
1906	1ste halvaar	4 887	95 378 380	936 350	109 051.73	489.83	49 355.00
	2det	4 886	95 606 390	944 100	109 148.97	493.71	47 852.66
1907	1ste halvaar	4 888	96 219 910	901 950	109 820.57	491.34	7 630.00
	2det —	4 897	96 927 270	873 950	110 405.71	510.53	2 725.00
1908	1ste halvaar	4 897	97 010 380	896 450	110 255.96	527.41	24 044.75
	2det —	4 898	97 489 460	860 000	109 375.56	527.14	26 361.67
1909	1ste halvaar	4 899	97 784 800	888 450	109 344.10	555.70	26 745.00
	2det —	4 905	98 265 550	895 950	110 057.01	559.46	23 445.00
1910	1ste halvaar	ca. 5 000	98 866 210	897 850	110 031.28	560.64	36 700.00
	2det —		99 086 940	939 550	110 013.88	591.98	21 890.00

[1]) Det usedvanlig store antal skyldes den nye handelslovs ikrafttræden 1 juli 1908.

4. Skibsfart.

Herom har den tidligere sekretær i Bergens handelsforening, skibsmægler Nicolay Holtermann, meddelt følgende fremstilling:

«Rederibedriften, der i 1905 efter en lang stilstand atter hadde faat litt vind i seilene, arbeidet gjennem aaret 1906 under stedse bedre vilkaar, idet fragtmarkedet, særlig utover høsten, tok god fart og bød paa adskillige heldige konjunkturer. Rigtignok virket de mange streiker i de russiske havnebyer adskillig demoraliserende paa forretningen i Sortehavet, og de forhaabninger, man hadde næret om en livlig beskjæftigelse i de japanske farvand, blev litt av en skuffelse, idet den japanske handelsflaate blev saa temmelig alene om at skumme fløten av trafikken. Men til gjengjæld grep de Forenede Stater med sine umaadelige hjælpekilder, efter længere tids dødvand, atter kraftig ind i verdenshandelen og blev den mægtigste faktor til at bringe liv i tingene og skaffe emploi for den store verdenstonnage. Argentina, der med rivende fart fortsatte sin utvikling, la ogsaa beslag paa adskillig tonnage, og en fortrinlig høst saavel i Kanada som i Indien og Australien hjalp yderligere til at fæstne markedet. Ogsaa i enkelte nye retninger viste dampskibstrafikken en livlig utvikling, og det var paa sine steder vanskelig nok at tilfredsstille efterspørselen Alt ialt syntes saaledes skibsfarten at ha de bedste chancer til en fortsat heldig virksomhet. Men allerede aaret 1907 bragte et voldsomt omslag. Forretningslivet, der til en begyndelse arbeidet under et rent høitryk, kom efterhaanden ind under slappelsens tegn, og rent lammende virket utover høsten den store finansielle krise, som hjemsøgte Amerika og satte sine spor nærsagt overalt i de større forretningscentra. I første række fik da ogsaa skibsfarten merke nedgangens tid. Naar undtages en kortvarig lysning i Sortehavs-markedet utover vaaren og upaaklagelige trælastfragter i Hvitehavet og Østersjøen utover høsten, falder der mørke skygger over rederibedriften dette aar. Og skyggen blir endnu sterkere de to følgende aar, der vistnok kan indregistreres som de magreste i mands minde. Man forsøker oplæggelse av tonnage i stor stil, men kun for at kaste den ut igjen, saasnart der viser sig en liten lysning paa et eller andet marked, og den indbyrdes konkurranse ødelægger alle chancer. Det viser sig ogsaa vanskelig at sætte en stopper for videre nybygning. Billige bygningskontrakter frister den ledige kapital, og for de store skibsverfter synes det en umulighet at sætte arbeiderstokken paa bar bakke. — Det er da ogsaa under fuldkommen vindstille, skibsfarten begynder aaret 1910 med mørke utsigter og smaa forhaabninger, og vant som man var blit til at følge denne bedrift med haabløse blikke, var det formelig uten skuffelse, man saa aarets første halvdel forløpe uten et opgangens eller opmuntringens tegn. Da var det, som barometeret pludselig begyndte at vise en svakt stigende tendens, uten at man bestemt kunde paavise de direkte aarsaker hertil. Imidlertid blev det foreløbig kun et blaf, og den gamle flauhet viste atter sit bleke billed. Men det var dog, som var der kommet litt bevægelse i luften, og utover høsten frisknet det til, saa at man ved aarets utgang stod overfor adskillig mere fasthet i de forskjellige markeder og mente at kunne se den nærmeste fremtid mere forhaabningsfuldt

imøte. — Vor bys trampflaate var i dette sidste aar gjennemgaaende engagert i kortere eller længere timecharters. Hvorvidt de derfor har kunnet faa godt av de tilfældige konjunkturer, berodde nærmest paa en slump, om de i det rette øieblik var disponibel og passet for de foreliggende tilbud. Man faar dog i det hele tat indtrykket av, at ogsaa vor flaate har høstet litt godt av de bedrede vilkaar for skibsfarten i aarets sidste halvdel.

Bergens dampskibsflaate er selvfølgelig i løpet av dette femaar blit adskillig forøket, om end den aarlige tilvekst ikke har været overdreven stor. Det sidste aar viser vistnok den største nybygning, og Bergens største lastedamper til dato hører til aarets nyanskaffelser.»

Til foranstaaende fremstilling skal man efter den officielle statistik hitsætte nedenstaaende opgave, som viser, hvorledes den i byen hjemmehørende registrerte handelsflaate har utviklet sig:

Pr. 31 december	Dampskibe:		Seilskibe:		Tilsammen:	
	Antal.	Ton netto.	Antal.	Ton netto.	Antal.	Ton netto.
1905	281	200 510	76	4 693	357	205 203
1906	279	212 157	78	8 933	357	221 090
1907	296	230 025	81	12 410	377	242 435
1908	296	230 691	79	10 754	375	241 445
1909	310	244 706	67	10 644	377	255 350
1910	329	249 246	76	10 497	405	259 743

Til stedet ankom der:

i 1906 ..... 708 skibe med samlet tonnage 404 146
- 1910 ..... 815 — - - — 468 271

og der avgik fra stedet:

i 1906 ..... 713 skibe med samlet tonnage 383 687
- 1910 ..... 781 — - - — 435 254

Antallet av meddelte skibsførerborgerskaper har utgjort:

i 1906 19,
- 1907 30,
- 1908 17,
- 1909 19,
- 1910 ..... 17.

5. Kommunale forhold og kommunehusholdning.

Ved kommunestyrebeslutning av 30 juni 1905, approbert ved den norske regjerings resolution av 30 august s. a., blev der git bemyndigelse til at laane indtil 4 000 000 kr. Denne laanebemyndigelse blev ikke benyttet i forrige femaarsperiode, undtagen forsaavidt at der blev optat et midlertidig indenbys laan

stort kr. 898 920 — jfr. herom, hvad der er oplyst i forrige femaarsberetning. Vaaren 1906 blev der utstedt indbydelse til anbud paa det nævnte kommunelaan; men formandskapet fandt ikke noget av de 2 tilbud, som kom ind, akceptable. Da konjunkturerne paa laanemarkedet i den nærmest paafølgende tid forværret sig, blev der heller ikke, hverken i 1906 eller i 1907, utstedt nogen ny anbudsindbydelse.

Ved kommunestyrebeslutning av 1 juni 1908 besluttedes der efter grænsen for det optagendes nye kommunelaan forhøiet til kr. 7 000 000. Paa denne beslutning blev der under 27 s. m. meddelt kongelig stadfæstelse. Det nye laan — kommunelaan nr. 14 — blev i februar 1909 avsluttet med firmaet C. J. Hambro & Son i London og Bergens Privatbank for et samlet paalydende beløp av kr. 6 998 412 (ɔ: £ 385 800 efter en kurs pr. pund av kr. 18.14). Beløpet blev utbetalt efter en kurs av 95.55 pct. Laanet bærer 4 pct. rente og har en amortisationstid av 40 aar.

Kommunens samlede gjæld utgjorde ved utgangen av 1905 kr. 11 442 142.20, men ved utgangen av 1910 kr. 15 501 892,86.

Av foretagender, som for laanefondets regning er iverksat i femaaret, skal man nævne: Forskjellige bygningsarbeider saasom: opførelse av Markens folkebad, anlæg av krematorium paa Møllendal, opførelse av pedelbolig og sløidlokale til Øvregatens skole, tilbygning til magistratsbygningen, utvidelse av Nevengaardens asyl, paabegyndelse av nyt, større sykehusanlæg paa Haukeland; eiendomserhvervelser i forskjellige øiemed til et beløp av ca. 400 000 kr., hvoriblandt nævnes: Elsesro, Engen nr. 22, flere eiendomme ved Nøstet i reguleringsøiemed, Ladegaardsgt. nr. 60 (bl. a. til tomt for ny skolebygning), Skuteviksbod nr. 20, Grønneviksøren, Hoffmannsgaard og Nedre Uren; betydelige bidrag til Bergensbanen og stationsarrangementet i Bergen; utvidelse av elektricitetsverk; anlæg av nyt gasverk; paabegyndelse av kraftoverføringsanlæg.

Kommunens aktiva utgjorde efter de aarlig paa grundlag av kæmnerens regnskap foretagne statusopgjør:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. Aktier i Vossebanen	100 000	100 000	-	-	
2. Johanneskirken	344 400	-	-	-	-
3. Elektricitetsverket	1 140 400	1 213 000	1 283 900	1 415 700	1 514 000
4. Gasverket	597 900	582 600	1 460 900	1 605 000	1 675 300
5. Vandmaalere	2 300	1 900	1 800	1 700	1 400
Overføres	2 185 000	1 897 500	2 746 600	3 022 400	3 190 700

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Overført	2 185 000	1 897 500	2 746 600	3 022 400	3 190 700
6. Havnekassens gjæld for indkjøpte eiendomme ved Nøstet	37 000	35 100	33 200	31 400	29 500
7. Havnekassen for laan til kaianlæg	275 000	337 700	393 400	395 500	393 200
8. Gasverkets gjæld for tomt til ny gasbeholder	32 200	27 600	-	-	
9. Gasverkets laan til nyt gasverk	-	224 000	-	-	
10. Elektricitetsverkets laan til stokers	10 600	8 000	5 300	2 700	
11. Bankindskud og kassabeholdning	437 300	369 700	720 800	2 268 600	572 400
12. Grundleiefondet	15 100	15 400	15 600	16 200	16 600
13. Andre fond	8 300	8 700	9 100	9 400	9 800
14. Fattigvæsenets kapitaler	8 200	8 200	8 200	8 200	10 100
15. Pantefordringer	1 400	1 400	1 400	1 400	1 400
16. Kommunens eiendomme	9 119 400	9 161 500	12 035 700	12 857 700	13 234 600
17. Indkjøpte grunder paa strandsiden	582 200	135 000	90 100	-	-
18. Havnevæsenets værdier	3 489 400	3 432 400	3 819 600	3 854 200	3 903 400
19. Forskud til skattetakstkommissionen	37 400	53 800	58 700	57 900	49 500
20. Forskud til veivæsenet, kloakvæsen, bygningsvæsen og vandverk m. v.	67 400	59 100	104 000	213 000	226 900
21. Fundamentering av pakhusgrunder paa strandsiden + Holbergsalm. nr. 11	673 600	676 900	676 900	-	-
22. Kraftoverføring fra Samnanger	-	-	-	320 000	1 646 500
23. Obligationer av Bergens kommunelaan 1909	-	-	-	980 200	867 400
24. Materialbeholdninger	33 400	53 200	70 500	78 700	69 900
25. Diverse debitorer	38 500	173 800	201 300	141 900	102 800
26. Restanser av renter, skatter og avgifter m. v.	169 600	166 200	178 300	212 500	276 300
27. Bykassens underskud	-	-	32 200	160 400	256 600
28. Sindssykeasylets og sykehusenes og andre diverse beholdninger	47 900	73 300	111 600	70 800	82 200
29. Inventar	573 000	573 000	573 000	591 600	624 400
Tilsammen	17 841 900	17 491 500	21 885 500	25 294 700	25 564 200

Kommunens ordinære indtægter og utgifter i femaaret erfares av efterfølgende sammendrag av de vedtagne budgetter:

Den budgetterte indtægt for 1906—1910:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Skat paa fast eiendom	869 780.00	888 000.00	916 800.00	907 450.00	994 000.00
Do. paa indtægt og formue	1 739 560.00	1 776 000.00	1 833 600.00	1 814 900.00	2 081 000.00
Avgifter av utskjænkning, hunder samt fra 1908 avgift av ret til handelsnæring	93 100.00	96 940.00	108 700.00	164 840.00	168 190.00
Bøter, gebyrer	23 400.00	22 800.00	20 500.00	20 600.00	22 850.00
Indtægt av utestaaende kapitaler	211 600.00	239 000.00	199 500.00	311 467.00	357 500.00
Do. av faste eiendomme	74 848.00	79 200.00	77 200.00	79 000.00	79 980.00
Do. av vandverkerne	166 650.00	169 650.00	173 150.00	174 150.00	185 450.00
Do. av begravelsespladsene	19 400.00	17 250.00	17 750.00	18 550.00	19 250.00
Do. av skoler	65 677.55	68 205.00	71 760.00	73 667.00	74 468.00
Do. av stadsveieriet, overmaaleriet og favnesætteriet	35 505.00	36 155.00	38 250.00	39 650.00	35 850.00
Do. av folkebadene	8 700.00	12 750.00	12 250.00	12 750.00	12 250.00
Do. av refusioner utenfor fattigvæsenet og tvangsarbeidsanstalten	217 022.28	254 687.35	254 047.36	256 994.71	264 296.41
Do. av gasverkets overskud	75 000.00	75 000.00	80 000.00	100 000.00	100 000.00
Do. av elektricitetsverket	3 000.00	33 000.00	40 300.00	50 000.00	55 000.00
Do. av renovationsvæsenet	28 240.00	28 000.00	26 000.00	23 650.00	25 000.00
Do. av desinfektionen	250.00	500.00	500.00	500.00	1 400.00
Do. av folkekjøkkenet	90 000.00	83 400.00	84 000.00	88 600.00	84 600.00
Do. av det kommunale sjøbad	250.00	300.00	300.00	300.00	350.00
Do. av pensionsindskud	-	-	51 850.00	41 000.00	44 570.00
Do. av fattigvæsenet (refusioner m. v.)	80 300.00	85 300.00	83 300.00	83 300.00	84 300.00
Do. av fiskebasaren og torvhandel	11 500.00	10 500.00	11 000.00	11 000.00	12 200.00
Do. av magistratssportlerne	4 000.00	3 800.00	3 800.00	3 800.00	3 800.00
Do. av feierværsenet	41 250.00	41 500.00	41 600.00	41 000.00	36 300.00
Overføres	3 859 032.83	4 021 937.35	4 146 157.36	4 317 168.71	4 742 604.41

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Overført	3 859 032.83	4 021 937.35	4 146 157.36	4 317 168.71	4 742 604.41
Do. av torvbasaren og kjøtkontrollen	14 600.00	14 600.00	15 870.00	15 870.00	16 450.00
Do. av arbeidsanstalten (refusioner m. v.)	97 340.00	105 060.00	112 300.00	112 500.00	84 000.00
Do. av Bergens sykehus	176 900.00	180 850.00	188 760.00	191 650.00	194 650.00
Do. av Bergens sindssykeasyl	156 400.00	158 100.00	163 000.00	196 700.00	195 800.00
Diverse indtægter	55 727.17	38 452.65	39 612.64	39 111.29	54 495.59
Tilsammen	4 360 000.00	4 519 000.00	4 665 700.00	4 873 000.00	5 288 000.00

Den budgetterte u t g i f t for 1906—1910:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Kommunens bestyrelse	39 280.00	40 180.00	42 200.00	44 460.00	46 310.00
Regnskaps- og skattevæsen	90 560.00	90 410.00	91 770.00	95 850.00	118 480.00
Aarsbidrag til refusion av utgifter ved skattetaksternes optagelse	5 000.00	5 000.00	5 000.00	5 000.00	8 418.52
Rets- og politivæsenet m. v.	70 335.00	72 292.26	73 592.26	78 342.26	82 042.26
Konstabelkorpset	152 210.26	157 300.00	168 100.00	169 800.00	171 500.00
Fængselsvæsenet	7 707.74	7 707.74	7 707.74	7 707.74	6 907.74
Brandvæsenet	141 347.00	144 200.00	151 550.00	151 300.00	169 400.00
Stadskonduktørkontoret	32 810.00	32 810.00	33 810.00	40 210.00	45 210.00
Stadsingeniørkontoret, brolægnings-, vei-, kloak- og parkvæsenet	176 585.00	200 435.00	203 800.00	212 975.00	237 320.00
Gatebelysningen	40 015.00	39 715.00	39 990.00	40 215.00	40 900.00
Feiervæsenet	28 100.00	28 200.00	27 500.00	25 750.00	21 800.00
(Dr. Wieseners) folkebadene	11 370.00	12 700.00	13 600.00	14 450.00	14 700.00
Sundhets- og medicinalvæsenet i almindelighet	65 050.00	76 600.00	79 550.00	84 000.00	97 300.00
Sykehusene	168 600.00	169 800.00	179 780.00	180 200.00	183 700.00
Fripladser ved sykehuset	36 000.00	46 000.00	50 000.00	60 000.00	61 000.00
Overføres	1 064 970.00	1 123 350.00	1 167 950.00	1 210 260.00	1 304 988.52

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Overført	1 064 970.00	1 123 350.00	1 167 950.00	1 210 260.00	1 304 988.52
Sindssykeasylet	156 400.00	157 700.00	163 000.00	196 700.00	195 800.00
Geistlighet og kirkegaarder	75 200.00	105 200.00	101 500.00	103 200.00	104 620.00
Folkeskolen	571 000.00	579 100.00	591 800.00	623 990.00	683 135.00
Andre læreanstalter	234 400.00	247 200.00	259 600.00	261 530.00	266 245.00
Fattigvæsenet	722 900.00	724 400.00	719 800.00	722 000.00	729 700.00
Arbeidsanstalten	102 800.00	109 330.00	112 500.00	112 600.00	92 000.00
Kommunens bibliotek, observatorium og billedgalleri m. v.	29 920.00	31 350.00	30 120.00	29 820.00	[1])42 400.00
Kommunens faste eiendomme	60 400.00	64 300.00	67 700.00	60 445.00	75 890.00
Kjøtkontrollen	12 120.00	12 120.00	12 140.00	12 150.00	12 670.00
Sjøbadet	840.00	890.00	890.00	950.00	1 150.00
Torvbasaren og torvhandel under aapen himmel	7 350.00	7 350.00	7 190.00	7 070.00	6 830.00
Fiskebasaren	5 100.00	4 900.00	4 690.00	4 580.00	4 100.00
Renovationsvæsenet	165 780.00	168 900.00	184 890.00	183 100.00	181 700.00
Vandverkerne	41 910.00	46 610.00	44 980.00	47 950.00	50 900.00
Folkekjøkkenet	90 000.00	83 400.00	84 000.00	88 500.00	84 300.00
Stadsveieriet og overmaaleriet	23 740.00	24 340.00	24 340.00	25 340.00	23 140.00
Skyssvæsenet	800.00	-	-	-	-
Renter av laan og tilfældige utgifter vedkommende laanene	509 143.33	501 993.33	502 743.33	556 943.33	657 685.32
Avdrag paa laan	372 756.67	397 756.67	397 756.67	422 756.67	548 714.68
Pensioner og tilskud til pensionskasse	66 710.00	85 850.00	143 350.00	156 550.00	170 020.00
Diverse utgifter	740.00	740.00	1 740.00	2 240.00	3 720.00
Uforutseede og tilfældige utgifter	45 020.00	42 220.00	43 320.00	44 325.00	48 291.48
Tilsammen	4 360 000.00	4 519 000.00	4 666 000.00	4 873 000.00	5 288 000.00

Byskatten blev i hele femaaret utredet med en tredjedel av de faste eiendomme og to tredjedele av formue og næring.

[1]) Heri tilskud til Bergens-utstillingen 1910 kr. 10 000.

Byskat av fast eiendom blev utlignet med:

i 1906	kr.	0.76	pr.	100	kr.s	skattetakst,
- 1907	-	0.77	-	-	-	—
- 1908	-	0.79	-	-		—
- 1909	-	0.82	-			—
- 1910	-	0.88	-			—

Den samlede skattetakst paa byens skattepligtige faste eiendomme utgjorde:

1 januar 1906	kr. 113 900 850
31 december 1910	115 065 130

Byskat av formue beregnedes i aarene 1906—1909 med kr. 2 og i 1910 med kr. 2.08 av hvert 1 000 kr.s antagen formue.

Byskat av indtægt beregnedes:

i 1906	med	kr.	13.84	for	100	kr.s	skatbar	del av indtægt.
- 1907	-	-	13.74	-	-	-	—	—
- 1908	-	-	13.01					—
- 1909	-	-	12.52	-				—
- 1910	-	-	14.43	-	-		-	—

I forbindelse hermed meddeles følgende utdrag av ligningsprotokollerne for byskat av indtægt og formue (før klagebehandlingen):

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Skat paa formue.	Antagen indtægt.	Skatbar del av indtægt.	Skat paa indtægt.
		Kroner.	Kroner.	Kroner.	Kroner.	Kroner.
1906	18 644	106 594 000	213 101.36	27 211 350	12 729 553	1 705 790.45
1907	19 025	104 343 600	208 459.18	27 721 790	12 851 299	1 775 134.91
1908	19 547	110 342 600	220 565.50	29 167 550	13 882 337	1 816 586.81
1909	20 200	108 529 300	216 956.20	30 819 370	14 308 638	1 795 443.57
1910	20 733	111 190 800	231 228.07	30 957 300	14 233 352	2 057 582.50

Av skatyderne var i femaaret gjennemsnitlig 5 400 ansat til mindste skattebeløp kr. 1.

Brændevinsavgiften (kfr. lov av 17 mai 1904 § 14) erlagdes med:

i 1906	kr.	26 004.87
- 1907	«	33 964.88
- 1908	«	43 003.10
- 1909	«	46 477.62
- 1910	«	55 000.27

Avgift for utskjænkning av øl, vin, mjød og cider blev erlagt;

i 1906	av 77	faste	og	4	ekstra	utskjænkningsberettigede med kr. 45 550.00
- 1907	- 78	—	-	10	-	— - - 44 970.00
- 1908	- 77	—		6	-	— - - 43 101.67
- 1909	- 74	—		4		- - 42 416.67
- 1910	- 76	—	-	2	-	— 42 830.00

Av de utskjænkningsberettigede hadde i 1906: 27, i 1907: 28, i 1908: 28, i 1909: 27, i 1910: 29 saakaldt indskrænket utskjænkningsret. Den ordinære utskjænkningsavgift har i hele perioden været kr. 800 aarlig.

Hundeskatten blev erlagt med kr. 20 aarlig i 1906 og i de paafølgende aar med kr. 24. Den utgjorde:

i 1906	kr. 4 920
- 1907	« 5 787
- 1908	« 6 149
- 1909	« 6 168
- 1910	« 5 892

Med hensyn til virksomheten under de respektive kommunale forvaltningsgrener gives nedenstaaende særskilte redegjørelser:

Havnevæsenet:

I femaaret er av væsentlige arbeider fuldført den i 1905 paabegyndte utbygning av Søndre Holbergsbrygge med tilstøtende strandkaier med en utgift av kr. 122 194.43 ekskl. grunderhvervelser.

Ludebryggen er utbygget med en effektiv kailængde av 80 l. m. Hertil er medgaat kr. 23 445.17.

Den nye utstikker ved Nøstet er utbygget med 160 l. m. kailinje for en utgift av kr. 87 006.40.

Av utbygningsarbeidet for den projekterte molo i Sandviken ved Kristiansholm, som foreløbig er besluttet utbygget i 100 l. m. længde, er jetéfundamentet fuldført. Hertil er medgaat kr. 68 841.27.

Utdypningsarbeider er utført i Holmesundet, i baathavnen ved Sukkerhusbryggen samt i Solheimsviken og Puddefjorden. Undervandsfluerne i Nøstebugten og i Laksevaagsbugten er bortsprængt til en dybde av 5 m. under middelvand.

I havnedistriktet er utlagt 12 nye moringsbøier med en utgift av kr. 16 258.

Ved utgangen av 1910 hadde man i Bergens havnedistrikt 3 917 l. m. stenkaier og stenmoloer samt 1 020 l. m. trækonstruksjoner, 17 kraner, 103 bøier og 1 340 m.² vareskur.

Med hensyn til havnekassens indtægter og utgifter i femaaret henviser man til nedenstaaende opgave:

Opgave over havnekassens indtægter og utgifter m. v. i tidsrummet 1906—1910 efter de opgjorte regnskaper.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Indtægter:	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
I. Brygge-, bøie- og havnefogedpenger m. v.	114 160.33	116 935.61	120 417.69	120 873.42	126 119.86
II. I henhold til havnelovens § 28	50 961.77	55 383.17	55 568.37	49 863.88	52 893.98
III. I henhold til havnelovens § 29, 3dje passus	11 212.80	9 884.50	12 773.30	13 185.90	15 112.30
IV. Havnebaaten	7 601.75	5 378.58	6 312.50	5 565.50	4 666.50
Overføres	183 936.65	187 581.86	195 071.86	189 488.70	198 792.64

(Forts.).	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Overført	183 936.65	187 581.86	195 071.86	189 488.70	198 792.64
V. Refusion av bykassen	2 500.00	2 500.00	2 500.00	2 500.00	2 500.00
VI. Pensionsindskud fra tjenestemændene	-	-	-	1 637.67	1 589.92
VII. Utleie av havnevæsenets materiel	1 785.39	3 871.33	1 110.91	3 416.89	6 190.11
VIII. Diverse og tilfældige indtægter	5 502.73	5 284.16	5 261.25	5 721.03	5 237.42
Tilsammen	193 724.77	199 237.35	203 944.02	202 764.29	214 310.09
Utgifter:					
I. Utgifter under havnefogden:					
1. Lønninger m. v.	28 508.00	28 983.00	30 316.00	30 382.58	30 565.89
2. Kontorutgifter	1 347.50	1 314.53	1 483.89	1 431.48	1 388.73
3. Befordringsutgifter	4 698.80	2 932.30	3 514.01	3 858.60	1 988.66
4. Belysning	13 391.98	14 393.21	13 877.99	13 566.81	13 808.57
5. Renhold av havnen, brygger og kaier	3 782.97	3 767.38	4 217.18	4 051.93	4 081.44
6. Vedlikehold og fornyelse av havneopsynets materiel	1 172.71	1 249.01	915.59	1 167.50	1 150.21
7. Stormsignalapparatet paa Fredriksberg	-	-	75.59	97.18	134.09
8. Havnebaaten	6 507.13	6 226.79	6 953.78	6 710.02	7 683.27
9. Diverse utgifter	592.00	570.00	570.00	575.00	630.00
	60 001.09	59 436.22	61 924.03	61 841.10	61 430.86
II. Havneingeniørvæsenet:					
1. Lønninger	8 335.25	10 167.23	10 121.14	9 756.85	10 632.14
2. Kontor- og befordringsutgifter	954.13	624.91	704.97	772.35	799.62
3. Vedlikehold av eiendomme og materiel	35 277.15	23 804.61	28 833.08	26 825.63	36 668.46
4. Mudringsvæsenet	10 243.67	11 342.76	10 728.26	11 342.27	11 624.91
	54 810.20	45 939.51	50 387.45	48 697.10	59 725.13
III. Administration og regnskapsførsel	2 639.60	2 683.78	2 685.60	2 628.54	2 658.84
IV. Pensioner. [08]/ Havnekassens tilskud til den kommunale pensionskasse	1 450.00	1 450.00	5 832.68	5 252.60	4 925.57
V. Avgifter og brandkontingent	3 896.00	3 231.00	3 013.19	2 931.06	2 972.06
VI. Havnekassens gjæld:					
1. Avdrag	9 850.00	14 150.00	14 150.00	15 775.00	16 150.00
2. Renter	10 590.91	17 022.84	17 108.01	19 347.96	19 228.41
VII. Diverse, tilfældige og uforutseede utgifter	7 856.20	20 669.27	10 717.69	5 980.69	4 384.55
	36 282.71	59 206.89	53 507.17	51 915.85	50 319.43
Ordinære utgifter tilsammen	151 094.00	164 582.62	165 818.65	162 454.05	171 475.42
VIII. Specielle arbeider	22 648.05	19 040.41	16 623.53	18 673.94	5 833.24
Utgifter tilsammen	173 742.05	183 623.03	182 442.18	181 127.99	177 308.66
Overskud	19 982.72	15 614.32	21 501.84	21 636.30	37 001.43
Sum	193 724.77	199 237.35	203 944.02	202 764.29	214 310.09

(Forts.).	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
A. Havnekassens aktiva utgjorde ved utgangen av	3 822 343.50	3 826 948.78	4 261 261.22	4 293 104.31	4 335 141.68
Herav kontantbeholdningen	124 183.59	104 436.90	94 120.73	77 949.55	96 975.07
B. Havnekassens gjæld utgjorde pr. 1 januar 1906 kr. 242 802.74 og ved utgangen av	332 952.74	390 802.74	441 652.74	438 877.74	431 727.74
Utenom det ordinære budget har der været anvendt til nye kaianlæg m. v. i aaret:					
a) av «kontantbeholdningen»	22 433.54	[2]) 39 081.82	[3]) 31 827.20	[4]) 37 807.48	20 407.01
b) av laanemidler	[1]) 103 266.16	[2]) 70 702.38	57 845.82	18 336.44	8 849.20
Tilsammen	125 699.70	[2]) 109 784.20	89 673.02	56 143.92	29 256.21

Summen av anvendte laanemidler i femaaret = kr. 259 000.00
Av «kontantbeholdningen» anvendt i femaaret = « 151 557.05

Til belysning av havnetrafikkens utvikling i femaaret hitsættes nedenstaaende opgave over indtægter av bryggepenger:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Vaagen, Fæstningskaien og Bradbænksbryggen	54 220	55 457	56 530	56 440	59 195
Nykirkebryggen	9 882	9 477	10 092	10 324	10 663
Holbergbryggerne[5])	7 710	9 927	13 162	13 240	12 631
Murebryggen	5 395	5 312	4 178	4 038	4 142
Tyskebryggekaien	6 845	6 947	7 325	8 141	8 493
Andre brygger i Vaagen	2 548	1 775	2 451	2 148	2 125
	86 600	88 895	93 738	94 331	97 249
Skuteviken og Sandviken	82	54	140	130	117
Nøstet	1 415	1 561	1 463	1 705	2 023
Møhlenpriskaien	2 694	89	670	368	974
Lungegaardskaien	291	182	19	50	64
Tilsammen	91 082	90 781	96 030	96 584	100 427

Vand- og kloakvæsenet:

Vandverkerne: Vand- og kloakvæsenet er i femaaret utskilt fra brandvæsenet som en særskilt avdeling med en avdelingschef.

Om de vigtigste vandledningsarbeider skal anføres:

12″ hovedledning nedlagdes i Øvre Sandviksvei fra Absalon Beyers gate til Stølegaten istedenfor den ældre 7″ ledning. Ved dette anlæg forøkedes Mulelvs-vandverkets

[1]) Herav er kr. 39 992.94 brukt i 1905 med forskud av laanemidler. [2]) Herav kr. 80 000, nemlig kr. 30 000 av kontantbeholdningen og kr. 50 000 av laanemidler, bidrag til Strandsidens regulering. [3]) Herav kr. 18 870 erstatning til Sjømandshuset iflg. H. R. D. [4]) Herav kr. 28 600 til ny havnebaat. [5]) Søndre Holbergsbrygge tat i bruk 1 januar 1907.

effektivitet i en betragtelig grad. Naar undtages et kort stykke 9″ ledning mellem Geble Pedersens gate og Absalon Beyers gate, har man nu 12″ hovedledning fra indtaksbassænget i Skrædderdalen helt til Stolegaten.

Paa Raadstuepladsen og i Domkirkegaten blev de gamle 6″ og 7″ ledninger ombyttet med 12″ rør, hvorved Svartediks-vandverkets hovedledninger har faat en mere direkte tilførsel til de centrale bydeles net end før.

9″ vandledning anlagdes i den nye C. Sundts gate.

Vandtilførselen til Møhlenpris fik en væsentlig forbedring ved anlæg av en 9″ vandledning fra kryds av Strømgaten og Allégaten gjennem Nygaardsparken til Olaf Ryes vei, hvor den blev forbundet med nettet. 7″ ledning i Olaf Ryes vei kunde, efter denne forbedring ved tilførselen til Møhlenpris, sættes under Mulelvs-vandverkets tryk, idet man nu hadde 2—9″ ledninger til denne bydel fra Svartediks-vandverket.

Kalvedalen fik vandtilførsel fra Mulelvs-vandverket gjennem en ny 12″ ledning i Proms gate, den ældre 9″ ledning over Leitet, en ny 12″ gjennem Fjeldveien, Kalfarlien, gamle og nye Kalvedalsvei til bygrænsen. Herfra fortsattes 12″ ledningen gjennem den nye Aarstadvei og Gamleveien til det nye sykehusanlæg paa Haukeland.

En 9″ trykledning fra Mulelvs-vandverket anlagdes gjennem Klostergaten, Klosteret, Galgebakken og Haugeveien til Toldbodalmenning, hvor den tilkobledes den ældre 7″ ledning i Haugeveien, saaledes at Mulelvs-vandverket nu mot nord strækker sig helt til Nordnæsbakken. Trykledningen forsyntes med hydranter levert av Wingaards jernstøperier.

I Kirkegaten anlagdes 9″ ledning.

I henhold til kommunestyrets beslutning av 29 mars 1909 blev, efter overenskomst med Aarstads kommune, anlagt et vandverk i Aarstad til vandforsyning av Fløien og Solheimsviken. Anlægget bekostedes av Bergens kommune, men forrentes og amortiseres i 40 aar av Aarstads kommune. Der er nedlagt en 12″ hovedledning fra byens 12″ ledning paa Aarstadmarken, videre langs Møhlendalselven til Fjæreveien, i denne til Solheimsviken, opover hovedveien til Damsgaardsveien. Fra denne 12″ hovedaare forgrenes nettet mot øst, syd og vest med 9″ og 6″ rør.

Det hele anlæg var færdig den 3 mars 1909 og omfatter følgende:

2 310 m. 12″ ledning.
908 - 9″ —
1 748 - 6″ —

Tilsammen 4 966 m.

55 stkr. stopventiler.
37 - hydranter av Nor-typen.

Anlægget kostet kr. 99 349.89.

I Nordnæsgaten blev den gamle 6″ ledning ombyttet med 9″ rør fra Toldbodalmenning til Sliberget. Herved er dette strøks vandtilførsel forbedret i en betragtelig grad.

I femaaret er desuten anlagt 6″ og 7″ ledninger, efter som den voksende bebyggelse har krævet det.

Ombygning av vandverkskasser har været foretat i stor utstrækning. De gamle hellekasser med trælok erstattes nu med kummer muret av graasten i cement og forsynes med støpejernslok.

Avlæsning av vandmaalerne paa byens hovedledninger er foretat maanedlig. Resultaterne hitsættes i følgende tabel:

Aar.	Svartediks-vandverket.	Mulelvs-vandverket.	Byens forbruk.	Byens forbruk beregnet gjennemsnitlig pr. døgn pr. indbygger i liter. Indbyggerantallet = 80 000[1]).		
	M.³.	M.³.	M.³.	Minimum.	Maximum.	Middeltal.
1906.....	4 931 182	1 144 660	6 075 842	195.9	til 219.7	208
1907.....	5 058 733	1 305 242	6 363 975	209.2	- 235.2	218
1908.....	5 230 037	1 186 982	6 417 019	200	- 234.4	220
1909.....	5 063 419	1 214 705	6 278 124	198.2	- 233.3	215
1910.....	5 197 540	1 147 300	6 344 840	184.2	- 241.0	217

Endvidere har man til bestemmelse av en forbrukskurve for de to vandverk foretat avlæsninger halvtimevis døgnet rundt til 4 forskjellige tider av aaret samt paa søndage og hverdage.

[1]) Anslagsvis.

Hydranter er endnu ikke kommet til almindelig anvendelse, omendskjønt endel saadanne av forskjellig type har været opsat i byen.

Vandledningsnettets vekst i femaaret er	5 332.2	m.
— længde ved femaarets utgang	58 543.2	-
Nye stopventiler i femaaret	81	stkr.
- brandventiler - —	32	-
- hydranter - —	20	-
Antal stopventiler ved utgangen av femaaret	589	-
- brandventiler - — - —	1 573	-
- hydranter - — - —	21	-
- vandmaalere til teknisk bruk	148	-

Til anlæg av nye og omlægning av ældre vandledninger, til vedlikehold, samt til det fornødne tilsyn er i femaaret medgaat kr. 257 753.28.

Kloakvæsenet.

I femaaret er udelukkende anvendt cementrør til de offentlige kloakanlæg. Der er utført endel større kloakledninger, hvortil anvendtes rør av dimensioner 90 × 60 cm., 80 × 57 cm., 75 × 50 cm., desuten 21″ betonledninger og ledninger av 18″, 15″, 12″ og 9″ runde rør. 9″ rør er nu de mindste rør, som anvendes til offentlig ledning.

Sundhetskommissionen har tillatt direkte avløp til de offentlige kloakker, som utmunder ved Smaamøllen, Skutevikstorvet, østre side av Store Lungegaardsvand samt i Puddefjorden fra Wolffs gate til og med Sukkerhusbryggen. For de bydele, som har avløp til Vaagen og til vestre side av Store Lungegaardsvand, forlanger sundhetskommissionen, at avløpet fra vandklosetter passerer en grube eller desinfektionskum, før det slippes i de offentlige kloakledninger.

De gamle ristekasser i gaterne til bortledning av overflatevand er sløifet i størst mulig utstrækning og erstattes av gatevandssluk med sandfang. Saadanne sluk stopper ikke til og foraarsaker ikke oversvømmelser i gaterne, som de gamle rister stadig væk gjorde under regnbyger. Slukene holder sandet borte fra ledningerne. Herved reduceres slitagen paa rørene i en høi grad, og tilstoppelser av kloakkerne er utelukket, hvad angaar overflatevandet. Slukene har vist sig at være særdeles heldig baade i økonomisk og teknisk henseende.

For at faa en regelmæssig og tilfredsstillende utspyling av de høiest liggende ledninger i de forskjellige kloaknet og særlig paa de steder, hvor vandklosetter anvendes, anbringes nu automatiske spylere.

Nye kloakker nedlagt i femaaret	2 943.6	m.
Omlagte — — - - —	3 910.7	-
Tørmurede ledninger sløifet i —	540.7	-
Ved utgangen av 1910 bestod kloaknettet av:		
Tørmurede ledninger	4 264.85	-
Rørkloakker	45 760.35	-

Ved femaarets utgang fandtes i Bergen:

270 stkr. vandklosetter i forbindelse med grube og
293 - — med direkte avløp til offentlig kloak.
6 - automatiske spylere.
217 - gatevandssluk med sandfang.
11 - — uten —

Til anlæg av nye og omlægning av ældre ledninger, til vedlikehold samt til det nødvendige tilsyn er anvendt i femaaret tilsammen kr. 163 720.

Kravet til utførelsen av de private rørlæggerarbeider er i femaaret i høi grad blit skjærpet. Rørlæggerne maa nu utføre forsvarlig og godt arbeide. Kontrollen er ogsaa skjærpet, og har avdelingen hertil faat en ny opsynsmand.

Reglement for utførelsen av private avløpsanlæg er utarbeidet ved avdelingen. Reglementet er endnu ikke endelig vedtat av formandskapet.

Brandvæsenet.

Paa grund av de store forandringer, som blev foretat ved brandvæsenet i forrige femaarsperiode, har man i aarene 1906—1910 maattet nøie sig med at utvikle og forbedre forholdene paa det bestaaende grundlag.

Av mere betydelige nyanskaffelser fremhæves:

1907: en mekanisk redningsstige paa 24 meters længde med kulsyremekanisme.

1908: ny pumpemaskine til dampsprøite nr. 1 i Sandviken, hvorved den, naar ogsaa ny kjel anskaffes, vil kunne yde ca. 6 000 minutliter.

Dernæst er alle tohjulede vogner paa en nær ombyttet med lette firhjulede, da disse er sikrere under utrykning og rummer mer.

Forandringer med personalet er foretat saaledes:

1909 forøkedes styrken med 1 formand og 8 brandkonstabler paa grund av de utvidede permissionsforhold.

1910 blev vand- og kloakvæsenet utskilt fra brandvæsenet som egen avdeling, og den tidligere assistent blev chef for dette. Ny assistent, som udelukkende staar til brandchefens disposition, ansattes.

Den samlede styrke er altsaa nu:

1 brandchef,
1 assistent,
1 overbrandmester,
3 underbrandmestre,
15 formænd,
63 brandkonstabler.

Hestenes antal er det samme som i 1905, ialt 20 stkr.

Telegrafledningernes samlede længde var ved begyndelsen av femaarsperioden 49 800 m., ved utgangen av 1910 51 730 m.

Telegrafapparaternes antal er steget fra 69 til 77 stkr.

En hel omordning av telegrafnettet er under utarbeidelse; apparaterne er indkjøpt, men endnu ikke montert.

Brandfolkenes kaar er i femaarsperioden forbedret adskillig, idet grundlønnen for endel er hævet og permissionsvilkaarene utvidet, saaledes at de nu har fri hvert 6te døgn.

Utgifterne til brandvæsenet var i 1905 ..... kr. 141 761.56
I 1910 ..... « 174 046.63

Vei-, brolægnings- og reguleringsvæsenet.

Pr. 31 december 1905 var utstrækningen av:

1. Gater, veier og smug:	brolagt	15 262.73	l. m.	
	makadamisert	50 157.51	—	
				65 420.24 l. m.

(herav ukjørbare 4.084 km.).

2. Fortaug:	gruset	14 947.38	l. m.	
	helle- & brolagt	36 683.36	—	
	beton- & flislagt	74.00	—	
	asfaltert	1 102.55	—	
				52 807.29 l. m.

3. Torv & pladser (utenfor de parklagte):			
	makadamisert	551.623	
	brolagt med sten ..	317.137	
	asfaltert	3.950	
			872.71

Pr. 31 december 1910 var utstrækningen av:

1. Gater, veier og smug:	brolagt	15 690.42	l. m.	
	makadamisert	51 230.50	—	
	tjæremakadamisert	40.60	—	
				66 961.52 l. m.

2. Fortaug:	gruslagt	14 418.14	l. m.	
	hellelagt	39 860.66	—	
	beton- & flislagt	74.00	—	
	asfaltert	1 219.30	—	
				55 572.10 l. m.

3. Torv og pladser (utenfor de parklagte):			
	makadamisert	370.46.3	
	stenbrolagt	319.03.7	
	asfaltert	3.95.0	
			693.45.00

Forøkelsen i femaaret 1906—1910:

1. Gater, veier og smug:	stenbrolagt	427.69	l. m.	
	makadamisert	1 072.99	—	
	tjæremakadamisert	40.60	—	
				1 541.28 l. m.
2. Fortaug:	gruset	2 764.80	l. m.	
	helle-, beton- & flislagt	3 177.30	—	
	asfaltert	116.75	—	
				6 058.85 l. m.
3. Torv og pladser (utenfor de parklagte)		[1]) ÷ 179.26 sum ÷ 179.26 a.		

Der er i femaaret 1906—1910 anvendt:

Aar.	Til gaters, veiers, pladsers og torvs			Anlæg og vedlikehold. Tilskud til parker og lekepladser.
	anlæg og vedlikehold.	renhold.	administration og opsyn.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	114 027.42	18 128.72	11 562.46	14 230.30
1907	94 820.25	22 760.29	12 641.66	14 471.52
1908	108 338.27	24 318.92	13 800.00	15 870.03
1909	100 952.71	25 788.27	13 800.00	17 444.50
1910	148 939.97	29 351.57	15 827.82	19 597.95
Sum	567 078.62	120 347.77	67 631.94	81 614.30

Av større veiarbeider, som er kommet til utførelse i femaaret, nævnes: Omlægning av brolægning i Strandgaten, oparbeidelse av gater i det avbrændte strøk paa Strandsiden, oparbeidelse av nye gater paa Møhlenpris, utvidelse av Sandviksveien mellem Sandvikstorvet og Sandviksvei nr. 85, Fjeldveiens forlængelse over Christinegaard, utvidelse av Kalvedalsveien, oparbeidelse av nye gateløp over Engen, gateoparbeidelser ved Nøstet og Jægteviken, gateoparbeidelser for anlæg av sporveisforbindelse til Møhlenpris.

Reguleringsvæsen: Ogsaa i dette femaar er der utfoldet en sterk virksomhet paa reguleringsvæsenets omraade. Av vigtigere reguleringer skal nævnes: vei over eiendommen Kalfarvei nr. 60, Engen med vei og gateløp over denne, Kalvedalsveien, forandring av den tidligere vedtagne regulering av Sjøgaten, ophævelse av reguleringen av Dankert Krohns gate, Nordre Møhlenpris, Rothaugen med omgivelser, strøket «Fastings minde»—Jægteviken—Dokken m. v.

I femaaret er indkjøpt eiendomme og grunder til hel eller delvis gjennemførelse av reguleringen m. v.: i 1906 for ca. kr. 25 000, 1907 for ca. kr. 40 000, i 1908 for ca. kr. 110 000, i 1909 for ca. kr. 75 000, og i 1910 for ca. kr. 100 000, tilsammen for ca. 350 000 kr. eller gjennemsnitlig aarlig ca. kr. 70 000.

Sundhetsvæsenet.

Det almindelige sundhetsvæsens utgifter til lønninger utgjør i femaarsperioden 1906—1910 ca. kr. 118 500. Den stedfundne stigning skyldes foruten optjente alderstillæg endel nyansættelser.

23 januar 1907 ansattes en ny bylæge med en aarlig løn av kr. 1 500 og 1 juli s. a. en tilsynshavende med de for betaling utsatte pleiebarn i henhold til lov av 29 april 1905. Dennes løn er kr. 1 000 pr. aar samt kr. 200 i kontorholdsgodtgjørelse. 10 mars 1909 ansattes en sundhetsinspektør med en aarlig løn av kr. 4 000 og 2 alderstillæg paa kr. 400 efter henholdsvis 5 og 10 aar.

Utgifterne iøvrig utgjorde samlet ca. kr. 424 000 eller pr. aar gjennemsnitlig ca. kr. 84 800.

[1]) Negativ forøkelse uttrykker formindskelse.

Herav medgik til:

a)	sykehusbehandling av smitsomme sygdomme	kr.	333 000
b)	ekstraforanstaltninger under epidemier	-	17 200
c)	desinfektion	-	24 600
d)	kontorutgifter	-	9 250
e	epidemilasarettet		10 200
f	vakcination		5 600
g)	husleiehjelp for arbeidsføre tuberkuløse familieforsørgere	-	3 400
h)	bidrag til sanitetsforeningens tuberkulosefond	-	5 000
i)	forskjellige utgifter	-	5 500

Det aarlige bidrag av kr. 600 til herberget «Hjem og nattely for kvinder» til forebyggelse av videre utbredelse av veneriske sygdomme er ved dette hjems nedlæggelse i 1908 overført paa «Indremissionens redningshjem for kvinder», som arbeider i samme retning.

Av større begivenheter paa hygienens omraade er at nævne opførelse av nyt kommunalt sykehus paa Haukeland, som besluttedes av kommunestyret 9 december 1907. Sykehusbygningerne var ved femaarsperiodens utløp kommet under tak, men endnu ikke tat i bruk.

3 april 1907 traadte Bergens kommunale krematorium i virksomhet. Krematoriets opførelse blev besluttet av kommunestyret 19 december 1904, men blev først stadfæstet ved kongelig resolution av 24 mai 1906. Det blev indredet i kjelderen under likkapellet paa Møllendals kirkegaard. Anlægget kostet kr. 22 886, hvorav Bergens likbrændingsforening ydet kr. 8 000. Likbrænding er avgiftsfri. Siden krematoriet blev tat i bruk, er brændt 102 lik.

Byggevirksomheten har i det forløpne femaar og særlig i de par sidste aar været noget livligere end i de nærmest foregaaende aar, idet der er færdigbygget 159 huse mot 63 i foregaaende femaar. Den stedfundne nybygning har dog ikke holdt skridt med befolkningens tilvekst. Der er fremdeles adskillig trang for smaabekvemmeligheter paa ett og to værelser med kjøkken.

En ikke ubetydelig forøkelse av gode smaaleiligheter er i det sidste aar kommet til i de ved kommunal støtte av A/S Typografernes Byggeselskap paa Persenbakken opførte trævillaer. Der skal ialt opføres 44 huse, hvert beregnet for 2 familier. De er forutsat at være færdig inden utgangen av 1912.

Siden kommunestyret 18 juni 1909 fattet beslutning om, at der ikke skal erlægges nogen særskilt avgift for vandklosetter, er disse trængt seierrikt igjennem. De kommer til anvendelse omtrent i samtlige nybygninger.

Som nye aarlige bevilgninger paa det almindelige sundhetsvæsens budget er tilkommet i femaaret:

a) kemisk undersøkelse av nærings- og nydelsesmidler, som kan være gjenstand for forfalskning med skadelige stoffer.
b) bevilgning til forholdsregler mot venerisk sygdom.
c) den i 1907 oprettede og til Bergens sykehus knyttede poliklinik for lungesygdomme er siden nytaar 1909 lagt under sundhetskommissionen.

I forbindelse hermed oplyses:

Sanitetsforeningens tuberkulosefond har siden 1906 aarlig været bevilget 1 000 kr. av kommunen. Dette fonds midler anvendes til at hjælpe tuberkuløse paa forskjellig vis, som i forrige femaarsberetning omtalt, foreningens «Arbeidshjem for tuberkuløse piger» har siden 1908 ogsaa optat mænd. Av tuberkulosefondets midler har i femaaret været anvendt kr. 15 250, mindst i 1906 (kr. 1 900) mest i 1910 (kr. 5 000). Siden tuberkulosefondet fra 1909 har faat til disposition de penger, som kommer ind ved det aarlige salg av «maiblomsten» i Bergen, har tuberkulosearbeidet kunnet drives med større kraft og mere omfattende. I de par sidste aar har ca. 70 barn tilhørende tuberkuløse familier været holdt 2 maaneder paa feriekolonierne i Os for de paa denne maate indkomne beløp. Salget av «maiblomsten» indbragte i 1909 ca. kr. 7 200, i 1910 ca. kr. 8 900.

«Hjem og nattely for kvinder» har fra hjemmets begyndelse i oktober 1907 til sidste december 1910 git ophold for tilsammen 105 kvinder med tilsammen et dagantal av ca. 7 304. Flere av kvinderne har været inde gjentagne ganger for en kortere eller længere tid. I de tre første aar gik endel ut og arbeidet om dagen. Foruten de 105 var der ogsaa endel fabrikpiker, som spiste paa hjemmet. Likeledes har der været utskrevet endel nattelosjisedler for enkelte trængende.

Det sidste aar har der været sørget for arbeide til kvinderne inde paa hjemmet.

Renovationsvæsenet.

Renovationsvæsenets ordning og drift har ikke undergaat nogen væsentlige forandringer i femaarsperioden.

Følgende antal faste funktionærer og arbeidere har været i renovationsvæsenets tjeneste:

Forstander	1 mand.
Kontorist	1 —
Arbeidsformænd	3 —
Dampbaatsfører	1 —
Maskinister	2 —
Arbeidere, faste	80 —
Tilsammen	88 mand.

Hertil kommer 25 arbeidere, som kun har nattjeneste; desuten har der av ekstra-arbeidere været utført gjennemsnitlig ca. 622 dagsverk aarlig.

I byens huse var i 1906 anbragt 14 162 og i 1910 14 233 kagger, som har været byttet i reglementert 14-daglig turnus. Boss og avfald fra huse, gater, torv og kaier har været hentet 2 ganger ukentlig, og tilsammen utførtes fra byen i 1906 190 600 hl. og i 1910 214 732 hl. Se tabellen.

Aar.	Natrenovation.				Dag-renovation.
	Antal kagger i husene.	Antal tømninger.			
		I turnus.	Ekstra.	Totalt.	
					Hl.
1906	14 162	368 212	6 100	374 312	190 600
1907	14 176	368 576	6 538	375 114	191 505
1908	14 227	369 902	7 173	377 075	196 345
1909	14 249	370 474	6 453	376 927	200 160
1910	14 233	370 058	7 266	377 324	214 732

Oversigt over renovationsvæsenets utgifter og indtægter i femaarsperioden 1906—1910:

Aar.	Utgifter.	Indtægter.	Nettoutgifter.
	Kr.	Kr.	Kr.
1906	165 881.71	28 564.76	137 316.95
1907	176 170.87	27 414.53	148 756.34
1908	185 341.37	26 814.88	158 526.49
1909	182 526.42	25 368.85	157 157.57
1910	179 745.60	25 124.32	154 621.28

Den væsentligste grund til utgifternes økning har været lønsforbedringer for arbeiderne, dyrere hestehold og større utgifter til vedlikehold og fornyelse av materiel.

Folkebadene:

Markens folkebad, som drives for kommunens regning, blev aapnet i juli maaned 1906.

Badet har avdeling for dampbad, badstuebad og styrtbad.

Prisen for et dampbad inklusive haandklæ og saape er kr. 0.25.

— - - badstue- eller styrtbad inklusive haandklæ og saape er kr. 0.15.

Massagebehandling kan faaes ved dampbadet for kr. 0.25.

Badstue- og styrtbadavdelingerne er aapen for mænd og kvinder fra kl. 9 morgen til 8 aften, lørdag til kl. 9 aften.

Dampbadet omfatter kun én avdeling, som benyttes vekselvis av mænd og kvinder.

Mænd: Mandag, onsdag og fredag fra kl. 3—8.

Kvinder: Tirsdag og torsdag - - 3—8.

Lørdag benyttes dampbadavdelingen til badstuebad for mænd.

I halvaaret 1906 blev der tat ..... 21 646 bad, nemlig:

	Mænd:	Kvinder:			
Badstuebad	10 115	2 296	Indtægter	kr.	3 733.00
Dampbad	1 757	827	Utgifter	-	7 014.00
Styrtbad	4 408	2 243	Underskud	kr.	3 281.00

I 1907 blev der tat 51 992 bad.
nemlig:

	Mænd:	Kvinder:			
Badstuebad	24 601	7 044	Indtægter	kr.	8 953.10
Dampbad	4 506	1 766	Utgifter	-	8 960.35
Styrtbad	8 138	5 917	Underskud	kr.	7.25

I 1908 blev der tat 54 256 bad.
nemlig:

	Mænd:	Kvinder:			
Badstuebad	26 555	7 106	Indtægter	kr.	9 262.75
Dampbad	4 260	1 859	Utgifter	-	10 662.77
Styrtbad	8 355	6 121	Underskud	kr.	1 400.02

I 1909 blev der tat 54 894 bad.
nemlig:

	Mænd:	Kvinder:			
Badstuebad	27 899	6 609	Indtægter	kr.	9 734.46
Dampbad	4 420	2 244	Utgifter	-	9 355.86
Styrtbad	7 891	5 831	Overskud	kr.	378.60

I 1910 blev der tat 57 104 bad.
nemlig:

	Mænd:	Kvinder:			
Badstuebad	28 696	7 159	Indtægter	kr.	10 076.04
Dampbad	5 056	2 334	Utgifter	-	9 520.40
Styrtbad	7 767	6 092	Overskud	kr.	555.64

Der er intet regnet til vedlikehold av bygningen, kjelreparationer o. l.

Dr. Wienesers folkebad har ogsaa i denne femaarsperiode været drevet for kommunens regning.

Antallet av de badende var:

i 1906	37 000
- 1907	30 000
- 1908	26 516
- 1909	28 415
- 1910	30 406

Da hvert bad kun betales med kr. 0.10 inklusive haandklæ og saape, har badet ikke kunnet dække sine utgifter.

Hvert aars underskud dækkes av kommunen.

Underskud i 1906	kr.	1 859.59
— - 1907	-	2 164.80
— - 1908	-	2 289.83
— - 1909	-	2 075.11
— - 1910	-	1 999.60

Bygningens vedlikehold er ikke medregnet i de ovenanførte underskud.

Av sjøbadehuse har byen tidligere hat 2, nemlig Sydnes sjøbad og Rontelbo (Sjølyst). Begge eies av kommunen.

Sydnes sjøbad dækker et areal av 1970 m.². Badet er bygget som et rektangel med et eneste bassæng i midten og med naturlig bund. Badet er fribad, som vekselvis holdes aapent for mænd og kvinder. Utgifterne ved badets vedlikehold og drift bæres helt av kommunen. De utgjorde i 1910 ca. 1900 kr.

I 1909 var badet utsat for ildebrand, som hadde tilfølge, at det endel av sommeren maatte lukkes.

Antallet av bad har utgjort:

i 1906	31 400
- 1907	19 680
- 1908	41 799
- 1909	31 366
- 1910	74 773

Badehuset «Sjølyst» er indkjøpt av kommunen med fremtidige havneanlæg for øie. Midlertidig drives det som badeanstalt paa den maate, at badet utleies til en privatmand. Badet er vekselvis aapent for mænd og kvinder. Anstalten er betalingsbad.

Da badeforholdene i byen har været litet tilfredsstillende, er der ved privatmænds

initiativ — med støtte fra kommunen — bygget et nyt sjøbad i nærheten av Nordnespynten. Om dette bads tilblivelse — Nordnes sjøbad — hitsættes følgende av selskapets styre avgivne beretning:

«Efter initiativ av hr. kjøbmand Joh. N. L. Blytt sammentraadte vaaren 1909 en komite for at søke dannet et aktieselskap med det formaal at la opføre et sjøbadehus i Bergen og drive dette. Komiteen bestod foruten av hr. Joh. N. L. Blytt som formand av følgende herrer: Overlæge Klaus Hanssen, havnefoged Iversen, læge Sigv. Madsen, konsul Joachim Grieg, skibsmægler Bollmann, arkitekt Lunde og overretssakfører Einar Joys. Ut paa sommeren samme aar gik man igang med at søke aktier tegnet, samtidig som arkitekt Lunde utarbeidet tegninger m. v. til eventuel badeanstalt. Da man kun fik tegnet en aktiekapital paa kr. 21 100, og badet var projektert til vel 35 000, indledet man underhandlinger med Bergens kommune for at søke at opnaa et arrangement med kommunen. Kommunen stillet sig meget velvillig og gik med paa at yde badet et rentefrit laan mot 1ste prioritet i badet.

Komiteen fandt da at kunne foreslaa et aktieselskap konstituert, og konstituerende generalforsamling avholdtes 11 februar 1910. Efterat aktieselskap var konstituert, indkjøpte man Einar Hausviks boder paa Nordnes for kr. 10 000 og gik vaaren 1910 i gang med opførelse av badet. Badet kunde aapnes i midten av juli 1910. Det kostet da fuldt færdig med indredning og inventar kr. 37 700. Badet var meget godt besøkt i 1910, idet vi her i Bergen da hadde en varm sommer. Badets indtægter utgjorde fra 14 juli til 20 september (badesæsonen) ca. kr. 2 600. Utgifterne utgjorde ca. kr. 1 600, saaledes at regnskapet det aar kunde opgjøres med et overskud av kr. 984.57. Imidlertid kan man ikke regne med saadant overskud aar om andet, da der det aar ikke blev belastet driftskontoen noget for vedlikehold, indkjøp av inventar, badeklær m. v. Aarets driftsoverskud dækket ikke helt underskuddet paa anlægskontoen.

Som bestyrelse i aktieselskapet har fungert hr. Joh. N. L. Blytt (formand) og sakfører Einar Joys, valgt av aktionærerne og skoleinspektør Einar Greve som valgt av Bergens formandskap.»

Det kommunale sindssykeasyl paa Nevengaarden.

I femaaret 1906—1910, begge aar inklusive, er i asylet indkommet tils. 646 patienter, hvorav 243 hjemmehørende i Bergen. I samme tidsrum er utgaat 590 patienter, hvorav 224 fra Bergen. Sykebelægget, der 1 januar 1906 var 246 patienter, var saaledes 31 december 1910 steget til 302, og det gjennemsnitlige sykebelæg har i femaaret været 290.05 patienter daglig. Asylet var fra 13 juni 1905 til 30 september 1908 autorisert for et belæg av 252 patienter, like mange av hvert kjøn; men efter denne tid kan der optages indtil 322 patienter, 126 mænd og 196 kvinder. Av de i femaaret utskrevne er 134 utgaat helbredet, 236 bedret, 102 uhelbredet og 13 efter avgit erklæring; 105 er avgaat ved døden. — I 1908 blev asylets kvindeavdelinger utvidet med 70 sykepladser, og samtidig blev der foretat forskjellige andre forandringer, som var nødvendige paa grund av det større sykebelæg, bygning av nyt vaskeri og direktørbolig, utvidelse av kjøkkenet, forandring i administrationsbygningen m. m. til en samlet utgift av kr. 142 669.89, hvortil kom ca. 5 000 kroner til inventar o. l. Asylets kurpenger har den hele tid været uforandret. — I 1907 blev det paa grund av de fortsatte opdyrkningsarbeider nødvendig at bygge en lade i Stemmemyren og utvide fjøset; med en samtidig foretagen utvidelse av grisehuset og poteteskjelderen kom disse arbeider tilsammen paa omtrent 19 000 kr. Opdyrkningsarbeiderne i Stemmemyren fortsattes i 1906 og 1907, og der blev i disse aar yderligere opdyrket ca. 13 maal. — Som ekstraordinær utgift er av asylets kassebeholdning betalt de ovennævnte 5 000 kr. til inventar o. l., og av den opsparte kapital er betalt 19 000 kr. til utvidelsen av fjøset m. m., 10 000 kr. for en parcel av Elsesro m. m., 4 500 kr. som restbeløp for opdyrkningen og ca. 5 000 kr. til nye gjærder. De opsparte beløp er nu opbrukt.

Kirkerne.

I henhold til § 55 i lov om kirker og kirkegaarder av 3 august 1897 er fra 1 januar 1906 kirkerne i Bergen menigheternes fælleseie og har faat beholde sin egen økonomi, idet der er anordnet et menighetsstyre, som utfører de funktioner, der i ovennævnte lov om kirker og kirkegaarder er tillagt kommunestyret.

I de forløpne fem aar er der ingen forandringer foretat med kirkerne, hvorimot der paa samtlige kirker er utført betydelige reparations- og vedlikeholdsarbeider. De væsentligste av disse er: Maling og dekoration av Korskirkens, Johanneskirkens og Nykirkens indre. Reparation av kirkeorglerne i Domkirken, Johanneskirken og Nykirken. Installation av elektrisk lys i Domkirken, Johanneskirken og Mariakirken med elektrisk motor og vifte for drift av de to førstnævnte kirkers orgelbelger. 2 nye skorstener og ny kobbertækning paa Johanneskirkens sakristitak. 1 ny skorsten til Domkirkens varmeapparat. Reparation av veien op til Sandvikskirken med nedlægning av ny vandledning m. m.

Ved bystyrets beslutning av 4 december 1907 er Johanneskirken overgaat til menighetens eie, og bortfalder saaledes fra 1908 de hittil til Bergens kommune betalte renter av kirkens kostende kr. 344 359.70 à 4 pct. p. a. med kr. 13 774.38 aarlig.

Paa menighetslemmerne blev i femaaret utlignet kirkeskat efter følgende tabel:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Samtlige menigheter	85 000	87 000	76 000	77 500	85 500
Fordelt paa:					
Domkirken	27 100	26 200	26 200	28 500	30 100
Korskirken	12 500	12 400	16 400	17 400	14 000
Nykirken	10 600	11 100	11 200	9 600	11 400
Johanneskirken	25 400	26 200	9 500	8 500	16 000
Sandvikskirken	4 900	6 000	6 800	6 900	7 100
Mariakirken	4 500	5 100	5 900	6 600	6 900
Tilsammen	85 000	87 000	76 000	77 500	85 500

Undervisningsvæsenet.

1. Folkeskolen.

Forholdet mellem antallet av kommunens skolebarn og folkeskolens elever ved utgangen av 1905 og 1910 vil fremgaa av følgende oversigt.

(Se tabellen næste side.)

Undervisningen i folkeskolen fortsatte i femaaret efter den under 14 april 1905 av bystyret vedtagne plan, dog saa at ved skolestyre- og bystyrebeslutning i 1909 den frivillige undervisning bortfaldt og blev gjort obligatorisk (jfr. lov av 15 august 1908). I forbindelse med det forhøiede statsbidrag efter lovforandringen av $^{18}/_{9}$ 09 vedtok skolestyret forslag om utvidet læsetid til 30 timer ogsaa i alle 4, 6 og 7 klasser. De bevilgende myndigheter utsatte imidlertid avgjørelsen av dette forslag til 1911.

I huslig økonomi har den frivillige undervisning været drevet som i foregaaende femaar og med lignende tilslutning: 300—400 elever.

Særskilt undervisning har været meddelt i:

1. Bergens kommunale skole for aandssvake, som fra 1909 avløste den tidligere aandssvakeskole, som for kommunens regning var drevet av institutbestyrer Sæthre; den kom nu helt under folkeskolen, og dens lærerpersonale blev at betragte som ansat i fuldstændige poster med redusert læsetid. Elevantallet er som før, ca. 40 i 4 klasser.
2. Særklasser — i 1905 9 klasser med 118 elever, i 1910 9 klasser med 139 elever.
3. Den kommunale tvangsskole for gutter hadde gjennemsnitlig 50 elever, i 1910 40 elever. Tiden for opholdet blev ifølge lov av 17 juni 1907 utvidet til et aar, om man fandt det paakrævet.

Ulfsnesøens skolehjem har i femaaret været drevet som tidligere.

Folkeskolens samlede klassetal ved utløpet av femaaret (særklasserne medregnet, aandssvakeskolen og tvangsskolen fraregnet) var 310 mot 286 ved forrige periodes slutning — altsaa en forøkelse av 24 klasser. Gjennemsnitlig elevantal pr. klasse i normalskolen ca. 33.

Angaaende skoleplanen kan henvises til ovenstaaende oplysninger om undervisningen. Endvidere blev nye undervisningsplaner vedtat i 1910 for norsk og sang.

Fortsættelsesundervisningen blev i løpet av femaaret omordnet og blev i 1909 lagt helt under skolestyret; i 1910 undervistes der i 6 8de klasser (dagklasser med 30 timers undervisning) og 5 aftenkurser (med 10 timers undervisning). Elevantallet var ca. 30 i alle klasser (tilsammen ca. 330 elever).

I Tanks skoles 1ste middelklasse er ifølge bystyrebeslutning av 29 december 1905 optat 15 gutter og 10 piker som frielever (tidligere bare 15 gutter).

Skolesøkningen har i femaaret været god. Forsømmelsesprocenten har rigtignok steget noget, fra 5.11 i 1906 til 5.52 i 1910, og den var i femaaret gjennemsnitlig 5.7 mot 6.3 og 5.5 i de to foregaaende perioder; men byen har i femaaret været slemt hjemsøkt av epidemiske sygdomme, saa man kunde ha ventet meget større forsømmelse.

Aar.	Antal undervisningsberettigede ($6^1/_2$—15 aar).			Derav mellem $6^1/_2$ og 7 aar.	Antal undervisningspligtige.	Antal elever i folkeskolen.			Derav mellem $6^1/_2$ og 7 aar.	Antal undervisningspligtige i folkeskolen.	Pct. av disse i folkeskolen.
	Gutter.	Piker.	Tilsammen.			Gutter.	Piker.	Tilsammen.			
											Pct.
1905	5 842	5 881	11 723	771	10 952	4 704	4 645	9 349	489	8 860	80.9
1910	5 922	5 967	11 889	655	11 234	4 951	4 836	9 787	418	9 379	83.4
Forskjel	+ 80	+ 86	+ 166	÷ 116	+ 282	+ 247	+ 191	+ 438	÷ 71	+ 519	+ 2.5

Lærerpersonalets sammensætning var ved utløpet av foregaaende og nærværende femaar:

	1905.	1910.	Forskjel.
Overlærere	6	6	-
Lærere (to grupper)	83	89	(en gruppe) + 6
Timelærere (med fast løn)	3	3	-
Lærere ialt	92	98	+ 6
Lærerinder (to grupper)	165	186	(en gruppe) + 21
Timelærerinder (med fast løn)	4	8	+ 4
Lærerinder ialt	169	194	+ 25

Det samlede lærerpersonale har saaledes i femaaret faat en tilvekst av 31 personer.

Ordningen med hensyn til pensioner blev helt ændret ved den fra 1 januar 1907 oprettede kommunale pensionskasse. Ifølge dens regler skyter folkeskolens lærerpersonale ind $^2/_3$ av de normale indskud og faar $^2/_3$ av den normale pension, idet man gaar ut fra, at Staten som før bidrager med $^1/_3$. Da de ældre av lærerpersonalet ikke blev optat i den kommunale pensionskasse, blir pensionerne efter 1907 betalt dels av bykassen dels av pensionskassen. Det til lærerpersonalet i 1910 utbetalte samlede beløp var kr. 17 132.24 mot kr. 12 950 i 1905.

Lærerpersonalets lønningsforhold har i femaaret undergaat en stor forandring til det bedre, idet der av bystyret under 21 november 1910 blev vedtat en ny lønningsvedtægt, som traadte i kraft fra 1 januar 1910.

Den nye vedtægt fastsætter følgende lønninger:

§ 4 a) Lærer i fuldstændig post ansættes med en aarlig løn av kr. 1 600, som stiger til kr. 1 800 efter 3 aars tjeneste, kr. 2 000 efter 6 aar, kr. 2 300 efter 9 aar, kr. 2 600 efter 12 aar, kr. 2 800 efter 15 aar og kr. 3 000 efter 18 aar.

Overlærer ansættes med høieste lærerløn uten hensyn til tjenestetid. Hertil kommer et bestyrertillæg (hvorunder er indbefattet godtgjørelse for avsavn av bolig) stort kr. 800, samt 2 alderstillæg à kr. 400 efter 3 og 6 aars tjeneste som overlærer (bestyrer).

Tilsynslærer ved skole, ved hvilken overlærer ikke er ansat, og tilsynslæreren ved sløidundervisningen kan av skolestyret tilstaaes høieste lærerløn uten hensyn til tjenestetid. Førstnævnte har derhos fri bolig eller kr. 600 aarlig for avsavn av denne.

b) Lærerinde i fuldstændig post ansættes med en aarlig løn av kr. 1 100, som stiger til kr. 1 225 efter 3 aars tjeneste, kr. 1 350 efter 6 aar, kr. 1 500 efter 9 aar, kr. 1 650 efter 12 aar, kr. 1 800 efter 15 aar og kr. 1 900 efter 18 aar.

Lærerinde, som har at føre tilsyn med en eller flere skolers undervisning i haandgjerning, legemsøvelser eller andet fag, kan av skolestyret tilstaaes høieste lærerindeløn uten hensyn til tjenestetid.

c) Timelærer i tegning ansættes med en aarlig løn av kr. 1 400, der efter 3 aar stiger til kr. 1 600, efter 6 aar til kr. 1 800, efter 9 aar til kr. 2 100, efter 12 aar til kr. 2 400.

d) Timelærerinde i tegning ansættes med en aarlig løn av kr. 1 100, der stiger til kr. 1 200 efter 3 aar, kr. 1 300 efter 6 aar, kr. 1 450 efter 9 aar og kr. 1 600 efter 12 aar.

e) Timelærerinde i huslig økonomi ansættes med en aarlig løn av kr. 1 000, der stiger til kr. 1 100 efter 3 aar, kr. 1 200 efter 6 aar, kr. 1 300 efter 9 aar og kr. 1 400 efter 12 aar.

f) For anden timelærer- eller timelærerindepost, der maatte bli oprettet i henhold til skolelovens § 21, fastsættes lønnen av kommunebestyrelsen efter skolestyrets forslag.

For timelærer eller timelærerinde, der ikke indehar saadan post, bestemmes timebetalingen av skolestyret efter fagets beskaffenhet og elevernes alderstrin, dog ikke under kr. 0.65 og ikke over kr. 1.25.

Virkningen av den nye lønningsvedtægt og de optjente alderstillæg vil sees av følgende sammenstilling:

Gjennemsnitsløn.	1905.	1910.
	Kr.	Kr.
For overlærere	3 900.00	4 466.66
- lærere i fuldstændig post	2 127.71	2 665.17
- lærerinder - — —	1 280.00	1 582.47

Som ved utgangen av 1905 var der ved utgangen av 1910 ansat 6 skolelæger og en speciallæge (for næse-, øre- og øiensygdomme).

I femaaret er ingen nye skolebygninger opført. Men Sandvikens skole blev utvidet ved en tilbygning, saa at den fik ialt 26 klasseværelser samt naturfagrum, gymnastiksal, sangværelse, nyt kontor m. v. samt egen vaktmesterbolig. Bystyret vedtok desuten 7 februar 1910 bevilgning til ny skolebygning paa Rothaugen paa 28 klasseværelser m. m. Ved utgangen av 1910 var antallet av i bruk værende klasseværelser 151 mot 144 ved utgangen av 1905.

Folkeskolebudgettets stigning vil sees av følgende:

	1905.	1910.	Forøkelse.	Procentvis forøkelse.
	Kr.	Kr.	Kr.	
Kommunens bruttoutgifter — medregnet bygningsvedlikehold, men ikke pensioner	572 666.78	737 154.81	164 488.03	29
Trækkes herfra indtægterne	108 237.57	188 480.97	80 243.40	74
Faaes kommunens nettoutgift	464 429.21	548 673.84	84 244.63	18
Folkeskolens midlere elevantal	9 181	9 878	697	8
	Kr.	Kr.	Kr.	
Kommunens aarlige utgift pr. elev	50.56	55.56	5.00	10
Fratrækkes ikke indtægterne, var undervisningens kostende pr. elev	62.37	74.62	12.25	19

2. Bergens tekniske skole og Bergens tekniske aftenskole.

a) Bergens tekniske skole.

Forstanderskapets beretning for femaaret 1906—1910 er saalydende:

Skolens plan:

Skolen har i femaaret arbeidet efter den plan, som traadte i kraft i aaret 1901. Undervisningen, der bygger paa de kundskaper, som erhverves i middelskolen, foregaar i tre klasser gjennem tre aar. I første klasse er undervisningen fælles for alle elever, mens den de to sidste aar er fagdelt med særskilte kurser for bygningsteknikere (B), maskinistteknikere (M) og kemikere (K).

Undervisningsplanen er følgende:

	Høstsemester.		Vaarsemester.	
	Foredrag.	Øvelser.	Foredrag.	Øvelser.
1ste aar. Fælleskursus:				
Deskriptiv geometri	2	4	2	4
Frihaandstegning	-	6	-	6
Fysik	6	-	4	-
Kemi	6	-	6	-
Konstruktionstegning	-	2	-	2
Matematik	8	2	8	2
Norsk	4	-	4	-
Teknisk skrivning	-	-	-	2
	26	14	24	16

	Høstsemester.						Vaarsemester.					
	B.		M.		K.		B.		M.		K.	
	F.	Ø.	F.	Ø.	F.	Ø.	F.	Ø.	F.	Ø.	F.	Ø.
2det aar.												
Bygningslære	5	4	2	4	2	4	4	6	2	4	2	4
Bygningsstatik	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-
Elektroteknik	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	2	-
Frihaandstegning	-	4	-		-	-	-	4	-	-	-	
Fysik	6	-	6		6	-	-	-	-	-	-	-
Kemi	-	-	-	-	6	12	-	-	-	-	6	12
Landmaaling	2	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
Maskinlære	-	-	4	8	-	-	3	4	4	10	3	4
Matematik	4	-	4	-	2	-	4	-	4	-	-	-
Mekanik	6	-	6	-	3	-	5	-	5	-	2	-
Mekanisk teknologi	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-
Mekanisk varmeteori	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Norsk	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-
Perspektivlære	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	28	12	27	12	24	16	26	16	24	14	20	20
3dje aar.												
Analytisk kemi	-	-	-	-	2	20	-	-	-	-	1	20
Bokførsel	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-	2	-
Bygningslære	4	8	-	-	-	-	2	10	-	-	-	-
Elektroteknik	2	-	4	-	4	-	-	-	3	-	3	-
Kemisk teknologi	2	-	2	-	8	-	2	-	2	-	6	-
Maskinlære	2	-	6	12	2	-	2	-	6	14	2	-
Matematik	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Mekanik	3	-	3	-	-	-	3	-	3	-	-	-
Mekanisk teknologi	-	-	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Mineralogi	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	2	-
Skibsbygning	-	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandbygning	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	2	-
Vei-, jernbane-, brobygning	8	8	-	-	-	-	8	6	-	-	-	-
	24	16	24	16	18	20	24	16	25	14	18	20

Undervisningen har været meddelt i 38 à 42 timer pr. uke, hver undervisningstime gjennemsnitlig à 45 minutter.

Skolens lærere:

Ved skolen har virket i aaret 1905—1906: 5 overlærere og 10 lærere og assistenter, i 1906—1908: 6 overlærere og 8 lærere og assistenter, i 1908—1909: 6 overlærere og 9 lærere og assistenter, i 1909—1910: 6 overlærere og 10 lærere og assistenter.

Paa grund av veksling av elevantallet og delvis ogsaa blandt lærerpersonalet har timefordelingen inden lærerkollegiet vekslet noget. I skoleaaret 1909—1910 var denne følgende:

	Ukentlige undervisningstimer.			
	Høstsemester.		Vaarsemester.	
	Foredrag.	Øvelser.	Foredrag.	Øvelser.
1 overlærer i mekanik[1])	12	-	12	-
1 — - maskinlære med tegning	10	12	10	14
1 — - bygningslære med tegning	11	12	8	14
1 — - vei-, jernbane- og brobygning, bygningsstatik og landmaaling	11	8	15	8
1 — - kemi og teknisk teknologi	20	-	18	-
1 — - matematik, fysik, mekanisk varmeteori og elektroteknik	23		20	
1 lærer i maskinlære, mekanisk teknologi og skibsbygning	12	12	13	10
1 - frihaandstegning, deskriptiv geometri, konstruktionstegning og perspektivlære	3	20	2	18
1 — - norsk	6	-	6	-
1 — - —	4	-	4	-
1 — - mineralogi	-	-	2	-
1 — - bokførsel	2	-	2	-
1 — - matematik	4	-	-	-
1 assistent i kemi og laboratorieøvelser	2	20	2	18
1 — - matematik og deskriptiv geometri	8	6	8	4
1 — - bygningstegning	-	4	-	6

Eleverne:

Elevantallet fremgaar av nedenstaaende oversigt:

Skoleaar.	Faste elever.	Hospiterende elever.	Tilsammen.
1905—1906	40	9	49
1906—1907	41	17	58
1907—1908	57	13	70
1908—1809	89	15	104
1909—1910	107	18	125

De faste elever fordeler sig paa de forskjellige linjer i 2den og 3dje klasse saaledes:

Skoleaar.	Maskinlinjen.	Bygningslinjen.	Kemiske linje.
1905—1906	11	12	5
1906—1907	13	10	2
1907—1908	15	10	5
1908—1909	22	14	11
1909—1910	33	24	9

[1]) Tillike direktør.

I femaaret er avgangseksamen bestaat av ialt 78, hvorav 38 paa maskinlinjen, 29 paa bygningslinjen og 11 paa den kemiske linje.

De faste elevers fordannelse fremgaar av følgende oversigt:

Skoleaar.	Absolvert eksamen artium.	Absolvert middelskoleeksamen.	Optat efter prøve.
1905—1906	2	22	16
1906—1907	2	20	19
1907—1908	4	19	17
1908—1909	4	25	18
1909—1910	7	43	16

Av de faste elever var følgende hjemmehørende i:

Skoleaar.	Bergen eller nærmeste omegn.	Bergenhus amt.		Utenfor det bergenske.
		Søndre.	Nordre.	
1905—1906	25	3	1	11
1906—1907	27	3	1	10
1907—1908	42	1	-	14
1908—1909	56	3	1	29
1909—1910	60	14	1	33

Samlinger og bibliotek.

Samlingerne og biblioteket har i femaaret været forøket foruten ved mottagne gaver, i den utstrækning, som de givne bevilgninger har tillatt. Biblioteket hadde 31 december 1910 ca. 3 800 bind.

Skolens økonomiske forhold

vil fremgaa av nedenstaaende sammenstilling av regnskaperne:

Budgettermin.	1 april 1905—31 mars 1906.	1 april 1906—31 mars 1907.	1 april 1907—31 mars 1908.	1 april 1908—30 juni 1909.	1 juli 1909 - 30 juni 1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Utgift:					
1. Lønninger	35 063.36	34 000.00	34 674.94	44 300.76	36 335.03
2. Bibliotek, samlinger og forbruksgjenstande	2 388.99	3 565.67	4 055.81	4 837.83	4 149.95
3. Øvrige utgifter	11 765.52	16 339.20	18 293.80	22 588.27	14 735.04
Sum	49 217.87	53 904.87	57 024.55	71 726.86	55 220.02
Indtægt:					
1. Skolepenger og andre indtægter	5 647.27	5 565.63	7 078.52	13 563.93	13 486.22
2. Statens bidrag	26 910.00	25 364.95	27 310.00	33 240.76	24 783.08
3. Kommunens bidrag	14 960.60	18 224.29	17 436.03	18 336.77	11 426.41
4. Av maskinistskolen for leie av lokale	1 700.00	3 000.00	3 000.00	3 750.00	3 450.00
5. Av aftenskolen for lys og brænde	-	1 750.00	2 200.00	2 835.40	2 074.31
Sum	49 217.87	53 904.87	57 024.55	71 726.86	55 220.02

b) Bergens tekniske aftenskole.

Skolens plan.

Skolen er efter den gjældende plan delt i 2 hovedavdelinger: tegneskolen og den ordinære aftenskole. Den sidste er atter delt i to underavdelinger. I alle tre avdelinger foregaar undervisningen i tre aarskurser. Der undervises i 7 maaneder (september—mars; for den ordinære aftenskoles vedkommende 10 timer pr. uke, for tegneskolens vedkommende 4 timer pr. uke i 1ste klasse og 6 timer pr. uke i de øvrige 2 klasser. Undervisningsplanen er følgende:

1ste avdeling (tegneskolen):

1ste aarskursus:	Frihaandstegning	4	timer pr. uke.
2det —	Frihaandstegning eller konstruktionstegning	6	—«—
3dje —	Fagtegning	6	—«—

2den avdeling (den ordinære aftenskole):

1ste aarskursus:	Frihaandstegning	4	timer pr. uke.
	Regning	3	—«—
	Norsk	3	—«—
2det	Frihaands- eller konstruktionstegning	6	—«—
	Regning	2	—«—
	Norsk	1	—«—
	Bokførsel	1	—«—
3dje	Fagtegning	6	—«—
	Regning	2	—«—
	Norsk	1	—«—
	Bokførsel	1	—«—

3dje avdeling (den ordinære aftenskole):

1ste aarskursus:	Frihaandstegning	4	timer pr. uke.
	Regning	2	—«—
	Geometri	2	—«—
	Norsk	2	—«—
2det	Frihaands- eller konstruktionstegning	6	—«—
	Regning og geometri	2	—«—
	Norsk	1	—«—
	Bokførsel	1	—«—
3dje	Fagtegning	6	—«—
	Fysik	3	—«—
	Bokførsel	1	—«—

Tilknyttet aftenskolen har endvidere været drevet et eftermiddagskursus i frihaandstegning fire eftermiddage i uken, hver gang 2 timer.

Skolens lærere:

Ved skolen har virket: i skoleaaret 1905—1906 24 lærere, i skoleaarene 1906—1910 22 lærere.

Skolens elever:

Det samlede antal elever har været i:

Skoleaaret.	I den ordinære aftenskole.	I tegneskolen.	Ialt.	Herav haandverkere.
1905—1906	128	147	275	229
1906—1907	143	157	300	269
1907—1908	164	182	346	303
1908—1909	168	190	358	308
1909—1910	167	179	346	302

Skolens økonomiske forhold

fremgaar av nedenstaaende regnskapsekstrakter.

Budgettermin.	1 april 1905— 31 mars 1906.	1 april 1906— 31 mars 1907.	1 april 1907— 31 mars 1908.	1 april 1908— 31 mars 1909.	1 april 1909— 31 mars 1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Utgift:					
1. Lønninger.....	8 245.00	8 110.00	8 110.00	8 107.50	8 987.47
2. Bibliotek, samlinger og undervisningsmateriel.....	185.50	329.85	143.07	288.94	267.44
3. Andre utgifter	2 724.36	2 249.55	2 830.91	3 488.85	2 891.63
Sum	11 154.86	10 689.40	11 083.98	11 885.29	12 146.54
Indtægt:					
1. Skolepenger.....	1 124.00	1 273.00	1 405.00	1 474.00	1 554.00
2. Statsbidrag.....	6 202.67	6 380.00	6 747.60	6 543.52	6 853.96
3. Kommunens bidrag	3 828.19	3 036.40	2 931.38	3 867.77	3 738.58
Sum	11 154.86	10 689.40	11 083.98	11 885.29	12 146.54

Konsul Joachim Frieles legat, hvis renter ifølge fundasen anvendes til indkjøp av modeller og andet materiel for tegneundervisningen, hadde pr. 31 december 1909 en kapitalformue stor kr. 3 802.11.

3. Bergens maskinistskole.

Forstanderskapets beretning for femaaret 1906—1910 er saalydende:

Skolen har ogsaa i det forløpne femaar hat statsbidrag, og eksamen har været offentlig under Statens kontrol, idet alle skriftlige opgaver er git ved Forsvarsdepartementets foranstaltning, likesom besvarelserne samt elevernes eksamenstegninger med skisser hvert aar efter eksamens avslutning er indsendt til Forsvarsdepartementet i overensstemmelse med eksamensreglementet, approbert ved kongelig resolution av 1 november 1890.

Dagskolen har i det forløpne femaar været i virksomhet med 3 klasser, og aftenskolen i 1905—1906 med 3 klasser, 1906—1907 med 4 klasser, 1907—1908 med 5 klasser, 1908—1909 med 5 klasser og 1909—1910 med 4 klasser.

Skolens plan har i det forløpne femaar været uforandret, og undervisningsfagene har ifølge planens § 3 været: norsk, regning, geometri, maskinlære og maskintegning.

Undervisningstiden har været 36 timer ukentlig i maanederne oktober—mars i dagskolen og 12 timer ukentlig i september—april i aftenskolen. I aftenskolens 2den klasse slutter undervisningen i mars. Denne klasse deltar i undervisningen sammen med dagskolen den sidste maaned før eksamen. I dagskolen gives mindst 6 timers ukentlig ekstraundervisning i de sidste 2 à 3 maaneder av kurset.

Skolens søkning og antallet av uteksaminerte elever vil sees av nedenstaaende oversigt:

Skoleaar.	Dagskolen.			Aftenskolen.			
	Søkt skolen.	Anmeldt til eksamen.	Bestaat eksamen.	Søkt skolen. Kl. I.	Søkt skolen. Kl. II.	Anmeldt til eksamen.	Bestaat eksamen.
1905—1906.....	42	42	41	35	8	8	8
1906—1907.....	33	33	33	42	21	18	16
1907—1908.....	58	58	58	59	33	26	25
1908—1909.....	64	63	62	48	39	35	32
1909—1910.....	42	42	40	35	24	17	16
Sum	239	238	234	219	125	104	97

Skolens utgifter og indtægter i femaaret vil sees av følgende regnskapsekstrakt:

Skoleaar.	1905—1906.	1906—1907.	1907—1908.	1908—1909.	1909—1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Utgift:					
Lønninger til bestyrer og lærere	12 219.92	13 108.55	14 068.55	14 188.55	13 228.55
Lokale med renhold, lys og brænde ..	3 360.00	3 360.00	3 560.00	3 560.00	3 810.00
Diverse utgifter.....	883.35	950.39	1 532.09	2 027.45	909.93
Sum	16 463.27	17 418.94	19 160.64	19 776.00	17 948.48
Indtægt:					
Kontingent.....	1 502.37	1 443.00	2 334.00	2 558.80	1 595.00
Statsbidrag.....	7 480.45	7 987.97	8 413.32	8 608.60	8 176.74
Kommunens bidrag.....	7 480.45	7 987.97	8 413.32	8 608.60	8 176.74
Sum	16 463.27	17 418.94	19 160.64	19 776.00	17 948.48

4. Tanks skole.

Rektors beretning om virksomheten i femaaret 1906—1910 er saalydende:

Skolen bestod av: a) 4-aarig middelskole. b) Forberedelsesskole. Denne sidste er i femaaret sukcessivt ophævet, saa at skolen fra sommeren 1909 kun omfatter middelskoleklasser.

Klassernes antal var i hele femaaret 12.

Elevantallet var gjennemsnitlig:

I skoleaarene:	I forskolen (gutter).	I middelskolen:		Tilsammen.
		gutter.	piker.	
1906—1907.....	81	194	34	309
1907—1908.....	46	205	71	322
1908—1909.....	23	197	92	312
1909—1910.....	-	207	116	323
1910—1911.....	-	211	123	334
I femaaret	150	1 014	436	1 600

Middelskoleeksamen er bestaat av følgende antal:

Aar.	Skolens elever:		Privatister.	Tilsammen.
	gutter.	piker.		
1906.....	22	-	-	22
1907.....	33	-	1	34
1908.....	34	-	-	34
1909.....	35	-	11	46
1910.....	31	23	12	66
I femaaret	155	23	24	202

Skolepenger var i forskolens kl. 4 og 5 kr. 90, i middelskolens kl. I kr. 100 i kl. II—IV kr. 120 aarlig. Indskrivningspenger kr. 2.

Fripladsenes antal var:

i 1906—1907	110
- 1907—1908	146
- 1908—1909	171
- 1909—1910	202
- 1910—1911	200
Tilsammen	829

Herav har 27 fripladser gjennemsnitlig aarlig været utdelt til barn fra folkeskolen, optat i kl. I efter konkurranse. Værdien av disse fripladser, som i regelen beholdes indtil avgangseksamen, opføres i budgettet med ca. kr. 12 000 aarlig.

Aar.	Lærerpersonale:						
	Bestyrer.	Rektor.	Overlærere.	Adjunkter.	Faste lærere.	Faste lærerinder.	Timelærere.
1906	1		-	8	1	4	4
1907	1	-	2	6	1	3	4
1908	1	-	2	6	1	3	4
1909	-	1	2	6	1	6	4
1910	-	1	2	6	-	6	4

Skolens utgifter og indtægter var:

Aar.	Utgifter:				
	Lønninger.	Andre utgifter vedkommende skolens drift.	Bygningens vedlikehold m. v.	Pensionsutgifter.	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	39 654	10 796	2 599	3 200	56 249
1907	42 286	12 914	1 309	3 075	59 584
1908	42 945	16 905	2 255	4 717	66 822
1909	44 555	16 095	1 330	7 467	69 447
1910	46 603	17 747	1 475	8 040	73 865
Tilsammen	216 043	74 457	8 968	[1]) 26 499	325 967

Aar.	Indtægter.				
	Skolepenger.	Legatrenter.	Tilfældige indtægter.	Kommunens tilskud	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	25 196	9 407	221	21 425	56 249
1907	25 071	9 584	257	24 672	59 584
1908	28 800	9 500	600	27 922	66 822
1909	27 500	9 500	600	31 847	69 447
1910	26 500	8 500	550	38 315	73 865
Tilsammen	133 067	46 491	2 228	144 181	325 967

[1]) Desuten vedkommer endel (ca. kr. 2 500) av bykassens aarlige utgifter til Bergens kommunale pensionskasse lærerpersonalet ved Tanks skole.

5. Bergens offentlige sjømandsskole og det til samme knyttede kontrolkontor for navigationsinstrumenter.

Bestyrelsens indberetning for femaaret er saalydende:

Sjømandsskolen:

Elevantallet har været:

Høiere skibsførerklasse:

Aar.	Antal.	Dimittert.	Bestaat.	Rejicert.
1905—1906	-	-	-	
1906—1907	9	8	8	
1907—1908	6	5	5	
1908—1909	2	2	2	-
1909—1910	4	2	2	-
1905—1910	21	17	17	-

Skibsførerklassen:

Aar.	Antal.	Dimittert.	Bestaat.	Rejicert.
1905—1906	51	46	46	-
1906—1907	44	40	40	-
1907—1908	41	31	31	-
1908—1909	74	62	58	4
1909—1910	57	32	32	-
1905—1910	267	211	207	4
1900—1905	285	255	249	-

Styrmandsklassen:

Aar.	Antal.	Dimittert.	Bestaat.	Rejicert.
1905—1906	96	64	64	-
1906—1907	63	55	55	-
1907—1908	54	41	37	4
1908—1909	66	38	38	-
1909—1910	77	52	52	-
1905—1910	356	250	246	4
1900—1905	316	258	256	2

Lods- og fiskerklassen:
(for at faa vidnesbyrd i henhold til navigationslovens § 3 og 4):

Aar.	Antal.	Dimittert.	Bestaat.
1905—1906	13	13	13
1906—1907	27	18	18
1907—1908	18	15	15
1908—1909	19	17	17
1909—1910	34	30	30
1905—1910	111	93	93
1900—1905	22	22	22

Kystlodser og kjendtmænd:

(i henhold til lov om kjendtmænd av 15 august 1908 og lov om kystlodser og kjendtmænd av 15 august 1911).

Aar.	Antal.
1905—1906	-
1906—1907	-
1907—1908	-
1908—1909	9
1909—1910	-

Uteksaminert 97 elever mer end i forrige femaar.

Fra 1911 er indført frivillige kurser i skibmaning (arbeide med staal- og hampetaug m. m.), der omfattes med almindelig interesse.

Indtægterne og utgifterne vil sees av nedenstaaende tabel:

Indtægter:

Aar.	Skolepenger.	Andre indtægter.	Statsbidrag.	Kommune-bidrag.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1905—1906 — 1 april 1905 til 31 mars 1906	8 640.00	375.00	12 627.60	12 627.61
1906—1907 — 1 april 1906 til 31 mars 1907	8 196.00		13 337.35	13 337.35
1907—1908 — 1 april 1907 til 31 mars 1908	7 080.00		14 888.35	14 888.35
1908—1909 — 1 april 1908 til 30 juni 1909	12 656.00		17 373.82	17 373.82
1909—1910 — 1 juli 1909 til 30 juni 1910	9 006.00	—	15 459.91	15 459.92

Utgifter:

Aar.	Lønninger.	Øvrige utgifter.	Samlet utgift.
	Kr.	Kr.	Kr.
1905—1906 — 1 april 1905 til 31 mars 1906	20 727.63	13 542.58	34 270.21
1906—1907 — 1 april 1906 til 31 mars 1907	21 400.00	13 470.70	34 870.70
1907—1908 — 1 april 1907 til 31 mars 1908	22 659.20	14 197.50	36 856.70
1908—1909 — 1 april 1908 til 30 juni 1909	30 575.43	16 828.21	47 403.64
1909—1910 — 1 juli 1909 til 30 juni 1910	23 993.16	15 932.67	39 925.83

Kontrolkontoret:

Det offentlige kontor til undersøkelse av skibsinstrumenter m. v.

Ved kontoret er i femaaret 1905—1910 undersøkt:

Aar.	Kompasser.	Lanterner.	Sekstanter og oktanter.	Karter.	Barometre.	Kronometre.	Korrektion og deviations-prøver.
1905—1906	239	667	40	2 248	-	2	57
1906—1907	428	1 120	44	2 705	4	4	64
1907—1908	425	962	49	2 811	10	3	71
1908—1909	376	993	74	2 794	11	12	73
1909—1910	140	1 255	74	3 248	1	9	82
1905—1910	1 608	4 997	281	13 806	26	30	347

Av de undersøkte kompasser blev 12 pct. kassert.
- - — lanterner - 12 - —

Opstilling av kompasser og lanterner foretat ombord i 28 skibe.
Fartsprøve — — - 3 —
Kartskisser tegnet i anledning av kollision m. v. - 7 —
Kronometerstandsbestemmelser - 37 —
Abonnenternes antal har variert mellem 67 og 83.

Kontoret har været besøkt av saavel inden- som utenbys samt utenlandske interesserte i et antal av ca. 200.

Paa anmodning har et større antal skibsførere og styrmænd erholdt hjælp og veiledning ved indkjøp av instrumenter, karter og bøker.

Fra januar 1910 er tidssignal git hver onsdag og lørdag middag kl. 12-0-0 middeleuropæisk tid. Fra 1911 gives disse signaler fra 15 mai til 15 september hver hverdags middag, resten av aaret som før.

Kontorets indtægter og utgifter vil sees av nedenstaaende tabel:

Indtægter:

Aar.	Gebyrer.	Statsbidrag.	Kommunebidrag.
	Kr.	Kr.	Kr.
1905—1906 — 1 april 1905 til 31 mars 1906.....	3 833.90	1 600.00	2 348.80
1906—1907 — 1 april 1906 til 31 mars 1907.....	4 219.35	1 229.04	1 229.04
1907—1908 — 1 april 1907 til 31 mars 1908.....	4 057.60	1 603.92	1 603.93
1908—1909 — 1 april 1908 til 30 juni 1909.....	4 926.00	1 523.78	1 523.78
1909—1910 — 1 juli 1909 til 30 juni 1910.....	3 897.00	1 489.85	1 489.86

Utgifter:

Aar.	Lønninger.	Andre utgifter.	Samlet utgift.
	Kr.	Kr.	Kr.
1905—1906 — 1 april 1905 til 31 mars 1906.....	5 274.92	2 507.78	7 782.70
1906—1907 — 1 april 1906 til 31 mars 1907.....	5 361.78	1 315.65	6 677.43
1907—1908 — 1 april 1907 til 31 mars 1908.....	5 399.92	1 865.53	7 265.45
1908—1909 — 1 april 1908 til 30 juni 1909.....	6 749.90	1 223.66	7 973.56
1909—1910 — 1 juli 1909 til 30 juni 1910.....	5 399.92	1 476.79	6 876.71

6. Bergens offentlige stuertskole.

Bestyrelsen har avgit følgende indberetning:

(Se tabellen side 50 og 51.)

Femaarsberetning for Bergens offentlige stuertskole 1 september 1906 til 30 juni 1911, som i sammenligning med forrige femaarsberetning viser et mindre elevantal av 24 eksaminerte elever.

Uten internat 21 mot 16 tidligere. Dette sidste skriver sig fra, at flere ældre gifte mænd søker skolen — av disse er de fleste paa stuertkurser fra 45 til 90 dage.

Som følge av den forandrede plan med 15 dages længere kurser og større utgifter i det hele end tidligere, før skolens flytning til nuværende lokale, og kr. 575 mindre statstilskud viser utgifterne en stigning pr. elev:

for kommunen fra kr. 77.12—162.05 ..... kr. 84 93
- Staten - - 29.62— 43.09 ..... « 13.47

kr. 98.40

Skoleaar.	Antal elever.	Bestaat eksamen.	Forlatt skolen.	Internat.	Gjennemsnitsalder.	Hjemmehørende: Bergen.	Hjemmehørende: Utenbys.	Lønninger.
								Kr.
1/9 1906—30/6 1907	24	22	2	23	21	11	13	1 912.50
1/9 1907—30/6 1908	34	32	2	34	24	16	20	2 046.00
1/9 1908—30/6 1909	37	36	1	27	21 1/2	15	22	2 058.00
1/9 1909—30/6 1910	32	30	2	29	21 1/2	12	20	2 040.00
1/9 1910—30/6 1911	36	35	1	29	20 1/2	16	20	2 055.00
Tilsammen	163	155	8	142	21 7	70	95	10 111.50

Solgt mat for kr. 4 187.33, fratrukket kosthold.

I skoleaaret 1907—1908 sløifedes salg av mat for at spare paa kostholdet — uten resultat. Maatte opta det igjen for undervisningens skyld og efter anmodning av sjømandsskolens elever.

Kurserne fra 1 september 1906 — 90 dage for kokker — 45 dage for stuerter.

7. Bergens kommunale kvindelige industriskole.

Bestyrelsens beretning er saalydende:

Administration:

Bestyrelsen bestod 1906 av: bestyrerinden frk. Gina Hansen, fru Marie Mohn, frk. Elisa Møller, formanden arkitekt Schak Bull og overlærer Laberg. I juli 1908 entledigedes efter andragende frk. Elisa Møller, og i hendes sted indvalgtes frk. Johanne Stoermann. Den 24 mai 1909 uttraadte efter tur fru Marie Mohn og formanden arkitekt Schak Bull, sidstnævnte ønsket ikke gjenvalg. Formandskapet gjenvalgte fru Mohn, og istedenfor arkitekt Schak Bull blev valgt arkitekt Kielland, der senere av departementet blev beskikket som bestyrelsens formand.

Personalet.

I 1906 var frk. Gina Hansen bestyrerinde, og lærerinderne var: frk. Betty Isdahl, fru Lydia Faleide, frk. Øllegaard Laberg og frk. Laura Lie, den sidste opsa 5 mars 1907 sin post, i hendes sted blev ansat frk. Lina Asbjørnsen. Fra 1 januar 1908 blev bestyrerinden, de 3 hovedlærerinder og pedelkonen indlemmet i den nyoprettede kommunale pensionskasse. Bestyrerinden frk. Gina Hansen opsa sin post fra 1 november 1908; i hendes sted ansattes frk. Karen Munch.

Elever og undervisning.

I hvert skoleaar har der været avholdt 3-maanedlige kurser i kjolesøm, linsøm og finere haandarbeider ved siden av aarskurset, desuten strykekurser og frikurser for ubemidlede. Eleverne fordeler sig paa de forskjellige kurser saaledes:

(Se tabellen side 52.)

Skolens økonomi:

Forhold mellem budget og regnskap stiller sig saaledes:

(Se tabellen side 53.)

Utgifter:				Indtægter:				Utgift pr. elev:		
Kosthold.	Husleie, brændsel, belysning.	Tilfældige utgifter.	Samlede utgifter.	Skolepenger.	Statstilskud.	Fripladser.	Refundert censorløn og delvis avertis.	Staten.	Kommunen.	Tilsammen pr. eksaminert elev.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
2 873.10	1 969.66	708.88	7 764.14	2 040.00	800.00	-	347.76	36.36	211.10	247.46
4 159.21	2 336.08	454.87	8 900.16	2 303.00	1 050.00	450.00	96.00	49.87	159.29	209.16
4 248.82	2 184.00	506.59	8 918.31	3 090.00	1 150.00	-	108.00	34.95	126.95	161.90
4 263.69	2 200.37	467.34	8 971.40	2 535.00	1 000.00	225.00	90.00	43.83	170.71	214.54
4 703.94	2 005.76	412.62	9 101.62	2 535.00	1 125.00	405.00	105.00 130.08	50.43	142.19	192.62
20 248.76	10 695.87	2 550.30	43 355.63	12 503.00	5 125.00	1 080.00	876.84	43.09	162.05	205.14

Skolepenger	kr.	12 503.00
Statstilskud, fripladser og censorløn	«	7 081.84
Kommunens utgifter i 5 aar	«	23 770.79
Tilsammen	kr.	43 355.63

8. Bergens fagskole for træ- og metalindustri.

Den av skolens bestyrelse avgivne indberetning er saalydende:

Skolens bestyrelse har i femaaret hat følgende sammensætning: Konrektor A. Høyer, formand indtil sin død i november 1905, ingenior Gottfr. Lie, formand efter konrektor Høyer, fabrikeier Chr. Campbell Andersen indvalgt april 1906 istedenfor konrektor Høyer, smedmester P. Flood og snekkermester Chr. Knag. Av bestyrelsen utgik november 1908 ingenior Lie og smedmester P. Flood. I deres sted indvalgtes direktør A. Falkenberg og verkseier F. Mjellem. Til formand valgtes direktør Falkenberg.

Lærerpersonalet har bestaat av 7 lærere, 3 i verkstedsarbeide og 4 i teoretiske fag, hvorav 1 er bestyrer.

Elevantallet har været:

Skoleaar.	Træavdeling.		Metalavdeling.		Sum av faste.	Sum av hospiterende.	Totalsum.
	Faste.	Hospiterende.	Faste.	Hospiterende.			
1905—1906	5	5	38	5	43	10	53
1906—1907	7	4	29	5	36	9	45
1907—1908	6	-	32	2	38	2	40
1908—1909	8	7	33	2	41	9	50
1909—1910	11	16	40	4	51	20	71

Efter gjennemgaat to-aarig kursus avgik med skolens avgangsbevis:

Skoleaar.	Træavdeling.	Metalavdeling.	Sum.
1905—1906	-	10	10
1906—1907	-	13	13
1907—1908	-	13	13
1908—1909	1	10	11
1909—1910	3	20	23

Skoleaar.	Antal elever:			Fripladser:			Strykekurser:	Frikurser:
	Aars-elever.	Tre-maanedlige elever.	Ialt.	Aars-elever.	Tre-maanedlige elever.	Ialt.		
1906—1907.....	8	93	101	3	3 i 6 mdr. 4 - 3 —	10	2 kurser med ialt 14 elever	4 kurser med ialt 53 elever
1907—1908.....	15	78	93	6	2 - 3 —	8	3 — - 21 -	2 — 23
1908—1909.....	14	88	102	3	3 - 3 — 3 - 6 —	9	3 - - 22 -	1 - 10 —
1909—1910.....	9	112	121	4	1 - 6 — 6 - 3 —	11	2 - 16 -	
1910—1911.....	16	97	113	5	4 - 3 —	9	3 — - - 21 —	
Tilsammen	62	468	530	21	26	47	13 kurser med ialt 94 elever.	7 kurser med ialt 86 elever

Utgift.

Aar.	Faste lønninger.		Anden lærerhjælp.		Husleie.		Lys, brænde, renhold.		Kontor, trykning, avertissementer.		Inventar og undervisnings-materiel.		Tilfældige utgifter.	
	Budget.	Medgaat.	Budget.	Medgaat.	Budget.	Medgaat.	Budget.	Medgaat.	Budget.	Medgaat.	Budget.	Medgaat.	Budget.	Medgaat.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906—1907...	5 300.00	5 341.57	300.00	90.00	1 400.00	1 350.00	500.00	372.56	848.00	609.17	300.00	94.80	52.00	9,50
1907—1908...	5 500.00	5 762.00	300.00	312.00	1 200.00	1 200.00	500.00	379.01	848.00	789.01	300.00	287.53	52.00	7,00
1908—1909...	5 500.00	5 493.30	300.00	602.00	1 200.00	1 200.00	500.00	439.68	848.00	917.07	300.00	356.58	52.00	10,00
1909—1910...	5 700.00	5 700.00	500.00	120.00	1 200.00	1 200.00	500.00	445.15	850.00	776.18	300.00	322.18	50,00	16,00
1910—1911...	5 800.00	5 800.00	500.00	240.00	1 200.00	1 200.00	695.00	415.01	900.68	570.69	300.00	270.85	24.32	22,25

Indtægt:

Aar.	Skolepenger.		Statsbidrag.		Kommunebidrag.		Utgift og indtægt salderer med:		Utgift pr. 3-maanedlig kursus pr. elev.		
	Budget.	Indkom.	Budget.	Indkom.	Budget.	Indkom.	Budget.	I virkeligheten	Av statsbidraget.	Av kommunebidraget.	Av de samlede utgifter.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906—1907.....	2 300.00	1 777.00	3 200.00	3 029.21	3 200.00	3 109.39	8 700.00	7 915.60	25.89	26.57	52.46
1907—1908.....	2 300.00	2 282.00	3 200.00	3 096.19	3 200.00	3 358.36	8 700.00	8 736.55	25.56	26.73	52.39
1908—1909.....	2 200.00	2 435.00	3 250.00	3 250.00	3 250.00	3 334.18	8 700.00	9 019.18	23.50	25.88	49.38
1909—1910.....	2 200.00	2 644.00	3 425.00	2 965.65	3 425.00	2 965.66	9 050.00	8 575.31	20.41	20.41	40.82
1910—1911.....	2 500.00	2 555.50	3 400.00	2 981.65	3 400.00	2 981.65	9 420.00	8 879.96	19.87	19.87	39.75

Elevernes gjennemsnitsalder var ved skoleaarets begyndelse i 1ste klasse 15$^{3}/_{5}$, i 2den klasse 16$^{4}/_{5}$ aar.

For saavel træavdelingens som metalavdelingens vedkommende har undervisningsarbeidet været fordelt med 30 timer ukentlig paa verkstedsarbeidet og 20 timer ukentlig paa de teoretiske fag. De teoretiske fag har været: Konstruktions-, projektions- og fagtegning, frihaandstegning, regning, geometri, norsk, bokholderi, teknologi, mekanik og maskinlære.

Undervisningens gang har i alt væsentlig fulgt den av bestyrelsen vedtagne undervisningsplan. I verkstedsarbeidet gjennemarbeides øvelsesrækker i de forskjellige grener av træ- og metalindustrien, hvorved de almene fremgangsmaater indøves, derpaa fortsættes med fremstilling av forskjellige slags bruksgjenstande.

Fagskolen oprettedes og dreves oprindelig av Bergens samlag for brændevinshandel med tilskud av stat og kommune. Aar 1903 møttok skolen sit sidste bidrag av samlaget, hvorefter den har været drevet av Stat og kommune i fællesskap.

9. Bergens kunsthaandverksskole.

Forstanderskapet har avgit følgende beretning om skolens oprettelse og virksomhet siden september 1909:

De oprindelige planer for skolen er utarbeidet av en komite, nedsat av Bergens Haandverks- og Industriforening. Skolens formaal er «at meddele haandverkere videregaaende undervisning i tegning, stillære, modellering og praktisk fagbehandling med sigte paa fremme av deres faglige dygtighet og utvikling av deres æstetiske sans».

Undervisningen foregaar i maanederne september—mars og drives udelukkende i aftentimerne. Der er foreløbig kun 2 klasser, men det ansees sandsynlig, at der ogsaa vil bli oprettet en tredje.

Skolen begyndte sin drift i september 1909 med 1 klasse à 15 elever. Høsten 1910 blev anden klasse sat i drift. Det samlede elevantal var da 32. Lærerpersonalet bestod av bestyreren (der samtidig er første-lærer) samt 2 timelærere. Utgiftsbudgettet for aaret 1910—1911 var opført med kr. 4 225 og indtægterne utenom skolens kapital med kr. 700 (skolepenger).

Midlerne til skolens drift i de første 2 aar har været skaffet tilveie ved bidrag fra Thesens legat (kr. 5 000) og Bergens skillingsbank (kr. 3 000), likesom sidstnævnte institution har bevilget et stipendium paa kr. 1 000 til skolens bestyrer.

Det er forutsætningen, at skolen senere skal søkes overtat av Stat og kommune.

Skolen har hittil været administrert av et forstanderskap bestaaende av følgende herrer: Stadsingeniør O. Ingstad (formand), direktør Johan Bøgh (viceformand), sløidinspektør L. Johnsen, ingeniør J. Irgens, juveler J. Hammer, forgylder P. A. Eide, samt maleren Koren-Wiberg, der er skolens bestyrer.

10. Bergens katedralskole.

Paa grundlag av skolens 3-aarsberetninger hitsættes følgende oplysninger:

Elevantallet har utgjort:

Skoleaaret.	Middelskolen.	Gymnasiet.	Tilsammen.	Herav piker.
1905—1906	218	79	297	24
1906—1907	222	86	308	30
1907—1908	213	83	296	23
1908—1909	210	97	307	22
1909—1910	225	93	318	39

I 1906—1907 hørte 48 av eleverne hjemme i landdistrikterne og i 1909—1910 58.

Kommunens bidrag til skolen har utgjort:

i 1906	kr.	11 343.70
- 1907	«	11 343.98
- 1908	«	10 672.01
- 1909	«	11 018.87
- 1910	«	10 677.94

11. Bergens handelsgymnasium.

Forstanderskapet har i det forløpne femaar bestaat av: Kjøbmand Johan R. Rogge, som formand, rektor K. Brekke, bankchef Johan Bugge, kjøbmand Aksel Irgens, skibsreder Lars Sundt og gymnasiets direktør, C. J. Schnitler.

Undervisningen meddeltes i et 2-aarig formiddagskursus for mænd og kvinder og et 1-aarig eftermiddagskursus for kvinder.

Det 2-aarige kursus har i det forløpne femaar været i virksomhet med noget vekslende 3 og 4 klasser, fordelt i første- og andenklasser og det 1-aarige den hele tid med 1 klasse.

Undervisningsfagene har været bokholderi, korrespondanse, handelsregning, handels- og vekselære, norsk, tysk, engelsk, fransk, geografi, historie, varekundskap og kemi, fysik, skrivning, handelsret, nationaløkonomi samt som valgfrie fag stenografi, spansk og italiensk i det 2-aarige kursus og bokholderi, handelsregning, handelskorrespondanse, handels- og vekselære, norsk, tysk, engelsk, skrivning samt som valgfrie fag fransk og stenografi i det 1-aarige kursus.

Undervisningstiden har i det 2-aarige kursus været 40 timer ukentlig (indbefattet 4 timer i de valgfrie fag) og i det 1-aarige kursus 22 timer ukentlig (indbefattet 4 timer i de valgfrie fag).

Ved skolen er der av fast ansatte funktionærer foruten direktøren og vaktmesteren to overlærere, mens det øvrige lærerpersonale har bestaat av timelærere.

Elevantallet i de 2 avdelinger fremgaar av følgende oversigt:

Skoleaar.	Det 2-aarige kursus:		Det 1-aarige kursus:		Ialt.
	Faste elever.	Hospiterende elever.	Faste elever.	Hospiterende elever.	
1905—1906.....	60	2	19	4	85
1906—1907.....	66	5	11	3	85
1907—1908.....	76	2	16	4	98
1908—1909.....	66	4	15	3	88
1909—1910.....	73	4	27	1	105

Av samtlige 461 elever var 351 fra Bergen og 110 utenbys. Fra det 2-aarige kursus er dimittert med avgangseksamen ialt 141 elever, hvorav 6 kvinder, og fra det 1-aarige kursus ialt 81 elever, samtlige kvinder.

Skolens utgifter har i det forløpne femaar utgjort: I 1906 kr. 26 916.21, i 1907 kr. 29 671.80, i 1908 kr. 33 018.92, i 1909 kr. 34 671.99 og i 1910 kr. 35 636.81. Skolens indtægter i skolepenger har i det samme tidsrum utgjort: I 1906 kr. 16 896, i 1907 kr. 19 602, i 1908 kr. 19 278, i 1909 kr. 19 992 og i 1910 kr. 20 922 (inkl. kr. 285 i eksamensgebyr). Kommunens bidrag har den hele tid utgjort kr. 10 000 pr. aar, og det øvrige driftsunderskud har ifølge garantierklæring været dækket av Bergens handelsforening.

Til fripladser for trængende elever haves C. Sundts legat paa kr. 80 000.

12. Ulfsnæsøens skolehjem.

I femaaret 1906—1910 er optat 113 elever, overført til Bastø skolehjem 15 og utskrevet 117, hvorav 15 (= 12.82 pct.) er straffet og 112 (= 87.18 pct.) ikke er straffet.

Av de utgaaede 132 (15 + 117) elever var 109 (= 82.58 pct.) fra Bergen. Det gjennemsnitlige elevantal var $56^1/_3$.

Undervisningen har saavidt mulig fulgt den for Bergens folkeskole gjældende plan. Utenfor skoletiden har gutterne været beskjæftiget med gaardsarbeide, snekker- og skomakerarbeide samt forskjellige huslige gjøremaal.

Til driften er medgaat gjennemsnitlig kr. 32 130 pr. aar og til nybygning ialt kr. 9 300, idet der er opført gymnastikbygning, sæterfjøs, tørkehus, reparationsverksted samt tilbygning til bestyrerboligen og sæterhuset.

13. Bergens vergeraad.

Anbragte barn.

Aar.	I familie eller barnehjem.		Mildere skolehjem.		Strengere skolehjem.		Tvangsskole.
	Gutter.	Piker.	Gutter.	Piker.	Gutter.	Piker.	Gutter.
1906	29	9	19	6	-	1	13
1907	28	11	21	2	1	-	10
1908	21	8	20	0	1	-	6
1909	38	6	14	1	1	1	2
1910	30	9	13	7	-	3	9
Det samlede antal barn:							
1906	84	28	48	8	14	7	-
1910	78	44	28	9	5	4	-

Det viser sig saaledes at være nedgang i antallet av i skolehjem anbragte barn, men derimot nogen opgang i antallet av i familie eller barnehjem anbragte barn.

Aarsaken til anbringelsen har væsentlig været skulking fra skolen i forbindelse med ubundet gateliv og tyveri, for en mindre del usedelighet og daarlige forhold i hjemmet.

I mange tilfælde har der ved første gangs forseelse været anvendt advarsel.

De fleste anmeldelser er indkommet gjennem paatalemyndigheten og skolestyret.

Kommunens utgifter har været:

Aar.	Skolehjem.	Privatforpleining.	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.
1906	11 066.00	12 136.32	23 202.32
1907	9 796.00	12 315.00	22 111.00
1908	9 443.20	14 003.54	23 446.74
1909	8 199.93	12 644.96	20 844.89
1910	7 254.80	12 530.29	19 785.09

14. Bergens offentlige søndagsskoler.

Bestyrelsens beretning er saalydende:

Skolen har i femaaret fortsat sin virksomhet med 2 timers undervisning hver søndagsmorgen fra kl. 8—10. Skolen har 2 opadstigende klasser, og undervisningsgjenstandene har været: modersmaal, regning, bokholderi og engelsk (siden 1909) i begge klasser, fordelt paa tre lektioner à $^3/_4$ time.

Paa grund av den lettere adgang til fortsat undervisning for konfirmert ungdom, som i de senere aar er sat igang i vor by, først ved den tekniske aftenskole og senere ved folkeskolen baade som aftenskole og dagskole, har søkningen til søndagsskolen ganske naturlig efterhaanden avtat. Bestyrelsen har derfor gjentagne ganger hat under overveielse, hvad der kunde gjøres for at skaffe skolen bedre søkning. I 1907 besluttedes at tilstede adgang til skolen ogsaa for kvinder, og i 1909 blev undervisning i engelsk optat i skolens fagkreds. Samtidig besluttedes at sløife undervisningen i juni maaned.

I femaaret har skolen i det hele hat 298 elever, derav 114 kvinder. Flere av eleverne har dog kun møtt en kortere tid. Det gjennemsnitlige antal møtende elever har i femaaret været 29 pr. søndag.

Skolens indtægter har i femaaret været kr. 3 672.99, og dens utgifter i samme tidsrum kr. 2 583.68, saa at formuen er øket med kr. 1 089.31 og utgjorde ved sidste regnskapsaars avslutning kr. 31 856.90, hvorav kr. 20 000 er rentefrit laan til Bergens tekniske skole.

Skolens bestyrelse bestaar for tiden av adjunkt T. Rogstad, formand, siden 26 august 1910, banksekretær C. Monsen, kasserer, siden 1895 og kjøbmand J. Espenak siden 20 januar 1911.

Fattigvæsenet.

I sidst forløpne femaarsperiode 1906—1910 har fattigvæsenet fremdeles været ordnet efter det i 1895 indførte Elberfeldsystem. De aarlige utgifter, der specielt vedkommer Elberfeldsystemet, utgjorde for 1906 kr. 332 715.66, for 1907 kr. 342 350.56, for 1908 kr. 332 475.87, for 1909 kr. 343 120.97 og for 1910 kr. 341 062.50. Det sees herav, at totalutgifterne ikke har vist nogen tendens til stigning, da antallet av hovedpersoner er gaat ned fra 1 797 i 1905 til 1673 i slutningen av 1910. Dette kommer dels av den skarpere kontrol, der, efter som aarene er gaat, har kunnet føres av tilsynsmanden med de understøttede — i forbindelse med fortsat henvisning av arbeidsføre personer til jorddyrkningsarbeide og sækkesøm, dels av de sidste par aars opadgaaende arbeidstider. Til nærmere belysning av stillingen i det hele henvises til nedenstaaende tabel og tabellen side 58:

Antallet av understøttede samt den aarlige gjennemsnitsutgift for hver understøttet person:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
1. Det gjennemsnitlige antal av de i sine hjem samtidig understøttede hovedpersoner	1 738	1 709	1 670	1 692	1 666
Gjennemsnitlig understøttelse..kr.	191.44	200.32	199.08	202.79	204.72
2. Lemmerne i arbeidsanstaltens fattigavdeling	252	249	257	267	238
Gjennemsnitlig kostende pr. person ....kr.	87.48	90.85	89.31	89.69	91.84
3. Lemmerne i arbeidsanstaltens sykehus	174	198	170	169	181
Gjennemsnitlig kostende pr. person ....kr.	214.43	216.80	258.28	280.23	276.74
4. Lemmerne i fattighusene	60	60	58	57	58
Gjennemsnitlig understøttelse pr. hovedperson ....kr.	66.92	66.11	73.04	76.95	76.32
5. Lemmerne i gamlehjemmet	34	39	37	41	36
Gjennemsnitlig understøttelse pr. hovedperson ....kr.	175.90	173.36	185.37	168.10	183.68
6. Antal utsatte barn	620	611	608	611	625
Gjennemsnitlig understøttelse pr. barn ....kr.	54.83	58.37	59.43	63.58	66.19
7. Antal utsatte sindssyke og idioter	166	176	186	169	178
Deres gjennemsnitlige kostende kr.	169.96	169.14	159.62	170.32	168.51
8. Antal utsatte gamle, vanføre og syke	65	66	74	63	55
Deres gjennemsnitlige kostende kr.	138.37	125.46	99.89	132.78	136.12
9. Antal sindssyke i asyl	184	190	187	173	179
Deres gjennemsnitlige kostende kr.	254.73	245.46	250.32	291.98	302.57
10. Antal patienter i andre sykehuse	470	516	525	510	545
Deres gjennemsnitlige kostende pr. person ....kr.	111.84	126.39	130.29	126.45	125.40

Fattigvæsenets utgifter for femaaret 1906—1910:

Aar.	Understøttelse i penger, mat og klær.	Syke-utgifter.	Tilskud til arbeids-anstalten.	Fattig-husene.	Lønninger.	Diverse.	Tilsammen.	Indtægter.		Fattigvæsenets nettoutgifter.
								Refusioner.	Diverse.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906.....	444 466.15	208 621.03	22 043.80	5 031.96	19 140.60	5 236.34	704 539.88	81 432.25	330.58	622 777,05
1907.....	445 056.92	229 686.00	22 621.40	5 094.63	20 312.60	5 251.54	728 023.09	84 390.57	336.55	643 295,97
1908.....	441 202.44	234 534.88	22 952.80	5 406.29	20 379.97	5 080.46	729 556.84	84 896.47	347.05	644 313,32
1909.....	465 179.89	239 150.19	23 946.00	5 557.07	20 589.50	5 746.71	760 169.36	90 585.83	308.92	669 274,61
1910.....	462 270.20	254 300.09	21 857.70	5 444.97	20 082.40	5 338.39	769 293.75	94 635.75	343.24	674 314,76

Gasverket.

Gasverkets virksomhet i femaarene 1906—1910 fremgaar i sine hovedtræk av følgende tabellariske fremstilling:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Gasproduktion i tusen m.³	3 133	3 489	3 818	3 905	4 340
Kulforbruk i ton	10 412	11 919	13 108	13 806	16 067
Gas solgt gjennem maalere i tusen m.³	2 261	2 530	2 777	2 869	3 198
Koks solgt i hl.	117 044	146 116	142 132	202 138	195 876
Faste laan kr.	188 367.16	167 073.82	145 780.48	879 487.14	890 793.80
Utbytte til bykassen -	75 000.00	75 000.00	130 000.00	100 000.00	100 000.00

Nyt gasverk blev anlagt paa kommunens eiendom i Jækteviken og tat i bruk i september 1908, da det gamle gasverk ved Lille Lungegaardsvand nedlagdes.

Nyanlæggets kostende pr. 1 juni 1910 var kr. 934 020.26. Gatelygternes antal er i femaaret øket fra 1400—1540.

Gaspriserne er nedsat pr. 1 januar 1909 til 12 øre pr. m.³ for gas til lys og 10 øre pr. m.³ til teknisk bruk. Fra 1 januar 1910 nedsattes gaspriserne til 10 øre for al gas, uanset til hvilket bruk den anvendes. For gatebelysningen betales som før kr. 25 pr. aar pr. lygt.

Antallet av gasmaalere i virksomhet og tilknyttet verket er i femaaret øket fra 3 005 til 5 510.

Elektricitetsverket.

Verkets drift har den hele tid vist en jevn fremgang; mens produktionen i 1905 var 895 000 kw.-timer, var den i 1910 2 933 350 kw.-timer; indtægterne (budgettets størrelse) var henholdsvis kr. 175 157.59 og kr. 401 900.85. Overskuddet — efterat fulde renter og avdrag er betalt — var i sidstnævnte aar kr. 107 813.86, hvorav kr. 82 813.86 indbetaltes til bykassen, kr. 15 000 til verkets reservefond og kr. 10 000 til driftsfond.

Forbrukernes antal steg i femaarsperioden fra 1 112 til 3 629 og tilknytningen fra 1868 til 5 006 kilowatt. Heri er Bergens elektriske sporvei indbefattet med en tilknytning av 479 kw. (tilknyttet 3 juni 1906).

Verkets anlægsværdi var pr. 31 december 1910 bokført med kr. 1 648 472.27. I de 5 aar blev som avdrag betalt kr. 179 779.42.

Grundprisen for den elektriske strøm er ved femaarsperiodens utløp:

a) for privatbelysning 30 øre pr. kw.-time.
b) - teknisk bruk 15 øre, henholdsvis 10 øre pr. kw.-time.
c) - gatebelysning kr. 275 pr. buelampe à 10 ampère.

Stikledninger indlægges gratis i en længde av indtil 20 m. for underjordiske og 40 m. for overjordiske.

Bergens offentlige bibliotek.

Biblioteket er i det sidste femaar kun gaat langsomt fremover. Paa grund av en feiltælling av utlaanet kan der ikke gives nogen paalidelig statistik for aaret 1906. I 1907 var hjemlaanet 168 534 bind, i 1908: 150 518 bind, i 1909: 123 380 bind og i 1910: 102 253, tilsammen for de 4 aar: 544 685 bind. Naar de sidste aar viser langt lavere tal end de nærmest foregaaende, er grunden hovedsagelig at søke i den omstændighet, at aldersgrænsen for laantagere er forhøiet, saa der ikke utlaanes bøker til nogen under 16 aar. Besøket paa læseværelserne var i 1906: 13 396 personer, i 1907: 18 227, i 1908: 18 427, i 1909: 16 949 og i 1910: 20 232 personer, tilsammen i femaaret 87 231 personer.

Ved 2den konkurranse om ny bygning for biblioteket vandt i 1906 arkitekt Olaf Nordhagen 1ste præmie, og hans utkast besluttedes lagt til grund for bygningens opførelse. Der er imidlertid ikke fundet nogen passelig tomt for bygningen, og dens opførelse er ikke paabegyndt. Byggefondet har i femaarsperioden forrentet sig og utgjør nu ca. 130 000 kroner.

Boksamlingens vekst i 1906—1910 var ikke saa stor, som man skulde ventet. Ved utgangen av 1905 var bindantallet vel 90 000, ved utgangen av 1910 vel 100 000 bind.

Grunden til den langsomme vekst er de helt utilstrækkelige midler til nyanskaffelser og remplaceringer. Samlagets og sparebankens aarlige bevilgninger var i perioden langt mindre end tidligere, i 1906 kr. 1 500 fra samlaget og kr. 1 500 fra sparebanken, i 1907 henholdsvis kr. 1 500 og kr. 1 500, i 1908 kr. 1 500 og kr. 1 000, i 1909 kr. 1 500 og kr. 500 og i 1910 kr. 2 000 og kr. 1 500. Disse midler var — ved siden av renter av bibliotekets grundfond — hvad man væsentlig hadde til samlingens økning og vedlikehold. Bibliotekets fond var ved utgangen av 1910 vokset til ca. 60 000 kroner. Bergens kommunes utgifter til biblioteket, til funktionærernes lønning, lokale, belysning, opvarmning, assuranse, kontorsaker etc., var i aarene 1906—1910 følgende: kr. 10 095,12, kr. 10 445,79, kr. 10 618,69, kr. 10 924,45 og kr. 12 635, tilsammen kr. 54 719,05.

Fra 1 januar 1910 fratraadte bibliotekaren, frk. Valborg Platou, og 1ste bibliotekassistent Sivertsen. I deres sted ansattes som bibliotekar Arne Kildal og som 1ste assistent frk. Bolette Sontum. Den 1 december 1910 fratraadte frk. Sontum og erstattedes som 1ste assistent av frk. Dina Sellæg. Til utlaan og omordning av samlingen ansattes yderligere et par assistenter, som lønnes dels av den kommunale bevilgning til ekstrahjælp, dels av de ved overdagspenger indkomne midler.

I 1909 og 1910 foretoges gjennemgripende forandringer i de systemer, som benyttedes ved biblioteket. De saakaldte «aapne hylder» indførtes, hvor publikum selv kan gaa og vælge ut sin bok. Samtidig paabegyndtes indførelsen av den decimale klassifikation og seddelkatalog i ordboksform. Det er meningen at anvende disse systemer for hele samlingens vedkommende, et arbeide, som kræver betragtelig tid. Høsten 1910 blev det tidligere ungdoms-læseværelse forandret til arbeids-værelse for de med systemforandringerne beskjæftigede funktionærer, og til læseværelse blev der leiet lokale ute i byen, først i Ynglingeforeningen, senere i Bergens totalavholdsforening, hvor der er sittepladser for henimot 100 barn.

Bergens billedgalleri.

Galleriet er i femaaret blit forøket med gaver skjænket av: Kammerherre Gran, bankchef C. J. Ege, kjøbmand Johan Thesen, Bergens kunstforening, Edv. Grieg, Magdalene Skjoldborg, maleren Markus Grønvold, konsul J. C. Isdahl, bankfuldmægtig O. J. Larsen samt foreningen til billedgalleriets fremme.

Galleriet, der i sommermaanederne er aapent hver dag og om vinteren fire ganger ukentlig, har hat et aarlig besøk av ca. 50 000 besøkende.

Samlingen bestaar av malerier, akvareller, haandtegninger og skulptur og repræsenterer en assuransesum av kr. 138 000.

I femaaret er utgit en — forøket og revidert — syvende utgave av galleriets katalog.

Det av kommunen bevilgede aarlige budget til galleriets drift (husleie, lønninger, renhold, forskjellige utgifter) beløper sig til kr. 2 680.

Fra aaret 1909 — da galleriet slap at betale husleie kr. 1 000 — har kommunen bevilget dette beløp til indkjøp av kunstverker.

Bergens museum.

Museet, som siden sin oprettelse i 1825 har været «Bergens muséforening»s eiendom, gik i 1909 over til at bli en selvstændig videnskabelig institution, der eier sig selv, og som har faat de samme rettigheter som offentlige stiftelser. Fundasen, ved hvilken den nye ordning er istandbragt, blev vedtat paa muséforeningens generalforsamling den 23 mars 1909, godkjendt av Bergens kommunestyre 14 mai og stadfæstet ved kgl. res. av 4 august samme aar.

Nogen utvidelse av museets lokaler ved nybygning har ikke fundet sted i det forløpne femaar. Derimot er den forhaandenværende plads yderligere utnyttet ved forskjellige indredningsarbeider, hvortil Bergens kommune har git de nødvendige bevilgninger. Bl. a. er istandbragt et rummelig ildfast hvælv, likesom i kontorfløien er avdelt og tat i bruk 3 nye arbeidsrum for museets videnskapsmænd og studerende. Pladsen er nu saa sterkt beslaglagt saavel i kontorfløien som i samlingerne og magasinerne, at spørsmaalet om nybygning er rykket sterkt i forgrunden. Flere av samlingerne er efter hvert blit ganske uforsvarlig overfyldt.

Museets regnskap er delt i tre avsnit:

1. Samlinger og bibliotek, der omfatter alle indtægter og utgifter vedkommende museet som saadant.
2. Legatmidler, av hvis renter bestrides utgifterne ved en række rent videnskabelige formaal, saaledes stipendier, kurser og anden undervisning, publikationer etc.

3. Særformaal, hvorved forstaaes institutioner og foretagender knyttet til museet. men med eget budget, saaledes: «Foredrag for hvermand», Biologisk station, akvariet og sælparken, tidsskriftet «Naturen» etc.

Under kapitel 1, samlinger og bibliotek, har indtægterne i femaaret utgjort:

Aar.	Staten.	Samlaget.	Sparebanken.	Kommunen.	Diverse.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	26 000	1 500	9 000	-	7 500
1907	26 000	1 500	9 000	1 200	9 400
1908	26 360	1 500	6 000	1 200	8 000
1909	27 540	1 500	3 000	1 200	7 500
1910	30 800	2 500	9 000	1 200	7 400

Utgifterne i de samme aar har for de vigtigste poster været:

Aar.	Lønninger.	Bibliotek.	Fælles-utgifter.	Naturhist. samlinger.	Haven og plante-huset.	Antikv. samlinger.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	18 700	5 860	10 000	3 540	4 500	6 770
1907	17 890	5 000	10 250	3 300	4 730	7 880
1908	17 630	5 060	9 130	3 850	4 910	5 580
1909	17 330	5 000	9 370	4 522	5 020	5 880
1910	18 080	5 630	10 110	4 210	6 030	7 800

Hertil kommer utgifter til bygningernes vedlikehold, som bestrides av kommunen, og likeledes de av kommunen eftergivne skatter, vandavgift etc. Til indtægt under kapitel I kommer endvidere renterne av det av samlaget skjænkede «bibliotekfond» paa kr. 100 000.

De kapitel II vedkommende kapitaler utgjorde ved femaarsperiodens begyndelse kr. 1 034 200 og ved dens utløp kr. 1 101 900. Foruten ved den fundasmæssige forøkelse (ved avsatte renter) er summen ogsaa øket derved, at det «Fastingske legat» til forøkelse av Claus Fastings i museets bibliotek indlemmede boksamling i 1909 er henlagt under museets administration. Dette legat har en kapital paa kr. 3 000.

Til forskjellige videnskabelige formaal er av legatmidlernes indtægt anvendt:

Aar.	Aarsstipendier.	Reise-stipendier.	Forskjellige undersøkelser (og viden-skabelig assistanse).	Publikationer.	Kurser og undervisning.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	9 750	2 570	4 500	9 100	1 225
1907	7 300	4 200	4 460	9 500	11 300
1908	7 300	4 300	6 400	11 300	8 100
1909	7 300	2 700	8 600	10 500	10 900
1910	7 300	1 400	8 600	11 900	7 000

Den betydeligste nye post paa dette budget er den lærestol i zoologi, som fra nytaar 1907 blev oprettet for renterne av «C. Sundts fond». For lærestolens indehaver, dr. A. Appelløf, blev der ved kgl. res. av 19 juni 1908 aapnet adgang til at fungere som eksaminator i zoologi ved matematisk-naturvidenskabelig embedseksamen for de elever, som under hans ledelse har studert ved Bergens museum.

Hvert aar, undtagen i 1910, har ved museet været avholdt et kursus i havforskning for norske og utenlandske deltagere.

De faste aarsstipendier har gjennem hele perioden været tildelt følgende videnskapsmænd: Johan Havaas, Granvin (botanik), Kr. Høye (mykologi), overlærer E. Jørgensen (botanik), docent dr. C F. Kolderup (geologi). For aaret 1906 indehadde desuten fhv. konservator K. Visted et stipendium (bondekultur). Bestyrer O. Nordgaards og dr. D. Damas' tidligere stipendier i zoologi ophørte i 1906.

Som særformaal hører under museets administration den biologiske station, akvariet med sælparken, «Foredrag for hvermand» og forskjellige andre formaal hvortil der ydes bidrag av Staten, saaledes utgivelsen av det populært-naturvidenskabelige tidsskrift «Naturen» og av prof. G. O. Sars' store verk «An account of the Crustacea of Norway». Den biologiske station hadde i 1906 et statsbidrag av kr. 5 500, i 1910 av kr. 6 500, og en indtægt ved pladsavgift av utenlandske studerende henholdsvis kr. 314 og kr. 508; stationens samlede utgifter var i 1906 kr. 6 030 og i 1910 kr. 6 960. Akvariet og sælparken har mottat et aarlig bidrag fra «Det nyttige selskap», der i 1906 utgjorde kr. 1 000 og de øvrige aar kr. 500 aarlig, forovrig har utgifterne været bestridt av entréindtægten, der i gjennemsnit har utgjort kr. 1 630 aarlig. «Foredrag for hvermand» har i hele perioden hat det samme bidrag av kommunen (kr. 1 500) og av samlaget (kr. 900); Statens bidrag utgjorde de to første aar kr. 1 150 og de tre sidste aar kr. 1 100, og entréindtægten har gjennemsnitlig indbragt ca. kr. 400. Tidsskriftet «Naturen» har mottat et aarlig statsbidrag, stort kr. 1 000, og til utgivelsen av prof. Sars' ovenfor omtalte verk har Staten aarlig bidraget med kr. 2 000.

Museets bibliotek utgjorde ved begyndelsen av 1906 omtrent 39 360 bind og ved utgangen av 1910 52 488 bind. Katalogiseringen av bibliotekar J. B. Halvorsens værdifulde boksamling, som museet har mottat som gave fra C. G. Nordahl i Stettin, er i 1908 avsluttet, og denne boksamling er nu tilgjængelig for studerende.

Samlingernes forøkelse har ogsaa i den sidste femaarsperiode været meget betydelig, om den end vanskelig lar sig uttrykke ved statistiske data. Tilveksten skyldes for en meget væsentlig del gaver fra private samlere; dels er den ogsaa indkommet ved indsamlinger av museets fast ansatte videnskapsmænd og stipendiater. Av budgetmæssige hensyn har det ikke været mulig at sørge for en planmæssig forøkelse ved indkjøp, fremhæves maa dog, at Staten fra 1 juli 1909 har git en særskilt bevilgning paa kr. 2 000 aarlig til indkjøp av samlingsgjenstande av kulturhistorisk interesse.

Besøket i samlingerne utgjorde i 1906 ca. 57 300, i 1907 ca. 61 700, i 1908 ca 59 900, i 1909 ca. 63 600 og i 1910 ca. 68 800. Hertil kommer det betydelige besøk i den botaniske have og i planteluset, hvorover ingen statistik foreligger. Fra 1907 foreligger statistik over besøket i akvariet; her var i 1907 ca. 8 200, i 1908 ca. 9 300, i 1909 ca. 7 900 og i 1910 ca. 10 900 besøkende. Tilhørerantallet ved «Foredrag for hvermand» har været: i 1906: 13 546, 1907: 15 059, 1908: 11 639, 1909: 9 841, 1910: 10 177. Saavel museet som den biologiske station har i studieøiemed været besøkt av et betydelig antal saavel indensom utenlandske videnskapsmænd, som tildels har arbeidet her i længere tid.

Av videnskabelige publikationer er utgit: 5 bind av museets aarbok (med aarsberetning) og av tidsskriftet «Naturen», 2 hefter av dr. Appellöf's «Meeresfauna von Bergen», 20 hefter av Sars' store ovenfor omtalte verk, et hefte av en ny række «Skrifter» i kvartformat og en populær fører (av dr. H. Schetelig) for museets norske oldsamling. Fra 1907 av har desuten været git et aarlig bidrag (av Henrik Sundt's legat) til tidsskriftet «Medicinsk Revue», der utgives av det medicinske selskap i Bergen.

Vestlandske kunstindustrimuseum.

I femaarsperioden er museets samlinger blit forøket paa en eksceptionel maate gjennem de fra general Munthe i Kina mottagne gaver av kinesisk kunst i bronser, porsellæn, malerier og stoffer, hvilket alt nu er ordnet som en særlig avdeling av stor interesse. Desuten har samlingerne mottat mange værdifulde forøkelser dels gjennem indkjøp, dels gjennem gaver.

Museets lokaler gjennemgik en omfattende oppudsning, idet en række av utstillingsrummene erholdt nye vægfarver, og gulvene fik belæg av linoleum. Samtidig foretoges en fuldstændig omordning av store dele av samlingerne, hvorved man opnaadde en mere oversigtlig ordning, og der anskaffedes nyt utstillingsmateriel, saasom montrer, vægskap etc., i betydelig utstrækning. Men hermed er ogsaa lokalerne utnyttet til det yderste.

Kunstindustrimuseets statsbevilgning til husflidens forædling og kunstneriske fremme har været anvendt til fortsættelse av den av museet i 1905 oprettede snekker- og træskjærerskole paa Voss. Man har avholdt aarlige kurser paa 7 maaneder med indtil 18 elever fra de forskjellige bygder i Bergenhus-amterne.

Biblioteket er forøket ved aarlige anskaffelser og utgjør nu henved 5 000 bind. Samlingen av mønsterblade beløper sig til over 20 000 blade.

Museet har i femaaret været besøkt av 281 339 besøkende og bibliotekets læseværelse av 9 091. Desuten har hjemlaan fundet sted i et antal av 3 352 bøker og 3 030 mønsterblade.

Museet har i femaaret erholdt frit lokale, efterat den permanente utstillingsbygning er gaat over i kommunens eie. Desuten er aarlig mottat bidrag fra kommunen kr. 1 500, fra Bergens samlag kr. 2 000, fra Bergens sparebank kr. 1 500 og fra Staten kr. 10 000 ordinært samt kr. 2 000 ekstraordinært til husflidens kunstneriske fremme. Museet besidder et av Bergens samlag skjænket fond, stort kr. 15 000, hvis renter anvendes til museets drift.

Av det til museet skjænkede «Johan Michelsens fond til utdannelse i norsk træskjærerkunst» (stort kr. 10 000) har aarlig været anvendt det statutmæssige beløp kr. 400 til et stipendium for en norsk træskjærer.

Museets «Aarbok» med beretninger om museets virksomhet samt indeholdende videnskabelige avhandlinger er i femaaret utgit paa vanlig maate.

Bergens kunstforening.

Medlemsantallet, som ved utgangen av 1905 var 841, utgjorde i:

1906	834
1907	833
1908	827
1909	795
1910	782

I 1906	var utstillet		1 598	arbeider.
- 1907	-	—	1 024	—
- 1908	-	—	1 165	—
- 1909	-	—	1 222	—
- 1910	-	—	987	—

Der har foruten de til utlodning indkjøpte kunstverker

i 1906	været solgt til private for kr.	5 835.
- 1907	— — - — - -	11 365.
- 1908 [1]	— — - —	(33 malerier, 22 tegninger og 20 raderinger).
- 1909	— — - — - -	855.
- 1910	— — - — - -	1 460.

I 1906	er løst entrebillet av	800	besøkende.
- 1907	- - — -	738	—
- 1908	- - — -	915	—
- 1909	- - — -	478	—
- 1910	- - — -	967	—

Ifølge kunstforeningens love § 7 skal 7 pct. av bruttoindtægten tilbakeholdes og beløpet for samme anvendes til anskaffelse av værdifulde billeder og plastiske arbeider til Bergens billedgalleri.

I 1906	utgjorde disse 7 pct. kr.	706.44	av kr.	10 092	bruttoindtægt.
- 1907	— - — -	715.68	- -	10 224	—
- 1908	— - — -	744.73	- -	10 639	—
- 1909	— - — -	649.18	- -	9 274	—
- 1910	— - — -	665.63	- -	9 509	—

Regnskapet viser en gjennemsnitlig aarsindtægt og aarsutgift av ca. kr. 10 000.

---

[1]) For 1908 kan totalsummen ikke opgives, da adskillige kjøp ikke er foregaat ved foreningens kasserer, men avsluttet direkte med de respektive kunstnere. Men beløpet maa ha været betydelig større end 1907.

Det nyttige selskap.

I femaaret 1906—1910 har Det nyttige selskaps samlede indtægter av renter og medlemskontingent utgjort kr. 14 393.95.

Der er bevilget følgende bidrag:

Ynglingeforeningen	kr.	600
Understøttelsesforeningen for ældre tjenere av kvindekjønnet	-	1 050
Komiteen for offentlige lekepladser	-	1 900
Akvariet og sælparken	-	3 000
Bergens myrdyrkningsforening	-	200
Nordnesparken	-	1 300
Bergens skogselskap	-	2 500
Bergens biavlsforening	-	100
Bergens arkitektforening til fotografering av ældre bygninger	-	300
Vedlikehold og anskaffelse av bænker i offentlige anlæg	-	1 350

Av Voss og hustrus legat mottar selskapet aarlig en renteindtægt, som anvendes til byens forskjønnelse stor kr. 1 200. Endel renter er indvundet, og følgende bidrag er utdelt:

Bergens skog- og træplantningsselskap	kr.	5 470
Nordnesparken	«	400

Renterne av stiftamtmand Hagerups og frues legat for hvert 4de aar disponeres i henhold til legatets statutter av selskapet og skal anvendes til forskjønnelse av byen og dens nærmeste omegn. I det forløpne femaar er av dette legats renter bevilget 1000 kr. til Bergens skog- og træplantningsselskap og 100 kr. til vedlikehold av bænker i offentlige anlæg.

Ifølge statutterne for C. Sundts legat til Bergens og omegns forskjønnelse har Det nyttige selskaps bestyrelse at foreslaa renternes anvendelse i det nævnte øiemed. Den endelige bestemmelse fattes av magistrat og formandskap.

I det forløpne femaar er der for legatets regning utført parklægning av Engen, hvortil der ialt er medgaat kr. 29 210.90. Desuten er der utbetalt kr. 967.50 til Bergens skog- og træplantningsselskap.

Selskapets formue og beholdning utgjorde i 1905 kr. 42 684.44 og i 1910 kr. 42 932.07. Av sidstnævnte beløp utgjorde kr. 13 895.43 det faste fond.

Bergens skog- og træplantningsselskap.

I aarene 1906—1910 har Bergens skog- og træplantningsselskap utplantet 389 000 smaaplanter.

Siden selskapets stiftelse i 1868 og indtil utgangen av 1910 er der ialt utplantet 1 776 455 planter.

Plantningen har væsentlig fundet sted paa plataaerne mellem Fløien og Blaamanden, samt i Sandvikens utmark bak Sandviksfløien.

Forøvrig har selskapets virksomhet i femaaret væsentlig indskrænket sig til vedlikeholdsarbeider paa det vidtstrakte veinet og uthugst i ungskogen.

Komiteen for træplantning paa Nordnæs.

Komiteens virksomhet har i femaaret 1906—1910 været indskrænket til at besørge vedlikeholdt det i dens forrige indberetning — den officielle femaarsberetning for Bergen 1901—1905, side 56 — nærmere omtalte anlæg. (Nordneskvartal nr. 5).

De med vedlikeholdet forbundne utgifter tilveiebragtes ved private bidrag.

Meteorologiske Observatorium.

Meteorologiske Observatorium, som indtil 1 juni 1910 førte navn av Meteorologiske Station, er statsinstitution og administreres av Kirkedepartementet med bistand av bestyreren av Meteorologiske Institut i Kristiania. Til observatoriet yder kommunen observationssted samt husleie for kontorlokale og bestyrerbolig, hvortil der tidligere var bevilget kr. 1 000 pr. aar og fra april 1910 kr. 1 200. Observatoriets utgifter paa statsbudgettet beløp sig i femaarets første budgetaar til kr. 7 800, men i det sidste til kr. 8 700.

Observatoriet erholdt i 1906 den nordre del av Fredriksberg fort til observationstomt. Denne blev indgjærdet, og der opførtes en observationsbygning, som blev tat i bruk

i september samme aar, samtidig som alle utestaaende instrumenter overførtes til denne del av Fredriksberg.

Ved observatoriet utarbeides daglige veirkarter, der opslaaes i børsbygningen. Til et av byens dagblade leveres et veirkart i formindsket maalestok og til et andet veirmeddelelser i tabelform. Til det av fiskeridirektøren utgivne blad «Fiskets Gang« leveres ukentlige beretninger om veirforholdene paa den norske kyst.

Stormvarslingen er fortsat for den samme kyststrækning som tidligere, nemlig fra Hvaløerne til Bodø. Der er gjort betydelige fremskridt i varslingen, og antallet av uvarslede stormer er reducert i høi grad. Dette skyldes fornemmelig de virkeligere telegrafiske veirmeldinger. Indenlands har man faat to nye telegraferende stationer, Røst og Andenes, og stationen Gjesvær, som tidligere avgav veirtelegrammer alene under Finmarks-fisket, sender nu saadanne det hele aar. Fra 1 december 1907 begyndte veirtelegrammerne fra Island og Færøerne at indløpe. Endvidere erholder man nu flere middagstelegrammer fra de Britiske Øer. I 1910 blev der utsendt 46 varsler.

De tre gange daglig utførte observationer offentliggjøres i Meteorologiske Instituts aarbok, mens de timevise værdier, der er uttat av de selvregistrerende instrumenters optegnelser, ikke er publisert. Foruten observatoriets egne observationer har man ogsaa bearbeidet de øvrige observationer, der er anstillet i Bergen og nærmeste omegn.

Fra august 1909 gjøres observationer med pilotballoner paa de maanedlige internationale dage til undersøkelse av vindens retning og styrke høiere oppe i atmosfæren. Resultaterne sendes til «Den internationale kommission for videnskabelig luftskibsfart», av hvem de publiseres.

Studierne med hensyn til stormvarslingen og nedbøren er fortsat. I museets aarbok er der utgit en avhandling om nedbøren i Bergen under titelen: «Bergens klima. I. Die Niederschläge» som første del av en indgaaende beskrivelse av Bergens klimatiske forhold. Den anden del, der vil omhandle temperaturen, er under arbeide.

Av observationsjournalen er oftere levert utskrift til benyttelse i retssaker, likesom der er avgit beretninger til overlodsen om veirforholdene paa kysten. Observatoriet blir adskillig raadspurt angaaende klimatiske forhold, dels med praktiske og dels med medicinske spørsmaal for øie. De hyppigste henvendelser har været angaaende de paaregnelige nedbørshøider i elvenes nedslagsdistrikter.

Biblioteket utgjør ca. 3 000 bind, hvorav den allervæsentligste del er mottat som gaver.

Observatoriets personale bestaar av en bestyrer, en assistent og en vaktmester.

Aktieselskapet Bergens Elektriske Sporvei.

Der trafikertes de samme to linjer som ved utgangen av foregaaende femaarsperiode, nemlig:

1. Nygaardsbroen—Sandviken av længde 3.65 km.
2. Kalfaret—Sukkerhusbryggen - - 2.20 -

Begge linjer var enkeltsporet med krydsningsspor avpasset efter seksminutlig rute. Linjerne krydser hinanden i Smaastrandgaten, hvor der foregaar overgang fra den ene til den anden.

Ved bystyrets beslutning av 18 juni 1909 blev selskapets koncession forlænget med 25 aar (utløper 1 juli 1952) og i forbindelse hermed fastslaat en række utvidelser av det forhaandenværende net. Enkelte av disse utvidelser paabegyndtes i slutten av 1910; men ingen var færdigbygget ved aarets utgang.

Materiellet bestod som tidligere av 16 motorvogner, hvorav 13 i regelmæssig daglig drift og 5 tilhængervogner, som kun undtagelsesvis var i bruk. Den elektriske energi levertes indtil sommeren 1906 fra egen dampcentral, som imidlertid paa dette tidspunkt blev nedlagt, idet energileveringen overtoges av Bergens kommunale elektricitetsverk.

Antallet av befordrede passagerer har været i jevn stigning; det androg til:

i 1906	1 747 271	personer	ved en	trafikydelse av	667 932	vognkm.
- 1907	1 834 004	—	- -	— -	678 073	—
- 1908	1 937 894	—	- -	— -	680 707	—
- 1909	1 996 298	—	- -	— -	680 302	—
- 1910	2 376 976	—	- -	— -	652 546	—

Den stedfundne stigning i trafikken har bevirket, at der for 1909 for første gang siden 1898 har kunnet utdeles utbytte til aktionærerne. Der utdeltes i 1909 1 pct. og i 1910 3 pct. av aktiekapitalen (kr. 1 000 000).

Bergens telefonkompani

har meddelt nedenstaaende oversigt over sin utvikling i femaaret 1906—1910:

Aar.	Antal abonnenter.	Antal apparater.	Antal ekstra-klokker.	Antal forbindelser i aarets løp.	Antal offentlige stationer.	Telefonledningernes samlede længde.	Samlet aarskontingent.	Antal fast ansatte telefonistinder.
						Km.	Kr.	
31/12 1906	2 848	3 371	506	8 835 034	67	3 996	197 940.98	57
- 1907	2 984	3 568	535	9 445 685	72	4 148	206 120.83	60
- 1908	3 122	3 738	584	10 401 786	71	4 438	222 869.39	62
- 1909	3 211	3 892	596	10 913 346	69	6 306	236 875.58	64
- 1910	3 376	4 103	626	11 729 552	80	8 044	247 302.91	69

Bergens elektriske færgeselskap.

Det elektriske færgeselskaps drift i femaaret 1906—1910 har gjennemgaaende været bedre end foregaaende femaarsperiode, dog ikke av større betydning end at utbytte til aktionærerne kunne sidestilles med, hvad almindelig bankrente betinger, naar undtages aaret 1910, da utstillingen bevirket en mere livlig trafik med derav følgende større indtægter.

I 1906 blev aktiekapitalen nedsat til det halve, nemlig kr. 52 500.

Laksevaag dampfærgeselskap.

Selskapets forretningsfører har meddelt følgende opgave over personbefordringen i femaaret.

i aaret 1906 befordredes omtrent 960 000 personer.
- — 1907 — — 966 000 —
- — 1908 — — 952 000 —
- — 1909 — — 957 000 —
- — 1910 — — 975 000 —

6. Binæringer.

Jordbruket inden byterritoriets grænser, der forøvrig er av ganske ringe betydning, antages i det hele at staa paa samme trin som i det nærmest omliggende landdistrikt.

Til nærmere belysning av jordbruket hitsættes efter den offentlige jordbrukstatistik (Jordbrukstællingen 1907 V, side 85) følgende tal:

Opgave over utsæd samt over landbruksredskaper:

Aar.	Kornsæd (havre).	Poteter.	Grønfôr.	Græsfrø.	Kombinerte slaa- og meie-maskiner.	Arbeidsvogner (høivogner ikke medtat)		Arbeids-kjærrer 2 hjuls.
						4 hjuls 2 spændte.	4 hjuls 1 spændte.	
	Hl.	Hl.	Hl.	Hl.	Stk.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
30/9 1907..	9	112	10	60	1	56	210	510

Opgave over kreaturhold m. v.

Aar.	Faar.	Gjeter.	Svin.	Kaniner.	Høns.	Ænder.	Gjæs.	Bikuber.
	Stkr.	Stk.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
30/9 1907..	146	1	142	117	1 199	78	9	16

Arealopgaver:

Aar.	Samlet landareal.	Dyrket jord.	Naturlig eng.	Helt eller delvis skog-bevokset areal.	Areal tilsaadd eller beplantet med:			
					Havre.	Poteter.	Kunstig eng til høislaat.	Diverse.
	Km.².	Km.².	Km.².	Km.².	Maal.	Maal.	Maal.	Maal.
30/9 1907..	13.03	0.21	1.54	3.51	14	39	64	16

Havedyrkningen formenes at staa omtrent paa samme trin som tidligere.

Husflid og øvrige binæringer drives kun i liten utstrækning, men er dog i fremgang.

Man hitsætter en indberetning fra husflidsforeningen for Bergens by og stift om dens virksomhet i femaaret:

Den aarlige omsætning har været henholdsvis:

1906	kr.	34 485.00
1907	-	26 339.86
1908	-	40 458.56
1909	-	44 521.98
1910	-	51 721.56
Tilsammen	kr.	197 526.96

I samme tidsrum er avholdt følgende kurser paa landsbygden:

1906	15	specialkurser	med	235 elever.
1907	9	—	-	112 —
1908	8	—	-	125 —
1909	10	—	-	133 —
1910	8	—	-	88 —
Tilsammen	50	specialkurser	med	693 elever.

Desuten har der hver sommer i ferien været avholdt et kursus i vævning i Bergen, og kurset har hvert aar været besøkt av ca. 30 elever fra Bergens by og stift.

Dette kursus er aldeles gratis, da baade undervisningen og de medgaaende materialer er frit, og hver elev beholder de oparbeidede gjenstande som sin eiendom for at tjene som modeller ved deres fremtidige husflidsarbeide.

Forretningen har i de senere aar lagt mest an paa salg av nytte- og bruksgjenstande og det viser sig, at salget av disse ting stadig øker.

Aarsberetning for de sidste femaar vedlægges.

Efter initiativ av «Turistforeningen for Bergens By og Stift» avholdtes fra 1 juni til 18 september 1910 i Bergen en landsutstilling for turistvæsen og sport, hvortil var knyttet en husflidsavdeling.

Utstillingen var placert paa Bergenhus fæstning og fik en meget stor tilslutning. Turist- og sportsavdelingen tællet ca. 500 utstillere og husflidsavdelingen ca. 800. Besøket blev opgjort til ca. 400 000 mennesker.

Til utstillingen var knyttet en hel række specialutstillinger og stevner, saaledes hundeutstilling, fjærkræ- og kaninutstilling, seil- og roregattaer, turn- og idrætsstevner, landsturneringer for tennis, fotball, brytning og boksning samt en international svømmeuke, «Ervingen«s opvisninger av nationale danser m. m. Endelig holdtes i forbindelse med utstillingen den første norske turistkongres.

Efter utstillingens slutning avholdtes i dens lokaler en landsutstilling for havebruk og gartneri.

Utstillingens budget var opgjort med en samlet utgift av ca. 290 000 kr., men utgifterne androg grundet den store tilslutning av utstillere til ca. 450 000 kr. Til utstillingen bidrog Staten med 40 000 kr., Bergens kommune med 10 000 kr., hertil et par andre mindre offentlige bidrag. Forøvrig dækkedes utgifterne ved utstillingens entreindtægt, indtægt av lotterier m. v. samt private bidrag.

7. Arbeiderforhold.

Tilstanden paa arbeidsmarkedet har i det forløpne femaar for de fleste fags vedkommende været tilfredsstillende og bedre end i forrige periode. En undtagelse herfra danner jern- og metalindustrien samt skibsbygningsindustrien. Ut paa efteraaret 1908 indtraadte arbeidsledighet i disse industrigrener, og forholdet forværredes maaned efter maaned helt til september 1909. Først ved dette aars utgang indtraadte igjen normale forhold. Det nævnte forhold virket selvsagt i nogen grad tilbake paa andre industrigrener — særlig for ulærte arbeidere — i den tid arbeidsstansningen stod paa.

For de ved fiskeribedriften beskjæftigede arbeidere har tilstanden i motsætning til forrige femaar været jevnt god, idet et tiltagende fiske har git jevnlig adgang til arbeide saavel i fisk- som sildebranchen. Det har til sine tider været vanskelig at faa den tilstrækkelige arbeidskraft.

For bygningsindustriens vedkommende har forholdene været gode, særlig ved femaarets begyndelse og dets avslutning. Hertil har i væsentlig grad bidraget opførelsen av industrielle anlæg i de byen omliggende distrikter, arbeidet med Bergens-banen, og forskjellige større indenbys byggeforetagender. For periodens sidste del har Bergens-utstillingen 1910 skaffet sysselsættelse for mange arbeidere, likesom den tiltagende byggevirksomhet mot femaarets slutning bidrog til bedring av arbeidsforholdene.

Blandt stenarbeiderne indtraadte i september 1909 en større arbeidsledighet, som dog ikke var av særlig lang varighet.

For sjøfolks vedkommende var forholdene mindre gode i hele femaaret.

I en flerhet av fag har der i femaarsperioden fundet arbeidsnedlæggelser sted væsentlig paa grund av krav om større lønninger. Ledigheten har dog i de fleste tilfælde været av mindre varighet, idet forholdet ved underhandling og gjensidige indrømmelser er blit ordnet. De arbeidskonflikter, som har fundet sted i løpet av femaaret, har gjennemgaaende hat tilfølge en væsentlig forbedring i arbeidernes lønsvilkaar og arbeidsvilkaar forøvrig.

Til avhjælpelse av arbeidsløshet har der i 1908 og 1909 været igangsat kommunale arbeider, som ellers vilde ha været utskutt til et senere tidspunkt.

Bergens kommunale arbeidsanvisningskontor overgik fra 1 januar 1908 til offentlig kontor for arbeidsformidling i henhold til lov av 12 juni 1906 under navn av Bergens arbeidskontor. Dette har meddelt følgende opgave over sin virksomhet i femaaret:

Aar.	Mandlige avdeling.			Kvindelige avdeling.			Begge avdelinger tilsammen.			
	Arbeidssøkende.	Ledige pladser.	Besatte pladser.	Arbeidssøkende.	Ledige pladser.	Besatte pladser.	Arbeidssøkende.	Ledige pladser.	Besatte pladser.	Formidlingsprocent.
1906.....	3 644	2 483	2 123	1 531	1 345	997	5 175	3 828	3 120	81.5
1907.....	3 089	2 577	2 026	1 573	1 372	1 138	4 662	3 949	3 164	80.1
1908.....	3 619	2 370	1 814	1 543	1 296	991	5 162	3 666	2 805	76.5
1909.....	5 402	2 631	2 289	1 659	1 207	1 060	7 061	3 838	3 349	87.3
1910.....	4 361	3 045	2 562	1 807	1 622	1 318	6 168	4 667	3 880	83.1

Forholdet mellem tilbud og efterspørsel paa det mandlige arbeidsmarked har været 153 arbeidssøkende pr. 100 ledige pladser mot 188 i forrige femaarsperiode.

Kommunale ventelokaler for arbeidere har ogsaa været opretholdt i denne periode. Vedkommende tilsynskomite har avgit følgende beretning:

I femaarsperioden 1906—1910 har for kommunens regning været opretholdt ventelokaler for arbeidere paa følgende steder:
1 leiet hos Elias Olsen, Toldbodalmenningen til stadighet.
1 — i Sandbrogaten, til høsten 1908.
1 — i Harloffs eiendom Slotsgaten, fra November 1910.
Der har saaledes i 1909 kun været anvendt ett lokale, da lokalet i Sandbrogaten blev opsagt, og der hengik en tid, før man kunde faa passende lokale tilleie.

Den samlede utgift til leie, opvarmning m. v. har været:

i 1906	kr.	1 581.15
- 1907	-	1 547.08
- 1908	-	1 322.80
- 1909	-	687.75
- 1910	-	933.63
Tilsammen	kr.	6 072.41

Til at være komiteen behjælpelig med at føre daglig tilsyn med lokalet ved toldboden har været ansat en ældre arbeider.

Til fri avbenyttelse har været utlagt et eksemplar av byens aviser i hvert lokale samt et eksemplar av avholdsbladet «Fremad».

Besøket har været gjennemgaaende godt, særlig om vinteren og paa uveirsdage. I lokalet ved toldboden har der aldrig været noget at utsætte paa de besøkendes opførsel, hvorimot der har været flere klager paa endel av de besøkende i lokalet i Slotsgaten for uorden og beruselse. Man har saaledes enkelte ganger maatte søke politiets assistanse for at faa de værste urostiftere arrestert. Av disse grunde har komiteen anbefalt at nedlægge dette lokale.

Fra arbeidere i Sandviken har helt fra 1909 været gjort krav paa at faa oprettet et ventelokale, og komiteen har undersøkt, hvorvidt der var et passende lokale at faa, og har i den anledning indstillet paa, at ventelokale blir indredet i det kommunen tilhørende brandskur paa Sandvikstorvet, og dette vil antagelig kunne erholdes i den nærmeste fremtid.

8. Tilstanden i almindelighet.

Av foranstaaende avsnit vil det fremgaa, at den almindelige økonomiske tilstand blandt byens befolkning har bedret sig noget i løpet av femaarsperioden, og at den i det store og hele tat — utenfor skibsfarten — maa betegnes som tilfredsstillende, om den end ikke viser nogen større fremgang.

Skatteprocenten er, som det vil sees av avsnit V gaat noget op, idet skattefundamenternes stigning efter ligningen ikke har holdt skridt med stigningen i kommunens utgifter. For eiendomsskattens vedkommende er det at merke, at der i 1908 avholdtes en almindelig omværdsættelse av de faste eiendomme. Denne hadde tilfølge en nedsættelse i den samlede skattetakst fra kr. 115 110 185 i 1908 til kr. 110 375 165 i 1909. For eiendomsskatøret i periodens sidste aar har selvfølgelig denne omstændighet spillet ikke ringe rolle.

Forøvrig vil det sees, jfr. avsnit V, at kommunen i femaarsperioden har faat gjort adskillige forbedringer saavel i social henseende som med hensyn til utviklingen av den kommunale erhvervsvirksomhet, kommunikationsvæsenet og havneforholdene.

Boligforholdene begyndte i femaaret at fremkalde vanskeligheter. Efter «Meddelelser fra eiendomsmarkedet i Bergen nr. 1 for 1913» utførtes følgende nybygning i femaarsperioden:

Aar.	Antal bygninger	Brandtakst.	Skattetakst.
		Kr.	Kr.
1906	20	957 000	1 372 000
1907	18	776 000	1 283 000
1908	20	697 000	849 000
1909	36	805 000	1 017 000
1910	65	1 576 000	1 783 000
Tilsammen	159	4 811 000	6 304 000

Denne byggevirksomhet kunde dog ikke skaffe tilstrækkelig husrum for byens befolkningstilvekst. Det er i saa henseende at merke, at mens antallet av nybygninger i femaarets løp ifølge foranstaaende utgjør 159, økedes de beboede huses antal med kun 35, nemlig fra 4.737 i 1905 til 4 782 ved folketællingen i 1910. Forklaringen ligger deri, at endel av nybygningerne har været industrielle anlæg, men større betydning har det formentlig hat, at endel av nybygningen har medført nedrivning av ældre hus.

Den ringe tilgang paa beboelseshus, som forøvrig ogsaa karakteriserte forrige femaarsperiode, medførte, at der efter hvert blev knappere om husrum, og at husleien steg. Følgen herav viste sig i en økende utflytning særlig til de omliggende distrikter, hvor boligforholdene var rummeligere og byggevirksomheten forholdsvis livligere. Tilstanden karakteriseres ved, at antallet av ledige leiligheter, som i 1900 utgjorde 932, ved folketællingen i 1910 var gaat ned til 154. Ledighetsprocenten sank derved fra 5.9 pct. i 1900 til 0.9 i 1910 eller adskillig under det normale.

De mindre gode boligforhold har vistnok for enkelte bystrøks vedkommende hat til følge nogen overbefolkning; men det maa dog antages, at de med bolignød følgende vanskelige forhold i det væsentlige er blit avverget ved utflytningen. Forøvrig kan man om boligforholdene henvise til sundhetsvæsenets foranstaaende beretning. Spørsmaalet om at faa rettet paa disse forhold er optat til behandling av de kommunale myndigheter.

Antallet av konkursboer, som Bergens skifteret har tat under behandling i femaaret, har utgjort:

i 1906	32
- 1907	37
- 1908	25
- 1909	31
- 1910	25
Tilsammen	150

mot 175 i forrige periode.

Ædruelighetstilstanden maa betegnes som nogenlunde god i forhold til byens størrelse. Avholdsarbeidet har været fortsat med usvækket interesse. Man henviser herom til de hermed følgende beretninger fra de for avholdssaken virkende foreninger.

Angaaende brændevinssamlagets virksomhet hitsættes følgende tabeller:

Omsætningen av brændevin har været:

Aar.	Utsalgs-stederne	Lageret.	Tilsammen.
	Liter.	Liter.	Liter.
1906	439 466	71 719	511 185
1907	493 068	91 944	585 012
1908	522 866	95 049	617 915
1909	551 592	89 301	640 893
1910	574 315	84 639	658 954
Tilsammen	2 581 307	432 652	3 013 959

Omsætningsbeløpet var:

for 1906	kr.	1 314 502
- 1907	-	1 521 218
- 1908	-	1 628 656
- 1909		1 752 442
- 1910	-	1 856 957
Tilsammen	kr.	8 073 775

Driftsoverskuddet var:

for 1906	kr.	231 053
- 1907	-	292 538
- 1908	-	316 174
- 1909	-	374 151
- 1910	-	412 539
Tilsammen	kr.	1 626 455

Som anhang tillater man sig at medta beretninger fra de væsentligste av de i Bergen til fremme av forskjellige formaal virkende selskaper, foreninger og stiftelser, forsaavidt de ikke allerede er medtat ovenfor:

Selskapet for de norske fiskeriers fremme.

Paa grundlag av selskapets aarsberetninger skal man om sammes virksomhet i femaaret meddele følgende:

Formerelsesklassen.

Østersavlen har i femaarsperioden fremdeles været i stigende. Nye poller og bassiner — saavel paa Vestlandet som Østlandet — er kommet igang. Enkelte gamle pladser har dog maattet nedlægges. Yngelavsætningen har i de forskjellige aar med undtagelse av 1908 været rik.

Fra enkelte av de ældre opdrætningspladser har østers været solgt tildels til gode priser.

Der har regelmæssig været ydet bidrag til optagning av nye bassiner og til drift av ældre.

Undersøkelser av skjælforekomster har været foretat paa flere steder paa Vestlandet. Nord for Bergen har man fundet meget gode forekomster av blaaskjæl av udmerket kvalitet. Forsøk med hermetisk nedlægning av blaaskjæl er blit foretat, og man har haab om at kunne komme til et tilfredsstillende resultat.

Efter anmodning av skjælfiskere har der været foretat undersøkelser efter drivværdige felter, og man har kunnet yde disse god veiledning.

Arbeiderne har været ledet av selskapets zoolog og assistent.

Arbeider henhørende under fangst- og redskapsklassen.

Selskapets oplysningsarbeide er i stadig stigende. Oplysninger har været git om alleslags nye eller mindre kjendte redskaper, om bruken av disse m. v. Redskaper har ogsaa i stor utstrækning været utlaant baade til fiskeforsøk og som modeller til at arbeide efter. Særlig har torskeruser og laksedrivgarn været efterspurt; men ogsaa redskaper til fiske efter flyndre, ræker, paler, hummer, aal, agnskjæl m. v. Der har været ydet veiledning og assistanse for fiskere, som har ønsket at delta i fremmede og norske fiskerier. Selskapet har ogsaa optraadt som mellemmand ved bestillinger av fartøier og redskaper.

Konservering av fiskegarn. Arbeidet for at fremme en hensigtsmæssig præparering av fiskegarn har været fortsat, som det synes med godt resultat.

Fartøier og baater. Rids av skøiter og kuttere har som tidligere været utdelt. Man har anskaffet arbeidstegninger av diverse fartøier med og uten motorer, repræsenterende de forskjellige typer. Museet har foruten forskjellige modeller ogsaa anskaffet de mest tidsmæssige indhivningsspil saavel for tilkobling til motor som for haandkraft.

Direkte fiskeforsøk har ogsaa været foretat, f. eks. med snurpenot efter makrel, synkenøter efter pale, torskeruser, blæksprutdrægger, lynnestener til haakjærringfisket, snurrevad efter flyndre.

Undersøkelse har været foretat for at finde nye felter for rækefiske. Flere fundne felter i Sognefjorden, Fanefjorden, Hjeltefjord og andre steder synes lovende. I «Den norske rende» har helt rationelle fiskeforsøk været foretat med godt resultat.

Veiledning av forskjellig art har forøvrig været git av selskapets funktionærer saavel mundtlig som skriftlig.

Tilvirkningsklassen.

Veiledning i tilvirkning. I en række av tilfælde er der ydet praktisk veiledning i fiskens behandling, saasom tilvirkning av «bricks», kveite og sild paa hollandsk maate, makrel for det amerikanske marked, nedlægning av krabbe som hjemmeindustri, tørring av sild, opbevaring av fersk fisk efter Barclays metode m. m. Opskrifter for tillagning av sild har været utdelt, og demonstrationer av silderetter og blaaskjælretter har været avholdt. Sekretæren har paa anmodning foretat flere foredragsreiser, hvorunder saavel tilvirkningsmaater som bruk av redskaper har været demonstrert.

Forsøk med bruk av kveiterogn til kaviar har været utført, som det synes med mindre godt resultat. Likesaa har forsøk været gjort med rognens anvendelse som agn ved sardinfisket. Forsøk foretat i Frankrike ved sekretæren synes at love godt.

Diverse.

Stormvarsler. Selskapet har fortsat sit arbeide for indførelsen av et ensartet stormsignalsystem i landet. Paa de fleste steder er denne sak nu ordnet.

Utstillinger. Den anden nordiske baatmotorutstilling avholdtes i Bergen sommeren 1907. Til fiskeriutstillingerne i Trondhjem i 1908 og i Kragerø 1909 sendte selskapet en kollektivsamling av redskaper m. v. fra Bergens fiskerimuseum.

Norsk fiskeritidende. Statsbevilgningen har i de senere aar kunnet reduceres til kr. 6 400. Oplaget har været i stadig stigende. Separatavtryk er tat av en flerhet av artikler.

Norsk fiskeralmanak har været utgit med et gjennemsnitlig statsbidrag av kr. 300 aarlig og har indeholdt artikler om almindelig brukt maal og vegt i fiskerierne, told paa fiskevarer i forskjellige land, fiskerioverenskomster, love for fiskerierne paa Island, navigationskurser for fiskere, fiskerskole m. v.

Museet. Til museet har Bergens samlag for brændevinshandel og Bergens sparebank aarlig bevilget tilsammen ca. kr. 1 800. Som tidligere har det været godt besøkt.

Biblioteket vokser stadig, dels ved indkjøp, dels ved gaver og dels ved bytte.

Statsbidraget har variert mellem kr. 11—12 000 aarlig.

Bergens haandverkerforening og Bergens haandverks- og industriforening sluttet sig i 1906 sammen under navn av

Bergens haandverks- og industriforening.

Efter aarsberetningerne hitsættes følgende oplysninger:

Foreningen har etablert sig med en særskilt avdeling for haandverk og en for industri.

Haandverkeravdelingen omfattet ved utgangen av 1910 14 faggrupper.

Der har inden avdelingen været utfoldet en livlig virksomhet til varetagelse av haandverkets interesser. Uttalelse har været avgit om nye lovforslag, ordningen av de tekniske mellemskoler, indførelse av mesterprøver, spørsmaal om fremme av tilgangen av lærlinger til haandverket m. v.

Industriavdelingens virksomhet har væsentlig omfattet drøftelse og besvarelse av indkomne skrivelser fra den Kongelige Norske Regjering, Bergens magistrat, offentlige institutioner og foreninger. Der har været avgit uttalelse om flere lovforslag, saaledes: fabriktilsynsloven, lov om tvungen mægling i arbeidstvistigheter,

Inden fællesforeningen har der forøvrig været drøftet en række spørsmaal baade av speciel og mere almen interesse. Foredrag har været avholdt om forskjellige emner: Den nye skattelov, kontrol mot byggesvindel og kontrol med nybyg, koncessionslovene, bolignøden i Bergen m. v.

Resolutioner har været fattet og er blit indsendt til vedkommende myndigheter.

Bergens permanente haandverks- og industriutstilling har ogsaa i dette femaar hat jevn fremgang.

Foreningens industriutlodninger har været fortsat under stor tilslutning av presse og publikum.

Foreningen optok i 1907 arbeidet for oprettelse av en kunsthaandverksskole med det resultat, at en saadan kunde begynde sin virksomhet høsten 1909. Til montering og 2 aars drift hadde Bergens skillingsbank bevilget kr. 3 000.

Aldershjemmets beholdning er steget fra kr. 28 992.47 til kr. 39 939.15.

Understøttelseskassens fond, der ved begyndelsen av 1905 utgjorde kr. 113 461.51, var ved utgangen av 1910 steget til kr. 115 554.54.

I femaarsperioden har foreningen faat et nyt legat, nemlig kunstdreier Hans T. Angells legat paa kr. 16 000 til fordel for trængende enker av haandverksstanden med mindreaarige barn.

Av skolefondet, der ved femaarsperiodens begyndelse utgjorde kr. 5 729.02 og ved sammes utgang kr. 6 011.91, har der gjennemsnitlig været utdelt 400 kr. aarlig som bidrag til skolepenger for trængende haandverkeres barn.

Medlemsantallet, som ved femaarets begyndelse var 409, var ved dets utgang steget til 491.

Bergens skipperforening.

Bestyrelsens beretning er saalydende:

Bergens skipperforenings virksomhet i femaaret 1906—1910 har gaat i samme spor som i det tidligere femaar. Medlemsantallet var ved utgangen av 1910 ca. 300 mot 349 ved utgangen av 1905.

Foreningens understøttelseskasse har hvert aar utdelt ca. 800 kr. til trængende medlemmer og disses efterlatte.

Assuranseindretningen for sjøfolks tøi har i femaaret forsikret:

1906	paa	1 552	policer kr.	263 300
1907	-	1 558	— -	265 500
1908	-	1 084	— -	194 350
1909	-	1 390	— -	236 500
1910	-	1 203	— -	204 950

og har i samme aar utbetalt skadeserstatninger til beløp kr. 4 253, kr. 5 948, kr. 4 935.50, kr. 5 631 og kr. 3053.

Indretningens formue utgjorde pr. 31 december 1910 kr. 101 170.18.

Foreningen har sin egen eiendom Smaastrandgaten 8. Foreningslivet har artet sig som før med regelmæssige foredrags- og diskussionsmøter, i forbindelse med klubliv.

Kontingenten er kr. 10 pr. aar. Til avishold anvendes ca. 200 kr. pr. aar.

Bergens arbeiderforening.

Foreningen har i femaaret fortsat sin virksomhet som tidligere. Medlemsantallet, som pr. 1 januar 1906 var 1 360, utgjorde pr. 31 december 1910 1 144.

Foreningens formue er steget fra kr. 288 829.94 pr. 1 januar 1906 til kr. 301 136.90 pr. 31 december 1910.

Bergens handelsforening.

Foreningens beretning for femaaret 1906—1910 er saalydende:

Foreningens medlemsantal, som ved utgangen av 1905 var 321, var ved utgangen av 1910 steget til 345.

I maanederne januar—april og september—december har foreningsmøter jevnlig været avholdt én gang maanedlig. Foruten referat av bestyrelsens og komiteernes virksomhet har der været avholdt foredrag og diskussioner om en række saker av kommerciel og social interesse.

Bestyrelsen og de 4 faste komiteer har behandlet en stor mængde saker av interesse for handelsstanden og har til myndigheterne avgit uttalelser og betænkninger angaaende spørsmaal, der er foreningen forelagt. Endvidere har man avgit responsa om handelssedvaner til bruk under retssaker, likesom foreningens voldgiftsret har avgjort endel tvistemaal.

Foruten de fire faste komiteer har særskilte komiteer været nedsat til behandling av specielle spørsmaal. Saaledes nedsatte foreningen i 1909 en alsidig sammensat komite til at behandle spørsmaalet om utvidelse av toldbodkaierne og endel dermed sammenhængende spørsmaal.

Foreningen tok i 1906 initiativet til oprettelse av en permanent komite til varetagelse av Bergens og begge Bergenhus-amternes kommunikationsinteresser Komiteen, der optrær helt selvstændig og har sin egen sekretær, bestaar av 12 mand, hvorav 2 representanter fra hver av amterne.

Som garantist for Bergens handelsgymnasium har foreningen i 1910 dækket et underskud ved skolen paa vel 4 600 kr.

Ved utstillingen i Milano 1906 og fiskeriutstillingen i Trondhjem 1908 tok foreningen initiativet til deltagelse fra Bergen, likesom foreningen ogsaa bidrog til denne deltagelse.

Som supplement hertil indtages beretning fra

Kommunikationskomiteen for Bergen og de bergenhusiske amter.

Kommunikationskomiteen for Bergen og de bergenhusiske amter blev nedsat i december 1906 efter initiativ fra Bergens handelsforening. Deres opgave er at vareta Bergens og Bergenhus-amternes kommunikationsinteresser.

Komiteen, der har fast ansat sekretær, bestaar av 12 medlemmer, hvorav 2 repræsentanter fra hver av amterne, og et medlem opnævnt av Bergens kommune og et av ingeniør- og arkitektforeningen.

Komiteen har aarligvis avgit betænkninger om en hel række saker, som dels har været den forelagt av de offentlige myndigheter, og som den dels selv har tat initiativet til.

Komiteens utgifter dækkes av kommunen med $^2/_3$ og av børsen med $^1/_3$.

Bergens rederiforening

har ifølge aarsberetningerne fortsat sin virksomhet som før. Der har været drøftet alle aktuelle spørsmaal paa skibsfartens omraade og saker av interesse for skibsfarten. Gjennem trykte cirkulærer er medlemmernes opmerksomhet henledet paa vigtigere saker, likesom brochurer om skibsfartlige spørsmaal har været utdelt ombord i skibene.

Bergens kreds av Norges rederforbund konstituertes 12 november 1909. Man valgte rederiforeningens bestyrelse med suppleanter til kredsens bestyrelse med suppleanter — med funktionstid som rederiforeningens bestyrelse.

Kontingenten til rederforbundet er 1 øre pr. bruttoregisterton. Av hensyn til denne kontingent er tonnageavgiften til rederiforeningen nedsat fra 2 til 1 øre pr. ton.

Den 31 december 1905 var i foreningen indmeldt 180 dampskibe med en samlet brutto-registertonnage av 278 550 ton. Det personlige medlemsantal var 69. Ved utgangen av 1909 var antallet henholdsvis 194 dampskibe med 339 546 ton og 88 medlemmer. Ved utgangen av 1910 var medlemsantallet 93; men antallet av indmeldte skibe samt tonnage kan ikke opgives, da tonnageavgift dette aar ikke blev opkrævet.

Haandverkssvendenes forening.

Bestyrelsen har avgit følgende beretning:

Foreningens formaal er at fremme almengavnlig oplysning, teknisk utdannelse og god borgerlig samfundsaand blandt dens medlemmer, samt at arbeide for og verne om haandverks og industriarbeidernes økonomiske og sociale interesser.

Dette formaal søker foreningen at opnaa ved foredrag og diskussioner samt ved anskaffelse av blade, tidsskrifter, bøker og industrielle tegninger og ved kurser i forskjellige fag.

Ved fagforeninger med formaalet: sine medlemmers intellektuelle og materielle fremgang. Ved arbeide for saker og spørsmaal, der tjener til fremme av medlemmernes økonomiske og sociale interesser.

Ved gjennem en syke- og dødlade at gi medlemmer anledning til at sikre sig gjensidig understøttelse ved sygdom og død. Ved vedlikeholdelse av en understøttelseskasse for haandverkssvender og deres efterlatte samt oprettelse av aldershjem. Ved vedlikeholdelse av en sangforening.

Medlemsantallet var ved femaarets begyndelse ca. 550 og er nu ca. 800.

Aldershjemmets fond er ved forskjellige arrangements og mindre tilskud av medlemmer, steget til et beløp av ca. 87 000 kr. Understøttelseskassen for trængende haandverksvender eller deres efterlatte har nu en kapital av ca. 13 000 kr., hvorav $^2/_3$ av renterne utdeles aarlig.

Sangforeningen har været i uavbrutt virksomhet og har til forskjellige tider arran-

gert underholdning for medlemmerne. Syke- og dødladen har efter sit formaal været en god støtte for dens medlemmer. Læseværelset er stadig aapent, og de fleste av landets dagsaviser forefindes, likesom tidsskrifter og fagblade. Biblioteket har ca. 1 500 bind og har hat sin læsekreds. Styret har hvert aar sammen med haandverk- og industriforeningens direktion indstillet til de av Staten bevilgede stipendier til haandverkere.

Likeledes var styret repræsentert ved den forrige aar nedsatte bolignødskomite. Hvert aar avholder foreningen juletræfest for medlemmers barn i et antal av mellem 4 à 500.

I det hele kan man sige, at foreningen har gaat jevnt fremover, likesom forholdet blandt dens medlemmer har været godt.

Foreningen kunde sidstleden 10 juni feire sin 34-aarige stiftelsesdag.

Bergens totalavholdsforening

har fortsat sin virksomhet som tidligere. Medlemsantallet var ved begyndelsen av femaaret 325 voksne og 160 barn. Medlemsantallet ved femaarets utgang har man ikke kunnet erholde opgave over. Foreningens indtægter og utgifter har stillet sig saaledes:

Aar.	Indtægt.	Utgift.
	Kr.	Kr.
1906	4 487.71	3 509.96
1907	4 229.14	3 805.44
1908	3 890.45	3 568.70
1909	4 137.39	3 566.94
1910	4 449.95	3 378.23

Bergens nye totalavholdsforening.

Bestyrelsens beretning er saalydende:

Foreningens medlemsantal var:

31	december	1906	306
31	—	1907	260
31	—	1908	321
31	—	1909	235
31	—	1910	223

Aar.	Foreningens	
	indtægt.	utgift.
	Kr.	Kr.
1906	1 464	1 444
1907	2 140	1 921
1908	1 869	1 645
1909	1 421	1 343
1910	1 450	1 316

Inden foreningen virker for tiden:
1 kvindeforening og 1 barneforening.
Eiendommen, hvori foreningen har sin virksomhet, eies av Bergens Privatbank og administreres ved en av foreningen valgt bestyrelse.

Bergens distriktsloge I. O. G. T.

Beretning mangler.

Aktieselskapet til opførelse av arbeiderboliger i Bergen.

Bestyrelsen har meddelt følgende:

I anledning av magistratens skrivelse tillater man sig herved at oplyse, at «Aktieselskapet til opførelse av arbeiderboliger i Bergen» fra 1 april 1909 raader over en fuldt indbetalt aktiekapital stor 11 200 kr. fordelt paa 28 144 aktier à 40 kr.

Det statutmæssige utbytte 4 pct. er betalt aktionærerne i de sidste 5 aar.

Selskapets 6 bygninger A, B, C, D, E, F er beliggende i Henrik Wergelandsgate nr. 17 paa en grund, der grænser til Henrik Wergelandsgate, Arbeidergaten og Skolegaten.

Den samlede brandtakst utgjør 65 500 kr.

Bygningerne indeholder 60 familiebekvemmeligheter, der gjennemsnitlig har været bebodd av omkring 200 personer. Bekvemmeligheterne betales fra mikaeli 1909 med 72, 96, 104, 108, 112 og 116 kr. pr. aar efter størrelsen, tilsammen 6 032 kr.

Selskapet har tillike en aarlig indtægt av kr. 56.41 i grundleie.

Foreningen til forsømte og forvildede barns redning.

Bestyrelsen har avgit følgende beretning:

Som navnet viser, er det foreningens opgave at anta sig forsømte og forvildede barn fra Bergens by, idet man søker at anbringe dem hos forstandige og kristeligsindede pleieforældre paa landet, forat de der under roligere og enklere forhold og under forstandig tilsyn fra sine pleieforældres side kan opdrages til bra og nyttige medlemmer av samfundet. Utviklingen har dog gaat i den retning, at foreningen i de senere aar næsten udelukkende arbeider med «forsømte» barn, da vergeraadet tar sig av barn, som maa betegnes som «forvildede» og trænger anstaltbehandling.

Mange av de barn, foreningen har antat sig, har i de nye forhold gjort god fremgang og opført sig til sine pleieforældres og læreres tilfredshet.

Foreningen drager omsorg for barnene til deres konfirmation. Den betaler som regel for hvert barn kr. 80 det første aar, siden kr. 90 pr. aar. I enkelte tilfælde har man betalt kr. 100 pr. aar.

Antallet av de barn, som foreningen tok sig av i femaaret, stiller sig saaledes for de forskjellige aar:

i 1906	35
- 1907	32
- 1908	23
- 1909	28
- 1910	27

Samlaget har støttet foreningen med et aarlig bidrag av kr. 1 000. Av sparebanken erholdt man i 1906 og 1907 kr. 800, i 1908 kr. 600, i 1909 kr. 300, i 1910 kr. 800. Foreningens øvrige indtægter bestaar i medlemskontingent, som i 1910 beløp sig til kr. 86, og i renter av foreningens i pantobligationer utestaaende kapital. Dennes størrelse er f. t. kr. 11 600. Foreningen eier desuten et fond, hvortil samlaget i sin tid bidrog med kr. 20 000. Foreningen har endnu ikke tilladelse til at benytte renterne av dette fond, som ved slutningen av femaaret var steget til kr. 40 112.

Barnehjemmet «Anna Jebsens minde»

har avgit følgende beretning:

I løpet av femaaret 1906—1910 er der av barnehjemmet utgaat 17 barn. Av disse indgik for sin videre utdannelses skyld 9 stykker i vernehjemmet, 2 er død, 1 utvist, de øvrige fik tjenester ute i byen.

I samme tidsrum optoges 13 barn.

Gjennemsnitstallet av barn, der har været i hjemmet, har været 25 pr. aar.

De aarlige utgifter har i femaaret gjennemsnitlig været kr. 8 580.

Kapitalfondet, der i 1906 var kr. 150 755.42, var ved utgangen av 1910 kr. 154 955.42.

Reservefondet, der i 1906 var kr. 4 165.18, var derimot ved utgangen av 1910 kun kr. 958.03; men derved er at bemerke, at kr. 3 700 er overført fra reservefondet til kapitalfondet, som desuten er forøket ved en gave av 500 kr.

Hjemmets opgave er at skaffe forældreløse pikebarn, eller pikebarn, hvor forholdene i deres hjem er saadanne, at de kan betragtes som forældreløse, et godt hjem, en omhyggelig opdragelse i kristelig aand og at utdanne dem til dygtige, velopdragne tjenere. Ledes av en bestyrerinde.

Bestyrelsen bestaar for tiden av 7 damer og 6 herrer.

Bergens barneasyl.

Bestyrelsen har meddelt følgende:

Det gjennemsnitlige antal barn har været 120 pr. aar, av hvilke 2/3 piker i alderen fra 3 til 13 aar; 1/3 gutter av samme alder. Sundhetstilstanden har været udmerket god, med undtagelse av sidste vinter, da en difteriepidemi grasserte noksaa sterkt, dog slik, at lægen ikke fandt det nødvendig at indstille virksomheten. 3 barn døde.

Av barnene besøker de, der er i alderen fra 7 aar og opover, folkeskolen. Antallet av disse har gjennemsnitlig været 20. De kommer til asylet den halve dag, hvor de undervises i haandarbeider: søm og strikning. Forøvrig beskjæftiges barnene ifølge sin alder med lek, tegning, sang o. s. v. Skolen besøkes gjennemsnitlig av 24 barn i alderen 6—7 1/2 aar. Undervisningen for disse svarer til 1ste klasse i folkeskolen; desuten faar barn, hvor det viser sig nødvendig, hjælp med sit arbeide til folkeskolen. Formiddagen benyttes til læsning, regning og skrivning, eftermiddagen til haandarbeider. Undervisningstiden er 4 timer daglig. Alle barnene faar 2 maaltider mat om dagen. Stiftelsesdagen 1 november beklædes barnene med nyt tøi, som besørges indkjøpt og sydd, dels av en damekomite, dels av barnene selv. At dette er til stor nytte og glæde baade for forældre og barn, har vi mange beviser for.

Personalet bestaar av bestyrerinde, 2 lærerinder, pedelkone og pike.

Bergens guttehjem.

Paa grundlag av hjemmets aarsberetninger hitsættes følgende:

Som nævnt i forrige femaarsberetning tilflyttet guttehjemmet i 1905 ny eiendom paa Garnes i Haus. Stedet har vist sig at være særdeles heldig for guttehjemmets formaal.

I 1906 blev der ved akkordarbeide opbrutt ca. 23 maal jord, væsentlig myr, og lagt ca. 3 678 m. stengrøft. I aarene 1907—1910 er der ved gutternes hjælp opbrutt vel 3 maal og lagt ca. 900 m. stengrøft. Under opdyrkningsarbeidet støtte man ret som det var paa ekestammer av betydelig størrelse.

Værdien av avlingen er for aarene 1907—1910 angit til henholdsvis ca. kr. 1 152, kr. 1 506, kr. 1 500, kr. 1 457.

Baatnøst og uthusbygning er opført, og endel nye veier er lagt.

Undervisningen har været ordnet som før med 3 opadstigende klasser med almindelige skolefag, omtrent som byfolkeskolen. Skolen holdes fra 8—12. Om eftermiddagen undervises i forskjellig haandarbeide eller utearbeide, naar veiret tillater det.

Gutternes arbeide forøvrig bestaar væsentlig i at holde de fleste av dem benyttede rum i orden, sage og kløve ved o. l.

Gutternes forhold har i det hele tat været tilfredsstillende, tiltrods for at ikke faa av de optagne nærmest egnet sig for skolehjem.

Sundhetstilstanden har været meget god den hele tid.

Utskrevne og optagne gutter. I hjemmet hadde i 1906 48 gutter plads. I aarene 1907—1910 optoges tilsammen 27 gutter. I samme tid blev 14 utskrevet, hvorefter antallet av gutter paa hjemmet i 1910 utgjorde 61.

De aarlige utgifter har i femaaret gjennemsnitlig været ca. kr. 10 400.

Guttehjemmet eide ved femaarets begyndelse kr. 189 205.66 (herav eiendommen paa Garnes kr. 114 011.65 ÷ laan kr. 49 305.99 = kr. 64 705.66).

Ved femaarets utgang utgjorde kapitalfondet kr. 193 214.94.

Det Sudmann'ske barnehjem.

Bestyrelsen har avgit følgende beretning:

Barnehjemmet, hvis opgave det er at opfostre og opdrage fattige i Bergen fødte pikebarn til brave og duelige tjenestepiker, har i femaaret 1906—1910 fortsat sin virksomhet i samme spor som tidligere. Gjennemsnitlig har der været 25 barn om aaret i barnehjemmet. Alle, paa fire nær, er forældreløse eller faderløse eller moderløse. De gaar alle i Sandvikens folkeskole. Foruten med lekselæsning og lek er de i hjemmet beskjæftiget med haandarbeide, opvask og rengjøring, opvartning, kul- og vedbæring, samt for de større barns vedkommende med klævask, rulling og strykning. Vaar og sommer er de med i arbeidet i have og paa potetesaker.

For at dygtiggjøre sig til sin kommende gjerning som tjenestepiker forblir barnene i almindelighet 1 à 1 1/2 aar i hjemmet efter endt skolegang, idet de deltar i matlagning og alt andet huslig arbeide, likesom de ogsaa besøker de kurser i matstel, som «Friundervisning for kvinder» har latt avholde paa Sandvikens skole.

I 1909 var det første gang, at to av barnene forlot hjemmet, idet de tok ut som

tjenestepiker. I 1910 gik 5 ut; ogsaa disse har faat tjeneste. Alle besøker hjemmet jevnlig paa sine frisøndage og ellers i uken ogsaa, hvad der synes at vidne om, at de føler sig knyttet til hjemmet og betragter det som sit egentlige hjem.

Sundhetstilstanden har i det hele været meget god. Barnenes tænder har to ganger aarlig været efterset av tandlæge frk. J. v. d. Lippe.

For omtrent halvdelen av barnene betaler Bergens fattigstyre 72 kr. aarlig; for 3 betales av andre; resten underholdes helt av legatkapitalens renter, som ogsaa dækker barnehjemmets øvrige utgifter. Stiftelsen eier nemlig foruten eiendommen «Uren», bygningerne dersteds og inventaret en legatkapital paa omtrent 159 000 kr., som henstaar paa godt pant i eiendomme her i byen. Endel av denne kapitals renter tillægges aarlig kapitalen, forat denne engang i fremtiden kan bli saa stor, at der i hjemmet kan bli optat det antal barn, hvortil bygningen gir rum, nemlig 40. Ved utgangen av 1910 var der 24 barn i hjemmet.

Hjemmets indtægter og utgifter dreier sig med det nuværende antal barn omkring 8 500 kr.

Bergens spædbarnehjem

har i femaarsperioden gjennemsnitlig hat et daglig belæg av 12—13 barn. Hjemmets opgave er at overta pleien for saadanne spædbarn, hvis forældre ved død, sygdom eller fattigdom for kortere eller længere tid er sat ut av stand til at gi dem den pleie, som barn i fremtrædende grad trænger i de første to leveaaar. Hjemmet har paa grund av sit knappe budget ikke paa langt nær kunnet tilfredsstille den store efterspørsel efter plads. Hjemmets indtægter er for en væsentlig del frivillige gaver. For hvert barn har været betalt kr. 10 pr. maaned. Bergens samlag for brændevinshandel har de sidste aar ydet en aarlig understøttelse av kr. 500. Det aarlige budget har gjennemsnitlig dreiet sig om ca. kr. 4 200. Pr. 31 december 1910 var hjemmets formue kr. 5 415.63.

«Barnekrybben».

Bestyrelsen har avgit følgende beretning:

«Barnekrybben», Øvre Korskirkesmug nr. 2, — aapen fra kl. 7 morgen til 8½ aften — har i tidsrummet 1906—1910 fortsat sit arbeide paa samme maate og i samme øiemed som i forrige femaarsberetning.

Den mottar — i dagspleie — arbeidsklassens barn fra 14 dage gamle til 5-aarsalderen. Hensigten er at hjælpe mødre med spædbarn adgang til arbeide, og samtidig hjælpe dem til at faa arbeide.

For hvert barn betales ved avhentningen 10—15 øre pr. dag efter morens dagsfortjeneste. En del fripladser blir indrømmet. Barnekrybben har i perioden 1906—1910 optat som tjenestepiker 6 ugifte mødre med barn — efter første gangs fald — fra kommunens fattigvæsen og hjulpet dem til selvstændig eksistens, før de har forlatt krybben. Det sidste aar har vi optat en forældreløs pike i konfirmationsalderen, utsat av Bergens fattigvæsen, og opdraget hende til barnepike.

Samtlige 7 kvinder er straks ved optagelsen i krybben strøket som fattigunderstøttede.

Barnenes antal har gjennemsnitlig været 258 pr. aar.

* * *

Gjennemsnitlig aarlig utgift	kr.	2 350
Faste aarlige bidrag.....	kr.	1 700
Gjennemsnitlig aarlig indtægt av barnene.....	-	254
	kr.	1 954

Underbalansen har været dækket ved indsamling av mindre gaver ved bestyrelsens damer.

Frelsesarmeens barnekrybbe.

fortsatte sin tidligere virksomhet med at motta smaabarn til forpleining om dagen, mens mødre, som av en eller anden grund er henvist til selv at ernære sig og sine, kunde gaa ut i dagarbeide.

I forbindelse med barnekrybben aapnedes i 1908 barneherberge, hvor barn fra nogen maaneder til 10 aar har hat midlertidig hjem, mens moren paa grund av sygdom eller andre aarsaker har været ute av stand at yde den nødvendige pleie.

I tidsrummet 1906—1910 er 23 061 barn pleiet i barnekrybben. I aarene 1908—1910 forpleiedes 42 forskjellige barn for længere eller kortere tid i barneherberget.

I 1902 overlot kommunen barnekrybben frie beboelsesrum i sin eiendom Nøstegaten 30. I 1903 bevilget Bergens brændevinssamlag kr. 500 til frelsesarmeens sociale arbeide, og kr. 300 av dette beløp anvendtes til barnekrybben. Et lignende beløp er hvert aar siden ydet arbeidet, naar undtages i 1910, da beløpet blev forhøiet til kr. 700.

Foruten dette bidrag og det frie hus opholdes krybben kun ved private bidrag, som slumsøstrene indsamler, og ved salg av kvartalsskriftet «Faklen». Mødrene betaler kr. 1 pr. uke for hvert barn, og barnet faar i krybben fuld kost, renslighet og tilsyn.

Indbetalt for barn er kr. 3 912.79. Totalutgifterne beløper sig til kr. 10 686.91, og underskuddet kr. 6 774.12 er dækket av frivillige gaver og tilskud fra frelsesarmeens slumstation, som arbeider i forbindelse med barnekrybben.

Bergens indremission

har efter aarsberetningerne fortsat sit virke som før med møter og sykebesøk i Bergen og tilstøtende distrikter.

Aarsutgifterne til emissærlønninger, husleie m. v. har i gjennemsnit utgjort ca. kr. 9 200.

I indremissionens søndagsskole har arbeidet ca. 100 lærere og lærerinder. Barneantallet, som i femaarsperiodens første aar utgjorde mere end 3 000, er i de senere aar gaat tilbake, nemlig til 2 445 i 1909 og 2 689 i 1910. Grunden hertil antages væsentlig at skyldes den knappe tilgang paa skikkede lærerkræfter. Der er i de sidste aar en bemerkelsesværdig nedgang i antallet av gutter, som søker søndagsskolen.

Indremissionens rednings- og arbeidshjem for mænd begyndte sin virksomhet i december 1906. Der har været optat 310 mænd paa hjemmet med tilsammen 12 640 forpleiningsdage. Desuten er der mange, som har faat en øieblikkelig hjælp til mat og nattelosji. De, som kommer til os, eller som vi træffer paa, og som er villig at gaa ind under hjemmets kontrol, søker vi først at sysselsætte her paa hjemmet for saa senere at faa dem i arbeide ute i byen. De, som saaledes viser sig arbeidsvillige og vil holde sig fra drik, faar fremdeles bo paa hjemmet, men maa da betale for sit ophold.

Foreningen til evangeliets forkyndelse for skandinaviske sjømænd i fremmede havner. (Den norske sjømandsmission).

Foreningens hovedstyre har avgit følgende beretning:

Foreningen har i sidst forløpne femaar øvet sin virksomhet i de samme havner som før, kun med enkelte forandringer, som vi her skal anføre:

Den siden november 1905 ved en uordinert arbeider underholdte forsøksvirksomhet i kinesiske havner blev paa grund av den sterke nedgang i skibsfarten allerede i 1907 nedlagt.

Den betydelig tiltagende trafik paa La Plata-havnene foranlediget, at virksomheten i Buenos Aires i 1906 blev gjenoptat i fuld utstrækning med prest og assistent.

I samme aar — 1906 — blev New-Orleans optat som selvstændig bistation til Pensacola (U. S.). Den betjenes av en uordinert arbeider.

Juli maaned 1907 blev en forsøksvirksomhet sat igang i Hamburg. Fra begyndelsen av 1909 gik denne over til at være fast station med betjening av prest og assistent.

Vaaren 1908 begyndtes forsøksvirksomhet ved uordinerte arbeidere i Bordeaux (Frankrike) og Sidney (Kanada), henholdsvis under Håvre og New-York stationer. Paa det første sted vil det antagelig bli fast virksomhet, mens forsøksvirksomheten i Sidney rimeligvis i nærmeste fremtid vil bli nedlagt paa grund av nye lovbestemmelser, som hindrer kystfart med fremmede skibe.

Hertil skal vi føie, at vor forening i sommermaanedene 1906, 1907 og 1908 har underholdt en virksomhet blandt de til Island kommende tusener av norske sjøfolk og fiskere. Arbeidet har været drevet av en av foreningens faste emissærer.

Ved avslutningen av femaaret øvet saaledes vor forening en virksomhet i nedenfor nævnte ca. 40 havnesteder i fremmede land med 12 prester og 24 uordinerte assistenter eller vaktmestre med 15 sjømandskirker og henved 30 læseværelser:

I skotske havner (oprettet 1865): Leith med bistationer i Glasgow, Greenock, Boness, Grangemouth, Alloa, Methil og Burntisland.

North Shields, England (oprettet 1865) med bistationer i Blyth, Tyne Dock og Sunderland.

Antwerpen, Belgien (oprettet 1865) med Gent og Ostende.

Cardiff, England (oprettet 1866) med bistationer i Barry, Newport, Swansea og Bristol.
London, England (oprettet 1868).
Hâvre, Frankrike (oprettet 1875) med Rouen, Bordeaux, Honfleur og Dieppe.
Rotterdam, Holland (oprettet 1876) med Amsterdam og Nieuwediep.
Pensacola, N. Amerika (oprettet 1876) med Mobile (hvor sjømandspresten f. t bor) og New Orleans.
New-York, N. Amerika (oprettet 1878) med Philadelphia og Sidney (Kanada).
Buenos Aires, Argentina, S. Amerika (oprettet 1883) med Rosario og Montevideo.
Hamburg, Tyskland (oprettet i 1908).

Av virksomheter i forbindelse med vor forening nævnes:
Kotka (Finland).
Durban (Natal, Afrika).
Galatz (Rumænien).

Foreningens organisation herhjemme bestaar som før av 13 kredser, der om spænder det hele land. Indenfor de forskjellige kredser findes et antal avdelinger, som tilsammen utgjør:

i 1906	415	avdelinger.
1907	466	—
1908	473	—
- 1909	504	—
- 1910	555	—

Foreningens indtægter (beholdningen fra foregaaende aar ikke medregnet) utgjorde:

1906	kr.	154 209.04
1907	-	137 749.90
1908	-	141 151.34
1909		158 491.87
1910		175 660.83

Det bemerkes, at den hele indtægt er indkommet udelukkende ved frivillige bidrag.

Foreningens utgifter utgjorde:

1906	kr.	133 220.91
1907	-	128 848.70
1908	-	157 015.24
1909	-	166 286.97
1910	-	159 790.01

Beholdningen utgjorde:

pr. 1 april 1907	kr.	164 276.63
- 1 - 1908	-	173 177.83
1 - 1909	-	164 578.00
1 - 1910	-	156 782.90
1 1911	-	172 653.72

Foreningens organ «Bud og Hilsen» har i femaaret hat ca. 8 000 abonnenter og været trykt i 8 000—8 800 eksemplarer.

Til hjemsendelse og opbevaring av sjømænds opsparte hyre har foreningens arbeidere mottat:

i 1906	kr.	972 958.45
- 1907	-	1 167 905.03
- 1908	-	957 824.66
- 1909	-	925 928.96
- 1910	-	1 009 602.14

Stiftelsen for ugifte fruentimmer.

Stiftelsens formue er steget fra kr. 226 410.07 til kr. 264 130.91. Av stigningen hitrører kr. 30 505.86 fra gaver og testamentariske dispositioner.

Stiftelsens øvrige indtægter utgjorde gjennemsnitlig kr. 11 891.55 aarlig og dens utgifter likeledes kr. 10 488.55.

Understøttelsesforeningen for ældre tjenere av kvindekjønnet.

Som i forrige femaarsberetning meddelt utgjorde foreningens grundfond ved utgangen av 1905 kr. 59 337.77.

Virksomheten har senere været fortsat i samme utstrækning som tidligere. Livrenternes antal er fremdeles 40 à 80 kr. om aaret. Grundfondet er med tillæg av den halve aarskontingent og en legatorisk gave paa 1 000 kr., samt ved at kr. 3 750 er overført fra driftsfondet, ved utgangen av 1910 steget til kr. 65 030.77, som er utlaant mot pant i faste eiendomme. Den aarlige kontingent har gjennemsnitlig andraget til ca. 500 kr. I 1910 er medlemsantallet gaat ned til 125, og da det aarlige bidrag av 300 kr., som «Det nyttige Selskab» i mange aar har ydet foreningen, ophørte i 1909, har aarsindtægten været adskillig mindre de sidste aar. Av Chr. Rogges legat faar foreningen aarlig 180 kr.

Hædrende gaver, bestaaende av en sølvske, er i femaaret tildelt 60 tjenestepiker.

«Foreningen til fattige barselkoners understøttelse»

har ved hjælp av sparebankens bidrag i femaaret 1906—1910, stort kr. 2 100 — henholdsvis kr. 500, kr. 500, kr. 400, kr. 200, kr. 500, — der blev ydet paa betingelse av, at der paa anden maate skaffedes tilveie lignende beløp, fortsat sin virksomhet.

Den har i femaaret hjulpet ialt 339 koner med mat og klær.

Mødrehjemmet (hjem for ugifte mødre og deres barn)

har fortsat sin virksomhet omtrent uforandret siden sidste femaarsberetning.

Hjemmet utvidet driften vaaren 1909, idet der blev oprettet egen barneavdeling, hvor mødrene, naar de forlater hjemmet, kan faa anbragt sine barn til barnets fyldte 3dje aar. Der har været 16 barn i disse $1^1/_2$ aar.

Hjemmet har fra 31 december 1905 til 31 december 1910 huset 111 mødre med barn. I disse 5 aar har mødrene betalt kr. 8 063.22, kommunen de 4 sidste aar bidraget med kr. 2 000, Staten de sidste $1^1/_2$ aar med kr. 2 500. For barnene paa barneavdeling er indbetalt kr. 1 610, idet mødrene betaler $^1/_3$ og fattigvæsenet eller barnefaren $^2/_3$. Resten av indtægterne kr. 7 352.21 er indkommet ved frivillige gaver og utlodninger. Tilsammen kr. 21 525.43. Utgifterne har været kr. 20 831.78.

Bergens gamlehjem,

hvis formaal er at anta sig enlige gamle av begge kjøn og gamle egtepar, som paa grund av svakhet og hjælpeløshet vanskelig kan klare sig selv, har fortsat sin virksomhet som tidligere. I det nye hjem, Klostret nr. 1, har der været et belæg av ca. 50 gamle. Hjemmet hadde i 1910 1 bestyrerinde, 3 diakonisser og 5 piker.

Klostret nr. 1 kostet fuldt færdig i 1903 kr. 79 676.83. Herav var der til 1910 avbetalt kr. 40 676.83.

Pr. 30 september 1910 hadde stiftelsen en beholden formue av kr. 51 048.76 (dens avbetalinger paa hjemmet indbefattet).

Sjømandshuset.

Sjømandshusets virksomhet i femaarsperioden 1906—1910 har været den sedvanlige og huset har stadig hat fuldt belæg.

I den almindelige avdeling haves 130, i skipper-, styrmands- og maskinistavdelingen 46, tilsammen 176 personer.

Sjømandshusets kapital er i femaaret vokset fra kr. 318 659 til kr. 663 722. Av tilveksten utgjør kr. 250 000 værdien av eiendommen Haugeveien nr. 35 a, som ifølge paalæg nu er opført i kapitalbeholdningen.

Stiftelsens indtægter og utgifter i 1910 utgjør henholdsvis kr. 49 600 og kr. 31 168.

Ved høiesteretsdom av 19 februar 1908 blev sjømandshuset kjendt berettiget til en av Bergens havnestyre opkrævet avgift kr. 600 aarlig av Georgernes verft og havnestyret derfor bl. a. tilpligtet at utbetale sjømandshuset kr. 12 000, som det hadde oppebaaret indtil saksanlægget i 1901.

Til bedste for sjømandshuset eller dets lemmer er i femaarsperioden oprettet:

1. Skibsfører Hans Reinertsens legat, stort kr. 1 000.
2. Lars Jacobsens og hustrus legat, stort kr. 5 000, i henhold til testamente av 27 juni 1904 med kodicil av 31 juli 1909.

Arbeidsstuen for barn paa Stølen

begyndte 1905. Den begyndte forsigtig og smaat. Efterhaanden har den i nogen grad kunnet utvide sit arbeide. I 1906 hadde den en indtægt av kr. 720 og en utgift av kr. 683. Sidste aar, høsten 1910 til høsten 1911, hadde arbeidsstuen en indtægt av kr. 1 210 og en utgift av kr. 1 486. Fra 1909 har den hat bidrag av samlaget, det første aar kr 200, de 2 sidste aar kr. 400. Av kommunen har den frit lokale, ikke lys og ved. De private bidrag utgjorde vinteren 1906—1907 kr. 638, men har ikke kunnet holdes paa denne høide. 1910—1911 utgjorde de kun kr. 342.

Sidste sommer bevilget formandskapet kr. 150, forat læreren ved arbeidsstuen, hr. folkeskolelærer Sverre Olsen, kunde delta i husflidsforeningens kursus i Kristiania til utdannelse av husflidslærere.

Arbeidsstuen har i de senere aar aarlig undervist ca. 200 gutter og piker. Barnene har været delt i 4 partier paa ca. 40 i hvert, 2 gutte- og 2 pikepartier. Arbeidsstuen holdes aapen 6 maaneder om aaret, 3 høst- og 3 vintermaaneder, 4 dage om uken. Hvert parti faar undervisning 2 dage ukentlig, hver av disse dage 2 timer; pikerne i eftermiddagstimer, gutterne i aftentimer. De fleste, men ikke alle barn, har deltat den hele vinter. I deres sted har da nye været tat ind.

Pikerne syr og lapper. Gutterne lærer at reparere sit skotøi og at lave børster, spaankurver til bæreksport, bastsko samt forskjellige sløidgjenstande. Desuten lærer de at reparere stolsæter av kurvfletning. Baade gutter og piker laver ogsaa mindre kurver av finere fletning samt forskjellige gjenstande i rafiaarbeide.

Søkningen til arbeidsstuen har den hele tid været meget god. Bestyrelsens formand er frk. Fanny Schnelle.

Domkirkens arbeidsstue for barn

begyndte sin virksomhet den 24 oktober 1910 i leiet lokale i Sjømandssamfundet, Vasker elven 1.

Høsten 1910 var arbeidsstuen besøkt av 26 gutter og 28 piker, fordelt paa 4 partier, med 4 timers ukentlig undervisning, 2 timer ad gangen for hvert parti, 8 formiddagstimer og 8 eftermiddagstimer. Hvert barn betaler 25 øre i indskrivningspenger og deltok da i undervisningen hele vinteren.

Barnenes alder var fra 9 til 14 aar.

Gutterne undervises i skomakeri, spaan- og rafiaarbeide, skofletning og mattefletning, pikerne i søm, stopning og lapning, strikning, spaan- og rafiaarbeide, hattefletning og skofletning. .

Arbeidsstuen for barn i Johanneskirkens sogn

blev sat igang 28 januar 1908. Den fik frit lokale i Johanneskirkens menighetshus, Fosswinckelsgate nr. 40 og overtok den derværende skomakerskole, som gik ind i arbeidsstuens drift mot at faa overlatt av menighetsforeningen det beløp, som medgik til denne.

Dette beløp blev fra januar 1910 nedsat til kr. 150 aarlig og vil formodentlig næste aar helt utgaa. Der betales for lys og brænde.

Med undtagelse af, at man sommeren 1909 av det østerrigske sangkor «Schubertbund» blev tilstillet kr. 273.50 som andel i overskud av dets konserter, har arbeidsstuen været drevet kun ved private bidrag, ca. kr. 400 aarlig.

Man har de to sidste aar maattet avholde tefester med utsalg av barnenes arbeider for at dække utgifterne.

Arbeidsstuens virksomhet har gaat jevnt fremad.

1908 viser en indtægt av kr. 1 252.37 og en utgift av kr. 858.79, i 1910 en indtægt av kr. 2 585.28 med en utgift av kr. 2 107.48.

At budgettet er steget til det dobbelte, har for endel sin grund i, at der det sidste aar har været drevet adskillig mer med hjemmearbeide ved siden av end de første aar.

I arbeidsstuen er der fri adgang for folkeskolens barn. Kun betales 25 øre i indmeldelsespenger hvert halvaar.

Den holdes aapen i maanederne september—mai.

Barnene undervises i partier, hvert parti 2 dage ukentlig.

Der er efter hvert oprettet flere partier, saa at skolen i jannar 1910 kunde ta ind 165 barn mot 100 i januar 1908.

Gutterne undervises i børstenbinderi, skomakeri, forskjellig slags hamp-, bast- og rørarbeide. Smaapikerne i søm, klipning, lapning, strikning samt forarbeidelse av alskens mindre kurver, dukkemøbler og lignende.

Arbeidsstuen bestyres av en lærerinde med fast løn, som har frivillige hjælpelærerinder under sig. Skomakerskolen har sin egen lærer.

Den frivillige kirkelige fattigpleie

har som i forrige periode indskrænket sin virksomhet til saadanne trængende, som ikke understøttes av det offentlige fattigvæsen.

De midler, hvormed den har virket, og som for en væsentlig del er indkommet gjennem kirkebøsserne, ved indsamlede og ellers ydede gaver, og som for endel har været renter av legater, der forvaltes av fattigpleien, har for efternævnte menigheter i gjennemsnit utgjort:

a)	i Domkirkens	sogn.....	kr.	3 300.82	aarlig.
b)	- Korskirkens	—	-	3 304.85	—
c)	- Nykirkens	—	-	3 556.96	—
d)	- Mariakirkens	—	-	1 626.30	—
e)	- Johanneskirken	—	-	4 150.00	—
f)	- Sandvikskirkens	—	-	2 219.94	—

Foruten syforeninger, som dels selv forarbeider klædningsstykker til utdeling blandt fattige, dels utdeler syarbeide til arbeidsløse kvinder, som da lønnes av foreningen, virker der inden de nævnte menigheter lappeskoler for barn (for piker: lapning og stopning av klær, for gutter: flikning og saaling av skotøi); i de fleste menigheter er derhos oprettet suppekjøkkener, hvorfra mat utdeles til de fattige.

I sykepleiens tjeneste virker der inden hver menighet en eller to diakonisser, i nogen menigheter ogsaa diakon.

Legater og stiftelser.

I femaaret er tilkommet:

1. Frk. Andrea Schrams legat, stort kr. 39 500. Renterne herav skal deles i 10 portioner, som blir at utdele til endel i fundasen nærmere angivne personer og efter deres død at anvendes:
   a) 5 portioner til hjælp for trængende, værdige ugifte kvinder eller enker av konditionert stand inden Bergens by.
   b) de øvrige 5 portioner til stipendier for ugifte, værdige trængende kvinder av Bergens by, der i en eller anden retning vil søke videre utdannelse end den, en almindelig god skoleutdannelse og hjemmet kan byde dem. Av disse skal 2 portioner sammenslaat til én anvendes til stipendium for en kvindelig studerende, der har avlagt den eksamen, der gir adgang til norsk universitet.

   Fundasen er stadfæstet ved kongelig resolution av 22 mai 1906.

2. Stiftsprovst David Christofer Frichs og hustru Emilie Frichs legat, stort kr. 2 000, hvis renter i 2 portioner paa høist kr. 40 hvert aars jul skal utdeles til uformuende syke i Korskirkens menighet i Bergen.

   Fundasen er stadfæstet ved kongelig resolution av 24 oktober 1906.

3. Børre og Nancy Giertsens legat for skogsaken paa Vestlandet, stort kr. 35 000. Renterne skal anvendes til praktisk-videnskabelige forsøk til skogsakens fremme, der utføres ved Bergens skogselskaps planteskole.

   Statutterne er stadfæstet ved kongelig resolution av 24 oktober 1906, jfr. Kirke departementets skrivelse av 18 mai 1912.

4. Dr. F. G. Gades patologisk-anatomiske laboratorium. Laboratoriet danner en offentlig stiftelse, der er tilknyttet Bergens sykehus. Stiftelsen bestyres av en direktion paa 3 medlemmer, nemlig: sykehusets direktør, en av Bergens lægeforening for 3 aar ad gangen valgt læge, samt et i Bergen bosat medlem av familien Gade valgt av magistrat og formandskap. Skulde ingen saadan findes, vælges det tredje medlem av Bergens magistrat og formandskap inden Bergens handels-, sakfører- eller embedsstand. Laboratoriets fagmæssige ledelse forestaaes av prosektor ved Bergens sykehus.

   Stiftelsens midler, som utgjør kr. 150 000, skal anvendes til utstyr og drift av et patologisk-anatomisk laboratorium. Til utstyr dog ikke mere end kr. 15 000 Indtil kr. 30 000 kan under visse betingelser anvendes som bidrag til opførelse av laboratoriebygning. De efter opførelse av laboratoriebygning og dennes forsyning med utstyr tilovers blevne midler danner stiftelsens driftskapital. Av de herav faldende indtægter skal

1/6 anvendes til dannelse av et reservefond. Av de øvrige 5/6 bestrides laboratoriets almindelige vedlikeholdelses- og driftsutgifter, utenfor lønninger, m. m.

Statutterne er stadfæstet ved den Norske Regjerings resolution av 3 december 1906.

5. Frk. Cathrine Margrethe Mohns legat, stort kr. 20 000. Av legatets renter utdeles aarlig 2 like store portioner til kronisk syke mænd eller kvinder, der tilhører Bergens handelsstand, eller hvis forældre har tilhørt denne stand, og som sitter i mindre gode kaar og er bosat inden Bergens by eller nærmeste omegn.

Fundasen er stadfæstet ved den Norske Regjerings resolution av 3 december 1906.

6. Richard Ferdinand Mowinckels særfond, legert Joh. Ludw. Mowinckel og hustrus legat, stort kr. 22 227.22. Legatkapitalen skal betragtes som en del av hovedlegatet og forvaltes overensstemmende med dettes fundas (av 31 december 1869). Av renterne er en angit slegtning av testator berettiget til 2 portioner à kr. 400. Forøvrig skal trængende blandt testators forældres descendenter i 1ste og 2det led være berettiget til portioner à kr. 400, i fjernere led à kr. 200.

Fundasen er stadfæstet ved den Norske Regjerings resolution av 12 december 1906.

7. Henrik Krohn og hustrus legat til fremme av maalsaken eller det norske maals gjenreisning, stort kr. 5 000. Legatets styre er Vestmannalagets styre, og renterne skal brukes paa den maate, dette finder «høveleg til aa fremja maalsaki og atterreisingi av det norske maal.»

Statutterne er stadfæstet ved kongelig resolution av 15 december 1906.

8. Jens Ellerhusens legat til hans fødeby Bergen til fordel for der hjemmehørende værdige trængende av borgerklassen. Legatet er oprettet ved gavebrev av 1 december 1904 med tillæg av 10 juni 1905 og anhang av 11 september 1906 samt testamente av 10 september 1906. Legatkapitalen er tilsammen kr. 60 000. Av legatets renter skal endel nærmere angivne portioner tildeles nogen av testators slegtninger. Derefter skal portioner paa kr. 500 aarlig utdeles til værdige trængende av borgerklassen, hjemmehørende i Bergen, mand eller kvinde, der har set bedre dage, dog saaledes at testators fættere eller kusiner i tilfælde av trang og værdighet, uanset alder, stand eller bosted, skal være fortrinsberettiget. Det samme gjælder testators søskendebarnebarn og disses barn.

Fundasen er stadfæstet ved kongelig resolution av 22 december 1906, jfr. Kirkedepartementets skrivelse av 10 september 1910.

9. Provst Adolf Daae og hustrus legat, stort kr. 65 600, hvis renter, efter hvert som endel navngivne personer, der nu nyder legatets renter, dør, skal utdeles i portioner paa ca. kr. 200 til værdige trængende mænd eller kvinder av embeds- eller borgerklassen i Bergens by. Testators slegtninger har en nærmere foreskreven fortrinsret.

Fundasen er stadfæstet ved kongelig resolution av 8 mai 1907.

10. Fru Susanne Catharina Angell Bøckmann, født Vedelers legat til Dankert Krohns stiftelse, stort kr. 7 200, hvis renter skal anvendes til fordeling mellem de 4 sidst indkomne lemmer, indtil disse nyder, hvad de øvrige lemmer har av stiftelsen. Blir noget tilovers, fordeles dette mellem samtlige lemmer av stiftelsen.

Statutterne er stadfæstet ved kongelig resolution av 12 september 1907.

11. Anna Trumpys legat for tuberkuløse, stort kr. 2 000, hvis renter skal anvendes til bedste for tuberkuløse i Bergen, enten til fripladser ved Lyster sanatorium eller til saadanne efterkurer efter sanatorieopholdet, som godkjendes av dette sanatoriums overlæge.

Fundasen er stadfæstet ved kongelig resolution av 19 november 1907.

12. Erik Leas og hustru Petra, født Floods legat, stort kr. 77 117.57. Av renterne skal 10 portioner utdeles til endel av testators slegtninger. Portionerne skal være like store og skal, saasnart anledning dertil gives, forhøies til kr. 500. Efter hvert som der blir anledning til det, skal renterne i portioner paa 500 kr. utdeles til trængende ugifte kvinder og enker av borger- og embedsstanden i Bergen, hvilke i almindelighet maa være over 50 aar gamle.

Fundasen er stadfæstet ved kongelig resolution av 19 november 1907.

13. Edvard Griegs fond. Fondet, hvis midler er grundlagt ved subskription efter indbydelse av mænd og kvinder i Bergen i anledning av Edvard Griegs 60-aarige fødselsdag, forvaltes av musikselskapet «Harmonien»s bestyrelse. Kapitalen utgjorde i 1907 kr. 29 846.82. Fondets aarlige avkastning skal benyttes til:

a) kapitalforøkelse, indtil det har naadd en størrelse av kr. 100 000,
b) og derefter til utvidelse av den nationale scenes orkester, indtil det har naadd en størrelse av mindst 18 mand,

c) senere fordeles fondets renter med $^2/_5$ til teaterorkesteret og $^3/_5$ til forøkelse og forbedring av «Harmonien»s orkester.

Til anvendelsen av renterne som under b) og c) angit er der knyttet forskjellige betingelser.

Statutterne er stadfæstet ved kongelig resolution av 1 februar 1908.

14. Jacob Bentzons legat til Bergens handelsgymnasium, stort kr. 15 000, hvis formaal er at virke til fremme av handelsgymnasiets virksomhet med særlig sigte paa til det nuværende 2-aarige kursus at knytte en videregaaende merkantil undervisning. Av renterne skal mindst halvdelen lægges til kapitalen, indtil denne har naadd en høide av kr. 30 000, den anden halvdel kan anvendes til fremme av handelsgymnasiets virksomhet paa den maate, som styrelsen til enhver tid finder tjenlig. Knyttes en videregaaende undervisning til det nuværende 2-aarige kursus, kan samtlige renter straks benyttes til dette øiemed.

Statuterne er stadfæstet ved kongelig resolution av 10 februar 1908.

15. Fru Elisa Knudtzons legat til Elisa Kuudtzons feriekoloni, stort kr. 10 000, hvis renter skal anvendes til drift av feriekolonien.

Statutterne er stadfæstet ved kongelig resolution av 19 december 1908

16. Major Chr. Smiths legat til fremme av sopsaken, stort kr. 2 500, av hvis renter indtil 4 pct. gaar til den vesten- og nordenfjeldske sopforenings arbeide for sopsakens fremme.

Statutterne er stadfæstet ved den Norske Regjerings resolution av 11 december 1908.

17. Generalkonsul J. M. Bolstads legat til den norske sjømandsmission, stort kr. 10 000, hvis renter skal anvendes til fremme av nævnte forenings virksomhet, særlig i sydamerikanske havner.

Statutterne er stadfæstet ved kongelig resolution av 16 april 1909.

18. Fru Cecilia Krohn, født Konows legat, stort kr. 100 000, hvis renter paa legatopretterens fødselsdag 4 december i portioner paa 200 kr. (1 paa kr. 1 000) skal utdeles til endel opregnede slegtninger og andre, og efter avgang blandt disse skal fordeles i portioner paa kr. 200 til værdige kvinder, nærmest saadanne som har set bedre dage, og fortrinsvis til dem, som hører til legatopretterskens og tidligere avdøde mand apoteker Lars Monrad Krohns familie.

Statutterne er stadfæstet ved kongelig resolution av 28 mai 1909.

19. Fredrik Johan Snipsør og hustrus legat, stort kr. 23 109.83, hvis renter i portioner paa kr. 50 utdeles til trængende skippere eller styrmænd boende i Bergen.

Fundasen er stadfæstet ved kongelig resolution av 25 juni 1909.

20. Konrad Meyers og hustrus legat, stort kr. 101 700, hvis renter efter legatopretterens død først tilfalder endel i fundasen nævnte personer og derefter blir at anvende som bidrag til Bergens handelsstands understøttelsesforening, helst i forbindelse med legatopretteren og hustrus aldershjem «Ekelund».

Fundasen er stadfæstet ved kongelig resolution av 9 november 1909.

21. «Det Fastingske legat», oprettet ved Claus Fredrik Fastings testamente av 10 november 1791, konfirmert 1 februar 1793. Av legatets midler skal kr. 3 000 betragtes som grundkapital. Det bestyres av Bergens museums bestyrelse, og dets renter skal efter stiftsdirektionens nærmere bestemmelse anvendes til forøkelse av den ved kongelig resolution av 29 april 1854 til Bergens museum overgivne Fastingske boksamling.

Fundasen er stadfæstet ved kongelig resolution av 9 november 1909.

22. Ole Bulls fond er dannet ved overskuddet av de midler, som blev indsamlet til Ole Bulls mindesmerke og utgjorde i 1909 kr. 24 000.23.

Av renterne utdeles hvert 3dje aars 5te februar kr. 2 000 i et eller flere stipendier vekselvis til yngre musikere eller ved Bergens nationale scene ansatte yngre skuespillere eller skuespillerinder, fortrinsvis bergensere eller i Bergens stift fødte eller personer, som i længere tid har været bosat i Bergen og ansat ved teatret, orkestret eller brigademusikken

Naar fondet er steget til kr. 50 000, kan stipendierne utdeles hvert andet aar. Renteoverskuddet gaar til kapitalforøkelse indtil kr. 100 000.

Statutterne er stadfæstet ved kongelig resolution av 9 november 1909.

23. Jens Ellerhusens donationsfond til hans fødeby Bergen, stort kr. 473 445.16, hvorav kr. 60 999.03 først overgaar til fondet efter en nærmere angit tids forløp. Fondets renter tilfalder først endel av testators slegtninger. Efter som disse dør, opsamles renterne og tillægges kapitalen, indtil denne har naadd en størrelse av mindst

750 000 kr. Fondets øiemed er oprettelse av velgjørende, nyttige formaal som: «Hjem for ældre, trængende skibsførere og førstestyrmænd med hustruer samt enker efter saadanne», «Hjem for trængende kjøbmænd med hustruer samt enker efter saadanne», «Hjem for uhelbredelige syke», «Hjem for vanføre», «Hjem for trængende borgerbarn i alderen fra 3 til 18 aar», «Hjem for ældre tjenere av begge kjøn, der har været mindst 10 aar i ett hus», samt at utstyre ethvert av disse hjem eller stiftelser, efter hvert som de bygges, med tilstrækkelig driftsfond, inden nogen ny stiftelse paabegyndes. Naar der, efterat kapitalen har naadd en størrelse av kr. 750 000, av renterne er opspart et beløp av kr. 150 000, blir et saadant beløp at anvende som foran angit. Overskytende beløp tillægges grundfondet.

Fundasen er godkjendt av Kirkedepartementet 18 januar 1910.

24. Jens Ellerhusens legat til fordel for hans broder Didriks døtre og Jens Ellerhusens donationsfond til hans fødeby Bergen, stort kr. 60 999.03, hvis renter først tilfalder nogen av testators slegtninger, hvorefter den hele kapital overgaar til det under nr. 23 nævnte fond.

Fundasen er godkjendt av Kirkedepartementet under 18 januar 1910.

25. Kjøbmand Lars Kahrs's legat, stort kr. 30 000, hvis renter i seks like store portioner hvert aars 28 februar skal utdeles til trængende ældre mænd av handels- eller embedsstanden.

Fundasen er godkjendt av Kirkedepartementet den 21 januar 1910.

26. Frk. Thrine Kahrs's legat, stort kr. 30 000, hvis renter i seks like store portioner hvert aars 24 december blir at utdele til syke gamle damer.

Fundasen er godkjendt av Kirkedepartementet under 21 januar 1910.

27. Overlærer Henrik August Meyers legat, stort kr. 30 000. Av legatets aarlige renteindtægter skal en femtedel tillægges kapitalen, indtil denne har naadd kr. 100 000; der oplægges aarlig en tiendedel. Legatets renter blir i portioner paa ikke under 300 kr. og ikke over kr. 400 at utdele til værdige og flittige studerende født og bosittende i Bergen og der hjemmehørende til studieophold ved Universitetet eller ved teknisk læreanstalt. Legatportionerne tilstaaes ikke utover erhvervet embedseksamen eller avgangsprøve ved teknisk læreanstalt. Testators slegtninger er fortrinsberettiget.

Statutterne er godkjendt av Kirkedepartementet den 28 januar 1910.

28. Stiftelsen Agnethe Mohrs minde, hvis formaal er at skaffe værdige trængende kvinder (enker eller ugifte) av den dannede klasse fri bolig, bestaaende av 1 værelse, kjøkken m. v. samt 8 av de mest trængende damer en aarlig renteportion. Stiftelsens kapital bestaar av eiendommen Harald Haarfagersgate nr. 35 (værdi kr. 45 000) samt en kapital av kr. 30 000.

Statutterne er godkjendt av Kirkedepartementet under 11 april 1910.

29. Johan Christoffer Lange og hustru Anna Elisabeth Lange, født Meyers legat, stort kr. 25 000. Legatets formaal er at yde den første hjælp til:

1. værdig trængende efterlatte efter personer, som har sat livet til for at redde andre, uten at de i stillings medfør pligtet dette,
2. værdig trængende efterlatte efter brand- og politimænd, som har mistet livet under utførelsen av sin tjenestepligt,
3. ubemidlede, hæderlige gaardbrukere, pladsmænd o. lign., som ved skred, flom eller anden ulykke, hvorimot assuranse ikke kan tegnes, har lidt forholdsvis betydelig skade paa hus, besætning, avling eller indmark.
4. ubemidlede, hæderlige fiskere, som ved utilregnelig uheld har lidt forholdsvis stor skade paa fartøi, baat eller fiskeredskaper, uten at skaden har kunnet være gjenstand for assuranse. Desuten kan der av legatet ydes passende beløp som paaskjønnelse for utvist mod og konduite under farefulde omstændigheter, f. eks ved farefuld redning av menneskeliv i aapen sjø o. s. v.

Understøttelsens størrelse bestemmes av bestyrelsen.

Statutterne er godkjendt av Kirkedepartementet 11 mai 1910.

30. N. G. Stub og hustru C. M. W. Stub, født Hylds legat, stort kr. 5 970.37, hvis renter først skal tilfalde endel angivne slegtninger av testator og hustru og derefter i 2 portioner tildeles ugifte trængende kvinder av borgerstanden i Bergen.

Fundasen er stadfæstet av Kirkedepartementet 3 juni 1910.

31. Det Lehmkuhl-Kroepelienske familielegat, stort kr. 70 400, hvis renter i portioner paa kr. 400 hvert aars 27 oktober skal utdeles til værdige, mindre formuende medlemmer av testatrix og avdøde mands slegt.

Efter 26 september 1934 overgaar kapital og renter, efterhaanden som de da levende legatorer bortdør, til «Det Lehmkuhl-Kroepelienske legat for kjøbmænd.»
Fundasen er godkjendt av Kirkedepartementet den 10 juni 1910.

32. Det Lehmkuhl-Kroepelienske legat for kjøbmænd, stort kr. 57 000, hvis renter hvert aars 27 oktober i portioner paa 600 kr. tildeles enten kjøbmænd selv eller deres enker bosat i Bergens by, og hvis aarlige indtægt har dreiet sig omkring 4 000 kr. efter skatteligningen, men som det senere er gaat tilbake med. Portionerne tildeles for livstid.
Fundasen er godkjendt av Kirkedepartementet under 10 juni 1910.

33. Frk. Andrea Marie Olsens legat til trængende ugifte fruentimmer av borgerklassen i Bergens by, stort kr. 16 800, hvis renter først skal tilfalde endel i fundasen nævnte personer og derefter i portioner paa kr. 100 skal utdeles til trængende ugifte fruentimmer av borgerklassen i Bergens by.
Fundasen er godkjendt av Kirkedepartementet den 6 august 1910.

34. Det Lehmkuhl-Kroepelienske legat for sjømænd, stort kr. 38 000, hvis renter hvert aars 27 oktober i portioner paa kr. 200 blir at utdele til trængende sjømænd (skibsførere eller styrmænd) av Bergen eller deres efterlatte.

35. Severine Lehmkuhls legat for bergenske embedsmænds enker eller døtre, stort kr. 65 550, hvis renter hvert aars 27 oktober i portioner paa 500 kr. blir at utdele til trængende enker eller døtre av embedsmænd, der har virket i Bergens by, forsaavidt vedkommende enker eller døtre bor i Bergen.
Fundasen er godkjendt av Kirkedepartementet 28 september 1910.

36. Justitiarius Thomas J. Borchs legat, stort kr. 6 300, hvis renter skal anvendes til hjælp for og understøttelse av i Bergen hjemstavnsberettigede trængende ugifte mødre og deres barn under og efter fødselen inden Bergens by.
Statutterne er godkjendt av Kirkedepartementet under 2 november 1910.

37. Legatet «Lars Jacobsen og hustru Cornelias minde» til haandverkssvendenes aldershjem i Bergen, stort kr. 2 500, hvis renter hver jul utdeles til værdige og trængende lemmer av aldershjemmet i portioner paa 25 kr. Indtil aldershjemmet træder i virksomhet, tillægges renterne grundfondet.
Statutterne er godkjendt av Kirkedepartementet 4 november 1910.

38. Legatet «Lars Jacobsen og hustru Cornelias minde» til Bergens arbeiderforenings aldershjem paa Heggen og Rothaugen, stort kr. 5 000, hvis renter hver jul blir at utdele til værdige og trængende lemmer av aldershjemmene i portioner paa 25 kr.
Statutterne er godkjendt av Kirkedepartementet 7 december 1910.

39. Lars Jacobsen og hustru Cornelias legat for folkeskolebarns ferieophold, stort kr. 39 795.22, av hvis renter $^1/_4$ skal tillægges kapitalen, indtil denne er vokset til kr. 50 000, og forøvrig av Bergens skolestyre hver sommer skal anvendes til ferieophold paa landet for trængende folkeskolebarn fra Bergens by.
Statutterne er godkjendt av Kirkedepartementet den 4 november 1910.

Bergens magistrat, 5 juli 1915.

Olaj Olsen. C. Bang. Gustav Schenck

XIV.

Nordre Bergenhus amt.

Beretning

om Nordre Bergenhus amts økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

A. Landdistriktet.

I. Indledning.

a. Administrativ inddeling.

I den administrative inddeling er der i femaarets løp indtraadt følgende forandringer:

1. I henhold til kgl. res. av 29 mai 1908 er gaardsnr. 9—28 i Bremanger herred overgaat til eget sogn under navn av Bremangerpollens annekssogn.
2. I henhold til kgl. res. av 28 mai 1909 er det bestemt, at Selje herred skal deles i 3 herreder, Selje herred, Nordre Vaagsø herred og Søndre Vaagsø herred, svarende til Hove, Nordre Vaagsø og Søndre Vaagsø sogn.

Samtidig er det bestemt, at Hove sogn fra det tidspunkt, da delingen finder sted, skal benævnes Selje sogn.

Delingen er traadt i kraft fra 1 januar 1910.

Antallet av herreder er saaledes ved femaarets utgang steget til 36.

Hvad tinglagene angaar, saa er disses antal steget med 1 — fra 32 til 33 — idet Selje tinglag ved kgl. res. av 18 november 1910 er delt i to — Selje tinglag og Vaagsø tinglag.

Lensmandsdistrikterne er øket med 2 — fra 29 til 31 — idet Stryn og Indviken lensmandsdistrikt ved kgl. res. av 23 februar 1909 er delt i Stryn

lensmandsdistrikt og Indviken lensmandsdistrikt, likesom Førde lensmandsdistrikt ved kgl. res. av 15 april 1910 er delt i to — Førde lensmandsdistrikt og Naustdal lensmandsdistrikt.

Lægedistrikterne er de samme 13 som ved femaarets begyndelse.

Med hensyn til jordmordistrikterne er der foretat følgende forandringer:

1. Eid jordmordistrikt er fra 8 januar 1906 delt i to distrikter nemlig:

Starheim jordmordistrikt, omfattende Starheim sogn og skolekredsene Haugen og Hjelmelandsdalen av Eid sogn, samt Eid jordmordistrikt, omfattende resten av sognet av samme navn.

2. Sande og Bygstad jordmordistrikt er fra 3 juni 1908 delt i to distrikter saaledes, at hvert av sognene Sande og Bygstad utgjør et særskilt distrikt.

3. Lyster jordmordistrikt er fra 1 oktober 1909 delt saaledes, at Fortun sogn utskilles som eget jordmordistrikt.

4. Fra Førde og Viksdalen jordmordistrikter er fra 1 oktober 1909 utskilt et nyt distrikt, Holsen jordmordistrikt, omfattende Holsen sogn.

5. Arnefjord og Kvamsøy jordmordistrikt er fra 1 januar 1910 delt i Arnefjord jordmordistrikt og Kvamsøy jordmordistrikt, svarende til sognene Arnefjord og Kvamsøy.

6. Gaardsnr. 102—106 av Kinn herred er fra 1 juni 1910 utskilt fra Vevring jordmordistrikt og tillagt Kinn jordmordistrikt, som har avgit til Eikefjord jordmordistrikt gaardsnr. 84, bruksnr. 5, 6 og 7 og fra dette distrikt faat overført gaardsnr. 88, 89 og 90. Kinn jordmordistrikt er delt i fire nemlig:

Florø jordmordistrikt, bestaaende av ladestedet Florø samt gaardsnr. 6—14, 17, 18, 21—26 og 29 av Kinn.

Stavang jordmordistrikt, omfattende gaardene nr. 19, 20, 84 (med undtagelse av bruksnr. 5, 6 og 7) 85—106, 112—116 samt av 117 bruksnr. 1 og 4 av Kinn.

Nordal jordmordistrikt, omfattende gaardene 15, 16 og 73—81 av Kinn.

Skorpen jordmordistrikt, omfattende gaardene 1—5 og 31—48 av Kinn.

b. Folkemængde.

Den hjemmehørende folkemængde var efter det Statistiske Centralbyraas beregning i 1905 i landdistriktet 90 390 og i Florø 1 100. Efter folketællingen i 1910 var folkemængden i landdistrikterne 88 722 og i Florø 1 318.

c. Ind- og utflytninger.

Det er umulig at faa nogen oversigt over ind- og utflytninger, saaledes som det nu er ordnet med meldingerne. I de større distrikter magter ikke lensmændene tilnærmelsesvis at holde rede paa flytningerne. Skulde man ha nogen nytte av flytningsanmeldelserne, maatte disse desuten være gjennemført saaledes, at man ogsaa kunde faa rede paa, hvor vedkommende var flyttet hen — særlig om flytningen var foregaat inden amtet eller ei.

d. Utvandring.

Heller ikke angaaende utvandring er det mulig at faa tilnærmelses rigtige opgaver. En stor del av lensmændene uttaler, at de ikke har rede paa antallet av utvandrede. Efter statistikken skulde der i 1906—1909 være utvandret 2 306 personer, hvis sidste opholdssted laa i Nordre Bergenhus.

II. Jordbruk og fædrift.

1. Eiendoms- og bruksforhold.

Antallet av særskilt skyldsatte eiendomme ved femaarets begyndelse og utgang og deres matrikelskyld m. v. vil sees av nedenstaaende tabel:

Sorenskriverier.	Brukenes antal ved utgangen av		Matrikelskyld ved utgangen av 1910.	Gjennemsnitsskyld pr. bruk i	
	1905.	1910.		1905.	1910.
			Mark.	Mark.	Mark.
Indre Sogn	2 241	2 504	4 923.43	2.19	1.97
Ytre Sogn	3 116	3 362	6 253.38	2.01	1.86
Søndfjord	3 252	3 563	7 012.84	2.15	1.97
Nordfjord	3 438	3 770	7 343.04	2.14	1.97
Tilsammen	12 047	13 199	25 532.69	2.12	1.93

Gjennemsnitsskylden pr. bruk var altsaa for hele amtet mark 1.93, mens den i 1895, 1900 og 1905 var henholdsvis 2.53, 2.33 og 2.12.

I Indre Sogn hadde Lyster og Aardal den største gjennemsnitsskyld — 2.96 — og Jostedalen den mindste — 1.35 — i Ytre Sogn Brekke den største — 2.93 — og Sulen den mindste — 1.36 — i Søndfjord Jølster den største — 2.54 — og Bremanger den mindste — 0.90 — i Nordfjord Indviken den største — 2.50 — og Søndre Vaagsø den mindste — 0.81.

Brukenes antal er i femaaret steget overalt med tilsammen 1 152 nye bruk mot 1 101 i forrige femaar. Gjennemsnitsprisen pr. skyldmark, beregnet efter de stedfundne salg, var for det hele amt:

1881—1885	kr. 1 323.00
1886—1890	« 1 408.00
1891—1895	« 1 628.00
1896—1900	« 1 584.00
1901—1905	« 1 720.00
1906—1910	« 1 856.00

Høiest har prisen været i Indre Sogn, særlig Balestrand og Lærdal, henholdsvis med kr. 2 734.00 og kr. 2 696.00 — lavest i Sulen med kr. 1 332.00.

Det maa imidlertid her tages i betragtning, at priserne let blir misvisende i distrikter, hvor der blandt omsætningerne findes en forholdsvis stor mængde tomtesalg.

2. Jordfællesskap og utskiftning.

I løpet av femaaret er avsluttet 221 utskiftningsforretninger, omfattende 1 305 bruk med samlet areal 1 703 671 ar. 124 av disse forretninger omfattet indmark med samlet areal 363 991 ar.

Den 1 januar 1911 var der 68 utskiftningsforretninger, som var paabegyndt, men endnu ikke avsluttet — 142 forretninger var rekvirert, men endnu ikke paabegyndt.

Ikke alt fællesskap er ophævet i utmarken, da terrænget meget ofte hindrer utskiftning av beitet. Gjærder vilde mangesteds ikke kunne staa paa grund av skred.

Indmarken er i de fleste herreder for en væsentlig del utskiftet; men der er mange av de litt ældre utskiftninger, som er mangelfulde, og hvis der aapnes adgang til at avholde fornyet utskiftning ogsaa der, hvor utskiftning er avholdt senere end 1858 (1868), vil adgangen utvilsomt bli sterkt benyttet.

Det viser sig overalt, at hensigtsmæssige utskiftninger har ganske overordentlig stor betydning for jordbruket. Noget, som lægger store hindringer iveien for utskiftningerne, er de store omkostninger ved utflytningerne. Det hænder altfor hyppig, baade at hensynet til disse omkostninger hindrer en hensigtsmæssig utskiftning, og at omkostningerne — om utskiftningen kommer istand — kommer til at tynge altfor meget paa de utflyttede. Det var at ønske, at tilskuddet til utflytningsbidrag kunde bli større.

3. Opdyrkning av nyt land.

Efter lensmændenes opgaver er der i Kirkebø opryddet «særdeles meget», i Eid, Hornindalen, Breim, Stryn og Fjaler «meget», i Jostedalen, Lyster, Hafslo, Aardal, Leikanger, Balestrand, Vik, Lavik, Brekke, Hyllestad, Jølster, Førde, Naustdal, Vevring, Kinn, Søndre Vaagsø, Nordre Vaagsø, Selje, Daviken, Gloppen og Indviken «noget», i Aurland, Nærøen, Gulen, Sulen, Askvold og Gaular «litt», i Bremanger «litet», mens der i Sogndal oplyses ikke at være opryddet noget.

Landbruksingeniøren har i femaarsperioden hat befatning med følgende arbeider til indvinding eller sikring av jord:

I Aardal i Breim var man i begyndelsen av perioden gaat igang med en elvesænkning; men efter at en del av arbeidet var utført, blev det foreløbig indstillet. Det vil imidlertid antagelig bli gjenoptat. Ved dette arbeide vil der tørlægges 112 maal jord.

Ved gaardene Vik og Tonning i Stryn er planlagt en elveforbygning i hensigt at sikre ca. 90 maal jord og en del hus mot elven. Arbeidet er endnu ikke paabegyndt.

Paa Ommedal i Hyen er der planlagt regulering og forbygning av elven, hvorved omtrent 150 maal jord vil fries fra oversvømmelse av elven. Arbeidet er paabegyndt.

Paa Berstad og Sundal i Daviken er utført sænkning av elven, og dermed er tørlagt 95 maal jord. Dette arbeide blev færdig i 1910.

Paa Eide i Gulen er fuldført et arbeide med uttapning av en myr paa 56 maal.

Likesaa paa Birkenes i Gulen en 11 maal stor myr.

Paa Slengesol i Gulen blev planlagt sænkning av et vand, hvorved der vil kunne tørlægges ca. 60 maal jord, men arbeidet er endnu ikke paabegyndt.

Paa Haveland i Gulen utførtes en elveregulering, hvorved der sikredes ca. 50 maal jord.

Paa Harbakke i Sulen drives et arbeide med uttapning av en ca. 12 maal stor myr.

Dette arbeide blir antagelig færdig i 1911.

Paa Atteraas i Hyllestad er planlagt sænkning av en elv, hvorved vil tørlægges ca. 15 maal jord, og arbeidet vil antagelig bli paabegyndt i 1911.

Paa Lindeli i Guddal er planlagt uttapning av en myr paa 35 maal. Arbeidet er endnu ikke paabegyndt.

Paa Klakeg paa Jølster drives et arbeide med sænkning og regulering av Stardalselven. Det vil tørlægge ca. 300 maal jord, og arbeidet vil antagelig være færdig i den nærmeste fremtid.

Ved gaardene Skrede og Fugle paa Jølster er Fuglevandet sænket, og herved er tørlagt 63 maal jord.

Paa Kapstad i Gaular er nu snart færdig en elveforbygning til sikring av gaardens hus.

I Fjaler er planlagt følgende dels sænknings- dels elveforbygningsarbeider, som forhaabentlig kommer til utførelse i en nær fremtid:

Uttapning av en myr paa Hofland	areal	56	maal.
Sænkning av et tjern paa Nordal	«	22	«
Forbygning av en elv paa Vosseteig	«	8	«
Sænkning av et tjern paa Stav	«	17	«
Forbygning av en elv paa Espedal	«	21	«
Sænkning av en elv paa Hjelmeland	«	86	«

Paa Grov i Kinn er uttappet en myr paa 23 maal.

I Førde er sænkning av Holsenvandet planlagt. Arbeidet vil antagelig bli paabegyndt i 1911.

I Eid er planlagt:

Sænkning av en bæk paa Lefdal,	areal	135 maal.
Regulering av en elv paa samme gaard	48	«
Myruttapning paa Haugen og Løken	70	»

Disse arbeider vil antagelig bli paabegyndt i 1912.

Endvidere er der utført en elveforbygning ved gaarden Øiene i Fortun, likesom der paagaar arbeide med sænkning av Bolsætvandet paa Jølster.

I femaaret er kart- og planlagt ved amtsagronomen i Fjordene 5 184.3 ar jord med beregnede dyrkningsomkostninger kr. 46 425.81 og ved amtsagronomen i Sogn ca 3 825 ar med beregnede dyrkningsomkostninger fra kr. 80.00 til kr. 150.00 pr. 10 ar.

Landbrukslaget har i de sidste aar optat arbeidet med jorddyrkning i større utstrækning end tidligere. Av den stats- og amtsbevilgning, som laget raader over, er der i 1910 utdelt kr. 2 870.00, hvorfor skal opryddes 1 006.6 ar.

Som præmielaan, der utdeles hvert tredje aar, har der i 1907 været tilstaat 67 laan paa tilsammen kr. 3 800 og i 1910 98 laan paa tilsammen kr. 7 185. Det areal, som skal opdyrkes for disse laan, utgjør henholdsvis 1 800 og 2 320 ar.

Utlægning av tidligere dyrket mark til utmark kan efter lensmændenes opgaver ikke sees at ha fundet sted i amtet.

4. Dyrkningsmaaten.

Der er i de fleste herreder foretat forbedringer med hensyn til dyrkningsmaaten.

Kunstgjødsel anvendes i betydelig større utstrækning end før, likesom gjødselbehandlingen i det hele er betydelig forbedret. Av landbruksmaskiner er der utover bygderne anskaffet saa mange, at det tildels befrygtes at gaa utover, hvad der kan antages at være lønnende.

Forsøksdyrkninger under amtsagronomernes ledelse har været fortsat i femaaret likesom tidligere.

5. Høstutbyttet.

Høstutbyttet har i femaaret stillet sig slik:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Høi.....	middels.	godt middels.	20 pct. over middels.	middels.	godt.
Korn	middels.	10 à 20 pct. under middels.	ca. 20 pct. over middels.	10 à 20 pct. under middels.	middels.
Poteter	middels.	10 à 20 pct. under middels.	ca. 20 pct. over middels.	10 à 20 pct. under middels.	ca. 10 pct. under middels.
Frugt.....	middels.	25 à 40 pct. under middels.	middels.	ca. 30 pct. under middels.	ca. 30 pct. under middels.

6. Jordens benyttelse.

Jordbrukstællingen av 1907 viser her tal, som avviker noksaa meget fra de tidligere opgaver i statistikken.

Forholdet mellem utsæd og avling vil efter lensmændenes opgaver i Sogn gjennemsnitlig være for havre 1/6 til 1/7, for byg 1/7 til 1/8 og for poteter ca. 1/9. Gjennemsnitlig utsæd pr. maal dreier sig om 45 til 50 liter for byg, 50 til 55 liter for havre og 250 liter for poteter.

Noget mere havre- og bygaker er optat, likesom den kunstige eng til høislaat ogsaa omfatter et noget større areal.

For Fjordenes vedkommende er gjennemsnitsutsæden noget større pr. maal, nemlig for havre opimot 80 liter, for poteter 30 til 35 liter.

Forholdet mellem utsæd og avling vil i Fjordene gjennemsnitlig være for havre 1/5 til 1/6, for poteter 1/7 til 1/8.

Ogsaa i Fjordene er der optat endel ny kunstig eng til høislaat, likesom der tildels er skedd nogen forøkelse av akerarealet. Da der imidlertid andre steder oplyses at være nedgang i akerarealet, er det vanskelig at opgjøre sig nogen begrundet mening om, hvorledes det i det hele stiller sig.

Tobaksdyrkningens utvikling vil fremgaa av omstaaende tabel, sammenholdt med opgaven i forrige femaarsberetning:

(Se tabellen næste side.)

7. Havebruk og bærsankning.

Der er overalt i amtet en stigende interesse for havebruk. Angaaende forholdene i Sogn uttaler amtsgartneren bl. a. følgende:

Grønsakedyrkningen blir omfattet med større og større interesse som følge av en større forstaaelse av grønsakers værd til bruk i husholdningen. Det arbeide, som har været nedlagt til forstaaelse av disse ting, særlig ved grønsakekurserne, hvor baade grønsakers bruk og dyrkning læres, synes at bære god frugt.

Grønsakers dyrkning til salg tiltar ogsaa, det vil da sige av slike grønsaker, som taaler længere transport uten at tape sig. I Ytre Sogn er rabarberdyrkningen — beregnet paa tidlig vaarsalg — tiltat, hvor forholdene er skikket for det. Og i Midtre Sogn arbeides der for dyrkning i større maalestok av bl. a. selleri, som viser sig at vokse godt og aarvist der.

For frugtdyrkningen arbeides der med like stor interesse som tidligere i de egentlige frugtdyrkende bygder. Og i de ytre strøk av distriktet spores der en tydelig tiltagen av interessen for frugtdyrkning til eget behov. Men ellers er det jo bærdyrkningen, som her har størst værdi. Og paa det omraade er der jo stor fremgang i Ytre Sogn. Forresten har den lettere og sikre omsætning til saftpresserierne i Sogn og delvis i Bergen og Hardanger virket til en rask utvikling av bærdyrkningen ogsaa i Indre og Midtre Sogn. Derfor har der i dette tidsrum paagaat stor plantning av bærbusker, særlig bringebær og solbær. Derimot har nyplantning av frugttrær ikke øket, som rimelig kan være. For alle gode «havestø» er som oftest alt tilplantet. Plantningen blir derfor ofte bare en rekruttering av ældre plantninger. Undtagelser herfra er bygderne Lærdal, Aardal og Aurland, hvor frugtdyrkningen er av yngre dato.

	Areal i 1910.	Gjennemsnitlig pr. maal:			Gjennemsnitspris for jordleie pr. maal.	Samlede gjennemsnitlige driftsutgifter pr. maal.	Gjennemsnitspris pr kg. tobak av færdig god vare:				
		Utgift til gjødsel.	Utbetalte arbeidspenger.	Avling.			1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
		Kr.	Kr.	Kg.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Hafslo	36 048	55.00	65.00	150	25.00	160.00	1.50	1.50	1.60	1.60	1.70
Aurland	32 797.25	15.00	91.00	100	Bortleie forekommer ikke	106.00	2.15	2.15	2.15	2.15	2.15
Lyster	202 282	25.00	45.00	145	65.00	135.00+15.00 til hus, spiler m. m.	2.10	2.13	2.15	2.15	2.18
Leikanger	2 680	18.00	60.00	170			1.65	1.65	1.65	1.60	1.70
Aardal	2 506.12	kun naturgjødsel anvendt	Halv avling	200 à 250							1.70
Lærdal	12 625	40.00	50.00	160	50.00	140.00				1.70	1.70
Sogndal	7 156	30.00	20.00	180	80.00	100.00	1.70	1.75	1.75	1.75	1.75

Med hensyn til frugtens høstning, sortering og pakning er der gjort store fremskridt. En medvirkende aarsak til denne store fremgang er salgsutstillingerne for emballert frugt i Kristiania, Bergen og Trondhjem. Disse utstillinger har ogsaa virket til en mere direkte omsætning av frugt, som jo har været en av opgaverne for utstillingerne. Og Sognefrugten har ved disse utstillinger vundet et godt ry, og markedet for Sognefrugt utvides for hvert aar, som gaar.

Planteskoledriften har ogsaa tiltat noget og blir delvis drevet paa en mere rationel maate end tidligere, da fagutdannede folk har tat arbeidet op. Men tilgangen paa planteskoleprodukter, fremdrevet i Sogn, er endnu altfor liten til at tilfredsstille behovet.

Al frugt — at regne for — og meget av de dyrkede bær blir solgt i frisk tilstand. Og hovedmarkederne er Bergen, Kristiania og Trondhjem.

Endel nedfaldsfrugt og meget av bærene blir solgt til saftpresserierne i Skjolden, Fresvik og Balestrand med flere steder.

I ubetydelig maalestok foregaar der ogsaa saftning og syltning av bær som husindustri. Frugtpriserne har været noget varierende, men har dog en tydelig stigende tendens.

Bærfrugten derimot — særlig rips- og stikkelsbær — synes heller at falde noget i pris.

Tilnyttegjørelsen av de vildtvoksende bær har tiltat betydelig. Meget av bærene blir eksportert ved landhandlerne som mellemmænd. Landbrukslaget fik landbrukskonsulent Riple hit for at vække interessen for sammenslutning til «bærlag» ved eksport av bær. Men det har endnu ikke lykkedes at danne det første.

Foruten til eksport gaar ogsaa en hel del av de vilde bær til safterierne.

Forstaaelsen av skolehavesaken er det meget smaat bevendt med endnu. Der er i dette tidsrum bare anlagt 3—4 slike.

Amtsgartneren i Fjordene har avgit følgende uttalelse:

Frugtdyrkningen maa siges at ha været i jevn fremgang, særlig i de indre distrikter av Nordfjord. Paa de fleste steder har man faat øinene op for betydningen av frugttrærnes rationelle stel med hensyn til jordbearbeidning, gjødsling og beskjæring samt sygdomsbekjæmpelse.

Ved nye anlæg og supplering av gamle haver er der lagt særlig vegt paa at begrænse sig til de sorter, som kan trives paa de forskjellige steder. Her er plantet væsentlig eple- og pæretrær, mindre av stenfrugter, da disse paa grund av avsætningsforholdene ikke lønner sig saa godt.

Frugtavkastningen i 1908 var ikke saa stor; men kvaliteten var udmerket og priserne særdeles gode.

I 1909 mislykkedes frugthøsten forsaavidt, som frugten, som var ansat i stor masse, ikke paa langt nær naadde til almindelig utvikling. Markedet var overfyldt av daarlig frugt, og priserne var meget smaa. De gode kvaliteter blev dog rimelig betalt.

Aaret 1910 tegnet bra. Men den langvarige tørke, som begyndte allerede i mai maaned, bevirket, at en hel del frugt faldt av allerede tidlig paa høsten.

Hertil kom, at angrepet av rognebærmøllets larve var usedvanlig sterkt, saa kun et faatal av de gjenstaaende frugter gik fri for mark. Frugthøsten mislykkedes saaledes for eplernes vedkommende. Pærerne derimot gav meget rikt utbytte. Frugtpriserne i 1910 var usedvanlig store.

Frugten har for det meste været avsat nordover gjennem opkjøpere. Disse har gjennemgaaende betalt litet for frugten, og man har derfor gjennem organisation — Nordfjords frugtlag — søkt at forbedre avsætningsforholdene ved at komme i direkte forretningsforbindelse med forbrukerne eller grossisterne.

Frugtlagets avsætningsmarked har væsentlig været Kristiania.

Kjøkkenvekstdyrkningen har gaat stadig fremover saavel i Nordfjord som i Søndfjord. Der dyrkes væsentlig for eget behov; kun faa har anlagt større kjøkkenhaver med salg av produkter for øie.

I de forskjellige bygder er der besørget anlagt kaalbænker for at lette adgangen til at faa gode kaalplanter av gode sorter.

Bærdyrkningen har hat vanskelig for at arbeide sig frem. I femaarsperioden er der rigtignok plantet ut en del bærbusker — ca. 3 000 — men paa langt nær ikke nok til, at bærdyrkningen kan spille nogen nævneværdig rolle.

Sankning av vilde bær har foregaat i stor utstrækning, særlig i 1910. Bærene eksporteres til England, væsentlig gjennem handelsmændene.

Foretagender til havebrukets fremme.

I 1908 stiftedes Nordfjords havebrukslag. Havebruksutstillinger er avholdt i forbindelse med jordbruks- og husflidsutstillinger, i 1908 paa Nordfjordeidet og i Førde, i 1910 i Naustdal sogn og i Jølster. Endvidere deltok man i landsutstillingen for havebruk og gartneri i Bergen 1910.

Frugtanvendelseskurser — iverksat av Nordre Bergenhus landbrukslag — er hvert aar avholdt i 3 av distriktets herreder.

Demonstrationshaver for kjøkkenvekster er anlagt i de bygder, hvor frugtanvendelseskurser har været holdt.

Desuten er avholdt ialt 50 demonstrationskurser i havebrukets forskjellige grener.

Et safteri har været i drift paa Sande i Søndfjord.

8. Hesteavl.

Efter de indkomne opgaver er hesteholdet øket i større grad — 10 pct. og derover — i Jostedalen, Hafslo, Brekke og Naustdal. Ogsaa i enkelte andre herreder opgives der at være nogen økning. De ualmindelig høie hestepriser — fra 50 til 75 pct. stigning i løpet av femaaret — har bidrat sterkt til, at antallet av følhopper er steget. For fjordhestenes vedkommende har der været sterk efterspørsel efter store og kraftige typer, hvorfor der er gjort mest mulig for at fremelske disse egenskaper.

Flere hesteavlsselskaper er dannet i perioden saavel for fjordhester som for dølehester.

Fra 1906 har utstillingen for fjordhester alternert mellem Nordfjordeidet og Førde i Søndfjord, mens dølehestutstillingen har været avholdt i Lærdal. Av hoppe- og unghestskuer er der aarlig avholdt en del baade i Fjordene og i Sogn.

Av nye statshingster er i perioden indkjøpt dølehingsten «Alf» og fjordhingsten «Haakon» — begge indkjøpt i 1908.

Stamhingstene «Birkebein» og «Harald Haarfagre» er i perioden utrangert, likesom stamhingsten «Njaal» er død.

Hesteavlssæteren i Maasevasdalen er tat i bruk i 1907.

9. Kvægavlen

har ogsaa i det forløpne femaar gjort betydelige fremskridt. Kvægpriserne er selvfølgelig sterkt avhængige av det enkelte aars utbytte, men gjennemgaaende har der i femaaret været høiere priser end i forrige femaar. Ved utgangen av 1910 fandtes der i amtet 72 statsunderstøttede kvægavlsforeninger med 78 utstationerte okser.

Av utstillinger og kvægskuer er der hvert aar avholdt en større kvægutstilling, ca. 30 lokale dyrskuer samt endel fjøsskuer, ungkvægsskuer og kaaringsskuer.

Til sammenligning med femaarsberetningen for 1901—1905 kan anføres, at gjennemsnitsutbyttet av melk pr. ko i 1910 for Sogn oplyses at være noget over 1 200 liter — størst i Aurland 1 800 og mindst i Sulen 700 liter — i Søndfjord litt under 1 000 — størst i Naustdal og Førde 1 200 og mindst i Bremanger 800 — i Nordfjord ca. 1 000 — størst i Indre Nordfjord ca. 1 200, mindst i Selje og Vaagsø 800.

Sogn skulde efter dette nærme sig det midlere gjennemsnitsutbytte for landet.

10. Sauehold og gjetehold.

Saavel saueavlen som gjeteavlen er gaat frem. Priserne har været høiere end i forrige femaar. I Breim er oprettet en gjeteavlsstation.

11. Meieri og ysteridrift.

Efter et fra meierikonsulenten mottat sammendrag av de fra meierierne mottagne opgaver har omsætningen været følgende:

Aar.	Antal meierier.	Indveiet melk tusen kg.	Utbetalt for fløten:	
			Ialt.	Av. kg. melk gjennemsnitlig.
			Kr.	Kr.
1905	79	8 830	514 900.00	5.84
1906	79	8 135	484 000.00	5.95
1907	79	8 046	487 900.00	6.06
1908	77	7 536	502 600.00	6.67
1909	77	7 971	520 100.00	6.52

Skummetmelken er levert frit tilbake til leverandørerne uten prisberegning undtagen for Sogns vedkommende, hvor der som regel ved meierierne ystes gammelost. Her er skummetmelkens værdi sat til 2 øre pr. kg. og fratrukket det av disse meierier utbetalte pengebeløp.

Av de i 1909 igangværende 77 meierier dreves de 20 ved vandkraft, 6 ved damp- eller motordrift, og 8 meierier har planlagt anlæg ved vandkraft, uten at saadant anlæg er fuldført, mens resten drives for haandkraft.

Det av meierierne tilvirkede smør sælges i almindelighet til England eller Kristiania, bare en mindre del til Bergen. De opnaadde gjennemsnitspriser — brutto — paa meierismør var i 1906 kr. 1.96, i 1907 kr. 1.96, i 1908 kr. 2.03, i 1909 kr. 1.98, i 1910 kr. 2.04 pr. kg. cif. Kristiania.

Produktion og salg av ost er ikke saa stor, som den burde, særlig ikke for gammelostens vedkommende. For gjetemysost økes produktionen ganske raskt, væsentlig i de indre bygder i Sogn og et par av de indre bygder i Nordfjord. Osten sælges for kr. 0.95 til kr. 1.00 pr. kg. eller 25 til 35 øre billigere pr. kg. end prima ost fra Gudbrandsdalen, endskjønt osten fra Nordre Bergenhus som regel er friere for tilblanding av komelk end fra andre dele av landet. Staten har oprettet en gjetostysteskole ved Kandal i Breim; men den mangler omtrent søkning fra andre kanter end Nordfjord.

12. Svineholdet

er øket betydelig i store dele av amtet. Der er nu i virksomhet ialt 15 raaneholdsforeninger, og paa Gjerde i Balestrand er der oprettet en svineavlsstation.

13. Fjærkræholdet

er ikke øket i dette femaar, snarere gaat tilbake.

14. Tamrenholdet

er øket betydelig i femaaret. Der findes nu flere tamrenselskaper, i Borgund, i Aardal og i Aurland. Antallet av dyr anslaaes til adskillige tusen.

15. Vinterfôring.

Efter lensmændenes opgaver beregnes der gjennemsnitlig følgende kvanta til vinterfôring for følgende husdyr:

	Hest.			Ko.			Sau.	Gjet.
	Høi.	Halm.	Kraftfôr.	Høi.	Halm.	Kraftfôr.	Høi.	Høi.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
Sogn	1 870	250	90	1 450	200	40	225	180
Søndfjord..	2 200			1 500	100		290	130
Nordfjord..	2 000	160		1 400	200		200	100

16. Sundhetstilstanden

blandt husdyrene oplyses av amtets dyrlæger at ha været god i femaarsperioden. Av mer ondartede sygdomme, som har optraadt, kan nævnes den smitsomme kalvkastning, som saavel i Sogn som i Fjordene har voldt ganske stort økonomisk tap.

17. Sammenslutning blandt landmændene.

Antallet av landbruksavdelinger, som har sluttet sig til Landbrukslaget, utgjør nu 103. Foruten disse bygdelag hadde Landbrukslaget i 1910 240 medlemmer. Laget har i femaarsperioden fortsat sit arbeide for jordbrukets fremme. Det har som før nævnt utført et energisk arbeide til støtte av nyrydning av jord og opnaadd betydelige amts- og statsbidrag til dette øiemed.

Selskapets budget er for kommende aar opført med kr. 28 300, hvorav kr. 3 800 gaar til amtsgartnerne, kr. 6 000 til nydyrkning av jord, kr. 2 400 til kurser i havebruk, frugt og grønsakers anvendelse, husstel og matstel m. v., kr. 800 til husflidsarbeidet og ca. kr. 12 000 til utstillinger, kr. 1 000 til kontrollag, fjøsregnskapslag og budeiepræmier, og indeholder forøvrig endel mindre poster til administration m. v.

De Vestlandske Landhusholdningsselskapers Fællesindkjøpsforening, som er dannet av landhusholdningsselskaperne i Søndre Bergenhus og Romsdals amter samt av Nordre Bergenhus amts landbrukslag, har, forsaavidt Nordre Bergenhus angaar, hat en omsætning av:

1906	kr. 48 513.68
1907	« 64 360.69
1908	« 74 209.23
1909	« 68 137.85
1910	« 69 662.45

Spørsmaalet om sammenslutning mellem landmændene, ogsaa hvad salg angaar, er fremdeles under overveielse. Der hersker overalt en sterk misnøie med den uforholdsmæssige andel av utbyttet, som i mange tilfælde gaar til mellemmændene. Bortset fra meierierne og fra en sammenslutning i Nordfjord til salg av frugt foreligger der endnu ikke nogen positive resultater i saken.

18. Arbeidsforhold ved jordbruket.

Der gjør sig gjældende en stadig stigende mangel paa arbeidshjælp. Dels virker utvandringen sterkt til at formindske antallet av yngre arbeidere i landdistrikterne, dels trækker byer og fabrikker med sin høiere arbeidsløn arbeidskraften bort fra jordbruket. I store dele av amtet er benyttelsen av utslaatter praktisk talt omtrent ophørt.

19. Salgsprodukter og avsætningsforhold, priser.

De vigtigste landboprodukter, som utføres, er kjøt, flesk, smør, poteter samt for Indre Nordfjords vedkommende frugt, for Indre Sogns frugt og tobak.

Fuldførelsen av Bergensbanen gjennem baneanlægget Flaam—Myrdal i forbindelse med indførelse av nattog paa Bergensbanen vil komme til i stor utstrækning at faa betydning for salgsvilkaarene her i amtet. Som det nu stiller sig, er man med en mængde varer omtrent helt henvist til et eneste marked, noget som altid vil trykke priserne sterkt.

Kjøtpriserne har været meget varierende. De skifter naturligvis efter aarsavling og aarstid. Som regel bringes der om høsten saa meget kjøt paa markedet, at prisen trykkes sterkt ned, helt ned til kr. 0.50 og lavere pr. kg., mens priserne sommer og vaar kan gaa op til det dobbelte. Flesk vil som regel holde sig jevnere, omkring kr. 0.90 til kr. 1.00 pr. kg. Smørpriserne har ogsaa været adskillig skiftende, særlig for det ikke-meieribehandlede smør.

20. Landbrukets gjældsforhold.

Pantegjælden er fremdeles sterkt stigende. I femaarsperioden stiller forholdet sig saaledes med hensyn til tinglæsning av nye obligationer og avlæsning av gamle samt avholdelse av tvangsauktioner over fast eiendom.

Sorenskriverier.	Tinglæst.	Avlæst.	Tvangsauktioner.
	Kr.	Kr.	
Indre Sogn	1 841 646	801 966	8
Ytre Sogn	2 314 492	1 077 409	24
Søndfjord	2 418 824	1 736 183	33
Nordfjord	2 337 858	789 600	32
Tilsammen	8 912 820	4 405 158	97

De nye obligationers beløp har altsaa overskredet de utgaaede gamles med kr. 4 507 662. Selv om man kan gaa ut fra, at der er endel utgaaede obligationer, som ikke blir avlæst, og selv om adskillige av de nye obligationer ikke gjælder landbruket, synes dog stigningen betænkelig. Det meste av pantegjælden vil i et saa industrifattig distrikt som Nordre Bergenhus gjælde landbruket.

21. Landbruksskoler.

Ifølge amtstingsbeslutning av 1907 blev amtets landbruksskole flyttet fra Rikheim i Lærdal til amtets gaard Mo i Førde og undergik samtidig den forandring, at kurserne fra at være toaarige gik over til at bli ettaarige.

Søkningen til skolen har i femaaret været god. Der har jevnlig meldt sig adskillig flere, indtil dobbelt saa mange, som der har kunnet skaffes plads for.

Amtets praktiske jenteskole har i det forløpne femaar fortsat sin virksomhet som hittil.

Antallet av amtsagronomer og disses virksomhet har været som i forrige femaar.

22. Almindelige bemerkninger.

Det er utvilsomt, at interessen for og forstaaelsen av et rationelt jordbruk er stadig voksende. Men det er paa den anden side ogsaa utvilsomt, at forholdene her i amtet lægger store hindringer iveien for et lønnende jordbruk. Den naturlige beskaffenhet vanskeliggjør sammenslutning, og uten sammenslutning vil baade produktionsomkostningerne fordyres og avsætningsforholdene, som er vanskelige nok i sig selv, yderligere forværres. Derfor spiller kommunikationernes utvikling her en rolle for jordbruket, som neppe kan undervurderes. Der er neppe noget, som i saa høi grad kan revolutionere jordbruket i en avsidesliggende bygd som kommunikationer, som kan binde producenterne sammen og forkorte deres vei til markedspladsen, i forbindelse med en hensigtsmæssig utskiftning. Men som forholdene er i Nordre Bergenhus, maa der for at faa det hele igang ydes forholdsvis store bidrag av Staten, baade til kommunikationer og til utskiftning. Der er neppe tvil om, at slike bidrag vil lønne sig.

III. Skogdrift.

Skogforvalteren uttaler, at skogene nu mangesteds gives en mere skjønsom behandling, men der findes ogsaa undtagelser fra denne regel.

Interessen for at skaffe sig oplysning om skogens rette behandling synes at ha vokset.

Der findes 7 bygdealmenninger i amtet med et samlet areal av 13 740 maal. Herav er 7 430 maal barskog, 3 470 maal løvskog, 254 maal uproduktiv mark og 300 maal høifjeld. Værdien av disse er anslaat til kr. 61 000. Av eiendomme, som er underlagt skogvæsenet, eier det offentlige inden amtet 111 080 maal. Herav er:

Statsskoger 33 610 maal, hvorav 23 529 maal barskog, 3 536 maal løvskog, 3 660 maal uproduktiv mark og 2 884 maal høifjeld.

Oplysningsvæsenets Fonds skoger 15 472 maal, hvorav 6 570 maal barskog, 4 625 maal løvskog, 2 066 maal uproduktiv mark og 2 210 maal høifjeld.

Statsalmenninger 71 997 maal, hvorav 15 840 maal barskog, 24 710 maal løvskog, 11 067 maal uproduktiv mark og 10 380 maal høifjeld. Værdien av disse skoger anslaaes til kr. 498 200, hvorav statsskogene kr. 263 200, Oplysningsvæsenets Fonds skoger kr. 92 000 og statsalmenningerne kr. 143 000.

I femaaret har disse skoger git et nettoutbytte av kr. 63 310.42, hvorav kr. 42 711.38 falder paa Statens skoger og kr. 20 599.04 paa Oplysningsvæsenets Fonds skoger.

I femaaret er der i Statens skoger utplantet 39 000 planter og saadd 25 kg. granfrø, hvorved der med en bekostning av kr. 984 er kultivert et areal av 148 maal. I Oplysningsvæsenets Fonds skoger er der utplantet 43 000 planter og saadd 25 kg. granfrø, hvorved der med en bekostning av kr. 1 216.56 er kultivert et areal av 190 maal. Likeledes er der i Statens skoger optat 20 417 m. grøft og rensket 4 560 m. bækkefar, hvorved der med en bekostning av kr. 3 923.76 er tørlagt et areal av 604 maal. I Oplysningsvæsenets Fonds skoger er der optat 5 876 m. grøft og rensket 1 159 m. bækkefar, hvorved der med en bekostning av kr. 1 443.30 er tørlagt 264 maal.

Befaringer til bestemmelse av vernskogens grænser er i femaaret foretat i Bremanger, Askvold og Brekke herreder, og forslag til vernskogsvedtægter er utarbeidet for 9 herreder; men nogen nye vernskogsvedtægter er ikke kommet istand.

I 1910 ophævet amtstinget beslutningen av 1895 om, at vernskogsvedtægter blir at indføre i alle herreder i amtet.

Skogen har i femaaret været skaanet for skade av større betydning, naar undtages, at der i Kaupanger høsten 1909 blev nedslaat ikke saa ubetydelig skog av stormen.

Skogselskapets arbeide er fortsat paa samme maate og med samme funktionærer som meddelt i forrige femaarsberetning. Tilgangen av ny fredskogfelter og utsendte planter vil fremgaa av følgende tabel:

Aar.	Fredskogfelter.		Bidrag av			Utsendte planter.
	Antal.	Areal i maal.	Staten.	Bergens skog-selskap.	Tilsammen.	
			Kr.	Kr.	Kr.	
1906	30	1 201.5	4 806.00	1 572.15	6 378.15	1 128 571
1907	17	1 180.5	4 722.00	1 856.90	6 578.90	963 696
1908	25	1 143.5	4 574.00	1 480.00	6 054.00	994 670
1909	22	1 083.5	4 334.00	2 476.00	6 810.00	1 030 112
1910	18	1 187.0	4 748.00	1 443.00	6 191.00	949 630
Tilsammen	112	5 796.0	23 184.00	8 828.05	34 012.05	5 066 679
Til og med 1905	174	7 221.5	29 302.00	5 024.23	32 326.23	3 017 986

Av de optagne felter er 3 utgaat, saa antallet ved femaarets slutning er 283, hvortil kommer de i forrige beretning nævnte 24 statsplantefelter. Skoleplantningen er fortsat som tidligere. Kan skolerne plante paa fredskogfelter, blir disse foretrukket.

For at fremme en mere rationel behandling av naturskogen har selskapets funktionærer i de senere aar avholdt de saakaldte skogkurser av 1 à 2 dages varighet med undervisning i selve skogen. Disse kurser, hvorav der er avholdt flere omkring i bygderne, har som regel faat god tilslutning. Interessen for en

rigtig behandling av skogen er stigende, likesom ogsaa kravene om skogfunktionærernes veiledning i skogbehandling har øket betydelig. Ved flere av jordbrukslagets foredragskurser har amtsskogmesteren holdt foredrag om skogbruk.

Hare, aarfugl, furubarlusen og furubarhvepsen har foraarsaket en del skade, der dog som regel har været av mindre betydning. I enkelte av de indre bygder lider skogen endel av snetryk.

Av skoglag er der nu ialt 53. Til at forestaa plantningsarbeider har hvert av disse en eller flere plantere, der har gjennemgaat skogselskapets kurser paa Ekhaug planteskole.

Skogselskapet har aarlig oppebaaret kr. 2 000 av amtet som bidrag til funktionærernes avlønning. Blandt de distrikter, hvor der særlig har været utført et energisk arbeide med skogplantniug, skal jeg nævne Gulen, hvor baade den mangeaarige ordfører Hantveit og lensmand Breivik har utført et ganske usedvanlig energisk og dygtig arbeide til skogplantningens fremme.

Vedpriserne har fremdeles holdt sig høie.

Levert paa kjøperens bosted har ydergrænserne stillet sig slik:

	Maksimum.	Minimum.
Birk	kr. 19.00 (Sulen)	kr. 10.00 (Breim).
Or	« 13.00 (Aurland)	« 6.00 (Breim).
Furu	« 15.00 (Bremanger)	« 8.00 (Breim).

IV. Fiskerier.

1. Saltvandsfiskerierne.

Fra amtet har man i femaaret drevet vaarsild-, vaartorsk-, bank-, fetsild-, brisling-, hummer-, sei-, hyse- og storsildfiske.

Desuten har man i nogen utstrækning -- væsentlig med dampskib — deltat i sildefiske paa eftersommeren i Nordsjøen og under Island samt i torskefiske ved Island. Hvad der i ikke liten utstrækning har bevirket ændring i fiskeribedriften i dette femaar, er indførelsen av motorerne, som her i amtet likesom andetsteds har ændret forholdene under fisket, gjort arbeidet lettere og fiskerflaaten bevægeligere end tidligere.

Delvis har fisken i større utstrækning end tidligere været avsat nordover til Aalesund istedenfor til Bergen.

I de sidste aar er man begyndt med hermetisk behandling av fisk i Florø likesom der ogsaa i Leikanger er oprettet en sardinfabrik.

Paa Florø er oprettet en sildoljemelfabrik.

Utbyttet av fiskerierne har gjennemgaaende været bra. Det samlede utbytte for femaaret ligger betydelig over utbyttet forrige femaar.

I 1909 var der ialt i amtet 3 686 havfiskere, 911 fjordfiskere samt 2 fangstmænd. Iland arbeidet 432 tilvirkere.

Det økonomiske utbytte var opgit til:

Torsk	kr.	363 807.00
Sei	«	36 980.00
Lange	«	33 495.00
Brosme	«	43 004.00
Hyse	«	39 560.00
Hvitting	«	533.00
Sild	«	939 476.00
Laks og sjøørret	«	215 383.00
Andre fiskearter	«	126 326.00
Tilsammen	kr.	1 798 564.00

I 1906 var utbyttet	kr.	1 464 500.00
I 1907 « —	«	1 859 900.00
I 1908 « —	«	1 253 200.00

2. Ferskvandsfiskerierne.

Angaaende utbyttet av ferskvandsfiskerierne har inspektøren for ferskvandsfiskerierne git følgende foreløbige opgave:

(Se tabellen næste side).

Han tilføier, at der til utbyttet av fisket i elvene kommer forpagtningsavgift for leie av lakseelver i amtet til et beløp av kr. 82 130 i 1910.

V. Bergverksdrift.

Av større foretagender har Svanø gruber været drevet en del av femaaret. Fra oktober 1905 til januar 1907 eksportertes ca. 2 400 ton kis. Arbeidet stod stille til nytaar 1909, da verket overtoges av en ny eier. Efter indkomne meddelelser er der i aaret 1909—1910 væsentlig drevet forberedende arbeider og undersøkelser. Samtidig er der producert ca 3 600 ton kis.

Forsøksdrift har været aapnet paa Hellevik i Søndfjord, hvor der i 1907 har været utdrevet ca. 2 000 ton jernmalm, samt i Aardal, hvor der har været arbeidet en del med en gammel kobbergrube.

Paa adskillige steder i Sogn har der i femaaret været arbeidet med marmorbrud. Stenen er hvit og gjennemgaaende meget haard, hvad der har vanskeliggjort bearbeidelsen.

Hellebrud har været drevet i Breim, i Holmedal, i Vik og i Leikanger med et samlet utbytte av 6 à 7 000 kr. aarlig.

VI. Industri.

Fabrikindustri.

Fabrikanlæg er der fremdeles forholdsvis faa av i amtet. Antallet av arbeidere ved slike anlæg er pr. 31 december 1907 419, fordelt paa 48 anlæg.

A. I sjødistrikterne.

	1906.		1907.		1908.		1909.		1910.	
	kg.	Kr.	kg.	Kr.	kg.	Kr.	kg.	Kr.	kg.	Kr.
Sogn	46 152	70 669.00	46 380	70 725.00	28 275	51 580.00	30 650	51 770.00	27 003	53 267.00
Sønd- og Nordfjord	71 975	116 382.00	81 860	133 095.00	78 875	137 568.00	63 115	102 754.00	67 894	115 350.00
Tilsammen	118 127	187 051.00	128 240	203 820.00	107 150	189 148.00	93 765	154 524.00	94 897	168 617.00

B. I elvene.

Sogn	12 481	13 265.00	10 092	11 870.00	8 127	10 534.00	12 481	12 947.00	7 039	9 870.00
Sønd- og Nordfjord	6 938	9 094.00	6 959	9 391.00	5 379	7 242.00	6 333	10 547.00	6 924	10 509.00
Tilsammen	19 419	22 359.00	17 051	21 261.00	13 506	17 776.00	18 814	23 494.00	13 963	20 379.00

C. I sjøen og elvene tilsammen.

Sogn	58 633	83 934.00	56 472	82 595.00	36 402	62 114.00	43 131	64 717.00	34 042	63 137.00
Sønd- og Nordfjord	78 913	125 476.00	88 819	142 486.00	84 254	144 810.00	69 448	113 301.00	74 818	125 859.00
Tilsammen	137 546	209 410.00	145 291	225 081.00	120 656	206 924.00	112 579	178 018.00	108 860	188 996.00

Av anlæg under arbeide er det største Aardalsanlægget, hvor aktieselskapet Tyinfaldene er i fuld gang med anlæg av en transportvei fra Tyin til Aardal, og hvor der er projektert og delvis stukket svære tunnelanlæg fra Tyin over Heirsnaasi til øvre Aardal.

Ogsaa andre steder i Sognefjorden er i den sidste tid solgt forskjellige større vandfald, i Natviken, i Aurland (Vasbygden) og i Vadheim, hvor der ogsaa paagaar større utbygning av et vandfald, som allerede nu anvendes til natriumfabrikation.

I Framfjorden er der sat igang en klæberstensmølle.

Sogndal uldvarefabrik er under betydelig utvidelse, likesaa vil en nybygget uldvarefabrik bli igangsat i Leikanger i den nærmeste fremtid.

Lignende fabrikker findes i Holmedal og i Indviken.

I Lyster har været drevet en større saftfabrik.

Av hermetikfabrikker findes der én i Florø og én i Leikanger.

Florø har som før oplyst faat en sildoljemelfabrik. Florø mekaniske verksted har i femaaret levert adskillige motorer baade inden- og utenlands.

Paa Svanø har der været igang et mindre skibsbyggeri, nærmest for motorbaater.

Elektriske lysanlæg er fuldført i Sandene og i Moldøen i Nordfjord. I en række av kommuner er nedsat komiteer for at forberede lignende anlæg.

Haandverk og husindustri.

Herom gjælder væsentlig det samme som er uttalt i forrige femaarsberetning.

Husflidsforeningen for Bergens by og stift har de sidste aar med bidrag av Landbrukslaget avholdt aarlige kurser her i amtet, dels i træarbeider dels i vævning, dels i farvning, likesom der ogsaa har været avholdt et kursus i spaanarbeider.

VII. Handel.

Av handelsforeninger er følgende nye kommet til siden forrige femaarsberetning:

Dalernes handelsforening — Jostedalen.
Forthun handelsforening — Lyster.
Lærdals opne handelslag — Lærdal.
Laviksdalens fælles indkjøpsforening — Lavik.
Aalhus sogns handelsforening — Jølster.
Orkens indkjøpslag. — Jølster.
Naustdal kooperative handelslag — Naustdal.
Eids forbruksforening — Eid.
Hornindals handelslag — Hornindalen.

Utgaat er:

Dale forbruksforening — Lyster.

Krokens handelsforening — Hafslo.

Leikanger handelsforening — Leikanger.

Maurstad og Rimstad handelsforening — Daviken.

Kjøllesdals handelsforening — Daviken.

Der er utgaat 5 og kommet til 9 nye.

Nettotilveksten er altsaa 4.

Der findes ingen brændevinsrettigheter i amtet og ingen brændevins- eller ølsamlag.

I 1910 gaves i 18 herreder ingen bevilling til utskjænkning av øl, vin, frugtvin eller mjød. I de øvrige herreder gaves 47 indskrænkede rettigheter, omfattende utskjænkning til tilreisende eller faste gjester ved hotellerne, og 5 rettigheter til utskjænkning kun av alkoholsvakt øl.

Av markeder holdes 3, nemlig Nordfjord hestemarked 30 mai, Førde og Lærdalsøren henholdsvis 6 og 13 juni.

VIII. Skibsfart.

Angaaende de dampskibe, som eies av amtskommunen, vil der bli talt nærmere under avsnittet om kommunikationer. Amtets flaate forøvrig er i løpet av femaaret ikke øket, naar bortsees fra motorfartøier. Det er særlig motorbaattrafikken, som har tat opsving i denne periode. Indførelsen av motorer har, som før nævnt, sat sit præg paa fiskeribedriften, likesom den ogsaa har hat indflydelse paa jægtetrafikken og den mindre skibsfart paa amtets fjorder.

Fyrvæsen.

Av fyrlygter er der i perioden bevilget og opsat følgende:

Paa Haugsnes, Voldskjær, Indre Stensund, Hellen, Rutletangen, Vikingnes, Lyngø, Seljestokken, Ytre Stensund, Sogneoksen, Trefotskjær, Skaten, Gangsøen, Flaamfjord og Nordnes.

Dette er imidlertid bare en liten brøkdel av, hvad der er nødvendig paa grund av de tildels meget vanskelige farvand her i amtet og den store utstrækning, hvori amtets dampskibe maa drive med nattefart.

Havneanlæg er i femaarsperioden bevilget og utført i Moldøsundet, ved Kalvaag, ved Eltvik, ved Struen, ved Vetvik, ved Kvalhem, ved Ervik og ved Rognaldsvaag.

Amtstinget har iaar sterkt fremholdt Tistelsundet i Buelandet som et nødvendig havnearbeide.

Av merker er der i femaarsperioden anbragt 60 nye og inddrat 2 ældre.

Av fæstigheter er i samme tid anbragt 4 kar samt 84 bolter, stolper og pæler.

IX. Andre næringsveier.

Baatbygning foregaar fremdeles særlig i Gimmestad sogn i Gloppen.

Av isbruk er Sogns iskompani i Lyster det vigtigste.

Jagt har heller ikke i dette femaar været drevet i slik utstrækning, at utbyttet har repræsentert nogen synderlig økonomisk værdi.

Leien av jagtrettigheter har i de distrikter, hvor fredningstiden er den ordinære, andraget til ca. kr. 1 000 om aaret.

I præmie for rovdyr og rovfugler er der ialt utbetalt kr. 33 283.42.

X. Kommunikationer.

1. Veier.

Længden av de offentlige veier fordeler sig saaledes paa herrederne:

Herred.	Hoved-veier.	Bygde-veier.	Sum.	Ride-veier.	Totalsum.
	m.	m.	m.	m.	m.
Jostedalen	1 000	22 585	23 585	-	23 585
Lyster	28 500	27 500	56 000	28 000	84 000
Aardal	-	9 149	9 149	-	9 149
Hafslo	18 962	12 532	31 494	-	31 494
Sogndal	11 000	53 000	64 000	-	64 000
Lærdal	21 600	7 592	29 192	-	29 192
Borgund	60 000	-	60 000	-	60 000
Aurland med Nærøen	20 000	58 000	78 000	52 000	130 000
Leikanger	-	26 940	26 940	-	26 940
Balestrand	-	32 905	32 905	-	32 905
Vik	-	28 000	28 000	14 000	42 000
Kirkebø	3 730	14 984	18 714	-	18 714
Lavik	-	19 131	19 131	-	19 131
Brekke	-	13 051	13 051	-	13 051
Gulen	-	14 238	14 238	-	14 238
Sulen	-	-	-	1 750	1 750
Hyllestad	-	44 284	44 284	-	44 284
Askvold	-	19 807	19 807	-	19 807
Fjaler	11 866	55 373	67 239	4 123	71 362
Gaular	47 300	56 500	103 800	-	103 800
Førde	20 597	60 015	80 612	-	80 612
Jølster	43 000	40 000	83 000	-	83 000
Naustdal	-	43 798	43 798	-	43 798

Herred.	Hoved-veier.	Bygde-veier.	Sum.	Ride-veier.	Totalsum.
	m.	m.	m.	m.	m.
Kinn	-	27 200	27 200	-	27 200
Vevring	-	-	-	-	-
Bremanger	-	-	-	800	800
Selje	-	70 090	70 090	-	70 090
Daviken	8 616	12 984	21 600	-	21 600
Eid	35 000	40 000	75 000	-	75 000
Hornindalen	25 190	4 780	29 970	-	29 970
Indviken	13 000	28 000	41 000	-	41 000
Stryn	45 630	10 122	55 752	16 000	71 752
Breim	29 000	25 000	54 000	-	54 000
Gloppen	7 000	44 000	51 000	-	51 000
Tilsammen	450 991	921 560	1 372 551	116 673	1 489 224

Av disse er:

Hovedveier	451.0 km.
Bygdeveier	921.5 «
Tilsammen	1 372.5 km.

Rideveier	116.7 km.

Ved utgangen av 1910 hadde amtet en samlet veilængde 1 489.2 km offentlige veier.

Kjøreveiene har gunstige stigningsforhold paa:

Hovedveier i en længde av	375.7 km.
Bygdeveier i en længde av	430.6 «
Tilsammen	806.3 km.

Og ugunstige stigningsforhold paa:

Hovedveier	75.3 km.
Bygdeveier	490.9 «
Tilsammen	566.2 km.

I femaaret 1906—1910 inkl. er utført følgende nybygninger av veier:

Veistrækninger.	Herred.	Længde.	Sum.
Omlægning av hovedveier:		m.	m.
Øen—Skaviken	Indviken og Hornindalen	8 612	
Gaular gr.—Vadheim	Kirkebø	3 361	
Volds bro med veiforbindelser	Lærdal	1 390	
Mellem Sogndal og Marifjæren	Sogndal og Hafslo	11 632	
Leirdøla bro med veier	Lyster	1 184	
Bergheim—Reed	Breim	7 160	
Skilbredvand—Espeland	Gaular	650	
			33 989
Nybygning av hovedveier:			
Skaugset—Hornindalens gr.	Eid	3 470	
Vei til dampskibsbryggen	Eid	65	
Røneid—Hatlen	Lyster	2 326	
			5 861
Omlægning av bygdeveier:			
Forbi Myklebustsagen	Daviken	35	
Eldalsosbroen med veier	Gaular	240	
			275
Nybygning av bygdeveier:			
Kvamme—dampskibsbryggen	Vik	400	
Sørbøvaag—Øen og Hellevik	Hyllestad og Fjaler	15 608	
Riisnæs—Hellem	Hyllestad	4 679	
Av Visnæs—Olden, rest	Stryn og Indviken	15 086	
« Slandal—Sjøen	Kinn	1 100	
« Skibenæs—Hundeide	Eid	754	
« Grytøre—Folkestad	Askvold	5 720	
Kraakenæsveien	Selje	1 100	
Vei til dampskibsbryggen	Lavik	237	
Arm til Li bro	Hafslo	910	
Engen—Dingsør	Fjaler	3 400	
			48 994
	Totalsum		89 119

Hovedveianlæggene er utført som statsveianlæg med bidrag av amtskommunen og for enkelte anlægs vedkommende med bidrag av vedkommende kommune i henhold til den i 1907 vedtagne veiplan.

Bygdeveianlæggene er utført med bidrag av amt, herred og interesserte, delvis ogsaa med bidrag av Staten. De bygdeveianlæg, der har faat bidrag av Staten er følgende:

Eldalsosbroen med veier i Gaular.
Sørebøvaag – Øen og Hellevik i Hyllestad og Fjaler.
Visnæs—Olden i Stryn og Indviken.
Skibenæs bro—Hundeide i Eid.
Arm til Li bro i Hafslo.
Engen—Dingsør i Fjaler.

Statsbevilgningen har ikke tilnærmelsesvis tilsvaret kravet fra distrikterne om bidrag. Her er ren nødstilstand i saa henseende. Det har hyppig hændt, at distrikterne i aarevis har staat i forskud for statsbevilgningen. Der har været gjort forsøk paa at hindre dette, da det let vil kunne lede til, at de fattigere distrikter kommer til at faa sin tur utsat. Imidlertid forelaa der iaar for amtstinget veispørsmaal, hvor de interesserte ikke alene vilde staa i forskud for statsbidraget, men hvor de endog erklærte sig villig til at frafalde statsbidraget helt, bare de kunde faa amtsbidraget, og likeoverfor et saa sterkt bevis paa anlæggets nødvendighet fandt amtstinget at maatte anbefale bevilgning utenfor tur.

Automobiltrafik er igangsat av et aktieselskap — Valdresrutens automobilselskap — paa ruten Lærdal—Maristuen—Kristians amt. Trafikken har været ordnet efter faste ruter og med sterkt begrænset fart. Selskapet har sit kontor i Lærdal. Det har 4 automobiler. Private automobiler tillates at gaa i samme rute som ruteautomobilen.

2. Jernbaner.

Undersøkelser foregaar fremdeles av Myrdalsbanen. Endvidere er undersøkelser igangsat av en bane fra Otta til Stryn.

3. Dampskibe.

Dampskibsfarten paa amtets fjorder utføres fremdeles for den største del ved skibe, som amtskommunen selv eier.

Ved utgangen av 1905 eiet amtet 11 skibe. I 1910 blev der bygget et nyt, «Gula» — 117 fot langt, 21.6 fot bredt — for fart væsentlig i de ytre distrikter. Det kostet ca. 117 700 kr.

I 1910 var skibene under damp 53 595 timer og utseilet 93 446 mil mot henholdsvis 44 620 og 78 923 i 1905.

Anløpsstedernes antal var ved utgangen av 1910 180 mot 175 i 1905. Flest hadde Kinn og Sulen herreder med henholdsvis 19 og 12.

Mellem Bergen og Sogn utførtes i 1910 5 turer ukentlig om sommeren og 4 i den øvrige tid av aaret, paa Nordfjord utførtes 4 turer i juli og august og 3 forøvrig, paa Førdefjord blev utført 2, paa Dalsfjord 2 og paa det ytre strøk dels 2 dels 3 turer om uken.

Desuten underholdtes lokalruter i Nordfjord om sommeren, i Sogn og Søndfjord hele aaret.

I samtlige ruter samt ved ekstraturer og bugsering blev av skibene tilsammen opseilet:

Aar.	Timer under damp.	Mil.	Fragt.
			Kr.
1906	45 827	80 895	648 230
1907	45 926	81 158	689 497
1908	47 801	84 059	702 954
1909	49 095	87 116	718 433
1910	53 595	93 446	774 407

Skibenes samlede indtægter, utgifter og overskud utgjorde:

Aar.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Samlet indtægt	733 990	777 420	790 852	806 474	859 916
— utgift	672 822	699 875	738 172	749 078	782 198
Overskud	61 168	77 545	52 680	57 396	77 718

I 1910 er befordret ca. 233 500 passagerer.

Ved utgangen av 1905 var aktiva sat i en værdi av kr. 1 110 693. Derfor stod amtskommunen i en gjæld av kr. 635 752. Amtskommunen skulde saaledes eie kr. 474 941.

Ved utgangen av 1910 var aktiva sat i kr. 1 049 880, mens gjælden var kr. 557 771. Amtskommunen skulde saaledes eie kr. 492 109. Paa skibenes værdikonto er i femaaret avskrevet som forringelse kr. 237 340. Paa kjelskiftninger og ekstraordinære utbedringer er avskrevet kr. 72 000 utover, hvad dertil er ført direkte til utgift.

Et privat lastedampskib «Vangsnæs» har utført en tur ukentlig paa Sogn.

Det Bergenske, det Nordenfjeldske, det Vesteraalske, det Søndmørske og det Vestenfjeldske dampskibsselskap har optat Florø og Moldøen i de fleste ruter. Sidstnævnte selskap anløper desuten Tansø, Kalvaag, Raudeberg og endel andre steder ved kysten.

Flaam, Gudvangen og Balholmen i Sogn, Visnæs, Loen og Olden i Nordfjord er optat som anløpssteder i 3 av det Bergenske og det Nordenfjeldske dampskibsselskapers turistruter om sommeren. Disse steder samt Fjærland i Sogn anløpes desuten av et stort antal utenlandske turistskibe.

Spørsmaalet om anvendelse av motorbaater i større utstrækning i forbindelse med dampskibsfarten er under overveielse.

4. Telegraf og telefon.

Angaaende telegraf- og telefonvæsenets utvikling i femaarsperioden hitsættes følgende oplysninger, som er meddelt av telegrafinspektøren.

«I henhold til hr. amtmandens anmodning i skrivelse av 18 januar d. a. har jeg herved den ære at meddele følgende oplysninger angaaende telegraf- og telefonvæsenets utvikling i Nordre Bergenhus amt i femaaret 1906—1910:

1906: Telefonanlægget Rugsund—Aalfoten blev dette aar færdigbygget paa strækningen mellem Haugland i Rugsund og Daviken, og en riks-telefonstation oprettet paa sidstnævnte sted.

Likeledes byggedes en telefonlinje mellem Askvold og Bulandet, paa hvilken oprettedes stationer i Sauesund, Hindøen, Bulandet og Værlandet.

Efterat der var truffet overenskomst med landhandler Schreuder, Skjergehavn, i anledning av denne stations overgang fra telegraf- til telefondrift, blev der til forbindelse med den tidligere sløifelinje fra telegraflinjen ved gaarden Eide ophængt en dobbeltlinje til Dalsøren, hvorefter Skjergehavn har telefonforbindelse gjennem Dalsøren station.

Paa den indløste Sønd- og Nordfjords telefonselskaps linje oprettedes stationer i Indviken og Utviken.

1907: Efter underhandlinger med fabrikanlægget i Stangfjorden, der tilbød forskudsvis at utrede omkostningerne ved en linje fra Askvold til Stangfjorden, blev denne linje bygget og station oprettet paa Gjerde i Stangfjorden.

I forbindelse med den indløste Sønd- og Nordfjords telefonselskaps linje anlagdes en enkelttraadig telefonledning mellem Indviken og Stryn med riks-telefonstation paa sidstnævnte sted.

Den private linje gjennem Jølster med undtagelse av bilinjen til Veiteberg blev nedtat og stationer oprettet paa den av telegrafvæsenet tidligere anlagte telegraflinje paa Vasenden og Skei samt paa Veiteberg i Jølster.

Mellem Lervik i Sogn og Lavik byggedes en ny linje, hvorpaa oprettedes stationer i Løland, Bilsbakke og Lavik.

1908: Nordfjord telefonselskaps linjenet indløstes, og dets stationer blev overtat av telegrafvæsenet, idet driftsmaaten ved disse efter overenskomst med selskapet indtil videre skulde være uforandret. (Se aar 1909).

En ny linje blev bygget mellem Bygstad og Vadheim og samtidig nye telefonledninger anbragt paa eksisterende stolperække mellem Førde—Bygstad og Bygstad—Dale i Søndfjord. Ved en speciel anordning paa de to linjer mellem Førde og Bygstad har Førde direkte forbindelse med og formidler trafikken paa linjerne til Vadheim, Askvold og Bulandet foruten paa hovedlinjen Førde—Bergen. Paa linjen Bygstad—Vadheim oprettedes stationer i Sygnen, Sande og Vadheim.

1909: Ved Moldøen station blev tjenestetiden efter andragende fra forretningsdrivende dersteds utvidet til fuld dagtjeneste.

En ny telefonlinje mellem Førde og Breim (Bjørkelobroen), 4 mm. kobberledning og Breim—Stryn—Grodaas—Hellesylt, 2.75 mm. kobberledning blev anlagt, hvorved amtets nordligere distrikter har faat en god telefonforbindelse med Bergen og Sogn m. v. samt til Aalesund og Søndmør. Den førstnævnte del, Førde—Breim, er led i en telefonhovedlinje mellem Bergen og Aalesund.

Av stationerne paa de indløste Nordfjords telefonselskaps linjer overgik følgende til rikstelefonstationer: Aaholen, Oldøren, Loen, Faldeidet, Sindre, Nor, Holmøiene, Kjøs, Grodaas, Haugen, Blaksæter, Sølberg, Hopland, Maursæter, mens Vanberg, Skrede, Rødberg, Fjeldkaarstad, Langesæter og Lødemel blev nedlagt. Stryn overgik til telegrafstation, og i Loen etablertes telegrafdrift i turisttiden.

1910: Som paabegyndelse av telefonanlæg til øerne i Sulen byggedes en linje fra Eivindvik til Kraakevaag i Sulen og oprettedes stationer i Bingen, Sygnefest og Kraakevaag.

En ny telefonlinje blev ophængt mellem Aurland og Lærdalsøren og efter indløsningen av Aurlands telefonselskaps linje Aurland—Flaam og jernbanens anlægstelefonlinje Flaam—Voss rikstelefonstationer aapnet i Flaam og Aurland. Telefonstationerne Myrdal og Vatnahalsen fortsætter med hensyn til driftsmaaten foreløbig som før indløsningen.

En ny telefonforbindelse blev istandbragt mellem Myrdal og Finse som led i en ny telefonlinje mellem Bergen og Kristiania.

Paa Finse blev telefonstation foreløbig aapnet. Den vil antagelig med det første bli officielt aapnet som rikstelefonstation likesom Vatnahalsen og eventuelt Myrdal.

5. Postvæsen.

Nordre Bergenhus amt er fra 30 juni 1909 utskilt fra Bergens postdistrikt, idet der er oprettet et postkontor i Lærdal for Sogn undtagen Hyllestad og Sulen, et postkontor i Florø for Søndfjord, Hyllestad og Sulen av Sogn samt Selje, Nordre og Søndre Vaagsø av Nordfjord og et postkontor paa Nordfjordeidet for den øvrige del av Nordfjord.

Postaapneriernes antal er i femaaret steget fra 176 til 193.

Brevhusenes antal er steget med 23.

Der er oprettet 18 nye bipostruter og 36 nye landpostruter.

XI. Turistvæsenet.

Turisttrafikken er øket i løpet av femaaret. Særlig har trafikken været stor i den indre del av Sogn og den indre del av Nordfjord.

Bergensbanen har selvfølgelig bidraget betragtelig til økningen, idet der nu har gaat en svær turiststrøm over Flaam. Trafikken over Gudvangen har holdt sig.

Lærdal laa i flere aar noksaa meget nede; men automobilruten Lærdal—Tyin—Valdres har bidraget sterkt til, at denne rute har tat sig betydelig op i det sidste.

Fra Flaam, Gudvangen og Lærdal gaar turiststrømmen for det meste til Balholm, som danner det egentlige turistcentrum i Sognefjorden, og hvor der de sidste aar har været en trafik som aldrig før. Ogsaa i Fjærlandsfjorden har der været en meget stor trafik de sidste aar, men mangelen av telefon har selvfølgelig været til stor gene for trafikken. Paa ruten Vadheim—Sandene har der neppe været nogen øket trafik, mens derimot Indre Nordfjord, særlig Loen, har hat en voldsom søkning.

Kontrollen med skysstrafikken har i femaaret været ordnet omtrent som tidligere.

Til sammenligning med forrige femaarsberetning hitsættes opgave over skyssbevillinger utfærdiget 1910.

Lærdal—Odnes—Sørum	17	for	1	hest,	18	for	2	hester og 4 ruteautomobiler.
Gudvangen—Stalheim	50	«	1	—	3	«	2	—
Vadheim—Førde—Gloppen	28	«	1	—	13	«	2	—
Faleide—Visnes—Hellesylt—Mæland	42	«	1	—	19	«	2	—
Flaamsdalen	20	«	1	—	4	«	2	—
Hjelle—Gudbrandsdalen og Geiranger	15	«	1	—	8	«	2	—
Tilsammen	172	for	1	hest,	65	for	2	hester og 4 ruteautomobiler.

Antallet av bevillinger for enkelt hest er ikke langt fra fordoblet fra 1905. Det er særlig de tre sidste ruter, som har bevirket forøkelsen.

Av skyssanstalter hadde amtet ved utgangen av 1910 ialt 52 faste stationer og 7 tilsigelsesstationer mot henholdsvis 56 og 12 ved utgangen av 1905.

XII. Kommunal husholdning.

Amtskassens og herredskassernes formue og gjæld.

	Formue.		Laanegjæld.	
	1905.	1910.	1905.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Herredskasserne	2 448 917	2 613 843	287 678	291 563
Amtskassen	1 140 700	1 048 349	626 693	458 157

Amtskommunens gjæld vedkommer udelukkende dampskibene.

Amtskassens utgifter utgjorde:

	1906—1907.	1907—1908.	1908—1909.	1909—1910.	1910—1911.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Regnskaps- og skatte-væsen	700.00	800.00	700.00	700.00	700.00
Amtstingene	7 915.00	7 837.00	8 775.00	9 028.00	8 754.00
Rets- og politivæsen	2 904·00	2 845.00	2 843.00	2 887.00	2 950.00
Fængselsvæsen	4 328.00	2 180.00	2 163.00	2 146.00	2 146.00
Skyssvæsen	6 168.00	6 308.00	6 483.00	6 454.00	7 581.00
Sundhets- og medicinal-væsen	32 051.00	28 652.00	33 233 00	35 969.00	38 791.00
Sindssykes forpleining	42 960.00	44 226.00	46 668.00	47 110.00	50 667.00
Veterinærvæsen	6 386.00	6 440.00	6 696.00	6 177.00	5 986.00
Almindelig skolevæsen	100 595.00	97 371.00	103 235.00	102 378.00	110 180.00
Amtsskoler m. v.	19 767.00	20 372.00	19 258.00	23 233.00	20 383.00
Abnormskolevæsen	16 122.00	14 838.00	14 267.00	13 033.00	13 166.00
Landbruksvæsen	34 216.00	34 499.00	27 875.00	55 876.00	31 285.00
Præmier for fældede rovdyr	6 617.00	5 296.00	6 588.00	7 465.00	7 326.00
Dampskibene	646 940.00	693 187.00	716 777.00	814 472.00	933 582.00
Renter av laan	25 882.00	23 688.00	21 395.00	21 606.00	23 955.00
Avdrag paa laan	128 350.00	27 958.00	38 752.00	20 000.00	20 000.00
Veivæsen	60 180.00	68 632.00	53 578.00	61 887.00	95 118.00
Andre utgifter	3 989.00	1 224.00	3 593.00	3 566.00	4 534.00
Tilsammen	1 146 070.00	1 086 353.00	1 112 879.00	1 233 987.00	1 377 104.00

Til bestridelse herav utlignedes paa matrikelen:

Aar.	Pr. skyldmark.	Herav:			Sum.
		Amtskommune-kassen.	Veikassen.	Amtsskole-kassen.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	7.00	4.00	2.27	0.73	178 790.00
1907	7.70	4.70	2.27	0.73	196 623.00
1908	7.30	4.32	2.25	0.73	186 389.00
1909	8.10	4.14	3.20	0.76	206 812.00
1910	9.12	4.25	3.00	0.87	207 321.00
Gjennemsnitlig i fem-aaret	7.64	4.28	2.60	0.76	195 187.00
mot forrige femaar	6.62	3.54	2.40	0.68	169 310.00

Der utlignes intet paa formue og indtægt til amtskommunen.

Herredskassernes utgifter utgjorde:

I aaret	1906	kr. 588 121.00
- —	1907	« 602 998.00
—	1908	« 605 365.00
—	1909	« 606 125.00

For 1910 foreligger endnu ingen officiel statistik.

Til bestridelse herav utlignes til herredskasserne:

Aar.	Eiendoms-skat.	Formues-skat.	Indtægts-skat.	Antal skatydere.
	Kr.	Kr.	Kr.	
1906	60 943.00	85 711.00	293 280.00	24 497
1907	57 927.00	87 770.00	294 922.00	29 520
1908	58 667.00	88 528.00	302 648.00	29 660
1909	57 709.00	93 728.00	315 102.00	30 509
1910	57 878.00	97 010.00	325 387.00	30 699

Skatteprocenterne og den skatbare indtægts del av den antagne varierte i 1910 i de forskjellige herreder fra 3.12 i Breim til 14.45 i Bygstad sogn av Gaular. Samtidig varierte forholdet mellem skatbar og antat indtægt mellem 24.8 pct. i Sulen til 60 pct. i Lyster. I det hele er der noksaa liten forandring i skatteprocenten og forholdet mellem skatbar og antat indtægt i femaaret. Den største stigning i skatteprocenten viser Bremanger, som i 1907 hadde en skatteprocent av 6.65, og hvor kredsene Bremanger og Bremangerpollen i 1910 hadde en skatteprocent av henholdsvis 10.80 og 10.60 med samme forhold mellem skatbar og antat indtægt.

Herredsskat paa faste eiendomme utlignedes ikke i følgende herreder:

Lyster, Lærdal, Borgund, Sogndal, Aurland, Leikanger, Hornindalen og Stryn.

Indtægtsskat til Staten utlignedes med følgende beløp:

1906	kr. 26 281.00
1907	« 30 838.00
1908	« 31 895.00
1909	« 32 474.00
1910	« 34 965.00

XIII. Arbeiderforhold.

Lønninger.

Efter de fra lensmændene modtagne opgaver stiller den sedvanlige aarsløn for tjenere og dagløn for mandlige og kvindelige dagarbeidere sig saaledes:

Distrikt.	Tjenestegutter.		Tjenestejenter.		Mandlige dagarbeidere.				Kvindelige dagarbeidere.			
	Pengeløn.	Antagelig værdi av kost og losji.	Pengeløn.	Antagelig værdi av kost og losji.	Egen kost.		Husbondens kost.		Egen kost.		Husbondens kost.	
					Sommer.	Vinter.	Sommer.	Vinter.	Sommer.	Vinter.	Sommer.	Vinter.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Sogn	223.00	183.00	124.00	160.00	2.66	1.85	1.91	1.25	1.54	1.07	1.00	0.67
Søndfjord	168.00	173 00	105.00	152.00	2.51	2.05	1.70	1.30	1.47	1.00	1.02	0.77
Nordfjord	221.00	176.00	114.00	156.00	2.67	2.22	2.07	1.77	1.62	1 31	1.16	0.92
Gjennemsnitlig	210.00	177.00	114.00	156.00	2.61	2.04	1.89	1.44	1.54	1.18	1.06	0.79

Som det herav vil sees, og som allerede tidligere nævnt, er arbeidslønnen steget betydelig i det forløpne femaar.

Ogsaa for haandverksarbeidere av forskjellig art er arbeidslønnen steget betydelig om end ikke i samme maalestok.

Arbeidslønnen ved veianlæggene har i det sidste aar været ved hovedveianlæggene kr. 3.76 og kr. 3.41, henholdsvis for akkordarbeide og dagarbeide, ved bygdeveianlæggene kr. 3.20 og kr. 2.80.

XIV. Indtægts- og formuesforhold.

Siden femaarsperiodens begyndelse er den antagne indtægt og formue i amtet vokset med henholdsvis kr. 806 000.00 og kr. 7 514 000.00.

Amtets sparebanker hadde:

Sparebankens navn.	Ved utgangen av 1905.		Ved utgangen av 1910.	
	Forvaltnings-kapital.	Herav formue.	Forvaltnings-kapital.	Herav formue.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. Jostedalen	51 865.00	4 934.00	85 683.00	6 877.00
2. Lyster	722.274.00	95 346.00	1 051 374.00	119 967.00
3. Hafslo	689 230.00	167 909.00	942 118.00	192 902.00
4. Aardal	-	-	108 338.00	4 523.00
5. Lærdal	856 970.00	133 832.00	1 130 910.00	159 139.00
6. Sogndal	405 727.00	77 728.00	600 373.00	100 831.00
7. Aurland	342 240.00	32 130.00	444 194.00	51 252.00
8. Leikanger	450 860.00	61 306.00	697 912.00	68 616.00
9. Balestrand	501 844.00	55 506.00	694 185.00	66 345.00
10. Vik	758 359.00	113 406.00	1 023 124.00	152 823.00
11. Lavik	228 977.00	20 524.00	278 334.00	25 689.00
12. Gulen	258 201.00	19 612.00	326 030.00	31 287.00
13. Askvold	186 923.00	14 276.00	298 531.00	20 078.00
14. Fjaler	479 920.00	52 744.00	733 329.00	70 544.00
15. Gaular	354 367.00	24 546.00	491 665.00	40 594.00
16. Jølster	426 123.00	13 772.00	686 140.00	28 765.00
17. Førde	1 447 527.00	176 701.00	1 761 617.00	200 367.00
18. Naustdal	250 449.00	10 766.00	496 803.00	20 235.00
19. Vevring	-	-	97 215.00	4 468.00
20. Bremanger	73 203.00	6 418.00	124 862.00	11 500.00
21. Selje	384 707.00	23 850.00	482 924.00	37 400.00

Sparebankens navn.	Ved utgangen av 1905.		Ved utgangen av 1910.	
	Forvaltnings-kapital.	Herav formue.	Forvaltnings-kapital.	Herav formue.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
22. Daviken	163 067.00	8 258.00	267 914.00	14 699.00
23. Nordfjord	1 309 480.00	206 490.00	1 677 255.00	246 746.00
24. Hornindalen	154 724.00	14 650.00	216 461.00	20 904.00
25. Gloppen	1 073 896.00	87 496.00	1 417 791.00	121 822.00
26. Indviken	487 524.00	38 157.00	660 158.00	55 692.00
27. Stryn	629 247.00	63 029.00	850 342.00	86 693.00
Amtet	12 687 704.00	1 523 386.00	17 645 582.00	1 960 758.00

Av overformyndermidler indestod ved utgangen av aaret 1910 kr. 748 196.16 mot kr. 667 358.00 ved utgangen av 1905.

XV. Forsikringer.

Forsikringssummen i den Almindelige Brandforsikringsindretning for Bygninger utgjorde pr. 31 december 1907 kr. 16 534 960.00.

Av private forsikringsindretninger var der i amtet ved utgangen av 1910:

Brandforsikringsindretninger.

Distrikt.	Antal.	Forsikringssum 31 december 1910.		
		Hus.	Løsøre.	Tilsammen.
		Kr.	Kr.	Kr.
Sogn	11	9 613 589.00	2 533 370.00	12 146 959.00
Søndfjord	7	5 185 825.00	454 092.00	5 639 917.00
Nordfjord	6	9 019 605.00	1 109 645.00	10 129 250.00
Ialt	24	23 819 019.00	4 097 107.00	27 916 126.00

Heste- og kvægforsikringer.

Distrikt.	Antal.	Antal		Forsikrings-beløp.	Utbetalt erstatning.
		hester.	kvæg.		
				Kr.	Kr.
Sogn	13	829	381	289 360.00	15 152.88
Søndfjord	7	758	514	241 433.00	6 321.22
Nordfjord	7	616	-	196 963.00	8 833.45
Ialt	27	2 203	895	727 756.00	30 307.55

Av andre forsikringsindretninger findes Sogns Jægteassuranseforening med en samlet forsikringssum av kr. 65 000.00 og utbetalte erstatninger av kr. 6 803.93.

XVI. Utpantninger og eksekutioner.

Angaaende tinglæsning og avlæsning av panteheftelser henvises til det under avsnit II punkt 20 anførte.

Antallet av utpantninger og eksekutioner i femaaret utgjorde:

Distrikt.	Utpantninger.		Eksekutioner.	
	Antal.	Sum.	Antal.	Sum.
		Kr.	Kr.	Kr.
Sogn	6 486	237 050.30	930	226 265.11
Søndfjord	4 404	134 878.08	954	428 376.96
Nordfjord	5 021	163 498.74	1 057	457 519.73
Tilsammen	15 911	535 427.12	2 941	1 112 161.80

XVII. Almindelige bemerkninger.

1. Oplysning.

Skoledirektøren uttaler, at der i femaaret kan spores en jevn fremgang i amtets skolevæsen. De lokale forhold lægger paa mange steder sterke hindringer iveien for at kunne samle saa mange barn til en skole, at en hensigtsmæssig klasseinddeling kan gjennemføres. Kredsenes antal er imidlertid blit noget mindre i 1910 end i 1905, og man har derved faat flere delte skoler. Antallet av barn, som undervises i omgangsskole, er gaat ned med 75. Bestræbelsen har gaat ut paa at faa omgangsskolen avløst av skole med leiet lokale eller at faa egen skolebygning. Flere ældre skolebygninger er ombygget eller erstattet med nye. Utgiften til folkeskolen har været i sterk stigende. Dette skyldes dels opførelsen av mere tidsmæssige skolebygninger og bedre klassedeling, men særlig den vedtagne forbedring av lærernes løn. Ukelønnen for lærere i skolens anden avdeling er øket med ca. 33 pct. og for lærere i smaaskolen med ca. 36 pct.

Antallet av lærere i amtet er fra utgangen av 1905 til utgangen av 1909 steget med 17.

Ungdomsskolen har arbeidet under god og tildels stigende søkning, likesaa fortsættelsesskoler og aftenskoler.

At ungdomslagenes virksomhet har hat en overmaade stor betydning i retning av at vække interesse og at sprede oplysning, anser jeg for utvilsomt.

2. Økonomi.

Gjennemgaaende maa man si, at femaaret har været bra i økonomisk henseende. Der har, saavidt jeg har kunnet forstaa, været jevnt utbytte i de fleste næringsgrener, og der arbeides de fleste steder godt for at følge med. Imidlertid er jordbruksforholdene mange steder noksaa vanskelige. Eiendommene er smaa og ligger spredt. Det er vanskelig at opnaa sammenslutning baade paa grund av gaardenes indbyrdes avstand og de vanskelige kommunikationer videre til konsumenterne. Som følge herav blir utbyttet mange steder for litet til, at eierne finder at kunne paata sig de store utgifter, der er forbundet med rationel utskiftning og mere omfattende opdyrkning og oparbeidelse av eiendommene. Der findes imidlertid distrikter, som kunde synes at ligge svært litet heldig til, som har staat vaagnaden med et merkelig heldig resultat. Efter hvad jeg hittil har set, synes Breim og delvis Jølster at danne et utpræget eksempel i saa henseende.

At pantegjælden ialfald til en tid maa stige ved et slikt oprydningsarbeide, som der er foretat i disse distrikter, synes klart, men der er ingen tvil om, at resultatet av de sidste fem aars arbeide trods pantegjældens vekst er stor økonomisk fremgang. Og jeg er ikke i tvil om, at disse distrikter, som har ganske usedvanlige utviklingsmuligheter, vilde komme til at skyte en voldsom fart, hvis den under amtstinget iaar nævnte jernbane mellem Nordfjord og Sogn blir til virkelighet. I de ytre distrikter har forholdsvis gode fiskerier og høie priser paa fiskepladsene bragt adskillige penger ind, men paa den anden side har utgifterne ved anskaffelser av motorbaater medført store utgifter og økede gjældsheftelser.

Hvad fattigutgifter angaar, saa er det ganske merkelig, at Nordre Bergenhus tiltrods for de smaa kaar i mange distrikter dog er det amt, som har de mindste fattigutgifter. Hertil er sterkt medvirkende den omstændighet, at det gjennemgaaende ansees som en skam at faa fattigunderstøttelse, og at det først er, naar tvingende nødvendighet foreligger, at der søkes hjælp av fattigvæsenet.

3. Sundhetstilstanden.

Epidemiske sygdomme har der været en del av i denne periode. Særlig har der flere steder, saaledes i Vik i 1910, optraadt ganske ondartede tilfælde av difteri.

Tuberkulosen kan ikke siges at være i tilbakegang. Adskillige av lægerne fremholder sterkt det uheldige i, at der ved anvendelse av separert melk og kaffe og ombytning av natursmør med margarin blir daarligere levemaate blandt gaardbrukerne end tidligere. Og de mener, at netop denne omstændighet spiller en stor rolle ved tuberkulosens utbredelse.

Der er i femaarsperioden bevilget penger av amtet til oprettelse av pleiehjem for tuberkuløse, et for Sogn, et for Søndfjord og et for Nordfjord. Pleiehjemmene skal være kombinert med et almindelig sykehus og kunne ta 8 tuberkuløse og 4 almindelige patienter.

Antallet av sindssyke er noget stigende. Endnu er der adskillige steder her i amtet forholdsvis let anledning til at faa utsat sindssyke i privat forpleining. De sindssyke, som tiltrænger asylbehandling, har fortrinsvis været anbragt paa Bergensasylerne.

Nogen særlig forandring med hensyn til det almindelige husstel utover bygderne er der neppe foregaat i femaarsperioden. Av betydelig interesse er, at flere kommuner i Nordfjord — Eid, Gloppen, Breim — i den sidste tid har anlagt badstubad.

4. Moralsk forhold, sedelighets- og ædruelighetstilstand m. v.

De moralske og sedelige tilstande i amtet er gode.

Ædruelighetstilstanden er ogsaa god. Hvad der utvilsomt indebærer en fare for ædrueligheten, er de mange, tildels økonomisk mindre vel stillede smaaapoteker, som spredes utover bygderne i distrikter, hvor der forøvrig er total forbud.

Statsadvokaten oplyser, at antallet av personer, som er ilagt straf for forbrydelser inden Nordre Bergenhus amt i aarene 1906—1910, er mindre end i det foregaaende femaar.

B. Ladestedet Florø.

Angaaende tilstanden henvises til nedenstaaende indberetning fra magistraten.

Nordre Bergenhus amt den 1 december 1911.

I. E. Christensen.

Hr. amtmanden i Nordre Bergenhus amt.

Om forholdene i Florø i femaaret 1906—1910 tillater jeg mig hermed ærbødigst at indberette:

Som tidligere er forholdene her væsentlig avhængig av fiskerierne heromkring og omsætningen av fiskeriprodukterne.

Fetsildfisket, som i tidligere aar var det mest lønsomme fiske, er uteblit ganske i de sidste 10—12 aar. Der er fisket adskillig vaarsild, men denne vare er litet avsættelig, prisen derfor ringe, følgelig er saavel fisket som omsætningen

ikke alene litet lønsom, men har for en del været tapbringende. Havfisket har her omkring været mindre godt. Fiskedampskibene har derfor søkt nordover, hvor de utenfor Romsdals amt har drevet med vekslende held. De har ogsaa forsøkt sig paa Lofoten, hvor nogen av dem har drevet torskefiske med bra utbytte. Men fiskeri med dampskibe er en kostbar og risikabel affære, saa trods de ihærdigste forsøk like op til Lofoten har flere av skibenes eiere maattet indstille.

Laksefisket heromkring har i femaaret været ganske godt og har bragt baade fiskerne og omsætterne godt utbytte. Da imidlertid flere fiskere er begyndt selv at eksportere sin fangst, og fiskerne saaledes kan holde sig godt à jour med priserne paa det utenlandske marked, er fortjenesten mindre end før for omsætterne her paa stedet.

Omsætningen av sild, fisket her omkring, har været ubetydelig. Derimot har nogen faa mænd herfra kjøpt og saltet en hel del sild nordpaa og har hat adskillig held med sig heri.

Omsætningen av fisk maa siges at være ubetydelig.

Nogen væsentlig fremgang, bygget paa fiskerierne og omsætningen av fiskeriprodukter, kan formentlig ikke siges at ha fundet sted i sidst forløpne femaar. Man har derfor ogsaa begyndt at forsøke sig paa andre virkefelter.

Her er saaledes i de sidste aar anlagt en hermetikfabrik, en sildeolje- og fôrmelfabrik, samt en slip og motorfabrik. Hvad gagn disse kan bli for stedet, er det endnu for tidlig at uttale sig noget om.

Her er forefaldt flere konkurser.

Den i forrige femaarsperiode oprettede kreditbank har ikke været ganske heldig paa grund av slet administration.

Den kommunale middelskole drives fremdeles med tap, idet kommunen maa tilskyte aarlig ca. kr. 1 200 foruten frit lokale, og trods et ekstra tilskud av Statskassen paa kr. 200.

Kullagernes antal er nu 2, idet amtsskibene har sløifet sit lager.

Likesaa er her 2 trælastlagere.

Gatebelysningen og vandforsyningen har været av samme slags som før. Man har imidlertid sidst forløpne aar arbeidet med omlægning av tidsmæssig vandverk, men dette er endnu ikke færdig; kun paa en liten strækning er man færdig med rørledningen i gaterne.

Folkemængden er nu efter sidste folketælling 1 318. Ind- og utflytningen har ikke været betydelig.

Butikhandelen har formentlig tiltat noget. Priserne for levnetsmidler har steget jevnt for hvert aar. Av haandverkere og løsarbeidere har her været tilstrækkelig for behovet. Fortjenesten har dreiet sig om ca. kr. 3 pr dag. Nogen nævneværdig arbeidsledighet har her ikke været.

Her er opført 16 nye vaaningshus, foretat en del utbedringer og forandringer av gamle bygninger.

Man har ofret et betydelig beløp paa utbedring av gater og anlæg av kloakker. Stedet har som før ca. 2 500 meter ikke brolagte gater.

Brændevinssamlag har her ikke været. Øl- og vinsamlaget er nedlagt. Bevilling av skjænkning av øl og vin er ikke meddelt. Ædrueligheten er god. Smughandel ubetydelig.

Forbindelsen med landdistriktet er fremdeles mangelfuld, idet her endnu ikke findes nogen vei, som forbinder land og by.

Skatteprocenten, der for tiden er ca. 16 paa indtægt, er altfor høi og føles noksaa trykkende, da de fleste av stedets indvaanere har smaa indtægter.

Florø magistratskontor den 28 mai 1911.

B. Andenæs.

XV.

Romsdals amt.

Beretning

om Romsdals amts økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Indledning.

Administrativ inddeling. Ved kgl. resolution av 16 juli 1907 er Borgund herred delt i herrederne Borgund og Giske, svarende til sognene av samme navn. Delingen traadte i kraft den 1 januar 1908. Amtet hadde saaledes ved femaarsperiodens utgang 57 herreder, fordelt paa 3 fogderier.

Ved kgl. resolution av 12 december 1906 blev Vartdalstrandens herred overført fra Ulstein til Ørstens tinglag. Ved kgl. resolution av 17 juli 1907 blev Ørskog tinglag delt i tinglagene Ørskog og Søkkelven, svarende til herrederne av samme navn.

Fra 1 januar 1906 er Aure herred delt i sognene Aure og Stemshaug.

Grip herred, som indtil 1909 (med undtagelse av kirken, skolehuset og 3 private huse) hadde tilhørt en privatmand i Kristiansund, blev i nævnte aar indkjøpt av kommunen selv for en kjøpesum av kr. 110 000. Herredet bestaar av Grip fiskevær med omliggende holmer og hadde efter tællingen i 1910 en folkemængde av 187 personer. At man ved dette indkjøp kom ut av det tidligere avhængighetsforhold, hadde den største betydning for herredets økonomi og for befolkningens livsvilkaar. Der hadde ogsaa i lange tider været arbeidet paa at løse saken, som tilslut gik i orden ved velvillig imøtekommenhet fra statsmagternes side. Stortinget bevilget nemlig i henhold til kgl. proposition et direkte bidrag til kjøpesummen, stort kr. 20 000, hvorhos kommunen av Invalidefondets midler fik et $3^1/_2$ pct.s laan paa kr. 90 000 mot pant i fiskeværet. For dette laan har Romsdals amtskommune ved enstemmig amtstingsbeslutning stillet sig som selvskyldnerkautionist. Laanet tilbakebetales i terminer i løpet av 45 aar, hvorhos de beløp, som indkommer ved salg av huse til værets fiskere, blir anvendt til ekstraordinære avdrag paa laanet.

Folkemængden. Amtets samlede hjemmehørende folkemængde var ved utgangen av 1905 beregnet til 143 158 personer og var efter den almindelige folketælling i december 1910 steget til 144 622, altsaa en stigning av 1464.

Amtets landdistrikt hadde i 1905 en folkemængde av 114 223 og i 1910 av 115 421, altsaa en stigning av 1198. For byerne var folketallet som følger:

Aalesund	hadde i 1905:	14 000	indb., i 1910:	13 858.
Molde	« - 1905:	1 850	« - 1910:	2 142.
Kristiansund	« - 1905:	13 085	« - 1910:	13 201.

Molde har, som det sees, gaat forholdsvis bra frem i folketal, væsentlig paa grund av den begyndende industrielle virksomhet paa stedet. I de to andre byer er folketallet praktisk talt uforandret.

Denne stigning i folketal av bare 1 464 for hele amtet i løpet av 5 aar er i høi grad egnet til at vække opmerksomhet, særlig naar man sammenligner med tidligere femaarsperioder. I femaaret 1896—1900 steg saaledes folkemængden i amtets landdistrikt med 3 231 eller ca. 3 pct. og i næste periode med 3 602 eller henimot 3.3 pct., mens stigningen i perioden 1906—1910 kun har utgjort 1 198 eller omtrent 1.3 pct. Og av byerne steg Aalesund i forrige periode fra 11 770 til 14 000 og Kristiansund fra 12 050 til 13 100.

Den væsentlige aarsak til folkemængdens ringe vekst er fremdeles utvandringen, som har tiltat ogsaa i denne periode. Den oversjøiske utvandring utgjorde:

i femaaret	1896—1900:	2 649.
- —	1901—1905:	5 369.
og - —	1906—1910:	6 259.

Av dette sidste tal var 5 166 fra landdistriktet og 1 093 fra byerne.

At ogsaa andre faktorer har været medvirkende med hensyn til folkemængdens bevægelse i disse aar, viser sig imidlertid derav, at mens antallet av utvandrede i perioden 1901—1905 utgjorde 3.94 pct. av folketallet i hele amtet ved periodens begyndelse i 1900, var befolkningstilveksten i denne periode 5.16 pct. Men i femaaret 1906—1910 har folketallet kun steget med 1.02 pct., uagtet utvandringen forholdsvis ikke har været væsentlig større (4.4 pct. av folketallet i 1905).

Av større interesse er imidlertid den kjendsgjerning, at mens folketallet i de ytre distrikter næsten uten undtagelse viser en tildels ganske sterk stigning, er der i de allerfleste av de indre distrikter en nedgang, som undertiden er ganske paafaldende. Dette paavises lettest ved en sammenligning av folkemængden i amtets landdistrikt efter de to tællinger den 3 decbr. 1900 og den 1 decbr. 1910. Resultatet blir da følgende:

I de ytre bygder i Søndmør fogderi (herrederne Vannelven, Sande, Rovde, Herø, Ulstein, Volden, Vartdalstranden, Ørsten, Borgund, Giske, Roald og Haram) er folkemængden i tiaaret steget overalt med tilsammen 4 423 personer. Av de indre herreder viser Norddalen, Stordalen, Søkkelven samt Skodje og Vatne nogen stigning (ialt 106), mens der for de øvrige herreder er en omtrent tilsva-

rende nedgang (tils. 117). Folkemængden i Søndmørs ytre herreder er altsaa steget med 4 423, mens der i de indre er en nedgang paa 11.

Av Romsdals fogderis 14 herreder viser de fire ytre (Frænen, Akerø, Sandø og Bud) udelukkende stigning med tilsammen 829. Av de 10 andre herreder er der stigning i Vestnes (71), Eid, Veø og Bolsø (188), ialt 274, mens de øvrige viser nedgang med tilsammen 369. Folketallet i dette fogderis ytre distrikter er altsaa steget med 829 og i de indre gaat ned med 95.

Av Nordmør fogderis ytre herreder (Kvernes, Grip, Bremsnes, Kornstad, Eide, Frei, Aure, Tusteren og Edø) viser de to førstnævnte nedgang med tilsammen 121, mens folketallet forøvrig er steget med 827, altsaa en samlet opgang av 706. Av de indre bygder er det kun Aasgaard og Valsøfjorden, som viser opgang (henholdsvis 71 og 63), mens folkemængden i de 11 andre herreder er gaat ned med tilsammen 1186 — altsaa en absolut nedgang av 1 052.

Mens folkemængden i de ytre distrikter er steget med ialt 5 958
er den i de indre gaat ned med 1 158

= 4 800,

som utgjør den endelige forøkelse av befolkningen i amtets landdistrikt i femaarsperioden.

Sammenholder man dette med de foreliggende oplysninger om utvandringen, viser det sig, at der fra de ytre distrikter, med en samlet folkemængde i 1910 av ca. 62 300 personer, er utvandret ialt 3 467 eller ca. 5.6 pct., mens der fra de indre distrikter, med en folkemængde av ca. 53 100, er utvandret 6 061 eller ca. 11.4 pct. av den hjemmehørende folkemængde i 1910. Tar man ogsaa hensyn til den stedfundne befolkningstilvekst paa grund av indvandring m. v., blir overskuddet av de utvandrede i tiaarsperioden for de ytre distrikter 2 623 (ca. 4.2 pct.) og for de indre 5 973 (ca. 11.25 pct.) — altsaa et endnu mere paafaldende resultat.

Vistnok kan der for enkelte av distrikterne være specielle forhold, som spiller ind (f. eks. industriel virksomhet, nærhet ved byerne o. l.). Men det endelige resultat forrykkes ikke derved.

Av fogderierne er det kun Søndmør, som viser nævneværdig stigning i tiaarsperioden (50 705 mot 46 293, altsaa en stigning av 4 412). Folketallet i Romsdals fogderi er steget med 734, fra 26 872 i 1900 til 27 606 i 1910, og Nordmør fogderi er gaat tilbake med 346, fra 37 456 til 37 110.

A. Landdistriktet.

I. Jordbruk og fædrift.

Jordbruket. Jordeiendommenes (bruksnummernes) tal og matrikelskyld stiller sig saaledes i 1905 og 1910:

Fogderier.	1905.			1910.					
	Brukenes tal.	Matrikelskyld.	Matrikelskyld pr. bruk.	Brukenes tal.	Forøkelse.	Procentvis forøkelse.	Matrikelskyld.	Matrikelskyld pr. bruk.	Matrikelskyldens procentvise nedgang pr. bruk.
		Mark.	Mark.				Mark.	Mark.	
Søndmør....	6 594	11 334.63	1.72	7 238	644	9.8	11 333.93	1.57	8.7
Romsdal....	3 870	6 807.43	1.76	4 438	568	14.7	6 807.43	1.53	13.1
Nordmør....	4 518	9 446.11	2.09	4 913	395	8.7	9 447.96	1.92	8.1
Amtet	14 982	27 588.17	1.84	16 589	1 607	10.7	27 589.32	1.66	9.1

Brukenes deling og nedgangen i deres gjennemsnitlige matrikelskyld har gaat med økende fart. Brukenes tal er i femaaret 1896—1900 øket med 1 125, i 1901—1905 med 1 159 og i 1906—1910 med 1 607, og deres gjennemsnitlige matrikelskyld utgjorde ved utgangen av de samme femaarsperioder henholdsvis 2.00, 1.84 og 1 66 mark.

Skyldmarkens gjennemsnitsværdi har efter de stedfundne salg utgjort:

i 1906 ..... kr. 1 701.00.
- 1907 ..... « 1 604.00.
- 1908 ..... « 1 821.00.
- 1909 ..... « 1 711.00.
- 1910 ..... « 1 753.00.
- 1906—1910 ..... « 1 716.00 (= 19.5 pct. under Rikets middelpris).

Med denne værdimaaler er landeiendommenes samlede værdi beregnet til kr. 47 327 000.

Antallet av stedfundne salg er imidlertid ofte saa litet, og skyldmarkens gjennemsnitsværdi er saa uforholdsmæssig sterkt varierende, baade inden de forskjellige distrikter og fra aar til andet, at den som værdimaaler ofte kan synes mindre paalidelig. Hertil bidrager det ogsaa for endel, at gjennemsnitsværdien hittil har været utregnet t i n g l a g s v i s — altsaa i adskillige tilfælde underett for flere herreder med indbyrdes særdeles forskjellige forhold.

Med hensyn til jordbruksnæringen i sin almindelighet kan man i det store og hele henvise til bemerkningerne i forrige femaarsberetning. Jordbruket er fremdeles i god fremgang og er amtets vigtigste næringsvei. At det i de mere utprægede fiskeridistrikter blir mer eller mindre sat tilside for fiskerinæringen, er naturlig nok, men at der ogsaa i disse distrikter lægges mere vinn end før paa at drive jorden forsvarlig, er neppe tvilsomt. Der meldes vistnok om, at man i et par herreder er begyndt at lægge næringen om fra jordbruk til fiskeri; men om denne forandring, som jo bare forekommer enkeltvis og formentlig skyldes særlig godt fiske i de senere aar, vil bli varig, lar sig ikke sige. Imidlertid er det sikkert nok, at alt efter som fiskeriet drives mere intenst, blir det mere og mere vanskelig at opretholde kombinationen mellem gaardsbruk og fiskeri, og særlig ved de mindre bruk i fiskeridistrikterne er det ikke sjelden, at gaardsdriften i det

væsentlige maa overlates til konen og hjemmeværende barn. Leiehjælp blir stadig dyrere og mere vanskelig at opdrive, og klagerne herover blir mere og mere høilydte. I flere distrikter, særlig i indre Romsdal og tildels paa Søndmør, er det temmelig hyppig, at man ved siden av sit gaardsbruk tillike driver haandverksarbeide eller andet erhverv, saaledes at det ofte kan være vanskelig at sige, om gaardsbruket er hovednæringen eller bierhverv.

Amtets landhusholdningsselskap og de mange landboforeninger og sogneselskaper har sin store andel i den merkbare fremgang, som gjennemgaaende kan spores. Der er nu 3 amtsagronomer, som ved stadige reiser, foredrag og anden veiledning bidrager til fremme av jordbrukets utvikling.

Ogsaa i denne femaarsperiode meldes der om fortsat omlægning av driften fra akerbruk til engdyrkning, om end vistnok i mindre utstrækning end i forrige periode. Sterkest har denne omlægning foregaat paa Søndmør, hvor den i enkelte distrikter skal ha ledet til en tildels ganske betydelig indskrænkning av akerlandets areal og har medført nødvendigheten av kornindkjøp i temmelig stor utstrækning. Saaledes er det opgit, at der i et enkelt lensmandsdistrikt — Ørsten — indkjøpes korn for omkring 80 000 kroner om aaret. Det ser imidlertid ut til, at man paa flere steder i den allersidste tid begynder paa en — om end forsigtig — tilbakevenden til den ældre dyrkningsmaate, med det maal for øie at avle tilstrækkelig brødkorn for distriktets eget behov. I Romsdals og Nordmør fogderier er forholdet i det hele ikke væsentlig forandret fra forrige femaarsperiode. For et par distrikter opgives det, at man er begyndt at dyrke mere korn; men ogsaa i disse fogderier antages det, at engdyrkningen ialfald i nogen grad har trængt sig frem paa akerbrukets bekostning.

De kornsorter, som dyrkes, er fremdeles væsentlig havre og byg, tildels blandkorn. Rug dyrkes omtrent ikke paa Søndmør og heller ikke meget i de to andre fogderier. I et par herreder har man forsøkt litt dyrkning av hvete; enkeltvis dyrkes ogsaa litt erter. Med hensyn til poteter er forholdet ikke væsentlig forandret fra forrige femaarsperiode; der dyrkes tilstrækkelig for distriktets eget behov. Der klages over, at de ofte daarlige kommunikationer gjør det vanskelig at faa avsat poteterne til rimelige priser. Dyrkningen av turnips til kraftfôr er tiltat ganske betydelig.

Til nærmere belysning hitsættes følgende opgave over indmarksarealets anvendelse henholdsvis i 1907 og 1910:

	1907.	1910.
	Ha.	Ha.
1. Hvete	2	2
2. Rug	20	20
3. Byg	1 050	1 067
4. Havre	4 794	4 948
5. Blandkorn	169	188
6. Erter	2	2
Tilsammen korn og erter	6 037	6 227

	1907.	1910.
	Ha.	Ha.
7. Poteter	1 808	1 855
8. Turnips	120	131
9. Grønfôr	276	289
10. Andre vekster	12	11
Tilsammen rotfrugter m. v. (nr. 7—10)	2 216	2 286
11. Kunstig eng til frøavl	42	42
12. —«— « høislaat	21 711	23 698
13. —«— « beite	161	150
14. Naturlig eng « høislaat	42 053	41 212
15. —«— « beite	4 414	4 442
Tilsammen eng (nr. 11—15)	68 381	69 544
Tilsammen indmark	76 634	78 057

Areal for korn er fra 1907 til 1910 øket med 3.1 pct., for rotfrugter m. v. likeledes med 3.1 pct. og for eng med 1.8 pct.

Fogderivis stiller forholdet sig saaledes:

	Søndmør.		Romsdal.		Nordmør.	
	1907.	1910.	1907.	1910.	1907.	1910.
	Ha.	Ha.	Ha.	Ha.	Ha.	Ha.
Korn og poteter	2 596	2 639	1 677	1 724	1 764	1 864
Rotfrugter m. m.	909	935	585	599	722	752
Eng	29 036	29 029	18 786	19 190	20 559	21 325
Tilsammen indmark	32 541	32 603	21 048	21 513	23 045	23 941

Mængde og værdi av avlingerne i aarene 1906—1910 har utgjort:

a. Avlingens mængde.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	Gjennemsnitlig 1906—1910.	Gjennemsnitlig 1901—1905.
Hvete hl.	28	23	84	64	-	40	80
Rug «	564	436	565	470	548	517	559
Byg «	45 979	38 153	43 125	32 866	40 260	40 073	41 082
Havre «	267 198	188 445	256 726	181 219	221 755	223 069	238 446
Blandkorn «	17 245	13 070	8 082	6 231	7 322	10 390	7 789
Ialt korn hl.	331 014	240 127	308 582	220 850	269 885	274 089	287 956
Poteter «	352 049	374 052	496 559	322 109	420 532	393 060	447 374
Høi ton.	233 412	233 412	351 885	262 926	274 235	271 174	282 716

b. Avlingens værdi.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Korn..... 1000 kr.	2 303.9	1 785.6	2 604.4	1 893.2	2 110.6
Poteter..... —«—	1 225.1	1 458.8	2 050.8	1 201 5	1 787.3
Høi..... —«—	11 670.6	11 670.6	17 594.2	11 831.7	12 340.6
Tilsammen 1000 kr.	15 199.6	14 915.0	22 249.4	14 926.4	16 238.5

Den gjennemsnitlige værdi av avlingen var i femaaret 16 705 000 kroner.

I 1905 avledes av korn 350 842 hl. til en værdi av kr. 2 338 900, av poteter 479 666 hl. til en værdi av kr. 1 622 650 og av høi 267 405 ton med en værdi av kr. 13 370 000. Den samlede værdi av avlingen i nævnte aar var kr. 17 331 550.

Av foranstaaende opgaver vil sees, at saavel mængde som værdi av kornavlingen er gaat adskillig tilbake i femaaret. Særlig var 1907 og 1909 daarlige aar. Høstutbyttet i det hele har vistnok været noget lavere end i forrige femaarsperiode. Det har dog gjennemgaaende været ganske godt og — for hele perioden — været over middels. Romsdals amt stod med hensyn til den gjennemsnitlige værdi av avlingen kun tilbake for Hedemarken (kr. 20 360 000), Akershus (kr. 16 843 000) og Kristians amt (kr. 17 316 000), og forsaavidt høiavlingen angaar, staar amtet som nr. 1.

Den gjennemsnitlige foldighet i femaaret har utgjort:

	Rug.	Byg.	Havre.	Blandkorn.	Poteter.
Søndmør.....	-	7.9	5.6	6.1	7.6
Romsdal.....	13.8	11.1	7.7	9.1	7.6
Nordmør.....	12.6	10.8	8.7	12.1	6.7
Amtet.....	13.0	9.6	6.7	8.1	7.3
Riket	11.7	9.4	8.0	8.8	7.5

Den gjennemsnitlige avling pr. maal samt utsæden har i femaaret utgjort for det hele amt:

	Avling.		Utsæd.
Rug.....	2.54 hl. korn	330 kg. halm	19.6 l.
Byg.....	3.75 « —	385 « —	39.0 -
Havre.....	4.95 « —	485 « —	73.6 -
Blandkorn.....	4.42 « —	456 « —	54.4 -
Poteter.....	25.36 «		346.7 -
Turnips	86.22 «		
Høi.....	384.0 kg.		
Græsfrø			3.9 kg.

Markedspriserne har været (i kroner pr. hl.).

Aar.	Rug.	Byg.	Blandkorn.	Havre.	Erter.	Poteter.
1906	9.15	8.57	7.55	6.64	17.27	3.48
1907	9.25	9.38	9.27	6.91	17.95	3.90
1908	11.12	10.48	8.94	8.09	18.70	4.13
1909	10.40	9.88	8.53	8.33	19.41	3.73
1910	10.41	9.52	8.60	7.48	18.71	3.97
Gjennemsnitlig: amtet	9 96	9.56	8.37	7.49	18.41	3.84
— Riket	10 69	9.12	7.86	7.82	14.64	4.10

Som en faktor av væsentlig betydning for jordbrukets opkomst maa nævnes den stadig paagaaende utskiftning. Av indmark er der nu ikke meget igjen, som endnu ligger i fællesskap (i Romsdals fogderi gjenstaar saaledes kun 10—12 gaarder, hvis indmark ikke er skiftet). Utmarken er derimot endnu for en stor del fælles. Der var i 1907 ialt 327 sameier i utmark inden amtet, omfattende tilsammen ca. 500 000 maal eller 16.46 pct. av amtets samlede produktive utmark. Derav var ca. 389 000 maal havnegang uten skogbestand = 39.19 pct. av amtets hele havneareal.

Efter de officielle opgaver var det samlede antal utskiftningsforretninger i femaaret 165 (mot 171 i forrige periode) med ialt 1 202 lodeiere. Den utskiftede indmark utgjorde i femaaret 272 940 ar og den utskiftede utmark 1 197 360 ar, mot henholdsvis 270 690 ar indmark og 1 655 170 ar utmark i 1901—1905.

Efter utskiftningsformændenes hertil indkomne beretninger hitsættes følgende opgave over de i femaaret avholdte underutskiftninger:

Utskiftningsdistrikt.	Antal bruk.	Matrikelskyld. Mark.	Indmark. Ar.	Utmark. Ar.	Tilsammen. Ar.
Søndre Søndmør	222	376.24	46 161	127 528	173 689
Østre Søndmør	206	435.22	67 745	101 195	168 940
Vestre Søndmør	164	292.22	uopgit	uopgit	342 178
Romsdal	208	387.17	52 646	349 798	402 444
Nordmør	249	564.08	85 823	316 856	402 679
Amtet	1 049	2 054.93			1 489 930

I denne opgave er medtat nogen av de utskiftningsforretninger, som har været utført uten kartlægning, idet arealet allikevel har kunnet opgives.

Opdyrkning av nyland omfattes med stadig stigende interesse, baade fra gaardbrukernes og de kommunale myndigheters side. Særlig fremhæves dette for Søndmørs vedkommende. I flere distrikter har sparebankerne ydet sin støtte ved at tilstaa præmier for opdyrket nyland. Enkelte steder, f. eks. i Stranden og Søkkelven, er det brukelig, at man samler naboer og slegtninger sammen til saadant dyrkningsarbeide; herved kan man opnaa at faa ryddet fra et halvt op til et helt maal paa én dag, hvorefter man næste dag fortsætter hos en anden. Denne skik har den fordel, at den opmuntrer til virkelig at ta fat paa arbeidet; man blir uavhængig av tilgangen paa arbeidshjælp, og derved blir rydningen ogsaa billigere. Skjønsmæssig opgives det, at der i Søndmør fogderi er ryddet tilsammen ca. 4 570 maal. Imidlertid er det utvilsomt, at der endnu ikke er kommet den tilbørlige fart i rydningsarbeidet. Efter opgaverne for 1908—1910 er det kun i et eneste av amtets herreder, at særdeles megen nyrydning skal ha fundet sted (Ulstein). Megen nydyrkning ansees at ha fundet sted i 4 herreder (Hjørundfjord, Søkkelven og Ørskog i Søndmør, Ulvundeidet i Nordmør). Nogen nydyrkning har foregaat i 34 herreder, litt i 12 herreder og intet eller næsten intet i 2 herreder. For 4 herreder mangler opgave.

I det store og hele maa det ogsaa antages, at man lægger mere vegt paa avgrøftning og rationel utnyttelse av jord, som allerede før er lagt under dyrkning, og særlig for Romsdals og Nordmørs fogderier anføres det, at arbeidet i den forløpne femaarsperiode væsentlig har været lagt i denne retning. Der er i disse to fogderier en masse dyrkbar, men udyrket jord. Imidlertid skal der baade kapital og arbeidshjælp til for at ta ordentlig fat paa dyrkningsarbeidet, og særlig arbeidshjælpen er det knapt om. Desuten holdes jorden — ogsaa den udyrkede — gjennemgaaende i temmelig høi pris, om det end opgives, at der i enkelte herreder (f. eks. Rindalen) skal være udyrket, men dyrkbar jord at faa for rimelig betaling.

Tallet av husmænd og leilændinger gaar fremdeles stadig ned. I 1907 gjenstod kun 921 særskilt skyldsatte bruk, som blev drevet for regning av andre end eierne, derav paa Søndmør 648, i Romsdal 107 og paa Nordmør 166 bruk. Disse bruk tilhørte:

Stat og kommuner	102
Stiftelser og andre halvoffentlige indretninger	43
Private eiere utenfor herredet	317
—«— indenfor —	455
Banker og aktieselskaper	4
Tilsammen	921

Disse 921 bruk hadde en samlet matrikelskyld av 1 698 mark, hvilket svarer til 6.2 pct. av den samlede matrikelskyld og 7 pct. av det samlede antal bruk.

Tallet av husmænd var i 1907 ialt 1 802, derav 295 paa Søndmør, 535 i Romsdal og 972 paa Nordmør.

I det hele maa det siges, at interessen for jordbruk og sansen for den bedst mulige utnyttelse av jorden gaar godt fremad. Gjødselen blir behandlet mere rationelt, og der er en paatagelig øket anvendelse av kunstgjødning. Den før omtalte mangel paa arbeidshjælp leder til, at der i større og større utstrækning anskaffes landbruksmaskiner, hvori der nu er nedlagt en ganske betydelig kapital. Jordsmonnets beskaffenhet er imidlertid ofte til hinder for anvendelsen av slike maskiner.

Havebruket staar fremdeles adskillig tilbake; men interessen er stigende, og der forsøkes paa forskjellige maater at fremme det. Landhusholdningsselskapet holder hvert aars høst kurser i anvendelsen av grønsaker, og om vaaren gives der undervisning i saaning derav. Kurserne holdes vekselvis paa forskjellige steder og har hat god søkning. I alle tre fogderier er ansat fogderigartnere, sorterende under de respektive fogderiforeninger.

Frugtavl i større utstrækning drives væsentlig i distrikterne i indre Søndmør (Norddalen, Stranden og Sunnelven), tildels i et par herreder paa Nordmør. Interessen er i stigende, og utbyttet er for manges vedkommende av adskillig betydning. Til Norddalen anskaffes aarlig en mængde unge frugttrær. Perioden har imidlertid gjennemgaaende været ugunstig for frugtavlen, og gjennemsnitsutbyttet opgives at være betydelig under middels. Det tør hænde, at der har været lagt og fremdeles lægges for stor vegt paa eplerne, som er meget utsat for at lide skade ved insekter — en plage, som pærerne hittil skal ha gaat fri for.

I enkelte distrikter avles adskillig av havejordbær, tildels ogsaa av bringebær og solbær. Utbyttet er for manges vedkommende ganske bra (saaledes omkring Molde).

Med hensyn til indsamling av vilde bær er forholdet i det hele temmelig uforandret siden sidste indberetning. I 1910 foregik der dog adskillig salg av tyttebær fra Romsdals fogderi til andre landsdele. Der gjøres fremdeles meget for at hæve interessen.

Et forsøk med dyrkning av tobak blev i 1910 gjort i Norddalen og Volden, men det viste sig ikke regningssvarende. Uagtet veirforholdene dette aar var usedvanlig gunstige, opnaadde tobaksplanterne ikke stort mere end halvdelen av den utvikling, som de pleier at faa i de dele av landet, hvor tobak hittil har været dyrket med held.

Fædrift.

Den tidligere berørte omlægning av driften fra akerbruk til engdyrkning staar i forbindelse med den voksende interesse for fædrift, som i de senere aar har gjort sig gjældende, og som fremdeles søkes utviklet paa forskjellig maate. Og denne økede interesse har til følge ikke bare en utvidelse av denne næringsveis omfang — paa akerbrukets bekostning — men ogsaa en mere rationel drift.

Dette ytrer sig først og fremst deri, at dyrene gjennemgaaende stelles bedre, idet der lægges vinn paa rummeligere og mere hensigtsmæssig indrettede fjøs og fôres bedre end tidligere. Forholdene er i denne henseende bedst i de indre

bygder i Nordmør og Romsdal samt i Nordre Søndmør, mens kystdistrikterne — og kanske især Søndre Søndmør — staar tilbake for en stor del av den grund, at der her gjør sig gjældende en sterk tendens til at holde for store besætninger. Vinterfôringen kunde derfor mange steder være meget bedre. Egentlig sulteföring forekommer temmelig sjelden; i femaaret har der i nogen faa tilfælde været ilagt mulkt herfor.

Landhusholdningsselskapet har med stor tilslutning foretat et aar for aar stigende fællesindkjøp bl. a. av kraftfôr, og det opgives, at der ogsaa brukes mere og mere herav til besætningerne. Allikevel er melkeutbyttet paafaldende lavt. For Søndmør fogderi opgir fogden det gjennemsnitlige melkeutbytte pr. ko for distriktet i det hele til 912 liter (lavest i Ulstein og Vatne med 750 l.), høiest i Sunnelven med 1 200 l.) og for de mere fremskredne gaarder til 1 243 liter (lavest i Vatne med 900 l., høiest i Sunnelven, Roald og Haram med 1 500 l.). Fogden i Romsdal opgir for sit distrikt, at melkeutbyttet varierer fra 1 600 ned til 1 100 liter aarlig. Fra Nordmør mangler opgave.

Efter den officielle statistik for «Jordbruk og Fædrift 1906 - 1910» var den almindelige vinterfôring pr. kreatur i Romsdals amt i 1910 for kjør 1 480 kg. høi, 390 kg. halm og kun 40 kg. kraftfôr, mens det gjennemsnitlige forbruk av kraftfôr for hele Riket utgjorde 200 kg. pr. ko. Romsdals amt staar efter disse opgaver lavest i hele landet med hensyn til forbruk av kraftfôr. Ogsaa med hensyn til melkeutbyttet staar amtet lavest med 1 389 liter pr. ko for de mere fremskredne gaarder og 1 031 liter overhodet. Kun Nordre Bergenhus staar omtrent paa samme nivaa, iøvrig angives melkeutbyttet betydelig høiere (for hele Riket henholdsvis 1 939 og 1 456 liter).

Fogderivis stiller opgaverne sig saaledes:

1910.	Søndmør.	Romsdal.	Nordmør.
Gjennemsnitlig melkeutbytte pr. ko:			
a) for de mere fremskredne bruk liter.	1 350	1 170	1 620
b) overhodet ..... «	947	961	1 225
Almindelig vinterfôr pr. kreatur:			
a) høi ..... 100 kg.	13.5	15.4	16.5
b) halm ..... —«—	4.1	4.1	3.4
c) kraftfôr ..... —«—	0.5	0.7	0.2

Ved siden herav utgjøres fôringen av rotfrugter (poteter og turnips), tildels løv og bark. Naar man ser bort fra det ringe forbruk av kraftfôr, kan det ikke egentlig siges, at fôringen er snau.

De tal, som opgives for melkemængden, er, som det sees, meget lave. Der er imidlertid al grund til at anta, at disse opgaver ikke er nøiagtige, idet tallene

burde ha været høiere. Saaledes angir lensmanden i Romsdal, at de for Grytten herred opgivne melkemængder (1 100 à 1 200 liter overhodet og 1 500 à 1 600 liter for de bedre besætninger) «utvilsomt er noget lave». I naboherredet Hen i samme lensmandsdistrikt var melkeutbyttet pr. ko efter oplysninger fra meieriet almindelig 1 700 à 1 800 liter og omkring 2 000 liter for de bedre besætninger. Det er i almindelighet meget vanskelig at faa paalidelige oplysninger om melkemængden; ordentlig melkeregnskap føres kun sjelden, og der tages vistnok ved beregningen altfor litet hensyn til den melk, som blir brukt hjemme paa gaarden.

Tallet av m e i e r i e r er i avtagende. Der er i perioden oprettet 2 nye meierier, men der er nedlagt 32. Det samlede antal ved femaarets slutning var 104, derav — efter fogdernes opgaver — 52 paa Søndmør og 15 i Romsdal. Den indveiede melkemængde i 1910 var 13 758 841 kg., og den samlede smørproduktion utgjorde 477 403 kg., mens de tilsvarende tal i 1905 var henholdsvis ca. 16 millioner kg. melk og 563 000 kg. smør. Ved siden av smør producerte meierierne i 1910 6 804 kg. fetost, 23 111 kg. magerost og 30 600 kg. mysost. Nedgangen er paatagelig ogsaa for produktionens vedkommende, og amtet, som før stod som det mest smørproducerende i landet, var ved femaarsperiodens utgang sunket ned til nr. 2.

Gjennemsnitsprisen pr. kg. smør var efter de officielle opgaver kr. 1.62 i 1905 og kr. 1.76 i 1910. Beregnet efter disse priser skulde værdien av meieriernes smørproduktion ha dalet fra ca. kr. 912 000 i 1905 til ca. kr. 840 000 i 1910.

Nedgangen i tallet av meierier har forskjellige aarsaker. Herom kan henvises til forrige beretning. Det skal kun føies til, at det direkte salg av melk til byerne og andre større befolkningscentrer har tiltat meget, efter som befordringen er blit lettere. Saaledes er meieriet i Vartdalstranden blit nedlagt, fordi melken nu med fordel kan sendes til Aalesund med motorbaat. Ogsaa fra Søkkelven gaar daglig «melkebaat» til Aalesund, og melken fra Borgund og Giske sendes likeledes for det meste til denne by. Noget lignende er forholdet i distrikterne omkring Kristiansund.

I enkelte distrikter har meieridriften hat fremgang. Saaledes viser opgaverne for de 6 av Norddalens 7 meierier, som er i drift hele aaret, for aaret 1910 over 100 000 kg. indveiet melk mere end i 1905, og der blev i 1910 utbetalt over kr. 10 000 mere til producenterne. Omtrent tilsvarende var forholdet for meierierne i Stranden, hvorav 5 var i drift hele aaret.

Der tilvirkes mere og mere smør paa gaardene selv, og da kvaliteten stadig blir bedre og priserne stiger, kan det med god fortjeneste sælges til byerne. Prisen paa godt «bondesmør» i byerne var omkring 1910 ca. kr. 2 pr. kg.

Meieriernes smørproduktion gaar væsentlig til England. Eksporten av smør utgjorde over efternævnte toldsteder:

Aar.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.
	Kg.	Kg.	Kg.
1906	55 110	52 150	169 250
1907	56 700	42 427	159 950
1908	52 060	41 981	147 200
1909	48 500	42 480	138 500
1910	71 350	47 541	125 200
1906—1910	283 720	226 579	740 100
1901—1905	315 120	466 125	861 690

Tilsammen for alle tre toldsteder utgjorde eksporten i femaaret 1 250 400 kg. mot 1 642 935 kg. i forrige periode. Der er altsaa en betragtelig nedgang, som særlig er paafaldende for Molde toldsted.

Der har været gjort meget for at forbedre kvægracen. Kvægavlsforeninger findes paa de fleste steder. Paa Søndmør har man gjort forsøk paa at indføre dyr av større race; men forsøkene synes at ha vist, at den stedegne fjordrace med litt krydsning er den mest regningssvarende.

Fædriften skaffer ikke paa langt nær saa stort utbytte, som amtet efter sine forhold burde ha. Som medvirkende aarsak hertil maa nævnes de mindre tilfredsstillende kommunikationer, som gjør, at leveranse av kjøt og flesk eller levende dyr ikke kan ske saa hensigtsmæssig som ønskelig.

Saueavlen er gaat frem — ikke saa meget med hensyn til antallet av dyr som ved forbedring av arten. I femaaret er oprettet Statens saueavlsgaard paa Edø, og der er godt haab om, at den vil virke stimulerende paa saueavlen i distriktet. Store dele av amtet er fortrinlig skikket for saueavl. Fra distrikterne nærmest byerne klages der sterkt og berettiget over den skade, som jagende hunder volder paa sauene, og det er visselig paakrævet at komme gaardbrukerne til hjælp ved skjærpede lovbestemmelser mot denne plage.

Svineavlen har i Romsdals fogderi neppe gaat synderlig frem i femaaret; men baade fra Nordmør og specielt fra Søndmør fogderi meldes der om god fremgang. Saaledes beretter fogden i Søndmør, at mens der f. eks. i Hjørund fjord før bare var 1—2 svin pr. bruk, er der nu almindelig 5—6. Ogsaa i Dale, Sunnelven og Ørskog lensmandsdistrikter er der god fremgang. Fra disse sidste distrikter er det mest salg av flesk, som gir utbytte, mens Hjørundfjord fornemmelig lægger an paa produktion av smaagriser. Racen, som oprindelig var helt norsk, er med held søkt forbedret. De paa mange steder oprettede svineavlsforeninger har hjulpet meget til dette.

Tallet av gjeter er i avtagende. Gjeten gjør adskillig skade, og den er ikke grei at røgte, saa det er vanskelig at holde gjet paa en gaard, naar ikke naboen gjør det samme. For enkelte distrikter har dog gjeteavlen fremdeles

temmelig stor betydning, saaledes i Sunnelven, hvor de bratte, ulændte fjeldbeiter vanskelig lar sig utnytte paa bedre maate. Ikke mindre end 2 350 gjeter holdes i dette distrikt, og der ystes om sommeren gjetost paa 52 steder; indtægten ved salg herav opgives til kr. 19 000 aarlig. Ogsaa i Dale lensmandsdistrikt er gjeteavlen av adskillig betydning; her lages der baade ost og smør av melken. Ogsaa i Volden, Ørskog og Vannelven paa Søndmør holdes endel gjeter. I Romsdals fogderi er der endel gjeteavl i herrederne Frænen og Bud, hvor den skal gi ganske god indtægt. Større besætninger forekommer væsentlig kun paa mere ensomt beliggende gaarder, f. eks. i Erisfjord.

Sæterbruket er gaat sterkt tilbake, væsentlig paa grund av den vanskelige tilgang paa arbeidshjælp.

Hesteavlen viser betydelig fremgang. Baade opdræt av indkjøpte ungdyr, som efter nogen tids forløp avhændes, og især avlen har paa grund av de senere aars høie priser git godt utbytte — større end i forrige periode. Opprettelsen av hesteavlsforeninger foregaar i stigende utstrækning, og de støttes ved amts- og statsbidrag til indkjøp av stamhingster samt ved utstationering av saadanne.

Hønseholdet er fremdeles av mindre betydning. Kun enkelte distrikter danner en undtagelse, saaledes Vannelven, hvor der næsten paa hver gaard findes fra 6—30 høns og enkeltvis fra 50 op til et par hundrede. Ogsaa i de ytre distrikter i Romsdals fogderi begynder hønseholdet at faa betydning. Interessen er stigende, og utbyttet synes gjennemgaaende at være ganske bra.

Følgende opgave viser tallet av dyr i 1907 og 1910:

	1907.	1910.
Storfæ	83 641	84 581
Sauer	155 273	158 047
Gjeter	29 590	28 953
Svin	14 961	16 309
Hester	10 034	10 107
Høns	ca. 54 000	-

Amtet hadde ved femaarsperiodens slutning 5 amtsdyrlæger.

Romsdals amts landhusholdningsselskap hadde i 1910 208 medlemmer. Som underavdelinger var der 106 landbruksforeninger.

2. Skogdrift.

Skogbestanden er fremdeles i tilbakegang, væsentlig fordi tilveksten ikke svarer til den sterke hugst. Fra Søndmørs eneste skogbygd — Skodje — meldes saaledes, at skogeierne er begyndt at sælge tømmer paa roten til uthugst, og i 1910 blev 2 skoggaarder solgt til utenbygds folk, som bare har kjøpt for at drive

mest mulig ut av skogen. Ogsaa paa Nordmør, hvor de største skoger forekommer, har der foregaat megen hugst; men samtidig blir skogen bedre skjøttet end før.

Skogvedtægter er i 1910 indført i Tingvold og Rindalen.

Interessen for skogplantning er sterkt stigende. I femaaret har der været utplantet følgende antal planter:

i 1906	651 196
« 1907	800 192
« 1908	849 492
« 1909	1 182 486
« 1910	1 270 177

Tilsammen 1906—1910 4 753 543 planter mot 2 004 519 i forrige periode.

Den i 1910 foretagne utplantning er fordelt saaledes:

a)	ved skoglag	336 966
b)	« ungdomslag	75 200
c)	« skoler	107 700
d)	andre plantninger	22 700
e)	i fredskogfelter	596 600
f)	ved lokale planteskoler	131 011
	Tilsammen	1 270 177

Romsdals amts skogselskap hadde ved utgangen av femaaret 108 medlemmer samt 35 underavdelinger med tilsammen 900 medlemmer. Det drev i femaaret ikke selv nogen planteskole; men der fandtes mange lokale planteskoler utover amtet.

Det samlede antal fredskogfelter ved utgangen av 1910 var 233 med et samlet areal av 1 475 ha., som kunde beplantes. Ved utgangen av forrige periode var antallet av fredskogfelter 43.

Overhodet maa det siges, at der er en glædelig og stadig stigende interesse for skogsaken i Romsdals amt.

Paa den anden side florerer de like forkastelige som primitive hugstmaater teighugst og dimensionshugst fremdeles i amtet, om man end paa mange steder, især paa Nordmør, kan spore en vaagnende forstaaelse av den rationelle skogpleies betydning. Tømmersalg foregaar i altfor stor utstrækning paa slump. Paa rot sælges skogen enten ned til en bestemt dimension, teigvis eller saaledes, at kjøperen kan ta et visst antal trær, som han selv kan vælge. Sjelden ser man eksempler paa, at skogeieren selv blinker ut og frembyr det utblinkede parti til kjøperne.

De høie priser og den urationelle hugst fører jevnt og sikkert til en formindskelse av skogarealet. Selv skogene paa de mest utsatte steder ved kysten blir gjenstand for sterk hugst. Paa flere steder, hvor tøndefabrikationen drives, blir den unge skog nedsablet i sin bedste vekst. Paa andre steder lar man til gjengjæld saadan skog staa urørt, selv om den er altfor tæt, med den følge, at den av mangel paa den fornødne tynding blir staaende i stampe alt i rajedimen-

sionen. Trærne faar tilslut bare igjen en liten kvistkrans i toppen og mister evnen til fortsat utvikling, om skogen senere blir uttyndet.

Disse tilstande er saa meget mere at beklage, som Romsdals amt har alle betingelser for at drive et intensivt og lønsomt skogbruk, da tømmerpriserne er høie, jordbunden gjennemgaaende er meget god og transportforholdene lette som følge av skogenes beliggenhet ved eller i nærheten av sjøen.

Romsdals skogforvaltning har i femaaret hat under forvaltning 22 prestegaardsskoger (5 paa Søndmør, 8 i Romsdal og 9 i Nordmør) med et samlet areal av 4 600 ha., hvorav produktiv skogmark 2 969 ha. Fraset bruksrettigheterne er disse skogers værdi anslaat til kr. 562 000. Av indkjøpte statsskoger hadde man ialt 46 særskilt matrikulerte bruk med et samlet areal av 9 009 ha., hvorav produktiv skogmark 6 842 ha.

I femaaret er indkjøpt 6 statsskoger i Frei herred og 1 i Bremsnes for tilsammen kr. 24 100. To gaardparceller er solgt for tilsammen kr. 5 050. Likesaa er en del av Tevik klokkergaard i Aure avhændet.

Statsskogenes regnskaper viser for femaaret en samlet indtægt av kr. 24 544.18 og en samlet utgift av kr. 9 772.95, altsaa netto indtægt kr. 14 771.23 eller gjennemsnitlig kr. 2 954,25 pr. aar.

Oplysningsvæsenets Fonds skoger har i femaaret git en indtægt av tilsammen kr. 119 665.93 med en samlet utgift av kr. 2 423.50, altsaa samlet nettoindtægt kr. 117 242.43 eller gjennemsnitlig kr. 23 448.49 om aaret.

Den samlede nettoindtægt i femaaret 1901—1905 var kr. 4 126 for statsskogene og kr. 8 422 for Oplysningsvæsenets Fonds skoger.

Til de bruksberettigede blev i 1906—1910 levert fra statsskogene for kr. 5 175 og fra Oplysningsvæsenets Fonds skoger for kr. 26 641.

Der blev i disse skoger utført kulturarbeider for tilsammen kr. 11 932. I femaaret blev utplantet 112 208 planter.

Statens planteskole paa Molde har i femaaret solgt 3 519 210 planter med et nettooverskud av kr. 6 880.

---

3. Bergverksdriften

er fremdeles uten synderlig betydning. Paa Søndmør har man kun et kalkstensbrud (Breivik og Saude Kalkverker i Rovde herred), hvorfra der sendes endel kalksten til de store kvælstoffabrikker. Paa et par steder i Ørsten har der været gjort forsøk med kalkbrænding; men resultaterne har været daarlige paa grund av de lave priser. Driften blev iøvrig indstillet som en følge av uoverensstemmelse mellem vedkommende gaardbrukere. Kalkberget skal være av udmerket kvalitet. I Ørskog er anmeldt flere fund av jern og kobberertz; men ingen er tat i drift.

Rødsand gruber i Romsdals fogderi har heller ikke i denne periode været nævneværdig i drift. Et kalkbrud i Veø og feltspatbrud paa Sekken og i Bolsø er av mindre betydning.

I Nordmør blev der i 1908—1909 foretat forsøksdrift efter kobberholdig svovelkis paa gaarden Søyset i Stangvik; men driften gav ikke noget resultat og blev indstillet. I Eide herred har der været drevet efter feltspat; men driften antages neppe at ha været lønnende.

4. Fabrik- og industrianlæg.

Søndmør. Langevaags uldvarefabrik i Borgund og Ørstens uldspinderi er begge betydelig utvidet Det sidstnævnte, som drives ved vandkraft, sysselsætter gjennemsnitlig 15 voksne personer. I Vannelven er oprettet et uldspinderi.

Spilkevigs Snøre-, Not- og Garnfabrik i Borgund er betydelig utvidet. I Herø og Ulstein er oprettet trævarefabrikker og i Søkkelven en møbelfabrik. I Stranden er anlagt et høvleri. I Geiranger er oprettet en vognfabrik, væsentlig til forarbeidelse av skysskjærrer; den drives ved elektricitet og er kun i gang i vinterhalvaaret. I Volden er anlagt en orgelfabrik (med 7 arbeidere i 1910). Sammesteds blev i 1908 istandbragt et elektrisk lysanlæg. Møre Støperi har oprettet en filial paa Molde, hvorved arbeidsmængden i Volden er blit betydelig mindre; i 1910 beskjæftigedes giennemsnitlig 17 mand. Tenfjords mekaniske verksted i Vatne, som tidligere væsentlig drev tilvirkning av kaffekverner, er i femaaret mere og mere gaat over til forfærdigelse og reparationer av motorer. Fabrikken drives ved vandkraft og har hat en arbeidsstyrke av fra 5 til 9 mand. I Sunnelven er oprettet en torvstrøfabrik. Guanofabrikken i Ulstein drives nu ved dampmaskine, hvorved produktionen er øket betydelig. Breivik og Saude kalkverker beskjæftiger ca. 30—35 mand Søkkelvens teglverk var ved periodens slutning ikke i drift.

Romsdal. Hovdenaks stolefabrik er fremdeles den største fabrik i fogderiet. Omsætningen av møbler og trævarer er øket betydelig. Fyrstikfabrikken i Bolsø er nedlagt, og i dens sted er anlagt en uldvarefabrik, som synes at arbeide med god fremgang. I Nesset beskjæftiger Meisal Bruk og Kassefabrik omtrent 50 mand; foruten kassefabrik er anlagt en guanofabrik for tilvirkning av fiskeguano. I Sandø findes et anlæg for forædling av brændtorv samt 3 mekaniske verksteder, væsentlig for reparation av motorer. Ogsaa i Nordre Bjørnsund i Frænen er et saadant mekanisk verksted. I Eid er et isanlæg.

Nordmør. Tingvold uldvarefabrik er gaat betydelig frem og er vistnok en av landets større forretninger i den branche. Ogsaa de i forrige beretning nævnte anlæg i nærheten av Kristiansund har hat betydelig fremgang i femaaret. I fogderiet findes endel trælastbruk, saaledes særlig i Valsøfjorden; det største av dem — Enge Bruk — anmeldtes til firmaregisteret i 1910.

I Romsdals amt og byer var der ved utgangen av 1911 (statistik for 1910 foreligger ikke) følgende fabrikanlæg: 1 stenbrud (18 arbeidere), 27 mekaniske verksteder m. v. (345 arb.), 28 anlæg for tekstilindustri (567 arb.), 14 anlæg for kemisk industri (103 arb.), 2 elektriske anlæg (7 arb.), 1 anlæg for

lær- og gummivareindustri (3 arb.), 55 anlæg for træindustri m. v. (521 arb.), 74 anlæg for nærings- og nydelsesmidler (236 arb.), 17 anlæg for beklædning m. v. (300 arb.), 9 anlæg for polygrafisk industri (49 arb), diverse anlæg 3 (45 arb.), ialt 231 bedrifter med 2 194 arbeidere.

5. Binæringer m. v.

Husfliden har ogsaa i denne femaarsperiode været av forholdsvis mindre betydning for amtet. Der synes imidlertid at være nogen fremgang, omend forholdet er temmelig ujevnt, og der gjøres adskillig for at fremme interessen. Hjemmetilvirkningen av klær samt gaards- og fiskeredskaper tar vistnok mere og mere av, idet man paa grund av de billigere priser gaar over til at kjøpe det, som trænges. Den omtalte vanskelighet for at faa arbeidshjælp bevirker ogsaa, at folk har mindre tid og anledning til at beskjæftige sig med husflidsarbeider.

I Ørsten er der en betydelig fremgang, forsaavidt angaar snekker- og træskjærerarbeide, noget som Bjørdals «Snikkar- og Treskjerarskule» sammesteds vistnok har æren for. Ogsaa i Stordalen sysles der endel med snekkerarbeide med tilvirkning av stoler, border og sengesteder. I Stranden har man begyndt med litt kurvfletning bl. a. til stoler, som finder lønnende avsætning. I Norddalen arbeides endel hjul og tøndebaand I Skodje er tøndefabrikationen av adskillig betydning, idet der aar om andet sælges for flere tusen kroner. I de aar, da storsildfisket er rikt, fabrikeres og sælges der et ikke litet antal kasser til ising av sild. Baatbyggeriet i Volden foregaar i omtrent samme utstrækning som før. I vinterhalvaaret er omtrent alle arbeidsdygtige mænd i Bjørkedalen beskjæftiget hermed.

Ogsaa inden Romsdals fogderi foregaar der adskillig baatbyggeri, særlig i herrederne Vestnes og Bolsø. Ogsaa tøndefabrikationen har endel betydning. Fra Erisfjorden leveres adskillig av tøndebaand.

Haandverksdriften har fortsat i samme spor som i forrige periode og med god fremgang. Størst betydning har haandverksdriften for herrederne Grytten, Hen, Vold, Veø, Sylte og Vestnes i Romsdals fogderi. Der drives i disse herreder — særlig i de to førstnævnte — en stor virksomhet med oparbeidelse av færdige klær og skotøi. I Hen er antagelig omkring 300 personer beskjæftiget med skrædder- og skomakerarbeide den største del av aaret, og der er i hele herredet kun et faatal huse, hvor der ikke sitter en eller flere skomakere eller skræddere — ofte begge dele. Det meste arbeide utføres for distriktets handlende, som dels selv omsætter varerne paa fiskepladsene i Nordland og Finmarken, dels sælger dem i partier til handelsmænd utover hele landet. Men ogsaa for handlende utenfor distriktet — særlig i byerne — oparbeides en hel del klær. Arbeidet utføres for den meste del om vinteren og lægger saaledes mindre beslag paa landmandens kostbareste tid. Det blir nu bedre betalt end før, og arbeidstiden har derfor kunnet forkortes noget, hvilket utvilsomt har været heldig.

Ogsaa snekkeri og tømmermandsarbeide synes at ha tat litt opsving paa flere steder i løpet av femaaret.

Jagten er som næringsvei ikke av synderlig stor betydning. For Nordmørs vedkommende og for et par distrikter i Romsdal opgives det dog, at den gir ganske godt utbytte. Saaledes har hjorten formert sig godt paa Nordmør, og jagtretten har været bortforpagtet til gode priser. I Volden herred paa Søndmør fandtes der i 1905, da en længere fredningsperiode utløp, en ikke ubetydelig hjortebestand, men de fleste av dyrene antages nu at være nedskutt; der er i femaaret fældt tilsammen 45 kronhjorter og 43 koller. Aarsaken hertil maa væsentlig tilskrives den adgang, som ved kgl. resolution av 14 november 1908 blev git til jagt ogsaa i tiden 15—30 november i aarene 1908—1910, av hensyn til den skade, som hjorten gjør paa skogen. Da der i 1908 og 1909 netop i dette tidsrum indtraf større snefald, hvorunder dyrene søker ut til sjøkanten, blev der i disse 2 aar nedskutt uforholdsmæssig mange dyr.

Tallet av fældte rovdyr og rovfugler, for hvilke der er utbetalt præmie, har været noget mindre end i forrige periode. Efter de indkomne opgaver var tallet av bjørn 10, ulv 0, jerv 2, gaupe 1, maar 776, oter 1 031, ræv 2 969, ørn 131, hønsehøk 703, spurvehøk 2 208, rypefalk 230, vandrefalk 38, hubro 395 og lom 2 187. Av de 10 bjørner blev 5 fældt i Romsdal og 5 i Nordmør fogderi. I forrige periode var tallet av fældte bjørner 30. De 2 969 ræver fordeler sig med 1 124 paa Søndmør, 671 paa Romsdal og 1 174 paa Nordmør fogderi.

En av de vigtigste binæringer i de ytre distrikter er fisketørringen, som skaffer en ganske betydelig indtægt. Ogsaa i et par av de indre distrikter — som Ørskog og Søkkelven — drives der meget paa med dette erhverv.

Tarebrænding foregaar fremdeles i nogen distrikter, men har vistnok i perioden været drevet i mindre utstrækning end før.

Istrafikken er kanske tiltat noget. I Borgund er der saaledes kommet to nye isbruk.

Tranbrænderier findes i en række av kystdistrikterne En større virksomhet med tranproduktion har været drevet i Ørsten herred paa Søndmør; raamaterialet hertil tilveiebringes ikke alene fra amtet selv, men helt oppe fra Nordland og Finmarken. Flere av herredets gaardbrukere eier baade faste og flytende trandamperier, ved hvilke en hel del personer finder sysselsættelse i vinterhalvaaret. Denne bedrift bringer utvilsomt mange av sine utøvere gode indtægter i enkelte aar, men er forbundet med betydelig risiko. Efter periodens slutning har der da ogsaa indtraadt et temmelig voldsomt «krach», som distriktet fremdeles skal lide under.

De i tidligere beretninger omhandlede ekspeditioner fra Ulstein til Ishavet for fangst av sæl og klapmyds er fortsat ogsaa i denne periode og i det hele med meget heldig resultat. Ekspeditionernes antal er steget fra 7 i 1905 til 11 i 1910.

Torvdriften foregaar omtrent paa samme maate som tidligere. I femaaret er oprettet et par torvstrøfabrikker.

Turisttrafikken har fortsat med økende fart i de tidligere spor.

Størst betydning har den fremdeles hat for herrederne Sunnelven og Hjørundfjord i Søndmør og Grytten i Romsdal (samt Molde by).

I perioden er aapnet faste automobilruter mellem Otta-banens endepunkt og Aandalsnes ved Romsdalsfjordens bund samt mellem Molde og Battenfjordsøren i forbindelse med ruteskibene, likesom der er etablert nogenlunde regelmæssig kjøring mellem Søholt og Vestnes. Disse ruter har selvsagt adskillig betydning for turisttrafikken, men nedsætter paa den anden side indtægterne baade for hotellerne og av hesteskyssen. Baade av denne grund og av hensyn til den almindelige trafik paa veiene er automobilfærdselen møtt med mistillid fra befolkningens side.

Bevillingstvang for skysssende efter skysslovens § 25 er i perioden yderligere indført i ruterne Søholt—Vestnes og Hjelset—Battenfjordsøren.

Det i forrige beretning omhandlede uheldige forhold med hensyn til «kapring» m. v. paa Aandalsnes har først efter periodens slutning fundet sin løsning. I de vigtigere ruter paa Søndmør lykkedes det derimot tidligere at faa gjennemført en tilfredsstillende ordning, om det end ogsaa der av og til kunde forekomme ugreier.

Nøiagtige opgaver over turisttrafikken og de indtægter, den bringer med sig, foreligger ikke. For Geirangers vedkommende hitsættes følgende tal over de reisende, som har besøkt dette sted:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Lokalreisende ..... ca.	1 900	2 000	2 200	2 400	2 800
Med norske turistskibe	1 930	2 486	1 725	1 745	3 562
« engelske —	4 995	4 103	5 391	5 872	4 793
« tyske —	3 422	2 727	4 369	3 634	4 914
« andre —	375	37	108	411	532
Ialt	12 622	11 353	13 793	14 062	16 601

Tilsammen i femaaret 68 335 personer.

For Aandalsnes foreligger kun opgave for de egentlige turistskibe og kun for aarene 1907—1910:

i 1907	58 skibe	med	4 350 turister.
« 1908	61	—«—	8 548 «
« 1909	62	—«—	8 567 «
« 1910	58	—«—	7 375 «
1907—1910	239 skibe	med	28 840 turister.

Indtægterne av turisttrafikken lar sig kun vanskelig beregne. For Sunnelven herred (Geiranger) anslaar fogden de direkte indtægter til ca. kr. 7 500 aarlig netto. Fra sagkyndig hold meddeles, at brutto indtægterne for hele amtet (heri iberegnet de lokale dampskibsselskapers indtægt av trafikken) kan anslaaes til mellem seks og syv hundrede tusen kroner om aaret. Rigtigheten av denne opgave, som er rent anslagsvis, kan imidlertid vanskelig bedømmes. Opgaven synes temmelig høi.

Med hensyn til selve skysstrafikken begynder der paa mange hold at reise sig tvil om, hvorvidt den stort set er lønsom for distrikterne. At enkelte personer har fordel av den, er utvilsomt; men det er neppe saa sikkert, at det samme kan siges om den skyssende befolkning i sin almindelighet Til det, som herom er uttalt i forrige beretning, skal kun føies, at for flere ruters vedkommende blir langturene nu besørget av automobilerne. Dette er saaledes tilfældet i Romsdalen, hvor det nu næsten er et særsyn, at en kalesjevogn gaar over amtsgrænsen.

For Nordmørs vedkommende foreligger ingen oplysninger om turisttrafikken, som imidlertid antages at være i tiltagende. Det er dog vistnok mest indenlandske turister, som færdes i dette distrikt.

6. Fiskerier.

Fiskeribedriften har fremdeles med endnu større fart fortsat sin utvikling med overgang til større farkoster og med betydelig øket anvendelse av motorbaater. Eksempelvis kan nævnes, at der fra Ulstein i 1906 deltok i torskefisket 3 motorfartøier og 39 aapne baater og i 1910 47 motorfartøier og 5 aapne baater.

For skreifiskeriet i 1910 stiller forholdet sig saaledes:

	Aapne baater.		Seilskøiter.		Motorbaater.		Dampskibe.	
	Antal.	Besætning.	Antal.	Besætning.	Antal.	Besætning.	Antal.	Besætning.
Søndmør	692	1 810	47	323	582	3 440	37	486
Romsdal	38	201	-	-	283	1 728	-	-
Nordmør	595	2 194	1	6	51	526	15	413
Amtet	1 325	4 205	48	329	916	5 694	52	899

Allerede tidligere er kortelig berørt det forhold, at den mere intensive fiskeridrift, som nu foregaar, vanskelig lar sig forene med et rationelt gaardsbruk eller anden næringsvei, og forholdet er i virkeligheten blit det, at det væsentlig er befolkningen fra de ytre distrikter, som driver fiskeri for egen regning. Derimot er det fremdeles almindelig — om end i avtagende utstrækning — at ungdommer fra de indenfor liggende distrikter deltar i fisket som lotmænd eller rorskarer hos fiskerne ute ved kysten, enten mot fast løn (Søndmør og Romsdal) eller paa lot (Nordmør). Den opfatning gjør sig mere og mere gjældende, at skal man med utbytte delta i fisket, maa man anskaffe sig motorbaat eller anden større farkost, og dette lønner sig vanskelig for andre end kystdistrikternes professionister.

Enkelte steder er der specielle forhold, som bevirker, at man fremdeles driver med mindre baater, saaledes fra Grip fiskevær, idet der her ikke er nogen havn, hvor motorbaater kan ligge. Under uveir maa baatene trækkes paa land, og dette lar sig ikke gjøre med større farkoster.

Vaartorskefisket er uten sammenligning det, som har størst betydning for amtet. For femaaret hitsættes følgende opgave:

Aar.	Antal baater.	Antal fiskere.	Utbytte:			
			Skrei.	Lever.	Rogn.	Samlet værdi.
			1 000 stkr.	Hl.	Hl.	Kr.
1906	1 801	11 044	4 097	9 049	6 249	1 805 000
1907	1 857	10 403	5 395	12 989	6 645	2 574 000
1908	1 952	11 124	6 708	23 550	10 123	3 344 000
1909	2 008	10 987	6 135	17 535	9 429	2 485 000
1910	2 341	11 127	4 456	9 335	7 212	2 236 000
1906—1910	9 959	54 685	26 791	72 458	39 658	12 444 000
Gjennemsnit	1 992	10 937	5 358	14 492	7 932	2 489 000
Gjennemsnit 1901—1905	2 063	11 670	6 564	10 783	6 783	2 290 000

Det opfiskede kvantum fordeler sig saaledes paa amtets 3 fogderier:

Aar.	Søndmør.	Romsdal.	Nordmør.
1906	1 965 000	986 000	1 146 000
1907	2 541 000	1 063 000	1 791 000
1908	3 508 000	1 774 000	1 426 000
1909	3 457 000	1 190 000	1 488 000
1910	2 541 000	683 000	1 232 000
1906—1910	14 012 000	5 696 000	7 083 000
Gjennemsnit	2 802 000	1 139 000	1 417 000

Antallet av baater og fiskere har været noget mindre end i foregaaende periode, og det opfiskede kvantum skrei har været betydelig mindre. Allikevel har utbyttet paa grund av de høiere priser været adskillig høiere, ialt omkring 1 million kroner mere end i forrige femaarsperiode.

Hvorvidt dette større utbytte ogsaa virkelig har medført økede nettoindtægter for fiskerne selv, tør være tvilsomt nok. Den nye drift med motorbaater er meget kostbarere, og der skal betydelige beløp til for at dække renter og vedlikehold av de anskaffede motorer m. v. Dertil kommer, at specielt vedlikeholds- og reparationskontoerne — efter hvad der meddeles — tør ha været uforholdsmæssig store i de første aar, fordi man savnet tilstrækkelig erfaring baade ved maskinernes indkjøp og i deres benyttelse. Efterhvert skal imidlertid dette ha rettet paa sig.

Av periodens 5 aar staar 1908 høiest med et samlet opfisket kvantum av 23 550 000 stk. skrei og et utbytte av kr. 3 344 000. Lavest staar 1906 med henholdsvis 9 049 000 stk. skrei og et værdiutbytte av kr. 1 805 000.

Priserne har i femaaret været ujevne, men viser i det hele en sterk og fortsat stigning. Særlig har dette været tilfælde i de to søndre fogderier, hvor priserne ogsaa gjennemgaaende staar forholdsvis betydelig høiere end paa Nordmør. Som medvirkende aarsak til dette forhold har været nævnt, at fiskerne paa Nordmør har været mere avhængige av handelsmændene, av hvem de derfor ikke kan forlange saa høie priser.

Priserne paa vaartorsk, lever, rogn og hoder har i femaaret stillet sig saaledes:

Distrikt.	Aar.	Torsk, rund pr. 100.	Torsk, sløiet pr. 100.	Lever pr. hl.	Rogn pr. hl.	Hoder pr. 100.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Søndmør	1906	42.82	34.83	13.40	26.60	1.04
	1907	50.66	41.66	15.03	25.71	1.11
	1908	52.40	43.00	15.00	13.00	1.20
	1909	42.60	32.00	15.00	26.00	1.00
	1910	52.92	42.28	24.69	28.78	1.26
Romsdal	1906	46.89	37.55	15.07	28.04	1.33
	1907	47.89	38.27	20.00	29.74	1.16
	1908	49.90	42.00	16.00	16.00	1.50
	1909	44.33	37.00	15.00	30.00	1.00
	1910	50.27	40.88	19.57	29.63	1.40
Nordmør	1906	43.73	35.50	14 65	29.82	1.11
	1907	43.40	37.16	14 48	29.76	1.02
	1908	43.50	36.00	15.00	19.00	1.00
	1909	32.60	25.00	13.50	28.00	1.00
	1910	44.52	34.46	16.91	26.69	1.09
Amtet	1910	50.19	39.91	21.90	28.10	1.23

Torsken blir næsten udelukkende tilvirket som klipfisk, for en stor del av fiskerne selv.

Fetsildfisket har i femaaret git endnu mindre utbytte end i foregaaende periode, idet det kun indbragte kr. 183 000 mot kr. 282 400 i 1901—1905 og kr. 454 000 i 1896—1900. Utbyttets fordeling fogderivis paa de enkelte aar vil sees av følgende opgave, som er hentet fra den officielle statistik:

Aar.	Søndmør.		Romsdal.		Nordmør.		Amtet.		Gjennemsnitspris pr. hl.
	Hl.	Værdi.	Hl.	Værdi.	Hl.	Værdi.	Hl.	Værdi.	
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.	Kr.
1906	-	-	-	-	2 260	16 222	2 260	16 222	7.18
1907	800	6 000	-	-	3 950	17 366	4 750	23 366	4.92
1908	1 200	8 800	880	6 160	2 910	20 025	4 990	34 985	7.00
1909	2 050	14 400	1 643	4 530	4 355	36 155	8 048	55 085	6.84
1910	2 540	22 410	2 176	6 986	6 235	23 945	10 951	53 341	4.87
1906—1910 ...	6 590	51 610	4 699	17 676	19 710	113 713	30 999	182 999	
Gjennemsnit..	1 318	10 322	940	3 535	3 942	22 743	6 200	36 600	5.90

Storsildfisket har git følgende utbytte:

Aar.	Søndmør.		Romsdal.		Nordmør.		Amtet.		Gjennemsnitspris pr. hl.
	Hl.	Værdi.	Hl.	Værdi.	Hl.	Værdi.	Hl.	Værdi.	
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr,	Kr.
1906	10 736	103 038	-	-	85 428	802 321	96 164	905 359	9.41
1907	5 700	54 800	[1])3 830	[1]) 25 000	80 340	955 255	89 870	1 035 055	11.52
1908	19 500	156 000	-	-	81 820	495 000	101 320	651 000	6.42
1909	25 750	184 250	-	-	135 000	945 000	160 750	1 129 250	7.02
1910	76 000	608 000	5 670	28 350	168 700	1 306 900	250 370	1 943 250	7.76
1906—1910 .	137 686	1 106 088	9 500	53 350	551 288	4 504 476	698 474	5 663 914	
Gjennemsnit	27 537	221 218	1 900	10 670	110 258	900 895	139 695	1 132 783	8.11

I forrige femaarsperiode opfiskedes ialt 589 868 hl. til en værdi av kr. 6 224 680.

Vaarsildfisket har ogsaa i denne periode for den overveiende del foregaat paa Søndmør, idet der dog i 1907 blev opfisket 30 500 hl. paa Nordmør. For hele amtet stiller utbyttet sig saaledes:

[1]) Opgaven er hentet fra den officielle statistik. Efter fogdens indberetning foregik intet storsildfiske i Romsdals fogderi i 1907.

Aar.	Mængde.	Værdi.	Gjennemsnits-pris.
	Hl.	Kr.	Kr.
1906	64 125	449 180	7.00
1907	91 875	606 575	6.60
1908	11 500	34 000	3.00
1909	11 062	33 895	3.06
1910	16 930	53 565	3.16
1906—1910	195 492	1 177 215	
I gjennemsnit om aaret	39 098	235 443	6.02

I forrige periode opfiskedes ialt 122 236 hl. til en værdi av kr. 653 840. I femaaret 1896 – 1900 var utbyttet kr. 4 486 000.

Utbyttet av smaasild og brislingfisket vil sees av efterstaaende tabeller:

Smaasild.

Aar.	Søndmør.		Romsdal.		Nordmør.		Amtet.		
	Kvantum.	Værdi.	Kvantum.	Værdi.	Kvantum.	Værdi.	Kvantum.	Værdi.	Gjennemsnitspris.
	Hl.	Kr.	Hl.	Kr.	Hl.	Kr.	Hl.	Kr.	Kr.
1906	7 450	35 300	22 445	81 949	1 915	7 015	31 810	124 264	3.91
1907	13 820	43 230	9 868	30 049	1 910	7 800	25 598	81 079	3.17
1908	10 835	47 545	2 034	15 365	5 282	9 990	18 151	72 900	4.00
1909	31 550	177 160	22 005	38 510	4 520	23 060	58 075	238 730	4.11
1910	8 730	37 590	6 355	22 848	5 570	27 660	20 655	88 098	4.27
1906—1910	72 385	340 825	62 707	188 721	19 197	75 525	154 289	605 071	
Gjennemsnit	14 477	68 165	12 541	37 740	3 839	15 105	30 858	121 014	3.92

Brisling.

Aar.	Søndmør.		Romsdal		Nordmør.		Amtet.		
	Kvantum.	Værdi.	Kvantum.	Værdi.	Kvantum.	Værdi.	Kvantum.	Værdi.	Gjennemsnitspris.
	Hl.	Kr.	Hl.	Kr.	Hl.	Kr.	Hl.	Kr.	Kr.
1906	-	-	360	1 800	-	-	360	1 800	5.00
1907	215	1 550	700	2 000			915	3 550	3.88
1908	1 040	8 800	210	2 100			1 250	10 900	8.72
1909	1 440	25 400	1 680	22 059	-		3 120	47 459	15.21
1910	2 480	26 100	1 041	21 876	-	-	3 521	47 976	13.60
1906—1910	5 175	61 850	3 991	49 835	-	-	9 166	111 685	
Gjennemsnit	1 035	12 370	798	9 967	-	-	1 833	22 337	12.20

Det samlede utbytte av smaasild- og brislingfisket var i femaaret 1906—1910 163 455 hl. til en værdi av kr. 716 756 mot 98 518 hl. og kr. 386 078 i forrige periode. I 1896—1900 var totalutbyttet kr. 200 918. Priserne har for smaasildens vedkommende været i jevn stigning; for brisling har de steget sterkt.

Smaasilden anvendes for den væsentligste del til agn.

Utbyttet av Nordsjø-sild og indført Islands-sild har utgjort i de tre sidste aar av perioden:

Aar.	Nordsjøsild.		Islandssild.	
	Hektoliter.	Kroner.	Hektoliter.	Kroner.
1908.....	300	2 100	34 351	166 455
1909.....	3 920	43 040	32 400	263 200
1910.....	222	2 220	6 855	41 130

Utbyttet av laks- og sjøørretfiskerierne har efter den officielle statistik stillet sig saaledes:

Aar.	Sjøfisket.		Elvefisket.		Tilsammen.	
	Kg.	Kr.	Kg.	Kr.	Kg.	Kr.
1906.....	71 142	97 360	7 690	9 008	78 832	106 368
1907.....	61 540	87 085	8 596	10 115	70 136	97 200
1908.....	70 486	110 614	7 326	10 553	77 812	121 167
1909.....	64 089	91 980	6 338	7 525	70 427	99 505
1910.....	65 642	94 495	6 821	7 850	72 463	102 345
1906—1910..	332 899	481 534	36 771	45 051	369 670	526 585
Gjennemsnit	66 580	96 307	7 354	9 010	73 934	105 317

Det opfiskede kvantum og dettes værdi fogderivis stiller sig saaledes for hele perioden, forsaavidt sjøfisket angaar:

Søndmør.....	110 177 kg.	til en værdi av kr.	165 477
Romsdal.....	48 019 «	—«— «	63 002
Nordmør.....	173 868 «	—«— «	253 371
Amtet.....	332 064 kg.	til en værdi av kr.	481 850

Disse tal, som er hentet fra fiskeristatistikken, stemmer ikke helt med foranstaaende opgave. Uoverensstemmelsen skriver sig fra, at lensmændenes opgaver, som ligger til grund for fiskeristatistikken, ikke er saa fuldstændige som fiskeriinspektørens.

Foruten det ovenfor angivne utbytte av laksefisket har leie- og forpagtningsavgifter av elvefisket indbragt ikke ubetydelige beløp.

Sommerfisket efter torsk, sei, lange, brosme, uer og kveite m. v. har i de tre sidste aar av femaarsperioden git et særdeles godt utbytte, som følgende opgave viser:

Aar.	Torsk (utenom skrei).	Sei, lange, brosme, hyse o. lign.	Makrel, kveite, flyndre, uer o. lign.	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906.....	-		-	545 166
1907.....	-	-	-	377 458
1908.....	90 828	1 152 999	480 267	1 724 094
1909.....	72 041	884 632	355 193	1 311 866
1910.....	115 252	1 424 665	462 496	2 002 413
Tilsammen				5 960 997

Det samlede utbytte av dette fiske var altsaa i femaaret nær 6 millioner kroner mot ca. 2.3 millioner kr. i forrige periode.

Da den officielle fiskeristatistik fra 1908 av angir det til distrikterne i l a n d b r a g t e kvantum, men for 1907 og tidligere aar angir det i distriktet o p f i s k e d e kvantum, lar det sig vanskelig gjøre at opstille nogen fogderivis specifikation av resultaterne av dette fiske. Eksempelvis skal nævnes, at fogden i Romsdal i sin indberetning opgir sommerfiskets utbytte i fogderiet i aaret 1908 til kr. 677 653 , mens værdien av den til distriktet ilandbragte fisk efter den officielle statistik har dreiet sig om kr. 100 000. Det oplyses da ogsaa, at fisken for en stor del blev solgt til Aalesund og Kristiansund.

For de vigtigste av de fiskearter, som dette fiske gjælder, hitsættes følgende opgave over utbyttet for aarene 1908—1910 (for tidligere aar foreligger ikke specifikationer):

	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.
Torsk (utenom skrei)...	90 828	72 041	115 252
Sei	128 443	144 979	191 361
Lange	501 039	402 616	670 195
Blaalange	61 273	44 106	61 097
Brosme	369 511	199 241	377 437
Hyse	92 730	93 664	124 485
Kveite	439 568	315 050	420 575
Rødspette	13 425	7 500	12 550
Uer.....	10 135	10 051	2 332

I samme forbindelse kan nævnes, at der hjemførtes Islands-torsk til Søndmør for kr. 148 750 i 1908, kr. 42 690 i 1909 og kr. 44 600 i 1910.

Hummerfisket har git følgende utbytte:

Aar.	Søndmør.		Romsdal.		Nordmør.		Amtet.	
	Stkr.	Kr.	Stkr.	Kr.	Stkr.	Kr.	Stkr.	Kr.
1906	21 800	18 280	6 000	6 000	3 580	3 280	31 380	27 560
1907	22 150	20 870	1 110	1 110	3 320	2 830	26 580	24 810
1908	44 650	41 300	1 570	1 570	26 550	23 400	72 770	66 270
1909	50 500	55 250	1 600	1 600	24 500	22 440	76 600	79 290
1910	34 135	34 635	1 700	1 700	13 250	12 780	49 085	49 115
1906—1910 ...	173 235	170 335	11 980	11 980	71 200	64 730	256 415	247 045
Gjennemsnit..	26 970	34 067	2 396	2 396	14 240	12 946	51 283	49 409
Do. 1901—05	26 970	20 998	3 146	2 529	4 836	4 081	34 972	27 590

Østersfangsten har fremdeles været temmelig ubetydelig.

Makrelfisket har ikke i femaaret været drevet med nævneværdig utbytte. I 1906 blev der dog opfisket for vel kr. 4 000.

6. Kommunikationer.

Det offentlige veinet i Romdals amt utgjorde ved utgangen av 1910 766.85 km. hovedvei og 2 306.30 km. bygdevei, tilsammen 3 073 15 km. offentlig vei. Veinettet er i femaarsperioden øket med 50.40 km. hovedvei og 139.98 km. bygdevei. I forrige femaarsperiode var økningen (ifølge femaarsberetningen) 88.95 km. hovedvei og kun 6.05 km. bygdevei.

Foranstaaende opgave fra 1910 omfatter kun, hvad der formelt var optat i veinettet. Imidlertid var der flere veianlæg, som for en større del var færdige, og som faktisk blev benyttet av den almindelige trafik.

Dampskibsforbindelsen har foregaat omtrent som i forrige periode med nogen utvidelse.

Den langvarige jernbanestrid i amtet fandt i perioden sin foreløbige løsning ved Stortingets beslutning i 1908, hvorved Raumabanen fra Dombaas til Romsdalsfjordens bund blev fastslaat som stambane til amtet. Da de av statsmagterne i 1910 fattede beslutninger antoges at ha tilsidesat amtets krav paa at faa banen bygget i første halvdel av tolvaarsperioden 1910—1922, blev der straks optat et arbeide for sakens fremme, med særlig sigte paa at faa bygget banen for amtets egen regning (med senere overtagelse av Staten). Straks efter periodens avslutning lykkedes det imidlertid at opnaa en ordning, som antoges tilfredsstillende for amtet, idet Stortinget i 1911 besluttet, at Raumabanens bygning skulde paabegyndes straks.

Tallet av postaapnerier er i femaaret steget fra 248 til 264. Der avsendtes i 1910 fra hele amtet 3 028 200 breve eller gjennemsnitlig 20.5 pr. indbygger.

Av skysstationerne blev i femaaret kun 2 formelig nedlagt, men flere andre var i kortere eller længere tid ute av virksomhet. Skysspligten omfattes med en stadig stigende uvilje fra befolkningens side. Ogsaa de faste stationer blir det mere og mere vanskelig at faa nogen til at overta uten klækkelige tilskud.

Telegraf- og telefonvæsen er i perioden blit yderligere bedret. Etter de officielle opgaver er der i femaaret 1 juli 1906—30 juni 1911 aapnet følgende antal nye stationer:

i 1906—1907	12	telefonstationer.
« 1907—1908	2	—
« 1908—1909	11	—
« 1909—1910	7	—
« 1910—1911	8	—
Tilsammen	40	nye stationer.

Pr. 30 juni 1911 var der i amtet 7 faste telegrafstationer, 1 fiske- og feltstation og 136 faste telefonstationer. Desuten var der 35 private telefonanlæg.

Det samlede antal telegrafekspeditioner ved stationerne inden Romsdals amts landdistrikt var i 1905—1906 ca. 55 000, i 1910—1911 ca. 80 400. Derav var avsendte og ankomne telegrammer (altsaa utenom optagne telegrammer og avskrifter, tjenestemeddelelser og meteorologiske iagttagelser) i 1905—1906 ca. 35 500, i 1910—1911 ca. 48 000. Det samlede antal telefonsamtaler var i 1905—1906 ca. 132 000, i 1910—1911 ca. 213 700.

For byerne hitsættes følgende opgave:

	1905—1906.	1910—1911.
Samlet antal telegrafekspeditioner	318 435	464 516
Herav ankomne og avsendte telegrammer	218 058	264 154
Samlet antal telefonsamtaler	128 725	178 001

8. Distriktets tilstand i almindelighet.

Der foregik i femaarsperioden eiendomssalg for ialt kr. 8 489 635, vedrørende 3 224 eiendomme.

Der var ved utgangen av 1910 42 sparebanker i Romsdals amts landdistrikt og byer, mot 38 ved utgangen av 1905.

Til belysning av deres virksomhet i femaaret hitsættes følgende oversigt:

	1905. Kr.	1910. Kr.	Stigning. Kr.
Den samlede indtægt utgjorde	1 219 000	1 641 000	422 000
De samlede utgifter —	1 017 000	1 362 000	345 000
Indskud ved aarets utgang	23 648 000	31 025 000	7 377 000
Utlaan « — —	21 956 000	29 442 000	7 486 000
Formue « — —	2 822 000	4 048 000	1 226 000
Forvaltningskapital ved aarets utgang	26 534 000	35 115 000	8 581 000

Beløpet av midler, som stod under overformynderiernes bestyrelse, utgjorde kr. 1 281 530 ved utgangen av 1910 mot kr. 754 235 ved utgangen av 1905.

Den antagne formue og indtægt samt de utlignede kommunale skatter utgjorde efter skatteligningerne for hvert enkelt aar:

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Utlignet kommuneskat.
		Kr.	Kr.	Kr.
1906	39 344	61 639 000	13 626 000	754 276
1907	39 533	63 101 000	13 875 000	766 576
1908	39 560	64 875 000	14 076 000	794 125
1909	40 299	67 028 000	14 412 000	835 026
1910	40 340	68 640 000	14 286 000	863 349
1905	39 043	59 890 000	13 390 000	737 805

Den antagne formue er saaledes i femaaret steget med kr. 8 750 000, den antagne indtægt med kr. 896 000 og de utlignede kommunale skatter med kr. 125 544.

Den antagne formue og indtægt samt de kommunale skatter i forhold til folkemængden vil fremgaa av følgende tabel:

(Se tabellen side 31).

Tallet av statsskatydere var for budgetterminen 1909—1910 1 262 med en samlet antagen formue av kr. 16 739 600, en samlet antagen indtægt av kr. 2 211 677 og en samlet statsskat av kr. 34 189. Disse tal er paafaldende lave. Romsdals amt staar som nr. 5 blandt Rikets amter med hensyn til folketal og antal av kommunale skatydere. Der er 7 amter, som efter den kommunale skatteligning for 1910 har en lavere antagen formue og indtægt, og 10 amter som har en lavere skatbar indtægt. Men med hensyn til statsskatten er forholdet anderledes. Romsdals amt staar her tilbake for samtlige amter undtagen Tromsø og Finmarken (samt Nordre Bergenhus amt, forsaavidt den samlede utlignede statsskat angaar). Og i forhold til folkemængden staar Romsdals amt lavest av alle amter, idet den utlignede statsskat for 1909—1910 ikke er mere end kr. 0.30 pr. indvaaner mot kr. 1.47 gjennemsnitlig for hele Riket. Kun Nordre Bergenhus (kr. 0.36) og Tromsø amt (kr. 0.39 pr. indvaaner) ligger nogenlunde nær; for alle andre amter er beløpet betydelig høiere.

(Se tabellen side 31).

Amtskassens formue og gjæld var:

	Formue. Kr.	Laanegjæld. Kr.
1906	393 372	85 500
1907	398 750	83 000
1908	404 003	80 500
1909	419 287	78 000
1910	423 773	75 500

Aar.	Antagen formue pr. indbygger.	Antagen indtægt pr. indbygger.	Utlignet herredsskat		Samlet beløp av kommunale skatter (herredsskat, amtsskat, skoleutredsler, verkers og bruks bidrag).				
			pr. 1 000 kr. antagen formue.	pr. 100 kr. antagen indtægt.	pr. indbygger.	pr. skatyder.	pr. 100 kr. antagen formue.	pr. 100 kr. antagen indtægt.	pr. 100 kr skattbar indtægt.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	539	119	1.61	5.69	6 59	19.17	1.22	5.54	9.70
1907	549	121	1.62	5.63	6.67	19.39	1.21	5.52	9.63
1908	568	123	1.67	5.77	6.95	20.07	1.22	5.64	9.71
1909	583	125	1.69	5.90	7.27	20.68	1.25	5.79	9.88
1910	595	124	1.74	6.17	7.49	21.40	1.26	6.04	10.32
Riket 1910	968	173	2.10	8.78	12.46	40.89	1.29	7.21	14.14

Herredskassernes indtægter og utgifter utgjorde:

Aar.	Ren indtægt.	Ren utgift.	Deravutgift:							Sum av formue.	Sum av laanegjæld.
			til vei-, skyss- og færgevæsen.	til medicinalvæsen.	til geistlighet og kirker.	til skolevæsen.	til fattigvæsen.	til renter av laan.	til avdrag paa laan.		
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906..	822 279	814 274	54 054	15 625	135 055	248 045	227 139	29 718	46 396	3 380 427	608 174
1907..	808 902	833 768	61 106	14 273	137 447	253 614	231 959	27 610	42 634	3 440 695	636 628
1908..	870 108	889 401	79 991	14 857	110 399	264 758	256 722	32 342	59 794	3 628 238	674 692
1909..	863 705	947 779	77 591	15 842	95 997	260 716	252 175	30 799	59 737	3 828 298	808 511
1910..	975 459	963 272	68 365	17 832	86 617	336 286	258 132	35 278	47 493	3 865 960	798 721

Amtskassens indtægter og utgifter i femaaret har stillet sig saaledes:

Aar.	Ren indtægt.	Derav utlignet skat.	Ren utgift.	Derav utgift: til vei-, skyss- og færge-væsen.	til medicinal-væsen.	til sindssykes forpleining.	til abnormes forpleining.	til skole-væsen.	til landbruks-væsen.	til renter av laan.	til avdrag paa laan.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	346 736	180 000	339 059	49 839	27 146	52 842	11 289	132 906	32 501	3 504	2 500
1907	374 384	180 007	369 736	47 878	28 532	61 061	12 086	147 109	30 897	3 399	2 500
1908	365 498	186 003	384 581	55 422	26 531	59 280	11 278	135 221	58 257	3 284	2 500
1909	354 915	201 038	380 518	60 561	27 929	62 872	11 571	143 043	38 420	1 620	2 500
1910	482 025	203 808	429 820	59 356	41 777	64 785	11 361	138 919	43 190	3 128	2 500

Med hensyn til skolevæsenet hitsættes følgende oplysninger:

	1905.	1910.
Antal skolekredser	474	479
« barn, som undervises i folkeskolen	18 717	19 323
« lærere ved folkeskolen	283	302
« lærerinder ved folkeskolen	62	55
Lærerlønninger ved folkeskolen	kr. 197 229	kr. 270 658
Samlede utgifter ved folkeskolen	« 288 320	« 327 336

Til nybygning og ombygning av skolehus er i femaaret bevilget kr. 83 310 og til undervisningsmidler kr. 24 107 av amtsskolekassen.

Tallet av barneboksamlinger ved folkeskolen var 150 i 1906 og 204 i 1910.

Som tidligere har 3 amtsskoler været i virksomhet. I skoleaaret 1909—1910 var der ved Søndmøre amtsskole 27 elever, ved Romsdals amtsskole 17 og ved Nordmør amtsskole 46 elever. Ved Romsdals amtsskole holdtes derhos et jentekursus (med 18 elever i 1909—1910).

I 1909 besluttedes oprettelse av to husmorskoler, en i Ørsten og en i forbindelse med Nordmør amtsskole paa Gyl. Skolerne traadte i virksomhet 1 april 1910. Skolen i Ørsten hadde i 1910 20 elever og skolen paa Nordmør 19 elever. Kurserne er paa $4^1/_2$ maaned.

Møre folkehøgskule var den hele tid i drift med amts- og statsbidrag. Skolen hadde i 1909—1910 59 elever.

En anden privat ungdomsskole paa Søndmør («Sunnmøre ungdomsskule») søkte baade i 1909 og 1910 forgjæves om amtsbidrag. Det sidste aar fik skolen dog vanlig bidrag til stipendier. Den hadde i 1909 48 elever og i 1910 59 elever.

Av fortsættelsesskoler har der været holdt gjennemsnitlig 31 kurser aarlig med almindelig 2 maaneders varighet.

Til aftenskoler bevilgedes for 1909—1910 kr. 600. Der holdtes gjennemsnitlig 67 kurser pr. aar med varighet fra 50 til 120 timer.

Amtets landbruksskole hadde i periodens 5 aar henholdsvis 34, 25, 25, 30 og 36 elever ved skoleaarets begyndelse. Ved amtstingsbeslutning av 1907 oprettedes et vinterkursus, hvortil der 1907—1910 blev optat henholdsvis 20, 15, 21 og 19 elever. Den nye uthusbygning blev opført i 1908 med en samlet utgift av ca. kr. 30 500. Den har rum for 35 kjør, 6 hester, 30 sauer og 20—25 svin. Besætningen var i 1910 22 storfæ, 5 hester, 15 svin og 9 sauer. Gaardens dyrkede areal er øket fra 72 maal i 1906 til 112 maal i 1910, avlingen av korn fra 40 til 136 hl, av poteter fra 139 til 230 hl og av turnips fra 500 til 942 hl.

Paa Nordmør er en privat landbruksskole. Paa Søndmør var der en kortere vinterlandbruksskole.

Sundhetstilstanden har i femaaret i det hele været tilfredsstillende. Dødeligheten av tuberkulose, som tidligere var i sterk stigning, er i avtagende. Efter indhentede opgaver var dødeligheten av denne sygdom i Romsdals amt pr. 1 000 indbyggere;

1866—1870	1.29	1896—1900	2.63
1871—1875	1.60	1901—1905	2.38
1876—1880	1.65	1906—1908	2.28
1881—1885	1.70	1909	2.10
1886—1890	2.25	1910	1.90
1891—1895	2.57		

Romsdals amt indtar nu en forholdsvis meget god stilling med hensyn til dødeligheten av denne sygdom.

Tallet av spedalske fra Romsdals amt var ved utløpet av forrige periode 59, derav 28 paa stiftelse. I 1910 var tallet av spedalske 40, hvorav 26 paa stiftelse.

Ganske interessant er beretningen fra distriktslægen i Østre Søndmør (herrederne Sunnelven, Stranden, Norddalen og Stordalen). I femaaret 1906—1910 var tallet av døde i dette distrikt henholdsvis:

i 1906	77 personer		mortalitetsprocent	12.05 ‰
- 1907	95 —	(derav 13 omkommet ved sneskred)	—	14.85 «
- 1908	72 —		—	11.26 «
- 1909	87 —		—	13.59 «
- 1910	67 —		—	10.49 «
Gjennemsnitlig dødelighetsprocent i femaaret				12.45 «

Av de døde var over 70 aar gamle: I 1907: 51, i 1908: 44, i 1909: 46 og i 1910: 39; for 1906 mangler opgaver. Av dem, som døde i distriktet i disse 4 aar, var saaledes 56 pct. over 70 aar gamle. Alderdomssvakhet er da ogsaa anført som den hyppigste dødsaarsak (i 1908—1910 for 40 pct. av samtlige døde).

Romsdals amtssykehus blev i perioden ombygget og indredet specielt for kirurgisk drift. Foranstaltningen, som traadte i kraft høsten 1909, har vist sig særdeles heldig og har hat stor betydning for sykehusets virksomhet.

Til belysning herav hitsættes følgende tabel:

Aar.	Antal behandlede syke.	Av de i aaret utskrevne patienter utgik:				Antal operationer.	Største daglige belæg.	Daglig gjennemsnitsbelæg.	Gjennemsnitlig antal forpleiningsdage for hver syk.	Samlet utgiftsbudget.	Amtskommunens tilskud til driften.
		helbredet.	i bedring.	uhelbredet.	døde.						
		Pct.	Pct.	Pct.	Pct					Kr.	Kr.
1906..	132	67.52	10.27	9.40	12.81	34	25	15.9	41.74	10 300	8 700
1907..	131	58.34	18.52	10.18	12.96	21	24	15.5	43.2	16 480	9 838
1908..	133	51.30	20.00	12.18	16.52	21	29	18.1	50.2	16 200	9 191
1909..	163	56.25	16.67	6.94	20.14	60	32	19.1	43.0	17 440	9 728
1910..	426	82.11	9.31	2.94	5.64	404	44	33.7	28.8	23 018	10 972

Tallet av sindssyke var 213 ved utgangen av 1905, hvorav 63 var indlagt paa asyl, og 247 ved utgangen av 1910, derav 87 forpleiede paa asyl. Til sindssykes forpleining var bevilget av amtskassen:

i 1906	kr. 27 000
- 1907	« 26 500
- 1908	« 27 000
- 1909	« 30 500
- 1910	« 31 000

Amtstinget i 1909 fattet beslutning om opførelse av eget sindssykeasyl for amtet. Arbeidet blev tilendebragt høsten 1913.

Sedelighetstilstanden gaar fremad og maa vistnok nu i det hele siges at være nogenlunde tilfredsstillende. Der synes at være temmelig stor forskjel i denne henseende i de forskjellige dele av amtet. Av 14 190 levendefødte i femaaret var 676 eller 4.76 pct. født utenfor egteskap (for Rikets bygder er procenten 5.61).

Med hensyn til ædrueligheet staar befolkningen særdeles høit, og forholdet blir stadig bedre. Smugsalg av brændevin og øl, som omhandles i forrige femaarsberetning, har neppe foregaat i nævneværdig utstrækning i denne periode, forsaavidt amtets landdistrikt angaar. Ved periodens slutning eksisterte fremdeles de to private brændevinsrettigheter paa Søndmør samt brændevinssamlaget paa Molde. I Grytten herred i Romsdals fogderi var der i perioden øl- og vinsamlag med almindelig utskjænkningsret. Derhos hadde 9 hoteller og skifter i dette herred samt Vestnes Hotel i Vestnes indskrænket øl- og vinret. I Søndmør fogderi var indskrænket ret meddelt til et par turisthoteller i herrederne Sunnelven og Hjørundfjord. I Nordmør fandtes i perioden ingen utskjænkningsrettigheter.

Av brandforsikringsindretninger var der ved femaarsperiodens utgang 28 (mot 23 i 1905) med en samlet forsikringssum for huse av kr. 50 514 000 og for løsøre av kr. 10 498 000. I erstatninger utbetalte disse i femaaret ialt kr. 113 154.

Gjensidige skibsforsikringsselskaper fandtes i Aalesund og Kristiansund med virksomhet baade i by og bygder.

Gjensidige kvægforsikringsindretninger fandtes i alle tre fogderier. I 1910 var der 2 saadanne paa Nordmør og 2 i Romsdals fogderi.

Livsforsikring blir mere og mere almindelig. For et enkelt herred (Norddalen) opgives det, at den samlede forsikringssum i 1910 var oppe i flere hundrede tusen kroner.

I amtets landdistrikt var der ved femaarets utgang 5 private aktiebanker med et samlet indskud av ca. kr. 750 000 og en samlet nettoindtægt i 1910 av ca. kr. 10 000.

Der var 57 aktieselskaper med en tegnet kapital av ca. kr. 900 000.

Landkommunernes samlede garantiansvar for laan av Arbeiderbruk- og Boligbanken utgjorde pr. 31 mars 1906 kr. 44 700 og pr. 30 juni 1910 kr. 184 331. Deres samlede gjæld til Huslaane- og Jordindkjøpsfondet var ved de samme tidspunkter henholdsvis kr. 67 857 og kr. 55 617.

De samlede laan av Hypotekbanken var ved utgangen av 1910 kr. 1 024 881 mot kr. 752 438 ved utgangen av forrige periode. Med undtagelse av Finmarkens amt staar amtet som det sidste i rækken, med ca. 0.66 pct. av landdistrikternes samlede laanegjæld (mot 0.57 pct. i 1901 og 0.61 pct. i 1905). I forhold til folkemængden staar Romsdals amt lavest, med en laanegjæld av kr. 8.88 pr. indbygger, mens laanegjælden pr. indbygger i samtlige Rikets bygder utgjorde kr. 91.82.

At amtets økonomiske tilstand er adskillig bedret i femaaret, maa ansees for utvilsomt. Selv om forholdene paa mange steder i amtet nok kan være temmelig smaa, er der dog i det hele tat velstand, og det gaar stadig fremover.

Romsdals amt den 12 mai 1915.

Oddmund Vik.

B. Byerne.

Beretning

om kjøpstaden Aalesunds økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910, indeholdende tillike de oplysninger, som efter Aalesunds brand i 1904 har været at opnaa angaaende femaaret 1901—1905.

---

1. Handel.

For efternævnte artikler har importen og eksporten i tiaaret utgjort:

(Se tabellerne side 37 og 38).

Av disse tabeller fremgaar, at den direkte import til byen av kolonialvarer er i jevn stigning, mens import av brændevin holder sig uforandret, men vinimporten avtar. Importen av stenkul er i løpet av tiaaret forøket til henimot det dobbelte, væsentlig paa grund av den økede fiskedampskibsflaates behov. Ogsaa den direkte import av bensin og paraffin er voldsomt forøket og væsentlig paa grund av distriktets store flaate av motorskibe.

Klipfiskeksporten er jevnt steget mot i forrige femaar, likesaa traneksporten; eksporten av fersk fisk i is og fersk sild i is er ogsaa betydelig steget. Sæl- og hvalolje er blit en betydelig eksportartikel likesom stearin og sælskind. Eksporten av guano er ogsaa betydelig steget.

I det hele tat viser eksportstatistikken, at saavel fiskerierne som den direkte eksport til utlandet av fiskeprodukter er i jevn utvikling.

Variationen i eksport av sild skriver sig fra, at storsildfisket i de senere aar delvis har forflyttet sig nordover til Nordmørs-kysten, hvorfor en stor del av det kvantum, som opfiskes av Aalesunds-flaaten, har været eksportert fra Kristiansunds havn eller solgt der.

Utbyttet av handelen har været vekslende; i de første aar efter Aalesunds brand har fiskehandelen git mindre utbytte, mens de sidste aar i tiaaret — specielt aaret 1910 — ogsaa for handelsstanden har git et godt utbytte, likesom det rike fiske i 1910 ogsaa for de øvrige handelsbrancher har git god omsætning og fortjeneste.

Importen.

Aar.	Sukker.	Sirup.	Kaffe.	Brændevin.	Vin.	Tobaks-blade.	Stenkul.	Bensin og parafin.	Salt.	Hamp.	Bomuld.	Værdi av maskiner.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Hl.	Kg.	Hl.	Kg.	Kg.	Kr.
1901	225 170	67 290	490	4 765	21 439	15 200	287 585	-	135 032	43 880	6 910	28 200
1902	223 410	83 990	5 380	7 710	23 137	14 830	345 251	20	111 687	30 130	8 060	44 300
1903	220 650	78 420	9 860	7 732	18 792	33 820	429 794	380	124 189	27 730	1 020	43 700
1904	180 030	21 600	5 620	7 858	7 341	6 060	399 991	20	140 612	23 770	230	95 500
1905	254 090	40 900	4 540	8 665	14 213	-	411 504	710	105 162	54 270	970	123 500
1906	281 100	50 850	4 000	6 438	16 109	2 380	417 195	770	105 605	16 740	3 200	116 100
1907	216 160	43 750	16 620	7 730	10 742	720	441 500	-	103 681	32 510	13 230	126 400
1908	200 060	31 970	12 120	7 353	12 143	850	539 088	2 420	128 077	8 550	10 010	77 200
1909	236 100	2 800	18 360	6 084	6 658	1 610	428 698	257 420	107 628	6 070	10 440	79 800
1910	247 301	79 128	20 666	7 029	5 988	1 596	514 848	468 919	132 540	20 750	15 003	78 085

Eksporten.

Aar.	Klipfisk.	Fisk i is.	Sild i is.	Medicintran.	Anden tran.	Sæl- og hvalolje.	Saltet storsild.	Saltet fetsild.	Vaarsild.	Rogn.	Stearin.	Guano.	Sælskind.	Smør.	Tørrede skind.
	Kg.	Kg.	Kg.	Hl.	Hl.	Hl.	Hl.	Hl.	Hl.	Hl.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
1901	8 617 820	1 205 790	556 460	14 648	1 329	2 074	19 096	2 103	2 029	4 481	-	1 394 600	4 617	66 040	-
1902	7 379 070	1 512 670	661 310	12 000	1 218	2 674	51 181	3 940	-	3 888	-	1 254 800	8 800	57 910	-
1903	8 424 730	26 000	787 490	2 141	1 039	1 839	24 348	4 449	-	3 833	-	1 293 200	-	57 560	-
1904	5 636 420	771 930	478 140	7 116	72	2 379	40 658	1 416	-	2 255	-	1 289 720	27 500	70 710	2 130
1905	7 333 350	841 760	452 170	15 214	87	7 395	24 730	10	348	4 703	-	1 342 640	46 187	62 900	38 570
1906	9 269 680	762 620	968 870	16 278	1 051	4 692	17 068	1 588	-	5 503	44 631	1 585 620	38 959	55 110	9 260
1907	9 455 420	1 080 130	1 115 590	19 510	680	800	16 784	634	1 728	6 409	23 751	1 935 410	16 195	56 700	5 170
1908	11 692 930	1 264 950	260 950	17 810	1 707	8 486	2 639	4 473	87	7 175	76 040	3 420 810	27 000	48 500	47 260
1909	11 649 590	1 450 200	1 599 300	17 593	2 814	5 403	5 235	9 191	260	2 675	157270	2 706 150	94 504	71 350	21 463
1910	10 783 399	1 221 283	6 927 100	20 049	5 952	6 196	29 870	3 695	548	5 468	26 262	2 371 300	38 992	52 060	44 760

De nærmeste aar efter branden, da befolkningen maatte skaffe sig forsyning paany, var omsætningen i manufakturvarer, møbler, indbogjenstande og husgeraad meget betydelig og bevirket, at der startedes en hel del nye forretninger. Men saa opstod der, da trangen til saadanne varer var tilfredsstillet og befolkningen sat inde med forsyning av nye varer, en naturlig stagnation, som bevirket endel konkurser og stansninger væsentlig av nye efter branden etablerte forretninger. I handelen med bygningsartikler artet det sig ogsaa paa lignende maate. Byens ældre handelsstand kom imidlertid i det store og hele overraskende godt fra den voldsomme katastrofe, som rammet byen ved branden. Den generedes adskillig ved, at de fleste pakhuse i byen brændte, hvilket foraarsaket adskillige vanskeligheter; men disse blev resolut bedst mulig avhjulpet ved opførelse av midlertidige pakhuse (barakker), likesom der med megen energi og med enestaaende hurtighet gjenopførtes en række store, rummelige og tidsmæssige pakhuse, som nu yder udmerkede opbevaringsrum for byens fiskeprodukter. En hel del av dem har elektrisk vareheis og vand indlagt til vandforsyning av fiskedampskibene.

De nye pakhuse i murstrøket er alle opført av mur. Der næredes fra først av blandt de interesserte sterk frygt for, at klipfisken ikke vilde kunne staa sig i murpakhuse i Aalesunds fugtige klima, men man kan vel nu efter de vundne erfaringer uttale, at denne frygt ikke har været grundet.

Foruten den fra før av her bestaaende handelsforening er der siden 1904 stiftet flere gruppeforeninger, nemlig:

1. Kolonialhandlernes forening.
2. Manufakturisternes forening.
3. Agenternes forening.
4. Ferskfiskeksportørernes forening.
5. Rederiforeningen.

Alle disse foreninger har desuten en sammenslutning ved navn Aalesunds samvirkende merkantile foreninger med et styre av formændene i de sammensluttede foreninger.

Der er ogsaa dannet en kommunikationskomité bestaaende av et medlem av hver av de nævnte foreninger samt to medlemmer valgt av og iblandt Aalesunds formandskap.

Aalesunds børs blev oprettet ved lov av 21 februar 1905. Den har leiet lokale i Aalesunds arbeiderforenings bygning og har avhjulpet et savn; børsmøterne besøkes daglig, mest av fiskeforretningsmænd og av handelsagenter og mæglere. Og om der end muligens ikke avsluttes saa mange forretninger paa børsen, saa indledes vistnok adskillige forretninger der.

Handelsborgerskaper. Nedenfor meddeles fortegnelse over de i tiaaret meddelte og opsagte handelsborgerskaper:

Aar.	Meddelte handelsborger-skaper.	Opsagte handelsborger-skaper.	Aar.	Meddelte handelsborger-skaper.	Opsagte handelsborger-skaper.
1901	36	5	1906	53	19
1902	32	4	1907	37	19
1903	33	14	1908	63	63
1904	46	10	1909	14	70
1905	71	19	1910	18	31

Som det vil sees, blev der i aarene 1904, 1905 og 1906 efter branden meddelt et betydelig større antal borgerskaper end tidligere. I 1908 blev der likeledes meddelt et stort antal, antagelig grundet de strengere fordringer, som den 1 juli 1908 i kraft traadte handelslov opstillet for erhvervelse av borgerskap. I 1908 og 1909 bevirket den nye handelsavgift en talrikere opsigelse av borgerskaper.

2. Fiskerierne.

Fiskerflaatens omdannelse har i tiaaret været fortsat, dels ved nyanskaffelse av fiskedampskibe, dels ved at dækkede seilfarkoster har været forsynt med motor. I femaarsberetningen for 1896—1900 fremhævedes overgangen fra aapne baater og storskøiter til smaaskøiter, dæksbaater og dampskibe. Nu benyttes udelukkende motorbaater og dampskibe til fiskerierne.

Byen har nu 71 fiskedampskibe av registreringspligtig størrelse av samlet bruttotonnage av 5 199.59 ton; den har 5 registrerte motorfartøier av tilsammen 168.90 ton, — og 20 motorbaater under registreringspligtig størrelse av samlet nettotonnage av 118 ton.

Fiskerflaaten er nu optat omtrent aaret rundt med de forskjellige fiskerier. Vaartorskefisket finder sted i februar og mars maaaned. Endel av dampskibene har drevet torskefiske i Lofoten. Efter oppudsning begynder saa i regelen over paaske for en større del av fiskerflaaten sommerbankfisket, som fortsætter til utover høsten; en del av flaaten driver om sommeren sild- og torskefangst ved Island, mens en del har drevet fangst av nordsjøsild i Nordsjøen med drivgarn. Senhøstes begynder saa storsildfisket, i hvilket hele flaaten deltar. Dette fiskeri fortsættes til slutten av januar og undertiden længere Storsildfisket, som begyndte i 1897, har fortsat været drevet med vekslende utbytte. Fisket slog i de første aar væsentlig til utenfor Søndmørs og delvis Romsdals fogderis kyster. Men i den sidste del av tiaarsperioden har sildefisket slaat rikere til utenfor Nordmørskysten, om der end ogsaa fremdeles har været fisket paa Søndmør utenfor Svinøen og Storholmen Dette har bevirket, at Aalesunds fiskerflaate ialfald i dele av fiskeperioden har flyttet opover til Kristiansund og drevet fisket derfra. Heldigvis er Aalesunds fiskerflaate nu saaledes utrustet med dampskibe, at den kan flytte efter fiskens gang. En hemsko for fiskerierne er mangelen paa tidsmæssig kom-

munikationsforbindelse med landets jernbanenet, hvorom henvises til femaarsberetningen for 1896 – 1900.

Da Stortinget vedtok sin jernbaneplan i 1908 for den kommende byggeperiode og endelig Raumabanen fra Dombaas til Romsdalsfjordens bund blev vedtat som et led i planen med utsigt til at komme i første række, gjorde man sig store forventninger om forbedrede avsætningsforhold for fiskerierne og saa fremtiden i møte med fortrøstning, trods det tunge økonomiske slag, som branden i 1904 var for Aalesund. Det skulde imidlertid vise sig, at statsmagterne fandt det rigtig paany at tilsidesætte Romsdals amts jernbanebygning for Dovrebanen, som av forsvarshensyn og trøndersk paagaaenhet trængtes i forgrunden. Efter de i 1910 fattede beslutninger kunde Raumabanen først ventes bygget færdig i 1920. Harmen over denne behandling har bevirket, at der i Aalesund kom op planer om banens bygning som privatbane, en plan, som ved tiaarets utløp førte til saagodtsom samlet optræden av Romsdals amt til fordel for en saadan plan, som vil faa sin avgjørelse ved statsmagternes behandling av koncessionsandragende i 1911.

Angaaende fiskeriernes samlede utbytte for Aalesund er det ikke mulig at skaffe uttømmende statistik; der kan alene gives statistik for torskefisket optat av opsynschefen; endvidere hitsættes opgaver for de øvrige fiskerier efter en til fiskeristyret av magistraten levert statistik. Denne omfatter alene den fangst av Aalesunds-fartøier, som er ilandbragt til Aalesund, eller som er ilandbragt og solgt i utenlandsk havn; statistikken omfatter saaledes ikke den fisk, som er solgt i andre norske havner.

Dette vil bevirke, at f eks. en stor del av Aalesunds fiskerflaates storsildfangst ikke kommer med i statistikken, idet fiskerflaaten, naar den driver fisket i Kristiansund, sælger eller eksporterer større dele av fangsten der. Statistikken for de øvrige fiskerier kan kun skaffes for de sidste 3 aar, da lignende opgaver ikke blev indhentet av fiskeristyret for de tidligere aar.

a) Torskefisket:

Aar.	Dampskibe.	Motorbaater.	Skøiter.	Besætning.	Antal torsk.	Rogn.	Medicintran.	Den samlede værdi av fisket beregnet til:
						Hl.	Hl.	Kr.
1901....	26	-	106	1 156	950 000	1 700	-	309 392
1902....	33	-	87	1 082	939 000	1 120	506	303 960
1903....	36	-	96	1 266	1 305 000	890	140	442 758
1904....	38	4	36	803	585 000	408	250	202 214
1905....	39	12	32	875	728 000	840	519	240 425
1906....	35	25	27	886	378 000	680	364	170 100
1907....	33	37	12	718	233 000	520	316	104 850
1908....	53	44	1	1 033	824 000	1 920	1 210	377 757
1909....	55	40		1 050	820 000	2 229	1 189	295 200
1910....	31	50	-	959	527 000	692	382	245 584

b) Øvrige fiskerier:

Fiskesort.	1908.		1909.		1910.	
	Kvantum.	Værdi i kroner.	Kvantum.	Værdi i kroner.	Kvantum.	Værdi i kroner.
Bank- og fjordtorsk	213 000 kg.	27 690	68 750 kg.	8 937	277 400 kg.	38 836
Islandstorsk	440 000 «	144 000	193 450 «	38 690	309 300 «	58 710
Sei	207 500 «	20 750	220 950 «	22 096	417 000 «	37 530
Hyse	357 000 »	53 550	366 550 «	54 982	571 000 «	85 650
Lange	2 300 000 «	299 000	2 597 800 «	337 714	3 800 000 «	532 000
Blaalange	461 000 «	46 100	350 000 «	35 000	378 300 «	41 130
Brosme	3 075 000 «	307 500	1 550 000 «	155 000	3 121 600 «	343 376
Kveite	1 203 000 «	336 000	791 000 «	237 300	751 000 «	262 850
Storsild	19 500 hl.	156 000	21 600 hl.	151 200	64 200 hl.	385 000
Nordsjøsild	-	-	1 920 «	23 000	-	-
Islandssild	9 800 «	93 200	13 400 «	93 800	-	-
Aal	9 000 kg.	4 500	12 000 kg.	6 000	10 000 kg.	5 000
Hummer	20 000 stk.	20 000	30 000 stk.	36 000	13 500 stk.	16 200
Tilsammen værdi		1 508 290		1 199 719		

c) Bottlenosefangst:

Aar.	Antal ekspeditioner.	Antal fisk.	Olje i ton.
1901	11		-
1902	11	-	-
1903	13	302	301
1904	13	304	298
1905	12	328	330
1906	12	336	323
1907	12	341	324
1908	12	354	338
1909	13	321	310
1910	13	325	308

Gjennemsnitsfangsten i femaaret 1896—1900 var av 6 ekspeditioner 204 fisk, som gav 188 ton olje. Dette fiskeri har altsaa utviklet sig betydelig i tiaaret.

Aalesunds fiskerforening bestaar fremdeles. Dens eiende pakhusbygning med ishus nedbrændte i 1910 og vil neppe bli gjenopført. Efter branden blev foreningsbygningen Fiskerhjemmet gjenopført av mur. Den indre sjømandsmission forestaar virksomheten i hjemmet.

3. Skibsfart.

I Aalesunds skibsmatrikel er indført følgende antal registreringspligtige fartøier som hjemmehørende i Aalesund.

28 seilfartøier	netto	1 731	ton.	
105 dampskibe	«	5 558	«	brutto 12 866 ton.
15 motorfartøier	«	296	«	« 588 «

Av ikke registreringspligtige fartøier findes i Aalesund:

22 seilskibe	netto	439	ton.
6 dampskibe	«	27	«
20 motorfartøier	«	118	«

Av dampskibene er 6 lastedampskibe, 9 rutedampskibe, de fleste øvrige er fiskedampskibe.

4. Skibsbyggeri.

Aalesunds mekaniske verksted beskjæftiger 115 arbeidere. Dampmaskinen er paa 50 hk. foruten 70 hk. for slipanlæggene. Verkstedet raader over to patentslipper.

I tiden fra 1901 til 1910 har verkstedet bygget 20 fiskedampskibe, 24 større og mindre dampmaskiner og 34 dampkjeler.

Liaaens skibsverft og mek. verksted beskjæftiger gjennemsnitlig 35 arbeidere. Der har væsentlig været arbeidet med reparationer av træ- og jernskibe, saavel dampskibe som seilfartøier. I aarene 1901—1910 har været bygget 11 nye fartøier ved verftet, væsentligst motorkuttere og føringsprammer. I 1908 byggedes verkstedets første staalskib, et fiskedampskib paa ca 70 ton. Senere er levert dampmaskiner til fiskefartøier og ishavsfarere. Verkstedet har patentslip.

Florvaags skibsverft befatter sig væsentlig med reparationer av træfartøier.

Brunholmens mekaniske verksted blev igangsat i oktober 1906 og utfører reparationer og nybygning av dampmaskiner og kjeler samt noget motor-, plate- og smedearbeide.

Det beskjæftiger for tiden 16 mand.

Desuten haves Brødrene Ellefsens og A/S H. Olsens mekaniske verksteder.

5. Fabrikdrift.

Byens brand har bevirket, at flere av de i tidligere femaarsberetninger nævnte fabrikker er nedlagt, mens andre er gjenopført eller nyanlagt. De væsentligste anføres nedenfor:

H. M. Siems tobaksfabrik.

Aalesunds Smørfabrlk, Sunde & Hansen.

Aalesunds Preserving Co., Olaf Johansen.

Aalesunds Oljeklædefabrik, A/S.

Aktieselskapet Spilkevigs Snøre-, Not- og Garnfabrik i Borgund, har forretningskontor i Aalesund.

Spilkevigens slyngefabrik i Borgund, ogsaa med forretningskontor i Aalesund.

Aalesunds gasverk.

Aalesunds elektricitetsverk.

Volsdalens reperbane, Carl E. Rønneberg & sønner.

H. Olsens Mekaniske Verksted A/S.

L. Brynes trævarefabrik.

Johannesens mineralvandfabrik.

Høibergs do.

Sandvigs do.

Patent Guano Co., limit., guanofabrik.

Aalesunds barkeri.

A. Riises kaffebrænderi.

Torviks kaffebrænderi.

L. Devolds tøndefabrik.

2 farverier.

De i tidligere femaarsberetninger omhandlede fabrikker, som ikke ovenfor er nævnt, drives altsaa ikke længer efter Aalesunds brand.

Aalesunds gasverk meddeltes koncession av kommunen i 1905 for 21 aar med nærmere bestemt indløsningsret for kommunen. Det indehaves av A/S Det Norske Gaskompani.

Om driften i 1910 oplyser verket følgende:

Kul, mottat	3 132 900	kg.
« forbrukt	2 815 007	«
Gas, producert	789 753	m.³
Koks. «	1 914 548	kg.
« brukt under ovnene	492 168	«
Antal abonnenter pr. 31 december 1910	431	med alm. maaler.
	1 421	med automatmaaler.
ialt	1 852	abonnenter.

Ved verket var beskjæftiget 24 personer.

Aalesunds elektricitetsverk meddeltes koncession av kommunen i 1904 for 20 aar med nærmere bestemt indløsningsret for kommunen. Det indehaves av Norsk Elektrisk Aktiebolag i Kristiania.

Verket har 2 stykker vandrørkjeler med samlet heteflate 421 m.² Det har 3 stykker dynamoer tilkoblet 3 dampmaskiner med samlet ydeevne 700 eff. hk. og 1 akkumulatorbatteri med 50 hk.

Der er installert hos 500 forbrukere 5 000 lamper og 72 motorer paa tilsammen 200 eff. hk.

Der er til stadighet 4 arbeidere paa stationen og 2 montører i byen.

Verkets samlede kostende er kr. 368 000 eller kr. 500 pr. disponibel eff. hk.

Gasverket besørger byens gatebelysning med auerlamper; likesaa belysningen paa den nye Nørvøens folkeskole og den høiere almenskole.

Elektricitetsverket besørger belysningen av havnen og dampskibskaien samt av kirken, det kommunale sykehus, Aspøens folkeskole og brandstationen.

6. Haandverksdrift.

Byens brand i 1904 medførte en meget sterk byggevirksomhet, som naturligvis for stordelen maatte utføres av haandverkere andetstedsfra. Da byggevirksomheten i Kristiania og Bergen paa dette tidspunkt stagnerte, tilførtes fra disse byer og ogsaa fra Trondhjem den fornødne stok av arkitekter, haandverksmestere, svender og arbeidere. Der opstod en meget sterk konkurranse, hvorunder de fremmede bygmestere underbød hverandre. Flere av dem ruinertes, og deres boer gik til konkursbehandling. De fremmede murmestere og tømmermestere antages ikke som regel at ha vundet stort utbytte av sin virksomhet i Aalesund. De indflyttede haandverkssvender og arbeidere hadde derimot gode daglønner, som de forbedret ved hyppige streiker, som de fleste haandverk i byggeperioden hadde at gjennemgaa.

Fra branden og til utgangen av 1910 er opført 345 nye murgaarder og 237 nye trægaarder. Byggevirksomheten i brandstrøket tok sin begyndelse i juli 1904 og var i det væsentlige avsluttet ved utgangen av 1908. Den nye kirke blev dog først indviet og tat i bruk i september 1909.

Ved branden var den samlede brandtakst i byens kjøpstadsavdeling

	kr.	11 770 220
Efter branden gjenstod bygninger med takst	«	2 351 380
De nedbrændte bygningers takst var.....	kr.	9 418 840
Ved utgangen av 1910 var den samlede takstsum for kjøpstadsavdelingen	«	21 478 780
Trækker man herfra den samlede brandtakst før branden	«	9 418 840
blir forskjellen	kr.	12 059 940

Byens samlede bygninger i kjøpstadsavdelingen er saaledes ved utgangen av 1910 taksert til kr. 12 059 940 mere end før branden. Dette viser, hvilket krafttak der er tat ved byens gjenopførelse i løpet av fire aar, og hvilke økonomiske vanskeligheter byens borgere herunder har hat at overvinde.

Byggevirksomhetens fremskriden vil sees av nedenstaaende tabel over den samlede brandforsikringssum ved utgangen av hvert aar.

Aar.	Kjøpstads-avdelingen.	Land-avdelingen.	Tilsammen.	Aar.	Kjøpstads-avdelingen.	Land-avdelingen.	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.		Kr.	Kr.	Kr.
1901.....	10 179 950	447 460	10 627 410	1906.....	16 046 550	329 220	16 375 770
1902.....	11 056 500	457 940	11 514 440	1907.....	19 284 240	236 920	19 521 160
1903.....	11 770 770	528 030	12 298 800	1908.....	20 641 080	243 390	20 884 470
1904.....	3 357 380	536 800	3 894 180	1909.....	21 426 740	258 710	21 685 450
1905.....	10 581 520	538 840	11 120 360	1910.....	21 478 780	258 710	21 737 490

Haandverksborgerskap er meddelt og opsagt i tiaaret:

Aar.	Meddelte borgerskaper.	Opsagte borgerskaper.	Aar.	Meddelte borgerskaper.	Opsagte borgerskaper.
1901	23	2	1906	25	42
1902	12	1	1907	18	52
1903	13	3	1908	15	26
1904	83	8	1909	8	21
1905	101	20	1910	4	17

I byggefagene blev der i aarene 1904—1907 meddelt følgende nye haandverksborgerskaper:

Tømmermestere	50
Murmestere	78
Malere	23
Blikkenslagere	11
Snekkere	22
Smeder	10
Rørlæggere	7
Gibsmakere	2
Tapetserere og salmakere	4
Glasmester	1
Tilsammen	208

Desuten hadde byen selv før branden følgende haandverksmestere i byggefagene: Tømmermestere 10, murmestere 5, malere 7, blikkenslagere 16, snekkere 11, smeder 6, rørlægger 1, salmakere 3 og glasmester 1, tilsammen 60. Der var altsaa til disposition for byens gjenopførelse 267 haandverksmestere.

7. Kommunale foranstaltninger.

Oparbeidelse av gater. Efter branden blev byen for brandstrøkets vedkommende fuldt omregulert. Av hensyn til omkostningerne søkte reguleringskommissionen at holde sig mest mulig til den ældre regulering, dog med gjennemførelse av endel mere vidtgaaende forandringer, hvor saadant fandtes paakrævet for at sætte de forskjellige bydele i bedre forbindelse, end den ældre bebyggelse gav adgang til.

Reguleringsarbeidet var stort og særdeles vanskelig. Branden fandt sted den 23 jannar 1904. Den 13 februar sammentraadte reguleringskommissionen for første gang, den 5 juli blev den foreløbige regulering for endel kvartaler i Kipperviken og et par kvartaler østenfor kirken approbert, og den 16 august 1904 approbertes den hele reguleringsplan.

Som reguleringschef for brandstrøket beskikkedes ingeniør Fr. Næser.

Omtrent samtlige gater i brandstrøket maatte oparbeides paany med nyt gatedække. Man benyttet nemlig anledningen til at faa gaterne mere flate ved

at hæve deres nivaa betydelig langs sjøen og ved at skyte bort, ialfald i de vigtigere færdselsveier, bakkerne. Gateoparbeidelsen besørgedes av byens ingeniørvæsen, idet stadsingeniøren i denne tid hadde to ingeniørassistenter. Reguleringskommissionen hadde fra 1904—1907 172 møter.

Oparbeidelsen av nye og utbedring av ældre gater kostet tilsammen ca. kr. 290 000. Arbeidet utførtes, forsaavidt angaar sprængning, planering og kulting, væsentlig av kontraktører, mens pukning og grusning væsentlig utførtes som dagarbeide, alt under stadsingeniørkontorets kontrol. Kommunens utgifter til gateekspropriationer og erstatninger i anledning av den nye regulering beløp sig til ca. kr. 422 000.

Oparbeidelse av kloaker. Samtidig med oparbeidelse av gaterne i brandstrøket maatte ogsaa i de fleste gater nye kloaker oparbeides. Mens man før hadde mindre tilfredsstillende av graasten murte og cementerte kloaker, blev til alle nye kloaker anvendt glaserte lerrør, idet man samtidig overalt, hvor saadanne kloaker anlagdes, fik adgang til at gaa over til vandklosetsystemet. Dette er nu anvendt i 171 huse, idet kloakerne munder direkte ut i havnen; herav opstaar imidlertid ingen ulemper, da strømmen i Aalesunds havn er meget sterk.

Til nye kloaker anvendtes ialt ca. kr. 45 000.

Vandverkets utvidelse. Sommeren 1904 fuldendtes den nye vandledning, Langevands-anlægget. Langevandet, som er 345 m. over havet, ligger paa en fjeldryg i Borgund ved Brusdalsvandet; fra dette fører ledning av 127 mm. diameter til en trykfordelingskum 185 m. over havet; kummen rummer 100 m.^{3} Fra kummen fører en ledning av 203 mm. diameter i en længde av ca. 18 km. til Aalesund.

Langevandets dæmningshøide er 6.50 m. over slusen og vandets rumindhold 868 000 m.^{3}

Vandforbruket pr. dag og individ er nu 140 l., mens det tidligere var 35 l. Langevandsledningen er sat i forbindelse med byens ledningsnet, men er ogsaa gjennem en ledning op paa Aalesundsaksla sat i forbindelse med byens gamle vandbassænger, der saaledes kan fyldes fra Langevands-ledningen ved vandets eget tryk. Langevandsanlægget koster i fuldt færdig stand kr. 278 115.81, hvori da er medregnet utgifterne til grunderhvervelse med kr. 15 034.93.

Efter branden maatte ogsaa det gamle rørnet i byens gater omlægges, da det var gammelt og rørene delvis opfyldt av avsætning langs rørsiderne. Dertil anvendtes et beløp av ca. kr. 105 000.

Aalesunds vandverk er nu saaledes i udmerket stand og bringer, foruten at betrygge byen i brandtilfælde, desuten bykassen en indtægt av i 1910 kr. 48 000.

Istedenfor de gamle vandkummer til anbringelse av brandslangerne er nu over hele byen anbragt hydranter.

Brandvæsenet er efter branden fuldstændig omorganisert og forbedret.

Det faste brandkorps tæller nu 24 mand, hvorav 1 brandmester, 1 underbrandmester, 2 maskinister paa sjødampsprøiten samt 3 brandkusker. Kommunen har ialt paa stald 7 hester, hvorav 2 altid maa staa disponible for brandvæsenet ved utrykning.

Av sprøiter haves 1 sjødampsprøite og 1 haandsprøite. Desuten haves 3 slangevogner, 1 stigevogn, 1 seilvogn, 1 kommandovogn, 3 haandvogner, 1 mekanisk heisestige, 3 hakestiger, 1 røkhjelm, 16 brandseil. Av brandslanger haves paa hovedstationen 1 187 m., paa bistationen 440 og ved sjødampsprøiten 415 m. Av straalerør haves 20 til vandverket og 6 til sjødampsprøiten.

Efter branden opførtes en ny hovedbrandstation ved Storgaten for en sum av kr. 50 000. Derhos indkjøptes ved Storhauggaten i træstrøket i byens vestlige del en vaanegaard til bistation.

Ved hovedstationen er 16 mand (hvoriblandt brandmesteren) og i bistationen 6 mand (hvoriblandt underbrandmesteren) og ved sjødampsprøiten 2 mand. Desuten haves 20 opringningsmandskaper.

Paa grund av byens større ildsikkerhet som murby og paa grund av vandverkets utvidelse og brandvæsenets nyorganisation har byen faat en betydelig nedsættelse i brandkontingenten av 42 pct. mot før 25 pct. Det er for tiden kun Kristiania, som har større nedsættelse.

De offentlige bygninger. Av disse brændte ved branden brandstationen, Nørvøens folkeskole, fattighuset, kirken, den høiere almenskole samt nogen mindre bygninger. Fattighuset blev ikke paany opført; derimot bygget kommunen paa fogedgaarden Nørve, som kommunen indkjøpte i 1902, et gamlehjem for de av fattigvæsenet forsørgede gamle; hjemmet rummer henved 80 fattige og bestyres av diakonisser.

Derimot er de øvrige nævnte bygninger paany opført; nedenfor anføres brandtaksterne for de brændte bygninger og for de nyopførte. Forskjellen mellem de nedbrændte og nyopførtes takst er kr. 504 660

Bygning.	Brandtakst før branden i 1904.	Brandtakst efter branden i 1904.
	Kr.	Kr.
Brandstationen	16 860	84 640
Nørvøens skole	88 970	193 980
Den høiere almenskole	80 810	170 280
Aalesunds kirke	80 160	320 760
Fattighuset	38 960	-
Løvenvold skole	21 470	-
Lorkenæsboderne	21 240	-
Kjøtkontrolbygning	-	12 240
Kommunal stald	-	9 160
To renovationsstationer	-	8 500
Tre vaanehuse for fattige	-	24 960
Midlertidig skolebygning	-	28 580

Det ovennævnte gamlehjem, som er brandtaksert for tilsammen kr. 48 000, samt et sykehus, som er brandtaksert for kr. 85 140, blev opført ved de i anledning branden skjænkede gaver.

8. Den almindelige økonomiske tilstand.

Aalesunds folkemængde utgjorde:

1 december	1890	8 406
1 —	1900	11 768
1 —	1910	13 887

En tabel over fødsler, dødsfald og egteskaper i tiaaret følger.

Aar.	Levende-fødte.	Døde.	Egteviede.
1901	421	140	104
1902	452	140	111
1903	489	209	131
1904	353	168	95
1905	462	170	149
1906	564	192	168
1907	563	176	132
1908	451	225	108
1909	418	170	85
1910	400	188	115
I tiaaret	4 573	1 778	1 198

Skattestatistik for Aalesund, aarene 1902—1910 inkl.

Aar.	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Utlignet byskat.	Paa 100 kroners indtægt. Skatøre.	Skat pr. 100 kroners antagen formue.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1902	3 106	8 935 300	3 796 970	1 533 200	227 127	12.30	1.95
1903	3 660	9 958 300	4 199 815	1 692 413	245 458	13.60	1.89
1904	3 605	10 108 600	4 200 145	1 624 969	273 077	13.20	2.18
1905	4 575	9 479 800	5 012 260	1 811 948	294 567	15.20	2.15
1906	5 033	10 180 600	5 913 100	2 206 800	318 999	15.00	1.93
1907	4 464	10 101 000	5 263 775	2 021 050	371 240	13.50	2.43
1908	4 110	11 885 000	5 100 773	2 098 100	386 827	17.00	2.43
1909	4 260	12 184 000	5 154 758	2 007 963	386 549	17.00	2.43
1910	4 074	12 050 000	4 830 368	1 929 691	399 673	19.00	2.72

Det vil av denne tabel sees, at skatøret, som før Aalesunds brand holdt sig stabilt omkring 13, efter branden i 1904 stiger meget sterkt, indtil det i 1910 naar forhaabentlig maksimum 19. Grunden er kommunens voksende byrder efter

branden samt prisstigningen paa levnetsmidler, som har bevirket, at de fleste kommunale lønninger har maattet forhøies.

Det maa dog bemerkes, naar man sammenligner Aalesund med andre byer, at Aalesund til utgangen av 1910 ikke som de fleste andre byer har hat fast eiendomsskat, saa at hele forskjellen mellem utgifts- og indtægtsbudget har været utlignet paa indtægt og formue. I 1909 besluttet dog endelig kommunestyret ogsaa her i Aalesund fra 1 januar 1911 at indføre fast eiendomsskat; skjønt skatten i 1911 er indført med minimum, 1/10 av det utlignendes beløp, er dog skatøret i 1911 allerede 16.5, en nedgang av 2.5; herav skyldes ca. 2 øre eiendomsskatten og 0.5 øre stigning i skatydernes antal og indtægt.

Bykassens budget Utgiftsbudget, indtægtsbudget, til utligning bevilgede beløp samt fattig- og skolebudget

Aar.	Utgiftsbudget.	Indtægts-budget.	Til utligning.	Fattigbudget.	Skolebudget.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1901	266 437.18	54 479.74	198 776.54	57 577.40	64 847.41
1902	309 964.48	57 108.49	222 878.31	61 600.00	70 747.84
1903	303 612.72	60 198.45	233 605.00	60 510.95	76 023.61
1904	337 102.88	74 799.69	262 303.19	69 992.00	77 365.94
1905	349 220.77	84 326.73	251 339.92	39 400.00	74 145.55
1906	360 003.08	86 264.00	273 739.08	43 940.00	78 045.65
1907	453 517.78	113 093.22	340 478.56	103 170.00	89 540.57
1908	471 335.63	117 873.40	353 462.23	120 062.15	89 360.00
1909	537 898.69	140 271.18	376 494.67	139 442.02	96 935.63
1910	550 198.63	140 906.00	394 842.63	123 725 17	107 756.24

Kommunens gjæld utgjorde:

pr. 31 december	1903	Kr.	932 975	
« 31 —	1905	«	1 363 575	
« 31 —	1906	«	1 654 200	
« 31 —	1907	«	1 992 175	
« 31 —	1910	«	1 851 525	+ et midlertidig driftslaan kr. 72 000.

Kommunen, hvis gjældsbyrde før Aalesunds brand i 1904 var meget rimelig, idet gjælden pr. indbygger var adskillig under det gjennemsnitlige middeltal for landets byer, maatte paa grund av branden opta et nyt kommunelaan paa kr. 1 200 000. Laanet blev overtat av Den Norske Creditbank i Kristiania til en rentefot av 4½ pct. og en kurs av 99 %. Herved blev kommunens gjæld mere end fordoblet; laanet blev optat som annuitetslaan at tilbakebetale i 40 aar, idet renter og avdrag for hvert aar skal utgjøre det samme beløp.

Laanet medgik til at betale kommunens erstatninger til grundeiere paa grund av reguleringen, bestemt ved skjøn eller overenskomst, kommunens utgifter til nye gater og kloaker og kommunens merutgifter utover assuransesummen for gjenopførelse

av de kommunale bygninger. (Paa grund av murtvangen blev disse merutgifter meget betydelige).

Paa kommunens gjæld avdrages der imidlertid aarlig ca. kr. 40 000.00, saa gjælden antagelig vil minke saa hurtig, at kommunen ogsaa vil ha økonomisk evne til i sin tid at dække sit tilskud til Raumabanen, uten at det maksimum, gjælden naadde i 1907, vil overskrides. I de nærmeste aar vites der nemlig ikke at forestaa andre ekstraordinære utgifter til forøkelse av laanegjælden.

Opgave over avhændede faste eiendomme, tinglæste og avlæste panteheftelser i fast eiendom og skib samt avholdte tvangsauktioner i femaaret 1906—1910.

	Antal.	Beløp.
		Kr.
Avhændede faste eiendomme	276	1 958 370
Tinglæste panteheftelser i faste eiendomme	1 614	12 080 290
Avlæste — - « —	1 094	6 383 590
Registrerte — - skibe	206	2 701 650
Utslettede — - —	68	631 650
Tvangsauktioner over fast gods	61	860 390
Do. « løsøre	145	187 050

Opgave over avholdte eksekutioner og utpantninger i femaaret 1906—1910.

	Antal.	Beløp.
		Kr.
Eksekutioner for gjæld	1 008	435 890
Utpantninger	13 945	644 000
Herav utpantninger for skatter og kommunale utgifter	10 787	531 980

Antallet av eksekutioner og utpantninger har i femaaret været meget høit. Den væsentligste grund hertil har været den tilstrømmende store arbeiderbefolkning efter branden, som igjen efter byens gjenopførelse forlot byen. Likeoverfor denne midlertidige befolkning blev en noksaa forcert gjældsinddrivelse paakrævet, likesom en hel del forgjæves utpantning resultertes av, at aarlig en større del skattedebitorer hadde forlatt byen. Nogen rolle har naturligvis ogsaa vanskelige økonomiske forhold efter branden blandt byens faste indbyggere spillet.

I femaaret er der tat under behandling følgende antal konkurs- og akkordforhandlingsboer:

1906	22	konkursboer,	2	akkordforhandlingsboer.
1907	22	do.	4	do.
1908	25	do.	4	do.
1909	19	do.	6	do.
1910	4	do.	2	do.

Ved eiendomstaksterne i anledning av indførelsen av fast eiendomsskat, hvilke avholdtes i 1910, blev 1 002 løpenummer taksert til en samlet skattetakst av kr. 22 113 015. Eiendomsskatten for 1911 blev kr. 41 133.62.

Forskjellig.

Aalesunds og omegns aktietelefonsamlag:

Aar.	Abonnentantal.	Samtaleantal.	Telefonistinder.	Vikarer.
1906	440	1 412 910	9	3
1907	457	1 578 410	10	4
1908	465	1 550 760	10	4
1909	465	1 510 057	10	5
1910	492	1 633 656	10	5

Antallet av apparater var 1906: 466, 1907: 486, 1908: 508, 1909: 512 og 1910: 539.

Opgave over korrespondansen ved Aalesunds telegrafstation:

Budget-aaret.	Avsendte telegrammer.		Ankomne telegrammer.		Ut- og indgaaende telefonekspeditioner tilsammen.	Anmerkning. Budgetaarene gaar fra 1 april til 31 mars.
	Indlandet.	Utlandet.	Indlandet.	Utlandet.		
1905—1906	51 751	6 892	41 986	8 759	54 914	
1906—1907	44 991	7 986	40 917	10 128	58 336	
1907—1908	43 583	9 146	40 801	11 192	62 964	
1908—1909	40 798	10 809	39 901	17 116	63 042	Den sidste talrække gaar fra 1 april—30 juni 1909.
	9 744	2 605	9 247	3 903	15 004	

Opgave angaaende Aalesunds postkontor.

(Se tabellen næste side).

Aalesunds banker.

Aalesunds Kreditbank hadde i 1905 en kontant omsætning av ca. 24½ mill. kroner (mot 15½ i 1900); banken diskonterte i aarets løp for kr. 7 678 914.05 (mot 5½ mill. i 1900). Ved aarets utgang indestod paa kassafolio kr 407 938.20

1) Avsendte almindelige breve	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Til indlandet	500 000	481 200	511 000	423 000	493 006
« utlandet	84 000	75 500			

2) Avsendte værdiforsendelser.	1906.		1907.		1908.		1909.		1910.	
	Antal.	Værdi.	Antal.	Værdi.	Antal.	Værdi.	Antal.	Værdi.	Antal.	Værdi.
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
Til indlandet	41 500	5 916 500	38 000	4 439 200	39 100	4 658 500	38 300	5 281 500	46 150	7 450 000
« utlandet	3 400	51 000	3 400	212 000						

3) Postanvisninger.	1906.		1907.		1908.		1909.		1910.	
	Antal.	Værdi.	Antal.	Værdi.	Antal.	Værdi.	Antal.	Værdi.	Antal.	Værdi.
		Kr		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
Fra indlandet	5 695	624 289	6 790	662 971	8 379	786 811	9 625	704 850	10 033	774 206
« utlandet	2 473	293 526	3 523	427 391	3 610	426 436	3 936	446 591	4 896	533 710
Til indlandet	14 831	1 222 623	11 463	1 227 740	10 435	1 141 419	11 349	1 151 019	13 252	1 958 253
« utlandet	3 790	126 134	2 992	106 031	2 908	99 796	3 232	113 390	3 434	125 998

(i 1900 kr. 309 580.23) og paa sparebankvilkaar kr. 2 976 390.15 (i 1900 kr. 2 327 976.96). Bankens nettoutbytte utgjorde kr. 91 392.45 (i 1900 kr. 58 363.81). Til aktionærerne utdeltes 10 pct. utbytte. Reservefondet utgjorde kr. 330 000 (i 1900 kr. 303 800) og delkrederefondet kr. 53 625.63 (i 1900 kr. 64 626.45). I 1910 var bankens kontante omsætning kr. 26 709 228.90; den diskonterte i aarets løp for kr. 8 652 752.31. Ved aarets utgang indestod paa kassafolio kr. 550 255.09, og paa sparebankvilkaar kr. 3 620 814 14. Bankens nettoutbytte utgjorde kr. 60 365.09, og der utdeltes 8 pct. utbytte. Reservefondet utgjorde kr. 350 000 og delkrederefondet kr. 100 000.

Aalesunds Landmandsbank hadde en kontant omsætning i 1905 av kr. 24 026 502.44 og i 1910 av kr. 15 857 404.86. Banken diskonterte for et samlet beløp i 1905 av kr. 8 090 211.78 og 1910 av kr. 4 339 501.14. Ved aarets utgang henstod i 1905 paa kassafolio kr. 112 744.08 og paa sparebankvilkaar kr. 2 003 692.18 og i 1910 paa kassafolio kr. 101 443 og paa sparebankvilkaar kr. 1 811 399.24. Bankens nettoutbytte var i 1905 kr. 60 160.61 og i 1910 kr. 28 077.37. Begge aar utdeltes et utbytte av 4 pct. Delkrederefondet var i 1905 kr. 82 000 og i 1910 kr. 100 000.

Norges Banks avdeling blev oprettet i 1902. Angaaende virksomheten i 1910 hitsættes: Indenbys veksler (gjenstaaende fra 1909 og diskontert) kr. 7 614 509; utenbys veksler (likesaa) kr. 9 636 000; vekselobligationer kr. 1 960 368. Samlet diskontering kr. 16 735 992; samlet omsætning kr. 41 845 041; indvundne renter og diskonto kr. 112 582. Administrations- og omkostningskonto kr. 20 991.

Aalesunds Sparebank blev oprettet i december 1910 og traadte i virksomhet ved nytaar 1911. Dens grundfond er kr. 21 000 og den har en kommunegaranti av kr. 30 000. Aalesunds tidligere sparebank stanset sin virksomhet i ottiaarene og omdannedes da til aktiebanken Aalesunds Landmandsbank; senere har man ikke hat nogen sparebank i Aalesund.

Assuranseforeninger.

Aalesunds og Moldes Gjensidige Skibsassuranceforening hadde i 1906 indtegnet 125 fartøier med samlet risiko kr. 788 895, der indbetaltes i præmier kr. 15 469.39 og utbetaltes i erstatninger kr. 12 717.03. I 1910 var der indtegnet 165 fartøier med samlet risiko 1 097 605; der indbetaltes i præmie kr. 26 538.79 og utbetaltes i erstatninger kr. 13 628.92

Præmien for motor- og seilskibe utgjorde kl. A. 1 2 pct. og kl. A. 2 3 pct.

Aalesunds Gjensidige Dampskibsassuranceforening har virket fra begyndelsen av 1909.

I 1909 var indtegnet 39 og i 1910 36 dampskibe; risikosummen var i 1909 kr. 1 390 000 og i 1910 kr. 1 331 000; præmien var i 1909 kr. 36 306.86 og i 1910 42 251; der utbetaltes i erstatninger i 1909 kr. 33 435.93 og i 1910 kr. 20 365.03.

Præmien var i klasse 1 3 pct. og i klasse 2 $3^1/_2$ pct.

Aalesunds kjøtkontrol.

undersøkte i femaaret 1906—1910:

Aar.	Hest.	Okse.	Spædkalv.	Gjødkalv.	Faar.	Sau.	Gjet.
1906	32	3 607	2 345	610	5 438	647	1 829
1907	25	3 272	2 655	652	5 155	783	2 091
1908	11	2 783	2 967	606	4 685	688	1 623
1909	19	2 786	3 372	761	4 787	580	1 560
1910	18	3 167	2 846	682	3 999	594	1 435

Aalesunds folkeskole.

Elevantallet var 1905 1 594, derav 788 gutter og 806 piker. Elevantallet var i 1910 2 092, derav 1 042 gutter og 1 050 piker. Skolen hadde 1905 15 lærere og 28 lærerinder, i 1910 20 lærere og 37 lærerinder. Forsømmelsesprocenten var i 1905 5.71 (derav 0.19 uten gyldig grund), i 1910 var den 5.01 (derav 0.13 uten gyldig grund). Elevantallet ved skolekjøkkenet var i 1910 64.

Aalesunds offentlige høiere almenskole.

Elevantallet:

Aar.	1905—1906.			1906—1907.			1907—1908.			1908—1909.			1909—1910.		
	Gutter.	Piker.	Sum.	Gutter.	Piker.	Sum.	Gutter.	Piker.	Sum.	Gutter.	Piker.	Sum.	Gutter.	Piker.	Sum
Gymnasiet	9	3	12	18	7	25	17	5	22	23	11	34	30	14	44
Middelskolen	78	75	153	86	86	172	107	85	192	119	72	191	120	94	214
Tilsammen	87	78	165	104	93	197	124	90	214	142	83	225	150	108	258

Lærerpersonalet var i 1905: 14 (rektor, 2 overlærere, 6 adjunkter, 3 lærerinder og 2 timelærere).

Lærerpersonalet var i 1910: 17 (rektor, 3 overlærere, 6 adjunkter, 3 lærerinder og 4 timelærere).

Der utdeltes i 1905 av fripladser 18 hele (kr. 1 728), i 1910 11 hele, 2 trekvart og 23 halve (kr. 2 993).

Aalesunds tekniske aftenskole.

Aar.	Lærere.	Elever.
1906	6	70
1907	6	38
1908	6	50
1909	6	45
1910	6	40

Aalesunds frivillige fattigpleie har i 1906–1907 disponert i penger og varer kr. 1 760, til 1 diakonisse kr. 804.30. Desuten utdeltes ekstraordinært to større gavebeløp tilsammen kr. 2 326.67.

I aaret 1907—1908 utdeltes i penger og varer kr. 1 225 og til 1 diakonisse og senere 2 kr. 1 064 12.

I 1908—1909 utdeltes i penger og varer kr. 1 151.20 og til løn, kostpenger og husleie for 2 diakonisser kr. 1 482.

I 1909—1910 utdeltes i penger og varer kr. 1 295.62 og til 2 diakonisser kr. 1 482.

Byens legater.

1. Apoteker P. L. Øwres legat for den høiere almenskole. Kapital kr. 4 000. Renterne anvendes til præmier og skolepenger for flittige og brave elever.
2. Søstrene Øwres legat for folkeskolen. Kapital kr. 2 000 Renterne anvendes til flittighetspræmier for 5 gutter og 5 piker.
3. P. Leth Øwres legat for ugifte kvinder i Aalesund. Kapital kr. 10 000. Renterne utdeles i 5 portioner til ugifte kvinder, som ikke nyder fattigunderstøttelse.
4. Chr. Fr Wasmuths og hustrus legat. Kapital nu kr. 165 090 48. Naar kapitalen har naadd en viss størrelse, skal der oprettes et barneasyl og et hjem for gamle arbeidere.
5. Det Rønnebergske legat. Kapital kr 51 000. Renterne utdeles til trængende medlemmer av legatstifternes familie og til enker og ugifte kvinder av borgerlig stand.
6. Marianne Olsens legat. Kapital kr. 11 200. Renterne utdeles til trængende kvinder.
7. Nils og Jensine Bjørnsens legater. Kapital kr. 28 259.66. Renterne utdeles med 1/4 til hver til Det Norske Missionsselskap, Israelsmissionen og Aalesunds Indremission og med 1/4 til fordeling mellem 7 kristelige kvinder.
8. Generalkonsul M. Bolstads legat. Kapital kr. 10 000. Renterne utdeles til 3 ældre veltjente tjenestepiker.
9. Rasmus Rønnebergs og hustrus legat og
10. Carl Esaias Rønnebergs og hustrus legat. Kapital tilsammen nu kr. 13 515. Anvendes for renternes vedkommende til fripladser for trængende og værdige discipler av den høiere almenskole.

Aalesunds magistrat 24 mai 1911.

Rønneberg.

Beretning

om kjøpstaden Moldes økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

1. Handel.

Byens handelsvirksomhet har i femaaret tiltat i en grad, som ingen tidligere har kunnet ane. Grunden hertil er den omstændighet, at der i femaaret er anlagt flere fabrikker i byen, hvis produkter omtrent udelukkende gaar til utenbys markeder. Dertil kommer en betydelig stigning i folkemængden med derav følgende livligere omsætning ogsaa inden byens indbyggere. De faste aarlige kvæg- og hestemarkeder i forbindelse med kvæg- og hesteutstillinger har ogsaa været avholdt i femaaret med den samme tilstrømning av mennesker til byen som tidligere. Turisttrafikken har været omtrent som i forrige femaarsperiode. Dog har antallet av turister, som har tat ophold i Molde for kortere eller længere tid, mer og mer avtat, idet turiststrømmen for den allervæsentligste del følger de store utenlandlandske og indenlandske turistskibe, som kun har nogen timers ophold i Molde. Enkelte handlende driver kun sin forretning i turisttiden

Fiskeribedriften har ikke længer nogensomhelst betydning for byen, hvorfra nu intet fiske drives.

Eksporten av smør, som tidligere tegnet til at bli av betydning, har i femaaret været i betydelig tilbakegang, idet der ikke længer utføres saa meget av denne vare til England, men derimot sendes til indenlandske markeder. Av andre eksportartikler kan særlig nævnes fiskeguano, tilvirket paa en i byen liggende fabrik, samt fersk fisk og saltet sild. Endelig kan ogsaa nævnes en i byens nærhet liggende fabrik til fabrikation av pindestoler og andre møbler med kontor i Molde, som over byen har en betydelig utførsel til indenlandske steder.

Ifølge opgave fra toldkammeret er i femaaret utført:

Aar.	Smør.	Fersk fisk.	Sild i is.	Guano.	Salt sild.	Tørret skind.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Hl.	Kg.
1906.....	52 150	13 250	82 000	266 000	539	8 545
1907.....	42 427	5 800	12 000	399 000	511	23 220
1908.....	41 981	39 880	-	416 000	585	200
1909.....	42 480	69 249	28 830	644 000	1 102	-
1910.....	43 541	36 443	19 770	259 500	1 096	-

Der er i femaaret importert væsentlig samme slags varer som tidligere, nemlig mel, korn, kul, jern, malt, vin, brændevin samt kolonial- og manufakturvarer, alt væsentlig fra indenlandske steder, især Kristiania og Bergen.

Efter opgave fra toldkammeret er i femaaret indført:

Aar.	Malt.	Hvetemel.	Sukker.	Brændevin		Vin.	Uldvarer.	Stenkul.
				paa fat.	paa flasker.			
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Liter.	Kg.	Kg.	Hl.
1906....	31 927	-	4 099	11 588	47	2 407	9 065	25 955
								Ton.
1907....	12 000	4 900	11 557	9 615	85	1 508	5 465	1 499
1908....	6 392	1 470	11 155	7 369	36	1 788	5 802	3 373
1909....	16 877	10 296	28 540	11 404	13	1 875	7 261	3 383
1910....	28 420	14 196	26 875	11 359	146	1 699	8 713	3 876

Toldintraderne har været:

i budgetaaret	1905—1906	kr.	66 904
« —	1906—1907	«	76 296
« —	1907—1908	«	66 838
« —	1908—1909 $^5/_4$ aar	»	91 783
« —	1909—1910	«	79 201

Ved femaarets utgang hadde 78 personer borgerskap som handlende i byen, heri iberegnet handelsberettigede kvinder. Av det nævnte antal hadde 19 forenet handels- og haandverksborgerskap.

I femaaret har 9 firmaer gjort konkurs.

Molde handelsforening, som er stiftet i 1856, men længe hadde ført en hensygnende tilværelse, blev i 1910 omdannet til ogsaa at omfatte Romsdals fogderi, hvorfor den senere har tat navnet «Molde og Romsdals handelsforening». Ved utgangen av 1910 hadde foreningen 85 medlemmer, hvorav 16 i landdistriktet.

2. Fiskeri.

Det eneste gjenværende fiskevær, som endnu tilhørte byen, er solgt i femaaret, og intet fiskefartøi har længer hjemme her. Kun nogen faa av byens indvaanere søker beskjæftigelse som roere under de aarlige fiskerier i Romsdal og Søndmør.

3. Skibsfart.

Byen har heller ikke i dette femaar hat skibe i oversjøisk fart. Varetransporten til og fra byen foregaar som før alene med de rutegaaende kystdampskibe, naar undtages tilførselen av kul, som sker ved lastedampskibe, som tilhører andre utenbys rederier. Farten paa de romsdalske fjorder besørges av 3 i byen hjemmehørende mindre dampskibe samt av dampskibe, hjemmehørende i Aalesund og Kristiansund. Paa de 3 her hjemmehørende dampskibe, hvorav det største blev anskaffet i 1909, har der foruten førerne været ansat 3 styrmænd, 4 maskinister, 6 fyrbøtere og 10 matroser. Lønnen pr. maaned var i 1910 for førerne kr. 150—166, for styrmænd kr. 90—100, for maskinister kr. 133—150, for fyrbøtere

kr. 65—75, for matroser kr. 65—80, hvorhos samtlige har hat fri middag ombord. Til leilighetsvis personbefordring, navnlig i sommermaanederne, har i den sidste del av femaaret ogsaa været benyttet motorbaater.

4. Haandverksdriften.

i byen har i femaaret gjort betydelige fremskridt. Navnlig er dette merkbart fra begyndelsen av 1910, da Molde elektricitetsverk var anlagt, idet en flerhet av byens haandverkere skaffet sig elektrisk drivkraft fra verket. I 1907 blev der i byen anlagt en større fabrik til forfærdigelse av færdige herreklær, som forsendes til forhandlere paa andre steder i landet. Denne fabrik beskjæftiget ved utgangen av 1910 60 arbeidere og er senere betydelig utvidet. En stor del av byens haandverkere har ogsaa bestillinger i landdistriktet, likesom ogsaa enkelte haandverkere pleier at falbyde sine varer paa de aarlige markeder paa Veblungsnes. Ved femaarets utgang utøvet 62 personer haandverksborgerskap i byen. Svendelønnen paa egen kost utgjorde i 1910 for murere kr. 6.50, maskinarbeidere kr. 3.80—5.50, tømmermænd kr. 4.50—5.00, malere, snekkere og jernstøpere kr. 3.50—4.00, bokbindere, farvere, slagtere, blikkenslagere, skræddere, bakere og garvere kr. 3.50 og skomakere kr. 3.00 pr. dag.

Byens offentlige tegneskole blev nedlagt i 1910, idet der i stedet for samme blev oprettet en teknisk aftenskole, hvortil der ydes statsbidrag. Ved denne skole, som hadde 48 elever, væsentlig haandverkslærlinger, virket 9 lærere, som i hvert vinterhalvaar underviser i 32 timer ukentlig.

Molde haandverkerforening talte ved utgangen av 1910 40 medlemmer. Foreningens sykekasse eiet kr. 4 500.

5. Fabrikdrift.

Av industrielle anlæg har i femaaret likesom tidligere været i virksomhet 1 guanomølle, 1 ølbryggeri, 1 garveri, 1 reperbane (indtil 1909), 2 meierier, hvorav 1 mindre, 2 farverier, hvorav det ene drives med dampkraft, samt 2 mineralvandfabrikker. I femaaret er endvidere utenfor bygrænsen anlagt en mindre motorfabrik, hvorhos bemerkes, at den tidligere i byens nærhet liggende tændstikfabrik er omdannet til uldvarefabrik med utsalg i byen.

En betydelig tilvekst fik byen, da der i 1907 i byens vestkant blev anlagt et større maskinverksted for fabrikation av motorer, hvorved der ved utgangen av 1910 var beskjæftiget 70—80 mand, likesom der paa samme kant av byen i 1909 blev anlagt et jern- og metalstøperi, som i 1910 beskjæftiget 15—20 mand. Begge disse anlæg er senere utvidet.

Den ovenfor nævnte guanomølle, som laa ved elven, blev nedlagt i 1910, da byen hadde faat sit elektricitetsverk og istedet anlagt en større mølle i byens østkant, drevet med elektrisk kraft, hvorved var beskjæftiget 12 mand. Produktionen av guanostof har i femaaret gjennemsnitlig utgjort 3 727 sækker fiskeguano, som for den største del har været utskibet til Hamburg. Raastoffet har været indkjøpt væsentlig i Søndmør og Nordland.

Paa bryggeriet, som gjennemsnitlig har beskjæftiget 7—8 arbeidere, blev i 1910 producert 1 400 hl. øl, som har været omsat væsentlig i Molde, Romsdalen og Søndmør.

Paa det større meieri, som drives med dampkraft, har i femaaret gjennemsnitlig været indveiet 205 772 kg. melk fra omliggende gaarder. Herav er producert 1 164 kg. smør, mens resten er solgt som melk og fløte. Meieriet beskjæftiger 1 mand og 1 kvinde. Paa det mindre meieri har omsætningen gjennemsnitlig været 127 000 kg. melk aarlig.

6. Bergverksdrift findes ikke i byen.

7. Skibsbyggeri.

I byen er et mindre skibsverft, som gjennemsnitlig har beskjæftiget 4 mand aarlig, hvorhos der i byens umiddelbare nærhet findes et større verft, som i femaaret har beskjæftiget 6—9 mand. Paa begge verfter bygges udelukkende fiskerbaater.

8. Jordbruk.

Paa 2 av byens eiendomme, som tillike strækker sig paa landets grund, drives jordbruk, væsentlig dyrkning av høi, derimot mindre poteter og korn. Avlingen har været forbrukt paa vedkommende gaarder. Priserne paa saavel melk som smør er steget betydelig i femaaret.

Ved utgangen av femaaret fandtes der i byen 19 hester, 60 stk. storfæ og 8 sauer. Kvægutstilling samt hestemarked med utstilling har hvert aar været avholdt.

9. Større kommunale foranstaltninger.

I femaaret er anlagt elektricitetsverk, som blev tat i bruk i 1910. Verkets kraftstation ligger i Bolsø, ca. $1^1/_2$ km. fra bygrænsen. Til erhvervelse av vand- og damrettigheter samt fri tomt for kraftstation og transformatorstation betaltes vedkommende grundeier kr. 20 000 samt 50 hk. elektrisk kraft. Verket blev sat i gang med 1 maskine paa 200 hk.; senere er yderligere indsat 1 maskine av samme størrelse. Verket leverer lys til private og kraft til flere motorer, som benyttes i de forskjellige bedrifter. Gatebelysningen er elektrisk med ialt 59 lamper fra 50 til 300 normallys. Ved verket er ansat 1 bestyrer (stadsingeniøren), 1 verksmester, 1 kasserer og 2 maskinister. De samlede utgifter til elektricitetsverkets istandbringelse utgjorde kr. 189 000.

Av havnevæsenet er likeledes i femaaret opført et nyt ekspeditionshus ved storkaien, hvilket for det meste benyttes til fjordtrafikken

Endvidere er der i femaaret oparbeidet 2 nye gater, nemlig 1 i byens vestkant og 1 ved øvre vei. Utgifterne hermed androg til kr. 12 000.

Endelig er byens fattighus i femaaret omdannet til gamlehjem med plads for ca. 25 personer, som har frit ophold og pleie. Gamlehjemmet bestyres av en kommunevalgt komite, og som bestyrerinde er ansat en sanitetssøster. Omordningen til gamlehjem kostet kr. 6 500.

Det faste brandkorps bestaar som tidligere av 1 brandmester og 4 brandmandskaper, der skiftevis 2 og 2 gjør vakt paa brandstationen, idet bemerkes, at brandmandskapernes patruljering i gaterne om natten som politivakt nu er sløifet og i stedet ansat 2 natkonstabler.

I 1910 blev der oprettet kommunalt realgymnasium for byen.

10. Forskjellige bemerkninger.

Molde arbeiderforening, som er stiftet 1861, talte ved utgangen av femaaret 129 medlemmer. Foreningens formue utgjorde kr. 5 854, likesom den eiet et bibliotek paa 2 173 bind. Foreningens pensionsfond var ved samme tid kr. 27 100, ved hjælp av hvilket foreningen har været istand til at yde ca. 25 medlemmer en aarlig pension for hver stor kr. 48.51. I femaaret er desuten ydet medlemmerne et samlet bidrag som hjælp i sygdomstilfælde av kr. 594 og et bidrag til begravelse kr. 640.

Molde haandverkeres sparekasse hadde ved femaarets utgang en forvaltningskapital stor 594 311 og en egen formue kr. 58 520.

Molde sparebank, som er oprettet i 1838, hadde ved samme tid en forvaltningskapital av kr. 4 025 735 og en egen formue av kr. 461 849. Banken yder hvert aar bidrag til forskjellige øiemed i byen og i landdistriktet. Banken har i femaaret bygget sin egen store grundmurte bygning, som foruten banklokaler indeholder et stort festivitetslokale. Bygningen toges i bruk i 1910 og har kostet ca. kr. 165 000.

Romsdalske Vexel- og Landmandsbank, som er oprettet 1899, hadde likeledes ved samme tid en forvaltningskapital av kr. 1 543 756 og en egen formue av kr. 142 500. Banken hadde i samme aar en totalomsætning av kr. 19 867 216.

Selskapet for Molde bys vel, som er stiftet i 1842, og hvis formaal er at virke for byens forskjønnelse, hadde ved utgangen av 1910 97 medlemmer og en formue av kr. 26 697 foruten utstillingspladsen med bygninger og 1 sjøbadehus, som nu er flyttet til byens østkant, hvor tomt for samme er indkjøpt. Selskapets virksomhet har foruten driften av sjøbadehuset ogsaa i dette femaar væsentlig omfattet skogplantning samt planering og oppudsning av byens park Reknes-haugen.

Reknes sanatorium for tuberkuløse, oprettet 1897, har i femaaret gjennemsnitlig behandlet 331 patienter aarlig.

Paa Romsdals amtssykehus har der i femaaret gjennemsnitlig været behandlet 197 patienter. Dets bygninger har undergaat endel forandringer for at skaffe plads til flere patienter.

Det samlede antal øl- og vinrettigheter var ved femaarets utgang 12, hvorav 4 almindelige ølrettigheter. Av disse benyttet Molde brændevinssamlag 2. Samlaget hadde i 1910 en totalomsætning paa brændevinsavdelingen stor kr. 208 160 og paa øl- og vinavdelingen kr. 12 006 med et overskud stort henholdsvis kr. 36 394 og kr. 1 764. Av overskuddet utdeles aarlig endel i vældædige øiemed. Ædruelighetstilstanden har været god.

I byen virker de tidligere «Molde og Omegns Totalavholdsforening» og good-templarlogerne «Broderkjeden» og «Uræd» samt kvindeforeningen «Det Hvite Baand». Desuten er i femaaret stiftet en ny loge av den norske orden.

Tilstrømningen av turister har i femaaret været omtrent som i forrige femaarsperiode. Den største turisttrafik foregaar — som allerede tidligere nævnt — med de utenlandske turistskibe, som gaar indom en flerhet av byer og fjorder paa Vestlandet, og hvis anløp i femaaret er blit noget hyppigere end før. Foruten 2 større hoteller har byen 8 mindre hoteller og pensionater, der om sommeren for en væsentlig del optages av turister. Molde og Romsdals turistforening hadde ved utgangen av 1910 37 medlemmer. Den aarlige kontingent er kr. 2.00 og for livsvarige medlemmer kr. 25. Foreningen, som hvert aar har hat bidrag av Molde sparebank, har et betydelig oplag av karter og reisehaandbøker til bruk for turisterne.

Byen har i likhet med tidligere 3 aviser, nemlig «Romsdals Budstikke», «Romsdals Tidende» og «Molde Annonceblad», der samtlige utkommer 2 ganger ukentlig.

I likhet med tidligere har byen følgende legater og understøttelsesfond:

1. Madame Karen Brems Schjelderups legat, oprettet 1789, til skole for fattige barn i Molde, hvorav renterne tilfalder folkeskolens lærere Kapital kr. 1 600.
2. Legatet «Aas' Gave», oprettet 1841, hvorav renterne utdeles til husarme av borgerklassen, til kirken og til Molde byselskap. Kapital kr. 12 000.
3. Amtmand Kroghs legat, oprettet 1842, hvorav renterne utdeles til en trængende og værdig elev av Molde høiere almenskole. Kapital kr. 1 350.
4. Euphrosyne Meyers legat, oprettet 1856, til fordel for trængende av borgerklassen. Kapital kr. 1 600.
5. Student Tønnes Gjendems legat, oprettet 1889, hvorav renterne utdeles til trængende og husarme. Kapital kr. 12 000.
6. Toldbetjent C. F. Haagensens og hustrus legat, oprettet 1882, hvorav renterne utdeles til trængende kvinder av den bedre samfundsklasse. Kapital kr. 2 000.
7. Understøttelsesfondet for Molde bys brandkorps, oprettet i henhold til brandanordningen av 1767 av de ved byens brandvæsen faldende bøter. Kapital kr. 1 500.
8. Konsul B. M. Widths legat, oprettet 1896, hvorav renterne utdeles til værdige næringsdrivende borgere. Kapital kr. 30 000.
9. Konsul B. M. Widths legat til Molde middelskole, oprettet 1896, hvorav renterne anvendes til fripladser paa skolen. Kapital kr. 4 000.
10. Marie Widths legat, oprettet 1896, som forvaltes av «Foreningen for syke og husarme i Molde». Kapital kr. 4 000.

11. Den økonomiske tilstand i almindelighet.

Byens økonomiske forhold ansees i sin almindelighet for gode. Hertil har ogsaa i betydelig grad bidraget de senere aars opadgaaende tider. Ogsaa i denne

femaarsperiode har priserne paa levnetsmidler steget yderligere, saa at stedet nu maa siges at være et noksaa kostbart levested. Stigningen gjælder i likhet med tidligere væsentlig kjøt, fersk fisk, smør, fløte og melk. Paa grund av folkemængdens sterke økning er likeledes husleie og brændsel steget betydelig.

Ved den i 1910 avholdte folketælling hadde byen 2 146 hjemmehørende indbyggere. Folkemængden har senere vokset betragtelig.

I aaret 1910 var skatydernes antal 693 og den antagne formue og indtægt henholdsvis kr. 2 353 400 og kr. 898 370 mot kr. 1 790 100 og kr. 646 050 i 1905.

Byskatten utgjorde i 1910 kr. 51 486 mot kr. 38 464 i 1905.

Til skolevæsenet var i 1910 bevilget kr. 23 229 og til fattigvæsenet kr. 13 700.

Byens gjæld var ved utgangen av femaaret kr 124 669, hvorav falder paa havnekassen kr. 17 225.

I landets almindelige brandforsikringsindretning var ved utgangen av femaaret forsikret 288 bygninger med en samlet forsikringssum av kr. 3 800 150.

I femaaret er:

avhændet	125	faste eiendomme	til samlet beløp	kr.	725 625
tinglæst	342	panteheftelser	« « «	«	1 214 204
avlæst	160	do.	« « «	«	415 143
avholdt	10	tvangsauktioner	over fast gods til samlet beløp	«	48 760
«	8	do.	« løsøre « « «	«	6 172
«	54	eksekutioner	« « «	«	73 548
«	1 352	utpantninger	» « «	«	49 707

Molde magistrat, 14 august 1913.

Diderik Petersen.

Beretning

om kjøpstaden Kristiansunds økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

1. Handel.

Efter opgave fra toldkassereren har av efternævnte varer utskibningen her fra byen til utlandet og importen fra utlandet været:

(Se tabellen næste side.).

Femaarsperioden 1906—1910 maa for vor bys forretningslivs vedkommende siges at ha været tilfredsstillende, i mange henseender endog særdeles tilfredsstillende. Den almindelige velstand har gaat fremad, og forretningsrørelsen har været jevnt stigende.

Kristiansund hævder fremdeles sin plads som nr. 1 blandt vort lands klipfiskeksporterende byer og formidler gode 60 pct. av det hele lands eksport av denne vare.

Klipfiskforretningen — eksporten — har gjennemgaaende git tilfredsstillende resultat i femaaret; undtages maa dog aaret 1908 (sæsonen 1908—1909), som paa grund av forskjellige sammenstøtende uheldige omstændigheter bragte eksportørerne tildels betydelige tap.

Den aller væsentligste del av den klipfisk, som eksporteres fra Kristiansund, tilføres fra fiskefelter utenfor distriktet, særlig fra Nordland og Finmarken, og den omstændighet, at de nordmørske fiskerier i femaaret har git litet utbytte, spiller saaledes for eksporten ingen større rolle, men har selvsagt nogen betydning for byens almindelige forretningsvirksomhet; de høie priser, som betaltes, har dog for fiskernes vedkommende i nogen grad bøtet paa de smaa kvanta.

Indkjøpet av skrei og sild — de saakaldte ekspeditionsforretninger — har vistnok ogsaa gjennemgaaende git overskud, naar undtages det ovenfor nævnte aar 1908, som for manges vedkommende bragte større og mindre tap. Utbyttet av den slags forretninger er dog altid meget vekslende og ujevnt.

Rogneksporten har ogsaa i denne periode vist nogen stigning og antages med undtagelse av et enkelt aar at ha git et tilfredsstillende utbytte.

Eksporten av rundfisk (tørfisk) er fremdeles ubetydelig, likesom tran i de senere aar spiller en stadig mindre rolle som eksportartikel for byen.

Hvad sild angaar, har storsildfisket i femaaret tat sig betydelig op; fangsterne har dreiet sig om fra 50 000 til 150 000 maal à 150 liter, gjennemsnitlig vel 100 000 maal, hvorav den aller væsentligste del er opfisket i Kristiansunds umiddelbare nærhet og omsat her. Dette fiske har, som det vil forstaaes, skapt meget liv og rørelse, og uagtet utbyttet for eksportørerne kan ha været noksaa veks-

Utskibningen:

Aar.	Klipfisk.	Tørfisk.	Tran.		Rogn.	Sild.	Fersk fisk.			Trælast.	Guano.	Fiskelim.	Smør.
			Medicin.	Anden.			Laks.	Sild.	Anden.				
	Kg.	Kg.	Hl.	Hl.	Hl.	Hl.	Kg.	Kg.	Kg.	m.³	Kg.	Kg.	Kg.
1906	23 671 682	21 060	80		8 407	12 731	65 012	372 230	75 401	2 046	717 100	76 845	169 250
1907	20 975 060	20 840	127		8 869	29 285	53 160	1 670 100	37 960	1 098	1 156 600	66 010	159 950
1908	23 239 640	11 860	58		14 746	22 325	65 050	2 928 010	40 100	1 184	1 401 100	55 650	147 200
1909	25 355 050	31 850	50		7 622	57 357	48 870	6 553 350	183 720	1 049	1 092 800	74 730	138 500
1910	21 516 320	15 810		-	10 528	82 257	35 590	7 354 750	178 120	981	1 740 100	81 120	125 200

Importen:

Aar.	Salt.	Brændevin.	Vin.	Kaffe.	Sukker.	Kul.	Uldvarer.	Sirup.	Tobaksblade.	Rug.	Byg.	Malt.
	Hl.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Hl.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
1906	306 263	4 099	27 721	195 401	521 559	263 872	15 044	481 495			-	
1907	286 596	5 431	30 240	188 070	653 380	252 960	14 840	632 010			387	
1908	287 618	5 794	25 930	134 150	512 510	224 730	12 590	332 960		-		
1909	236 484	5 456	29 300	187 100	646 510	242 200	12 926	470 190		-		
1910	275 233	6 049	28 480	179 910	626 430	267 533	11 017	365 750	-		-	-

lende og enkelte aar har bragt tap, har det dog været av stor betydning i det hele for byens handel, likesom det har skaffet mange hænder arbeide.

Fetsildfisket har derimot været av mindre betydning for Nordmør og har væsentlig indskrænket sig til fangst av smaasild, der omsættes til agn og til den saakaldte «skjæresild».

Produktionen av fiskelim har været stigende og likesaa av fiskeguano.

Importhandelen har tiltat og har, saavidt vites, git et tilfredsstillende resultat.

2. Skibsfart og skibsbyggeri.

Ifølge opgave fra toldkontoret var ved utgangen av 1910 antallet av her hjemmehørende fartøier:

1. Seilfartøier forsynt med nationalitetsbevis 64 stykker med en nettodrægtighet av 4 812 r.-ton.
2. Seilfartøier uten nationalitetsbevis 20 stykker med en nettodrægtighed av 687 r.-ton.
3. Dampskibe: 32 stykker tilsammen 1 680 r.-ton netto.
4. Motorfartøier: 10 stykker tilsammen 160 r.-ton netto.

De i forrige femaarsberetning anførte 4 skibsverfter og 1 baatbyggeri har fremdeles været i drift.

Av assuranseforeninger for sjøfolk og skibsfart har virket:

1. Assuranseforening for sjøfolks tøi i Romsdals amt.
2. Nordmør skibsassuranseforening.
3. Skibsassuranseforeningen «Fosna».
4. Skibsassuranseforeningen «Fram».
5. Den gjensidige skøiteassuranseforening «Tryg».

Skipperforeningen talte ved utgangen av 1910 ca. 120 medlemmer.

3. Fabrikdrift.

Av ældre fabrikker eller industrielle anlæg foruten skibsverfterne haves:

1. Jodfabrikken.
2. Kristiansunds mineralvandfabrik.
3. Mineralvandfabrikken «Norden».
4. Mineralvandfabrikken «Løven».
5. L. Knudtsens dampfarveri.
6. Brunsvikens reperbane.
7. John Larsens reperbane.
8. Clausens reperbane.
9. A. Ervigs eftf.s oljeklædefabrik.
10. Fosna canning co.
11. Aktiesmørfabrikken «Goma».

Som nyt anlæg er tilkommet:

12. Kristiansunds gas- og elektricitetsverk.

Av industrielle anlæg i byens nærhet haves:

1. Dale bruk og mekaniske verksted.
2. Rena sagbruk.
3. Chr. Johnsens tønde- og kassefabrik.
4. Chr. Johnsens guano- og limfabrik.

4. Haandverksdrift.

Kristiansunds haandverkerforenings medlemsantal ved utgangen av 1910 var 109, hvorav 7 passive.

Foreningens enkekasses formue pr. 31 december 1910 var kr. 11 268,37, og foreningens hjælpekasse for trængende haandverkere hadde pr 31 december 1910 en formue av kr. 22 915,45.

Haandverkerforeningens bestyrelse har fremholdt, at haandverket har hat ikke saa liten fremgang i femaarsperioden, særlig i de 2 sidste aar. Flere bedrifter er omlagt til mere tidsmæssige produktionsmetoder ved anskaffelse av hjælpemaskiner og utvidelse av verkstedslokaler m v., likesom der ogsaa maa siges at være fremgang i dygtighet; aarsaken hertil er dels de stigende fordringer til produkternes soliditet og smukkere utseende og dels den lettere adgang til erhvervelse av kundskaper og til at foreta reiser for videre utdannelse.

Det maa siges, at haandverket tiltrods for økede produktionsomkostninger har virket under bedre og rummeligere forhold end tidligere.

Den tidligere offentlige tegneskole overgik fra høsten 1908 til teknisk aftenskole.

5. Bergverksdrift foregaar ikke her i byen.

6. Jordbruk. Paa de faa jordeiendomme inden byen avles hovedsagelig høi samt poteter tilstrækkelig til jordbrukernes eget behov. Dyrkning av andre rotfrukter samt grønsaker er øket noget.

Her fødes aar om andet ca. 320 storfæ og 40 hester.

7. Almindelige bemerkninger.

Byens indbyggerantal var efter folketællingen den 1 december 1910 13 200, og dens flateindhold er henved 9 km.^{2}

Følgende oplysninger meddeles for femaarsperioden:

Antal av eksekutioner og beløp:

i 1906	antal	29	beløp kr.	39 330
- 1907	—	45	— «	29 779
- 1908	—	44	— «	49 176
- 1909	—	39	— «	25 206
- 1910	—	66	— «	87 612

Antal av utpantninger for statsskat:

i 1906	antal	221	beløp kr.	9 773
- 1907	—	198	— «	9 458
- 1908	—	231	— «	8 191
- 1909	—	268	— «	8 379
- 1910	—	265	— «	7 978

Antal av utpantninger for brandkontingent:

i 1906	antal	728	beløp kr.	35 217
- 1907	—	616	— «	32 923
- 1908	—	710	— «	26 937
- 1909	—	670	— «	22 462
- 1910	—	825	«	28 265

Antal av utpantninger for byskat:

i 1906	antal	1 295	beløp kr.	62 785
- 1907	—	1 107	— «	66 330
- 1908	—	1 286	— «	74 515
- 1909		1 390	— «	67 135
- 1910		1 499	«	65 336

Antal av utpantninger for eiendomsskat:

i 1906	antal	164	beløp kr.	4 438
- 1907	—	120	— «	4 362
- 1908		205	«	4 961
- 1909		194	«	5 163
- 1910		243	«	8 216

Antal av tvangsauktioner over fast gods og beløp:

i 1906	antal	9	beløp kr.	26 045
- 1907	—	6	— «	7 625
- 1908	—	11	— «	118 505
- 1909	—	5	«	44 800
- 1910	—	4	«	48 730

Antal av tvangsauktioner over løsøre:

i 1906	antal	9	beløp kr.	31 395
- 1907	—	5	— «	3 900
- 1908	—	13	«	54 177
- 1909		2		752
- 1910		8	«	14 231

Antal av avhændede faste eiendomme og beløp:

i 1906	antal	54	beløp kr.	435 660
- 1907	—	97	— «	1 092 260
- 1908	—	73	— «	725 500
- 1909	—	67	— «	727 290
- 1910	—	82	— «	902 580

Antal av tinglæste panteheftelser og beløp i faste eiendomme:

i 1906	antal	112	beløp kr.	523 750
- 1907	—	197	— «	1 188 130
- 1908		179	«	903 700
- 1909		149	«	1 053 250
- 1910		187	«	1 482 000

Antal av avlæste heftelser og beløp i faste eiendomme:

i 1906	antal	152	beløp kr.	887 870
- 1907	—	186	— «	1 164 140
- 1908	—	144	— «	768 500
- 1909	—	148	— «	1 056 580
- 1910	—	159	— «	636 730

Antal av registrerte panteheftelser i skib:

i 1906	antal	14	beløp kr.	186 570
1907		20	«	176 440
1908		28	«	331 680
1909		24	«	481 550
1910		13	«	117 590

Antal av utslettede panteheftelser i skib:

i 1906	antal	9	beløp kr.	93 220
1907		14	«	143 390
1908		15	«	146 870
1909		11		159 510
1910		13	«	199 100

De brandforsikrede bygningers takstsum:

den 31 december 1910	kr.	15 798 500
« 31 december 1905	«	13 484 460
altsaa en stigning av	kr.	2 314 040

Antallet av a. konkurser og b. akkordforhandlinger i hvert aar:

a. 1906: 1, 1907: 0, 1908: 2, 1909: 2 og 1910: 6.
b. 1906: 0, 1907: 1, 1908: 3, 1909: 1 og 1910: 4.

Bykassens gjæld var pr. 31 december 1910 kr. 1 563 680
Havnekassens do. —«— « 157 000

Skatteprocenten har været:

for 1906	12.337784
1907	12.18293
1908	11.07
« 1909	12.02786
1910	12.90064

Byens budget utgjorde:

for 1906	kr.	358 800
1907	«	374 000
1908	«	384 000
1909	«	408 480
1910		452 500

	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.
i 1906	kr. 10 632 300	kr. 4 077 330	kr. 1 845 055
1907	« 11 941 700	« 4 253 280	« 1 931 310
1908	« 14 108 500	« 4 614 760	« 2 142 245
1909	« 14 094 400	« 4 630 675	« 2 053 375
1910	« 14 609 100	« 4 584 280	« 2 008 220

Efter opgave fra stadsingeniøren er der i femaarsperioden anvendt: Til utvidelse av vandverksledningerne med brandventiler og stoppeventiler kr. 25 472. Til nyanskaffelser til brandvæsenet kr. 16 200. Til utvidelse av kloakledninger kr. 8 050. Til brolægning kr. 10 173. Til oparbeidelse av gater samt til veiforbindelse fra Gomalandet over Meløen til Skorpen er derhos anvendt større beløp.

Vedkommende folkeskolen oplyses:	1906.	1910.
Antal lærere	18	19
— lærerinder	29	30
undervisningsberettigede	1 992	2 097
— barn, som fik undervisning utenfor folkeskolen	220	276
Gjennemsnitlig elevantal	1 718	1 757
Frivillig undervisning fik	220	232
Antal klasser	57	59
Gjennemsnitsantal i klasserne	30.1	29.8

Ukentlig læsetid:	1906.	1910.
a. for lærere	36 timer	36 timer.
b. « lærerinder	30 «	30 «
Laveste løn for lærere	1 300 kr.	1 400 kr.
— « « lærerinder	900 «	1 000 «
Høieste løn for lærere	2 100 «	2 600 «
— « lærerinder	1 250 «	1 600 «

Arbeiderforeningen, arbeidersamfundet, 4 dødlader og understøttelseskassen for og av arbeidere har i femaarsperioden virket i likhet med tidligere

Edruelighetstilstanden blandt byens befolkning har fremdeles været god.

Kristiansunds magistrat den 24 september 1915

L. G. Aas.

XVI.

Søndre Trondhjems amt.

Beretning

om Søndre Trondhjems amts økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

I. Indledning.

Søndre Trondhjems amt var ved utgangen av 1910 delt i 4 sorenskriverier, nemlig Strinden og Selbu, Guldalen, Orkedalen og Fosen. Fra 20 juli 1906 blev i henhold til lov av 21 juli 1894 om delvis omordning av det civile embedsverk fogedembederne ophævet. De tidligere Guldalen og Røros sorenskriverier blev da slaat sammen til ett, Guldalen sorenskriveri. Istedetfor fogedembederne oprettedes et Uttrøndelagens politimesterembede og en amtskassererbestilling for amtet. Under politimesteren staar to politiasssistenter, den ene med bopæl i Røros, den anden i Orkedalen.

I geistlig henseende er amtet delt i 3 provstier og 22 prestegjeld.

I femaaret er foregaat en herredsdeling, idet Frøya herred fra 1 januar 1906 er delt i to, Nordfrøya og Sørfrøya herreder. Antallet av herreder, som ved utgangen av forrige femaar var 44, er ved utgangen av 1910 45.

Antallet av lægedistrikter var 11, lensmandsdistrikter 29, jordmordistrikter 54. Utskiftningsformændenes antal var 4, hvorav 2 med fast løn. Den ene av formændene er midlertidig forrettende. Amtsdyrlægernes antal var 14.

Amtets flateindhold er 17 814.65 km.^{2} land og 797.72 km.^{2} ferskvand, tilsammen 18 612.37 km.^{2}.

Amtets folkemængde var ved utgangen av 1910:

	Tilstedeværende.	Hjemmehørende.
Landdistriktet.....	101 087	102 971
Byen.....	46 256	45 335
Tilsammen	147 343	148 306

Antallet av utvandrede var i de sidste 5 aar:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Landdistriktet	778	919	274	631	814
Byen	292	456	185	252	296

A. Landdistriktet.

2. Jordbruk og fædrift.

Jordeiendommenes antal og matrikelskyld utgjorde ved utgangen av 1910:

Sorenskriverier.	Antal	Matrikelskyld.	Skyldmark pr. bruk.
		Skyldmark.	
Fosen	4 714	7 939.94	1.68
Orkedalen	3 188	5 916.34	1.86
Guldalen	4 415	6 797.05	1.54
Strinden og Selbu	3 627	9 085.46	2.50
Amtet	15 944	29 738.79	1.86

Ved utgangen av 1905 utgjorde antallet av matrikulerte bruk 14 924 med en matrikelskyld av mark 29 717.87. Antallet av særskilt matrikulerte bruk er altsaa steget med 1 020, og matrikelskylden er forøket med mark 20.92.

Særskilt skyldsatte bruk ifølge Jordbrukstællingen i 1907.

Sorenskriverier.	Egentlige jordbruk.			Andre bruk eller eiendomme.					
				Skoger.		Slaatter.		Iøvrig.	
	Antal. jordbruk.	Matrikel skyld.	Skyldmark pr. bruk av jordbrukene.	Antal.	Matrikelskyld.	Antal.	Matrikelskyld.	Antal.	Matrikelskyld.
Fosen	3 842	7 860.80	2.05	34	24.73	12	5.67	15	3.96
Orkedalen	1 916	5 831.59	3.04	21	28.33	46	19.25	11	3.22
Guldalen	2 500	6 670.84	2.67	48	101.78	29	9.15	5	0.38
Strinden og Selbu	2 335	8 858.53	3.79	118	102.71	43	49.71	18	6.47
Amtet	10 593	29 221.76	2.76	221	257.55	130	83.78	49	14.03

Over de i femaaret behandlede utskiftningsforretninger hitsættes følgende tabel:

Aar.	Sluttede utskiftningsforretninger.		Det utskiftede areal:			Paabegyndte forretninger, som henstod usluttet ved aarets utgang.
	Forretningernes antal.	Lodeiernes antal.	Opmaalt og kartert			
			indmark.	utmark.	Tilsammen.	
1906	29	182	62 873	296 976	359 849	55
1907	25	155	116 587	526 957	643 544	66
1908	20	200	55 878	752 925	808 803	31
1909	31	255	71 965	510 560	582 525	38
1910	32	176	69 019	357 552	426 571	30
Tilsammen	137	968	376 322	2 444 970	2 821 292	220

Under 13 juni 1905 blev nedsat en storskiftekommission, som er overdrat i den utstrækning, hvori kommissionen finder det paakrævet, at bestemme og regulere grænserne mellem Opdal prestegjeld og de tilstøtende havnegange i Søndre Trondhjems amt samt i Kristians og Hedemarkens amter og, om fornødent, i Romsdals amt, likesom den har at utskifte det bestaaende fællesskap i passende havnelag eller sæterlag og fastsætte regler for bruken under disse. Denne kommission har endnu ikke avsluttet sit arbeide. Kommissionens formand, advokat *Sam-Johnson*, har avgit følgende beretning:

«Den ved den norske regjerings resolution av 13 juli 1905 nedsatte storskiftekommission for Opdal begyndte sit arbeide samme aars høst med en foreløbig befaring av storskifteomraadets øst- og sydgrænse, hvorefter det første retsmøte i kommissionsarbeidet holdtes i oktober 1905. I dette møte reistes og avgjordes spørsmaalet om storskiftets fremme, fremsattes i størst mulig utstrækning de paastande om ydergrænsernes beliggenhet, som man fra Opdals og fra de tilstøtende bygders side antok at ville holde sig til, likesom der tilveiebragtes endel oplysninger om de indre forhold i storskifteomraadet med hensyn til havnegangen.

I 1906 fortsattes kommissionens arbeide og optoges størsteparten av dens møter i marken og dens befaringer, av spørsmaalene om forholdet mellem de postvæsenet tilhørende fjeldstuer med deres utmaal og de Opdal tilhørende andre utmarksstrækninger. Herom avhørtes endel vidner. Dernæst befaredes storskifteomraadets vest- og nordgrænse under indhentelse av en hel del vidneforklaringer og andre oplysninger, og tilslut foregik en række vidneførsler angaaende beliggenheten av vestgrænsen (mot Rennebu, Inset og Kvikne). Ved retsmøtets avslutning i marken 1 september 1906 var man naadd til vidne nr. 36.

I sommeren 1907 behandledes med vidneførsel, procedyre og andre forhandlinger ydergrænserne mot syd (Lille-Elvedalen og Dovre) saavelsom mot fjeldstuerne, dernæst spørsmaalene om en række fjeldlægre og rettigheterne til disse og endelig om grænserne og rettighetsforholdene paa vestkanten mot Lesje, Sundalen, Todalen og Surendalen samt Rindalen. Man kom til vidne nr. 90. Tilslut anvendtes et møte til forhandlinger om grænsen mot Kvikne.

I 1908 og 1909 maatte man indskrænke sig til det av kommissionens formand utførte kontorarbeide, da der reiste sig og gjennem disse aar fortsattes en ved underhaanden vekslende indlæg ført procedyre mellem regjeringsadvokaten, Opdal, Foldalen, Dovre og Lesje.

I 1910 avsagdes i disse tvistemaal foreløbige kjendelser, hvorefter der holdtes en længere session i marken. Under denne opnaaedes avgjørelse av grænserne mot Sundalen og Todalen, d. v. s. storskiftefeltets grænse mot nordvest og delvis mot nord. Spørsmaal reistes fra det offentliges side om beskaffenheten og utstrækningen av det i sin tid stedfundne salg av Opdals almenning. Den almindelige opfatning, som utvilsomt ogsaa har været forutsætningen ved kommissoriets utfærdigelse, har været den, at Staten ved ovennævnte salg overdrog til de bruksberettigede eller til en flerhet av disse ikke blot de som almenning opfattede skogstrækninger inden Opdals grænser, men ogsaa de strækninger av havnegang og fjeld, som ligger inden herredsgrænsen uten at være privat eiendomsret undergit. Naar det offentlige nu, efterat skiftet har gaat saa længe, har reist et spørsmaal av denne fundamentale art, vil dette selvfølgelig i høi grad forsinke skiftets behandling, idet det ikke blot fornødiger en særlig procedyre, som blev indledet i 1910 og endnu fortsætter, men ogsaa i stor utstrækning umuliggjør avgivelse av kjendelser fra kommissionens side angaaende ydergrænserne for storskiftefeltet, førend almenningsspørsmaalet er avgjort. Naar det offentlige desuagtet har fundet det nødvendig at reise dette spørsmaal, er det formentlig av hensyn til den aktualitet, som alle spørsmaal om eiendomsretten til høifjeld i de seneste aar har oppe.

Under sessionen i 1910 foretoges derhos fortsat behandling av grænserne mot Rennebu, Inset og Kvikne. Der har om grænsen mot Kvikne og Inset senere været vekslet indlæg, saa at tvisten nu er færdig til paakjendelse, saasnart almenningsspørsmaalet har kunnet avgjøres.

Endnu anvendtes sessionen til at tilveiebringe en utførlig redegjørelse for samtlige inden Opdal beliggende sætrer, deres oprindelse, anlægstid og kreaturbelæg, alt til bruk for den indre ordning, som fra kommissionens side allerede foreligger i sine hovedtræk planlagt, men selvfølgelig ikke kan bringes i utførelse, førend grænsespørsmaalene er avgjort.

Der er under skiftets gang hittil ialt avhørt 98 vidner og fremlagt 272 dokumenter foruten de mange hundrede opgaver fra samtlige opsittere over deres eiendomme og rettigheter.

Om utsigterne for skiftets avslutning er det, efter hvad der ovenfor er anført om tvistemaalene og særlig om det fra det offentlige nylig optagne tvistespørsmaal, som vil utsætte avgjørelsen av de fleste, ikke mulig at sige noget bestemt».

Utskiftningsformand *Lekve* har om utskiftningsvæsenet i amtet bl. a. uttalt:

«Interessen for utskiftning og forstaaelsen av dens betydning for jordbruket maa inden distriktet siges at være levende og har vokset, efterhvert som man ser de resultater, som opnaaes til bedre og mere selvstændig benyttelse av sin eiendom, naar utskiftning er gjennemført. Hvor ikke utskiftning er gjennemført, ansees det nu overalt at være et tidsspørsmaal, naar den maa komme; men forskjellige omstændigheter, daarlig forfatning, kostbare husflytninger m. m. kan bevirke, at gjennemførelsen blir utsat.

Indmarksfællesskaperne er i kjendelig tilbakegang. I de fleste bygder er der blot enkelte gaarder, som har været under utskiftning, hvor saadan er paakrævet. Tilsammenlagt for hele distriktet blir det vistnok en del indmarksfællesskaper, som kan paaregnes at ville bli krævet utskiftet endnu i en aarrække; men indmarksutskiftninger vil dog vistnok efterhvert bli i nedadgaaende antal og utskiftningsarbeidet bli mere henlagt til utmarken, til havnefelter og markslaatter.

Hvorvidt ogsaa utmarksforretningernes antal vil vise en nedadgaaende tendens, er ikke saa godt at sige. Det synes næsten saa de sidste aar; men dette kan være blot periodisk, og kravene kan igjen komme i større antal. Blir det nu foreliggende lovforslag om utskiftning ophævet til lov med adgang til under rimelige former og vilkaar at opta ældre avsluttede utskiftninger, vil dette vistnok bringe en ikke saa liten del nye krav om utskiftning. Ofte vil dog under saadanne forretninger store og kostbare husflytninger stille store hindringer iveien for gjennemførelsen».

Over høstens utbytte i femaaret hitsættes følgende oversigt for de enkelte aar:

1906.

Høimængden var som i et middelsaar, tildels ogsaa som i et godt middelsaar, og kvaliteten var god, naar undtages herrederne Hitteren, Fillan av Fosen sorenskriveri, hvor utbyttet var under et middelsaar. Kornhøsten gav over det hele amt et middelsaars utbytte. Potetavlingen var gjennemgaaende under et middelsaars, og poteterne var paa flere steder raatnet. Turnipsen gav et middelsaars utbytte.

1907.

Høimængden var som i et middelsaar, tildels som i et godt middelsaar, mens kvaliteten for flere steder var betegnet som mindre god. For et par herreder i Fosen var avlingen opgit til henholdsvis noget under og langt under et middelsaars utbytte. Kornhøsten var under, tildels adskillig under et middelsaars utbytte; for de øverste bygder av Guldalen og Orkedalen var kornhøsten endog betegnet som mislykket, og for et par herreder i Fosen var avlingen opgit til halvparten av et middelsaars. Potetavlingen gav ogsaa adskillig under, tildels kun halvparten av et middelsaars utbytte, og kvaliteten var paa flere steder, især i Fosen, mindre god. Ogsaa for turnipsen gjaldt, hvad der om potetavlingen er sagt.

1908.

Høiavlingen gav gjennemgaaende et godt middelsaars utbytte, tildels var avlingen ogsaa betegnet som adskillig over et middelsaars. Kvaliteten var god. Kornmængden anføres for de fleste bygder at være som i et middelsaar, i nogen bygder som i et godt middelsaar, mens kvaliteten paa enkelte steder blev forringet, idet saavel korn som halm som følge av uheldig veir under indhøstningen tok adskillig skade. Potetavlingen gav gjennemgaaende over et middelsaars utbytte; men poteterne opgaves paa de fleste steder at ha litt av tørraattenhet. Turnipsen gav et middelsaars utbytte.

1909.

Høiavlingen gav gjennemgaaende noget under et middelsaars utbytte, og kvaliteten anføres overalt som mindre god eller daarlig. Kornhøsten maa nærmest betegnes som mislykket, naar undtages et par herreder i Guldalen, Meldalen herred og Orkedalen og et par distrikter i Fosen. En stor del av kornet var ikke blit modent og maatte slaaes til grønfôr. Hvor nogenlunde modenhet var opnaadd, betegnes ialfald kvaliteten som mindre god. Potetavlingen og øvrige rotfrugter gav, hvad mængden angaar, litt over halvparten av et middelsaars utbytte, kvaliteten var gjennemgaaende daarlig.

1910.

Høiavlingen gav, forsaavidt mængden angik, noget under et middelsaars utbytte. Kvaliteten var derimot overalt meget god. Kornhøsten var for nogen distrikter i Strinden og Selbu sorenskriveri og er for et par herreder i Orkladalfaret betegnet som over et middelsaar. I Budalen, hvor man sjelden faar modent korn, modnedes kornet. I nogen distrikter i Fosen var dog kornavlingen betegnet som adskillig under et middelsaars. Forøvrig antoges denne avling at ha git henved et middelsaars utbytte. Kvaliteten betegnedes dels som god dels som meget god.

Potetavlingen og øvrige rotfrugter gav gjennemgaaende adskillig under et middelsaars utbytte. I et par distrikter betegnedes potetavlingen som et

middelsaar, mens den forøvrig ansattes til under et middelsaar, i Fosen endog ned til halvparten av et middelsaar og derunder, og tildels som helt mislykket. Naar undtages et par distrikter i Guldalen og Fosen, var kvaliteten betegnet som god.

Byg og havre er de kornsorter, som mest dyrkes i amtet, og av rotfrugter poteter og turnips.

Angaaende den gjennemsnitlige utsæd og avl pr. maal samt foldighet i femaaret 1906—1910 meddeles følgende opgave:

	Byg.	Blandkorn.	Havre.	Poteter.
	Liter.	Liter.	Liter.	Liter.
Sedvanlig utsæd pr. maal.....	24.80	33.57	39.25	355.00
Avl pr. maal (10 ar) gjennemsnitlig	269.10	337.50	371.56	2 217.95
Foldighet gjennemsnitlig i femaaret	9.22	9.97	10.56	16.01

Ved at sammenholde denne opgave med den for 1901—1905 avgivne viser det sig, at foldigheten i sidste femaar er mindre for byggets og blandkornets vedkommende og større for havren. For poteter er foldigheten omtrent som i forrige femaar.

Om jordbruket og fædriftens stilling i amtet i femaaret har amtsagronomerne avgit følgende beretning:

«I sammenligning med de næst forutgaaende perioder maa jordbruket i nærværende femaarsperiode siges at ha virket under gunstige vilkaar. De opadgaaende tider og derav følgende gode konjunkturer, som indtraadte i sidste del av forrige periode, har holdt sig. Avsætningen har for alle landbrukets produkter været god og priserne tilfredsstillende. Specielt har priserne paa smør og flesk holdt sig høie gjennem hele femaarsperioden.

Hvad jordbrukets avkastning angaar, saa maa denne betegnes som nogenlunde tilfredsstillende. Høiavlen, som fremdeles danner tyngdepunktet i amtets jordbruk, gav over middelsaars utbytte de 3 første aar av perioden og nævneværdig under et saadant bare i 1910. Korn og poteter har derimot git under middelaars utbytte i alle aar med undtagelse av 1908, og i 1907 og 1909 endog betydelig derunder.

Opdyrkning av jord samt grundforbedringer og grøftning av tidligere dyrket jord er foretat i ganske betydelig utstrækning, men ikke i like grad i alle bygder. Det er de for avsætning gunstigst beliggende bygder og der, hvor jordbruk i engere forstand utgjør befolkningens eneste erhverv, at fremskridtene paa disse omraader er størst. Saasnart andre erhverv kommer til, enten det er skog-

bruk, fiskeri eller husflid, splittes arbeidskræfter og interesser til skade for jordbrukets fremskridt. Sterkest kommer dette tilsyne i fiskeridistrikterne, hvor det i mange bygder blir svært litet gjort av planmæssig ordnede dyrknings- og jordforbedringsarbeider. Om det kan erkjendes at være naturlig dette, at jordbruket tilsidesættes der, hvor ogsaa andre næringer skal skjøttes, kan man ikke komme bort fra, at jordbruket ofte forsømmes i høiere grad, end hensynet til de andre erhvervskilder nødvendiggjør. Hvis de ledige stunder blev nyttet i jordbruket og arbeidskraften lagt paa dette, naar fisket ikke kræver den, vilde veldrevne smaabruk gro raskere op i disse distrikter og befordre velstanden blandt befolkningen.

Oversigt over de arealer, som er opdyrket i femaaret, foreligger ikke og kan ikke engang tilnærmelsesvis rigtig angives paa skjønsmæssig maate. Nogen veiledning gir dog de laan, som er bevilget av Jorddyrkningfondet, og hvorover amtsagronomerne har utarbeidet overslag med arealberegning. I femaaret er bevilget 111 dyrkningslaan paa tilsammen kr. 113 225 over et areal av 25 807 armot henholdsvis 155 laan paa kr. 142 495 og 34 594 ar i femaaret 1901—1905. Angaaende disse tal bemerkes, at en ikke ringe del av det dyrkningsarbeide, hvortil laan bevilges i en periode, først kommer til utførelse i den næste. En mindre bevilgning av Jorddyrkningsfondet i en periode behøver derfor ikke at betegne en tilsvarende indskrænkning i de aarlige dyrkningsarbeider, saa meget mere som den overveiende del av nydyrkningen foregaar uten slike laan og saaledes unddrager sig enhver undersøkelse og oversigt av statistisk art.

P r æ m i e r o g p r æ m i e l a a n for opdyrkning og fortrinlig drift av smaa jordbruk er ved utdelinger i 1907 og 1910 tilstaat 172 personer med tilsammen kr. 9 245. Om bidrag av disse foranstaltninger indkom ialt 361 ansøkninger.

I j o r d b r u k e t s d r i f t s o r d n i n g er ingen væsentlige forandringer foregaat. Engdyrkningen er fremdeles overveiende og den faktor, man fortrinsvis tar sigte paa at fremme ogsaa ved valg og behandling av de øvrige kulturer. Engdyrkningen er utvidet baade absolut og relativt i forhold til andre vekster; likesom gjennemsnitsavlen pr. maal for hele amtet er steget i femaaret. En høiavling, som ved periodens begyndelse betegnedes som middelsaars, vilde ved utgangen av samme betragtes som adskillig under et saadant. Mens f. eks. høiavlingen i 1906, som beregnedes til 201 505 ton, blev ansat til 3 pct. over middelsaars utbytte, betegnedes høiavlingen i 1910, beregnet paa samme maate til 222 626 ton, at ligge 16 pct. under et middelsaars avling. Utviklingen av engdyrkningen og de fremskridt, denne kan opvise, fordeler sig ikke jevnt paa alle amtets bygder. Hvad der i forrige femaarsberetning er uttalt om engdyrkningens stilling i de enkelte herreder, gjælder fremdeles.

K o r n a v l e n viser nogen stigning, hvad arealet angaar, baade for byg og havre, hvilke er de kornsorter, hvis dyrkning har nogen praktisk betydning. Gjennemsnitsavlingen er derimot gaat ned, idet alle aar, med undtagelse av 1908,

har git underskud. I 1907 og 1909 utgjorde avlingerne ikke mere end knapt to tredjedele av et middelsaars.

Potetdyrkningen har i alle dele fulgt kornavlens bevægelse alene med den forskjel, at underskuddene og nedgangen i utbytte er endda større. Turnipsavlen er utvidet, men neppe i saa høi grad som i forrige femaarsperiode. Paa flere av de større eiendomme har man paa grund av forliten tilgang paa arbeidshjælp set sig nødt til at indskrænke turnipsarealet; men til gjengjæld er dyrkningen tiltat paa de mindre eiendomme.

Grønfôrdyrkningen er tiltat, idet man har gaat mere og mere over til at bruke grønfôr som oversæd ved gjenlægning til eng.

Havedyrkningen har for enkelte kulturers vedkommende f. eks. jordbær gjort gode fremskridt i enkelte bygder; men forøvrig er fremskridtene i det hele paa dette omraade smaa.

Fædriften:

Hesteavlen har fortsat i de samme spor som anført i forrige femaarsberetning og har i alle avlsdistrikter gjort gode fremskridt. I nedre Guldalen er disse endog meget betydelige. De foranstaltninger, som har baaret hesteavlen frem, er bruk av gode hingster i avlen, kaaringsskuer for unghester og utstillingerne, hvilke foranstaltninger omfattes med stigende interesse og tilslutning. I 1908 blev der indkjøpt en statshingst til utstationering i amtet, likesom en hesteavlssæter er oprettet og har været i virksomhet. Endvidere har landhusholdningsselskaperne i Søndre og Nordre Trondhjems amt i fællesskap hat en unghingstsæter i drift.

Kvægavlen har i de fleste distrikter gaat raskt og sikkert fremover, kvægavlsforeningernes antal er steget fra 30 stkr. i 1905 til 60 stkr. i 1910. Utvalgsskuer efter Flachs system er nu gjennemført i de distrikter, hvor der hovedsagelig arbeides med det sortsidede fjeldfæ, med undtagelse av Opdal, Høilandet og Børseskognen. Som ny foranstaltning til fremme av denne kvægtype kan nævnes den aarlige statsutstilling, som avholdtes første gang paa Røros 1908. Den aarlige flytbare stats-amtsutstilling er bibeholdt og har fortrinsvis været henlagt til de distrikter, hvor det røde trønderkvæg er utbredt. Kvægavlen synes i det store hele tat at omfattes med en alt større og større interesse overalt i avlsdistrikterne.

Det gjennemsnitlige melkeutbytte ansættes pr. ko herredsvis for 1910 ifølge lensmændenes indberetninger til:

(Se tabel side 10).

For de mere fremskredne gaardsbruk i herrederne Strinden og Melhus er melkeutbyttet pr. ko opgit til 2 700 liter, Malvik, Byneset, Leinstranden, Orkedalen,

Sorenskriverier.	For de mere fremskredne bruk.	I almindelighet.
Fosen	1 737 liter	1 280 liter
Orkedalen	2 100 -	1 650
Guldalen	1 936 -	1 536
Strinden og Selbu	1 983 -	1 592 -
Gjennemsnit for amtet	1 939 liter	1 514.5 liter

Flaa og Ørlandet til 2 500 liter, mens det i Klæbu og Tilder kun er ansat til 1 000 liter.

Hvad angaar den samlede melkeproduktion i amtet, saa steg denne til utgangen av 1908, men er senere faldt ned omtrent til samme mængde som ved femaarsperiodens begyndelse. Grunden til nedgangen efter 1908 er det daarlige aar 1909, som nødvendiggjorde reduktion av besætningerne, samt fôrets daarlige beskaffenhet.

Salg og forsendelse av slagtedyr til Kristiania har fundet sted i noget mindre utstrækning end i foregaaende femaar, hvorimot eksport av slagtede dyr har tiltat. For Opdals vedkommende er dog forholdet i denne henseende uforandret som før.

Svineavlen har paa grund av de utrygge omsætningsforhold ikke gjort nævneværdige fremskridt, skjønt fleskepriserne har holdt sig jevnt høie. Man har væsentlig indskrænket sig til produktion for det lokale marked og til eget behov.

Amtets avlsstamme av stor Yorkshirerace er utrangert og foranstaltningen inddrat, idet man mente, at de private avlstammer var tilstrækkelig for behovet.

Saueavlen er fremdeles i tilbakegang, endskjønt gode naturlige betingelser for lønsomt sauehold ikke mangler, især i kystdistrikterne og i fjeldbygderne. Naar saueholdet har gaat tilbake, kan nok dette ha sin naturlige aarsak for de indre jordbruksbygders vedkommende, da det synes, som om saueholdet her vanskelig lar sig forene med et rationelt jordbruk; men naar saueholdet ogsaa indskrænkes i kystdistrikterne og fjeldbygderne i den grad som hittil, saa staar dette i strid med en økonomisk og rationel utnyttelse av de betingelser, som naturforholdene selv irettelægger.

En hindring for saueavlens fremme har hittil været liten og utilstrækkelig tilgang paa gode avlsdyr av ren race til rimelige priser. Dette synes nu at skulle bli avhjulpet ved oprettelsen av Statens stamschæferi av cheviotsauer paa

Edø, som traadte i virksomhet 1908. Senere er et større privat schæferi oprettet paa gaarden Storsand i Malvik. Statens stamhjord av Oxfordshiredownfaar og amtets avlsstamme av cheviotsauer er inddrat som overflødig, efterat Statens schæferi paa Edø oprettedes.

Gjetehold drives fremdeles i amtets fjeldbygder og i enkelte bygder i kystdistrikterne omtrent i samme utstrækning som tidligere, og der er neppe rum for nogen synderlig utvikling av denne næringsgren, da hensynet til skogkulturen begrænser gjeteholdets omraade.

Fjærfæholdet og specielt hønsehold har gjort fremskridt. Eggproduktion er en indtægtskilde av ganske stor betydning i enkelte bygder, særlig i kystdistrikterne. Priserne paa egg har steget. Hvor hønseholdet er mest fremskredet, foregaar eggsalget gjennem salgsforeninger eller eggsamlag; men størstedelen av eggproduktionen omsættes dog endnu gjennem handelsforretningerne i bygderne og i stor utstrækning som varebytte.

Av nye og forbedrede landbruksredskaper og maskiner som har vundet rask utbredelse, kan nævnes radsaamaskiner, selvbindende meiemaskiner, potetoptagere og treskeverk for motordrift, likesom petroleums- og bensinmotorer mere og mere begynder at avløse hestevandringer for drift av maskiner i gaardsdriften til treskning, hakkelseskjæring, rotrasping, vedskjæring og torvstrøknusning. Elektriske anlæg for lys og kraft m. v. er likeledes oprettet i flere bygder, og det synes, som om man staar overfor en rask utvikling paa dette omraade.

Bruken av kraftfôr og kunstige gjødningsstoffer er tiltat ogsaa i nærværende femaarsperiode. Indkjøp av disse varer sker i stigende utstrækning gjennem de «Nordenfjeldske Landhusholdningsselskapers Indkjøps- og Salgsforeninger», hvis omsætning er gaat op fra kr. 225 000 i 1905 til over kr. 700 000 i 1910. Det er dog bare en del av denne stigning, som vedkommer dette amt, idet forretningen ogsaa omfatter Nordre Trondhjems amt og har nogen omsætning til de nordligste landsdele.

Den sterke konkurranse saavel i fabrikationen som i handelen av disse varer nødvendiggjør større og større forsigtighet og skarpere kontrol med varernes beskaffenhet. Landmændene er nok opmerksom herpaa og viser forsigtighet ved varernes kjøp ved at kræve analysebevis og garanti; men der øves liten kontrol med hensyn til beskaffenheten av de varer, man faar utlevert eller tilsendt. Efteranalyse av varerne brukes kun i ringe utstrækning, uagtet det er indrømmet gaardbrukerne gratis eller avgiftsfri efteranalyse ved Statens kemiske kontrolstationer.

I de vanskelige arbeiderforhold, hvorunder jordbruket har litt gjennem lange tider, er ingen lettelser indtraadt i femaaret. Mangel paa arbeids-

hjælp og høiere lønninger saavel til faste som løse arbeidere gjentar sig hvert aar i stigende grad. Nogen vending i den retning, utviklingen her har antat, tør man visselig heller ikke vente sig. Utvidelsen av næringslivets felter og iverksættelse av nye bedrifter skaper en konkurranse om arbeidskraften, som nødvendigvis fører til stigning av arbeidspriserne. Arbeidsforholdene, saaledes som disse har utviklet sig under denne konkurranse og fagforeningsbevægelsen, er blit et indviklet og vanskelig spørsmaal av nationaløkonomisk og social art, som gaardbrukerstanden alene neppe magter at øve nogen indflydelse paa. Man ser faren, som truer landbruket som næringsvei, men eier ikke midler, hvormed faren kan avverges — det er situationen».

Amtets landhusholdningsselskap har i femaaret fortsat sin virksomhet i samme retning som tidligere. Bevilgningen hertil har været av amtet:

1906—1907	kr.	6 600
1907—1908	-	6 900
1908—1909	-	7 100
1909—1910	-	7 400
1910—1911	-	7 700

Hertil kommer aarlig kr. 150 fra Nordre Trondhjems amt til plantekulturforsøk og av Staten med et til det hele svarende beløp. Foruten disse bidrag har selskapet hvert aar hat kr. 650 av amtet til utvalgsskue for kvæg, mot at lignende beløp er tilsvart av vedkommende distrikt og av Staten et med begge disse svarende beløp.

Landhusholdningsselskapets stamme av cheviotfaar blev nedlagt i 1906 og Oxfordshiredownstammen i 1907. Likeledes blev stammen av Yorkshiresvin nedlagt i 1908.

De praktiske kurser i havebruk, hvortil amt og stat bidrog med hver kr. 300 ophørte i 1906. Istedet herfor antoges i 1907 en gartner som vandrelærer til at virke for havebruket en to à tre maaneder av aaret. I 1908 sattes igang 4-ukentlige kurser i husholdning, hvortil amtet bevilget kr. 250. I 1910 øket bevilgningen til kr. 500 og for 1910—1911 til kr. 1 000. Kurserne forandredes til 6-ukentlige.

I 1908 overtok selskapet Statens hingst «Kong Snø», og med denne som sæterhingst sattes igang en hesteavlssæter i Gammelbudalen i Hevne sommeren 1910.

I fællesskap med Nordre Trondhjems amts landhusholdningsselskap har selskapet i de sidste aar hat en unghestesæter i Søndalen i Hegre. I 1910 ophørte bevilgningen til plantekulturforsøkene ved Statens kemiske kontrolstation i Trondhjem, da

det antoges, at plantekulturforsøksstationen for det nordenfjeldske, som da blev bestemt, vilde overta denne gren av virksomheten.

Som funktionærer i selskapets tjeneste har i femaaret likesom tidligere virket 2 amtsagronomer, desuten en gartner som vandrelærer en kortere tid vaar og høst samt 2 husholdningslærerinder, væsentlig i vinterhalvaaret.

Antallet av medlemmer i selskapet utgjorde ved utgangen av 1910: 1 æresmedlem, 67 livsvarige og 58 aarsbetalende medlemmer, tilsammen 126.

Over laan av Jorddyrkningsfondet i femaaret hitsættes følgende tabel:

Tilstaaede laan efter reglernes litra A.

Aar.	Samlet antal laan.	Samlet laanesum.	Derav sikret ved kommunegaranti.		Samlet dyrknings-areal.
			Antal laan.	Laanesum.	
		Kr.		Kr.	Ar.
1906	9	9 950	8	8 150	2 305.85
1907	27	30 300	24	28 020	7 311.08
1908	24	26 295	18	19 100	6 211.40
1909	16	17 200	13	14 520	3 787.00
1910	21	23 700	17	18 400	4 882.80
Tilsammen	97	107 445	80	88 190	24 498.13

Tilstaaede laan efter litra B.

Aar.	Antal laan.	Samlet laanesum.	Samlet dyrknings-areal.
		Kr.	Ar.
1906	2	740	168.80
1907	2	870	155.10
1908	5	1 920	284.00
1909	2	950	210.00
1910	5	2 170	447.00
Tilsammen	16	6 650	1 264.90

Distrikternes laan av Arbeiderbruk- og Boligbanken stiller sig saaledes:

Herred.	Maksimumsbeløp av garanti.	Restgjæld til Jordindkjøps- og Huslaanefondet.	Antallet av bruk, hvorfor garanti er stillet.	Summen av disse laan.	Samlet matrikelskyld av bruk.
	Kr.	Kr.		Kr	
Strinden	150 000	700	33	67 550	12.01
Malvik	80 000		8 32 [1]	16 300 29 650 [1]	2.91 0.68 [1]
Selbu	50 000	23	23	22 830	10.44
Tydalen	5 000		3	1600	0.17
Klæbu	20 000		9	8 650	2.20
Tilder	30 000		19	28 000	1.98
Byneset	20 000		4	3 130	1.26
Buviken	15 000		5	6 400	0.66
Børsen	33 000		1	2 780	1.09
Gjeitestranden	17 000		4	3 500	0.57
Børseskognen	20 000		7	6 330	2.25
Leinstranden	30 000	4 113	10	12 050	0.75
Melhus	20 000	2 689	12	16 750	4.18
Flaa [2]	10 000	1 352	3	3 200	0.74
Høilandet	25 000		12	10 900	2.83
Horg	30 000	7 704	18	18 950	8.02
Støren	25 000	1 630	19	23 538	7.90
Soknedalen	30 000		10	10 350	4.12
Budalen	20 000		11	10 650	3.33
Singsaas	50 000	7 244	19	18 500	5.94
Holtaalen	30 000		11	18 498	2.55
Aalen	50 000		26	43 300	6.64
Røros	50 000	16 656	10	13 600	1.46
Orkedalen	150 000		18 [1] 40	19 500 [1] 60 800	0.19 [1] 10.43
Meldalen	20 000		5	6 400	0.31
Rennebu	40 000		25	30 000	8.92
Opdal	100 000		37	53 825	14.57
Stadsbygden	20 000		8	11 250	3.18
Rissen	20 000		2	4 950	0.69
Lensviken	10 000		1	1 000	0.21
Overføres	1 170 000	42 111	445	584 731	123.18

[1] Boliglaan.

[2] Herredssyret har garantert for flere laan; men disse er ikke indvilget av banken.

Herred.	Maksimums-beløp av garanti.	Restgjæld til Jordindkjøps- og Huslaane-fondet.	Antallet av bruk, hvorfor garanti er stillet.	Summen av disse laan.	Samlet matrikelskyld av bruk.
	Kr.	Kr..		Kr.	
Overført	1 170 000	42 111	445	584 731	123.18
Ørlandet	20 000	1 805	14	17 183	3.27
Agdenes	5 000	0	0	0	0
Bjugn	5 530	2 341	7	5 530	0.72
Nes	10 000		7	9 900	3.36
Skjørn	10 000		14	9 300	1.47
Hevne	25 000		16	16 900	3.01
Heim	25 000		11	9 150	1.46
Hitteren	3 000	336	6	7 200	2.58
Fillan	5 000	2	2	1 750	0.32
Aa	3 400		3	3 400	0.65
Jøssund	15 000	671	8	5 900	0.20
Stoksund	0	1 480	0	0	0
Roan	0	580	0	0	0
Osen	0	0	0	0	0
Sørfrøya	15 000	782	7	2 500	6.31
Nordfrøya	4 550	2 116	7	5 300	0.58
	1 316 480	52 224	547	678 744	147.11

Statens melkekontrolstation i Trondhjem var ved utgangen av femaaret søkt av 40 meierier fra dette amt.

Amtets landbruksskole paa Skjetlein har i femaaret fortsat sit virke som før. Av lærerpersonale er ved skolen: bestyrer, andenlærer, tredjelærer og en av amtets skogmestere som timelærer. Skolen har i internatet plads til optagelse av 24 elever hver høst til det ordinære $1^1/_2$ aarige kursus. Disse pladser har fra høsten av været besat. For vinterhalvaaret har elevantallet været optil 48 og for sommerhalvaaret ordinært 24.

Budgettet for skolen i femaaret fremgaar av følgende tabel:

Aar.	Medgaat.	Statsbidrag.	Amtsbidrag.	Skolegaardens grundværdi ifølge status.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	18 637.40	13 978.00	4 659.35	168 993.87
1907	18 670.93	14 003.20	4 667.73	173 366.35
1908	18 365.96	13 774.47	4 591.49	177 640.72
1909	22 078.39 [1]	16 558.79 [1]	5 519.60 [1]	181 720.45
1910	19 025.49	14 269-12	4 756.37	183 490.63

[1] For $^5/_4$ aar.

I amtet var følgende stamhingster:

Nr.	Hingstens navn.	Hingstens eier.	Antal bedækkede hopper i 1910.
	Østlandshester:		
1	«Kong Snø»	Staten	61
2	«Tryg»	Amtet	31
3	«Breifot»	Do.	38
4	«Kvass»	Opdals hingstsamlag	62
5	«Fridtjof»	Guldalen do.	57
6	«Rap»	Orkedalen do.	81
7	«Engersvarten»	Meldalens do.	30
8	«Gullyn»	Rissen do.	42
9	«Bergtor»	Do. do.	73
10	«Rolv»	Selbu og Tydalens do.	40
11	«Gurre»	Ørlandets do.	61
	Vestlandshester:		
12	«Gaapaa»	Amtet	21

Over gjennemsnitspriserne paa kreaturer efter Jordbrukstællingen for 1907 hitsættes følgende tabel:

Arbeidshester.	Okser.	Kjør.	Ungnøt.	Kalver.	Voksne faar.	Voksne gjeter.	Voksne svin.	Voksne rensdyr.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
376.20	121.50	105.50	63.80	17.00	16.60	12.10	88.60	32.20

Om meieridriften i amtet i femaaret har meierimester *Wold* avgit følgende beretning:

«Ved utgangen av 1905 var meieriernes antal i amtet 66. Av disse er i femaarsperioden 1910 nedlagt 8, hvorefter meieriernes antal i 1910 var 58. Derav falder 1 paa Trondhjem.

Av de 58 meierier har kun 55 været i drift i 1910.

Naar undtages 1 meieri, eies samtlige meierier av melkeleverandørerne.

Som drivkraft benyttedes dampkraft ved 20, vandkraft ved 3, haandkraft ved 7 meierier, og 28 blev drevet som avkjølingsmeierier.

I 1910 var 28 meierier igang for melkesalg, 25 som smørmeierier, 1 ysteri og 1 for kombinert drift med smør- og ostelavning.

Ysteriet og et avkjølingsmeieri var bortforpagtet, ett meieri var igang for eierens regning, mens de øvrige meierier blev drevet for interessenternes regning.

Den samlede melkemængde ved meierierne i amtet var:

i 1905..... 20 353 324.8 kg. med utbetalt beløp kr. 1 573 423
- 1910..... 18 395 692.0 - - — — - 1 687 085

At melkemængden i 1910 er mindre, kommer derav, at ca. 2 millioner kg. melk fra de nedlagte meierier hovedsagelig er behandlet paa gaardene og saaledes ikke medtat i opgaverne. Dernæst var dette aar ikke gunstig for melkeproduktionen. Fôret fra den kolde, vaate sommer 1909 gav litet melk utover vinteren. Der forsøktes at bøte herpaa med kraftfôr; men dette blir altid anvendt med forsigtighet. Sommeren 1910 led havnen sterkt under langvarig tørke, meierierne hadde litet melk, og den samlede aarsproduktion blev under et middelsaar. I sin almindelighet maa dog fremhæves, at melkeproduktionen har steget i denne periode og er fremdeles av den største betydning for amtets gaardbrukere.

Regnskapsførselen i fjøsdriften var endnu mangelfuld. Nogen fremgang er dog skedd, idet kontrolforeningernes antal var 5 i 1910 mot kun 1 i 1905.

Ved meierierne i amtet producertes i 1910: 317 174 kg. smør, 21 049 kg. gaudaost, 36 595 kg. nøkkelost, 5 170 kg. ukrydret magerost og 46 253 kg. mysost.

Meieriernes salg av melk til Trondhjem anslaaes til $9^1/_2$ million liter aarlig.

De gjennemsnitlige aarlige topnoteringer for meieriprodukter i femaarsperioden stiller sig slik i øre pr. kg.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
For smør:					
Kjøbenhavn.....	196.3	196.3	203.6	197.9	200.1
Kristiania 1 klasse...	196.5	196.5	202.9	198.3	204.2
Do. 2 — ...	184.4	185.6	188.9	185.3	192.9
For ost:					
Gaudaost, hel fet.....	107	115	112.2	104.8	113.5
Nøkkelost.....	55	52.7	47.3	38.5	46.8
Mager mysost.....	28.7	25.5	24.5	21.9	25.1

I Trondhjem var utsalgspriserne for melk og fløte:

i 1905..... 14 øre pr. liter nysilt, 70 øre pr. liter fløte og 6 øre pr. liter skummet.
- 1910 ..... 15—16 - - - — 75-80 - - - — 6-7 - - - —

Den nettopris, meierierne i gjennemsnit har utbetalt sine leverandører i 1910, er ved:

28 meierier for melkesalg	10.6	øre pr. kg.
14 dampmeierier for smørlavning med over 200 000 kg. melk pr. aar	6.9	- - -
5 dampmeierier for smørlavning med under 200 000 kg. pr. aar	5.7	- - -
7 haandmeierier for smørlavning	6.7	- - -
1 kombinert meieri for smør og ost	10.0	- - -

Fra Ørlandets meieriskole, som begyndte — efter den nye skoleordning med 12- og 3-maanedlige kurser — juli 1905, er efter de 12-maanedlige kurser uteksaminert:

i 1907.....	10	kvindelige	elever,	hvorav	7	fra	Søndre	Trondhjems amt
- 1908.....	7	—	—	—	5	- —	—	-
- 1909.....	8	—	—	—	4	—	—	-
- 1910.....	10	—	—	—	7	- —	—	-

Ialt 35 kvindelige elever, hvorav 23 fra Søndre Trondhjems amt.

I samme tidsrum er avholdt tre 3-maanedlige kurser for tilsammen 18 meiersker, som alle har hørt hjemme utenfor amtet.

Trondhjem og Omegns Meieriforening, som stiftedes 19 januar 1899 med formaal at virke for lønnende avsætning, er i virksomhet. Uttrøndelagens Meieristforening, stiftet 29 mars 1901, med formaal at virke for meierifolkets utdannelse, likesaa.

Trøndelagens Smøreksportforening, stiftet 23 juni 1903, med formaal at arbeide for smørhandelens fremme, er fremdeles igang. Den bestaar av 13 av de største smørmeierier, hvorav 10 i Søndre og 3 i Nordre Trondhjems amt. Foreningens aarlige omsætning til England er ca. 200 000 kg. til et beløp av ca. kr. 397 000.

Søndre Trondhjems amts Meieriforening stiftedes den 12 november 1909 i den hensigt at indgaa som underavdeling av Den norske Meieriforening. Amtsmeieriforeningen har til opgave ved avholdelse av utstillinger, foredrag og forøvrig paa anden maate at arbeide for meieridriftens fremgang i amtet.

Interessen for sæterdriften er i tiltagende; men der mangler opgave over, hvormeget smør og ost der tillaves paa sætrene».

Den i forrige beretning omhandlede Nordenfjeldske Landhusholdningsselskapers Indkjøps- og Salgsforening har fortsat

uforandret under samme styre og forretningsledelse. Salget omfatter som før kraftfôr og gjødningsstoffer samt utsædsvarer. Endvidere jerntraad av forskjellig slags, samt færdige gjærder. Leilighetsvis forhandles ogsaa høi og poteter til foreningens kunder nordover.

Siden 1906 har man optat salg av foreningens varer nordover, til Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter, foreløbig uten at de respektive landhusholdningsselskaper er optat i foreningen eller har nogen del i ledelsen.

Omsætningen i femaaret viser følgende tal:

1905—1906	ca. kr.	268 600
1906—1907	- -	382 600
1907—1908	- -	576 600
1908—1909	- -	573 100
1909—1910	- -	734 400

Av amtstingene i Søndre og Nordre Trondhjems amter er foreningen garantert en driftskapital av kr. 100 000.

3. Skogdrift.

I de fleste av amtets herreder findes skog, i en del herreder ogsaa av større utstrækning.

Amtets skogareal herredsvis stiller sig efter de fra skogutvalgene mottagne opgaver saaledes:

(Se tabel side 20.)

Efter de fra lensmændene mottagne indberetninger er skogene i femaaret gaat frem i herrederne Strinden, Byneset og Aalen. I Bjørnørherrederne samt Agdenes, Ørlandet, Rissen, Opdal, Røros, Budalen, Støren, Horg, Flaa, Buviken, Tilder og Klæbu er skogen uforandret, mens den i amtets øvrige herreder er gaat tilbake.

Skogvedtægter i henhold til lov av 20 juni 1893 om vernskogens bevarelse er i femaaret bragt i anvendelse for herrederne Strinden, Malvik, Selbu, Holtaalen, Aalen, Røros, Rennebu og Stadsbygden. Skoglag er dannet i en flerhet av amtets herreder. I de herreder, hvor der findes skog av betydning, har der ogsaa været hugget til salg og utførsel. Væsentlig har der fra skogene været levert større salgslast og kun i ringere omfang smaatømmer.

Nogen opgave over, hvormeget tømmer der er fløtet i femaaret, finder jeg ikke at kunne levere. Der findes i amtet ingen fællesfløtningsforening eller tømmerdirektion, som i tilfælde vilde ha kunnet gi sikre oplysninger. Lensmændenes opgaver saavelsom de opgaver, man har indhentet fra de enkelte

Herred.	Flateindhold av skogareal.	Herav tilhørende fremmede.
	Maal.	Maal.
Strinden	44 729	2 110
Malvik	125 300	68 900
Klæbu	125 460	33 900
Tilder	9 000	50
Selbu	200 000	130 000
Tydalen	96 000	50 000
Byneset	20 000	300
Buviken	9 500	0
Børsen	31 800	2 100
Gjeitestranden	75 000	3 900
Børseskognen	75 000	6 000
Leinstranden	14 500	0
Melhus	53 000	0
Flaa	63 000	2 500
Høilandet	118 000	26 100
Horg	166 000	20 000
Støren	127 300	1 400
Soknedalen	150 000	0
Budalen	60 000	0
Singsaas	210 000	22 000
Holtaalen	110 000	16 000
Aalen	110 000	Ikke oplyst.
Røros	620 000	200 000
Orkedalen	190 000	28 025
Rennebu	153 000	24 000
Opdal	300 019	2 000
Meldalen	200 000	38 000
Stadsbygden	82 200	700
Rissen	67 950	5 950
Lensviken	66 000	0
Ørlandet	1 000	0
Agdenes	14 000	0
Bjugn	16 000	600
Nes	1 700	0
Skjørn	143 500	48 500
Hevne	180 000	Ikke oplyst.
Hitteren	69 700	1 800
Fillan	98 000	0
Aa	231 710	0
Jøssund	40 450	0
Stoksund	8 000	Ikke oplyst.
Roan	55 000	0
Osen	200 000	Ikke oplyst.
Sørfrøya	} Ingen skog.	
Nordfrøya		
Tilsammen	4 731 818	734 835

trælastfirmaer, synes ikke at kunne gi et korrekt uttryk for fløtningens størrelse.

Tømmerpriserne pr. tylvt bygningstømmer er opgit at ha været gjennemsnitlig henved 29 kroner. Priserne har variert, men har i det hele tat været i stigende.

Gjennem Trøndelagen Skogselskap er der i femaaret til beplantning paa fredskogsbetingelser bevilget i bidrag kr. 7 235.21. Disse fredskogfelters samlede areal utgjør 1 381.5 maal. Ialt er der i samme tidsrum utdelt gjennem skogselskapet 2 575 635 planter, for største delen gratis.

Av grøfter i vandsyk skogmark er utstukket tilsammen 84 622 meter grøft, hvorved er beregnet tørlagt et areal av 2 181 maal.

Som bidrag til disse grøftninger er bevilget:

av statsmidler	kr. 4 101.28
- skogselskapets midler	- 2 004.12
samlet bidrag	kr. 6 105.40

Grøftningernes samlede omkostninger er beregnet til kr. 12 457.03 — ca. 14.7 øre pr. løpende meter grøft og ca. 5.66 pr. maal tørlagt mark.

Skogselskapet oplyser, at interessen for skogsaken er sterkt stigende i amtet; specielt er interessen stor for den forhaandenværende skogs behandling, hvilket vises bedst ved det stadig stigende antal anmodninger om amtsskogmestrenes assistanse. Det har litt efter litt gaat ind i de fleste skogeieres bevissthet, at skogen ogsaa maa behandles med skjønsomhet, og at det ikke er tilstrækkelig bare at høste de salgbare trær og overlate resten til naturen selv.

I amtet er nu ansat to amtsskogmestere.

De fleste av amtets skoger tilhører indenbygdsboende. Utenbygdsboende, navnlig trælastfirmaer i Trondhjem og Orkedalen, eier skog i noget betydelig omfang i Selbu, Tydalen, Klæbu, Malvik, Høilandet, Horg, Singsaas, Røros, Orkedalen, Meldalen, Rennebu, Hevne og Skjørn.

De fleste av amtets herreder har tilstrækkelig brændeved. Indkjøp av brænde foregaar ialfald delvis i herrederne Strinden, Leinstranden, Røros bergstad (hvor al brænde kjøpes), Roan, Jøssund, Osen, Stoksund, Ørlandet, Agdenes, Fillan, Nord- og Sørfrøya.

Salg av brændeved er av nogen betydning i Klæbu, Tilder, Selbu, Meldalen, Orkedalen, Støren, Holtaalen, Soknedalen, Singsaas, Horg, Rissen, Hitteren, Lensviken, Hevne, Skjørn, Bjugn og Aa.

Over priserne paa brændeved hitsættes følgende opgaver, utvisende priserne sorenskriverivis i 1910 paa de forskjellige sorter ved pr. meterfavn.

Sorenskriveri.	Birk.	Furu.	Or.	Gran.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Fosen	12.08	12.50	9.50	11.00
Orkedalen	12.50	10.00	10.00	9.66
Guldalen	13.84	11.15	9.86	10.30
Strinden og Selbu	14.00	11.75	11.09	10.88
Gjennemsnitlig for amtet	13.06	11.35	10.11	10.46

Torv benyttes som brændsel i Børsen, Byneset, Leinstranden, Tilder, Opdal, Røros og Aalen samt i de fleste bygder i Fosen.

4. Fiskerier.

Det er fremdeles kun i Fosendistrikterne, saltvandsfiskerierne har været av nogen fremtrædende betydning. Sildefiskerierne har i denne femaarsperiode git adskillig bedre utbytte end i den foregaaende, som igjen gav bedre utbytte end i femaarsperioden 1896—1900.

Værdien av saltvandsfiskerierne utgjør:

Aar.	Skrei	Storsild.	Fetsild.	Smaasild.	Makrel.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	537 694	420 896	204 525	42 000	-
1907	590 238	108 733	593 856	9 875	150
1908	726 377	43 734	203 210	52 920	-
1909	590 546	-	544 424	11 600	-
1910	586 929	19 125	1 772 335	4 825	-
Tilsammen	3 031 784	592 488	3 318 350	121 220	150

Desuten i 1910 vaarsild kr. 2 475.

I forrige femaar var utbyttet av skreifiskerierne kr. 3 827 436 og av sildefisket kr. 1 157 235.

Fosen Fiskeriselskap har angaaende selskapets virksomhet og fiskerierne i distriktet uttalt:

«Selskapets virksomhet har i sidst forløpne femaarsperiode for en del været fortsat paa samme maate som tidligere. Man har fortsat med præmier, søkt at opmuntre fiskerbefolkningen til forbedret behandling av fiskeprodukterne, bidraget til anskaffelse av nye og forbedrede fiskeredskaper, besørget istandbragt fiskeforsøk. Særlig har man i den senere tid lagt an paa at ophjælpe hjemmefisket, idet der med bidrag av selskapet er anskaffet redskaper og gjort fiskeforsøk efter aal i forskjellige fjorder inden det Fosenske distrikt. Resultatet herav har vist, at paa forskjellige steder er tilgangen av aal i den grad stor, at et saadant fiske vil lønne sig godt.

Likesom tidligere har man fremdeles ydet fiskerne assistanse til anskaffelse av laan av havfiskefondene samt ydet mindre bidrag til forskjellige andre øiemed vedrørende fiskeribedriften og avgit erklæringer i flere spørsmaal vedrørende samme.

Selskapets virksomhet har — forsaavidt det økonomiske angaar — væsentlig været støttet og opretholdt av stat og amt.

Tilvirkningsmaaten av vinterfiskeprodukterne er i det væsentlige den samme som tidligere, særlig i Nordre Fosen, og besørges tilvirkningen fremdeles av fiskerne selv.

En større del av fangsten under sommerfisket sælges nu til opkjøpere i fersk tilstand. En større del end tidligere sendes nu i fersk tilstand til byerne av saavel fisk som sild, hvorfor produkterne i regelen blir bedre betalt end før.

Inden vor fiskerflaate er der i den sidste tid gjort betydelige fremskridt, idet der gjennemgaaende er anskaffet nye og større farkoster, hvorav den største del er utstyrt med maskinkraft — motor eller dampmaskine.

Den inden distriktet tidligere benyttede Aafjordsbaat er nu under fiskeribedriften svakt repræsentert og vil sandsynligvis inden føie tid kuns bli en saga, ialfald under de større fiskerier.

Fisket paa havbankerne utenfor den Fosenske kyst er ogsaa i sidste femaar drevet med godt utbytte, og har fiskerflaaten gaat frem saavel i antal som i utstyr, idet de tidligere benyttede aapne raaseilsbaater nu fuldstændig er forsvundet i den bedrift.

Den økonomiske tilstand blandt den Fosenske fiskerbefolkning antages ogsaa i sidstforløpne femaar at ha forbedret sig betydelig».

Titranfondets formue var pr. 1 januar 1911 kr. 295 466.01.

Fondet har utbetalt:

I 1906:	Faste bidrag.....	kr.	34 395.00	
	Ekstraordinære.....	-	341.35	
				kr. 34 736.35
I 1907:	Faste bidrag.....	kr.	32 125.00	
	Ekstraordinære.....	-	50.00	
				kr. 32 175.00
I 1908:	Faste bidrag.....	kr.	30 236.25	
	Ekstraordinære.....	-	305.00	
				kr. 30 541.25
I 1909:	Faste bidrag.....	kr.	30 252.25	
	Ektsraordinære.....	-	150.00	
				kr. 30 402.25
I 1910:	Faste bidrag.....	kr.	28 844.17	
	Ekstraordinære.....	-	2 150.00	
				kr. 30 994.17
				kr. 158 849.02

Amtets laksefiskerier er i det foreliggende femaar foregaat i det væsentlige under samme forhold som tidligere. Antallet av fangstredskaper i sjøen (kilenøter) har dog gaat ned, nemlig til gjennemsnitlig 1 393 mot 1 449 i forrige femaar. Derhos er der i løpet av femaaret i Trondhjemsfjorden og tildels utenforliggende dele av Fosens fiskeridistrikt foregaat drivgarnsfiske efter laks. Saavel utbytte som baatantal har været meget varierende.

Ved kgl. resolution av 16 april 1909 blev det forbudt at foreta drivgarnsfiske efter laks:

1. i en avstand av 500 m. fra faststaaende lakseredskap og 3 000 m. fra lakselves munding i de dele av Søndre Trondhjems amts sjøterritorium, som gaar ind under begrepet fjord, og
2. i fjordstrækningen indenfor eller søndenfor en ret linje, trukket fra Vorpnesset i Byneset til Gjeitnesset i Gjeitestranden. Derhos har der fra og med aaret 1909 været ført ekstraordinært opsyn med dette fiske med en aarlig utgift av 1 100 à 1 200 kroner.

Likesom tidligere har ogsaa i dette femaar store strækninger av Orkla og Gula været bortleiet til utenlandske sportfiskere for mellem 30 og 40 tusen kroner pr. aar. Herav falder paa Orkla i 1910 noget over kr. 20 000 og paa Gula ca. kr. 18 000, likesom Stordalselven i Fosen har været bortleiet for ca. 500 kroner pr. aar. Likesom tidligere blev størstedelen av fangsten eksportert i fersk tilstand til utlandet.

Kunstig utklækning av laksyngel har kun fundet sted i liten utstrækning, idet kun ett apparat (paa Singsaas ved Gula) har været i virksomhet i to av aarene. Den væsentlige grund hertil er den knappe tilgang paa stamfisk i gytetiden.

Opgave over laks- og sjøørretfisket i sjøen for amtet (meddelt av fiskeriinspektør Landmark).

Distrikt.	Kilogram.					Kroner.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Fosen	81 428	90 096	83 400	ca. 77 600	ca. 71 600	106 241	122 483	110 600	ca. 105 600	ca. 107 600
Strinden og Selbu	29 517	33 847	22 660	- 20 800	- 25 600	48 717	61 848	42 674	- 40 000	- 50 100
Orkedalen	1 033	780	715	- 1 400	- 2 000	1 449	1 235	1 147	- 2 200	- 3 500
Tilsammen	111 978	124 723	106 775	ca. 99 800	ca. 99 200	156 407	185 566	154 421	ca. 147 800	ca. 161 200

Opgave over de til ovenstaaende fiske benyttede redskaper.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kilenøter	1 404	1 449	1 424	1 305	1 383
Lakseverp	5	5	7	7	8

Derhos har der været anvendt en del sættegarn og kastenøter væsentlig til fangst av sjøørret.

Opgave over laks- og sjøørretfisket i elvene i amtet:

Elvene.	Kilogram.					Kroner.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Orkla	8 200	14 049	9 481	9 307	6 681	11 232	18 363	14 287	14 035	11 622
Gula	13 521	15 790	10 621	9 539	12 530	18 881	28 218	19 076	15 349	21 590
Nidelven	1 385	2 680	1 678	965	595	2 770	5 620	3 525	2 085	1 250
Søa	400	300	110	0	50	230	180	100	0	50
Skougdalselv	300	500	400	400	25	640	820	680	500	35
Stordal- og Nordalselv	1 000	1 000	650	334	100	1 150	1 150	1 100	500	100
Tilsammen	24 806	34 319	22 940	20 545	19 981	34 903	54 351	38 768	32 469	34 647

Den i tidligere beretninger nævnte av *M. Thams* grundlagte lakseforretning er fremdeles i virksomhet og drives i samme store utstrækning og paa samme maate som tidligere. Eksporten foregaar hovedsagelig til England og Tyskland; men betydelige kvanta gaar ogsaa til andre land.

En fiskeriforening for Guldalen, en for Orkedalen, en for Strinden og en for Fosen har længe været i virksomhet til ophjælp av laksefisket i vedkommende distrikter.

Trondhjems Fiskeriselskap har avgit følgende beretning:

«Paa forskjellig maate, ved skriftlige forestillinger og ved reiser, har selskapet ofret meget arbeide for at opnaa gunstigere transportvilkaar for fiskevarerne fra Trondhjem, saavel til det skandinaviske marked som til utlandets.

I terminen 1905—1907 har bl. a. selskapet meget energisk fortsat kravet om at faa opstillet et daglig hurtiggaaende ilgodstog over Rørosbanen direkte til Kristiania. Saken hadde støtte i erklæringer fra amternes landhusholdningsselskaper, Trondhjems kommune, interesserte korporationer paa fiskerinæringens omraade saavel i Trondhjem som fra distrikterne i Nordland, Tromsø og Finmarken.

Alle var enig i kravet paa et hurtiggaaende ilgodstog for ferske matvarer.

Det første gjennemgaaende tog utgik fra Trondhjem den 1 oktober 1907.

Til belysning av trafikken kan anføres, at som ilgods er av ferske matvarer befordret i terminen 1905—1906 ca. 4 mill. kg. med en fragt av ca. 141 000 kroner, i 1909—1910 ca. 13.3 mill. kg. med en fragt av ca. 522 000 kroner, og i 1910—1911 er kvantumet steget til ca. 24.8 mill. kg. med en fragt av ca.

931 600 kroner. Det synes, som disse tal taler for berettigelsen av togets opstilling.

Fra de optællinger, som selskapet i de senere aar har utført angaaende de til Trondhjem tilførte fiskevarer, fremgaar det med tydelighet, med hvilke betragtelige kvanta Trøndelagens distrikt selv tar del i forsyningen.

For aaret 1910 er tilført av:

fersk fisk	2 403 821	kg.
levende fisk	73 550	-
saltet fisk	470 061	-
fersk laks	246 329	-
fersk sild	15 444 220	-
saltet sild	13 513 175	-
tørfisk	237 105	-
klipfisk	2 287	-
Tilsammen	32 390 548	kg.
Desuten av rogn	13 350	-

En oversigt over de øvrige tilførte fiskevarer findes i de av fiskeriselskapet utgivne statistiske tabeller, likesom disse tillike angir forsyningen tilført fra landets øvrige distrikter.

Selskapet har paa foranledning av jernbanens vedkommende uttalt i 1906 i forbindelse med spørsmaalet om anskaffelsen av kjølevogner og direkte forsendelse av fersk sild til utlandet: Erfaringen peker i den retning, at man i Trøndelagens distrikter med nogenlunde sikkerhet kan paaregne tilgang av fersk sild i de omspurte sommermaaneder juni—september, og at en tilfredsstillende kommunikationsforbindelse vil utvikle fisket efter sild med en utviklet eksport for øie.

For de mindre partier, som utførtes i 1905—1906, viser de foran opførte tal en rask stigning. De utbetalte præmier for fangst av haakjærring i Trondhjemsfjorden har i terminen 1905—1906 til 1909—1910 omfattet 1 063 stkr. med beløp kr. 532.

I anledning av sjøulykken ved Gjæslingerne den 2 mars 1906, som rammet Trøndelagens fiskerbefolkning, utstedte selskapet oprop om tegning av bidrag til fordel for de skadelidte og efterlatte.

Paa fiskeriselskapets lister indkom kr. 6 182.78, som stilledes til disposition for den opnævnte utdelingskomité «Gjæslingkomiteen», hvorav paa selskapets vegne *L. Schmidt-Nielsen* er medlem.

Komiteen fortsætter fremdeles sit arbeide og sammentræder en gang aarlig til utdeling av bidrag til de efterlatte.

Fiskeriselskapet hadde i flere aar planlagt avholdelsen av en fiskeriutstilling i Trondhjem; dog nøt ikke saken fremgang av mangel paa økonomisk støtte; men i 1906 kunde der opnaaes anbefaling til statsbidrag for en skandinavisk fiskeriutstilling i Trondhjem 1908.

Et valgkollegium bestaaende av stiftamtmand, borgermestere, ordførere, byens stortingsmænd, byens medlem av Fiskeriraadet samt de interesserte korporationer opnævnte i et møte 21 september 1906 utstillingens samlede bestyrelse. Samtidig vedtoges det av selskapet fremlagte foreløbige program for utstillingen. Hans Majestæt Kongen hadde allerede lovet at stille sig som utstillingens beskytter. Utstillingens bestyrelse traadte i funktion allerede i oktober 1906, hvorefter selskapets befatning med utstillingsarbeidet ophørte.

I flere aar blev der fra selskapets side arbeidet for oprettelsen av en veirvarselstation paa Ladehammeren; det hele anlæg var godt anbefalt fra sakkyndig hold. Kommunestyret fattede imidlertid den beslutning:

Saken gir for tiden ikke anledning til nogen forføining fra Trondhjems kommunes side.

I 1907 overlot direktionen derfor Trondhjems magistrat at føre saken videre frem.

Saavidt vites, er intet foretat til sakens gjennemførelse.

Fra selskapets side er tat del i arbeidet til fremme av Dovrebanens anlæg, saavel ved indsamling av trafikmateriale som ved uttalelser paa anden maate.

Fra L. Schmidt-Nielsen foreligger forskjellige beretninger om forsøksarbeider med indplantning av skrubflyndre i ferske vand; hovedhensigten dermed er at skaffe mere matnyttig fisk for landbefolkningen.

Til opførelse av ishus ute i distriktet har selskapet bevilget flere bidrag for derved at støtte ferskfiskhandelen.

Undersøkelser er foretat angaaende muligheten av at kunne opdrætte østers i naturlige poller i Hitterens distrikt og de ytre dele av Trøndelagen.

Prøvesendelser av persetorsk til forskjellige tyske byer er utført med sigte paa at faa indført en billig og næringsrik fiskespise for de brede lag av befolkningen.

Om arrangement for en eventuel ny fiskehavn i Trondhjem er avgit speciel uttalelse.

Efter indbydelse har selskapets repræsentant L. Schmidt-Nielsen deltat i flere møter i Kristiania angaaende en bedre forsyning av fisk for denne by, med oprettelse av fiskehal o. l.

Med kollektioner av fiskevarer og redskaper er der deltat i flere utstillinger saavel i Sverige som i Norge for paa denne maate at repræsentere Trondhjems by og dens forretningsliv paa fiskeriets omraade. Selskapet har opnaadd belønninger for sine utstilte gjenstande, saasom guld- og sølvmedaljer m. m.

Forøvrig har selskapet avgit en række erklæringer om kommunikationsspørsmaal — tog- og ruteforbindelser, om forskjellige lovforslag vedkommende fiskerinæringen m. m., samt desuten tat del i møter og stevner til behandling av fiskerispørsmaal.

I denne forbindelse nævnes selskapets arbeide med via Flisenbanen at faa frem en kortere transportvei for vore fiskevarer til utlandet.

I 1910 har selskapet latt utføre en omfattende undersøkelse angaaende fisket efter ræker i Trondhjemsfjorden.

Ved direkte henvendelse har man i Sverige opnaadd at faa tolden paa avkokt torskerogn ved indførsel fra Norge nedsat fra kr. 2.50 pr. kg. til 50 øre pr. kg., hvorved dette værdifulde fødemiddel forhaabentlig skulde finde utvidet anvendelse i husholdningerne i Sverige. Selskapet er statsunderstøttet, i de sidste aar med 5 000 kroner aarlig, hvortil kommer i private bidrag 3—4 000 kroner pr. aar.

Fiskerimuseet, som bestyres av selskapets direktion, har stadig øket sine samlinger og holdes daglig aapent for besøkende».

Antallet av forsikrede fiskere var i 1910 6 249, derav havfiskere 3 870, fjordfiskere 3 279, fangstmænd 160. Præmieindtægten for fiskeriforsikring var kr. 9 376.

5. Bergverksdrift.

I femaaret har følgende gruber været i drift i amtet:

1. Røros Kobberverk, som har opretholdt sin jevne drift. Kobberpriserne var store i 1906 og 1907, saa verket i disse to aar tjente godt.

I de sidste 3 aar har der været lave priser, saa nettoen for eierne har været liten; men for distriktets økonomi har verksarbeidet og den fortjeneste, som derved skapes, stor betydning, naar driften opretholdes, enten saa denne gaar med vinding eller tap for verkseierne.

Den for Røros Kobberverk specielle lov av 1818 blev som avlægs ophævet ved lov av 8 juli 1908, hvorefter kun den almindelige bergverkslov er gjældende ogsaa for Røros Verk.

Det gamle participantskap blev derpaa omdannet til et aktieselskap med kapital kr. 1 238 400, fordelt i aktier lydende paa kr. 600.

Foruten bergverket eier selskapet skoger og jordgods, som i status pr. 31 december 1910 er bokført med en værdi av kr. 711 988.

Aar.	Gjennemsnitlig mandskap.		Producert ton.	
	Ved gruberne.	Ved hytten.	Kobber.	Svovelkis.
1906	586	93	680	15 700
1907	562	106	622	13 400
1908	587	98	701	12 900
1909	535	87	589	9 500
1910	564	87	650	14 000

Følgende gruber var i drift:

Storvarts grube, Kvintus, Hestekletten og Solskin i Røros sogn samt Sextus, Muggruben og Kongens grube i Aalen.

Svovelkisen utdreves væsentlig av sidstnævnte. Kisen sælges som saadan. De øvrige gruber leverer kobbermalm, som tilgodegjøres i smeltehytten paa Røros.

I aaret 1909 byggedes en taugbane paa ca. 5 km. længde fra Kongens grube over Sextus grube til Harborg sidespor paa Rørosbanen. Samtidig blev den gamle Arvedalsbane fra Kongens grube til Tyvold jernbanestation nedlagt.

Ved Røros hytte er i femaaret forsmeltet 95 913 ton egne og indkjøpte malme og producert 3 242 ton raffinert kobber med en værdi av kr. 4 140 874, eller i gjennemsnit pr. aar 648.4 ton med en værdi av kr. 828 174.80.

2. Killingdal grube i Aalen, ca. 6 km. fra Reitan station, har været bearbeidet av et engelsk firma «The Bede Metal & Chemical Co. Lmt.».

Der blev producert:

i 1906	16 020	ton	svovelkis	med	110	mand
- 1907	26 582	-	—	«	134	—
- 1908	29 916	-	—	«	142	—
- 1909	23 204	-	—	«	140	—
- 1910	27 413	-	—	«	132	—

3. Kjøli grube i Aalen, 18 km. fra Reitan station, var i flere aar i et engelsk selskaps besiddelse. Dette selskap drev i 1906 ut 21 500 ton svovelkis; men tilgangen paa kis avtok i gruben, og opfaringer i nødvendig utstrækning var ikke foretat, saa produktionen i 1907 gik ned til ca. 8 000 ton. (Mandskap i 1906 ca. 200 og i 1907 ca. 110 mand). Al drift laa nede i 2 aar derpaa. Gruberne med taugbane og tilbehør kjøptes av firmaet A. Huitfeldt & Co., som

igjen har bortleiet gruben til firmaet Verstrate & fils i Gent. Disse begyndte i 1910 en forsøksdrift og arbeidet med ca. 30 mand, hvorunder der av gamle midler blev uttat ca. 3 900 ton eksportkis og aapnet nyt felt for avbygning.

4. Løkkens Verk i Meldalen. Her har det i mange aar været arbeidet med etablering av et stort anlagt grubeforetagende med en projektert aarlig produktion av 200 000 ton svovelkis.

Det formentlig væsentlig paa tysk kapital grundlagte «Orkla Grube Aktiebolag» angir sin kapital til 6 999 840 kroner fuldt indbetalt. Anlæggenes værdi er pr. 31 december 1910 bokført med 6 255 224 kroner.

Arbeidet har hittil væsentlig bestaat i opfaring og præparation av gruberne og store vaskerianlæg i dagen.

I 1907—1909 producertes der ialt kun ca. 6 000 ton svovelkis, og i det første egentlige driftsaar 1910 naaedes 50 000 ton.

Som nævnt i forrige femaarsberetning er verkets væsentligste forekomster følgende:

Løkken, Høidal, Dragset, Aamot, Holum og Grefstadfjeldet. Av disse er:

Løkken den forekomst, hvorpaa det væsentligste arbeide har været nedlagt. Her har undersøkelsesarbeidet været drevet i en meget stor maalestok, hvorved store kvanta ny kis av god kvalitet er opfart. Samtidig har arbeiderne i dagen været fortsat og er nu færdige. Foruten de nødvendige arbeider- og funktionærboliger samt handels- og administrationsbygninger er der opført et mindre forsøksvaskeri, som senere er omdannet til produktionsvaskeri, og et meget stort vaskeri. Disse anlæg var kun saavidt færdige ved indeværende femaarsperiodes utløp, saaledes at finkisproduktionen i samme tidsrum kun beløp sig til 38 670 ton, som saagodtsom i sin helhet falder paa aaret 1910. Alt var imidlertid ved femaarets utløp lagt tilrette for den planlagte stordrift, som vil ta sin begyndelse fra 1911 av. Arbeiderbelægget har været svært varierende, men kan for hele perioden gjennemsnitlig anslaaes til ca. 500 mand.

Fra Høidal er der bygget en ca. 3 km. lang taugbane for at befordre kisen herfra til jernbanen ved Løkken. Forøvrig har der kun været foretat undersøkelsesdrift. Belæg ca. 25 mand.

Ved Dragset likesaa. Belæg ca. 50 mand.

Av forsøksarbeider, som har været utført i gruber og skjærp, merkes, at i 1907 og 1909 blev paa Hitteren arbeidet av et østerriksk firma i nogen sink- og blyforekomster paa Meland.

Driften har ikke fundet sted i 1910.

I Aalen var der forsøksdrift i Storvola grube. Herfra blev utbragt et par tusen ton kis; men arbeidet blev igjen indstillet.

Likesaa arbeidedes der en tid i Gamle Guldalsgrube.

I Holtaalen gjorde Røros Verk et forsøk i Fløttum skjærp og et tysk selskap i Rødhammeren, foreløbig uten resultat.

Ved Undals kisgrube i Rennebu er der paabegyndt arbeider med at aapne feltet for regulær produktion, saasnart jernbanen fra Støren blir færdig til at motta kisen.

Likesaa blev paabegyndt forarbeider til iverksættelse av kisdrift ved Vaarstigen i Opdal og andre steder i naboskapet av den vordende Dovrebane.

6. Industri og haandverk m. v.

Av størst betydning for amtet er de anlæg, som vedkommer træforædlingen.

Det største bruk i amtet er formentlig Thamshavn Bruk i Orkedalen, tilhørende M. Thams & Co. Bruket omfatter sagbruk, høvleri, kassebordfabrikation og bygningsforretning m. m. med salg og eksport av alle slags trævarer, bl. a. færdige hus.

Antallet av beskjæftigede arbeidere og produktionen har i femaaret været følgende:

Aar.	Antal arbeidere.	Skur-produktion.	Høvleri-produktion.	Kasse-fabrikation.
		Stdrs.	Stdrs.	Stdrs.
1906	288	5 045	378	950
1907	291	5 305	931	960
1908	291	5 255	1 670	850
1909	260	5 547	1 459	835
1910	233	5 432	1 419	820

Ved siden av dette bruk nævnes Hommelvik Dampsag og Høvleri i Malvik, Reitan Bruk i Gjeitestranden med ca. 40 arbeidere og en aarlig produktion av gjennemsnitlig ca. 6 000 m.^{3} forskjellig last foruten bakved og avfald, samt i Klæbu Hyttefossen Sagbruk og de Angelske Stiftelsers Sagbruk. Forøvrig er der i de forskjellige distrikter endel mindre sagbruk.

I amtet er 2 papirfabriker, begge i Strinden, nemlig Ranheim Papir-

fabrik og Trondhjems Papir- og Papfabrik. Ranheim fabrikker hadde i femaarsperioden følgende produktion og arbeidsstyrke:

1906...	produktion ca.	3 300	ton,	antal arbeidere ca.	180	mand
1907...	—	3 200	-	-	—	180	—
1908...	—	3 000	-		—	220	—
1909...	—	4 500	-		—	230	—
1910...	—	6 500			—	230	—

Trondhjems Papir- og Papfabrik beskjæftiget i 1910 25 arbeidere og hadde en produktion av 600 ton pap.

Av teglverker kan nævnes Strinden, Lundemo, Ranheim og Nidaros teglverker.

I Tilder ved Øvre Lerfoss har, som i forrige beretning nævnt, Trondhjems Elektricitetsverk sin kraftstation Den var ved utgangen av 1910 utbygget med 4 maskinsatser à 1 250 hk. og 1 à 2 700 hk., tilsammen 6 450 hk.

Salvesen & Thams kommunikationsaktieselskaps kraftstation ved Skjenaldfossen i Orkedalen blev færdig i 1906. Den har 5 maskiner og aggregater paa tilsammen 308 hk. Kraftledningen fra Skjenaldfossen til Baardshaug, ca. 10 km., blev ogsaa færdig i 1906. Fra Baardshaug fordeler kraftledningen sig med en ledning til Thamshavn Bruk og en ledning til Løkken Verk i Meldalen. Herfra gaar en gren til Høidal grube ca. 35 km. fra Skjenaldfossen kraftstation.

Av møllebruk findes der i amtet kun ett av større betydning, nemlig Hammerstrand Mølle i Buviken, tilhørende J. C. Piene & søn i Trondhjem. Ved møllebruket sysselsættes følgende antal arbeidere:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
39	42	46	44	41

Der er formalet følgende antal tønder korn à 100 kg.:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
170 948	174 452	164 193	172 895	195 019

Forøvrig findes endel mindre møllebruk.

I amtet er ifølge den Officielle Statistik ialt 19 mekaniske verksteder med 1 362 arbeidere, 7 kemiske industrivirksomheter med 76 arbeidere, 4 anlæg for elektrisk belysning, 11 bedrifter for tekstilindustri med 117 arbeidere, 51 bedrifter for træindustri og lignende med 979 arbeidere, 87 bedrifter for tilvirkning av nærings- og nydelsesmidler med 576 arbeidere.

Av haandverksbedrifter er der ifølge statistikken i amtet ialt 1 411, hvorav 312 drives som bierhverv.

Husflidens fremgang synes at være jevn i de fleste av amtets bygder, naar undtages Fosen og Strinden fogderi (Selbu herred undtat). Hevne er, siden Norsk Husflidsvenners Snekker- og Træskjærerskole var stationert derute, blit en meget flittig og ganske god husflidsbygd. I Orkedalen synes husfliden snarere at være i avtagende, sandsynligvis som følge av grubedriften i Meldalen, i forbindelse med den nye jernbane gjennem dalen. Saavel i Orkedalen som Budalen, Støren og Soknedalen arbeides meget i træ — især enklere møbler (utskaarne ogsaa i Orkedalen).

Norsk Husflids Venner har i amtet virket ved sine kurser i vævning og træarbeider. Disse kurser har gjennemgaaende været godt besøkt og omfattes med stor interesse.

Utsalget i Trondhjem, hvis omsætning dreier sig om kr 50 000, har sine fleste forbindelser i Søndre Trondhjems amt, og man kan regne, at $^2/_3$ av de omsatte varer er fra dette amt.

Haandverksdriften og smaaindustrien opgives at være i fremgang i herrederne Klæbu, Tilder, Selbu, Byneset, Melhus, Flaa, Soknedalen, Singsaas, Budalen, Opdal, Meldalen, Orkedalen, Hevne og Hitteren. Den er i tilbakegang i Børsen, Gjeitestranden, Aalen, Rennebu, Ørlandet, Agdenes, Frøya og Bjørnør herreder. Forøvrig er stillingen uforandret.

Av isbruk findes i Strinden 3. I vinteren 1910—1911 blev ved brukene skaaret et kvantum av ca. 25 000 reg.-ton is. Iøvrig findes der i amtet 1 isbruk i Fillan og 1 i Frøya, som skjærer ubetydelige kvanta til konservering av den fisk, som isbrukenes eiere selv lægger ned.

Av stenbrud findes 3 mindre. Det i forrige beretning omhandlede Almli stenbrud i Gjeitestranden har i den senere tid ikke været i drift.

Torvdrift foregaar i de herreder, hvor torv benyttes til brændsel. Egentlige torvdriftsanlæg findes i følgende herreder: Strinden, Tilder, Børsen, Singsaas, Røros, Orkedalen og Frøya. Den samlede produktion i 1910 er opgit til en værdi av ca. kr. 14 800.

Hvad angaar baatbyggeri, angives der i Aafjorden i femaaret at være bygget ca. 2 150 baater av den saakaldte Aafjordstype til en værdi av omkring kr. 74 000. Ved Hommelvik Verft og Støperi i Malvik foretages reparationer av fartøier og baater. I Børsen er et mindre baatbyggeri, hvor der bygges endel «Listerbaater».

7. Handel.

Ved utgangen av aaret 1910 fandtes der efter de fra lensmændene mottagne opgaver 341 landhandlerier i amtet, hvorav 151 i Fosen, 44 i Orkedalen,

91 i Guldalen og 51 i Strinden og Selbu sorenskriveri. I 1905 var landhandleriernes antal 300. Av forbruksforeninger fandtes ved utgangen av 1910 51, mens der ved utgangen 1905 var 39.

Rettigheter til smaasalg eller skjænkning av brændevin findes ikke i amtet. Endel skyssstationer og gjestgiverier har bevilling til skjænkning av øl og vin til reisende.

8. Skibsfart.

Angaaende de i amtets landdistrikt hjemmehørende fartøier henvises til nedenstaaende statistiske opgave for periodens 3 første aar.

Aar.	Antal.	Nettotonnage.
1906	240	5 434
1907	254	5 592
1908	275	5 865

For de senere aar kan derimot saadan opgave ikke skaffes, idet samtlige fartøier fra 1909 er henført til sine respektive toldsteder, hvorved opgaverne for landdistrikterne bortfalder.

Fosens, Indherreds og Namsos dampskibsselskaper trafikerer Fosendistrikterne. Salvesen & Thams kommunikationsaktieselskap og Orkedalen Dampskibsselskap underholder hver med et dampskib en rute Trondhjem—Orkedalsøren og mellemliggende steder, og Gulos Dampskibsselskab med et dampskib en rute mellem Trondhjem og de ved Gulosen liggende distrikter. Fosen, Indherreds og Namsos dampskibsselskaper er statsunderstøttet.

9. Andre næringsveier.

I femaaret er der i amtet fældet følgende antal elgsdyr, vildren og hjort:

Aar.	Elgsdyr:		Sum.	Vildren.	Hjort.
	Okser.	Kjør.			
1906	66	47	113		129
1907	59	60	119	-	155
1908	66	40	106	67	131
1909	91	58	149	21	99
1910	62	67	129	11	124

Over antallet av fældede r o v d y r og r o v f u g l e r hitsættes følgende opgave:

Rovdyr og rovfugler.	Antal:				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Bjørn	0	0	0	0	0
Ulv	1	2	1	0	0
Gaupe	7	0	0	4	4
Jerv	0	0	0	0	0
Ræv	561	1 089	1 380	769	1 225
Maar	132	83	121	88	75
Oter	150	209	169	107	122
Lom	728	737	423	560	365
Ørn	48	54	50	50	44
Hubro	26	114	88	35	93
Falk	38	77	55	40	95
Hønsehøk	196	296	229	275	395
Spurvehøk	623	806	371	455	545
Ravn	19	43	36	68	45
Kraake	1 050	1 866	1 730	1 867	1 368

Av andre næringsveier kan nævnes b o r t l e i e a v j a g t- o g f i s k e r e t t i g h e t e r. Her er navnlig bortleie av hjortejagt paa Hitteren av betydning. Jagten er bortleiet væsentlig til utlændinger, og de leiesummer, som betales til opsitterne paa øen, antages at utgjøre kr. 12 à 15 000 aarlig. Hertil kommer de indtægter, opsitterne paa anden maate har av jægerne.

Indtægten av bortleie av e l g j a g t i S t a t e n s s k o g e r i amtet har utgjort:

I 1906	kr.	1 177
- 1907	-	1 570
- 1908	-	1 510
- 1909	-	3 020
- 1910	-	3 020
Tilsammen for femaaret	kr.	10 297

Endel private utleier ogsaa elgjagt, uten at opgave over leieindtægterne kjendes.

Med hensyn til bortleie av fiskerettigheter henvises til, hvad derom er anført under fiskerier.

10. Kommunikationer.

Angaaende veivæsenet har amtsveimesteren meddelt følgende opgaver:

«Til veivæsenet er i femaarsperioden ydet følgende bevilgninger:

1. Til nyanlæg og omlægninger:

Veier.	Aar.	Statsbevilgning netto.	Amtsbevilgning netto.	Herredsbidrag.	Sum.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
	1906	55 642	18 253.34	-	73 895.34
	1907	57 600	20 841.66		78 441.66
A. Hovedveier	1908	85 400	19 925.00		105 325.00
	1909	67 500	25.841.66	-	93 341.66
	1910	85 200	27 166.67	-	112 366.67
	Sum 1906—1910	351 342	112 028.33	-	463 370.33
	1906	12 000	10 782.50	8 216.50	30 999.00
	1907	13 000	8 995.00	5 869.00	27 864.00
B. Bygdeveier.	1908	18 175	5 220.00	10 339.00	33 734.00
(Kun de, som har	1909	19 340	4 200.00	7 360.00	30 900.00
erholdt statsbidrag).	1910	19.666.66	4 245.00	6 730.34	30 642.00
	Sum 1906—1910	82 181.66	33 442.50	38 514.84	154 139.00

2. Vedlikehold av hovedveier (utenfor naturalarbeidet), heri ikke iberegnet løn til veivogtere, brovogtere og færgemænd.

Aar	Staten.	Amtet.	Sum.
	Kr.	Kr.	Kr.
1906	5 385.71	24 750.00	30 135.71
1907	5 616.53	29 600.00	35 216.53
1908	5 902.68	37 645.00	43 547.68
1909	5 411.47	33 770.00	39 181.47
1910	5 803.43	31 670.00	37 473.43
Sum 1906—1910	28 119.82	157 435.00	185 554.82

Vedlikeholdet av samtlige offentlige veier i aaret 1910, iberegnet saavel kontante bidrag som naturalarbeidet:

Aar.	Staten.	Amtet.	Herrederne.		Sum.
			Kontant.	In natura.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1910.....	6 303.43	31 670.00	69 114.01	157 115.00	264 202.44

I femaarsperioden er følgende hovedveisanlæg oparbeidet og avlevert til vedlikehold:

Herred.	Anlæg.	Anm.	Længde ny vei.	Længde omlagt vei.	Medgaaede omkostninger	Veidæksanordning.
			Km.	Km.	Kr.	
Opdal	Parcellen Aune—Aalbu 1906	Omlægning	-	9 830	80 000	Chaussé
Meldalen	Storaasbro—Skjervøien 1909	Do.	-	4 768	59 078	Do.
Børsen og Orkedalen	Børsen kirke—Orkedalsøren (1906 og 1907)	Do.	-	13 846	205 351	Do.
			Sum	28 444	344 429	

Følgende hovedveisanlæg er igangsat og er under oparbeidelse:

Herred.	Anlæg	Anm.	Længde ny vei.	Længde omlagt vei.	Overslag.	Veidæksanordning.
			Km.	Km.	Kr.	
Opdal	Parcellen Aalbu—Stikern	Omlægning	-	17 000	240 000	Chaussé
Klæbu	Amundsbro—Haugum	Do.	-	6 045	76 000	Do.
Selbu	Setsaas—Selbu kirke	Do.		11 140	203 000	Do.
Støren og Singsaas	Kjelden bro—Solem	Do.		6 710	136 000	Grusbane
Skjørn	Fævaagsskaret—Mælan	Nyanlæg	22 672	-	265 500	

I femaarsperioden er følgende bygdeveisanlæg med stats- og amtsbidrag oparbeidet og avlevert til vedlikehold.

Herred.	Anlæg.	Anm.	Længde ny vei.	Længde omlagt vei.	Medgaaede omkostninger.	Veidæks-anordning.
			Km.	Km.	Kr.	
Fillan	Børøsund—Akseth	Nyanlæg	15 800	-	48 248.80	Grusbane
Hitteren	Hapsjø—Strøm med sidearm til Hestnæs.	—	16 550	-	44 082.00	Do.
Strinden	Espaas bro-Sæther	Om-lægning	-	4 420	13 648.80	Do.
		Sum	32 350	4 420	105 979.60	

Følgende anlæg er igangsat og er under oparbeidelse:

Herred.	Anlæg.	Anm.	Længde ny vei.	Længde omlagt vei.	Overslag.	Veidæks-anordning.
			Km.	Km.	Kr.	
Klæbu	Tanemsmo—Klæbu blindeskole	Om-lægning		3 505	24 900	Grusbane
Osen	Osen kirke—Hest-moen	—		11 740	57 000	Do.
Sørfrøya	Hallerens kirke—Nordskaget.	Nyanlæg	5 360	-	27 400	Do.
Malvik	Halvardsplads—Foshode bro	Om-lægning	-	6 100	24 000	Do.
Singsaas	Bro og vei ved Singsaas jbst.	Nyanlæg	0.15	-	12 400	Do.
Flaa	Utbedring av Kalveldalsveien.	Om-lægning		2 000	7 000	Do.

Oversigt over veilængder:

Ved nybygning og omlægning har amtets veinet undergaat følgende forandringer i femaaret.

	Hovedveier.	Bygdeveier.	Sum.
	Km.	Km.	Km.
Nybygning	0.0	88.8	88.8
Omlægning	28.4	12.7	41.1
Sum	28.4	101.5	129.9

Som følge av disse anlæg og omlægninger blir den samlede veilængde ved utgangen av 1910:

Distrikt.	Hovedveier.	Bygdeveier.	Sum.
	Km.	Km.	Km.
Guldalen	220.4	320.5	540.9
Orkedalen	200.7	108.9	309.6
Strinden og Selbu	110.9	430.3	541.2
Fosen	160.3	481.7	642.0
Sum	692.3	1 341.4	2 033.7

Den elektriske jernbane Thamshavn—Svorkmo aapnedes 10 juli 1908 og begyndte den almindelige trafik den 15 s. m.

Paa banestrækningen Svorkmo—Løkken paabegyndtes arbeiderne i august maaned 1907 og paagik, saaledes at materialtransport til gruberne ved Løkken kunde begynde i november 1908. Denne strækning aapnedes for almindelig trafik den 15 august 1910.

Bygningen av stationer samt (ved Thamshavn) av dampskibskai med elektrisk kran, verkstedsbygning, omformerstation, malmbinger, malmpier med taugbane og lastearrangements, ekspeditions- og lagerhus, anlæg av vandledning samt (ved Thamshavn, Svorkmo og Løkken) av vognremisser, lokomotivstalder (ved Thamshavn, Løkken og Høidal), av flere transformatorhus (i Trondhjem), av ekspeditionshus og pontonbro og (i distriktet) kraft- og lysinstallationer, anlæg av eget telefonnet og forskjellige veianlæg — holdt alt skridt med anlægget for-

øvrig, saaledes at det hele jernbaneanlæg i 1909 i det væsentlige var komplet færdig.

Av rullende materiel, som blev øket, efterhvert som behovet krævet det, forefandtes pr. 31 december 1910:

3 elektriske lokomotiver.
2 kombinert motor- og passagervogner.
1 motor salongvogn.
2 passagerboggievogner, I og III klasse kombinert.
2 kombinert III klasse passager-, post-, ilgods- & konduktørboggievogner.
4 lukkede godsvogner.
25 kisvogner.
12 aapne godsvogner.
2 damplokomotiver.

Den 4 juni 1908 mottoges fra Trondhjems mekaniske Verksted det nybestilte d/s «Orkla», og sattes dette den 15 juli s. a. i almindelig person- og godsrute 2 ganger daglig i hver retning mellem Trondhjem og Thamshavn i korrespondanse med 4 av jernbanens 8 rutetog.

Dampskibet Orkla har en længde av 144 fot og en bredde av 20 fot. Maskinen er tripple expansionmaskine paa 60 hk., som gir skibet en fart av 13 knob. Dampskibet er overalt elektrisk belyst, hvortil skaffes den fornødne energi fra en egen dynamo. Paa bakken forefindes en kraftig lyskaster. I alle rum er anbragt centralopvarmning.

I mars maaned 1910 indkjøptes videre et dampskib, som fik navnet «Svorka». Dette gik først en tid i rute paa Orkedalsfjorden og Trondhjemsfjorden. Efter nogen tids forløp blev imidlertid allerede samme aar ruten paa Orkedalsfjorden sløifet, mens ruten paa Trondhjemsfjorden blev forlænget. Dampskibet «Svorka» holdes forøvrig som reserveskib for dampskibet «Orkla».

Automobilruter. I korrespondanse med jernbanen ved Svorkmo.

I 1909 dannede kommunikationsselskapets administrerende direktør generalkonsul Chr. Thams «Nordmøre Automobil Aktieselskap», som startet en regelmæssig automobilrute sommeren 1910 mellem Svorkmo station og Surendalsøren i korrespondanse med jernbanen ved Svorkmo.

Specielt efter jernbanens anlæg tog Thamshavnjernbanens utgangspunkt og det naturlige centrum i trafikken mellem distriktet og utenverdenen et stort opsving. Der er i Thamshavn post-, rikstelegraf-, rikstelefon- og toldstation.

Den av Stortinget besluttede Dovrebane er under bygning og i forbindelse dermed ombygning av Trondhjem—Støren banen til bredt spor.

Angaaende telegraf- og telefonvæsenet har telegrafinspektøren i Trondhjem oplyst følgende:

«I 1906 anlagdes en dobbelt telefonlinje mellem Valdersund og Besaker med stationer paa Eidem og Hofstad. Desuten oprettedes rikstelefonstationer paa Daløen og Malvik.

I 1907 byggedes en ny telefonlinje mellem Trondhjem og Støren samt likeledes en mellem Besaker og Steinsdalen. Der oprettedes 3 nye rikstelefonstationer, nemlig Steinsdalen, Børsmarken og Søvasli.

I 1908 anlagdes en ny telefonlinje mellem Støren og Ulsberg samt en mellem Trondhjem og Storaas med stationer paa sidstnævnte sted og Svorkmo.

I 1909 byggedes følgende telefonlinjer:

Aa—Stoksund, Steinsdalen—Sandviksberget, Fillan—Fjelværø. Stationer oprettedes i Stoksund, Hesfjord, Rotvik, Aa i Fosen, Sandviksberget, Botnviken, Knarlagsund, Ansnes, Norddyrøen.

I 1910 anlagdes en ny telefonlinje mellem Trondhjem og Stenkjær. En rikstelefonstation aapnedes paa Oksvold».

I femaaret er der i amtet oprettet 24 nye postaapnerier, henlagt under Trondhjems postkontor, og 16 nye brevhus. Ved utgangen av 1910 var der ialt 146 postaapnerier og 36 brevhus.

Av skysstationer findes i amtet 75 faste og 14 tilsigelsesstationer samt 4 stationer med tilsigelse for baatskyss og faste for landskyss.

Trondhjems Turistforenings virksomhet i femaaret har været fortsat i det tidligere spor og har omfattet saavel Trondhjems nærmeste omegn som landdistrikterne.

Ute i landdistrikterne har foreningen som før koncentrert sin virksomhetet om de to store fjeldpartier Sylene og Troldheimen og adkomstveiene derhen. De i disse trakter oparbeidede stier er holdt vedlike, likesaa klopper over aaer og bækker, og særlig i Troldheimen er opvardet en række nye fjeldveier. Desuten er der reist et par nye hytter.

Paa den mest benyttede adkomstvei til Troldheimen — ruten fra Aa skysstation i Meldalen gjennem Jøldalen — viste det sig stadig mere paakrævet at faa en mellemstation, og i 1907 blev derfor indkjøpt en sætervold med paastaaende hus i Grøndalsætergrænden i Jøldalen. Her blev i 1907—1908 bygget en turisthytte, hvortil foreningen fik et tilskud paa 400 kroner av det til Den norske Turistforening bevilgede statsbidrag.

Foruten hytten paa Graakallen eier foreningen nu følgende:

Troldheimshytten i Follas dalføre, Surendalen, bygget i 1890, 16 senger
Turisthytten i Jøldalen, Rennebu..... — - 1907, 10 —
Turisthytten paa Nedalen under Sylene, bygget i 1897 og 1904, 12 —
Turisthytten ved Storviksvolden ved Essandsjøen, bygget i 1896, 6 —
og Kvithyten hytte i Rottedalen, Selbu. Sidstnævnte hytte er skjænket av brukseier Birch.

Desuten er der til foreningen knyttet en række private turiststationer, som holder foreningens takster.

Foreningen har ved forskjellige publikationer søkt at virke til turistlivets fremme. Ved raad og vink har den sørget for bedre stel, særlig større renslighet, ved bidrag til reisehaandbøker og tidsskrifter har den vakt opmerksomheten for Trondhjemstrakternes naturskjønhet, og likeledes ved sine aarsskrifter søkt at øke kjendskapet til disse distrikter.

Til bestridelse av utgifterne ved disse arbeider er der tilflytt den bidrag fra forskjellig hold. Av Trondhjems brændevinssamlag har den 1906—1908 erholdt et aarlig bidrag av kr. 400, i 1909 og 1910 forhøiet til kr. 600. Av Trondhjems Sparebank fik den i 1906 kr. 600, i 1907 kr. 800, i 1908 kr. 800 og i 1910 kr. 600. I medlemskontingent er der i femaaret indkommet ca. kr. 3 700. Medlemsantallet er i disse aar steget fra ca. 220 til 280.

II. Kommunal husholdning.

Herredsskatydernes samlede formue og indtægt m. v. var ved utløpet av femaarsperioden følgende:

Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Herredsskat paa indtægt.	Antagen indtægt pr. indvaaner.	Antagen indtægt pr. skatyder.	Herredsskat pr. indvaaner.	Herredsskat pr. skatyder.	Herredsskat paa 1 000 kr.s formue.	Herredsskat paa 100 kr.s indtægt.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
31 373	75 147 400	14 614 795	7 192 748	570 276.08	155.34	465.84	5.87	18.18	2.04	7.64
	Ved utgangen av forrige periode:									
29 576	62 612 620	12 885 000	7 905 875	466 259.30	132.00	412.00	6.13	20.12	1.98	7.36

Av de ved amtskontoret utarbeidede tablaa over resultater av skatteligningerne for 1910 hitsættes følgende:

Av amtets samtlige indvaanere var 32.28 pct. skatydere til kommunerne.

Av skatyderne var 26.86 pct. gaardbrukere, 60.68 pct. kaarfolk, husmænd, inderster, arbeidere og tjenere og 9.87 pct. embeds- og bestillingsmænd, forretningsmænd o. l. samt haandverkere i selvstændig stilling.

Gjennemsnitsindtægten for gaardbrukere var kr. 605.66.

Gjennemsnitsindtægten for kaarfolk, husmænd, inderster, arbeidere og tjenere var kr. 293.66.

Gjennemsnitsindtægten for embeds- og bestillingsmænd, forretningsmænd o. l. samt haandverkere i selvstændig stilling var kr. 967.56.

Herredskommunernes gjæld anføres i «Statistik over Norges kommunale Finanser i 1908» at ha utgjort kr. 1 175 133 mot kr. 1 171 598 i 1904, mens den samlede formue anføres i 1908 at ha utgjort kr. 3 658 711 mot kr. 3 446 596 i 1904.

Amtets matrikelskyld utgjorde ved utgangen av 1910 29 713 mark og 71 øre. Antallet av særskilt skyldsatte bruk utgjorde til samme tid 14 924.

Til bestridelse av amtskommunens utgifter utlignedes pr. skyldmark: i 1906 kr. 6.75, i 1907 kr. 6.50, i 1908 kr. 7.10, i 1909 kr. 7.00 og i 1910 kr. 7.00.

Av amtskassens utgifter utlignedes paa herrederne som repartitionsskat i 1906 kr. 50 000, i 1907 kr. 50 000, i 1908 kr. 60 000, i 1909 kr. 60 000 og i 1910 kr. 75 000.

Amtskommunens eiendele og gjæld var ved utgangen av femaaret:

Eiendele:

1.	Skjetlein landbruksskolegaard med besætning, redskaper og inventar ca.	kr. 180 000
2.	Amtskommunens andel i det nye sykehus i Trondhjem	- 150 000
		kr. 330 000

Gjæld:

1.	Amortisationslaanet av 1902 tilrest	kr. 258 000
2.	— - 1904 —	- 70 000
3.	Pantelaan paa landbruksskolegaarden	- 10 000
		kr. 338 000

Amortisationslaanet av 1902 er optat i Trondhjems Sparebank, forrentes med 4 pct. og amortiseres i 20 aar. Laanet av 1904 er optat i Nordenfjeldske Kreditbank og forrentes og amortiseres som laanet av 1902.

Herredskommunernes legatkapitaler utgjorde kr. 356 161, værdien av kirker med jordegods kr. 1 829 790, andel i prestegaarders bygninger

samt klokkergaarder kr. 138 398, skolehus og lærerjord kr. 1 081 735, kommunelokaler kr. 41 000, eiendomme tilhørende fattigvæsener kr. 12 660 og andre faste eiendomme kr. 60 110. Tilsammen var værdien av faste eiendomme kr. 3 163 693.

Amtskommunens budget utgjorde ved femaarets utløp brutto kr. 453 825. Herav faldt paa folkeskolevæsenet kr. 107 027 og paa veivæsenet kr. 84000.

12. Arbeiderforhold.

Tjenerlønninger og arbeidspriser har ved utgangen av femaaret været:

Tjenestegutter (iberegnet værdien av kost og losji m. v.)..... fra kr. 310 til kr. 600
Tjenestepiker..... - - 200 - - 420

Sedvanlig dagløn for husmænd og dagarbeidere har stillet sig saaledes:

	Paa egen kost.				Paa husbondens kost.			
	Sommer		Vinter		Sommer		Vinter	
	fra	til	fra	til	fra	til	fra	til
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Husmænd (pligtarbeide).....	1.00	2.50	0.80	2.00	0.40	2.00	0.27	1.25
Dagarbeidere:								
Mænd.....	2 00	3.25	1.30	3.00	1.20	2.50	0.70	2.00
Kvinder.....	1.00	2.00	0.70	2.00	0.60	150	0.40	1.00

Den sedvanlige arbeidsløn for voksne arbeidere stiller sig saaledes:

For tømmerhuggere..... fra kr. 2.20 til kr. 3.50
- tømmerkjørere med hest..... - - 5.00 - - 8.00
- do. uten - ..... - - 2.00 - - 4.00
- sagbruksarbeidere..... - 2.00 - - 4.50
- hustømmermænd..... - - 2.50 - - 4.50
- tømmerfløtere..... - - 3.00 - - 4.50
- lensearbeidere..... - - 3.00 - - 3.50
- teglverksarbeidere..... - - 2.50 - - 3.00
- bergverksarbeidere..... - - 3.40 - - 4.00
- stenbrytere..... - - 3.00 - - 4.00
- smedsvender..... - - 3.00 - - 4.00
- skræddersvender..... - 2.50 - - 3.50
- skomakersvender..... - - 2.50 - - 3.50

Arbeidspriserne er i femaaret steget adskillig; men samtidig er ogsaa priserne paa livsfornødenheterne steget i lignende forhold.

I amtet findes 31 arbeiderforeninger og 17 syke- og understøttelseskasser.

13. Slutning.

Antallet av sparebanker var ved utgangen av 1910 35. Sparebankernes samlede formue var kr. 1 772 177 og forvaltningskapitalen kr. 18 901 665.

Antallet av eksekutioner, utpantninger og tvangsauktioner i femaaret var:

Sorenskriverier.	Avholdte eksekutioner og utpantninger.		Avholdte tvangsauktioner over fast gods og løsøre.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.
Fosen	12 241	757 855.62	233	160 225.00
Orkedalen	2 432	126 050.05	36	57 107.00
Guldalen	3 104	451 953.55	106	140 686.12
Strinden og Selbu	6 639	415 327.12	100	364 645.16
Tilsammen	24 416	1 751 186.34	475	722 663.28
De tilsvarende beløp var i forrige termin	20 728	1 540 555.48	448	1 299 432.74

Antallet av tinglæste og avlæste panteheftelser var:

Faste eiendomme:

Sorenskriverier.	Tinglæste.		Avlæste.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.
Fosen	1 905	3 086 890.00	874	1 460 785.00
Orkedalen	719	686 470.00	572	2 304 802.00
Guldalen	1 564	3 157 100.57	1 019	1 513 608.41
Strinden og Selbu	1 987	7 558 921.77	1 589	5 212 080.11
Tilsammen	6 175	14 489 382.34	4 054	10 491 275.52
De tilsvarende beløp var i forrige termin	5 372	11 409 699.83	3 149	6 354 965.71

Av forsikringsindretninger var ved utgangen av 1910 i virksomhet:

32 brandforsikringsindretninger med en forsikringssum pr. 31 december 1910 av kr. 49 561 000. Forsikringssummen for hus utgjorde kr. 39 703 000 og for løsøre kr. 9 858 000.

Ved utgangen av femaaret henstod i amtets overformynderier:

I Fosen sorenskriveri	394	myndlinger	med	samlet	kapital	kr.	288 665.11
- Orkedalen —	120	—	-	-	—	-	204 967.51
- Guldalen —	190	—		-	—	-	192 437.91
- Strinden og Selbu..... —	168	—	-	-	—	-	443 096.30

I hele amtet 872 myndlinger med samlet kapital kr. 1 129 166.83

Ved utgangen av 1905 var myndlingernes antal 704 med en kapital kr. 962 873.52.

Sundhetstilstanden maa i femaarsperioden i det hele betegnes som tilfredsstillende.

Av de i 1909 opgivne dødsfald, tilsammen 1 105, døde 147 av epidemiske sygdomme, og av resten 958 faldt 248 paa tuberkulosen, som av de enkelte sygdomme er den, der kræver de fleste ofre.

I amtet findes 3 tuberkulosehjem, nemlig ett i Røros, ett i Orkedalen, og ett i Meldalen.

Amtstinget har besluttet for den amtet tilfaldende del av samlagsoverskuddet at bygge 3 tuberkulosehjem, hvorav det ene skal lægges i Melhus, et i Hevne og et i Aa. Derhos har amtstinget besluttet av samme midler at bidrage kr. 5 000 til et hjem i Selbu og kr. 5 000 til et hjem i Opdal.

Den spedalske sygdom viser ifølge den Officielle Statistik fremdeles tilbakegang.

Sammen med Trondhjems by har amtet i sin tid latt opføre sykehus i Trondhjem, hvor landdistriktet kan belægge en tredjedel av sykepladsene indtil 50 senger. Betalingen pr. patient har utgjort kr. 2.50 pr. dag. Ifølge amtstingsbeslutning av 1902 faar hver patient, som indlægges for egen, husbondsfolks eller private sykekassers regning, godtgjort kr. 1.00 pr. dag.

Amtskassens samlede utgifter til sundhets- og medicinalvæsenet har i femaarsperioden utgjort tilsammen kr. 129 940 eller gjennemsnitlig kr. 25 988 aarlig. Heri er ikke medtat utgifterne vedkommende jordmor- og vakcinationsvæsenet samt sindssyke.

Sindssykeutgifterne og de sindssykes antal har utgjort:

I 1906	243	sindssyke	kr. 71 839.41
- 1907	273	—	- 70 164.20
- 1908	291	—	- 78 785.05
- 1909	288	—	- 82 204.92
- 1910	294	—	- 80 258.71

Herav bærer Staten $^2/_5$, amtet $^2/_5$ og vedkommende kommune $^1/_5$.

Forpleiningsgodtgjørelsen for sindssyke bortsat i privatforpleining er steget adskillig, og det er vanskelig at faa de sindssyke anbragt i privat forpleining.

For at avhjælpe mangelen paa asylplads for de sindssyke har saavel Søndre som Nordre Trondhjems amtsting besluttet sammen med Trondhjems by at bygge og drive eget sindssykeasyl. Dette er besluttet anlagt paa «Spandet» ved Trondhjem og er beregnet paa at skaffe plads for 230 sindssyke.

Utgifterne ved døve, blinde og aandssvake barns ophold ved anstalter og barnenes antal har utgjort:

I 1906	41	barn	kr. 11 670.49
- 1907	35	—	- 11 988.71
- 1908	41	—	- 13 794.95
- 1909	48	—	- 18 694.27
- 1910	49	—	18 566.71

Indgaaede egteskaper i 1910 for amtet og byen var 1 012, levende fødte 3 936, derav uegte fødte 449, dødfødte 104, derav uegte 23. I 1910 avgik 2 148 personer ved døden og 883 utvandret.

Av skilsmissebevillinger i landdistriktet utfærdigedes i 1906 1, i 1907 3, i 1908 8, i 1909 1 og i 1910 10. Av separationsbevillinger utfærdigedes i 1910 6.

Ædruelighetstilstanden maa betegnes som god.

Sedelighetstilstanden er, naar man tar hensyn til den iøvrig ufuldkomne maalestok for samme, som ligger i antallet av uegte fødsler, mindre god, idet procentforholdet av disse i amtet stiller sig efter den Officielle Statistik blandt de ugunstigste i landet.

I amtet virker 325 folkeskoler med et barneantal av 16 281 og 223 lærere samt 91 lærerinder. 2 amtsskoler, hvorav den ene er fast, den anden flytbar, en av den Trønderske Indremission oprettet ungdomsskole i Strinden samt en folkehøiskole i Orkedalen. Amtsskolerne, ungdomsskolen og folkehøiskolen har hat bidrag saavel til drift som til stipendier for ubemidlede elever.

B. Trondhjem by.

Angaaende den økonomiske tilstand i Trondhjem by i femaaret 1906—1910 tillater jeg mig at henvise til beretning fra Trondhjems magistrat.

Søndre Trondhjems amt, 3 juni 1913.

Harald Bothner.

Beretning

om kjøpstaden Trondhjems økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

1. Folkemængden

antoges ved utgangen av 1905 at utgjøre ca. 40 900 mennesker.

Ved folketællingen i december 1910 viser den sig at være steget til 45 335, fordelt saaledes paa menigheterne:

Domkirkens	menighet.....	7 487
Vor Frue kirkes	—	5 905
Ilens	—	5 514
Baklandets	—	13 354
Lademoens	—	13 075

Tilveksten i perioden er ca. 4 400 individer — mot i forrige periode ca. 2 750.

Utvandringen fremgaar av følgende tabel:

Aar.	Antal.	Herav hjemmehørende i Trondhjem.			
		Mænd.	Kvinder.	Barn under 15 aar.	Tilsammen.
1906.....	5 580	123	115	37	275
1907.....	6 368	199	193	45	437
1908.....	2 682	62	88	27	177
1909.....	5 455	108	117	19	244
1910.....	7 134	116	115	44	275
Tilsammen i femaaret	27 219, hvorav hjemmehørende i Trondhjem 1 408				

I forrige femaarsperiode utgjorde de i Trondhjem hjemmehørende emigranter 1 400.

Overskuddet av fødte over døde er beregnet til ca. 3 200 (fødslerne næsten dobbelt saa mange som dødsfaldene). Der er saaledes i perioden indflyttet til byen ca. 1 200 flere, end der samtidig er utflyttet fra den.

2. *Haandverk og industri.*

Perioden betegner en jevn fremgang for haandverket. Arbeidsstansninger av saadan langvarighet, at de har hat nævneværdig betydning for utviklingen, har ikke forekommet.

De industrielle bedrifter har fortsat som før. Av nye saadanne er tilkommet:

Ilens Smelteverk, grundlagt i 1907. Dreves som karbidfabrik til december 1910. Driften er senere omlagt til raffinering av sink ved elektrisk kraft, som leveres fra byens elektricitetsverk.

A/S Trondhjems Jernindustri, stiftet i 1909 med en aktiekapital av kr. 100 000. Dets specialitet er traadtrækkeri, fabrikation av gjærdetraad, staaltraadgjærder og traadstift, og det beskjæftiger ca. 50 mand.

Stentøifabrikken i Ilsviken (eier A/S Andreas Moe) med specialitet syrefast stentøi.

A/S Norsk Knivfabrik (bordkniver, gafler og forskjærekniver).

A/S Trondhjems mekaniske Verksted, som fremdeles er stedets største industrianlæg og beskjæftiger ca. 800 mand, har i perioden avlevert 24 nye skibe med samlet drægtighet 19 419 bruttoton (derav 13 med drægtighet over 1 000 br.-ton).

Trondhjems Preserving Co. har utvidet sit anlæg med en større fabrikbygning, hvorhos A/S Dampvaskeriet har modernisert sit anlæg, da virksomheten har faat et stadig stigende omfang.

Den økonomiske tilstand blandt byens haandverkere og industridrivende maa ansees for at være gjennemgaaende god.

3. *Handel, bankvæsen, assuranse.*

Handelsomsætningen viser i det hele fremgang.

Toldindtægterne, som i

1900 utgjorde	kr.	3 046 292
og i 1905 var steget til	-	3 065 212
utgjorde i 1910	-	5 161 000

Handelsomsætningen med utlandet viser følgende tal:

Aar.	Indførselsværdi.	Utførselsværdi.	Samlet omsætning.
	1000 kr.	1000 kr.	1000 kr.
1906	28 100	17 010	45 110
1907	27 100	13 400	40 500
1908	26 900	13 110	40 010
1909	27 100	14 190	41 290
1910	29 000	19 000	48 000

Den betydelige stigning for sidste aars vedkommende antages at ha sin væsentlige grund i, at der da — i motsætning til tidligere — er medregnet utførselen til andre land av fersk (iset) sild, saltet sild og andre fiskevarer, en eksport, hvis samlede værdi i 1910 antages at ha utgjort ca 6 millioner kroner.

Indførselen av trælast fra Sverige pr. Merakerbanen utgjorde:

i 1907 til Trondhjem 12 830 m³, til Hommelvik 52 630 m³, tilsammen 65 460 m³
- 1910 - — 33 505 - - — 22 875 - — 56 380

Perioden utmerker sig iøvrig ved det sterke opsving i transporten av ilgods over jernbanestationerne. Dette skyldes specielt forsendelse av ferskfisk og fersksild, som viser følgende tal:

For driftsaaret 1905–1906 ..... 4 267 660 kg.
— 1910—1911 ..... 26 194 270 -

Av svovelkis utførtes over Trondhjem:

i 1905 ..... 59 170 ton
- 1910 ..... 183 272 -

Størsteparten av denne kis er kommet fra Røros, Killingdals gruber, Kjøli gruber, Foldalens og Røstvangens gruber.

Forholdet til landets almindelige brandforsikringsindretning stiller sig saaledes:

Aar.	Antal eiendomme.	Forsikringssum.	Kontingent.	Brandskade.
		Kroner.	Kroner.	Kroner.
1906	2 797	67 627 760	296 390	36 340
1907	2 822	69 145 990	299 234	203 000
1908	2 832	69 438 620	240 350	57 900
1909	2 846	71 675 000	189 250	22 000
1910	2 892	74 587 680	195 390	41 300

I forrige femaarsperiode var:

Den samlede kontingent ..... kr. 897 161
- — brandskade ..... - 271 655

altsaa overskud for indretningen kr. 625 506

I perioden 1906—1910 var:

Den samlede kontingent ..... kr. 1 220 614
— brandskade ..... - 360 540

altsaa overskud for indretningen kr. 860 074

4. Skibsfart.

Stedets handelsflaate utgjorde:

Aar.	Dampskibe.	Tonnage.	Seilskibe.	Tonnage.	Samlet tonnage.
1906	60	21 751	21	4 766	26 517
1910	86	29 920	27	4 091	34 011

Perioden viser saaledes jevn og god fremgang med hensyn til tonnage.

Det Nordenfjeldske Dampskibsselskap, som i 1907 kunde se tilbake paa 50 aars virksomhet, har i perioden øket sin flaate fra 19 skibe med en drægtighet av 13 813 br. reg.-ton og med tilsammen 11 089 indic. h.-k. til 28 skibe med drægtighet 20 901 br. reg.-ton og tilsammen 17 900 indic. h.-k.

Selskapets samlede bruttoindtægt var i 1910 kr. 4 855 293 (inkl. statstilskud

kr. 337 350), og i utbytte til aktionærerne har været utbetalt 6 pct. undtagen i 1908, da utbyttet var 5 pct.

Skibsfarten mellem Trondhjem og utlandet har ogsaa været i jevn vekst.

Saaledes ankom der:

i 1906..... 476 skibe med samlet tonnage 289 203
- 1910..... 557 - - — — 380 354

og avgik:

i 1906..... 505 skibe med samlet tonnage 285 519
- 1910..... 627 - — — 408 982

5. *Kommunale forhold og kommunehusholdning.*

Sundhetstilstanden har i det hele været ret god. Naar undtages de vanlige barnesygdomme, hvorav der i aarene 1907 og 1908 forekom en større epidemi av meslinger, og hvorav kikhoste var temmelig utbredt navnlig i 1906 og 1909, har byen været forskaanet for større epidemier. Omkring aarsskiftet 1909 til 1910 optraadte en ret heftig, men begrænset og kortvarig epidemi av nervefeber, foraarsaket av melkeinfektion fra en gaard nær byen. Veneriske sygdomme har som før været ganske hyppige. Tuberkulose er meget utbredt, men — ialfald foreløbig — noget avtagende de par sidste aar av perioden. Den gjennemsnitlige dødelighet pr. aar har været 15.1 pro. mille av befolkningen. Dødeligheten av lungetuberkulose har i gjennemsnit for hvert aar været 2.7 pro. mille av befolkningen og 18 pct. av alle dødsfald.

Byens sykeindretninger er utvidet med en større paviljong til sykehusets epidemiavdeling, St. Elisabets Hospital er ombygget til et fuldt moderne sykehus paa ca. 50 senger, og E. C. Dahls Fødselsstiftelse er aapnet.

Angaaende kommunens finanser og økonomiske forhold bemerkes:

Bykassebudgetterne for 1906–1910 viser følgende totalsummer:

Utgifter.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
A. Almindelige anliggender.....	1 225 300	1 180 000	1 272 000	1 411 000	1 568 000
B. Folkeskolevæsen.....	336 700	361 300	484 000	529 420	543 900
C. Fattigvæsen.....	300 080	381 280	330 200	349 680	366 650
Tilsammen utgift	1 862 080	1 922 580	2 086 200	2 290 100	2 478 550
Indtægt utenfor byskatten.....	574 180	643 780	703 450	787 100	837 050
Utlignet som byskat.....	1 287 900	1 278 800	1 382 750	1 503 000	1 641 500

Byskatten blev som før utlignet med $^1/_3$ paa de faste eiendomme og $^2/_3$ paa formue og indtægt.

Den samlede skattetakst paa byens skattepligtige eiendomme har utgjort:

Pr. 1 januar	1906	kr. 62 151 000
- - —	1907	64 216 300
- - —	1908	- 71 950 700
- - —	1909	73 395 600
- - —	1910	- 75 978 300
- 31 december	1910	- 77 885 200

Byskatten av de faste eiendomme utlignedes:

i 1906	med kr.	6.9074	pr. kr.	1 000	takstsum	
- 1907	- -	6.638	- -	—	—	
- 1908	- -	6.406		—	—	
- 1909	- -	6.826	- -	—	—	
- 1910	-	7.2016	- -	—	—	

Byskatten av indtægt utlignedes:

i 1906	med kr.	12.68	av kr.	100	skatbar	indtægt
- 1907	- -	12.27	- -	—	—	
- 1908		12.67	-	—	—	
1909		12.28	- -	—	—	
- 1910	-	11.82	-	—	—	

Byskatten av formue er som før utlignet med kr. 2 pr. kr. 1 000 formue.

Ligningsprotokollen utviser derhos følgende tal:

Aar.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Antagen formue.	Skat av indtægt og formue.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	14 634 790	6 053 340	42 081 000	857 900
1907	15 119 125	6 180 975	43 707 500	852 533
1908	15 752 180	6 506 330	45 237 000	921 833
1909	17 480 855	7 269 445	52 772 000	1 002 000
1910	19 161 640	8 295 370	57 622 000	1 094 333

Antallet av skatydere og deres fordeling inden de forskjellige indtægtsklasser vil sees av hosfølgende tabel. (Bilag 1, side 68).

Den statsskat, som i 1910 faldt paa kommunen, utgjorde kr. 357 855 mot i 1905 kr. 225 733.

Kommunens g j æ l d, som pr. 31 december 1905 var kr. 6 994 340, var pr. 31 december 1910 steget til kr. 8 812 322. Heri er imidlertid indbefattet

ca. kr. 2 800 000, som er anvendt til elektricitetsverket, og som dette selv for renter og avdrager.

Kommunens vigtigste indtægtsbringende aktiva er:

Gasverket, av hvis overskud i perioden aarlig er tat til indtægt for byens ordinære budget dels kr. 35 000 og dels		kr. 40 000
Vandverket, som ved utgangen av 1910 gav i form av vandavgifter en aarlig indtægt av ca.		85 000
Diverse grunde og jordeiendomme, hvorav i 1910 svaredes en aarlig avgift av ca.		- 28 000
Aktier i Merakerbanen kr. 1 200 000 Do. - Størenbanen - 200 000	utbytte 1.5 pct.	- 21 000
Elektricitetsverket og sporveien, som i 1910 gav et overskud av tilsammen ca.		- 534 400
hvorav medgaat til renter av bykassens utlæg	kr. 108 300	
og til amortisation	- 123 700	
	kr. 232 000	

I bymarken er i perioden utplantet ca. 300 000 planter.

Den samlede brandtakst paa kommunens bygninger utgjorde ved utgangen av 1910 ca. kr. 4 032 620.

Brand-, ingeniør- og bygningsvæsen.

Antallet av brandvæsenets funktionærer har i perioden ikke undergaat nogen forandring.

Ved periodens slutning var mandskapernes gjennemsnitlige alder 36 aar og deres gjennemsnitlige tjenestetid 10 aar. . Helbredstilstanden har i det hele været tilfredsstillende. Under ildebrand er dog 2 mandskaper kommet tilskade, hvilket bevirket 188 sykedage.

Reservekorpset bestaar nu av 36 fastlønnede mandskaper og 52 underofficerselever, som har hat stadige øvelser Andragende om at faa ophævet det almindelige brandkorps er indsendt, men endnu ikke avgjort.

Brandvæsenet har i perioden været alarmert 123 ganger, derav 6 for pibrand. Ved 35 tilfælder har haandsprøite eller «Rex» været anvendt, og ved 42 ildsvaader har en eller flere slanger maattet brukes. I 40 tilfælder har brandvæsenet været alarmert uten at ha assistert ved slukningsarbeidet.

I henhold til bystyrets beslutning av 16 september 1909 er indkjøpt 4 850 m.^{2} av eiendommen «Sundlandsminde» for at danne tomt for ny brandstation for Østbyen. Opførelsen av denne antages at bli besluttet i den nærmeste fremtid.

Utgifterne til brandvæseuet var i 1906 ca. kr. 103 000 (foruten hvad den nye sjødampsprøite kostet) og i 1910 ca. kr. 116 000.

Under 15 juni 1905 besluttede bystyret anskaffelse av en ny sjødampsprøite ed 2 kjeler og 8 100 minutliters effekt for ca. kr. 61 000. Den var færdig i 1906. I 1908 besluttedes at anvende vel kr. 12 000 til at skaffe den ældre sjødampsprøite ny kjele m. v., saa at ogsaa den derved er blit fuldt moderne.

Iøvrig er anskaffet 3 499 m. brandslanger, 3 brandvogner og 121 slangekuplinger foruten endel mindre gjenstande.

Et fra gammel tid ved bøter og gaver dannet fond blev i 1909 organisert under navn «Trondhjems faste brandkorpses understøttelsesfond» med en kapital, som ved utgangen av 1910 utgjorde kr. 19 136.89. Ifølge statutterne, som magistrat og formandskap vedtok 21 mars 1909, skal fondets indtægter anvendes som understøttelse til trængende enker og barn efter funktionærer ved korpset eller dettes pensionister.

Feiervæsenet, som siden 1 januar 1906 har været kommunalt, har funktionert tilfredsstillende.

Vandverket. I perioden er lagt 4 380 lp. m. nye ledninger med 33 brandkummer, 2 overjordiske hydranter, 63 stopventiler og 2 spylekummer. Ved utgangen av 1910 androg ledningsnettet til:

3 245	løp. m.	305	m/m	(12″)	ledning
9 170	- -	229	-	(9″)	—
22 085	-	152	-	(6″)	—
15 131	-	102		(4″)	—
330	- -	76	-	(3″)	—
44	- -	51	-	(2″)	—
50 005	løp. m.				

Vandtilførselen har været rikelig, naar undtages 1910, da man i sommermaanederne maatte gjøre endel indskrænkninger i vandforbruket. Der blev da ogsaa truffet ekstraordinære foranstaltninger for at kunne overføre «Vintervandets» vandbeholdning til byens vanddammer, for tilfælde av at høstnedbøren ikke skulde bli tilstrækkelig.

Saavel ved avholdte prøver som i ildebrandstilfælde har vandverket vist sig at være fuldt tilfredsstillende.

I perioden har vandforbruket pr. aar for hele byen utgjort:

i 1906.....	2 434 100	m.³	med	middel	163.7	liter	pr. døgn	pr. individ
- 1907.....	2 375 000	-	-	—	154.8	-	— -	—
- 1908.....	2 750 000	-		—	180.3		—	—
- 1909.....	2 203 000	-		—	138.5		—	—
- 1910.....	2 043 500			—	126.3		—	—

Det maksimale vandforbruk i perioden indtraf 21 august 1908 med 296.5 liter pr. døgn og individ, og det minimale forbruk indtraf 4 februar 1906 med 27 liter pr. døgn og individ.

Kloaknettets samlede længde utgjorde pr. 31 december 1905: 36 913 løp. m. med 512 spylekummer.

I perioden er lagt:

Cementmuret kloak 1 000/750 m/m		208	løp. m.
Rørledning 1 000 m/m indvendig diameter		35	- -
— 610 - (24″)		219	- -
— 457 - (18″)		402	- -
— 381 - (15″)		318	
— 305 - (12″)		673	-
— 229 (9″)		2 658	-
152 - (6″)		823	-
	sum	5 336	løp. m.

ledning med 80 spylekummer.

Ved utgangen av 1910 var kloaknettets længde 42 249 løp. m. med 592 spylekummer.

Veivæsenet. Ved utgangen av 1910 hadde byen:

Brolagte gater og pladser	17 118	løp. m.	119 194 m.²
Makadamiserte gater	18 693	- -	87 739 -
Andre gater og veier	12 124	- -	52 325 -
sum	47 935	løp. m.	259 258 m.²

I 1908 paabegyndtes forsøk med tjæremakadamisering av endel gater. Forsøkene fortsattes i 1909 og 1910. Ved utgangen av dette aar var ialt 1 894 løp. m. — 11 743 m.² gate makadamisert paa denne maate. Disse er medtat i foranstaaende summer.

Bygningsvæsenet. Perioden frembyr billedet av en ganske jevn byggevirksomhet. Bygningsarbeidernes art vil sees av medfølgende tabel. (Bilag 2, side 69). Behovet for husrum kan dog ikke siges at være avhjulpet, specielt gjælder dette smaa leiligheter paa høist 2 værelser og kjøkken.

Undervisningsvæsenet.

Folkeskolerne. Antallet av samtlige undervisningsberettigede barn i Trondhjem samt av dem, som undervistes i folkeskolerne, var i perioden;

Aar.	Undervisningsberettigede barn.			Derav i folkeskolen.		
	Gutter.	Piker.	Tilsammen.	Gutter.	Piker.	Tilsammen.
1906	3 175	3 202	6 377	2 395	2 419	4 814
1907	3 310	3 331	6 641	2 489	2 438	4 927
1908	3 408	3 475	6 883	2 537	2 483	5 020
1909	3 598	3 692	7 290	2 670	2 697	5 367
1910	3 679	3 800	7 479	2 704	2 825	5 529

Folkeskolens elevantal er altsaa i perioden øket med 715 mot i forrige femaarsperiode 533.

Av samtlige skolebesøkende barn undervistes i folkeskolen i 1906 83.3 pct. og i 1910 84.6 pct.

Lærerpersonalet, som i 1905 var 142, derav 91 lærerinder, var i slutningen av 1910 øket til 180, derav 116 lærerinder.

Klasseantallet var i 1906: 160, i 1910: 188.

I henhold til bystyrets beslutning av 16 juli 1908 har samtlige folkeskolens elever adgang til frit skolemateriel. Ifølge skolestyrets beretning har denne ordning medført betydelige fordele.

Ogsaa i denne periode er der besluttet at opføre en ny folkeskolebygning. Ved bystyrets beslutning av 6 mai 1909 er hertil bevilget kr. 292 500, desuten (ved bystyrets beslutning av 22 december 1910) kr. 30 000 til inventar.

Utgifterne til folkeskolen utgjorde efter regnskaperne:

i 1906	kr.	323 889
- 1907	-	358 223
- 1908	-	400 421
- 1909	-	412 093
- 1910		481 504

Bykassens tilskud til folkeskolevæsenet var:

i 1906	kr.	253 763
- 1907	-	278 469
- 1908	-	316 722
- 1909	-	323 354
- 1910	-	340 231

altsaa en stigning i perioden av kr. 86 468 eller næsten dobbelt saameget som i forrige femaarsperiode.

Ved bystyrets beslutning av 4 august 1910 oprettedes en kommunal tandklinik for folkeskolens barn fra 1ste januar 1911. Den begynder at behandle barnene i 1 klasse og utvides efterhaanden. I fuld gang antages dens aarlige driftsutgifter at ville beløpe sig til ca. kr. 10 000.

Bespisning har fundet sted som før. I 1906 bespistes 648 barn (13.6 pct. av folkeskolens samlede barnetal) og i 1910 700 barn (12.5 pct.) med en utgift av henholdsvis kr. 5 650 og kr. 5 100, som væsentlig dækkedes ved bidrag av Trondhjems sparebank og brændevinssamlag.

Katedralskolen. Elevantallet har været:

i skoleaaret	1905/1906	242,	derav i	gymnasiet	92
- —	1906/1907	254,	— -	—	80
—	1907/1908	264.	—	—	81
—	1908/1909	293,	— -	—	100
—	1909/1910	300,	— -	—	108

I 1907 omdannedes pedellens leilighet i bakgaarden til fysisk auditorium og samlingsrum, mens pedellen fik bolig i en liten nabogaard (Erling Skakkes gate nr. 13), som var indkjøpt av kommunen i 1906. «Turnhallen» har hele perioden været leiet til gymnastiklokale og — fra 1 oktober 1908 — likeledes døve skolens gymnastiksal til bruk for gymnasiets piker.

I skoleaaret 1909—1910 utgjorde kommunens utgifter til skolen ca. kr. 10 000, mens det bevilgede statsbidrag var ca. kr. 12 000.

Realskolens drift har foregaat omtrent som før. Elevantallet har efterhaanden steget, saa det ved skoleaarets begyndelse 1910 utgjorde 591. Indtægterne har gjennemsnitlig pr. aar utgjort kr. 65 000 og utgifterne kr. 56 000.

Trondhjems tekniske Læreanstalt.

Utgifterne har gjennemsnitlig pr. aar utgjort ca. kr. 89 000 og skolepengene kr. 19 000.

Bidragene har utgjort:

	1906/1907.	1907/1908.	1908/1909. 5/4 aar.	1909/1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Staten	46 392	45 629	57 437	44 791
Kommunen	44 900	42 000	51 500	40 700

Antallet av elever har været:

1906—1907	153,	derav 23	hospiterende
1907—1908	162,	- 10	—
1908—1909	167,	- 12	—
1909—1910	179,	- 16	

Trondhjems Maskinistskole har været drevet som før. Elevantallet 1910/1911 var 18.

Likesaa Trondhjems tekniske Aftenskole, som i skoleaaret 1910/1911 var besøkt av 262 forskjellige elever. For nævnte aar utgjorde Statens bidrag kr. 7 705.76 og kommunens kr. 5 907.59.

Ellen Ofstads kvindelige Haandgjerningsskole har som tidligere hat 2 kurser aarlig saaledes besøkt:

i 1905/1906	175	elever, derav	91	fra	Trondhjem by
- 1906/1907	168	-	80	-	— -
- 1907/1908	202	-	104	-	—
- 1908/1909	192	-	89	-	—
- 1909/1910	190	-	85	-	—

Til skolen har været ydet bidrag av de samme som i forrige periode, idet dog brændevinssamlagets bidrag er bortfaldt.

Trondhjems offentlige Sjømandsskole og det i forbindelse med denne oprettede Kontrolkontor for Navigationsinstrumenter har været drevet med fremgang. Budgettet for 1910/1911 blev opstillet med et bidrag av kommunen stort kr. 4 425.

Fattigvæsenet.

Antallet av understøttede hovedpersoner har i perioden utgjort:

i 1906	2 077,	hvorav fra	fremmede	kommuner	330	personer
- 1907	1 950,	- -	—	—	259	—
- 1908	1 842,	-	—	—	328	—
- 1909	1 970,		—	—	319	—
- 1910	2 234,		—	—	295	—

Heri er ikke medregnet de fattige, som har faat frit lægetilsyn og medicin hjemme eller behandling paa sykehus.

Fattigvæsenets utgifter har utgjort:

1906	kr. 316 998
1907	- 333 100
1908	- 355 939
1909	- 364 141
1910	- 401 091

I disse summer er ikke indbefattet utlæg, som er gjenstand for refusion fr Staten eller fremmede kommuner.

Antallet av behandlede saker har utgjort:

Aar.	Behandlet av det samlede fattigstyre.	Ekspedert ved styrets formand.	Tilsammen
1906	2 368	5 998	8 366
1907	2 483	6 089	8 572
1908	2 401	6 225	8 626
1909	2 384	6 580	8 963
1910	2 511	6 461	8 972

Antallet av mottagne pengeforsendelser (refusioner) har utgjort: i 1908 kr. 688, i 1909 kr. 797 og i 1910: kr. 856.

Havnevæsenet.

Toldprocent og tonnageavgift ifølge havnelovens § 29 a, b og c er opkrævet som før.

I perioden er bygget:

1. 177 løp. m. bolverk. Samlet længde bolverk ult. 1910 ..... 4 638 løp. m.
2. 600 - - utliggerbroer. Samlet længde - — ..... 1 600 - -
3. 3 utliggerkaier i Ilsviken.
4. 5 nye vareskur, samlet grundflate ..... 1 287 m.²
   Utvidet ældre vareskur, samlet grundflate ..... 433 -

   Tilsammen 1 720 m.²

   Der haves nu 24 vareskur med samlet grundflate 5 048 m.².
5. 1 kontorlokale med grundflate ..... 41 m.²
   1 omisningslokale med do. ..... 412 -
   1 smie og verkstedslokale.

Der er brolagt 15 327 m.² kjørebane og vareplads og makadamisert 1 618 m.² vei.

Havnevæsenets ordinære budgetter blev bevilget med følgende utgiftssummer:

for 1906 ..... kr. 129 500
- 1907 ..... - 129 750
- 1908 ..... 137 000
- 1909 ..... 141 800
- 1910 ..... 146 300

Over indtægterne hitsættes følgende opgave:

	1906.	1910.
Fortøiningspenger	kr. 2 113	kr. 2 153
Kaiavgifter	- 69 301	- 86 473
Toldtillægget (1 pct.)	- 35 876	- 49 329
Tonnageavgift	- 16 529	- 21 603

I 1909 besluttedes, at der skulde indbydes til konkurranse om plan for havnens utvidelse, og bevilgedes under 6 mai nævnte aar kr. 25 000 i denne anledning.

Gasverket.

Virksomheten fremgaar av følgende tabel:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Samlet gasproduktion m.³	1 257 560	1 276 870	1 356 530	1 411 467	1 468 741
Derav til gatebelysning	223 000	222 000	223 000	220 000	200 000
Til gasverket	25 000	25 000	25 000	25 000	30 000
Svind og lækager	85 530	103 114	115 010	123 850	148 757
Kulforbruk i ton	4 125	4 150	4 440	4 600	4 623
Solgt koks hl.	42 767	42 583	43 879	47 825	42 100
— tjære -	1 658	1 583	1 559	1 993	1 872

Efter i forrige periode at ha gaat tilbake viser gasforbruket i denne periode en jevn og sikker stigning, væsentlig paa grund av en stadig stigende efterspørsel efter gas til kokning.

Konsumenttallet (antal gasmaalere) har øket fra 1 460 i 1905 til 2 100 i 1910.

Gasforbruket pr. konsument har avtat ganske betydelig — nemlig fra gjennemsnit 672 m.³ i 1905 til 519 m.³ i 1910, og det vil antagelig fremdeles synke efter hvert, som gassen kommer til anvendelse i de mindre bemidlede hjem.

Gasprisen har den hele tid været 10 øre pr. m.³.

Driften har den hele tid foregaat uten uheld. I 1907 indførtes i retorthus og maskinhus 8 timers arbeidsdag.

Iøvrig henvises til følgende tabel:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Samlede indtægter ...	172 348	176 404	193 752	191 709	200 839
Samlede utgifter	131 814	126 799	141 951	144 272	148 795
Driftsoverskud	40 534	49 605	51 801	47 437	52 044
Overskud til bykassen	35 000	35 000	35 000	40 000	40 000
Administration + pension	9 150	9 293	9 269	14 822	17 054
Nyanlæg, hovedledning etc..	2 520	4 500	3 564	20 690	12 351
Verkets bokførte værdi	565 098	564 500	568 064	580 690	593 041

Elektricitetsverket og sporveien.

I 1906 indkjøptes den østre halvpart av Hyttefossen for kr. 30 000. Samme aar bevilgedes kr. 125 000 til en ny maskinsats paa 2 000 hk. i primærstationen ved Øvre Lerfos. I perioden er ogsaa Nedre Lerfos utbygget, og i stationen her er indsat 2 maskinsatser à 3 000 hk. Denne utbygning koster henimot $1^1/_2$ million kroner.

Driften har foregaat uten nævneværdig uheld og under stadig stigende tilknytning. Utviklingen vil sees av følgende tabel:

	1905.	1910.
Antal konsumenter	1 719	6 000
Installerte glødelamper	21 400	60 000
Installerte motorer, kokeapparater etc. kw.....	867	2 600
Samlet tilknytning i kw.	2 004	5 000
Producert kilowattimer for byens behov.....	2 500 000	8 000 000
Indtægter ..... kr.	187 500	534 400
Driftsutgifter..... -	34 110	227 000
Renter av laant kapital ..... -	60 400	108 294
Amortisation	45 600	123 706
Indtægtskapital..... -	1 519 821	4 487 014
Optjent formue, 1904 ..... -	172 000	1 314 000

Sporveien har været drevet mod godt utbytte. Dens anlæg kostet pr. 31 december 1910 kr. 800 890. Herpaa er avskrevet kr. 199 740, saa den bokførte værdi da utgjorde ca. kr. 600 000. Gjælden til bykassen var samtidig reducert til kr. 413 212.

Folkebiblioteket

har hat en stedse stigende tilslutning. Ved utgangen av 1910 talte biblioteket 24 563 bind.

I 1910 var utlaanet gjennemsnitlig 508 bind pr. dag, og læseværelset var i dette aar besøkt av 162 personer pr. dag.

I 1909 var bykassens tilskud steget til kr. 11 717 og samtidig utgjorde bidragene fra:

Staten	kr.	190
Trondhjems Sparebank	-	1 500
Brændevinssamlaget	-	4 000
Jenssens legat	-	1 000

I 1910 vedtoges et nyt lønsregulativ for kommunens bestillingsmænd.

6. *Arbeiderforhold.*

Arbeiderklassens forhold har været jevnt gode. Der har regelmæssig været adgang til arbeide, om vinteren dog som vanlig noget mindre. Da har imidlertid kommunen igangsat endel ekstraarbeide for at hjælpe paa forholdene. Arbeidslønnen, som har hat en stigende tendens, kan sees av medfølgende tabel. (Bilag 3, side 70).

7. *Tilstanden i almindelighet.*

Denne maa i det store og hele karaktiseres som god.

For hele perioden utgjør antallet av tvangsauktioner, ved hvilke salg fandt sted

a) over fast eiendom 156
b) over løsøre 248

og antallet av eksekutioner og utpantninger følgende:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
1. Eksekutioner:					
Antal	339	268	279	267	194
Beløp ..... kr.	157 484	133 364	113 604	114 567	76 313
2. Utpantninger:					
Antal	11 635	12 069	13 337	14 275	15 485
Beløp ..... kr.	456 291	453 226	513 904	499 393	539 680
3. Derav for skatter og kommunale utgifter:					
Antal	8 621	8 975	10 011	10 946	11 759
Beløp ..... kr.	331 431	332 418	380 726	409 854	448 964

Med hensyn til frivillige dispositioner meddeles følgende tabel:

Aar.	Panteheftelser.				Avhændede faste eiendomme:	
	Tinglæste:		Avlæste:			
	Antal.	Sum.	Antal.	Sum.	Antal.	Sum.
		Kr.		Kr.		Kr.
1906	708	4 640 703	576	3 545 708	197	2 385 007
1907	779	7 313 632	781	5 167 703	224	4 111 140
1908	636	6 714 996	674	2 172 424	245	3 663 970
1909	741	7 831 391	754	4 367 698	277	4 393 147
1910	934	8 822 742	835	5 966 771	384	6 754 562
Tilsammen	3 798	35 323 464	3 620	21 220 304	1 327	21 307 826

Ved telefonanlægget var:

Abonnentantallet 13 december 1910	2 968 apparater
Antal samtaler paa lokaltelefonen	7 860 325
— do. - Rikstelefonen:	
a) indgaaende	201 944
b) utgaaende	179 697

Telegrafvæsenet utviser:

i 1905	111 000	avsendte telegrammer
- 1910	148 000	— —

Ifølge Poststatistikken var antallet av avsendte brev, brevkort, værdibrev vareprøver og forretningspapirer:

i 1905	1 986 000
- 1909	2 754 000

I 1910 avsendtes fra Trondhjem 41 636 indenrikske postanvisninger t beløp kr. 3 621 211 og ankom 54 172 til beløp kr. 3 663 332.

Ædruelighetstilstanden maa betegnes som god.

Over brændevinssamlagets virksomhet hitsættes følgende tabel:

Aar.	Omsætning av brændevin.	Samlet penge-omsætning.	Netto-overskud.	Utdelt til almennyttige øiemed.
	Liter.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	503 931	1 553 451	230 612	53 111
1907	538 701	1 703 219	283 885	57 029
1908	597 304	1 924 601	343 646	59 758
1909	615 035	2 025 294	403 349	58 694
1910	628 238	2 046 835	410 066	42 886

Antallet av mulkterte har været:

Aar.	For drukkenskap.	For drukkenskap i forbindelse med politiforseelser.
1906	1 429 personer	597 personer
1907	1 484 —	556 —
1908	1 793 —	605 —
1909	1 766 —	649
1910	1 874 —	678 —

Antallet av arresterte har været:

Aar.	Antal av samtlige arresterte.	Derav for drukkenskap, tildels i forbindelse med politiforseelser.
1906	1 411 personer	1 204 personer
1907	1 230 —	1 038 —
1908	1 531 —	1 351 —
1909	1 372 —	1 158 —
1910	1 463 —	1 286 —

Kunstindustrimuseet har fortsat sin virksomhet som før, med bidrag fra stat, sparebank og brændevinssamlag, som — sammen med medlemskontingent og gaver — utgjør for femaaret ca. kr. 97 000.

De ved Trondhjems overformynderi henstaaende midlers størrelse og myndlingernes antal vil fremgaa av følgende tabel:

Aar.	Myndlingernes antal.	De indestaaende midlers totalsum.
		Kr.
1906	257	939 118
1907	236	975 292
1908	254	995 026
1909	268	913 066
1910	277	1 038 674

Høsten 1907 fik man en fjerde hurtigrute paa Nord-Norge med utgang fra gen.

I 1908 besluttet Stortinget Dovrebanen.

Herved vil Trondhjem faa en bredsporet og ubrutt jernbaneforbindelse med edstaden og utlandet. For at opnaa dette gode har kommunen maatte gaa paa at utrede et bidrag av ca. kr. 1 800 000, et ganske betydelig offer. ien vil antagelig bli færdig i 1917.

I begyndelsen av 1910 blev den nye toldbod tat i bruk. De gamle toldbod- ıler er senere overlatt til frilager.

I tiden 1ste juli til 15de september 1908 avholdtes en skandinavisk fiskeri- illing i Trondhjem.

Den 15de september 1910 aapnedes Den tekniske Høiskole. Der er visselig grund til at tro, at denne med sine studenter og sin lærerstab vil sætte sit g paa byens fremtidige fysiognomi, likesom den virksomhet, som vil utgaa fra ne videnskabelige anstalt, antagelig ikke mindst vil komme kommunen og ndelagen tilgode.

Trondhjems magistrat, 4 mai 1914.

Bauck.

Bilag 1.

Opgave

over antallet av skatydere i Trondhjem kjøpstad inden de forskjellige indtægtsklasser i femaaret 1906—1910.

Aar	Samlet antal skatydere.	Indtægtsbeløp under 800 kr.		Indtægtsbeløp fra kr. 800—1 000.		Indtægtsbeløp fra kr. 1 000—1 200.		Indtægtsbeløp fra kr. 1 200—1 500		Indtægtsbeløp fra kr. 1 500—2 000.		Indtægtsbeløp fra kr. 2 000—4 000.		Indtægtsbeløp fra kr. 4 000—6 000.		Indtægtsbeløp paa over 6 000 kr.	
		Antal skatydere.	Pct. av det samlede antal skatydere.	Antal skatydere.	Pct. av det samlede antal skatydere.	Antal skatydere.	Pct. av det samlede antal skatydere.	Antal skatydere.	Pct. av det samlede antal skatydere.	Antal skatydere.	Pct. av det samlede antal skatydere.	Antal skatydere.	Pct. av det samlede antal skatydere.	Antal skatydere.	Pct. av det samlede antal skatydere.	Antal skatydere.	Pct. av det samlede antal skatydere.
1906.....	9 863	3 160	32.04	2 759	28.99	1 011	10.15	994	10.08	445	4.51	935	9.48	269	2.73	290	2.94
1907.....	10 220	3 002	29.35	3 034	29.69	1 072	10.48	1 070	10.47	508	4.97	990	9.69	256	2.51	288	2.82
1908.....	10 553	2 981	28.16	3 135	29.23	1 189	11.27	1 163	11.02	532	5.05	990	9.38	277	2.63	286	2.71
1909.....	11 562	3 130	27.07	3 216	27.80	1 541	13.32	1 267	10.95	711	6.16	1 084	9.37	308	2.77	305	2.64
1910.....	12 117	3 020	24.92	3 088	25.49	1 939	16.00	1 378	11.37	857	7.07	1 168	9.63	338	2.63	329	2.72

Bilag 2.

Oversigt

over byggevirksomheten i aarene 1906—1910.

Bygningernes art.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	m.²	m.²	m.²	m.²	m.²
Vaaningshus paa 1 etage	—	30	—	—	—
— - 1½ - (træ)	—	528	2 197	3 497	2 508
— - 2 -	—	78	—	—	170
— - 3 -	5 924	1 634	676	1 449	2 645
— - 4 -	146	3 069	1 141	2 491	2 265
— - 5 -	—	—	285	—	209
Antal kjøkkener i disse hus stkr.	209	130	81	173	225
Paabygning og forandring av ældre vaaningshus	561	436	2 475	4 597	2 547
Uthus	242	58	149	347	135
Lagerbygninger, fabrikbygninger o. l. paa 1 etage	1 536	884	—	—	—
— — - - - 2 -	—	422	464	315	200
— — - - - 3 -	—	246	—	189	96
— — - - - 4 -	—	96	504	100	—
— — - - - 5 -	162	—	—	—	—
Aapne og lukkede skur	2 186	3 430	5 246	956	2 288
Offentlige bygninger (skoler m. m.)	—	2 117 Toldbod. 480 Epidemipavilj.	—	998 Postkontor. 1 097 Lilleby skole.	770 Kunig kino 1 100 Teknisk maskinl.
Antal bygningsanmeldelser	223	210	238	250	248
— kart- og opmaalingsforretninger	84	99	103	126	129

Bilag 3.

Opgave

over tjenerløn og arbeidslønninger i aaret 1910 i Trondhjem kjøpstad.

a) Sedvanlig aarsløn for tjenere:

	I penger.	Antagen værdi av kost og losji m. m.	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.
For en almindelig tjenestegut	500	400	900
tjenestepike	180	320	500

b) Sedvanlig dagløn for almindelige dagarbeidere:

	Paa egen kost.		Paa husbondens kost.	
	Sommeren 1910.	Vinteren 1910/1911.	Sommeren 1910.	Vinteren 1910/1911.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Mænd	3 à 3.50	3 à 3.50	-[1]	-[1]
Kvinder	2 à 2.50	2 à 2.50	1.50	1.50

c) Sedvanlig dagløn for voksne arbeidere i nedennævnte virksomhetsgrener:

Arbeidets art.	Dagløn paa egen kost.	Arbeidets art.	Dagløn paa egen kost.
	Kr.		Kr.
Smedsvender	5.00	Skofabrikarbeidere	4.00
Smedarbeidere		Skræddersvender	4.50
Blikkenslagere	-	Buntmakersvender	4.50
Farversvender	4.50	Hattemakersvender	4.00
Seilmakersvender	-	Salmakere	4.50
Repslagersvender	4.00	Mursvender	6.50
Garversvender	4.50	Murarbeidere	5.50
Slagtersvender	4.50—5.00	Snekkersvender	5.50
Bakersvender	4.50—5.00	Snekkerarbeidere	5.00
Skomakersvender	4.00	Bødkersvender	4.50

[1] Dagarbeide paa husbondens kost forekommer sjelden for mænd.

Arbeidets art.	Dagløn paa egen kost.	Arbeidets art.	Dagløn paa egen kost.
	Kr.		Kr.
Hustømmermænd	5.00	Træsliperiarbeidere	-
Malersvender	5.50	Cellulosearbeidere	
Malerarbeidere	5.00	Møllere	
Arbeidere i boktrykkerier:		Arbeidere i hermetikfabrikker:	
Sættere	5.00	Mænd	3.50—4.00
Maskinmestere	5.50	Kvinder	2.00
Paalæggersker	2.75	Bryggeriarbeidere	3.50—4.00
Bokbindersvender	5.00	Arbeidere i mineralvandfabrikker	3.50
Teglverksarbeidere	4.50	Tobakspindere: Mænd	-
Jernstøpere	5.00	— Kvinder	
Arbeidere i mek. verksteder	4.50—5.00	Cigarlæggere: Mænd	
— - spiker- og valseverker	4.00	Kvinder	-
- andre metalvarefabrikker	4.00—4.50	Kaapefabrikarbeidersker	2.00
Telefonarbeidere	4.50	Almindelige veiarbeidere: Sommer	3.50—4.00
Arbeidere ved vognfabrikker	4.00	Vinter	
Skibstømmermænd ved verfter	4.50	Stensættere	4.50—5.00
Spinderiarbeidere: Mænd	3.50	Sjauere: Sommer	5.00—5.50
— : Kvinder	2.00	Vinter	
Sagbruksarbeidere	3.50—4.00	Tomtearbeidere: Sommer	3.50
Høvleriarbeidere	4.00	Vinter	

d) Sedvanlig maanedshyre for sjømænd.

Dampfartøier.	Løn pr. maaned.	Seilfartøier.	Løn pr. maaned.
	Kr.		Kr.
Første styrmænd	160	Første styrmænd	110
Anden --	105	Anden —	90
Første maskinister	180	Tømmermænd	80—85
Anden —	105	Baatsmænd	75—80
Fyrbøtere	67	Helbefarne matroser	65
Tømmermænd	85	Letmatroser	45—50
Baatsmænd	80	Stuerter	90—100
Helbefarne matroser	65	Jungmænd	30
Letmatrosser	45		
Stuerter	105		

XVII.

Nordre Trondhjems amt.

Beretning

om Nordre Trondhjems amts økonomiske tilstand m. v. i femaaret 1906—1910.

A. Landdistriktet.

Indledning.

I femaarsperioden er følgende herreder delt:

Inderøen herred fra 1 januar 1907 i Inderøen herred, svarende til det daværende Sakshaug sogn, Hustad herred, svarende til sognet av samme navn, og Røra herred, svarende til det daværende Salberg sogn (kgl. res. av 29 mars 1906).

Stod herred fra 1 januar 1909 i Stod herred, omfattende Forr sogn, og Kvam herred, omfattende Kvam og Følling sogn (kgl. res. av 15 august 1908).

Leka herred fra 1 januar 1909 i Leka herred og Gravvik herred, svarende til sognene av samme navn (kgl. res. av 27 juni 1908).

Herredernes antal er saaledes i femaaret steget med 4, saaledes at disse ved utgangen av aaret 1910 utgjorde 39.

I lensmandsdistrikternes og lægedistrikternes ordning er i femaaret ikke foretat nogen forandring, og deres antal er henholdsvis 25 og 10.

Ved utgangen av 1910 var jordmordistrikternes antal 42. Der er i femaaret tilkommet 2 nye distrikter, idet Lierne distrikt er delt i 2, Nordli og Sørli, og Namsos distrikt i 2, Namsos og Klingen.

Det Statistiske Centralbyraa har om folkemængden i amtets landdistrikter ved utgangen av hvert av efternævnte aar git følgende oplysninger:

Aar.	Tilstedeværende folkemængde.	Hjemmehørende folkemængde.
Pr. 31 december 1905	77 967	78 350
- 31 — 1906	77 845	78 247
- 31 — 1907	77 637	78 059
- 31 — 1908	78 037	78 479
- 31 — 1909	78 039	78 501
- 31 — 1910	78 077	78 558

I femaaret er fra amtets landdistrikter utvandret:

i 1906	497
- 1907	586
- 1908	202
- 1909	354
- 1910	488
Tilsammen	2 127.

Utvandringen i forrige femaarsperiode utgjorde 3 633. Der er saaledes en betydelig tilbakegang.

Med hensyn til folkemængden i de enkelte herreder henvises til Det Statistiske Centralbyraas opgaver over «Norges civile, geistlige og judicielle inddeling» av 1 april 1912 s. 64 o. fl.

1 og 2. Jordbruk og fædrift

Over jordeiendommenes antal og matrikelskyld i 1905 og 1910 meddeles følgende opgave:

Fogderier.	1905.			1910.		
	Brukenes antal.	Matrikelskyld.	Skyldmark pr. bruk.	Brukenes antal.	Matrikelskyld.	Skyldmark pr. bruk.
		Mark.			Mark.	
Stjør- og Værdalen	4 199	14 711.23	3.50	5 392	14 805.39	2.75
Inderøen	2 450	10 074.72	4.53	3 012	10 056.83	3.34
Namdalen	2 589	4 774.54	1.84	3 317	4 774.76	1.44
Amtet	9 238	29 560.49	3.29	11 721	29 636.98	2.53

Jordeiendommenes utstykning er saaledes ogsaa i denne femaarsperiode fortsat i stor utstrækning. Brukenes antal er saaledes forøket med 2 483, hvorav falder paa Stjør- og Værdalen fogderi 1 193, paa Inderøen fogderi 562 og paa Namdalen fogderi 728. Samtidig er det gjennemsnitlige antal skyldmark pr. bruk sunket fra 3.29 i 1905 til 2.53 i 1910.

Amtet har ogsaa i stor utstrækning benyttet sig av adgangen til at faa offentlig laan til oprettelse av smaabruk.

Av de tidligere «Jordindkjøpsfondet» og «Huslaanefondet» var der ved disses avløsning av Arbeiderbruk- og Boligbanken til herreder inden dette amt utlaant ialt kr. 259 360.

Efter Arbeiderbruk- og Boligbankens § 45 har samtlige herreder fattet beslutninger om en maksimumsgrænse, inden hvilken de er villig til at stille garanti for laan av Arbeiderbruk- og Boligbanken. Disse garantibeløp utgjorde ved utgangen av 1910 kr. 2 241 300 mot ved utgangen av 1905 kr. 1 481 300. De er saaledes i femaaret forhøiet med kr. 760 000.

Summen av de enkelte arbeiderbruk- og boliglaan, for hvilke herrederne i hvert av aarene 1906—1910 har stillet garanti, utgjør ifølge opgave fra herredernes ordførere kr. 863 495. Ved utgangen av 1905 utgjorde denne sum kr. 445 998.64.

Beløpet fordeler sig paa de forskjellige aar saaledes:

i 1906	kr.	168 770
- 1907	-	165 730
- 1908	-	157 575
- 1909	-	185 180
- 1910	-	186 240

Skyldmarkens gjennemsnitsværdi beregnet efter stedfundne salg utgjorde:

i femaaret 1902—1906	kr.	1 456
- — 1903—1907	-	1 495
- — 1904—1908	-	1 531
- — 1905—1909	-	1 578
- — 1906—1910	-	1 606
I aaret 1910 var skyldmarkens gjennemsnitsværdi	-	1 718

Den i forrige femaarsberetning omhandlede avhændelse av leilændingsbruk til leilændingerne er i femaarsperioden blit gjennemført, forsaavidt angaar Meraker Bruk og Forbygdgodset i Hegre, likesom ogsaa leilændingerne i Ogndalen er gaat over til selveiere. For Værdalsgodsets vedkommende er avhændelse til leilændinger ikke blit gjennemført i denne periode.

I femaaret har der i amtet virket 2 utskiftningsformænd, én fastlønnet i

Namdalens utskiftningsdistrikt og én amtsbeskikket i Indherreds distrikt, med for det meste av tiden én opmaalingsassistent hver.

Over de utførte utskiftningsforretninger hitsættes en efter opgaver fra utskiftningsformændene utarbeidet tabel:

Aar.	Sluttede utskiftningsforretninger.		Det utskiftede areal.				Paabegyndte forretninger, som henstod usluttet ved aarets utgang.
			Opmaalt og kartert:			Forretninger ved hvilke det utskiftede areal ikke kan opgives.	
	Forretningernes antal.	Lodeiernes antal.	Indmark.	Utmark.	Tilsammen.		
			Ar.	Ar.	Ar.		
1906	12	82	24 019	441 809	465 828	1	17
1907	16	94	46 786	555 310	602 096	3	17
1908	17	100	50 036	157 659	207 695	1	20
1909	17	107	41 701	252 082	293 783	1	16
1910	11	86	26 244	315 984	342 228	2	20

Utskiftningsformanden i Indherred uttaler følgende:

«Gjenstand for utskiftning er flere eiendomme i hvert herred i distriktet. Foruten teigeblanding er jeg gjort opmerksom paa et tilfælde, hvor indmarken ligger i fuldstændig sameie. Sameie i skog findes ogsaa, endskjønt jeg tror, det er tilfældet paa faa steder, derimot er sameie i havning et ofte forekommende tilfælde».

Utskiftningsformanden i Namdalen har uttalt:

«Utskiftningsarbeidene her i distriktet har i sidste femaar fordelt sig med ca. 63 pct. paa Ytre Namdalens sjødistrikter og ca. 37 pct. paa Indre Namdalen. Disse tal angir antagelig ogsaa det omtrentlige forhold mellem gjenværende jordfællesskap inden de nævnte strøk av Namdalen. I indlandsbygderne har nemlig utskiftningsarbeidene paagaat jevnt helt siden 60-aarene, hvorved nu indmarkerne for det meste er utskiftet, mens der dog endnu forekommer endel fællesskap i utmark.

I Ytre Namdalen kom derimot arbeidet igang senere, og en flerhet av bruk derute har endnu baade ind- og utmark i fællesskap; men største delen av vort arbeide falder nu i sjødistriktet — særlig med skifte av indmark og brændtorvmyrer. Indmarkerne derute kræver forholdsvis meget arbeide, da de er mere opstykket i smaateiger, likesom husene efter gammel sedvane er mere sammenbygget paa ett tun end i indlandsbygderne, hvilket sidste forhold ofte kræver saa store

og kostbare husutflytninger, at Staten i mange tilfælder maa yde store pengetilskud til husflytninger for at kunne faa utskiftningerne gjennemført».

Det økonomiske utbytte av jordbruket beror i første række paa høstens utfald.

Jeg indtar en oversigt herover for hvert av periodens aar:

1906.

Var et godt aar for amtets jordbruk. Mængden av høi, korn og rotfrugter var over et middelsaars.

1907.

Var et mindre godt aar for amtets jordbruk. Høiavlingen gav dog et nogenlunde tilfredsstillende utbytte. Kornavlingen gav adskillig under et middelsaars utbytte, og rotfrugtavlingen var ogsaa mindre god.

1908.

Var et godt aar. Høimængden var i de fleste distrikter adskillig over et middelsaars og beskaffenheten meget god. Kornavlingen gav et godt middelaars utbytte, likesaa rotfrugterne.

1909.

Var et mindre godt aar. Høimængden i de fleste distrikter var under et middelsaars og beskaffenheten gjennemgaaende mindre god. Kornet gav adskillig under et middelsaars og var ogsaa mindre god vare. Paa flere steder tok kornet skade ved frost. Rotfrugtutbyttet var ogsaa mindre godt.

1910.

Gav under et middelsaars utbytte. Høi- og kornmængden var i omtrent alle distrikter litt under et middelsaars; men beskaffenheten var meget god. Likesaa var tilfældet for rotfrugterne.

Angaaende jordbrukets og fædriftens stilling og utvikling i femaaret har amtsagronomen avgit saadan beretning:

«Det fremgaar av foranstaaende oversigt over høstutbyttet, at der i femaarsperioden er faldt 3 mindre gode aar.

Folkehjælpen har været kostbar og mange steder vanskelig at opdrive. Avsætningsforholdene paa det vigtigste salgsprodukt, melken, har i mange distrikter været utilfredsstillende.

Under disse forhold kan der neppe ventes nogen nævneværdig økonomisk fremgang i femaarsperioden. Det er nok snarere til at anta, at den paa jordbruket hvilende gjældsbyrde er tiltat.

Jordbruksdriften har artet sig omtrent paa samme maate som i forrige femaarsperiode.

Dyrknings- og grundforbedringsarbeider er utført i betydelig utstrækning. Ifølge Jordbruksstatistikken av 1907 er der i aarene 1906 og 1907 dyrket henholdsvis 4 700 og 3 600 maal jord i amtet.

Det i femaarsperioden dyrkede areal kan anslagsvis sættes til ca. 20 000 maal.

De bygder, som særlig har utmerket sig ved stor nydyrkning, er Stod og Kvam, Sparbu, Skogn, Grong og Overhallen.

Kanaliseringen av Mæresmyren i Sparbu, som er omtalt i forrige femaarsberetning, er fortsat. Myren er indkjøpt av fængselsvæsenet, og kanaliseringen foregaar ved straffanger. Arbeidet er nu saa langt fremskredet, at man allerede til sommeren kan ta fat paa selve dyrkningen.

Fra 1908 har det Norske Myrselskap en forsøksstation for myrkultur i virksomhet paa Mæresmyren.

Denne station, hvortil amtets landhusholdningsselskap yder et aarlig bidrag, vil utvilsomt faa en stor betydning for amtets jordbruk.

Av Jorddyrkningsfondet er i femaaret bevilget laan til 130 gaardbrukere inden amtet til et samlet beløp kr. 85 735.

Til sammenligning kan nævnes, at der i forrige femaarsperiode blev tilstaat 183 laan med en samlet laanesum av kr. 151 930.

Utviklingen i jordbruket har gaat i retning av et sterkere bruk.

Aapenjordskulturerne har saaledes tiltat mere eller mindre over det hele amt.

I forhold til sin beliggenhet maa amtet nu siges at ha et forholdsvis stort aapenjordsareal. I 1907 utgjorde saaledes aapenjordsarealet ca. 22 pct. av det samlede jordbruksareal, mens det i naboamterne bare utgjorde 11—12 pct.

Korndyrkningen har tiltat noget i enkelte herreder, ialfald er dette tilfældet for havrens vedkommende.

I Meraker og Namdalseidet, hvor betingelserne for korndyrkning er ugunstig, ler den gaat noget tilbake.

Dyrkningen av erter har tiltat litt; men den spiller fremdeles inge stor rolle i amtets jordbruk. De største ertearealer har Værdalen og Inderøe

Potetdyrkningen har tiltat betydelig overalt i amtet, naar vi undt de to brænderibygder, Stjørdalen og Inderøen. I disse bygder antages potetdyrk ningen at ha gaat noget tilbake efter brænderiernes nedlæggelse.

Potetdyrkningen staar særlig høit paa Frosta. Her anvendes over 1/9-del a hele det dyrkede areal til poteter.

Ogsaa Skogn, Hegre og dele av Skatval er kommet godt paa vei me potetdyrkningen.

Turnipsdyrkningen har tiltat sterkt over hele amtet.

Nordre Trondhjem staar fremdeles som et av de første amter i landet turnipsdyrkning. I de længst fremskredne turnipsdistrikter som Levanger herre Sparbu, Skogn, Frosta og Egge dyrkes der nu over et 1/2 maal turnips for hve melkeko.

I Ytre Namdalen staar turnipsdyrkningen fremdeles tilbake; men ogsaa he er der gjort fremskridt i de sidste aar.

Grønfôrdyrkningen har tiltat betydelig over hele amtet. Der bruke nu i større utstrækning end før grønfôr som oversæd ved gjenlægning til eng Grønfôr til direkte opfôring fra akeren har faat en stigende anvendelse som til skud til sommerhavnen til melkfæet og mange steder ogsaa en betydelig anvendels som svinefôr.

Havebruket har gaat betydelig fremover, særlig har grønsakedyrkninge tiltat sterkt.

Enkelte havevekster som kaalrabi, hodekaal og gulrot er nu — om end mindre maalestok — gjenstand for landbruksmæssig dyrkning.

Den av Landhusholdnindsselskapet drevne planteskole i forbindelse med Staten havebruksskole paa Hylla er tilflyttet gaarden Hammer, som efter amtstinget beslutning er indkjøpt for øiemedet».

Gjødselbehandlingen har bedret sig i betydelig grad. des for hvert aar stigende mængder strø- og blandin[redacted] likesom der gjøres prisværdige anstrengelser for [redacted] Derimot er det desværre blit forholdsvis smaat me[redacted]

Bruken av kunstgjødsel har tiltat sterkt.

Fællesforretningen «Trondhjem» omsatte saaledes for dette amt:

i 1905.....	ca. 16 200	sækker kunstgjødning
- 1910.....	. 27 700	— —

Anvendelsen av maskiner og redskaper har ogsaa tiltat sterkt.

Av nyere maskiner og redskaper, som særlig har faat anvendelse, kan nævnes:

Eksplusionsmotorer til gaardsbruk. Av disse er der anskaffet en iel del, særlig i øvre Namdalen og i Snaasen.

Selvrensende treskeverk med eksplusionsmotorer som drivkraft ıar faat en utstrakt anvendelse særlig de tre sidste aar.

Der er nemlig dannet en hel del større eller mindre treskelag omkring i ɔygderne, som har anskaffet slike maskiner.

Selvbindere har faat nogen anvendelse, mest i Stjørdalen og Hegre.

Radsaamaskiner for korn har faat en stor anvendelse de sidste aar.

Det samme gjælder potetoptagere.

Husdyrbruket.

Hesteavlen drives i samme spor som før. Der er anskaffet statsunderstøttede avlshingster i de fleste herreder i Stjør- og Værdalen og endel ogsaa i Inderøen og Øvre Namdalen.

Der drives overalt med dølhestavl i hingstselskaperne.

De forsøk, som fra militært hold har været gjort paa krydsningsavl med fuldblod, synes ikke at ha faat nogen almindelig tilslutning blandt opdrætterne.

Kvægavlen har forsaavidt gaat fremover, som besætningerne er øket, avlen er blit mere planmæssig og maalbevisst, og der er oprettet en hel del nye avlsforeninger. Derimot synes — ifølge kontrolregnskaperne — den gjennemsnitlige melkydelse pr. ko ikke at ha været stigende i de senere aar. Fra 1907 viser [illegible]arere en faldende tendens.

[illegible]arsaken til dette forhold er en svakere fôring med mindre anvendelse av [illegible]. Dette er vistnok for en del en følge av de høie kraftfôrpriser i for[illegible]l daarlige avsætningsforhold for melken; men det er muligens ogsaa [illegible]av den stramning, som i de senere aar har gaat gjennem [illegible]ut paa at basere melkeproduktionen mest mulig paa

Melkutbyttet stiller sig ifølge lensmændenes opgaver saaledes i 1910:

Fogderier.	Melkeutbytte pr. ko.	
	For de mere fremskredne gaardbrukere.	Overhodet.
	Liter.	Liter.
Stjør- og Værdalen	2 190	1 654
Inderøen	2 173	1 668
Namdalen	1 803	1 346
Amtet	2 055	1 556

Ifølge kontrolregnskaperne utgjør det gjennemsnitlige melkutbytte pr. ko i 1910—1911: 2 126 kg.

Kontrolforeningerne har hat en stagnationsperiode. Flere av de ældre foreninger er nedlagt i femaarsperioden. Et par av dem er dog senere gaat igang paany. To nye kontrolforeninger er oprettet, likesaa er der oprettet endel nye fjøsregnskapsforeninger.

I 1910 var der 8 kontrolforeninger og 5 fjøsregnskapsforeninger i virksomhet i amtet.

Av nye foranstaltninger til ophjælp av fjøsdriften kan nævnes korte kurser i fjøsstel. Slike kurser avholdes nu efter Landhusholdningsselskapets foranstaltning omkring i bygderne under ledelse av en fast ansat lærer. Kurserne varer 14 dage og er beregnet paa ca. 10 elever.

Svineholdet har tiltat sterkt over hele amtet. Fôrstoffene har gjennemgaaende staat høit i pris, og fôringen er forsaavidt blit noget kostbar; men til gjengjæld har avsætningsforholdene for flesk og smaagriser været gode. Svineholdet maa i det hele siges at ha arbeidet under nogenlunde gode forhold.

Avlsstationen for stor Yorkshire paa Rones i Beitstaden og for landsvin paa Sakshaug i Inderøen har været i virksomhet under hele femaarsperioden.

Sauavlen staar omtrent paa samme standpunkt som før. Sidste år der indkjøpt endel avlsdyr fra Edø. Og det synes nu, som der kan spores mere interesse for denne gren av husdyrbruket, som ialfald i mange dis- i amtet har betingelse for at drives med fordel.

Der anven

Høuseavlen har gjort betydelige fremskridt, særlig torvstrø i Stjør- og Værdalen. Jeg nævner specielt Værdalen, at forbedre gjødselpladserne. l. d anlæg av gjødselvandskummer.

Arbeidsforholdene har ogsaa i denne femaarsperiode været vanskelige for landbruket.

Efter avslutningen av jernbaneanlægget Hell—Sunnan bedret arbeidsforholdene sig noget i endel bygder; men saa har til gjengjæld de tiltagende industrielle anlæg forværret forholdet i andre.

Med de vilkaar, landbruket for tiden arbeider under, kan det vanskelig konkurrere med industrien om arbeidskraften.

Avsætningsforholdene har været nogenlunde tilfredsstillende undtagen for melkens vedkommende.

Det landøkonomiske samvirke har gjort betydelige fremskridt i femaarsperioden. «Nordenfjeldske Landhusholdningsselskapers Indkjøps- og Salgsforening» er efter omordningen i 1905 kommet ind i et sundt forretningsmæssig gjænge og kan glæde sig ved en stadig stigende omsætning.

Den samlede omsætning i 1910 var saaledes ca. 734 000 kroner mot ca. 225 000 kroner i 1905.

Som lokale indkjøpslag fungerer dels landmandslagene dels meierierne.

De forskjellige avlsforeninger er tiltat betydelig i antal.

Kvægavlsforeninger er saaledes øket fra 43 i 1905 til 89 i 1910.

Antallet av raaneholdsforeninger er samtidig øket fra 4 til 15.

Torvstrølagene har hat en rask vekst. Ved utgangen av 1910 var der i virksomhet omkring 25 torvstrølag mot 13 i 1905.

Landhusholdningsselskapets virksomhet har gaat i samme retning som tidligere. Av nye foranstaltninger til fremme av hesteavlen kan nævnes, at selskapet sammen med landhusholdningsselskapet i Søndre Trondhjems amt har sat i drift en unghestsæter i Sondalen i Hegre.

Til fremme av det faglige oplysningsarbeide er der avholdt en række kurser, saaledes korte — som oftest 3-dages — kurser for gaardbrukere og smaabrukere. Av slike kurser er der som regel holdt mindst 2 for hvert aar.

Husholdningskurser av 3 ukers varighet er avholdt vinteren 1907—1908 og 1908—1909. Der avholdtes ialt 15 kurser med tilsammen 719 deltagere.

Røgterkurser er avholdt hver vinter siden 1907. Der er ialt avholdt 26 kurser med 230 elever til utgangen av 1910.

I femaarsperioden har virket en amtsgartner og en amtsagronom. Desuten har der i Ytre Namdalen virket en vandrelærer, som om vinteren har git veiledning i fjøsstel og melkeregnskap og om sommeren i turnipsdyrkning.

Om meieridriften i amtet i femaarsperioden har meierimester *Wold* meddelt følgende:

«I 1905 var meieriernes antal i amtet 68 samt et par melkeutsalg i Namsos. Av disse 68 meierier er i femaarsperioden 1906—1910 nedlagt eller driften indtil videre indstillet ved: 1. Agle ysteri, Snaasen, 2. Hopbakkens ysteri, Skage, 3. Lervik meieri, Foldereid, 4. Garstad meieri, Vikten, 5. Lausnes meieri, Flatanger. 6. Lerens ysteri er gaat over i Levanger meieri, og 7. Landstad meieri har sluttet sig til Mære meieri, 8. Vinje meieri, Mosviken, har indskrænket driften til kun at omfatte gaardens melk og er ikke medtat i denne statistik. Heller ikke 9. Markabygdens ysteri, Skogn, efter branden. Antallet av de igangværende meierier i 1910 var saaledes 59. Av disse falder 1 paa Levanger og 1 paa Stenkjær. 2 meierier, Nydalen og Overhallen, eies av private, de øvrige av leverandørerne.

Som drivkraft benyttes ved 39 meierier damp
« 3 — motor
« 1 — hestevandring.

I 1910 blev 18 meierier drevet som smørmeierier
32 — « « kombinerte
8 — « « ysterier
1 — « for udelukkende melkesalg.

17 meierier var bortforpagtet, 2 dreves av eierne og de øvrige av interessenterne. Efter meieriernes opgave stiller melkemængde, utbetalt beløp for melk samt produktion av smør og ost sig saaledes, som nedenstaaende tabel viser:

(Se tabel side 12.)

Den mottagne melkemængde har været:

i 1910 ..... 14 597 155 kg. med utbetalt sum kr. 1 261 493
- 1905 ..... 15 407 470 - - — - - 1 150 235

Efter dette er melkemængden gaat ned med 810 315 kg. i 1910 sammenlignet med 1905, hvorimot det utbetalte beløp er 111 258 kroner større.

Meierier.	Mottat melk.	Pris pr. kg.	Sum utbetalt.	Tilvirket:					
				Smør.	Fetost.	Gauda-ost.	Halvfet ost.	Nøkkel-ost.	Mysost.
	Kg.	Øre.	Kr.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
Smørmeierier for damp 9..	1 988 926	6.5	127 731	73 998	-	-	-		
Do. for haandkraft 10.....	795 928	6.2	49 520	28 594	-	-	-		
For melkesalg 1	223 593	10.0	22 408	-	-	-	-	-	
Ysterier 8....	1 861 203	9.0	166 558	4 736	108 505	21 741	-	-	119 545
Kombinerte 32	9 727 505	9.2	895 276	165 895	133 134	107 815	46 164	175 738	465 298
Sum	14 597 155	-	1 261 493	273 223	241 639	129 556	46 164	175 738	584 843

saken til den mindre melkemængde i 1910 er, at 7 meierier med tilsammen ca. 400 000 kg. melk er nedlagt. Dernæst var aaret 1910 mindre gunstig for melkeproduktionen. Fôret fra den kolde vaate sommer 1909 gav litet melk, og under den sterke tørke sommeren 1910 sattes havnen meget tilbake. Melkemængden økte noget utover første del av vinteren; men det forslog ikke, den blev under et middelsaars.

De fleste meierier betaler melken efter fettindholdet.

Nogen nævneværdig forandring av driften ved meierierne har ikke fundet sted i femaarsperioden, likesom avsætningsstederne for produkterne har været de samme.

En sammenligning mellem prisnoteringerne for smør og ost i 1905 og 1910 sees i nedenstaaende tabel:

	1905.	1910.
	Øre pr. kg.	Øre pr. kg.
For smør:		
Kjøbenhavns top, gjennemsnit.....	190.0	200.1
Kristiania for 1ste kl. do.	189.7	204.2
Do. « 2den « do.	175.3	192.9
For ost:		
Schweizerost (imt.) gjennemsnit....	116.2	120.4
Gaudaost hel fet —	107.0	113.5
Do. blandet —	-	88.1
Nøkkelost prima —	48.3	46.8
Do. sekunda —	26.6	31.5
Gjetmysost —	116.2	129.6
Fet komysost —	49.5	38.0
Mager do. —	27.7	25.1

Ostelagerbefaring og lokalutstillinger er avholdt efter foranstaltning av «Nordtrøndelagens Meieristforening» indtil 1909. Senere er dette arbeide overlatt «Nordre Trondhjems amts Meieriforening,» som stiftedes i februar 1909».

Landhusholdningsselskapet har i femaaret hat følgende bidrag av amtet: i 1906 kr. 5 100, i 1907 kr. 4 850, i 1908 kr. 6 200, i 1909 kr. 6 150 og i 1910 kr. 6 200. Til den største del av disse beløp kommer tilsvarende statsbidrag.

Amtsdyrlægedistrikternes antal ved femaarets utgang var det samme som forrige femaar, nemlig 10.

3. Skogdrift.

Amtsskogmesteren anfører angaaende skogene og skogdriften i femaarsperioden følgende:

«For en flerhet av amtets herreder maa utbyttet av skogbruket betegnes som en hovednæringsvei.

Skogbestanden bestaar hovedsagelig av gran i ren bestand eller delvis ogsaa i blanding med løvskog (bjerk og older) samt furu.

Furuskogen er fremdeles i sterk avtagen. Dette skyldes i første række uvorren behandling av den hugstmodne skog og dernæst den skade, som i uformindsket grad stadig tilføies den yngre bestand av elgen

I amtsskogselskapets beretning for 1910 sees bl. a. omtalt, at elgen ogsaa begynder at søke granskogen som føde — et forhold som formentlig nærmest maa finde sin aarsak i opstaat mangel paa tilstrækkelig føde av andre næringsmidler. Av skogskade forøvrig i femaarsperioden skal man indskrænke sig til kun at nævne den orkanagtige storm, som fra ost-sydost raset over det hele amt natten til 1 november 1910, hvorved en mængde trær av nærsagt alle aldre i de mest utsatte skoger blev revet overende.

(Se tabel side 14 og 15.)

Fællesfløtning foregaar i følgende vasdrag: Leksa elv, Stjørdalselven, Byaelven fra Snaasavandet, Aargaardselven, Namsen fra Fiskumfoss og Sandøla fra Formofoss samt Bjøra elv fra Høilandet.

I Aursunna elv er fløtningsforholdet ordnet saadan, at der til eieren av de i vasdraget værende dammer m. v. svares en bestemt avgift for benyttelsen av samme med ense satser, uanset om tømmeret er avvirket i private eller offentlige skoger.

Vasdrag.	Herred, hvor tømmeret hovedsagelig er hugget.	Nedfløtet tømmer angit i tylvter.					Antat gjennemsnitsdimension.		Procent av sliperilast.
		1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	Længde i meter.	Top i cm.	
Stjørdalselven med bielver	Meraker, Hegre og Laanke.	9 625	27 700	71 500	110 700	35 661	5.6	21	35
Moelven og Fossingelven	Skogn.	1 142	1 325	1 450	1 565	1 208	5	18	8
Levangerelven	Levanger.	-	-	500	500	40 000	[1] 5 (4	18 10)	75
Værdalselven med bielver	Værdalen.	12 600	9 000	15 000	22 000	20 600	5 (3	21 8)	20
Follaelv	Verran og Beitstaden.	-	-	25 000	25 000	25 000	(3	12)	100
Kaldalselven	Mosviken.	-	-	-	92	219	6	22	-
Molleelven	Beitstaden og Stod	-	-	700	2 200	180	5 (5	26 12)	20
Aargaardselven, Færgen og Østerelven	Namdalsseidet.	3 355	2 410	3 710	8 490	6 401	5 (6	21—25 13—16)	30
Figga elv	Sparbu og Værdalen	1 625	2 350	1 812	2 716	2 962	5.4 (5	22 14)	35
Snaasenvasdraget	Snaasen, Stod, Kvam og Egge.	4 625	9 077	11 981	10 079	10 813	5 (3	21 13)	60

Murusjøen, Kværenbergvasdraget i Nordli samt Sørlivasdraget	Lierne.	14 494	17 752	18 824	11 926	9 303	5.5 (6	17 8)	40
Ogna med bielver	Ogndalen og Snaasen.	8 561	5 696	5 978	10 499	10 658	5.4 (5	22 14)	25
Namsen med bielver	Lierne, Snaasen, Grong, Høilandet, Overhallen samt Klingen og Vemundvik.	43 252	47 923	63 964	66 499	71 657	5.6 (5.6	19 8)	35
Aursunna og Bogna med flere bielver	Klingen, Stod og Beitstaden.	5 546	8 652	8 636	7 453	11 151	5 (5.5	21 10)	50
Oksdøla, Statlandselven, Salsvand med Moelven	Fosnes.	2 337	3 821	3 647	4 202	4 401	5 (5.5	19.5 8)	50
Lausnes- og Jøssundelvene	Flatanger.	520	568	786	353	55	5.5 (4.5	19.5 8)	25
Oplø- Finne- og Horvenelven	Kolvereid.	1 745	2 557	1 867	1 388	475	5	18	50
Kongsmoelven og Ytteraaen	Foldereid.	522	633	500	1 048	1 113	5	18	50
Tilsammen		109 949	139 464	235 855	286 710	251 857			

[1]. De i parentes anførte dimensioner gjælder sliperilast.

I Østerelvvasdraget har arbeidet været oppe for dannelse av vedtægter for tællesfløtning, men er saadanne — saavidt vites — endnu ikke traadt ikraft eller har opnaadd approbation».

Skogdriften har tiltat i betænkelig grad i sidste femaar.

Av de av lensmændene fremsendte opgaver over nedfløtet tømmer og sliperilast ved amtets samtlige vasdrag i tidsrummet 1906—1910 fremgaar, at det samlede kvantum andrager til ca. 1 023 835 tylvter mot 387 405 tylvter i 1901—1905 og 280 426 i perioden 1896—1900.

Videre angaaende dette vil findes i foranstaaende oversigtsskema.

Denne sterke stigning av fremdrevet rundlast maa antages at ha sin væsentligste aarsak i et tiltat behov av smaalast til føde for træsliperier, hvis antal er forøket med to i denne femaarsperiode — nemlig Lausnes Træsliperi i Namdalen og Follafoss i Inderøen fogderi. To ældre sliperier er utvidet med en større produktion for øie. Det samme er tilfældet ogsaa med endel sagbruk. Desuten er det vel rimlig, at den forholdsvis sterke tømmerprisstigning i ikke ringe omfang har virket forcerende paa skogdriften.

Av saavel skurlast som sliperived hugget i amtets skoger forædles tildels større kvanta utenfor distriktet.

Et ganske betydelig tillæg til foran anførte kvantum tømmer og ved, som saaledes i femaaret er tat ut av skogenes forraad, bør endvidere nævnes: foruten alle materialier, som nødvendigvis aarligaars medgaar til brænde- og husbehovsvirke, ogsaa de tømmerpartier, som enten transporteres direkte fra skogen til forædlingspladsene eller ogsaa til fjordbredden, hvorfra det videre besørges i flaater eller paa mindre stationære eller transportable sager skjæres op til bord og planker. Den saakaldte «hjemmeskur» har tiltat meget i det sidste.

Salg av skogprodukter av nævneværdig utstrækning, som ikke blir elvefløtet og derfor kommer med i lensmændenes opgaver, foregaar udelukkende fra herrederne, Sandvollan, Inderøen, Røra, Ytterøen, Leksviken samt delvis fra Snaasen, Beitstaden, Verran, Mosviken, Sparbu, Værdalen, Levanger, Skogn, Aasen, Skatval og Laanke.

Skogpriserne har som allerede foran antydet steget betydelig i sidste femaar. Stigningen har faat sit uttryk ved procenttillæg til de saakaldte «grund-

priser», og har dette tillæg for de fleste vasdrags vedkommende jevnlig holdt sig omkring 100 pct. — noget under og noget over, alt eftersom konkurransen har været mer og mindre livlig, hvorhos forhold som virkesmængder, kvalitet og vel ikke mindst fløtningsomkostninger m. v. selvsagt har hat stor indflydelse paa priserne. For Namdalsvasdraget har tylvten av 15 mf. 21 cm. holdt sig omkring kr. 26 og for Indherred fra 20 til ca. 25 kroner.

For bygningstømmer av ca. 7 à 8 meters længde og 13 cm. top har priserne variert sterkt — fra 15, 20 optil 40 kroner pr. tylvt.

Priserne paa brændeved har holdt sig omtrent uforandret som i sidste femaarsperiode.

Det økonomiske utbytte av skogbruket i femaaret har indbragt meget store summer.

Tidligere har ofte været fremholdt som særlig hemmende for rationel skogpleie, at omsætning og priser paa mindre dimensioner har holdt sig saa lave, at drift av den slags vare har stillet sig meget tvilsomt for skogeieren, hvad lønsomhet angaar.

Desuten gav heller ikke de ældre vedtægtsbestemmelser adgang til avvirkning av trær under et for den frie hugst fastsat lavmaal. Disse hindringer er nu for en overveiende del fjernet, og følgerne er heller ikke uteblit; men om den stedfundne ændring virker tilfredsstillende paa skogbestanden og dens fremtidige opretholdelse, tør være et spørsmaal til alvorlig overveielse.

Som det vil erfares av foranstaaende oversigt, andrager smaalasten til henved 50 pct. av det nedfløtede kvantum tømmer, og forsaavidt dette er en direkte vinding av hugst, hvorved skogen er stillet i en passende tynding — der hvor den har staat for tæt — eller en utrenskning av undertrykte og vantrevne individer, som uten skade for det gjenstaaende bestand og eftervekst i forbindelse med jordbundens tarv, maa man jo kunne si at være kommet langt paavei henimot en bedre og mere tidsmæssig skogpleie.

Naar der i de nyere vedtægtsregler er git aapen adgang til hugst av saakaldt «undermaalsskog» efter utvisning, som regel kun av de for herrederne ansatte skogtilsynsmænd, hvorved skogens ve og vel fuldstændig er lagt i disses hænder, kan man imidlertid ikke se bort fra, at heri ligger en stor fare — ihvertfald saalænge der ikke forlanges den mindste garanti for, at vedkommende herredsblinker er i besiddelse av fornøden kyndighet til paa en nogenlunde tilfredsstillende maate at kunne skille sig fra et saavidt vanskelig og ansvarsfuldt hverv.

For en overveiende del paagaar hugsterne fremdeles efter dimensionssystemet, likegyldig hvad enten hugsten foretages i ly av uthugstkontrakter, salg av trær «paa rot» efter optælling, eller om skogeieren selv besørger driften og sælger sin last fremdrevet til vasdrag eller forædlingsplads.

I det sidste har glædeligvis en del gaardbrukere latt sin skog behandle ved «blædning» — væsentlig efter utvisning av amtsskogmesteren; men da der kun i enkelte herredsvedtægtsbestemmelser er aapnet amtsskogselskapets funktionærer adgang til blinkning av skog til salg, har denne behandlingsmaate derfor indskrænket sig til et faatal skoger.

Om skogenes tilstand i sin almindelighet fremgaar bl. a. av lensmændenes beretninger og særlig for de skogrikeste distrikters vedkommende, at tilbakegang er merkbar baade med hensyn til dimensioner, tæthet og veksterlighet.

Da tilbakegangen vistnok udelukkende skyldes uvorren og hensynsløs hugst og behandling, er dette saa meget mere paafaldende i disse «skogsakens dage» hvor saavel private som det offentlige synes at bestræbe sig av al magt for at skaffe mest mulig midler for netop at oparbeide forstaaelsen av nødvendigheten i en mere tidsmæssig skogskjøtsel ved hugst, grøftning og plantning etc.

Amtets skogselskap har i femaaret fortsat sin virksomhet i væsentlig samme spor som før. Arbeidet har dog tiltat i betydelig grad. Størst fremgang viser tørlægningsarbeidet. Der er saaledes i nævnte tidsrum optat henved 300 000 løpende meter grøft med ca 14 000 kroner i bidrag av statsmidler og ca. 11 600 kroner i tilskud av skogselskapets egne midler, heri indberegnet bidragene til plantning. Noget over 1 million planter er utplantet.

Kravene om selskapets bistand for grøftningens vedkommende har tiltat saa meget, at disse for tiden paa langt nær ikke kan efterkommes, hverken med bidrag eller nødvendige forarbeider med planernes utførelse. Rekvisitioner om bistand med blinkning har ogsaa øket; men dette arbeide er av grunde som foran anført sterkt begrænset.

Ved utgangen av 1910 hadde amtsskogselskapet 232 direkte medlemmer, iberegnet selskapets underavdelinger, ungdomslag, sparebanker o. l. korporationer, som har sluttet sig til.

Noget, som specielt tyder paa, at gaardbrukerne mere nu end før begynder at se sine fordele i at slutte sig sammen om fælles interesser ogsaa paa skogbrukets omraade, er dannelsen av en skogeierforening for Indherred. En saadan blev nemlig stiftet den 27 august 1910 under navn av «Indherreds skogeiersamlag» med tilslutning av underavdelinger (skogeierlag) fra følgende

herreder: Snaasen, Kvam, Beitstaden, Sparbu, Inderøen, Mosviken, Ogndalen, Levanger, Sandvollan og Skogn. Disse lag har et samlet medlemsantal av noget over 300. Foreningen er imidlertid endnu saa ny, at dens virksomhet i det hovedsagelige kun har indskrænket sig til organisationsarbeidet.

En lignende forening er senere kommet istand i Namdalen».

4. Fiskerierne.

Amtets skreifiskerier har, hvad angaar kvantum, git et godt utbytte — formentlig større end noget tidligere femaar.

Følgende tabel viser deltagelsen og utbyttet:

Aar.	Antal fiskere.	Fordelt paa antal:				Utbyttet.		Omtrentlig gjennemsnitslot.	Kjøpefartøier.
		Baater.	Seildæksbaater.	Motorbaater.	Damp.	Skrei stkr.	Værdi.		
							Kr.	Kr.	
1906.....	2 879	701	16	5	13	1 241 800	424 325	-	71
1907.....	3 204	787	21	7	6	2 857 000	1 167 019	-	170
1908.....	4 533	1 110	10	3	18	2 904 000	1 168 603	258	151
1909.....	5 236	1 049	122	48	27	3 226 000	1 264 659	242	190
1910.....	5 263	1 076	121	125	15	2 175 000	975 984	185	155

derav er opfisket i Verran:

Aar.	Antal fiskere.	Baater.	Skrei stkr.	Værdi.	Gjennemsnitslot.
				Kr.	Kr.
1906.....	150	75	35 000	17 720	118
1907.....	150	75	36 000	23 280	155
1908.....	160	80	42 000	27 260	170
1909.....	200	100	38 000	24 600	123
1910.....	240	120	30 000	19 750	82

Resten falder paa Namdalen og fordeler sig paa herrederne saaledes:

1. Vikten.

Aar.	Antal fiskere.	Fangst-farkoster.	Skrei stkr.	Værdi.	Gjennemsnits-lot.
				Kr.	Kr.
1906	2 069	535	845 000	268 215	129.65
1907	2 410	616	2 400 000	967 292	401.33
1908	3 143	755	2 414 000	969 825	318.57
1909	4 109	957	2 237 000	1 053 584	256.41
1910	4 206	1 028	1 761 000	783 504	133.73

2. Leka.

Aar.	Antal fiskere.	Fangst-farkoster.	Skrei stkr.	Værdi.	Gjennemsnits-lot.
				Kr.	Kr.
1906	336	49	82 800	26 380	78
1907	290	81	140 500	61 920	214
1908	522	83	175 000	63 800	122
1909	371	64	218 000	79 910	215
1910	382	84	204 000	88 120	231

3. Flatanger.

Aar.	Antal fiskere.	Fangst-farkoster.	Skrei. stkr.	Værdi.	Gjennemsnits lot.
				Kr.	Kr.
1906	324	76	279 000	112 010	345
1907	354	80	160 000	71 329	201
1908	358	73	123 000	58 310	163
1909	348	87	150 000	59 675	171
1910	387	90	170 000	79 795	206

4. Kolvereid.

Aar.	Antal fiskere.	Fangst-farkoster.	Skrei stkr.	Værdi.	Gjennemsnits-lot.
				Kr.	Kr.
1908	350	150	27 000	8 870	22

Her foregik intet fiske i 1906, 1907, 1909 og 1910.

Priserne har været varierende og kan formentlig anslaaes for skreifisk sløiet 24—35 øre pr. stk, gjennemsnitlig 30 øre, for rogn 12—45 kroner pr. tønde, gjennemsnitlig 26 kroner, for lever fra 11—23 kroner pr. hl., gjennemsnitlig 14—25 kroner.

I Verran har priserne været høiere, da mesteparten av fangsten anvendes i fersk tilstand.

For opkjøperne bragte rogn- og fiskeforretningerne de første 4 aar noget overskud, mens 1910 igjen for de flestes vedkommende bragte betydelig tap. Trandamperne gjorde i 1907 og 1908 gjennemgaaende god forretning, mindre i 1906, mens 1909 og 1910 som regel bragte tap. Den overveiende del av fisken er tilvirket som klipfisk. Av leveren er likeledes mesteparten dampet til medicintran.

For Viktens vedkommende foregik fisket væsentlig i Sørgjæslingerne, hvortil tilstrømningen av fremmede fiskere har øket aar for aar. I 1907 blev der oprettet rikstelefonstation; dette i forbindelse med det gode utbytte av fisket i 1907 og 1908 er vistnok aarsaken, hvorfor stedet fortrinsvis har været besøkt av saa mange fiskere fra andre distrikter — fra Søndre Helgeland, Fosen, Nordmør og Søndmør. I 1907 blev der bygget sykestue, i 1909 etablertes telegrafstation og i 1910 feltpostkontor. Endskjønt der ogsaa for de øvrige Viktenvær de fleste aar har været fisk, har fiskernes antal i disse ikke været større end vanlig, tildels heller mindre. Grunden hertil maa søkes i den omstændighet, at disse mangler telefonforbindelse. Hverken fiskere eller kjøpere tør flytte dit, hvor man ikke til enhver tid kan skaffe sig sikre og hurtige meddelelser om fisket andre steder, likesom regelmæssig tilførsel av agn omtrent er utelukket, naar værene ikke har telefonforbindelse med utenverdenen. Det maa derfor ansees som en sak av særlig stor betydning, at rikstelefonnettet ogsaa utstrækkes til de saakaldte, yttervær specielt Nordø, Sørø og Skjærvær.

For Lekas vedkommende foregik fisket i Sklinna, et fiskevær, som i de senere aar har faat stigende betydning, og hvor særlig de utenfor distriktet hjemmehørende fiskedampbaater har hat station. Kommunikationsforholdene i Sklinna er imidlertid ogsaa grundet stedets isolerte beliggenhet ute i havet meget utilfredsstillende.

I Flatanger foregaar fisket fra flere smaavær og drives for manges vedkommende fra hjemmet.

Fisket har som tidligere været drevet med garn, liner og haandsnøre; men utrustningen av baater og utstyr forbedres efterhvert. Av ovenstaaende tabel fremgaar, at dæksbaaters og motorbaaters antal er vokset sterkt i de sidste aar.

Den gamle nordlandsbaat med raaseil er nu omtrent helt forsvundet, derimot benyttes fremdeles i stor utstrækning nordlandsbaaten med sneiseil. Størsteparten av fiskedampbaaterne er hjemmehørende utenfor distriktet.

Der er ved offentlig foranstaltning paa flere fiskevær anlagt brønder, saaledes at den største trang i saa henseende nu er avhjulpet; men det er nødvendig, at dette arbeide fortsættes, efterhvert som midlerne tillater det.

I 1906 den 2 mars forulykkede under fisket i Gjæslingerne 8 baatmandskaper — 25 mand — samtidig som der gik tapt baater og redskaper til forholdsvis store beløp, grundet ekstraordinære omstændigheter under uveiret den dag. Paa foranledning av amtmanden blev der straks stillet kr. 7 000 til disposition av statsmidler til anskaffelse av baater og redskaper, hvor hjælp ansaaes nødvendig, forat bedriften kunde gjenoptages. Herav blev anvendt kr. 4 168. Til hjælp for de forulykkedes efterlatte blev der indsamlet av offentlige og private midler ialt henimot kr. 36 000, hvorav der dannedes et fond. Herav blev endel anvendt til avhjælp av den øieblikkelige nød, av resten utdeles aarlig understøttelse til dem, som mistet sine forsørgere ved ulykken. Utdelingen foregaar ved en av amtmanden opnævnt komité.

Fra 1 januar 1910 traadte ikraft ny lov om fiskerier i Søndre- og Nordre Trondhjems amter, hvorved bl. a. etablertes en ordning med tilsyn og utvalg opnævnt av og blandt fiskerne i likhet med den, som har været bestemt for lofotfiskets vedkommende siden 1898.

Bankfiskerierne har været drevet i nogenlunde samme maalestok som tidligere og med vekslende utbytte. Deltagelsen i fisket har været tiltagende fra amtets nordligste herreder Leka, Gravvik og tildels Kolvereid, mens den heller har været i avtagende fra de øvrige herreder i Namdalen. Nogen sikker statistik over utbyttet av disse fiskerier foreligger ikke, likesom heller ikke av det daglige hjemmefiske.

Sildefiskerierne i Namdalen har ifølge beretningerne fra fogden de enkelte aar indbragt i hektoliter:

Fetsild:

1906	180
1907	34 840
1908	8 330
1909	51 393
1910	41 270

I 1906 var der omtrent «svart» for sild. Heller ikke i 1908 var der væsentlig utbytte. De øvrige aar fiskedes derimot noget baade paa garn og not; specielt i 1909 og 1910 var driften almindelig lønnende for de deltagende. Hvad der for en del har bidraget til at holde prisen oppe paa fangstpladsene, har været

den tiltagende eksport av iset sild til Tyskland. Det gjælder væsentlig for den del av amtet, som grænser til Trondhjemsfjorden, idet eksporten for det meste gaar over Trondhjem. Indkjøp av sild for eksport i iset stand foregaar i Namdalen kun, naar der ikke kan skaffes sild nok i Trondhjemsfjorden eller i Fosen, leilighetsvis ogsaa fordi silden kan kjøpes billigere i Namdalen end søndenfor. Nogen forandring i dette forhold kan ikke ventes, før der blir anledning til forsendelse pr. jernbane over Namsos. Likesom tidligere paastaaes det av fiskerne, at der omtrent hver vinter staar storsild utenfor Namdalens kyststrækning. Enkelte spredte fiskeforsøk har ogsaa været foretat; men nogen drift av betydning er vistnok umulig, saalænge der ikke er fyrbelyst indseiling fra havet paa flere steder end nu.

Foruten i Namdalen har der i likhet med forrige femaar været drevet et ganske godt fetsildfiske i Trondhjemsfjorden. Værdiutbyttet av dette fiske har været ca. 275 kroner mere end i forrige femaarsperiode. Det har de enkelte aar utgjort:

i 1906	kr.	414 742
- 1907	-	141 253
- 1908	-	407 067
- 1909	-	386 730
- 1910	-	376 790

Dette fiske drives for en stor del av fiskere fra andre amter; men ogsaa distriktets egne folk har deltat i samme.

Ifølge opgave fra inspektøren for ferskvandsfiskerierne er der i femaaret opfisket følgende mængde laks og sjøørret:

A. I sjøen:

Foderier.	Kilogram.					Kroner.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1906.	1907.	1908.	1909	1910.
Stjør- og Værdalen	3 437	3 210	2 855	4 400	3 000	5 911	5 530	4 568	6 400	4 600
Inderøen	1 876	1 300	1 300	1 070	1 230	3 394	2 475	2 700	2 400	2 360
Namdalen	44 113	32 526	40 622	45 400	58 500	45 043	39 296	40 711	53 500	71 500
Tilsammen	49 426	37 036	44 777	50 870	62 730	54 348	47 301	47 979	62 300	78 460

B. I elvene.

Elver.	Kilogram.					Kroner.				
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Stjørdalselv	2 586	4 124	2 303	1 900	1 690	3 878	6 912	4 029	3 385	3 147
Figgaelv	60	95	50	50	388	80	137	88	75	698
Stenkjærelv	515	540	680	530	745	723	768	1 024	816	1 206
Aargaardselv	216	940	950	260	212	215	610	630	200	135
Namsen	11 037	13 292	9 525	11 156	11 058	9 885	13 512	9 250	10 979	10 692
Tilsammen	14 414	18 991	13 508	13 896	14 093	14 781	21 939	15 021	15 455	15 878
Hele amtet	63 840	56 027	58 285	64 766	76 823	69 129	69 240	63 000	77 755	94 338

Til laks- og sjøørretfisket i sjøen er for de 5 aar 1906—1910 henholdsvis benyttet 746, 719, 690, 702 og 720 kilenøter.

Av laksyngel er der utklækket i terminen 1905/06 80 000, i 1906/07 290 000, i 1907/08 37 500, i 1908/09 183 000 og i 1909/10 29 000. Herav falder paa Stjørdalselven 86 500, paa Stenkjærelven 80 000, paa Aargaardselven 119 000 og paa Namsen 334 000.

5. Bergverksdrift.

Bergverksdriften i Nordre Trondhjems amt har i femaaret 1906—1910 gjort endel tilsprang til utvikling; men nogen varig stordrift er ikke kommet igang.

Ved Meraker Verk begyndte A/S Meraker Gruber i 1905 et større arbeide med optagelse og undersøkelse av flere av de gamle gruber. Dette arbeide fortsattes i indeværende femaarsperiode, og der er av selskapet anvendt en ganske betydelig kapital til opfaringsarbeide i gruberne og anlæg i dagen. Der er bygget taugbaner og et stort vaskeri, som blev tat i bruk i 1908; men utbyttet ved den produktion, som fandt sted, var ikke tilstrækkelig til at forrente og amortisere den anvendte kapital. Arbeidsstokken utgjorde i 1908 ialt 275 mand og i 1909 135 mand. Der producertes i disse aar ca. 15 000 og 20 000 ton svovelkis og noget kobbermalm. I 1910 maatte selskapet indstille sine betalinger og ophøre med driften.

Ny kapital skal nu været sikret, og man faar haabe, at det maa lykkes at faa en stabil drift igang.

Ved kisgruberne paa Ytterøen har en mindre drift været opretholdt ved firmaet H. & F. Bachke i Trondhjem. Arbeidet har væsentlig gaat ut paa at utnytte avfaldet fra ældre tiders drift. Med et belæg av 30—40 mand har her aarlig været producert mellem 3 000 og 4 000 ton svovelkis.

Ved Malmo i Beitstaden er paa en ny jernforekomst anlagt grubedrift av A/S Nordiske Grubekompani som fra 1907 har bearbeidet Fosdalens grube med 30—40 mand og i 1907—1910 producert ialt ca. 30 000 ton jernmalm.

I strækningen sydvest fra Malmoforekomsterne er der blit paavist en hel del jernanvisninger i et langt felt over til Aafjord, og der er her av konsul Ørn i Trondhjem foretat endel undersøkelser, som muligens kan lede til fremtidig drift.

Ved Fines i Verran var der i nogen aar arbeidet for et norsk-amerikansk selskaps regning. Der blev i 1906 utvundet ca. 300 ton kobbermalm.

Arbeidet er indstillet.

I Ogndalen har der været nogen drift paa sink- og blyholdig malm; men heller ikke dette arbeide har været lønværdig.

I Grong, hvor hittil ingen grubedrift har fundet sted, er fundet en hel del anvisninger, svovelkis, kobbermalm og jernmalm.

Der «skjærpes» (anmeldes) nu ivrig i dette distrikt, og der gaar rygter om store malmleier.

Hvormeget som maa reduceres i forhaabningerne, kan bergmesteren for tiden ikke uttale noget om.

6. Industri.

Ifølge indhentede opgaver fra lensmændene var der ved utgangen av 1910 følgende industrielle anlæg i drift i landdistriktet:

28 dampsager og høvlerier. Desuten er opgit ca. 54 andre, de fleste ganske smaa sagbruk, hvorav flere er forbundet med møllebruk.
22 møllebruk,
11 tegl- og kalkbrænderier,
2 uldvarefabrikker,
2 farverier,
5 træsliperier,
6 snekkerfabrikker,
1 vognfabrik,

1 metalvarefabrik,
1 orgelfabrik,
1 dynamitfabrik,
1 knuseri og vaskeri for svovelkis,
1 elektrisk kraft- og smelteverk,
1 hermetikfabrik,
10 torvstrøfabrikker,
1 brændtorvfabrik,
3 frørenserier,
1 kassefabrik i forbindelse med sagbruk,
1 kaffetilsætningsfabrik,
1 guanofabrik,
1 baatbyggeri,
2 elektricitetsverk,
2 kraftstationer,
2 skiferstenbrud.

Desuten er der i Aasen 3 lysanlæg i forbindelse med sagbruk.

Av størst betydning er følgende industrigrener:

Træforædlingen.

Ved nedenstaaende bemerkninger maa jeg for oversigtens skyld ogsaa medta de bruk, som ligger inden byernes grænser.

Ved Namsos toldsted er i femaaret utskibet til utlandet 68 218 m^3 trælast mot 91 269 m^3 i forrige femaar. Utskibningen gir dog intet helt billede av de Namdalske bruks produktion, da der skibes væsentlige mængder ogsaa til Nordland, Finmarken, Trondhjem, Bergen og andre indenlandske steder.

Ved Stenkjær toldsted er der i femaaret utskibet til utlandet 26 239 m^3 trælast mot 21 191 m^3 i forrige femaar. Denne utskibning antages at gi et ganske godt billede av produktionen ved de større bruk i dette distrikt.

Ved Levanger toldsted er i femaaret utskibet til utlandet 22 777 m^3 trælast; men hertil kommer utskibningen for brukene i Stjør- og Værdalen, som ikke skiber gjennem Levanger toldsted.

Træsliperierne.

Av saadanne findes 5: A/S Meraker Bruks træsliperi i Meraker, Helge-Rein-By Bruks træsliperi i Egge, Salsbrukets træsliperi i Kolvereid, Namdalen træsliperi i Flatanger og A/S Follafos træsliperi i Verran. De to sidstnævnte er anlagt i femaarsperioden.

Produktionen utgjorde i femaaret i Meraker 39 150 ton vaat mekanisk træ-

masse og ved By Bruk 43 484.6 ton I forrige femaar utgjorde produktionen ved disse to træsliperier henholdsvis 36 857 og 37 405 ton.

Priserne paa træmassen har i femaaret været underkastet meget sterke svingninger og har variert mellem kr. 26 og kr. 42 pr. ton frit ombord. Gjennemsnitsprisen dreiet sig om kr. 33 à 34 pr. ton.

Brænderierne.

Amtets to brænderier, Stjørdalens brænderi og Sundnes brænderi paa Inderøen var i drift fra femaarsperiodens begyndelse; men efter den i august 1908 fattede stortingsbeslutning, hvorved den saakaldte «beskyttelse» for norske brænderier blev inddraget, har brænderierne i vort amt ikke været i drift. Stjørdalens brænderi er fuldstændig nedlagt.

Efter opgaver fra Revisionsdepartementet har tilvirkningen av brændevin og malt i femaaret utgjort ved:

Stjørdalens brænderi	296 985	liter	brændevin og	104 426	kg. malt
Sundnes —	684 079	-	—	197 303	- —
Tilsammen	981 064	liter	brændevin og	301 729	kg. malt
De tilsvarende tal fra forrige femaar var	2 433 296	-	—	943 457	- —

Av betydning er derhos enkelte teglverker og kalkbrænderier.

I Aasen er foruten flere mindre anlæg en uldvarefabrik, som sysselsætter 50—60 arbeidere, og en dynamitfabrik, som sysselsætter 30—40 arbeidere. Ved denne dynamitfabrik er i femaaret tilvirket tilsammen 410 000 kg. dynamit; men dette er mindre end vanlig, da fabrikken har været stanset en tid paa grund av uheld.

A/S Meraker elektriske Kraft- og Smelteverk (karbidfabrik) i Meraker har ogsaa været i drift dette femaar.

I alt blev der i denne tid producert av kalciumkarbid ca. 18 000 ton.

I aaret 1910 optoges ogsaa forsøksdrift med fremstilling av ferro-krom; men produktionen av denne er endnu ubetydelig.

Det gjennemsnitlige arbeidsbelæg ved fabrikken utgjorde i femaarsperioden ca. 100 mand.

Av stenbrud var der ved utgangen av 1910 i drift 12 skiferstenbrud og 4 kalkstenbrud.

Torvstrøfabrikkerne er omhandlet foran under 1 og 2. Der findes en brændtorvfabrik i Stjørdalen med en produktion av ca. 600 ton pr. aar.

Efterspørselen efter brændtorv er i den senere tid blit betydelig livligere end tidligere aar. Torven tørres i fri luft, og tørringen er saaledes meget avhængig av veirlaget. Efter opgave fra lensmændene foregaar der i Nærø, Vikten, Klingen, Fosnes og Skatval endel torvdrift av brændtorv til husbehov.

Noget skibsbyggeri er ikke foregaat i femaaret.

Anlæg for baatbyggeri findes i Beitstaden og Fosnes; men der bygges ogsaa endel baater i Kolvereid og Foldereid.

Haandverksdriften er fremdeles av liten betydning i distriktet og er hellere i tilbakegang end fremgang. Fra nogen herreder foregaar dog fremdeles noget salg av ski, skotøi og bødkerarbeider. For Leksviken herred danner salg av bødkerarbeide i tønder, halvtønder og kvarttønder en efter forholdene betydelig indtægtskilde. Fra Verran sælges ogsaa endel saadanne kvarttønder.

Husfliden maa siges at være i nogen fremgang.

7. Handel.

Handelsforholdene gir ikke anledning til nogen særskilt bemerkning for dette amts vedkommende, naar undtages landhandlerne.

Antallet av landhandlere var ved utgangen av 1910 steget til 353 fra 295 i 1905. Forøkelsen falder paa Stjør- og Værdalen fogderi med 12, Inderøen fogderi med 11 og Namdalen fogderi med 35.

Antallet i 1910 er saaledes fordelt paa fogderierne:

i Stjør- og Værdalen	131
- Inderøen	74
- Namdalen	148

Ved utgangen av femaaret fandtes i amtet 13 kooperative foreninger mot ved utgangen av forrige femaar 12.

Noget brændevins- eller ølsamlag fandtes ikke i amtets landdistrikt. Rettigheter til skjænkning av øl og vin m. v. til reisende og faste spisegjester indehavdes i 1910 av 13 personer. Ved utgangen av forrige femaar var dette antal 8.

8. Skibsfart.

Over de i amtets landdistrikt i femaaret 1906—1910 hjemmehørende fartøier hitsættes en fra det Statistiske Centralbyraa mottat opgave. For aarene 1909 og

1910 kan opgaver ikke meddeles, da disse for nævnte aar bearbeides efter toldsteder og ikke — som tidligere — efter landsdele.

Aar.	Antal.	Tonnage.	Bemanding.
1906	137	4 747	560
1907	136	4 610	547
1908	161	4 553	694

Indherreds Aktiedampskibsselskap har som i forrige femaarsperiode delvis sammen med Namsos Dampskibsselskap trafikert Trondhjemsfjorden og hat en indre kystrute mellem Namsos og Trondhjem. Det sommeren 1905 startede nye selskap, Stenkjær Dampskibsselskap, er i femaaret opløst.

Namdalen Aktiedampskibsselskap besørger som tidligere trafikken i Namdalsfjordene og Foldenfjorden og anskaffet ogsaa i denne femaarsperiode yderligere et nyt skib, saa det nu har 3 skibe. I dette nye skib besluttet amtstinget i 1908 at tegne aktier for kr. 10 000, saa det nu i dette selskap har aktier for ialt kr. 35 000. Selskapet er ogsaa som tidligere statsunderstøttet. Selskapets virksomhet er av megen stor betydning for de Namdalske kystdistrikter.

9. Andre næringsveier.

Av andre næringsveier kan nævnes bortleie av jagt- og fiskerettigheter. Næsten enhver fiskeret i de større elver og en stor del elgvald er bortforpagtet til utlændinger, laksefisket væsentlig til engelskmænd, elgjagten navnlig til engelskmænd og tyskere. Disse rettigheter er en meget god indtægtskilde for vedkommende eiere.

I femaaret 1906—1910 er i Nordre Trondhjems amt fældt følgende antal elgsdyr:

Aar.	Okser.	Kjør.	Tilsammen.
1906	187	146	333
1907	165	137	302
1908	177	154	331
1909	195	145	340
1910	177	158	335
Tilsammen	901	740	1 641
Tilsvarende tal før forrige femaar	822	609	1 431

Over antallet av de fældte rovdyr og rovfugler i 1906—1910 hitsættes følgende opgave:

Rovdyr og rovfugler.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	Tilsammen i femaaret.
Bjørn		1	-	1		2
Ulv	-	2	-	1	-	3
Jerv	1	3	1	6	3	14
Gaupe	5	11	10	6	9	41
Maar	233	159	402	319	218	1 331
Ræv	344	495	1 688	763	563	3 853
Oter	147	117	123	110	87	584
Ørn	28	36	49	52	44	209
Hubro	52	126	71	63	59	371
Falk	86	82	25	34	128	355
Lom	523	469	454	463	496	2 405
Hønsehøk	282	393	344	304	493	1 816
Spurvehøk	976	1 241	1 012	647	1 025	4 901

Av forsikringsindretninger var der ved utgangen av 1910 i virksomhet:

21 brandforsikringsindretninger med en forsikringssum pr. 31 december 1910 stor kr. 60 710 477. I femaaret er utbetalt i erstatning ialt kr. 181 620.52.

16 kreaturforsikringsindretninger med forsikringssum pr. 31 december 1910 kr. 1 465 482.62, foruten 1 forening, i hvilken forsikringssum paa forhaand ikke er fastsat. I femaaret er utbetalt i erstatninger ialt kr. 57 484.03.

1 assuranseforening for fartøier med forsikringssum kr. 66 541. I femaaret er av denne utbetalt i erstatninger ialt kr. 16 304.

10. Kommunikationer.

Angaaende veivæsenet har amtsingeniøren avgit følgende beretning:

«I femaarsperioden har amtets veivæsen, saavel hvad nybygning som vedlikehold angaar, været i rask utvikling. Hvad som i særlig grad har medvirket hertil er, at de i forrige femaarsperiode indførte grundlæggende reformer nu har faat øve sin virkning. Hertil kommer, at amtets befolkning efterhvert har faat aapent øie for, hvad betydning rigtig anlagte, solid byggede og vel vedlikeholdte veier har for distrikternes utvikling.

Forøvrig er trafikken i de fleste distrikter øket betydelig i den forløpne femaarsperiode.

Som et overordentlig vigtig fremskridt paa kommunikationsvæsenets omraade maa benyttelse av automobiler i fast rute betegnes. I saa henseende blir 1908 et merkeaar ikke alene for Nordre Trondhjems amt, men ogsaa for det hele land, idet der i juli maaned blev igangsat den første norske post- og passagerbefordring med automobiler i fast rute mellem Stenkjær og Rødhammer, direkte korresponderende med hurtigtog fra Trondhjem—Stenkjær og dampskib fra Rødhammer til Namsos.

Det vil av nedenstaaende tabel sees, hvilket overordentlig opsving dette befordringsmiddel har bevirket for reisetrafikken over Namdalseidet.

Ifølge skyssboken paa Rødhammer blev der befordret med hest:

hele aaret	1904	.....	223	reisende	
— —	1905	.....	224	—	
— —	1906	.....	254	—	
— —	1907	.....	280	—	
— —	1908	.....	245	—	(utenom automobilerne).

Med automobiler er befordret:

fra 18 juli	–10 november	1908	.....	1 126	personer,	hvorav	668	gjennemgangsreisende
- 4 mai	—13 —	1909	.....	1 815	—	—	1 327	—«—
- 1 mai	—13 —	1910	.....	1 919	—	—	1 473	—«—
- 1 mai	— 1 —	1911	.....	2 090	—	—	1 450	—«—

Uagtet automobilerne kun kan kjøre i 6 sommermaaneder, har de dog i denne tid formaadd at befordre over 8 ganger saamange passagerer, som der hele aaret tilsammen blev befordret med hest.

I postal henseende har automobiltrafikken medført den overordentlige store fordel, at sydfra kommende post (daglig fra 150 til 250 kg.) er blit utlevert i Namsos samme dag, den sendes fra Trondhjem, eller 14 timer tidligere end da der benyttedes hestetransport over Eidet, og at sydovergaaende post har naadd hurtigtoget i Stenkjær samme dag, den sendtes fra Namsos, imot tidligere da den maatte indleveres dagen forut. At automobilerne har gaat hver dag, søn- og helligdage inkl., har ogsaa medført fordele, ikke mindst for de store landdistrikter, som faar sin post sendt denne vei.

Av omstaaende statistiske tabeller vil nærmere fremgaa, hvilken utvikling veivæsenet har gjennemgaat i femaarsperioden.

1. Nybygning.

A. Bevilgninger.

1. Nyanlæg og omlægning av hovedveier.

Aar.	Statsbevilgning netto.	Amtsbevilgning netto.	Herredsbidrag.	Sum.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	63 450	10 360	4 990	78 800
1907	65 750	13 354	3 896	83 000
1908 (5/4 aar)	90 333	19 716	8 151	118 200
1909	81 592	15 318	8 090	105 000
1910	86 262	14 949	10 099	111 310
Sum	387 387	73 697	35 226	496 310
Gjennemsnitlig pr. aar	73 500	14 000	6 700	94 500

2. Nyanlæg og omlægning av bygdeveier.

a) med stats- og amtsbidrag.

Aar.	Statsbidrag.	Amtsbidrag.	Herredsbevilgning.	Sum.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	10 650	7 500	17 050	35 200
1907	9 500	7 850	15 800	33 150
1908 (5/4 aar)	14 800	7 600	17 300	39 700
1909	17 600	6 050	12 150	35 800
1910	21 000	5 500	12 850	39 350
Sum	73 550	34 500	75 150	183 200
Gjennemsnitlig pr. aar	14 000	6 900	15 030	35 930

b) med amtsbidrag.

Aar.	Amtsbidrag.	Omtrentlig herredsbevilgning.	Sum.
	Kr.	Kr.	Kr.
1906	1 310	5 850	7 160
1907	1450	7 000	8 450
1908	2 600	9 300	11 900
1909	2 700	4 360	7 060
1910	2 150	7 100	9 250
Sum	10 210	33 610	43 820
Pr. aar	2 042	6 722	8 764

Sum A. Bevilgninger.

Veier.	Staten.	Amtet.	Herreder.	Sum.
1) hovedveier.....	387 387	73 697	35 226	496 310
2) bygdeveier a + b..	73 550	44 710	108 760	227 020
Sum	460 937	118 407	143 986	723 330

B. Utførte og avleverte anlæg.

1. Hovedveier.

Herred.	Anlæg.	Avlevert.	Længde i m.		Omkostninger.	Veibredde m.	Veidæksanordning.
			Ny vei.	Omlægning av gammel vei.			
					Kr.		
Stjørdalen ..	Halsøen—Mebroen	1907	-	1 171	12 400	5.0	Chaussée
Beitstaden og Namdalseidet	Rødhammer—Lervik	26/8 1906	-	3 190	86 000	4.0	Do.
Inderøen....	Salberg-Strømmen	30/7 1906	-	6 500	74 400	4.0	Do.
Værdalen ...	Værdalsøren—Ydse	30/7 1906	-	2 300	24 700	4.5	Do.
Inderøen....	Strømmen bro....	27/7 1908	-	178	54 800	4.0	Do.
Lierne.....	Botten—Julseidet	30/9 1910	16 200	-	71 800	3.5	Grus
Klingen. ...	Fjær—Bangsund .	12/10 1910	-	2 848	176 500	4.0	Chaussée
Sparbu	Figga bro	3/2 1911	-	-	13 000	4.0	Do.
	Sum hovedveier		16 200	16 187	513 600		

2. a) Bygdeveier med stats- og amtsbidrag.

Værdalen ...	Helgaadalen-Væren	4/8 1908	12 000	-	14 750.00	2-2.5	Let grus
Ogndalen ...	Parcel: Stenkjær—Medjaa bro.....	26/11 1906	-	1 660	4 400.00	3.75	Grus
	Hammerbakken Toldstadbakken Kjesbu—Skillegrind	26/8 1907	-	8 660	15 218.67	3.5	Do.
Egge, Stod..	Parcel: Seem—Sunnan ...	24/10 1907	3 300	2 150	18 000.00	3.5	Do.
Kvam	Sunnan—Berg....	20/10 1908	2 400	-	8 000.00	3.5	Do.
Sparbu	Parcel: Hamrem—Lein...	10/10 1907	2 767	-	10 400.00	3.5	Do.
Snaasen	Parcel: Navlhus—Grøttingen.....	17/10 1906	-	1 310	9 707.85	3.5	Do.
	Forberg—Hoaakerbakken	22/6 1910	-	2 295			
	Sum		20 467	16 075	80 476.52		

b) Bygdeveier med amtsbidrag.

Herred.	Anlæg.	Avlevert.	Længde i m.		Omkostninger.	Veibredde m.	Veidæksanordning.
			Ny vei.	Omlægning av gammel vei.			
					Kr.		
Sparbu	Omlægning av Ryangropen	7/7 1906	-	1 190	4 000	3.5	Grus
Frosta	Juberg—Kvamme	5/10 1906	5 050	-	11 400	3-3.5	Do.
Verran	Langnes—Voldset	16/8 1907	7 700	-	6 000	2-2.5	Do.
Ogndalen ...	Omlægning av Fjesetveien	26/8 1907	-	1 200	1 800	3.0	Do.
Stod.....	Leinsmyr—Findstad.....	25/7 1907	2 410	-	6 000	3.0	Do.
Snaasen	Restarbeide Oldernes—Jørstad ...	26/10 1908	-	560	1 600	3.5	Do.
Fosnes	Oxdøl—Tøtdal ...	14/10 1908	3 630	-	6 300	3 5	Do.
Skatval	Ulset—Brækken..	17/11 1909	-	1 560	4 390	3.0	Do.
Nærø.....	Sandnes—Sandnes-eng	5/9 1910	2 780	-	3 400	3.5	Do.
Skatval	Tiller—Hammer..	9/9 1910	-	740	1 540	3.5	Do.
Do.	Omlægning av Aurlien	9/9 1910	-	410	670	3.5	Do.
	Sum		21 570	5 660	47 100		

Summarisk oversigt over bevilgninger.

	Staten.	Amtet.	Herreder.	Sum.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
I. Nyanlæg hoved- og bygdeveier	460 937.00	118 407.00	143 986.00	723 330.00
II. Vedlikehold.....	68 241.43	118 174.75	-	186 416.18
III. Administration	73 378.15	35 273.26	-	108 651.41
Sum	602 556.58	271 855.01	143 986.00	1 018 397.59

Summarisk oversigt over veilængder.

Veier.	Forøket veilængde ved nyanlæg.		Omlagt veilængde ved nyanlæg.		Ved omklassifikation og ny rodeinddeling.			
					Forøket veillængde.		Formindsket veilængde.	
	Hovedvei m.	Bygdevei m.	Hovedvei m.	Bygdevei m.	Hovedvei m.	Bygdevei m.	Hovedvei m.	Bygdevei m.
1. Hovedveier	16 200	-	16 187	-	71 800	-	-	
2. Bygdevei med stats- og amtsbidrag	-	20 467	-	16 075				
a) Bygdevei med amtsbidrag	-	22 570	-	5 160	-	61 548	-	45 019
b) Bygdevei uten do.	-	735	-	1 070				
Sum	16 200	43 772	16 187	22 305	71 800	61 548	-	45 019

Ved disse anlæg, omlægninger og omklassifikationer blir den samlede veilængde ved utgangen av 1910:

Fogderier.	Hovedvei.	Bygdevei.	Ridevei.	Sum.
Stjør- og Værdalen	224 028	557 636	24 247	805 911
Inderøen	162 226	619 234	11 250	792 710
Namdalen	291 424	471 710	12 623	775 757
Sum	677 678	1 648 580	48 120	2 374 378

c) Bygdeveier uten amtsbidrag.

Herred.	Anlæg.	Længde i m.		Omkostninger.	Veibredde i m.	Veidæksanordning.
		Ny vei.	Gammel vei.			
				Kr.		
Værdalen	Vei ved Vist	-	330	1 140	3.0	Grus
Do.	Nes—Haga	-	740	1 050	3.5	Do.
Egge	Vei ved Sunnan	735	-	6 630	3.75	Do.
	Sum	735	1 070	8 820		

Sum utførte og avleverte veier.

Veier.	Længde i m.		Medgaaede omkostninger.
	Ny vei.	Omlagt vei.	
			Kr.
1. Hovedveier	16 200	16 187	513 600.00
2. Bygdeveier:			
a) med stats- og amtsbidrag.....	20 467	16 075	80 486.52
b) med amtsbidrag	22 570	5 660	47 100.00
c) uten do.	735	1 070	8 820.00
Sum	59 972	38 992	650 006.52

C. Fuldførte, men ikke avleverte veier.

1. Hovedveier:

Herred.	Anlæg.	Længde i m.		Medgaaede omkostninger.	Veibredde i m.	Veidæksanordning.
		Ny vei.	Omlagt vei.			
				Kr.		
Værdalen	Værdalsøren—Haug	1 680	-	26 700	4.5-5.0	Chaussée
Inderøen.....	Strømmen—Kvamskogen	5 840	-	61 200	4.5	Do.
Egge, Beitstaden, Namdalseidet	Utvidelse av hovedveien	-	-	16 000	4.0	Do.
Grong	Brauten—Fosland	-	3 790	72 000	4.5	Do.
	Sum	7 520	3 790	175 900		

2. Bygdeveier med stats- og amtsbidrag.

Overhallen	Tømmernæsset—Hildrum	16 930	-	63 600.00	3.5	Grus
Ongdalen	Parcel: Røising—Overrein	-	2 246	11 400.00	3.5	Do.
Do.	Av Støa—Hammereng ..	-	1 000	2 400.00	-	Do.
Stod.....	Parcel: Berg—Binde....	-	3 030	4 000.00	3.5	Do.
Sparbu	Parcel av Lein—Myrslo	-	2 310	7 500.00	3.5	Do.
Snaasen	Parcel: Mosbro—Kolven	-	1 180	3 140.10	3.5	Do.
Hegre	Gjennem Sondalen.....	2 100	-	17 000.00	3.5	Do.
Stjørdalen	Parcel: Røstad—Moxnes	-	1 090	6 000.00	3.0-3.5	Chaussée
	Sum	19 030	10 856	115 040.10		

b) Bygdeveier med amtsbidrag.

Herreder.	Anlæg.	Længde i m. Ny vei.	Længde i m. Omlagt vei.	Medgaaede omkostninger.	Veibredde. i m.	Veidæksanordning.
				Kr.		
Klingen	Bangsund—Flakstad	1 820	-	3 800	2.5	Grus
Overhallen	Meosen—Skage	-	6 144	6 300	3.5	Do.
Inderøen	Aas—Nereng	-	1 550	5 600	3.5	Do.
Frosta	Parcel: Naavik—Viktil	-	1 970	4 500	3.5	Do.
Værdalen	Omlægning ved Ausa	-	730	2 400	3.5	Do.
Lierne	Broer over Djupvandelv og Julstrømmen	-	70	2 280	2.5	Do.
Skatval	Myrabro—Baard	2 000	-	4 000	3.0	Do.
Snaasen	Omlægning ved Aasmulen	-	460	2 000	3.5	Do.
Ytterøen	Stangerholtbakken	-	400	520	-	-
	Sum	3 820	11 324	31 400		

c) Bygdeveier uten amtsbidrag.

Røra	Vei til Salberg station	168	-	700	3.5	Grus
Ogndalen	Støa—Finstad	2 320	-	5 800	3.5	Do.
Do.	Hylla—Vaalen	1 200	-	2 700	3.0	Do.
Snaasen	Vinje—Bostadlien	410	-	500	3.5	Do.
Inderøen	Hærstad—Aas	520	-	1 500	3.0	Do.
Do.	Sakshaug—Skolen	-	650	1 220	3.5	Do.
	Hovedveien—Kirken	160	-			
	Sum	4 778	650	12 420		

Sum C. Fuldførte, men ikke avleverte veier.

	Længde i m. Ny vei.	Længde i m. Omlagt vei.	Medgaaede omkostninger.
			Kr.
1. Hovedveier	7 520	3 790	175 900
2. Bygdeveier:			
a) med stats- og amtsbidrag	19 030	10 856	115 040
b) med amtsbidrag	3 820	11 324	31 400
c) uten do.	4 778	650	12 420
Sum	35 148	26 620	334 760

D. Veianlæg under oparbeidelse.

1. Hovedveier.

Herred.	Anlæg.	Længde i m.		Overslags-beløp.	Vei-bredde i m.	Veidæks-anordning.
		Ny vei.	Omlagt vei.			
				Kr.		
Værdalen	Haug—Vuku	6 130	6 308	121 700	4.0	Chaussée
Høilandet	Galgøften—Mørkved	-	9 600	83 500	4.0	Grus
Grong	Grong—Vefsen	51 280	-	278 100	3.5	Do.
	Sum	57 410	15 908	483 300		

2. a) Bygdeveier med stats- og amtsbidrag.

Ogndalen	Gjennem Ogndalen (resterende parceller)	-	10 220	40 718.67	3.5	Grus
Snaasen	Do. do. av Seem—Kolven	-	3 510	18 452.05	3.5	Do.
Sparbu	Do. do. av Sparbu—Flaatte bro	-	5 860	20 100.00	3.5	Do
Laanke	Dybvad—Draveng (resterende parceller)	-	3 550	7 700.00	3.5	Do.
Stjørdalen	Røstad—Ljusgraven (resterende parcel)	-	816	1 000.00	4.0	Do.
	Sum	-	23 956	87 970.72		

2. b) Bygdeveier med amtsbidrag.

Stenkjær by	Utvidelse av Stenkjær bro	-	140	4 000	-	
Foldereid	Foldereid—Heimsnes	8 700	-	24 000	2.5-3	Grus
Leka	Gravvik—Tenfjord og Oxvikhammeren	ca. 4000	-	10 000	2.5-3	Do.
Høilandet	Flaat—Hognes	1 330	-	2 000	2.5-3	Do.
Ogndalen	Hylla bro	-	50	13 000	2.6	
Frosta	Folkvang—Viktil (resterende parceller)	-	1 160	2 500	3.5	Do.
	Sum	14 030	1 350	55 500		

Sum D. Anlæg under oparbeidelse.

Veier.	Længde i m.		Beregnede omkostninger.
	Ny vei.	Omlagt vei.	
			Kr.
1. Hovedveier	57 410	15 908	483 300.00
2. Bygdeveier:			
a) med stats- og amtsbidrag	-	23 956	87 970.72
b) med amtsbidrag	14 030	1 350	55 500.00
Sum	71 440	41 214	626 770.72

II. Vedlikehold.

A. Bevilgninger av stat og amt til hovedveiers sommer- og vintervedlikehold, inkl. løn til veivogtere, brovogtere og færgemænd.

Aar.	Staten, mellemriksveiene og bidrag til veivogtere.	Amtet.	Sum.
	Kr.	Kr.	Kr.
1906	12 018.40	23 082.66	35 101.06
1907	13 418.40	22 864.48	36 282.88
1908 (5/4 aar)	15 820 40	21 782.07	37 602.47
1909	13 455.93	24 955 96	38 411.89
1910	13 528.30	25 489.58	39 017.88
Sum 1906—1910	68 241.43	118 174.75	186 416.18

Herav er særskilt bevilget til puk og grus og veivogtere (inkl. Statens vedlikehold av mellemriksveiene).

Aar.	Amtets bevilgning til		Antal veivogtere.	Statens bidrag til veivogtere.	Herreds-bevilgning til vei-vogtere.	Sum til vei-vogtere.
	puk og grus.	veiogtere.				
	Kr.	Kr.		Kr.	Kr.	Kr.
1906	3 710	1 262.50	7	318.40	1 417.50	2 998.40
1907	3 500	302 50	7	318.40	1 417.50	2 038.40
1908	3 150	1 525.00	10	320.40	2 115.00	3 960.40
1909	5 110	1 525.00	10	355 93	2 115.00	3 995.93
1910	5 593	2 252.50	11	328.32	2 647.50	5 228.32
Sum 1906—1910	21 963	6 867.50	-	1 641.45	9 712.50	18 221.45

B. Herredskommunale bevilgninger samt værdi av naturalarbeide til vedlikehold av amtets offentlige veier (saavel hoved- som bygdeveier) for 1910.
(Utdrag av lensmændenes indberetninger).

Fogderier.	Utbetalt av herredskassen til vedlikehold.	Værdi av naturalarbeide med vedlikehold.	Sum vedlikeholdsutgifter 1910.
	Kr.	Kr.	Kr.
Stjør- og Værdalen	8 124.48	45 090.00	53 214.48
Inderøen	5 890.09	45 256.96	51 147.05
Namdalen	8 524.44	33 023.60	41 548.04
Sum amtet	22 539.01	123 370.56	145 909.57

III. Administration.

Bevilgninger av stat og amt.

Aar.	Staten.	Amtet.	Sum.
	Kr.	Kr.	Kr.
1906	13 726.67	6 963.34	20 690.01
1907	13 853.16	6 996.58	20 849.74
1908 (5/4 aar)	17 291.66	7 026.67	24 318.33
1909	13 953.33	7 026.67	20 980.00
1910	14 553.33	7 260.00	21 813.33
Sum 1906—1910	73 378.15	35 273.26	108 651.41

Ved utgangen av femaaret fandtes i distriktet — byerne medregnet — følgende skyssstationer:

Fogderier.	Tilsigelsesstationer for			Faste stationer for			Fast station for landskyss og tilsigelsesstation for baatskyss.
	landskyss alene.	baatskyss alene.	land- og baatskyss.	landskyss alene.	baatskyss alene.	land- og baatskyss.	
Stjør- og Værdalen			2	17		-	1
Inderøen	-	-	2	15	-	5	-
Namdalen	1	1	18	13	1	5	-
Tilsammen	1	1	22	45	1	10	1

Angaaende nye telegraf- og telefonanlæg i femaaret har telegrafinspektøren i Trondhjems kreds meddelt følgende:

«I 1907 blev bygget en rikstelefonlinje fra Sørgjæslingerne til Karstenø med stationer paa Sørgjæslingerne og Bondøen. Denne linje blev midlertidig tilknyttet den private telefonlinje Rørvik—Karstenø, indtil hele linjen Sørgjæslingerne—Rørvik blev færdig 12 september 1908. Paa denne linje blev i 1908 ogsaa oprettet rikstelefonstationen i Flerengsstranden og i januar 1909 paa Karstenøen i Viktens herred.

Ved denne linje fik amtets største fiskevær telefon- og telegrafforbindelse.

I 1908 blev endvidere bygget en rikstelefonlinje fra Nordli til riksgrænsen, paa hvilken der blev aapnet en station i Murumoen 28 september 1908. Ved denne linje fik Namdalen og Indherred forbindelse med Jemtland.

Hovedtelefonlinjen til Nordland blev i 1908 færdigbygget fra Grong til Trones. Paa samme aapnedes 3 november 1908 rikstelefonstationer i Harran og Trones.

Den 30 august 1908 oprettedes en rikstelefonstation i Godejorden i Grong herred paa tidligere anlagt linje.

I april 1909 blev der bygget en rikstelefonlinje mellem rikstelefonstationerne Overhallen og Høilandet i Namdalen, hvorved sidstnævnte herred fik en bedre telefonforbindelse.

Av telefonanlægget Stenkjær—Snaasen—Grong blev strækningen Stenkjær—Binden i Stod færdig 20 august 1909.

Telefonanlægget Risvær—Rosvik i Leka blev færdig 8 oktober 1909. Foruten at naboherrederne Vikten og Leka fik en direkte forbindelse, sikredes ved dette anlæg ogsaa Viktens forbindelse i tilfælde av feil linje Namsos—Rørvik.

I 1909 blev toldvæsenets linje Vuku—Sul overtat av Telegrafvæsenet og forlænget til Sandviken. Paa samme blev 17 december oprettet rikstelefonstationerne Sandviken i Værdalen og Sul.

I 1910 blev hovedtelefonlinjen til Nordland forlænget til amtsgrænsen og forbundet med anlæggene av samme linje i Nordlands amt, hvorved man kom i forbindelse med stationerne paa Helgeland. Paa denne linje blev oprettet en rikstelefonstation paa Haapnes og en opsynsstation paa Breifosmoen.

Mellem Trondhjem og Stenkjær blev ophængt en ny telefonlinje, hvorved fremkomsten mellem Indherred og Trondhjem blev betydelig forbedret.

Likeledes blev i 1910 bygget en telefonlinje fra Stjørdalshalsen til Meraker, paa hvilken der blev oprettet en rikstelefonstation i Floren. Ved denne linje kom Meraker i direkte forbindelse med naboherrederne, hvorhos Meraker station kom ut av den direkte mellemrikstelefonlinje Trondhjem—Østersund».

De forventninger, man stillet til det i forrige femaarsperiode aapnede jernbaneanlæg Hell—Sunnan, er vistnok i fuld grad skedd fyldest. Det erkjendes nemlig nu fra alle kanter, at jernbanen paa mange maater har virket til ophjælp og økonomisk utvikling for de bygder, som den gjennemskjærer. Omend trafikken hittil ikke har været saa stor, at den har kunnet fuldt ut dække jernbanens driftsutgifter, saa antages dog den betydning, den har hat for Indtrøndelagens økonomiske utvikling, at være vel værd de offere, som er gjort fra saavel distrikternes som fra Statens side. Eftersom banen forlænges nordover, vil man ogsaa kunne gjøre regning paa, at den i endnu høiere grad for de nordenfor liggende landsdele med deres mange utviklingsmuligheter vil virke som en økonomisk løftestang av den største betydning.

Ved beslutning av 4—10 juli 1908 samtykket Stortinget i, at der for Statskassens regning blir at anlægge: Av en Nordlandsbane: parcellen Sunnan over Snaasen til Grong. Nordre Trondhjems amtsting fattet under 20 juni 1910 beslutning om at yde distriktsbidrag til en jernbane enten fra Sunnan over Snaasen til Grong med sidelinje paa nordsiden av Namsen til Namsos, eller til en bane fra Stenkjær over Namsos til Grong og vedtok at utrede for det første alternativ 10 pct. til banedelen Sunnan—Grong og 15 pct. til sidelinjen Grong—Namsos, og for det andet alternativ 12 pct. til den hele banestrækning fra Stenkjær over Namsos til Grong.

II. Kommunal husholdning.

Efter de ved amtskontoret utarbeidede statistiske utdrag av amtets skatteligninger var av samtlige amtets indvaanere i 1910 35.73 pct. skatydere til kommunerne.

Av skatyderne var 21.28 pct. gaardbrukere, 46.45 pct. kaarfolk, husmænd, inderster og arbeidere, 20.95 pct. tjenere og 9 29 pct. embeds- og bestillingsmænd, forretningsmænd o. l. samt haandverkere i selstændig stilling.

Av skatydere var 538 utenbygdsboende og 25 indenbygds aktieselskaper.

Den gjennemsnitlige antagne indtægt pr. indvaaner og pr. skatyder var i 1910 — som ovenfor nævnt — henholdsvis ca. 161.86 kroner og ca. 453.03 kroner.

Gaardbrukernes gjennemsnitsindtægt var ca. 737.25, og deres antagne indtægt utgjorde 34 63 pct. av den samlede antagne indtægt og deres skatbare indtægt 38.60 pct. av den samlede skatbare indtægt.

Ifølge den Officielle Statistik var herredsskatydernes samlede formue og indtægt m. v. ved utløpet av forrige og ved utløpet av indeværende femaarsperiode følgende:

	Antal skatydere.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Herredsskat:			Antagen indtægt.		Herredsskat:		Herredsskat:	
					Paa formue.	Paa indtægt.	Tilsammen.	Pr. indvaaner.	Pr. skatyder.	Pr. indvaaner.	Pr. skatyder.	Paa 1000 kr. formue.	Paa 100 kr. skatbar indtægt.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Ved ligningerne for 1905	25 965	47 133 000	10 648 000	4 867 000	115 001	461 955	576 956	137.00	410.00	5.96	17.80	2.44	9.49
Ved ligningerne for 1910	27 687	59 959 555	12 543 177	6 062 311	140 916	492 208	633 124	161.86	453.03	8.17	22.87	2.35	8.12

Gjennemsnitsindtægten for kaarfolk, husmænd, inderster, arbeidere og tjenere, regnet underett, var ca. 274 kroner. Deres antagne indtægt utgjorde 40.73 pct. av den samlede antagne indtægt og deres skatbare indtægt 24.71 pct. av den samlede skatbare indtægt.

Gjennemsnitsindtægten for embeds- og bestillingsmænd, handelsmænd m. v., regnet underett, var ca. 985.82 kroner. Deres antagne indtægt utgjorde 24.64 pct. og deres skatbare indtægt 36.70 pct. av den samlede antagne indtægt.

I begyndelsen av 1908 gjorde Værdalens kommune et skridt, som var av den største betydning og rækkevidde for bygdens kommunale husholdning. Kommunen kjøpte nemlig det inden dets grænser beliggende store og værdifulde gods Værdalsgodset. Bruket, hvis væsentligste værdi ligger i dets betydelige skogeiendomme, eiedes tidligere av et aktieselskap, og kommunens kjøp foregik paa den maate, at den indkjøpte samtlige aktier i bruket, hvorfor betaltes kr. 3 720 000. Til dækning av kjøpesummen reistes et laan i Invalidefondet stort kr. 2 400 000 mot 1ste prioritets pantesikkerhet i Værdalsbrukets samtlige eiendomme og mot, at amtskommunen stillet sig som garant for laanet, forsaavidt pantesikkerheten skulde vise sig utilstrækkelig. For resten av kjøpesummen utstedtes til sælgerne en 2den prioritets panteobligation i de solgte eiendomme.

Det var fra først av kommunens hensigt selv at nyttiggjøre sig skogene ved forædling til skurlast ved de til bruket hørende sagbruk samt derhos at opføre et træsliperi. Valget av sted for et saadant træsliperi viste sig imidlertid forbundet med mange vanskeligheter, og særlig den omstændighet, at tekniske og økonomiske hensyn gjorde det utilraadelig at lægge sliperiet inden bygden, gav anledning til megen strid i Værdalen. Saken bragtes ved denne strid ind i et uføre, som den i og for sig neppe hadde fortjent. Om hvorledes denne senere saa vel kjendte «Værdalssak» utviklet sig, og hvilket utfald den fik, vil nærmere meddelelse bli indtat i næste femaarsberetning.

Til dækkelse av amtskommunens utgifter er i femaaret utlignet:

i 1906	kr.	7.00	pr. skyldmark,	og kr.	30 000
som amtsskat paa herrederne,					
- 1907	-	7.00	-	og -	30 000
som amtsskat paa herrederne,					
- 1908	-	7.00	-	og -	30 000
som amtsskat paa herrederne,					
- 1909		7.00	-	og -	30 000
som amtsskat paa herrederne,					
- 1910		7.00	-	og -	45 000
som amtsskat paa herrederne.					

Amtskommunens eiendele og gjæld var ved utløpet av foregaaende og indeværende femaarsperiode følgende:

Eiendele:	Pr. 31/12 1905.	Pr. 31/12 1910.
Fængselsbygninger	kr. 83 370 00	kr. 96 700.00
Sykehus	- 289 000.00	- 289 000.00
Færgemandshus	2 110.00	- 1 510.00
Skolegaarden Mære	157 733.00	- 161 314.00
Aktier i Namdalens Dampskibsselskap	25 000.00	35 000.00
Gjæld:		
Laan	kr. 1 370 222.22	kr. 1 303 555.55
Restpantegjæld paa Mære skole	- 27 243.79	- 25 944.50

Til amtsskolekassen er i aarene 1906—1910 gjennemsnitlig utlignet kr. 14 068.92. I 1906 utlignedes 19¼ øre, i 1907 17 øre, i 1908 17¼ øre, i 1909 18 øre og i 1910 18½ øre pr. individ av amtets landdistrikts folketal. Av Statskassen er ydet tredobbelt bidrag til utligningen indtil 15 øre og dobbelt bidrag til utligningen over 15 øre.

Amtskassen har bidraget 9 à 14 000 kroner aarlig til opførelse av skolehus m. v., kr. 2 600—kr. 3 300 aarlig til fortsættelsesskoler og ca. 500 kroner aarlig til arbeidsskoler.

12. Arbeiderforhold.

Ved utgangen av 1905 utgjorde tjenerlønningerne og arbeidspriserne ifølge de av lensmændene meddelte opgaver:

Tjeneres aarsløn i penger:

Tjenestegutter	fra kr. 120 til kr. 400
Tjenestepiker	- - 80 - - 180

I amtet gjennemsnitlig kr. 294 for tjenestegutter og kr. 141 for tjenestepiker.

Den samlede aarsløn, naar værdien av kost, hus og klær tages i betragtning, utgjør gjennemsnitlig kr. 497 for tjenestegutter og kr. 309 for tjenestepiker.

Dagløn for husmænd (pligtarbeide):

Paa egen kost, sommer	fra kr. 1.80 til kr. 3.20
vinter	- - 1.50 - - 2.50
Paa husbondens kost, sommer	- - 0.80 - 2.50
vinter	- - 0.40 - 1.75

Dagløn for dagarbeidere:

Mænd paa egen kost, sommer	- - 2.25 - 3.80
vinter	- - 1.50 - - 3.00

Paa husbondens kost, sommer	fra kr.	1.50	til kr.	2.50
vinter	- -	0.80	- -	1.75
Kvinder paa egen kost, sommer	- -	1.40	- -	2.00
vinter	-	1.00	- -	1.75
Paa husbondens kost, sommer	-	0.75	- -	1.50
vinter	-	0.40	- -	1.00
Dagløn for tømmerhuggere	- -	2.50	- -	4.00
Do. - tømmerkjørere med hest	-	4.00	- -	8.00
Do. - — uten hest	- -	1.80	- -	4.00
Elvefløtere	- -	3.00	- -	5.00
Lensearbeidere	- -	3.00	-	4.50
Bergverksarbeidere	- -	2.75	- -	5.00
Stenbrytere	- -	2.50	-	4.50
Teglverksarbeidere	- -	2.80	-	5.00
Spinderi- og væveriarbeidere, mænd	- -	2 80	- -	4.50
Do. kvinder	- -	1.40	- -	1.80
Træsliperiarbeidere	- -	3.00	-	3.75
Sagbruks- og høvleriarbeidere	- -	2.50	- -	4.50
Hustømmermænd og snekkere	-	2.50	-	4.50
Møllearbeidere	- -	2.00	- -	3.50
Veiarbeidere	- -	3.50	-	4.50

I dette femaar er ogsaa saavel tjener- som arbeidslønningerne steget endel; men paa den anden side er ogsaa priserne paa livsfornødenheterne steget.

Ved utgangen av femaaret var i virksomhet 31 foreninger, som har syke- og begravelseskasser.

Slutning.

Angaaende formues- og indtægtsforholdene henviser jeg først til de opgaver, som foran under avsnit 11 er git angaaende resultaterne av de kommunale skatteligninger. Sammenligner man ligningerne for aarene 1905 og 1910, faar man:

Aar.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Antagen indtægt pr. indvaaner.
	Kr.	Kr.	Kr.
1905	47 133 000	10 648 000	137.00
1910	59 959 555	12 543 117	161.86
Økning	12 826 555	1 895 117	24.86

Ogsaa den officielle Sparebankstatistik viser fremgang, idet indskyternes antal og deres samlede indskud fra utgangen av 1905 til utgangen av 1910 er steget fra kr. 28 308 og kr. 13 848 410 til kr. 34 653 og kr. 18 994 866, altsaa med

henholdsvis 6 345 indskytere og kr. 5 046 456 i indskud. Sparebankernes antal er i samme tidsrum øket med 2, fra 25 til 27.

Efter de meddelte opgaver over de i 1906—1910 tinglæste og avlæste pantedokumenter, avholdte utpantninger, eksekutioner og tvangsauktioner hitsættes følgende tabeller:

Panteheftelser i faste eiendomme.

Sorenskriverier.	Tinglæste.		Avlæste.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.
Stjør- og Værdalen	3 068	13 416 247	1 666	4 373 335
Inderøen	1 707	6 164 677	1 202	3 170 131
Namdalen	2 061	4 466 477	975	1 403 012
Tilsammen	6 836	24 047 401	3 843	8 946 478
De tilsvarende beløp for forrige femaar var	5 419	13 168 693	2 722	5 469 604

Panteheftelser i skib.

Sorenskriverier.	Registrerte.		Utslettede.	
	Antal.	Beløp.	Antal	Beløp.
		Kr.		Kr.
Inderøen	(Ingen registrering eller utslettelse foregaat i femaaret i dette landdistrikt).			
Namdalen	6	8 864	3	4 264
Tilsammen	6	8 864	3	4 264
De tilsvarende beløp for forrige femaar var	54	104 720	16	21 903

Eksekutioner, utpantninger og tvangsauktioner.

Sorenskriverier.	Avholdte eksekutioner og utpantninger.		Avholdte tvangsauktioner over fast gods og løsøre.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.
Stjør- og Værdalen	8 671	591 379	135	327 035
Inderøen	4 483	373 312	92	179 492
Namdalen	10 171	399 974	150	128 263
Tilsammen	23 325	1 364 665	377	634 790
De tilsvarende tal for forrige femaar	25 255	1 336 879	428	739 459

Paa amtets sykehus i Levanger og Namsos har i femaaret været behandlet 4 091 syke med et samlet antal liggedage av 151 459 mot i forrige femaar 3 233 syke og 140 629 liggedage. Amtets tilskud til sykehusene utgjør i femaaret gjennemsnitlig kr. 20 981.28 pr. aar mot i forrige femaar kr. 35 872.

Amtskommunens utgifter til sundhets- og medicinalvæsenet iøvrig, heri ikke medregnet utgifter til sindssykes forpleining og til jordmor- og vakcinationsvæsenet, utgjorde tilsammen kr. 23 116.95 eller gjennemsnitlig kr. 4 623.39 pr. aar mot i forrige femaar kr. 25 545 og gjennemsnitlig kr. 5 109.

Amtskommunen har hat følgende utgifter til sindssyke, som forpleies med stats- og amtsbidrag:

i 1906	for	235	sindssyke	kr.	17 264
- 1907	-	228	—	-	16 872
- 1908	-	228	—	-	17 831
- 1909	-	224	—		17 903
- 1910	-	224	—	-	18 382

Til ophold og beklædning m. v. for døve, blinde og aandssvake ved undervisningsanstalter medgik:

i 1906	for	32	barn	kr.	6 861
- 1907	-	30	—	-	5 879
- 1908	-	31	—	-	5 455
- 1909	-	29	—		5 841
- 1910	-	32	—		6 046

Utgifterne hertil er i denne femaarsperiode ca. 10 000 kroner mindre end i foregaaende femaar.

Foruten de inden amtet ansatte distriktslæger og sykehuslæger praktiserte der ved femaarsperiodens utgang 10—11 kommunelæger og 5 andre læger.

I amtets byer har praktisert tilsammen 6 tandlæger foruten 1 i Leksviken.

Sedelighetstilstanden antages saa nogenlunde almindelig. I femaaret er utfærdiget 337 resolutioner for bidrag til barn, hvis forældre ikke har indgaat egteskap med hinanden. Av resolutioner for bidrag til hustru og egtebarn er utfærdiget 13.

Ædruelighetstilstanden er god.

Foruten de almindelige folkeskoler er der fast folkehøiskole paa Sund i Inderøen, hvorhos der har virket 2 flytbare folkehøiskoler i amtet. Alle 3 skoler har hat amtsbidrag saavel til driften som til elevstipendier.

Folkeboksamlingernes antal var ved utgangen av 1910 61, hvorav de fleste aarlig har nydt statsbidrag.

Nordre Trondhjems amt, 25 november 1913.

H. B. Guldahl,
kst.

B. Byerne.

Beretning

om kjøpstaden Levangers økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Byens folkemængde utgjorde ved tællingen i december 1910: 1 598 personer.

Industrien har i femaarsperioden vist betydelig fremgang, idet samtlige her paa stedet værende bedrifter, naar undtages kaffetilsætningsfabrikkerne, nu har betydelig større omsætning end for 5 aar tilbake.

Av nye industrielle foretagender kan specielt nævnes en av guldlistefabrikant Larsen i 1906 anlagt speil- og guldlistefabrik, som fra den første begyndelse har hat en stadig stigende omsætning. Fabrikken beskjæftiger nu 25 mand.

Netop i disse dage er der spørsmaal om anlæg av en melkekondenseringsfabrik, som i tilfælde antages at faa stor betydning for byen og de omliggende distrikter. Dette anlæg er et større foretagende, hvori en betydelig kapital i tilfælde vil bli nedlagt.

I handelsomsætningen antages i femaarsperioden at være nogen stigning.

De handlende uttaler, at folks kjøpeevne er steget, og at der i den senere tid er mere spørsmaal om solide og som følge derav kostbare varer end tidligere.

De herværende 2 bankers forvaltningskapital viser i perioden en betydelig stigning. Saaledes hadde Levanger og Skogns Sparebank ved utgangen av 1905 en forvaltningskapital av kr. 1 875 800 og ved utgangen av 1910 kr. 2 405 925.

Levanger Haandverkerforenings Sparekekasses forvaltningskapital er i perioden steget med ca. 40 000 kroner.

Forsikringssummerne, saavel i brand- som livsassuranse, antages i perioden at ha steget ikke saa ubetydelig.

Skibsfarten paa stedet utviser ogsaa i femaarsperioden betydelig økning; saaledes er tonnageavgiften fra 1905 til 1910 steget med ca. 200 pct. Som følge av jernbaneanlægget Hell—Sunnan er dampskibstrafikken paa selve fjorden avtat, idet trafikken nu besørges av 3 à 4 faste rutebaater mot tidligere 6. I trafikken paa jernbanen er derimot en stadig jevn stigning.

Byens skatteligning viser følgende ansættelser:

Aar.	Hustakst.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Antal skatydere.	Utlignings-sum.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.		Kr.
1906	2 443 740	1 198 000	469 980	175 865	568	23 425
1907	2 446 540	1 127 000	473 282	180 451	564	26 399
1908	2 450 540	1 124 000	511 830	202 014	593	27 466
1909	2 453 540	1 129 500	530 650	207 000	621	28 480
1910	2 545 630	1 446 000	583 240	244 428	621	30 902

Skatteprocenten har i perioden været henholdsvis 12.10, 13.50, 12.50, 12.50 og 11.60.

Byens budget viser en stadig stigende tendens. Naar skatteprocenten trods dette ikke er steget, har dette delvis sin grund i, at der i flere aar til amortisation av laan er benyttet laanemidler, likesom byens kontantbeholdning, som ved utgangen av 1905 utgjorde 5 540 kroner, nu paa det nærmeste er forbrukt. I femaarsperioden er derhos brukt forholdsvis meget til vei- og brolægningsvæsenet, særlig til gaters og rendesteners oparbeidelse.

Det i beretningen for femaarsperioden 1896—1900 omhandlede 4 pct. laan stort 200 000 kroner er regelmæssig avdraget, saaledes at restsummen nu er 135 000 kroner. Nævneværdig ny gjæld er i perioden ikke stiftet.

Større kommunale anlæg er i perioden ikke utført. Ved stortingsbeslutning av 11 juni 1910 er vedtat anlæg av havnespor og kai i Levanger, hvilket arbeide imidlertid ikke paabegyndtes i perioden. Foruten det til dette anlæg bevilgede distriktsbidrag 9 à 10 000 kroner vil kommunen faa betydelige utgifter til opfyldning m. m., hvilket vil bevirke, at kommunen sandsynligvis i den nærmeste fremtid blir nødt til at opta et større laan.

Skoleforholdene antages i enhver retning at være tilfredsstillende.

Binæringer av betydning forekommer ikke.

Arbeiderforholdene har gjennemgaaende været gode. Friske og arbeidsdygtige folk har ingen vanskelighet ved at eksistere med utbyttet av sit arbeide, uagtet priserne paa livsfornødenheter stadig er steget, saaledes at de gjennemgaaende er høiere end i Trondhjem. Husleien derimot har været forholdsvis lav, men viser nu stigende tendens.

Angaaende tilstanden i sin almindelighet vites intet særlig at bemerke.

Sundhets- og ædruelighetstilstanden maa siges at ha været god.

Levanger magistrat, 21 november 1911.

Paul Bøe.

Beretning

om ladestedet Stenkjærs økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

1. Folkemængden

1 december 1910: 2 433. Folketallet er saaledes øket med 335 personer en forrige folketælling 3 december 1900.

2. Industrien.

Nye fabrikker eller andre industrielle anlæg er ikke oprettet i femaaret. kelte av de tidligere bedrifter er dog utvidet og forbedret. A/S Stenkjær k. Verksted har saaledes opført ny verkstedsbygning og anskaffet nye maskiner. rkstedet leverer nu bl. a. vogner, slæder og motorer i adskillig mængde.

Stenkjærfossens Mølle- og Elektricitetsverk er betydelig utvidet, forsaavidt ktricitetsverket angaar, idet verket nu skaffer gatebelysning, lys til største- ten av byens hus og kraft til forskjellige av byens bedrifter. Det ene sag- ık er i femaarets løp nedlagt. Disses eiere kjøpte det andet inden byens enser værende sagbruk, som de derpaa undergav en større forbedring ved op- else av nye bygninger og anskaffelse av nye tidsmæssige maskiner; dette ;bruk, A/S Stenkjær Dampsag & Høvleri, sysselsætter ca. 65 mand (arbeidere funktionærer) foruten dem, som arbeider utenfor bruket (med fløtning, i gene etc.).

Dette er de væsentligste forandringer paa industriens omraade.

De industrielle bedrifter har arbeidet under jevnt gode forhold. For sag- ıkets vedkommende er det oplyst, at leveranse av dører, vinduer og høvlede terialer har tiltat for hvert aar.

Haandverksdriften har ikke undergaat særlige forandringer. Alle byens ındverkere har i almindelighet hat saa meget arbeide, som de har kunnet

overkomme. Ladestedets skræddere leverer meget arbeide for landdistriktets befolkning, da der er litet av skræddere paa landsbygden heromkring. Det ene skomakerverksted er noget utvidet, saaat det drives mere fabrikmæssig. Dette verksted sysselsætter 8 à 10 mand og leverer færdigarbeidet skotøi bl. a. til utenbys kjøbmænd.

Indredningssnekkere har anført, at der for deres vedkommende maa siges at være heller daarligere tider nu end i forrige femaar, fordi dører og denslags arbeider nu mere og mere bestilles fra fabrikkerne. Antallet av haandverkere er som ved utgangen av forrige femaar, naar undtages, at der ved utgangen av 1910 var 11 skræddermestere, 8 bakere, 4 smeder (mekanikere) foruten 2 mek. verksteder og 2 guldsmeder. Her er 2 forretninger for reparation og salg av cykler. Efter meddelte oplysninger er der idethele ca. 160 personer, som er beskjæftiget med haandverksdrift — mestere og læregutter indbefattet.

Nogen husflid forekommer ikke i nævneværdig grad.

3. Handel, bankvæsen og assuranse.

Med hensyn til forholdene for byens handelsstand bemerkes, at omsætningen i det store og hele har tiltat noget. Dette gjælder især for manufakturforretningerne. Forretning i nogen ny handelsgren er ikke aapnet, naar undtages et utsalg av møbler.

Ved femaarets utgang var der idethele 41 kjøbmandsforretninger inden ladestedet, foruten sild- og fiskeforretninger. I periodens løp gik 9 kjøbmænd konkurs. Alle disse hadde mindre forretninger, likesom forretningerne — paa én nær — var ganske nye og startet med liten eller ingen kapital.

Toldintraderne har i femaaret utgjort kr. 231 106.28 mot kr. 126 472.57 i forrige femaar.

Antallet av ind- og utgaaende skibe fra og til utlandet ved Stenkjær toldsted har været:

Indgaaende med ladning hertil	11
Utgaaende « —	164

Eksporten har bestaat av trælast fra byens og de i dens nærhet liggende sagbruk, træmasse fra et sliperi utenfor byen og malm fra Malmo gruber i Beitstaden. Den direkte indførsel fra utlandet har saa at si udelukkende været kul.

I ladestedet er de samme banker som før nemlig:

1. Stod og Stenkjær Sparebank med forvaltningskapital, kr. 3 612 446.81, hvorav formue kr. 350 000 pr. 31 december 1910, mot henholdsvis kr. 2 764 926.01 og kr. 262 026.47 pr. 31 december 1905.

2. Sparbu og Egge Sparebank med forvaltningskapital kr. 758 717.75, hvorav formue kr. 60 477.65 pr. 31 december 1910, mot henholdsvis kr. 601 267.01 og kr. 43 123.87 pr. 31 december 1905.
3. Indherreds Kreditbank med forvaltningskapital pr. 31 december 1910 kr. 2 233 571.75, reservefond kr. 100 000 mot henholdsvis kr. 1 457 963.09 og kr. 85 000 pr. 31te december 1905.
4. Stenkjær Privatbank med forvaltningskapital pr. 31 december 1910 kr. 612 532.41, reservefond kr. 42 042.72, mot henholdsvis kr. 329 587.51 og kr. 21 867.93 pr. 31 december 1905.

Forsikringsselskaper findes ikke her, men en hel del brand- og livsforsikringsselskaper m. v. er repræsentert ved faste agenter og har større beløp tegnet i ladestedet.

4. Skibsfarten.

«Stenkjær Dampskibsselskap» maatte opløses i femaaret — efter kun et par aars virksomhet — da selskapets indtægter blev utilstrækkelige. Selskapets skib solgtes til utenbys dampskibsselskap. Dampskibstrafikken til og fra Stenkjær besørges nu regelmæssig av «Indherreds Aktiedampskibsselskap», som har hovedsæte i Stenkjær. Dette selskap har 7 skibe, de samme som i forrige femaar. «Vestenfjeldske Dampskibsselskap», Bergen, underholder derhos ukentlig rute Bergen—Stenkjær. «Indherreds Aktiedampskibsselskap» har ogsaa ukentlige ruter paa strækningen Trondhjem—Bergen og Trondhjem—Namsos.

Av jægtefartøier er der nu, efter hvad der er oplyst, bare 4, som er hjemmehørende i Stenkjær.

5. Kommunale forhold og kommunehusholdningen.

Kommunen har i denne periode foretat ekspropriation av vandbassænget — Svarttjernet — samt grund for ledningsnettet derfra til Kvamsdalen. Dette kostet ca. kr. 5 000. Vandledningen fra Svarttjernet til bassængene i Kvamsdalen er omlagt, idet der blev nedlagt 7″ rør istedenfor 4″. Forskjellige forbedringer er derhos gjort ved vandbassængene i Kvamsdalen. Disse foranstaltninger har kostet ca. kr. 30 000.

Der er foretat betydelige elveforbygningsarbeider for at hindre gravning av Stenkjærelven. Hertil er medgaat et beløp av ca. kr. 12 000, hvorav Staten har refundert kommunen en større del. Forøvrig er der ikke foretat nogen ekstraordinære foranstaltninger fra kommunens side. Der er heller ikke utført væsentlige arbeider med hensyn til oparbeidelse av nye gater, istandbringelse av nye rendestener og kloakanlæg. I 1910 blev besluttet kjøpt Stenkjær avholdsforenings hus for at indrettes til kommunelokale.

Av det vedtagne budget for 1910 indtages her et sammendrag:

	Utgifter.	Indtægter.	Til utligning.
	Kr.	Kr.	Kr.
A. Kommunens almindelige anliggender	39 829.59	8 163.80	31 665.79
B. — skolevæsen.....	29 210.00	14 880.01	14 329.99
C. — fattigvæsen	16 017.00	1 250.00	14 767.00
Tilsammen	85 056.59	24 293.81	60 762.78

Av det til utligning opførte beløp er 1/9 utlignet som eiendomsskat.

Skattetaksterne for aaret 1910 utgjorde kr. 3 662 125.

Efter ligningsprotokollen hitsættes følgende opgave:

Aar.	Antagen. formue.	Antagen. indtægt.	Skatbar indtægt.	Antal skatydere.	Utlignings-sum.	Pct. paa indtægt.	Pct. paa formue pro mille.
	Kr.	Kr.	Kr.		Kr.	Kr.	Kr.
1906.....	2 350 700	739 200	261 053	881	45 658.64	15.40	2.2
1907.....	2 391 200	728 430	264 106	835	47 096.84	15.69	2.242
1908.....	2 390 400	739 870	271 493	816	52 046.85	16.981	2.43
1909.....	2 580 100	709 390	274 765	830	51 845.56	16.57	2.37
1910.....	3 059 400	779 170	295 912	847	54 048.42	15.85	2.27

De ladestedet tilhørende eiendomme: Søndre Egge og Stenkjærgaarden, hadde i 1910 en samlet nettoindtægt av kr. 8 820.12 + bidrag til kommunekassen tilsammen kr. 4 000.

6. Binæringer.

Flere av ladestedets indvaanere har bygslet jord av kommunens forannævnte eiendomme, hvorved de avler litt korn, poteter eller høi. Binæringerne bestaar forøvrig væsentlig i, at somme har en ko, gris eller nogen høns.

7. Arbeiderforhold.

Disse maa betegnes for at ha været ganske tilfredsstillende.

Lønningerne har efter indhentede oplysninger været følgende for aaret 1910:

For en almindelig tjenestegut kr. 760 inkl. kost
" " — tjenestepike " 400 " "

For almindelige dagarbeidere paa egen kost:

For mænd gjennemsnitlig	kr.	3 pr. dag
« kvinder —	-	2 « «

Sedvanlig dagløn for voksne arbeidere paa egen kost i nedennævnte virksomhetsgrener:

Smedsvender	kr.	3.50
Blikkenslagere	-	3.00 à 3.50
Farversvender	-	3.00
Garversvender	-	3.00
Slagtersvender	-	3.50
Bakersvender	-	3.50
Skomakersvender	-	3.00
Skræddersvender	-	3.00
Salmakere	-	4.00
Mursvender	-	4.00
Murarbeidere	-	3.50
Snekkersvender	-	3.50
Malersvender	-	3.50
Arbeidere i bogtrykkerier:		
Sættere	kr.	3.50
Paalæggersker	-	2.00
Arbeidere ved mekaniske verksteder	-	3.50
Telefonarbeidere	-	3.50
Sagbruksarbeidere	-	3.00 à 3.50
Høvleriarbeidere	-	3.00 « 3.50
Træsliperiarbeidere	-	3.00 « 3.50
Møllere	-	3.00 « 3.50
Arbeidere ved mineralvandfabrikker	-	3.00
Almindelige veiarbeidere	-	3.50
Sjauere	-	3.00 à 3.50

Maanedshyre for sjømænd i samme aar:

Første styrmand	kr.	100
— maskinist	-	160
Anden —	-	110
Fyrbøtere	-	85
Helbefarne matroser	-	85

Av foreninger kan under denne rubrik nævnes:

1. Stenkjær Arbeiderforening (arbeidersamfund), stiftet i 1877 med formaal Oplysning og fremme av økonomisk velvære.
2. Stenkjær Haandverks- og Industriforening, stiftet i 1906 med formaal: Vare tagelse og fremme av haandverket og industriens interesser, antal med lemmer ca. 30.
3. Stenkjær Arbeiderparti (socialdemokratisk forening) med ca. 70 medlemmer

8. Tilstanden i almindelighet.

Den økonomiske tilstand i almindelighet maa siges at ha været nogenlunde tilfredsstillende. Den sidste del av perioden tyder paa bedre tider. Eiendomspriserne har steget adskillig, og der synes at være mere penger blandt folk. Landdistrikterne heromkring har i de sidste aar hat gode aaringer, likesom tømmerpriserne har været høie, hvilket selvsagt har hat en heldig indflydelse for byens befolkning. Jernbanen, som blev færdigbygget i 1905 til Sunnan, har nok ogsaa gjort sit til mere trafik for byen. Skatterne er desværre store og føles trykkende for mange. Her er forholdsvis mange fattigfolk. I 1910 blev saaledes tilsammen 94 av byens indvaanere ydet fattigunderstøttelse.

Antallet av avholdte eksekutioner og utpantninger stiller sig saaledes:

Eksekutioner:

I 1906	24	for	beløp	tilsammen	kr. 32 154.51
- 1907	24	«	«	—	- 12 928.38
- 1908	24	«	«	—	- 15 239.18
- 1909	32	«	«	—	- 19 079.14
- 1910	25	«	«	—	- 18 254.85

Utpantninger for skatter og brandkontingent m. v.

I 1906	184	for	beløp	tilsammen	kr. 11 367.08
- 1907	250	«	«	—	- 10 891.46
- 1908	221	«	«	—	- 12 517.16
- 1909	187	«	«	—	- 7 737.02
- 1910	207	«	«	—	- 7 165.39

I 1906—1910 er solgt tilsammen 33 faste eiendomme ved tvangsauktion, tilslagssum tilsammen kr. 175 574. — Der er avholdt 15 tvangsauktioner over løsøre, tilslagssum tilsammen kr. 16 955.

Sundhetstilstanden har været god; ædruelighetsforholdene maa ogsaa betegnes for at ha været gode.

Der er 4 goodtemplarloger og 1 avholdsforening i ladestedet.

Der er dannet et automobilselskap — «Stenkjær & Namsos Automobilselskap» — som om sommeren underholder daglig rute Stenkjær—Rødhammer, (dampskibsanløpssted ved bunden av Lyngenfjord, 4 mil fra Namsos). Selskapet har 3 automobiler.

Pressen repræsenteres ved 3 blade, «Indherredsposten», «Indtrøndelagen» og «Indherred», alle venstreblade. Sidste avis er fra 1910.

Stenkjær magistrat, 20 januar 1912.

Eigil Steen.

Beretning

om ladestedet Namsos's økonomiske tilstand i 1906--1910.

1. Folkemængde.

Byens indbyggertal, som 3 december 1900 utgjorde 2 299, var ved folketællingen 1 december 1910 steget til 2 434. Den ubetydelige tilvekst har væsentlig sin grund i boligmangelen paa stedet, som bringer folk til at bygge utenfor byen, da de gjenværende byggetomter indenfor bygrænsen baade er faa og utilfredsstillende.

2. Industri.

Sagbruksindustrien er fremdeles praktisk talt enehersker. Antallet av sagbruk er uforandret 3 inden bygrænsen og 2 umiddelbart ind til samme. Efter opgave fra toldboden utgjør femaarets samlede utskibning, 66 036 m.^{3} mot i sidste periode 88 570 m.^{3}, altsaa en betydelig nedgang, idet aarene 1906—1907 viser en stigende utskibning, tilsammen 39 118 m.^{3}, mens paa 1908--1910 kun falder 26 918 m.^{3}. Imidlertid maa dog merkes, at der ved siden herav i perioden er skibet 58 836 ton vaat træmasse. Det væsentligste salg foregaar imidlertid til indlandet, hvilket fremgaar av nedenstaaende opgave fra brukene:

Aar.	Produktion beregnet til kubikmeter.	Værdi.
		Kr.
1906	25 222	593 961
1907	29 220	715 670
1908	32 401	746 572
1909	37 882	828 830
1910	42 625	891 717
Tilsammen	167 350	3 776 750

Den samlede utskibning til ut- og indland utgjør kr. 4 617 013.

Det gjennemsnitlige antal arbeidere beskjæftiget ved brukene opgives at være 247 mand.

Av andre industrielle bedrifter findes fremdeles kun 1 dampfarveri, 1 garveri, 1 mineralvandfabrik, 1 cykkelfabrik og 1 skibsverft for reparationer; desuten bemerkes, at et snekkerverksted drives med elektrisk kraft.

Haandverk og dermed beslegtet arbeide drives i efternævnte fag av følgende mestere: bakere 5, blikkenslager 1, bokbinder 1, boktrykkere 2, buntmaker 1, fotografer 2, guldsmed 1, salmaker 1, urmakere 2, frisør 1, smeder 3, bygmestere og tømmermænd 6, malere 4, murere 2, skomakere 5, skræddere 4, slagtere 2, skorstensfeier 1, snekkere 5, seilmaker 1. Indehaverne arbeider dels i, dels utenfor byen og har begge steder marked for sine varer. Noget nævneværdig fremskridt i haandverksdriften kan ikke siges at ha fundet sted i femaaret, men er den økonomiske stilling blandt standen jevnt god.

3. Handel, bankvæsen og assuranse.

Toldintraderne har for femaaret utgjort tilsammen kr. 179 460 mot forrige periode kr. 103 071.14. De produkter, som avsendes til utlandet, er foruten træ-last og træmasse væsentlig smør, fuglevildt, iset sild, laks og tørfisk (samt baandstift).

Handelsborgerskap for mænd og kvinder indehavdes ved periodens slutning av 38 personer; her hersker gjennemgaaende sunde og gode handelsforhold paa stedet, endskjønt omsætningen opover dalen ikke gaar gjennem stedets handlende, da de store handelsforeninger tar sine varer direkte; forbindelsen særlig med sjødistriktet er livlig og omsætningen i jevnt stigende. Mangelen paa tidsmæssige kommunikationer tillands blir føleligere for hvert aar og truer med at bli skjæbnesvanger ikke mindst for Namsos. Den mellem Stenkjær og Rødhammer i 1910 etablerte automobilfart har i sommerhalvaaret bragt en hurtig og sikker forbindelse med Indherred og Trondhjem, men er for godstrafikken uten betydning.

De 2 banker, Namsos Sparebank og Namdals Privatbank, hadde den første ved utgangen av 1910 under forvaltning kr. 2 414 359 med et overskud av kr. 24 396 med et antal indskytere av 2 553, den sidste kr. 1 670 415 under forvaltning med et overskud av kr. 15 600, og var antallet av indskytere her 2 026.

Av assuranseselskaper findes, med undtagelse av en gjensidig speilglasforsikringsforening, ingen paa stedet; men flere selskaper har agenter, som tegner forsikring mot brand og ulykke, paa liv og sjøskade for betydelige beløp.

4. Skibsfart.

Handelsflaaten pr. 31 december 1910 utgjorde 763 nettoton dampfartøier og 808 ton seilfartøier.

Namdalens Aktiedampskibsselskap fik i 1909 sit 3dje skib, som med statsbidrag besørger farten paa Ytre Namdalen. 1 dampskib tilhører et selskap for

bankfiskeri, seilfartøierne anvendes særlig til notbruk og til fragtfart, væsentlig træmaterialer paa Nordland.

Mellem Namsos og Trondhjem underholdes trafikken av Namsos og Indherreds dampskibsselskaper med 5 ukentlige turer om sommeren og 4 om vinteren; desuten trafikkeres ladestedet regelmæssig av 3 postførende kystruter og 2 godsruter ukentlig.

Utbyttet for notbrukene har gjennemgaaende været daarlig i perioden.

5. Kommunale forhold og kommunehusholdning.

Den i 1905 besluttede utvidelse og utbedring av vandverket ved anlæg av et reservoir, som rummer 4 500 m.^{3}, indsprængt i fjeldet i en høide av 59 m. over havet paa Bjørumskollen, androg i fuld færdig stand til kr. 98 263.

I 1907 anlagdes et kommunalt elektricitetsverk, som blev tat i drift i januar 1908, og som kostet kr. 157 474. Overskuddet 1908—1910 har utgjort kr. 5 160, 7 183 og 9 860. Verkets oprindelige ydelsesevne var 300 hk., men antages at kunne ved fuld utbygning bringes op i ca. 1 000 hk.

Ved folkeskolen har elevantallet gaat op fra 350 til 370, 181 gutter og 189 piker. Lærernes grundløn blev i 1909 fastsat til kr. 1 400 og lærerindernes til kr. 900.

Av bevilgninger i kommunikationsøiemed har kommunen ydet til veibro over Namsen kr. 5 000 og til nytegning i Namdalens Aktiedampskibsselskap kr. 5 000.

Utgiftsbudgettet utgjorde i 1906 kr. 70 093 med en skatteprocent av 13.67 og var i 1910 vokset til kr. 88 720 med en skatteprocent av 12.98, kommunens gjæld for samme aar henholdsvis kr. 151 910 og kr. 387 000. Bykassens aktiva 1910 androg til kr. 474 000, hvorav anslagsvis kr. 320 000 anbragt i «produktive» aktiva. Havnevæsenets indtægter for 1906 og 1910 utgjør kr. 6 233 og kr. 7 782 og dens formue pr. 31 december 1910 kr. 47 000. Kommunens økonomiske stilling er saaledes ganske tilfredsstillende.

De matrikulerte huses antal ved utgangen av 1910 var 247 med en forsikringssum stor kr. 2 942 030.

Følgende oversigt, hvorav bevægelsen av formue og utlignet kommuneskat i femaaret vil fremgaa, hitsættes:

Aar.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Antal skatydere.	Utlignings-sum.
	Kr.	Kr.	Kr		Kr.
1906	1 085 000	685 900	281 425	680	48 806.44
1907	1 203 500	739 050	299 035	767	51 602.81
1908	1 307 000	805 150	334 335	832	57 599.39
1909	1 324 000	832 850	357 780	827	58 624.48
1910	1 318 500	844 950	366 740	818	60 296.49

Skatteprocentens stigning stiller sig saaledes:

1906 ..... 13.67
1907 ..... 13.57
1908 ..... 13.57
1909 ..... 12.91
1910 ..... 12.98

6. Binæring

av betydning findes fremdeles fremdeles ikke.

7. Arbeiderforholdene

har været udmerket gode. Størrelsen av lønning og dagpenger for 1910 opgives saaledes:

Tjenestegutters aarsløn kr. 300 + værdi av kost og losji kr. 300, tilsammen kr. 600, for tjenestepiker henholdsvis kr. 120 + kr. 300, tilsammen kr. 420.

Sedvanlig løn for almindelige dagarbeidere paa egen kost:

Mænd ..... kr. 3.00; kvinder kr. 2.00
Smedsvender ..... kr. 4.00
Smedarbeidere ..... - 3.00
Blikkenslagere ..... - 3.00
Farversvender ..... - 3.00
Seilmakersvender ..... - 3.00
Garversvender ..... - 3.50
Slagtersvender ..... - 4.50
Bakersvender ..... - 4.00
Skomakersvender ..... - 3.00
Skræddersvender ..... - 3.00
Salmakere 3.50
Mursvender ..... - 6.50

Murerarbeidere	kr.	4.00
Snekkersvender	-	4.00
Snekkerarbeidere	-	3.50 à 4.00
Hustømmermænd	-	4.00
Malersvender	-	4.00
Malerarbeidere	-	3.00
Sættere	-	3.00
Sættersker	-	2.00
Bokbindersvender	-	4.00
Telefonarbeidere	-	5.00
Skibstømmermænd (ved verft)	-	3.50
Væveriarbeidere	-	3.00
Sagbruksarbeidere	-	3.50 à 4.00
Veiarbeidere (sommer og vinter)	-	4.00
Stensættere	-	4.00
Sjauere (sommer og vinter)	-	5.00
Tomtearbeidere (sommer og vinter)	-	4.00
Faste arbeidere paa ekspeditionsbrygger	-	3.00

Maanedshyre for sjømænd i samme aar:

Dampfartøier:

Første styrmand	kr.	110
— maskinist	-	150
Anden —	-	90
Fyrbøtere	-	95
Baatsmænd		90
Helbefarne matroser	-	80
Letmatroser	-	50
Stuerter	-	80

Seilfartøier:

Styrmænd	kr.	90 à 100
Tømmermænd, Baatsmænd, Helbefarne matroser, Letmatroser	-	40—80

Av foreninger maa nævnes: Namsos Kjøbmandsforening, Namsos Haandværkerforening, Namdalens Sjømandsforening, Namsos Arbeidersamfund, Namsos Arbeiderparti, Namsos Arbeiderforening.

8. Tilstanden i almindelighet.

Den økonomiske tilstand i almindelighet maa siges at ha været meget god, s dette stiger allikevel fattigbudgettet.

Antallet av avholdte eksekutioner utgjorde:

i 1906	21	for et beløp av tilsammen kr.	5 307.25
- 1907	5	—«—	-	922.46
- 1908	4	—«—	-	492.09
- 1909	14	—«—	-	2 331.18
- 1910	4	—«—	-	318.32
Tilsammen	48	for et beløp av tilsammen kr.	9 371.30

Avholdte tvangsauktioner i samme tidsrum:

i 1906	over fast eiendom	0,	over løsøre	2
- 1907	—«—	2	—«—	2
- 1908	—«—	0	—«—	1
- 1909	—«—	1	—«—	0
- 1910	—«—	1	—«—	2

Panteheftelser i fast eiendom:

i 1906	tinglæst for beløp kr.	92 193,	avlæst for beløp kr.	45 127
- 1907	—«—	- 95 754	—«—	- 36 725
- 1908	—«—	- 54 757	—«—	- 23 116
- 1909	—«—	- 134 025	—«—	33 426
- 1910	—«—	- 201 049	—«—	59 529

Ifølge postkontorets opgave utgjorde antallet av breve:

i 1906	103 800;	indtægter kr.	16 332.21
1907	113 400	—	- 16 819.33
- 1908	156 300	—	- 18 388.55
- 1909	145 800	—	- 18 318.66
- 1910	170 500		19 652.83

Telegrafkontoret har ekspedert:

	Telegrammer.	Telefon-samtaler.	Indtægter
i 1905—1906	35 464	20 902	kr. 11 765.00
- 1906—1907	34 714	22 195	- 10 957.07
- 1907—1908	39 398	24 261	- 12 790.35
- 1908—1909	34 236	24 322	12 164.15
1 april 1909—31 december 1910	39 494	41 358	- 24 467.25

Namdalens Telefonforening har kontor og bestyrelse i i Namsos og omfatter Grong, Overhallen, Høiland, Klingen, Vemundvik og Namsos.

Namsos Øl- og Vinsamlag, oprettet i 1899, har i femaaret hat følgende overskud:

i 1906	kr. 5 575.16
- 1907	- 6 055.46
- 1908	5 862.33
- 1909	- 4 281.39
- 1910	- 4 121.94

Ædruelighetstilstanden er i det hele tat tilfredsstillende med undtagelse av at den efter de forskjellige fiskeriers avslutning kan være mindre god, men ei heldigvis dette av rent forbigaaende varighet. Avholdsforeningen og 2 good templarloger fortsætter sin virksomhet.

Pressen repræsenteres med 3 blade: «Nordtrønderen», frisindet, «Namdalens Blad», konservativt, og Namdalens Folkeblad», avholdsblad.

«Selskapet for byens Vel» fortsætter sin virksomhet med træplantning.

Stedet har 3 legater: 1) Havigs legat med en aarlig portion kr. 400 til skolevæsenet. 2) Petter Øiens legat, hvorav kr. 230 utdeles til trængende til jul, hvorhos endel for tiden er bundet til bestemte i testamentet fastsatte personer, efter hvis død ogsaa disse renteportioner skal tilfalde trængende; kapitalen utgjør kr. 12 000. 3) Andreas Jensens legat, ifølge testament av 27 juni 1898, bestaar av a) andel i gnr. 14 bnr. 7, Braaholmen, av værdi kr. 16 000, b) 5 aktier i Bergens Privatbank, hvorpaa indbetalt 200 kroner pr. aktie, 8 aktier i Namdalens Aktiedampskibsselskap, indbetalt kr. 400, 1 aktie i mineralvandfabrikken «Løven» kr. 60, c) indestaaende i Namsos Sparebank pr. 1 mai 1909 kr. 9 586.19, d) tilgodehavende hos Namsos Øl- og Vinsamlag kr. 1 500, e) pantobligation i Bjørum gnr. 17, bnr. 8, stor kr. 4 020. Utbyttet skal ikke utdeles, forinden kapitalen har naadd kr. 30 000, og tilfalder værdig trængende inden Namsos menighet, som ikke nyter fattigunderstøttelse. Legatstyret bestaar av 3 av formandskapet opnævnte mænd under magistrat og formandskaps overstyre.

Namsos magistrat, 29 november 1912.

S. B. Paulsen.

XVIII.

Nordlands amt.

Beretning

om Nordlands amts økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

I. Indledning.

Inddeling, folkemængde.

Ved utgangen av aaret 1910 var amtet i administrativ henseende inddelt i 4 politidistrikter og 6 sorenskriverier, idet det ved resolution av 2 juli 1910 bestemtes, at den nye civilembedsordning skulde gjennemføres i amtet fra 20 oktober 1910. Herredernes antal var ved utgangen av 1910 47 mot 45 i 1905, idet der i femaaret er foretat følgende delinger:

Nordfold—Kjerringøy herred er ved resol. av 27 juni 1905 delt i 2 herreder: Kjerringøy herred og Nordfold herred. Delingen traadte i kraft fra 1 januar 1906.

Lødingen herred er ved resol. av 23 september 1908 delt i 2 herreder: Lødingen herred og Tjeldsund herred. Delingen traadte i kraft fra 1 januar 1909.

Antallet av lensmandsdistrikter, som ved utgangen av 1905 var 38, er øket til 39, idet Alstahaug lensmandsbestilling ved resol. av 15 april 1910 er delt i 2 distrikter, Alstahaug og Stamnes.

Av tinglagsdelinger har der i femaaret fundet sted én, idet Skjerstad tinglag ved resol. av 16 oktober 1907 er delt i Skjerstad og Fauske tinglag.

Antallet av lægedistrikter var ved utgangen av 1910 fremdeles 18.

Dyrlægedistrikternes antal i femaaret er steget fra 5 til 6, idet Salten distrikt er delt i 2: Søndre Salten og Nordre Salten.

Jordmordistrikternes antal er steget fra 78 i 1905 til 92 i 1910.

Amtets hjemmehørende folkemængde utgjorde efter Folketællingen 1 december 1910 164 396, hvorav:

i landdistrikterne	153 368,
- ladestedet Mosjøen	1 697,
- kjøpstaden Bodø	4 688,
- — Narvik	4 643.

Ved Folketællingen 3 december 1900 var den hjemmehørende folkemængde 152 144, hvorav:

i landdistrikterne	145 898
og i byerne	6 246.

Den oversjøiske utvandring har i femaaret utgjort 5 111. I forrige femaar utgjorde den 5 206.

A. Landdistriktet.

2. Jordbruk og fædrift.

a. Jordbruk.

Siden forrige femaarsberetning blev avgit, har Jordbrukstællingen av 1907 fundet sted. Derved er et fyldigere materiale til bedømmelse av landbrukets stilling i landets forskjellige egne tilveiebragt. Vistnok er ogsaa dette materiale for flere spørsmaals vedkommende skjønsmæssig ansat og saaledes mer eller mindre korrekt; men et betydelig skridt nærmere det virkelige forhold er ved nævnte foranstaltning opnaadd.

Av nævnte jordbrukstælling og lensmændenes opgaver for 1910 fremgaar, at landbrukets forskjellige grener befinder sig i jevn og sikker fremgang — noget der gjælder saavel jorddyrkningen som husdyrholdet.

Forbedrede kommunikationer har medført, at salgsprodukterne ogsaa fra fjernere egne kan naa frem til større og mere stabile markedsforhold. Derved er jordbrukets lønsomhet forbedret og landmændenes tro paa landbonæringens evne at føde sin mand styrket, saa de med freidigere mod tar fat paa slitsomme og kostbare grundforbedringsarbeider. Naar saa hertil kommer, at fiskerierne i de senere aar har git ujevnere avkastning end tidligere, er det forklarlig, at flere og flere av gaardbrukerne gaar over til landbruk som eneste næringsbedrift. Særlig har forstaaelsen av avgrøftning og dypere bearbeidning av jorden vundet fremgang og betegnes som periodens mest bemerkningsværdige fremskridt.

Hvor stort det areal er, som i femaaret ved avgrøftning og brytning er indvundet som kulturland, mangler man her materiale til at bedømme. Kun for det land, som ved offentlige laan er grøftet og brutt, foreligger arealberegning. Ifølge landbruksdirektørens beretninger er der til Nordland i femaarsperioden bevilget 84 jorddyrkningslaan og 55 præmielaan for et areal av 1 100 maal og til samlet laanebeløp kr. 46 410.00. Dette areal, som paa den maate er kommet under planmæssig grøftning og bearbeidning, er hovedsagelig indvundet fra udyrket

mark. Hvor meget der iøvrig er utført av nydyrkning, mangler man som nævnt opgave over; men at nydyrkningen har foregaat i større utstrækning end i tidligere femaarsperioder, fremgaar saavel av lensmændenes som amtsagronomernes beretninger.

Antallet av matrikulerte bruk var ved utgangen av aaret 1900 11 989 og øket til 15 433 ved utgangen av 1910, en forøkelse = 31 pct. Av disse dreves som jordbruk i 1900 10 597 og 12 516 i 1910. Forøkelsen av jordbrukene blir altsaa i 10-aarsperioden 19 pct. Matrikelskyldens gjennemsnitsstørrelse var i 1900 mark 1.45 og i 1910 mark 1.37, en formindskelse pr. bruk = 6 pct.

Ifølge de i perioden foregaaede eiendomssalg skulde amtets samtlige matrikulerte eiendomme ha en samlet værdi av 21 424 000 kroner mot 18 172 000 kroner i 1900. Eiendomsværdien for amtet skulde altsaa i 10-aarsperioden 1900—1910 være steget med 3 352 000 kroner.

Ser man bort fra de bruk, der ikke drives som jordbruk, og fordeler man indmarksarealet paa de øvrige efter opgaverne fra 1907, vil der falde ca. 41 maal indmark pr. bruk. Herav antages 37 pct. at være dyrket aker og eng og 63 pct. naturlig eng.

Størst er brukene paa Helgeland, mindst i Lofoten og Vesteraalen, hvor fem sjettedele av brukene har ca. 10 maal aker og dyrket eng. For amtet i sin helhet kommer 6 632 bruk inden arealgrænsen 5—20 maal dyrket jord, 2 165 bruk ligger mellem 20 og 50 maal dyrket jord og kun 636 bruk mellem 50 og 100 maal aker og dyrket eng. Kun 150 bruk kommer over 100 maal dyrket mark.

Herav fremgaar, at Nordland er et utpræget smaabrukerdistrikt, hvor knapt tredjeparten av brukene har saavidt stort dyrket areal, at derpaa under nutidens drift kan avles saapas, at brukeren med familie kan skaffes fornødent livsophold.

For Lofoten, Vesteraalen og dele av kyststrøket paa Helgeland, hvor fiskerierne falder nogenlunde aarvisst i hjemmets nærhet, kan saadanne smaabruk være det heldigste. Anderledes stiller det sig i indlandsdistrikterne, hvor deltagelse i fiskerierne paa fjernt hold og med nutidens utstyr vanskelig kan forenes med tidsmæssig jordbruksdrift. De kostbare baater og store redskapsutstyr, som nu kræves, sluker saa stor kapital, at vinterfiske alene vanskelig kan bringe regningssvarende utbytte. Skal nutidens kostbare fiskeriutstyr bli regningssvarende, maa fiskeribedriften drives det hele aar, og gaardbrukerne blir av den grund nødsaget til at opgi samme. Det er derfor et stort spørsmaal, om ikke jordparcelleringen for mange distrikter i Nordland allerede er drevet vel vidt. Sikre industrielle bedrifter, hvor parcelbrukerne kan paaregne aarvisst arbeide, har vi litet av, og skogdrift, som inden mange egne av landet skaffer smaabrukerne sikker vinterfortjeneste, er i disse skogfattige egne litet at gjøre regning paa.

Vistnok har Nordland forholdsvis meget udyrket, men dyrkbart land, som ifølge opgaverne fra 1907 skulde utgjøre ca. 4 maal pr. indbygger, samt 63 pct. av indmarken, der henligger som naturlig eng. Ved rationel dyrkning av den naturlige eng og kultivering av udyrket, men dyrkbart land kan jo avlingerne i

betragtelig grad økes og arealet utvides, men det kræver tid og kapital, som smaabrukeren vanskelig kan avse. Hertil kommer, at saavel den naturlige eng som dyrkbart land er høist ujevnt fordelt, og som regel er det de indre bygder, der ligger fjernest fra fiskeripladsene, som har mindst tilgang paa velskikket dyrkningsland.

Pr. indbygger var amtets indmarksarealer i 1907 fordelt saaledes:

	Aker og dyrket eng.	Naturlig eng.	Tilsammen.	Dyrkbar mark.
	Maal.	Maal.	Maal.	Maal.
Søndre Helgeland	2.4	2.9	5.3	5.5
Nordre —	1.8	3.3	5.1	3.1
Salten	1.7	2.1	3.8	3.7
Lofoten og Vesteraalen	0.5	1.5	2.0	3.2
Gjennemsnit for amtet	1.5	2.5	4.0	3.8

Ifølge opgaverne for 1907 anvendtes 63 500 maal til modent korn, 8 580 var tilsaadd for grønfôravling, 25 270 maal til poteter, og 544 610 maal var england.

Avlingens værdi i periodens forskjellige aar angives at være følgende:

Aar.	Korn.	Poteter.	Høi.	Tilsammen.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	680 600	1 212 200	4 513 600	6 406 400
1907	649 500	1 940 500	4 067 200	6 657 200
1908	561 400	1 611 000	8 175 900	10 348 300
1909	429 500	1 675 500	6 542 800	8 647 800
1910	495 400	1 635 000	5 419 300	7 549 700
Gjennemsnitlig	563 300	1 614 800	5 743 700	7 921 800

Av foranstaaende fremgaar, at 1908 særlig udmerket sig ved værdifuld avling og viser nær 4 millioner kroner større utbytte end 1906, som i perioden gav det daarligste resultat. Det er den rike høiavling, som gir 1908 et saa stort forsprang foran de øvrige aar.

Kornhøsten kom høiest i 1906 og har senere gaat stadig nedover i værdi — særlig i periodens to sidste aar. Dette har vel særlig sin aarsak i daarlig vekst og ikke saa meget i indskrænkning av det til kornsæd anvendte areal.

Ifølge landbruksdirektørens aarsoversigt stiller avlingerne sig procentvis saaledes, naar middelaarets høst sættes til 100:

Aar.	Høi.	Rug.	Byg.	Havre.	Poteter.	Turnips.
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
1906	91	80	98	93	82	79
1907	82	100	87	78	101	76
1908	106	105	94	94	85	90
1909	99	75	70	70	86	75
1910	82	90	83	88	71	71
Gjennemsnit for 1906—1910	92	90	86.4	84.6	85	76
— - 1901—1905	100	90	77	70	84	-

Det gjennemsnitlige for perioden viser for alle veksters vedkommende under middels høst, men dog noget bedre resultat end femaaret næstfør. De opgaver, som danner grundlaget for utregningen, er jo skjønsmæssige og vil som regel ligge noget under det virkelige forhold. Paa den tid, lensmændene avgir sine indberetninger, haves ikke fuld oversigt over høstens utfald, og det er derfor rimelig, at dette angives i forsigtige ordelag.

Angaaende utsæd og avling pr. 10 ar gives følgende oversigt:

	Utsæd pr. 10 aar i liter.				Avling pr. 10 aar.				
	Rug.	Byg.	Havre.	Poteter.	Rug.	Byg.	Havre.	Poteter.	Høi.
					Liter.	Liter.	Liter.	Hl.	Kg.
Søndre Helgeland	15.0	38.3	43.2	269.0	130	219	255	16.6	270
Nordre —	27.0	32.7	39.0	330.0	125	205	215	17.0	400
Salten	31.6	41.5	51.0	340.0	145	195	193	21.1	250
Lofoten og Vesteraalen	-	40.0	-	295.0	-	174	-	20.5	308
Gjennemsnit for 1906—1910	24.5	38.1	44.4	303.0	133	198	221	19.0	307
— - 1901—1905	29.0	35.6	46.0	311.6	146	196	238	18.3	322

Utsædsmængderne viser nogen nedgang undtagen for byggets vedkommende, men er noget høiere end middeltallet for Riket.

Korndyrkningen angives at være øket med fra 5 til 20 pct. i 5 av amtets herreder, at være noget i tilbakegang i 6 herreder og forøvrig være likt med opgaverne for 1907 i de øvrige herreder.

Potetesavlen antages at være øket med 20 pct. i 3 herreder og med 10 pct. i 5 herreder, steget med 5 pct. inden 2 og gaat tilbake med ca. 20 pct. i ett herred, iøvrig uforandret.

Grønfôrdyrkningen antages at være øket med fra 10 til 20 pct. i 12 av amtets herreder, gaat tilbake i 2 og for de øvrige at være uforandret.

Turnipsdyrkningen angives at være gaat frem siden 1907 i 7 herreder, gaat noget tilbake i 1 og uforandret i de øvrige.

Nylandsdyrkningen anføres at være gaat meget frem i Saltdalen og Buksnes, noget frem i 22 herreder og litt frem i 8 og ellers omtrent uforandret.

Stiftets landbruksskole og den til samme knyttede husmorskole har fortsat sin virksomhet efter tidligere vedtagne planer. Søkningen til disse skoler er i stigende. Av mandlige elever fra dette amt har 50 bestaat eksamen i denne periode, og 70 kvinder har gjennemgaaet fuldstændig kursus ved husmorskolen. Agronomerne saavelsom pikerne, som har gjennemgaat skolens kurser, har for tiden let for at finde beskjæftigelse i distrikterne og vil gjennem aarene ved sit virke gi jordbruket saavelsom den huslige økonomi fremstøt av betydning for dem selv og samfundet.

Landhusholdningsselskapets virksomhet til landbrukets og husdyrholdets fremhjælp er utvidet, efter hvert som de bevilgende myndigheter har øket sine bidrag. Saaledes arbeider her nu i nævnte selskaps tjeneste 3 amtsagronomer og 3 vandrelærere med snevrere virkekreds. Endvidere virker i selskapets tjeneste en lærerinde i husstel, en undervisning, som meddeles ved 14 dages kurser i praktiske øvelser i matlavning og andre grener vedrørende huslig økonomi. Kurserne, som er flytbare, har nydt god søkning av saavel yngre som ældre husmødre.

Et 8 dages kursus for gaardbrukere er hvert aar avholdt ved amtets landbruksskole. Desuten er ved amtsagronomerne og vandrelærerne avholdt en hel række av to- og tredages landbruksmøter med foredrag og ordskifte. Disse møter har ogsaa som regel været godt besøkt og har sin store betydning til opklaring av nutidens syn paa en flerhet av de spørsmaal, som griper ind ved landbruksbedriften.

b. Fædrift.

I likhet med forrige periode er her arbeidet planmæssig til fremme av amtets husdyrsbestand. Dette er søkt fremmet ved avholdelse av utstillinger, utstationering av stamdyr og avholdelse av belærende foredrag.

Hesteavlen er støttet ved en aarlig statsutstilling, som er henlagt til Vefsen, og en mindre, flytbar, opretholdt ved bidrag av landhusholdningsselskapet og vedkommende herred, hvor utstillingen avholdes. Med stats- og herredsbidrag var i 1910 utstationert 2 stamhingster av Gudbrandsdals-racen og 6 fjordhingster. Opdræt av hester er noget i fremgang i de herreder, hvor stamhingster er anskaffet, men er i det store tat utilstrækkelig til vedlikehold av amtets hestebestand.

For kvæget er avholdt en aarlig statsutstilling vekslende mellem Vefsen, Sortland og Evenes. Likesaa en stats-amtsutstilling flytbar mellem Brønnøy, Hemnes og Buksnes. Endvidere er avholdt 40 à 50 utvalgsskuer aarlig, fordelt mellem amtets øvrige herreder. Av stamokser, indkjøpt og underholdt med

statsbidrag, er ca. 100 stykker stationert inden amtsdistriktet. Disse foranstaltninger har i betragtelig grad bidraget til fremme av ensartethet i farve og præg.

Melkeproduktionen viser ifølge lensmændenes opgaver nogen fremgang, men staar endnu noget under det gjennemsnitlige for landet. Fôringen er endnu over store dele av amtet for knap og mindre heldig sammensat til fremme av høi melkeproduktion.

Amtets husdyrhold i 1900, 1907 og 1910 stiller sig saaledes:

Aar.	Hester.	Storfæ.	Faar.	Gjeter.	Svin.
1900	8 149	61 945	76 789	12 744	3 310
1907	8 420	77 579	137 169	19 408	6 528
1910	8 443	78 936	135 145	19 486	7 059
Forskjel i 10-aaret	+ 294	+ 16 991	+ 58 356	+ 6 742	+ 3 749

For samtlige husdyr er der stigning i antal for tiaarsperioden. Størst viser forøkelsen sig for svinebestanden og mindst for hestens vedkommende. Denne forøkelse i husdyrtallet viser sig at være fortsat ogsaa efter 1907 med undtagelse av saueantallet, som er gaat tilbake med vel 2 000 stykker i de sidste 3 aar av perioden, noget der formentlig er av forbigaaende karakter.

Ifølge lensmændenes opgaver antages hestebestanden at være øket i Beiarn, Hamarøy, Tysfjorden, Buksnes og Dverberg, gaat tilbake i antal for Dønnes, Nesna, Fauske, Evenes, Ankenes, Gimsøy og Øksnes. For de øvrige herreder antages forholdet at være uforandret.

Storfæbestanden angives at være øket for Vik, Stamnes, Meløy, Beiarn, Saltdalen, Skjerstad, Fauske, Hamarøy, Lødingen, Buksnes, Hadsel og Dverberg. Antallet formindsket i Dønnes, Vefsen, Evenes, Ankenes, Gimsøy og Øksnes. For de øvrige herreder antages antallet at være det samme som i 1907.

Saueholdet angives at være øket siden 1907 for herrederne Meløy, Beiarn, Saltdalen, Hamarøy, Tysfjorden, Lødingen og Dverberg, avtat i Hemnes, Nesna, Dønnes, Steigen, Evenes, Ankenes og Buksnes. Iøvrig antages antallet at være uforandret.

Gjeternes antal formenes at være øket i Vefsen, Steigen, Buksnes, Hadsel og Dverberg, formindsket i Beiarn, Lødingen og Øksnes.

Svinenes antal angives at være forøket i 16 herreder, avtat i 5 og forøvrig uforandret.

Angaaende gjennemsnitspriserne for de forskjellige slags husdyr hitsættes følgende tabellariske sammendrag:

	Hester.		Okser.		Kjør.		Ungnaut.		Kalver.	
	1900.	1907.	1900.	1907.	1900.	1907.	1900.	1907.	1900.	1907.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Amtet	264.2	303.2	86.1	104.4	59.9	82.1	32.1	48.5	12.0	17.1
Landet	356.24	387.86	103.39	131.51	94.31	119.72	51.89	66.30	15.12	18.31

	Faar.		Gjeter.		Svin.		Rensdyr.	
	1900.	1907.	1900.	1907.	1900.	1907.	1900.	1907.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Amtet	11.1	17.1	9.1	11.6	72.4	90.5	19.5	25.4
Landet	12.66	16.51	11.34	13.13	81.14	95.86	22.3	23.82

For samtlige husdyr viser der sig en betydelig værdiforøkelse, noget der staar i forbindelse med prisstigningen paa husdyravlsprodukterne og for nogen del som følge av fremgang i størrelse. Naar undtages faaret og rensdyret, ligger iøvrig priserne i dette amt under det gjennemsnitlige for riket. Disse nærmer sig dog i 1907 for svin, gjeter og kalver nær hen imot middelprisen for riket.

Da kvægslaget her er av det stedegne slag, som er forholdsvis let og saaledes i slagteværdi betydelig under indførte racer, vil prisforskjellen for kvægets vedkommende fremdeles falde under det gjennemsnitlige i landet.

Salg av husdyr angives at ha megen betydning for Bindalen, Vik, Brønnøy, Velfjord, Stamnes, Vefsen og Hattfjelldalen, nogen betydning for Vega og Herøy, men ringere for Tjøtta.

For Nordre Helgeland anføres, at salg av husdyr har megen betydning for Dønnes, Nesna og Meløy, nogen betydning for Mo og Rødøy, ringe betydning for Hemnes og Lurøy.

I Salten angives husdyrsalget at være av megen betydning for Bodin, Sørfold, Leiranger, Steigen og Tysfjorden, nogen betydning for Beiarn, Saltdalen, Nordfold, Hamarøy, Lødingen, Evenes og Ankenes, ringe betydning for Skjerstad, Fauske og Kjerringøy.

For Lofoten og Vesteraalen anføres, at husdyrsalg har nogen betydning for Værøy, Flakstad, Buksnes, Gimsøy, Bø, Sortland, Øksnes og Dverberg, ringe betydning for Borge, Vaagan og Hadsel.

Angaaende mængden av det vinterfôr, som gjennemsnitlig angives medgaat for hvert husdyr av efternævnte slags, hitsættes følgende sammendrag:

Fogderier.	Hester.		Kjør.			Faar.	Gjeter.
	Høi.	Kraftfôr.	Høi.	Halm.	Kraftfôr.	Høi.	Høi.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Søndre Helgeland	3 100	190	1 690	324	75	436	370
Nordre —	2 700	250	1 417	320	88	417	383
Salten	2 309	90	1 300	243	100	255	228
Lofoten og Vesteraalen	2 236	192	1 453	-	100	301	281
Gjennemsnit 1910	2 586	180	1 465	292	91	352	316
Do. 1905	2 565	160	1 362	340	84	223	284

Forbruket av straafôr viser en betydelig stigning for faar og gjet, noget der formodentlig staar i forhold til indskrænket anvendelse av skav og ris. For hesten og koen er der svak stigning i bruken av saavel høi som kraftfôr. Anvendelse av halm angives at være gaat ned. Foruten straafôr og indkjøpt kraftfôr anvendes jo ganske betragtelige mængder av hjælpefôrstoffer, saasom tang, tare, fiskehoder, fiskerygger, sild, løv, skav og ris. Særlig har fiskeavfaldet og taren stor betydning ved kvægets og smaafæets ernæring i kyststrøket. Derimot har

benyttelsen av løv, skav og ris i de indre bygder, hvor disse surrogater særlig har hat sin største anvendelse, tat betydelig av i de senere aar, grundet høiere arbeidspriser og ringe tilgang paa arbeidsfolk.

Bruken av sildemel som kraftfôr steg raskt, saalænge prisen var rimelig og tilgangen paa smaasild til fabrikkerne rikelig. De senere aars knappe tilgang paa billig sild har medført en betydelig indskrænkning i fabrikationen med en stigning i sildemelets pris, som omtrent har umuliggjort anvendelsen av dette fortrinlige kraftfôr. Dette var en stor skuffelse for kvægeierne i Nordland, som i bruken av sildemel hadde fundet et billig middel til produktion av megen og god melk.

Angaaende den gjennemsnitlige melkemængde i liter pr. ko og pr. aar hitsættes følgende sammendrag:

Fogderier.	Bedre drevne besætninger.		Almindelig drevne besætninger.	
	1905.	1910.	1905.	1910.
Søndre Helgeland	1 525 liter	1 780 liter	1 144 liter	1 311 liter
Nordre —	1 643 -	1 633	1 086 -	1 233 -
Salten	1 604 -	1 612	1 191 -	1 221
Lofoten og Vesteraalen	1 555 -	1 670 -	1 114 -	1 203 -
Gjennemsnit for amtet.....	1 570 liter	1 674 liter	1 136 liter	1 242 liter

Melkemængden pr. ko er altsaa i femaarsperioden steget for saavel de bedre drevne besætninger som i almindelighet med 100 liter for aaret, men staar endnu under det gjennemsnitlige for landet, og hvad kvægslagets melkeevne tilsiger. Den større fart, som nu er kommet i jorddyrkningen, vil antagelig medføre rikeligere tilgang paa melkedrivende fôr og dermed en fortsat stigning i koens aarlige melkeydelse.

Anlæg av meierier og disses drift, som viste saa rask fremgang i sidste femaarsperiode av forrige aarhundrede, har i femaarsperioden 1906—1910 hat en betragtelig tilbakegang, idet 15 anlæg har stanset driften, og bygninger, inventar m. m er realisert. Dette kom noget overraskende og peker i en anden retning end opgaverne om øket kohold og melkeproduktion, som tabellerne ovenfor oplyser om. Faktum er nu imidlertid det, at her i 1910 er behandlet 2 millioner kg. melk mindre end i aaret 1905, og at produktionen av meierismør er 66 416 kg. mindre i 1910, end hvad her producertes i 1905.

Tiltrods for nedgangen i meieriernes antal og den ved meierierne behandlede melk tør man dog gaa ut fra som sikkert, at melkemængde saavelsom salg av smør var større i 1910 end i 1905. En flerhet av meierianlæg blev startet, før betingelserne for deres eksistens var tilstede. Gode veier med let fremkomst og veldyrket jord, som muliggjør rikelig fôring av melkekjørene, er jo hovedbetingelse

for stabil meieridrift. Begge disse betingelser var meget mangelfulde ved en flerhet av de oprettede meierier, og da disse manglers ophævelse krævet længere tid og større utholdenhet end paa forhaand beregnet, øket misstemningen, og anlægget nedlagdes.

Samtidig hermed gik haandseparatorernes anvendbarhet og prisbillighet sterkt frem. Disse maskiner forenklet melkestellet i hjemmene i høi grad, samtidig med at smørrets kvalitet i betragtelig grad forbedredes. Prisforskjellen mellem meierismør og landssmør blev mindre. Det var derfor let forklarlig, at leverandørerne til daarlig fundamenterte meierianlæg opgav kampen og gik over til selskapets opløsning.

I den sidste tid har de saakaldte smørforeninger vundet en forøket utbredelse. Princippet ved disse er, at kvægeierne enes om kjerning paa samme dag i alle tilsluttede hjem. Smørret bringes i usaltet tilstand til et fælles lokale i kredsen. Efterat hver enkelts smørsending er git en foreløbig behandling for fjernelse av tilbakeværende kjernemelk, blir det veiet og vegten indført. Efterat alle dagens indleverte smørklatter er behandlet paa den maate, undergives det hele en fællesbehandling og pakning paa meierimæssig vis og kommer i handelen som meierimæssig behandlet smør. Fordelene ved denne behandling fremfor hel færdigbehandling i den enkeltes hjem er, at utlæggene til tidsmæssige redskaper blir forsvindende mot, hvad den vilde bli, om hver enkelt skulde anskaffe sig disse. Lønnen til en i smørlavning kyndig person kan fordeles paa et større parti og saaledes i ubetydelig grad indvirke paa nettoprisen. Videre fører en saadan sammenslutning til, at partiet av ensbehandlet vare blir saapas stort, at fjernere markedspladser med fordel kan benyttes end for en mindre forsendelse, hvor fragt og provision sluker for meget.

I egne, hvor forholdene stiller sig hindrende for sammenslutning om tidsmæssige meierianlæg, vil den nævnte form «smørforening» være et fremskridt, mot at hver enkelt inden sit hjem færdigbehandler varen.

Angaaende priserne paa husdyravlsprodukterne hitsættes følgende sammendrag:

(Se tabellen næste side.)

Priserne paa alle sorter husdyravlsprodukter er gaat op i femaarsperioden. Materiale til at paavise dette mangler for kjøt og flesk; men det er en kjendsgjerning, at stigningen er større der end for meieriprodukterne — en stigning, som har medført en betragtelig forøkelse i utførsel av kjøt og flesk fra distrikterne.

Ifølge lensmændenes opgaver har salg av kjøt og flesk megen betydning for Vik, Velfjord, Herøy, Stamnes, Vefsen og Hatfjelldalen, nogen for Bindalen, Brønnøy, Vega og Tjøtta.

For nordre Helgeland har kjøt- og fleskesalg megen betydning for Mo og Meløy, nogen for Hemnes, Lurøy, Nesna, Dønnes og Rødøy.

I Salten har salg av kjøt og flesk megen betydning for Beiarn, Sørfold, Leiranger, Steigen, Tysfjorden, Evenes og Ankenes, nogen betydning for Saltdalen, Skjerstad, Fauske, Bodin, Kjerringøy, Nordfold, Hamarøy og Lødingen.

Aar 1910.	Ferskt kjøt.	Ferskt flesk.	Melk.	Smør.	Gjetost.
Søndre Helgeland	pr. kg. kr. 0.58	pr. kg. kr. 0.911	pr. liter kr. 0.112	pr. kg. kr. 1.71	pr. kg. kr. 0.725
Nordre —	- - 0.57	- 0.80	- — - 0.117	- 1.61	- - 0.70
Salten	- 0.58	- 0.87	- — - 0.118	1.66	- 0.72
Lofoten og Vesteraalen	- - 0.56	0.96	— - 0.13	- 1.68	- 0.745
Gjennemsnit for amtet	pr. kg. kr. 0.5725	pr. kg. kr. 0.885	pr. liter kr. 0.119	pr. kg. kr. 1.665	pr. kg. kr. 0.74
Do. for amtet 1905			pr. liter kr. 0.115	pr. kg. kr. 1.57	pr. kg. kr. 0.70

For Lofoten og Vesteraalen angives salg av kjøt og flesk at være av megen betydning for Gimsøy og Hadsel, av nogen for Værøy, Flakstad, Buksnes, Borge, Bø, Sortland, Øksnes og Dverberg og ringe for Vaagan.

Salg av melk har megen betydning for Stamnes, Vefsen, Mo, Dønnes, Bodin, Evenes, Ankenes, Hadsel og Sortland, nogen betydning for Brønnøy, Vega, Herøy, Hemnes, Nesna, Leiranger, Buksnes og Vaagan. For de øvrige herreder er melkesalg av ringe til 0 betydning.

Smørsalg har megen betydning for Vik, Velfjorden, Vefsen, Hatfjelldalen, Mo, Dønnes, Nesna, Leiranger, Steigen, Buksnes, Sortland og Borge, og er av nogen betydning for Bindalen, Brønnøy, Tjøtta, Herøy, Stamnes, Hemnes, Lurøy og Meløy. Videre anføres smørsalget til samme grad som i forrige femaar for Beiarn, Saltdalen, Skjerstad, Fauske, Flakstad, Gimsøy, Hadsel og Dverberg.

For amtets øvrige herreder angives smørsalget at være av ringe betydning.

Salg av ost har megen betydning for Vefsen og Hatfjelldalen, nogen for Bindalen, Velfjord, Mo, Beiarn, Skjerstad, Steigen, Lødingen, Gimsøy og Hadsel, av ringe betydning i 15 herreder og av ingen betydning i de øvrige.

Salg av uld angives at ha nogen betydning for Lødingen, Værøy, Buksnes og Dverberg, av ringe betydning for Bindalen, Stamnes, Mo, Hemnes, Nesna, Lurøy, Rødøy, Meløy, Gildeskaal, Beiarn, Leiranger, Steigen, Hamarøy, Evenes, Ankenes, Borge, Hadsel, Bø og Øksnes. For de øvrige herreder har uldsalget ingen betydning.

Størstedelen av ulden er gjenstand for tilvirkning i hjemmene til sliteklæ for befolkningen. Spindingen er mer og mer gaat over til spinderierne. Der imot holder vævning og strikning sig vedlike som kvindearbeide i vintertiden.

3. Skogdrift.

Skogbruket har megen betydning for de indre fjord- og dalbygder paa Helgeland saasom Bindalen, Velfjord, Vefsen, Hatfjelldalen, Mo og Hemnes samt Saltdalen og Beiarn i Salten. Disse herreder har tilstrækkelig skog for egne behov og tillike betydelig for utførsel, samtidig som skogen avgir materiale for den betydelige baatbyggervirksomhet, som drives i flere av disse bygder, samt anden trævareindustri.

En betydelig støtte yder skogen i form av bygningstømmer og andet salgstømmer til dele av herrederne Tjøtta, Skjerstad, Sørfold, Nordfold, Hamarøy, Tysfjorden, Evenes og Ankenes. Disse samme herreder har nogenlunde tilstrækkelig løvskog til egen forsyning av brænde og ikke saa ubetydelig til salg.

Naaleskogen saavelsom løvskogen har været sterkere avvirket sidste femaarsperiode end i den nærmest foregaaende, noget der synes at fremga

av lensmændenes uttalelser og blir mest synbart ved opgaverne over det i vasdragene fremfløtede tømmer. En skjønsommere behandling av vekstskogen er paa vei til at vinde mere almindelig indgang ogsaa hos den private skogeier. Der foretages mere rensningshugster av undertrykte, overmodne og litet værdifulde trær, der som regel tidligere blev staaende igjen i skogen som ulønsomme at fremdrive. Vernskogvedtægter, som er vedtat i de allerfleste herreder, yder vel ogsaa nogen beskyttelse mot uforsvarlig hugst.

Forstaaelse av den værdi, skogen har for sin eier, og den kapitalforøkelse, den kan faa ved forstandig behandling, har de 2 i amtet arbeidende skogselskaper ved sine funktionærer fremhjulpet i høi grad. Hvert selskap har nemlig nu i sin tjeneste en amtsskogmester og en amtsskogplanter. Disse funktionærer yder skogeierne gratis bistand ved blinkning og utstikning av grøfter i vandsyk skogmark, de veileder i plantning, saaning og andre for skogbestandens fremhjælp fornødne foranstaltninger. Ca. 8 000 maal skogbart land er i perioden utlagt som fredskogsfelter, hvis beplantning skrider frem med øket fart for hvert aar, paa samme tid som nye kommer til. Ved ungdomsskolerne avholdes foredrag om skogplantning og skogskjøtsel. Likesaa har skogselskaperne faat plads for endel foredrag ved landhusholdningsselskapets korte landbrukskurser. Ved folkeskolerne er indført indtil to dages plantningsarbeide ved skolernes øverste klasser. Disse plantninger ledes av selskapernes funktionærer og forventes at faa stor betydning ved at bibringe de unge større agtelse for den spirende skog.

Forholdsvis betydelige arealer av Nordlands skogland er i Statens eie. Og da statsskogene for den største del ligger forholdsvis høit over havet og iøvrig paa de mere utsatte steder, er det en stor betryggelse for fremtiden, at disse strækninger, som kræver den varsomste behandling, er undergit forstmæssig behandling.

Angaaende tømmerfløtningen i vasdragene hitsættes efter lensmændenes opgaver følgende sammendrag over det i femaaret fremfløtede tømmer.

(Se tabellen næste side.)

Av omstaaende fløtningsopgaver fremgaar, at driften i naaleskogene er øket i betydelig grad, noget som vistnok ogsaa er tilfældet for de skogers vedkommende, hvor fløtning ikke kan finde sted. Det er imidlertid særlig de i 60—70 aarene saa høist medtagne Bindalske og Vefsenske skoger, som har været fredet i 40 à 50 aar, som nu er kommet sig saa vidt i tilvekst, at en øket beskatning kan finde sted, uten at bestanden forringes. I en nær fremtid vil vel ogsaa Statens betydelige skogarealer i Hatfjelldalen avgi hugstmodent tømmer i økende mængder.

Med hensyn til løvskogen, som for fjord- og dalbygderne har en meget stor økonomisk betydning, saa er vistnok ogsaa for dennes vedkommende beskatningen større end før. De høie priser paa brændeved, bark og næver i forening

Vasdrag og herred.	Tylvter tømmer fløtet:					Gjennemsnitsdimensioner.	Tilsammen tylvter fløtet:	
	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.		Femaaret 1906—1910.	Femaaret 1901—1905.
Aaelven—Bindalen	-	-	-	1 978	2 496	—	4 474	
3 elver i Velfjorden	200	1 000	1 500	2 000	2 000	8 m. 20 cm. top og 8 m. 10 cm. top	6 700	-
3 do. i Tjøtta	380	425	470	390	355	8 alen, 5″ top	2 020	1 003
Vefsenelv, Vefsen	5 075	4 925	8 313.5	10 932.5	10 647.6	10.5 alen, 6 à 7″ top	39 893.6	21 527
Fusta, —	666.6	733.3	1 343.4	1 757.5	1 291.5	—	5 792.3	11 628
Drevja, —	300	350	152.4	331.4	593.4	—	1 727.2	1 853
Hatfjelldalselven		-	-	116	124	—	240	
Raumelven, Mo	2 167	1 962	3 229	2 917	2 927	8 alen 11″ top og 12 alen 5½″ top	13 202	8 400
Røssaaen, —	1 382	1 028	1 036	1 287	1 145	11 alen 7″ top	5 878	2 643
Bjerkoelv, Hemnes	-	-	-	20	150	—	170	345
Saltdalselven, Saltdalen	250	250	250	250	250	5—10 m., 15—20 cm. top	1 250	1 000
						Tilsammen i femaaret	81 347.1	48 399

med utstrakt anvendelse av transportledninger (løipestreng) har medført, at megen gammelskog er fremdrevet, som før var fredet paa grund av, at fremdriften var ulønsom.

Gjennemsnitsprisen for brændeved opgives pr. meterfavn saaledes:

Fogderier.	Birkeved.	Olderved.	Furuved.	Granved.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Søndre Helgeland	11.06	9.75	11.10	9.25
Nordre —	14.21	10.66	-	10.25
Salten	12.27	9.20	10.00	-
Lofoten og Vesteraalen	13.70	-	12.00	-
Gjennemsnitspris 1910	13.00	10.50	10.75	9.11
Gjennemsnitspris 1905	12.32	9.11	9.55	9.69

Torv har fra gammel tid hat stor betydning som brænde for det skogfattige kyststrøk med utenfor liggende øer. Efterhvert som løvskogen stiger i værdi, og bruken av brænde tiltar, vinder ogsaa anvendelsen av brændtorv indgang i en flerhet av bygder, som før udelukkende anvendte ved som brænde. Salg av færdig brændtorv er av liten betydning utenfor fiskeværene. Fabrikmæssig tilvirkning av brændtorv forekommer ikke, ihvorvel en flerhet av store myrstrækninger antagelig vilde avgi fortrinlig raamateriel til saadanne bedrifter.

4. Fiskerier.

Skreifisket er fremdeles det største og rikeste av amtets fiskerier og har ogsaa i denne periode samlet det største antal deltagere. Fetsildfisket slog i periodens 3 første aar mindre godt til. I 1909 og 1910 derimot gav disse fiskerier et meget godt utbytte og samlet et ganske betydelig antal deltagere. Kyst- og havfisket er fremdeles i utvikling.

Langs kysten og i fjordene foregaar et ikke ubetydelig laks- og sjøørretfiske med kilenøter. Elvefisket er ubetydelig. Drivgarn benyttes ikke.

Anvendelse av motorer i fiskefartøier har været i sterk fremgang. Den største type av nordlandsbaaten, «fembøringen», maa praktisk talt siges ikke længere at forekomme i fiskeribedriften. Otringen holder sig derimot fremdeles, tildels dog forsynt med motor eller sneseil.

Angaaende deltagelsen i og værdiutbyttet av amtets kystfiskerier, beregnet efter de paa fangstpladsene betalte priser, hitsættes følgende opgaver:

Aar.	Antal fiskere.			Værdiutbytte angit i kroner.						
	Skrei-fisket.	Fetsild-fisket.	Makrel-fisket.	Skrei.	Fetsild.	Smaasild.	Makrel.	Laks og sjøørret.	Andre fiskerier.	Ialt.
1906	31 120	3 497	-	7 818 030	194 136	95 820	-	51 347	1 494 637	9 653 970
1907	29 709	4 297	-	9 552 745	574 418	7 300		52 783	2 075 898	12 263 144
1908	29 645	5 050	-	7 732 645	881 358	77 100		54 946	1 643 683	10 389 732
1909	30 820	10 262	-	8 553 383	2 177 813	236 000	-	60 749	1 225 238	12 253 183
1910	23 491	12 698		8 240 206	2 382 810	274 720	-	56 898	1 728 161	12 682 795
Tilsammen	144 785	35 804	-	41 897 009	6 210 535	690 940	-	276 723	8 167 617	57 242 824

Gjennemsnitsutbyttet for femaaret var altsaa .. .. kr. 11 449 000
For femaaret 1901—1905 var det .... - 8 369 000

Gjennemsnitsutbyttet er saaledes steget fra forrige femaar med kr. 3 080 000, en stigning, der skyldes skrei- og fetsildfiskerierne, som i gjennemsnitlig utbytte har git henholdsvis kr. 2 698 319 og kr. 358 304 mer end for femaaret 1901—1905.

Femaarets gjennemsnitlige utbytte for amtet, kr. 11 449 000, sammenholdt med det tilsvarende utbytte for det hele land, som var kr. 38 540 000, gir en procentandel paa amtet av 29.7
For femaaret 1901—1905 var denne 29.0

Angaaende de enkelte fiskerier skal meddeles:

Skreifisket.

Deltagelsen, fangstmængden og dennes værdi samt fordelingen paa amtets forskjellige dele vil sees av følgende opgaver:

(Se tabellerne side 19 og 20).

Ved at sammenholde disse opgaver med de tilsvarende fra forrige femaar, vil det sees, at gjennemsnittet for hvert femaar var:

	Deltagere.		Fangst.		Værdi.	
	1901—1905.	1906—1910.	1901—1905.	1906—1910.	1901—1905.	1906—1910.
			1 000 fisk.	1 000 fisk.	Kr.	Kr.
Lofotfisket	19 702	20 117	13 360	16 260	3 940 800	6 461 872
Lofoten og Vesteraalen....	6 841	6 208	4 305	3 210	1 146 106	1 290 431
Salten	266	158	152	46	37 852	21 389
Nordre Helgeland	2 215	2 243	1 282	936	186 894	386 384
Søndre Helgeland	756	1 350	568	534	168 631	219 326
Tilsammen	29 780	30 076	19 667	20 986	5 480 283	8 379 402

Der var saaledes i dette femaar en opgang i den gjennemsnitlige fangstmængde av ca. 1 300 000 fisk, mens værdiutbyttet paa grund av de gjennemgaaende høie priser blev ca. 3 millioner kroner høiere end for forrige femaar.

Sildefisket.

Utbyttet av amtets fetsildfiskerier i de enkelte aar av perioden stiller sig saaledes:

(Se tabellen side 21.)

Antallet av deltagere.

Skreifiskerier.	1906.		1907.		1908.		1909.		1910.	
	Antal.		Antal.		Antal.		Antal.		Antal.	
	Baater.	Fiskere.	Baater.	Fiskere.	Baater.	Fiskere.	Baater.	Fiskere.	Baater.	Fiskere.
Lofotfisket	5 483	20 777	4 369	20 166	4 220	20 183	4 476	20 346	4 145	19 113
Lofoten og Vesteraalen utenfor opsynsdistriktet	1 237	5 913	1 180	5 730	1 281	6 367	1 356	6 435	1 264	6 595
Fiskepladsene i Salten	45	163	32	131	28	107	47	157	71	234
Do. - Nordre Helgeland	512	2 195	565	2 233	500	2 027	643	2 649	505	2 112
Do. - Søndre Helgeland	459	2 072	347	1 449	265	961	379	1 233	291	1 037
Tilsammen	7 736	31 120	6 493	29 709	6 294	29 645	6 901	30 820	6 276	29 091

Den samlede fangst utgjorde i mængde:

Skreifiskerier.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	I gjennemsnit.
	1 000 fisk.	1 000 fisk.	1 000 fisk.	1 000 fisk.	1 000 fisk.	1 000 fisk.
Lofotfisket	18 600	18 700	13 300	16 800	13 900	16 260
Lofoten og Vesteraalen utenfor opsynsdistriktet	3 721	2 206	3 674	3 073	3 377	3 210
Fiskepladsene i Salten	50	13	41	43	81	46
Do. i Nordre Helgeland	1 237	694	754	1 058	940	936
Do. i Søndre Helgeland	725	341	490	564	550	534
Tilsammen	24 333	21 954	18 259	21 538	18 848	20 986

Den samlede fangst utgjorde i værdi:

Skreifiskerier.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	I gjennemsnit.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Lofotfisket	5 718 000	8 100 000	5 600 000	6 700 000	6 200 000	6 465 750
Lofoten og Vesteraalen utenfor opsynsdistriktet	1 348 739	979 847	1 575 534	1 167 042	1 361 560	1 286 544
Fiskepladsene i Salten	21 052	6 622	18 861	19 135	41 273	21 388
Do. i Nordre Helgeland	433 266	312 725	315 810	438 286	401 834	386 384
Do. i Søndre Helgeland	267 032	142 701	222 440	228 920	235 539	219 326
Tilsammen	7 788 089	9 541 895	7 732 645	8 553 383	8 240 206	8 379 392

Fetsildfisket.

Aar.	Antal fiskere.	Garn-baater.	Notlag.	Fangst-mængde.	Værdi.	Gjennem-snitspris pr. hl.
				Hl.	Kr.	Kr.
1906	3 497	557	141	27 359	194 136	7.10
1907	4 297	921	128	157 515	574 418	3.65
1908	5 050	1 021	143	408 654	881 358	2.15
1909	10 262	1 749	255	833 772	2 177 813	2.61
1910	13 498	2 462	304	459 431	2 382 810	5.19
Gjennemsnit	7 320	1 340	194	377 346	1 242 107	4.14
Do. i femaaret 1901—1905	-	-	-	122 072	883 793	8.04
Do. i femaaret 1896—1900	-	-	-	206 000	1 058 000	5.14

Det vil sees, at fangstmængden i periodens 2 første aar, men særlig i 1906, var særdeles liten — 27 359 hl., men stiger de 2 følgende aar til det betydelige tal av 833 772 hl. i 1909, hvorefter den igjen i 1910 gaar ned til 459 431 hl. Gjennemsnitsprisen pr. hl. har som følge av de sterke svingninger i fangstmængde ogsaa svinget sterkt, — fra kr. 7.10 i 1906 til kr. 2.15 i 1908.

Gjennemsnittet for femaaret av fangst og utbytte er betydelig høiere end for forrige femaar og adskillig høiere end for femaaret 1896—1900.

Av landets samlede fetsildfangst utgjorde Nordlands amts andel:

i 1906	34	pct.
- 1907	31	-
- 1908	67	-
- 1909	73	-
- 1910	51	-
Gjennemsnitlig	51	pct.

I forrige femaar var den gjennemsnitlig 47 pct.

Foruten de omhandlede kvantum fetsild er opgit som opfisket og omsat i penger av smaasild:

i 1906	62 890	hl.	til	værdi	kr.	95 820.00
- 1907	2 600	-	-	—	-	7 300.00
- 1908	77 100	-	-	—	-	77 100.00
- 1909	161 400	-	-	—	-	236 000.00
- 1910	122 980	-	-	—	-	274 720.00
Tilsammen	426 970	hl.	til	værdi	kr.	690 940.00

Den overveiende del av disse betydelige kvanta er vistnok anvendt som raastof i sildoljefabrikkerne, hvorav flere er igangsat omkring i amtet.

I opgaverne er ikke medtat, hvad der av fiskerne er tilgodegjort til hjemmeforbruk og agn.

Makrelfisket.

I dette femaar vites denne fiskesort ikke at ha forekommet inden amtet.

Laks- og sjøørretfisket.

Det aarlige utbytte av dette fiske stiller sig saaledes:

Aar.	Fangstmængde.	Værdi.	Gjennemsnitspris pr. kg.
	Kg.	Kr.	Kr.
1906	54 188	51 347	0.95
1907	50 064	52 783	1.05
1908	54 102	54 946	1.02
1909	57 298	60 749	1.06
1910	50 709	56 898	1.12
Tilsammen	266 361	276 723	-
Gjennemsnit for femaaret	53 272	55 345	1.04
Gjennemsnit for femaaret 1901—1905	42 953	40 636	0.95
Gjennemsnit for femaaret 1896—1900	48 215	40 503	0.84
Gjennemsnit for femaaret 1891—1895	38 914	28 850	0.74

Saavel fangstmængde som værdi er ikke ubetydelig høiere end i noget av de foregaaende 3 femaar.

Andre fiskerier.

Over værdien av amtets fiskerier forøvrig (bank-, kyst- og hjemmefiske) hitsættes følgende opgaver for hvert av amtets lensmandsdistrikter:

(Se tabellen næste side.)

Den samlede værdi av disse fiskerier i femaaret utgjør saaledes for amtet kr. 8 167 617 eller gjennemsnitlig pr. aar kr. 1 633 523.

Distrikt.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Bindalen	9 850	12 400	7 750	7 705	5 520
Vik	21 000	22 800	22 300	17 500	19 700
Brønnøy	61 900	71 130	70 170	41 430	36 570
Vega	20 800	21 400	52 050	29 850	88 700
Velfjord	3 312	1 516	4 600	1 868	1 500
Tjøtta	11 300	6 000	7 940	5 270	11 300
Herøy	52 520	73 223	57 293	57 853	69 245
Alstahaug	6 186	6 200	45 350	46 250	42 775
Vefsen	-	-	-	1 000	
Søndre Helgeland	186 868	214 669	267 453	208 726	275 310
Mo	800	2 075	1 400	750	750
Hemnes	-	-	-	-	
Nesna	-	-	-	-	
Lurøy	67 000	158 000	30 700	26 600	28 900
Rødøy	24 000	40 800	52 200	-	-
Meløy	8 700	41 200	55 200	56 800	31 546
Nordre Helgeland	100 500	242 075	139 500	84 150	61 196
Gildeskaal	10 900	40 020	52 280	18 015	18 090
Beiarn	-	-	-	-	-
Saltdalen	350	400	270	950	935
Skjerstad	-	-	-	750	1 220
Bodin	9 600	10 190	6 820	11 160	14 910
Folden	36 930	46 130	51 218	47 919	37 880
Steigen	59 150	53 840	44 440	32 250	24 220
Hamarøy	10 482	8 556	8 950	17 355	2 600
Tysfjord	53 880	53 855	38 182	38 619	30 269
Lødingen	5 200	2 050	3 290	5 270	3 000
Ofoten	9 420	9 100	-	-	-
Salten	195 912	224 141	205 450	172 288	133 124
Værøy og Røst	192 500	222 000	198 000	52 489	71 070
Flakstad	62 900	48 926	43 190	46 170	78 300
Buksnes	4 200	3 500	15 897	13 830	42 550
Borge	46 720	45 680	20 030	20 960	42 597
Gimsøy	27 200	23 450	23 430	4 800	8 280
Vaagan	42 552	44 541	40 700	38 340	46 170
Hadsel	7 350	51 000	30 000	106 650	82 750
Bø	105 500	120 200	67 500	37 550	240 250
Øksnes	92 835	63 940	51 700	113 422	143 247
Sortland	13 100	90 776	65 583	61 406	23 417
Dverberg	416 500	681 000	475 250	264 457	479 900
Lofoten og Vesteraalen	1 011 357	1 395 013	1 031 280	760 074	1 258 531
Amtet	1 494 637	2 075 898	1 643 683	1 225 238	1 728 161

5. Bergverksdriften.

Bergverksdriften har for amtet faat en overordentlig stor betydning, og det gamle ord om, at bergene engang skal yde erstatning, hvis sjøen slaar feil, synes at skulle faa delvis ret. Interessen for denne industri har i femaaret været mere levende end nogensinde. Nogen reaktion viste sig i slutningen av perioden, da Dunderlands-selskapets storartede anlæg ikke svarte til forventningerne, men den gjaldt hovedsagelig de optrædende jernforekomster, hvis heldige utnyttelse først tør være forbeholdt fremtiden, efterat større kjendskap til malmenes behandlingsmaate er erhvervet.

I forrige femaarsberetning levertes en oversigt over mutinger i Helgeland, Salten og Steigen i Ofoten samt i Lofoten og Vesteraalen. De allerfleste av disse holdes fremdeles i hævd, og nogen flere mutinger er kommet til paa kisforekomster og tildels paa jernforekomster.

Angaaende den drift, som har været igang i perioden, kan oplyses, at det bekjendte Sulitelma verk i Salten i femaaret producerte:

626 964.3	ton	eksportkis,
67 768.3	-	hyttemalm,
16 522.3		elmorekoncentrat,
3 933.8	-	kobber,

med et gjennemsnitlig arbeidsbelæg av 1 588 mand.

Mens den samlede produktion i 1900—1905 var 362 873 ton, steg den i perioden 1906—1910 til 705 188.7 ton. Verket hører nu baade ved sin produktion og sine moderne anlæg og processer til de vigtigste i verden.

Ved Bossmo kisgruber i Mo i Ranen, tilhørende et belgisk selskap, producertes i femaaret 120 360.6 ton svovelkis med en gjennemsnitlig arbeidsstyrke av 216 mand. Produktionen har holdt sig jevnt omkring 20 000 ton aarlig med ca. 200 mand og utsigter til det samme i fremtiden.

I Mofjeldet i Ranen, hvor drift til forskjellige tider har været forsøkt like siden Peder Dass' dage og sidst ved Ranens bly- og sølvverk, har, efterat grosserer Einar W. Egeberg og major Peter Krefting i aaret 1906 hadde kjøpt verket, undersøkelses- og forsøksarbeide været igang for at utfinde den heldigste behandlingsmaate for de optrædende malmer: sinkblende, blyglans og kiser. Man har efter at ha prøvet de Laval's cyklonovn stanset ved en av Krefting konstruert elektrisk smelteovn og opført smeltehytte ved Andfiskaaens utløp i Ranenfjorden. Saasnart alle forsøk er færdige, er det hensigten at begynde kraftig drift.

I aaret 1910 paabegyndtes drift i Rødfjeldets kisfelt i Ranen, som har ført til et heldig resultat og lover at bli av betydning for distriktet.

I Hurdalen i Mo herred dreves for regning av a/s The Nordlands Mines ltd. i aaret 1906 opfaringsarbeide paa de der optrædende kobberanvisninger, som snart blev indstillet.

Paa Holmkolmens og nogen andre kobbermalmforekomster var der i femaaret av og til igang litt arbeide, men uten at føre til varig drift.

I Hopen kobberfelt i Bodin herred blev der for regning av overretssakfører

R. M. B. Schjølberg utdrevet ca. 900 ton rik kobbermalm. Driften indstilledes i 1909, men vil bli gjenoptat.

Lillebotns forekomster av bornit og kobberkis i Tysfjordens herred blev en kort tid bearbeidet av a/s Skandia kobberverk, likesaa Taarstad og Stuenes kisanvisninger i Ofoten, men de blev snart opgit.

De i Baldoivi i Saltdalens herred optrædende kisanvisninger var en kort tid gjenstand for litt opfaringsarbeide ved Chr. Anker, Fredrikshald.

I slutningen av femaaret begyndte en rationel undersøkelsesdrift av de i Bjørkaasen i Ballangen i Ofoten optrædende vigtige kisforekomster for regning av bergassessor Spinzig, Zellerfeld, som har konstatert tilstedeværelsen av betydelige malmkvantiteter, og store forberedelser til deres avbygning er truffet. Antagelig vil dette føre til, at de mange i trakten Ballangen Tjellebotn paaviste kisanvisninger ogsaa kommer til at underkastes kraftig opfaring. At gjennemgaa alle disse vil føre for vidt. Jeg skal indskrænke mig til at nævne Olalemmeren, Sjoafjeld, Kufjeld, Njallovarto og Tjellemarkens forekomster, som hittil kun overfladisk har været undersøkt.

Av sinkblendeforekomster nævntes ovenfor de av Ranens bly- og sølvverk bearbeidede i Mo. Foruten disse har de i Husvik i Tjøtta herred i femaaret været gjenstand for drift, hvilken senere er fortsat; likesaa har nogen i Ballangen, i Beiarn, i Hemnes, i Skjærstad været indmutet og litt undersøkelsesarbeide været igang uten endnu at føre til nogen drift. Det samme er tilfælde med amtets blyglansanvisninger og molybdænglansforekomster.

Angaaende driften paa amtets store og mange jernforekomster meddeles, at den begyndte under meget lovende auspicier, men den omstændighet, at det mægtige Dunderland Iron Ore Company efter at ha anvendt umaadelige beløp til mindre vel prøvede processer og uheldige anlæg i slutningen av perioden paa det nærmeste indstillet al virksomhet, har bevirket en stagnation i utviklingen av den industri, som man har haabet saa meget av. Men man har grund til at anta, at det kun er midlertidig, og at nyt liv vil komme med bedre kjendskap til leiestedernes karakter, forbedrede processer og rimelige koncessionsbetingelser for driften. Med hensyn til den drift, som i femaaret har været igang paa jernmalmforekomster, hitsættes følgende oplysninger.

Madmoderens jernfelt i Gimsøy herred i Lofoten blev, efterat et hollandsk selskap hadde ofret store summer paa forberedelse til stordrift i slutningen av 1906, overtat av et østerriksk selskap, som straks satte igang nye kostbare anlæg for at utnytte de store malmtilganger, som der drømtes om. Efterat disse var færdige, begyndte brytning av malm i 1908. Men av saadan fandtes, som antat og uttalt av bergembedsmændene allerede fra begyndelsen, ikke meget, og allerede i mai maaned 1909 indstilledes driften og besluttedes indskrænket til undersøkelsesarbeide. Dette mislykkedes, og i 1911 blev verket nedlagt, efterat der ialt var utvundet 7 417 ton eksportmalm som frugt av millioners utlæg.

En lignende skjæbne rammet i femaaret Dunderland Iron Ore Company, som stanset sin drift i juli maaned 1908 efter at ha anvendt enorme kapitaler til anlæg og drift. Grunden til denne kalamitet er dog ikke, som i Madmoderens

malmfelt, mangel paa malm, men feilagtige dispositioner, og virksomheten vil bli gjenoptat, saasnart ny kapital er reist og bedre processer til malmens koncentration kommer til anvendelse. Der er efter de meddelte opgaver fra selskapet skibet ca. 50 000 ton jernmalm.

I Næverhaugens jernfelt, tilhørende Axel Ekman og konsul N. Persson, var der i 1906 og 1907 litt opfaringsarbeide igang for sidstnævntes regning, likesaa i Haafjeldets jernfelt, tilhørende A/S Haafjeldets jernfelter i Bodø.

I Bogen i Ofoten har i femaaret A/B Ofotens malmfält underholdt drift og anvendt ikke ubetydelige kapitaler paa anlæg. Ca 8 000 ton malm à 68 pct. jern blev eksportert.

Litt undersøkelsesarbeide var igang av og til i de i Ballangen og Melkedalen optrædende jernforekomster, likesaa i Øksfjords jernfelt i Lødingen herred og i de paa kjøpstaden Narviks grund liggende anvisninger av magnesit.

I Kaljord jernfelt i Hadsel blev der utvundet og utskibet ialt 15 000 ton jernmalm.

I Smorten i Valberg sogn i Lofoten var drift igang i hele femaaret, og der eksportertes ialt 20 130 ton jernmalm.

At gjennemgaa det lille arbeide, som kan ha foregaat i de mange andre jernfelter, som haves i Nordlands amt, vil være av liten interesse, saalænge ingen ordentlig drift er kommet istand. At en saadan drift med tiden vil komme, er der ingen tvil om. For flere av de paa Helgeland forekommende jernfelter vil den nye Nordlandsbane bli av betydning.

Som bekjendt haves i Sortland herred en fra gamle dage kjendt forekomst av grafit, som nu eies av The Anglo-Norwegian Mining Co. Der blev i femaaret producert ialt 3 786 ton En mindre forekomst av grafit paa Kraakberget, Møklandsfjord i Øksnes herred blev i 1908 bearbeidet av Birkenshaw Coal Co., som producerte 500 ton.

Fra feltspatbruddene i Tysfjord herred utskibedes ca. 30 200 ton feltspat.

Der har været gjort forsøk med utvinding av feltspat paa andre steder i amtet, saaledes paa Morkenes i Flakstad herred, i Bodin herred, paa Kvinen i Lurøy herred, men uten at føre til varig drift som i Tysfjord, som nu er Norges vigtigste paa feltspat.

Ingen drift har fundet sted paa Andøens kulfelt.

6. Industri og haandverk.

Angaaende de fabriksmæssige virksomheter har man ikke opgaver for aaret 1910, idet den herhen hørende statistik for dette aar ikke er bearbeidet. I Fabriktællingen for 1909 haves ikke specifiserte opgaver for de forskjellige virksomhetsgrener, men det samlede antal bedrifter opgives for det hele amt til

	125	med en arbeidsstyrke av	3 253.
Herav tilhørte landdistriktet	107	—«—	2 955
og byerne	18	—«—	298.

Ved utgangen av aaret 1905 var ogsaa antallet av bedrifter i amtet 125, men med en arbeidsstyrke av 2 830.

Av de forskjellige virksomheter er det uten sammenligning bergverksdriften, som er av størst betydning, idet denne har beskjæftiget ca $^2/_3$ av den samlede arbeidsstyrke. Bergverksdriften forøvrig findes særskilt omhandlet under titel 5 foran.

I det hele maa fabrikindustrien siges at ha arbeidet under ganske gunstige vilkaar og gaat jevnt frem. Større arbeidsstansninger paa grund av streik eller av andre grunde har ikke fundet sted.

Haandverksdriften har gaat jevnt frem.

Ifølge Haandverkstællingen for 1910 var der i december s. a. i amtets bygder:

1 281	haandverksbedrifter drevet som hovederhverv med tilsammen	455	arbeidere
og 332	bedrifter drevet som bierhverv med	52	—
	Samtidig fandtes der i amtets byer		
225	bedrifter drevet som hovederhverv med	267	—
6	— — - bierhverv -	28	—
Ialt 1 844	haandverksbedrifter med	802	arbeidere

Husflidssaken er i jevn fremgang, takket være Nordlands husflidsforenings arbeide herfor. Likeledes antages forarbeidelsen av trævarer at ha hat fremgang, ialfald i enkelte bygder, og ikke ubetydelig salg har fundet sted. Som den gren av haandverksdriften, der drives i størst utstrækning, kommer baatbyggeriet. Dette maa betegnes som værende i stadig og jevn fremgang. Bedriften er væsentlig knyttet til amtets største skogbygder Bindalen, Vefsen, Mo, Hemnes og Saltdalen. Efter lensmændenes opgaver hitsættes følgende tabel over de største bedrifter av denne art for aaret 1910:

Herred.	Antal bedrifter.	Arbeidsstyrke i aaret 1910.	Antal arbeidsuker i aaret 1910.	Antal nybyggede baater i aaret 1910.	Baatens art.	Produktionens værdi.
						Kr.
Vefsen	1	18 mand	42 uker	7	Skøiter, andre baater for fiskeri, skyssbaater.	30 775
Hemnes	84	140 —	3021	557	30 skøiter, 527 andre baater.	95 029
Lurøy	1	2 —	30 —	6	Kuttere.	3 000
Saltdalen	-			ca. 600	Ca. 50 skøiter, ca. 500 à 600 andre baater.	300 000
Bø	1	10 —	50 —	2 ombyggede	Motorskøiter.	5 000
Dverberg	1	4 —	40 —	4	3 motorskøiter, 1 skyssbaat.	5 700

Av stenbrud var i 1910 følgende i virksomhet:

Anlæggets navn.	Herred.	Stenens art.	Arbeidsstyrke i aaret 1910.	Antal arbeidsuker i aaret 1910.	Produktion i aaret 1910.	
					Mængde.	Værdi.
						Kr.
Bjørnaa klæberstensbrud..	Vefsen	Klæbersten	16 mand	37 uker	695 ton	10 564
Moljord skiferstensbrud..	Beiarn	Skifer	15 —	hele aaret	100 000 stkr.	6 000
Savjord brynestensbrud..	Do.	Brynesten	8 —	25 uker	12 000 —	720
Eiterjord — ..	Do.	Do.	12 —	25 —	20 000 —	1 200
A/S Ankerske Marmorforretning.....	Fauske	Marmor	20 —	300 dage	700 ton	30 000
Kistrand skiferbrud	Do.	Takskifer	15 —	22 uker	84 000 stkr.	5 500
Alnes —	Do.	Do.	14 —	24 —	94 000 —	4 300
Nes —	Do.	Do.	10 —	25 —	183 000 —	6 300
Leivset aktiekalkbrænderi	Do.	Kalk	2 —	10 —	500 hl.	1 000
Drag feltspatgruber	Tysfjord	Feltspat og kvarts	35 —	35 —	7 500 ton	30 000
Kjerringnes stenbrud....	Ankenes	Granit	14 —	34 —	1 970 m.^{3}	14 775

Av torvbruk fandtes ved utgangen av aaret 1910 følgende 2:

Anlæggets navn.	Beliggenhet.	Arbeidsstyrke i aaret 1910.	Antal arbeidsuker i aaret 1910.	Produktion i aaret 1910.	
				Mængde.	Værdi.
					Kr.
Vefsen torvstrøfabrik....	Vefsen	2 à 3 mand			
Grubens —	Mo	1—3 —	13	800 baller	1 360

Angaaende antallet av isbruk hitsættes følgende tabel efter de av lensmændene meddelte opgaver:

Anlæggets navn.	Beliggenhet.	Antal ishus.	Arbeidsstyrke i vinteren 1910—11.	Antal arbeidsuker i vinteren 1910—11.	Kvantum av is skaaret vinteren 1910—11. Reg.-ton (skibston.)
Rørøens ishus	Vega	1	4	3	30
Rørøens meieri og Sundsvold ishus	—	2	10	2	50
Hysværs ishus	—	1	6	1	40
Nes do.	—	2	14	1	80
Selsøvik do.	Rødøy	1	8	1	50
Myken do.	—	2	8	1	40
Rødøy do.	—	1	8	1	50
Hustad do.	Gildeskaal	1		-	
Sund, Arnø, Fleinvær ishus	—	3	-	-	-
Sortland do.	Sortland	1	10	3	400
Sommerøy do.	Øksnes	1	3	4	300

Desuten har en flerhet av handelsmænd i fiskedistrikterne ishuse med isoplag til benyttelse ved ferskfiskeksport.

7. Handel.

Antallet av personer, som ved utgangen av 1910 drev landhandel efter bevilling eller handelsbrev, var 755. Fra Vefsen, Mo, Meløy, Beiarn og Lødingen mangler dog fuldstændige opgaver. Ved utgangen av 1905 var antallet 552.

Av forbruks- og handelsforeninger forekommer følgende:

Sørsømnens handelsforening, Vik i Helgeland,
Mosheim forbruksforening, Brønnøy,
Bossmo kooperative handelslag, Bossmo,
Korgens forbruksforening, Korgen.
Hugløens forbruksforening, Vikholmen,
Sulitjelma kooperative selskap, Fineidet,
Valnesfjordens kooperative selskap, Valnesfjorden,
Øvrebygdens kooperative forening, Fridheim,
Nordbygdens handelsforening, Vestresand,
Straumsjøen forbruksforening, Straumsjøen,
Søbergs indkjøpslag, Skaarvaag,
Nykvaag indkjøpslag, Nykvaag,
Malnesfjordens indkjøpslag, Hovden.

Av rettigheter til skjænkning av øl, vin, frugtvin og mjød fandtes ved utgangen av 1910 14, hvorav 4 almindelige rettigheter, 8 indskrænkede rettig-

heter (skjænkning til reisende, spisegjester og medlemmer av sluttet selskap) og 2 rettigheter til skjænkning kun av alkoholsvakt øl.

Desuten findes i Kabelvaag et samlag for handel med øl og vin.

8. Skibsfart.

Fra 1909 er samtlige fartøier henført til sine respektive toldsteder, hvorved opgaverne særskilt for landdistrikt og byer bortfalder.

Angaaende amtets registrerte sjøgaaende handelsflaate pr. 31 december 1910, skibsfarten i 1910 paa de enkelte toldsteder i amtet samt skibsfarten mellem amtet og utlandet, hitsættes efter den officielle statistik følgende opgaver:

(Se tabellerne side 31 og 32).

Av dampskibsselskaper, som besørger saagodtsom den hele lokaltrafik inden amtet, har man:

A/S. Torghattens dampskibsselskap, Brønnøy,
Helgelands dampskibsselskap, Sandnessjøen,
Saltens dampskibsselskap, Bodø og
Vesteraalens dampskibsselskap, Stokmarknes.

Angaaende Nordlands skibsassuranseforenings virksomhet i femaaret meddeles følgende oversigt:

Aar.	Antal fartøier.	Samlet forsikringssum.	Utbetalte skadeserstatninger.
		Kroner.	Kroner.
1906	47	169 165.00	1 759.15
1907	42	165 578.00	3 053.55
1908	48	202 186.00	229.82
1909	45	191 580.00	11 603.16
1910	40	167 141.00	4 164.10
I gjennemsnit aarlig	44	179 130.00	4 164.95

9. Andre næringsveier.

Jagten har som næringsvei fremdeles ingen større betydning. Den antages at være drevet i omtrent samme utstrækning som før. Alene for Lofoten og Vesteraalen kan den siges at ha nogen betydning, idet den her bortleies til sport.

Som præmier for fældede rovdyr er i femaaret utbetalt kr. 40 061.75.

Bærhøsten, der særlig, hvad multerne betræffer, for amtets nordlige del kan ha en meget stor betydning, har i flere aar i denne periode været ganske mislykket. Kun 1909 kan regnes som et godt aar for denne bærsort.

Amtets registrerte sjøgaaende handelsflaate pr. 31 december 1910:

De enkelte toldsteder.	I. Dampfartøier.			II. Motorfartøier.			III. Seilfartøier.			IV. Samtlige fartøier.			Fartøiernes fordeling paa fartsgrupper.					
													Lasteskibe.		Passagerskibe.		Fiske- og fangstskibe.	
	Antal.	Brutto reg.-ton.	Netto reg.-ton.	Antal.	Brutto reg.-ton	Netto reg.-ton	Antal.	Brutto reg.-ton.	Netto reg.-ton.	Antal.	Brutto reg.-ton.	Netto reg.-ton.	Antal.	Brutto reg.-ton.	Antal.	Brutto reg.-ton.	Antal.	Brutto reg.-ton.
Mosjøen	8	1 282	488	-	-	-	2	116	107	10	1 398	595	2	116	7	1 226	1	56
Bodø	42	9 862	4 401	3	86	50	42	2 733	2 514	87	12 681	6 965	12	1 223	27	8 154	48	3 304
Narvik	3	150	57	-	-	-	6	497	457	9	647	514	3	325	3	150	3	172
Svolvær	19	1 665	789	4	134	78	9	581	535	32	2 380	1 402	10	1 035	3	276	19	1 069
Tilsammen	72	12 959	5 735	7	220	128	59	3 927	3 613	138	17 106	9 476	27	2 699	40	9 806	71	4 601

Skibsfarten paa de enkelte toldsteder i amtet i 1910:

Toldsteder.	Ankommet til:						Avgaat fra:					
	Med ladning.		I ballast.		Ialt.		Med ladning.		I ballast.		Ialt.	
	Antal.	Tonnage.	Antal.	Tonnage.	Antal.	Tonnage.	Antal.	Tonnage.	Antal.	Tonnage.	Antal.	Tonnage.
Mosjøen	6	4 072	-	-	6	4 072	-	-	4	3 033	4	3 033
Mo i Ranen	2	949	-	-	2	949	17	10 174	1	704	18	10 878
Bodø	34	26 911	9	7 729	43	34 640	66	44 558	3	2 458	69	47 016
Narvik	28	31 947	363	753 025	391	784 972	419	812 003	14	13 925	433	825 928
Svolvær	39	24 704	-	-	39	24 704	12	5 308	17	8 575	29	13 883
Tilsammen	109	88 583	372	760 754	481	849 337	514	872 043	39	28 695	553	900 738

Skibsfarten mellem amtet og utlandet i 1910:

Toldsteder.	Seilfartøier.						Dampfartøier.									
	Ankommet.		Avgaat.		De ladte fartøiers tonnage.		Ankommet.		Avgaat.		De ladte fartøiers tonnage.		Fartøiernes bestuvning.		Bestuvet tonnage regnet efter de ved hvert anløpssted oplossede eller indladede varemængder.	
	Antal.	Tonnage.	Antal.	Tonnage.	Indgaat ton.	Utgaat ton.	Antal.	Tonnage.	Antal.	Tonnage.	Indgaat ton.	Utgaat ton.	Indgaat ton.	Utgaat ton.	Indgaat ton.	Utgaat ton.
Mosjøen	-	-	-	-	-	-	6	4 072	4	3 033	4 072	-	4 072	-	4 072	101
Mo i Ranen	-	-	-	-	-	-	2	949	18	10 878	949	10 174	949	10 174	949	10 031
Bodø	-	-	-	-	-	-	43	34 640	69	47 016	26 911	44 558	24 949	44 039	23 676	44 844
Narvik	1	125	1	125	125	125	390	784 847	432	825 803	31 822	811 878	27 286	811 878	27 286	811 566
Svolvær	3	726	3	726	726	-	36	23 978	26	13 157	23 978	5 308	23 863	5 110	23 863	6 707
Tilsammen	4	851	4	851	851	125	477	848 486	549	899 887	87 732	871 918	81 119	871 201	79 846	873 249

Andre bærsorter har der i enkelte av omhandlede aar været større tilgang paa; men disse har mindre betydning som salgsvare, da de hittil kun har om sætning inden snevrere grænser. I den senere tid med de forbedrede kommuni kationsforhold er forsendelse av andre bærsorter begyndt at faa nogen betydning og da forsøkene har gaat over forventning bra, tør man i fremtiden kunne paa regne en biindtægt ved bærplukning, som før har været ubenyttet.

Andre næringsveier av nævneværdig betydning forefindes ikke.

10. Kommunikationer.

Angaaende veibygningen og veivæsenets tilstand i fem aaret har amtsingeniør Boye levert følgende oversigt:

I femaaret 1906—1910 blev nybygget 278.0 km. kjørevei, hvorav for statsmidler me distriktsbidrag 101.9 km. og for kommunale midler med eller uten bidrag av amtet 176.1 km Dette er i sammenligning med foregaaende femaar 26.9 km. mindre av første og 2.0 km. me av sidstnævnte slags, uagtet statsbevilgningerne, som utgjorde henholdsvis kr. 865 273 o 878 950, altsaa var kr. 13 677 større i heromhandlede femaar.

Av de angivne længder omfatter 22.7 km. omlægning av ældre vei.

En av de væsentligste aarsaker til denne nedgang er at søke i de stadig stigende arbeidspriser, men kan dette forhold iøvrig komme til at variere endel, fordi der ved periodernes utløp gaa grund av forskjellige omstændigheter resterer mer eller mindre a oparbeide av de faldne bevilgninger. Likeledes vil bevilgninger til større broanlæg i de paagjældende tidsrum selvsagt influere sterkt paa de oparbeidede veilængder.

Til nærmere belysning av veibygningen i de sidst forløpne 5 femaarsperioder hen vises, forsaavidt længder angaar, til nedenstaaende oversigt, mens opgave over medgaaede omkostninger saavel til nybygning som til vedlikehold findes i tabellerne I, II og III.

Nybygning.	Kjørevei.	Ridevei.	Vintervei.	Sum.
	Km.	Km.	Km.	Km.
I femaaret 1886—1890:				
a) Veier for statsmidler	[1] 92.5		2.0	
b) Kommunale veier	69.4		-	-
Sum	161.9	-	2.0	163.9
I femaaret 1891—1895:				
a) Veier for statsmidler	[2] 96.5	-	-	
b) Kommunale veier	[3] 143.3	12.6	10.7	-
Sum	239.8	12.6	10.7	263.1

[1]) Herav omlægning 43.7 km.
[2]) — — 34.2 -
[3]) — — 5.2 -

Nybygning.	Kjørevei.	Ridevei.	Vintervei.	Sum.
	Km.	Km.	Km.	Km.
femaaret 1896—1900:				
a) Veier for statsmidler	[1]) 127.5	-		
a) Kommunale veier	[2]) 168.2	2.1	-	-
Sum	295.7	2.1	-	297.8
femaaret 1901—1905:				
a) Veier for statsmidler	[3]) 127.8		0.6	
b) Kommunale veier	[4]) 174.1	-	-	-
Sum	301.9	-	0.6	302.5
femaaret 1906—1910:				
a) Veier for statsmidler	[5]) 101.9	-		
b) Kommunale veier	[6]) 176.1	-	-	-
Sum	278.0	-	-	278.0

For de samlede veilængder haves følgende oversigt:

Samlet veilængde.	Kjørevei.	Ridevei.	Vintervei.	Sum.
	Km.	Km.	Km.	Km.
Ved utgangen av 1905 ifølge forrige femaarsberetning	1 525.4	72.9	80.7	1 679.0
Ved utgangen av 1910 ifølge specifisert fortegnelse, tabel IV	1 784.5	64.2	80.7	1 929.4
Forøkelse	259.1	-	-	250.4
Formindskelse	-	8.7	-	-

Den utførte omlægning av ældre kjøreveier er ikke medregnet i forøkelsen. Formindskelsen i ridevei skriver sig fra ombygning til kjørevei.

[1]) Herav omlægning 22.1 km.
[2]) — — 7.7 -
[3]) — — 13.7 -
[4]) — — 12.8 -
[5]) — — 10.1 -
[6]) — — 12.6 -

De anlæg, som i 1906—1910 har været under oparbeidelse eller er utført for stat midler med distriktsbidrag, vil findes i medfølgende tabel I.

(Se side 38—39).

Distriktsbidraget har for de fleste av disse utgjort 1/4 av de medgaaede omkostninger, foruten avstaaelse til grund og grus m. v., der som oftest er ydet av de interessert uten godtgjørelse. I herredet Vefsen er dog bevilget anlæg mot 1/15 distriktsbidrag i Hatfjelldalen, Nordfold, Ankenes og Øksnes mot 1/10, i Bindalen og Velfjord mot 1/8 sam i Evenes, Lødingen og Hemnes mot 1/5.

Kjørebredden har som reget været 3.75 og 4.0 m., men istedenfor de tidligere anvendte indskrænkninger til 2.5 m. i kostbart terræng er man paa saadanne steder i den senere tid mere gaat over til en bredde av gjennemgaaende 3.25 m. i noget større utstrækning avpasset efter forholdene, saaledes at der for omtrent motsvarende utgift er opnaadd en heldigere veibredde.

Maksimumsstigningen har almindeligst ikke været større end 1/20 eller 1/15, naar undtages paa kortere stykker og helst ved en veis avslutning ved sjøen.

De i samme tabel under nr. 1, 3, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 22 og 23 opførte anlæg blev fuldført i femaaret og avlevert distrikterne til fremtidig vedlikehold mens de øvrige var under fortsat oparbeidelse.

Av aarsaker, som foran anført, vil det av tabel I fremgaa, at omkostningerne til veianlæg bygget for statsmidler med distriktsbidrag er mindre end i femaaret 1901—1905, idet disse utgjorde ..... kr. 855 101
og i 1906—1910 ..... - 767 036

altsaa en formindskelse av ..... kr. 88 065
eller ca. 11.5 pct.

Distriktsbidragene i femaaret 1906—1910 har utgjort ..... kr. 146 994
I foregaaende femaar ..... - 205 603

Altsaa en formindskelse stor ..... kr. 58 609

Anlæg, som er utført for kommunens regning med eller uten bidrag av amtsveifondet eller private, findes opført i tabel II, hvorav det vil fremgaa, at der i heromhandlede femaar blev anvendt til denne veibygning ..... kr. 398 433
mot i foregaaende periode ..... - 333 993

Forøkelse kr. 64 440
eller ca. 19.5 pct.

Gjennemsnitlig blev anvendt aarlig ca. kr. 79 900 mot ca. kr. 67 000 i foregaaende femaar.

Av samme tabel vil endvidere sees, hvor meget der er ydet i amtsveifondsbidrag til de forskjellige herreder. De samlede utgifter fordeler sig mellem herrederne og amtskommunen saaledes:

Av herrederne ..... kr. 309 963
- amtsveifondet ..... - 88 470

Om bidrag av dette fond forelaa der i de paagjældende aar andragender fra 38, 40, 39, 41 og 39 herreder til respektive 70, 71, 81, 85 og 80 forskjellige anlæg.

Av det saakaldte amtsveifond bevilgedes til og med budgetaaret 1906—1907 ialt kr. 15 000 aarlig, hvorefter det blev forhøiet til kr. 18 000, som amtstinget hvert aar har fordelt mellem nogen og seksti, mest smaaanlæg.

Til vedlikehold, sml. tabel III, er i femaaret anvendt ..... kr. 287 160
mot i 1901—1905 ..... - 228 966

Forøkelse kr. 58 194

ller ca. 25.5 pct.

I henhold til det anførte og under henvisning til tabellerne I, II og III meddeles nedenstaaende oversigt over samtlige utgifter til veivæsenet i femaaret 1906—1910 (grundavstaaelser ikke indbefattet).

A. Av Statskassen:

Til nybygning (distriktsbidraget fraregnet) ..... kr. 620 042

B. Av kommunerne:

(Med bidrag av de interesserte og amtsveifondet).

1. Til distriktsbidrag til veier for statsmidler.....	kr.	146 994	
2. Til de kommunale veier	-	398 433	
	kr.	545 427	
3. Til vedlikehold	-	287 160	
			- 832 587

I femaaret 1906—1910 tilsammen ..... kr. 1 452 629
mot i foregaaende femaar ..... - 1 418 060

Stigning kr. 34 569

eller ca. 2.5 pct.

Til nærmere belysning av veivæsenets utvikling i løpet av de sidste 35 aar indtil utgangen av 1910, hitsættes nedenstaaende sammenstilling over længder og omkostninger i henhold til de foreliggende femaarsberetninger.

Det vil derav sees, at den kommunale nybygning og vedlikeholdet fremdeles er stigende, mens derimot statsveibygningen viser nogen nedgang i denne femaarsperiode.

Femaarsperiode.	Oparbeidet kjørevei inklusive omlægning.			Omkostninger.						
				Til nybygning.					3. Vedlikehold.	Sum til veivæsenet ialt.
	Hovedvei.	Bygdevei.	Sum.	1. Av Staten ekskl. distriktsbidrag.	2. Av kommunerne og amtet.			Sum		
					Distriktsbidrag til hovedvei. a)	Utgift til kommunale veier. b)	2. Sum a + b	1 + 2		1 + 2 + 3
	Km.	Km.	Km.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1875—1880	61.5	22.0	83.5	221 669	45 526	17 421	62 947	284 616	77 932	362 548
1881—1885	67.4	42.2	109.6	238 068	52 729	30 571	83 300	321 368	79 560	400 928
1886—1890	92.5	69.4	161.9	384 622	99 590	74 988	174 578	559 200	97 211	656 411
1891—1895	96.5	143.3	239.8	432 883	139 081	163 254	302 335	735 218	123 768	858 986
1896—1900	127.5	168.2	295.7	625 911	189 145	296 471	485 616	1 111 527	162 764	1 274 291
1901—1905	127.4	175.1	302.5	649 498	205 603	333 993	539 596	1 189 094	228 966	1 418 060
1906—1910	101.9	176.1	278.0	620 042	146 994	398 433	545 427	1 165 469	287 160	1 452 629

Tabel I (ad amtsingeniørens femaarsberetning 1906—1910).

Veianlæg utført og under arbeide for statsmidler med distriktsbidrag i femaaret 1906—1910.

Herred.		Anlæggets navn.	Utført løpende meter.						Maksimumsstigning.	Kjørebredde.	Til arbeidet er medgaat.	Distriktsbidrag.	
			Ny vei	Omlægning.	Hovedvei.	Bygdevei.	Kjørevei.	Vintervei.				Kvotadel.	Kr.
										Meter.	Kr.		
Brønnøy	1.	Mosheim—Berg	1 112	-	1 112	-	1 112	-	1/20	2.5—4.0	26 121	1/4	6 530
Do.	2.	Brønnøy—Mosheim	-	3 520	3 520	-	3 520	-	-	-	7 561	ca. 1/4	1 926
Vik	3.	Av Mosheim—Berg	640	-	640	-	640	-	1/20	2.5—4.0	26 736	1/4	6 684
Velfjord og Bindalen	4.	Flatmo—Lande	9 581	-	9 581	-	9 581	-	1/12	2.5—3.75	50 911	1/8	6 364
Stamnes	5.	Leland—Leren	-	-	-	-	-	-	1/12	2.5—4.0	1 731	1/4	433
Vefsen	6.	Kulstadbro—Forsmobro	7 029	-	7 029	-	7 029	-	1/20	2.5—3.75	67 236	1/4	16 809
Do.	7.	Vefsen—Grong	9 010	-	9 010	-	9 010	-	1/15	2.5—3.75	39 042	1/15	2 603
Hatfjelldalen	8.	Hatfjelldalens kirke—Unkerelv bro	4 996	-	4 996	-	4 996	-	1/13.3	2.5—3.75	13 112	1/10	1 311
Hemnes	9.	Korgen—Reinaamo	4 362	-	4 362	-	4 362	-	1/15	2.5—3.75	37 337	1/5	7 467
Do.	10.	Hemnes—Korgen	-	-	-	-	-	-	1/15	2.5—4.0	4 750	1/4	1 188
Mo	11.	Bro over Langvasaa[1]	400	-	400	-	400	-	-	2.5—3.75	39 873	1/4	9 968
Do.	12.	Bro over Ranenelv ved Messingslet[2]	330	-	330	-	330	-	-	2.5—3.75	33 463	1/4	8 366
Beiarn	13.	Bro over Beiarelven	-	-	-	-	-	-		2.5—4.0	10	1/4	3

Saltdalen	14.	Junkerdalsuren	-	250	250	-	250	-	-	-	4 039	-	1 039
Fauske	15.	Fineide—Gjemgam	5 440	-	5 440	-	5 440	-	1/30	2.5—3.75	61 840	1/4	15 460
Bodin	16.	Sidelinje til Bertnes	344	-	344	-	344	-	1/20	2.5—5.0	1 095	1/4	274
Nordfold og Leiranger	17.	Nordfold—Osjord	16 786	-	16 786	-	16 786	-	1/18	2.5—4.0	87 013	1/4 1/10	15 633
Hamarøy	18.	Skutvik—Tranøy	1 216	-	1 216	-	1 216	-	1/15	2.5—4.0	27 653	1/4	6 913
Evenes	19.	Skaarnes—Djupvik	3 110	-	3 110	-	3 110	-	1/25.7	3.25—3.75	24 714	1/5	4 943
Evenes og Lødingen	20.	Lavangseidet	-	6 320	6 320	-	6 320	-	1/14	2.5—3.75	3 291	1/5	658
Ankenes	21.	Øijord—Elvegaards-elv	10 240	-	10 240	-	10 240	-	1/15.8	2.0—3.75	84 334	1/10	8 433
Borge	22.	Knutstad—Bro[3]	160	-	160	-	160	-	-	2.5—3.50	12 196	1/4	3 049
Hadsel	23.	Kjørstad—Grønning	1 240	-	1 240	-	1 240	-	-	2.5—3.25	8 000	-	-
Øksnes	24.	Alsvaag—Myre	9 003	-	9 003	-	9 003	-	1/25	2.6—3.75	35 363	1/10	3 536
Dverberg	25.	Risøyhavn—Andenes	6 818	-	6 818	-	6 818	-	1/20	2.5—4.0	69 615	1/4	17 404
	I femaaret 1906—1910		91 817	10 090	101 907	-	101 907	-	-	-	767 036	-	146 994
	- — 1901—1905		114 660	13 434	127 434	960	127 774	620	-	-	855 101	-	205 603
	- — 1896—1900		105 332	22 152	118 402	300	105 056	-	-	-	815 056	-	189 145
	- — 1891—1895		62 331	34 199	62 331	-	62 536	-	-	-	571 964	-	139 081
	- — 1886—1890		50 765	43 708	50 765	-	85 083	2 040	-	-	484 212	-	99 590

[1]) Herav 60.0 m. brobane.
[2]) — 42.0 - —
[3]) — 26.5 - —

Tabel II (ad amtsingeniørens femaarsberetning 1906–1910).

Veianlæg utført og under arbeide for kommunens regning med eller uten bidrag av amtsveifondet eller private i femaaret 1906–1910.

Efter opgave fra ordførerne.

Herred.	Utført m. kjørevei.		Medgaat til arbeidet.				I utgifterne indgaar amtsveifondsbidraget 1906–1910.	Til nybygning medgik i femaaret 1901–1905.
	Nybygning.	Omlægning.	Kontant.	Naturalarbeider.		Ialt i 1906–1910.		
				Dage.	Værdi.			
			Kr.		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Bindalen	240	450	2 972	432	1 003	3 975	2 000	2 782
Vik	2 463	-	4 678	68	144	4 822	2 350	2 578
Brønnøy	4 192		1 183	958	2 362	3 545	950	-
Vega	2 140		1 590	8	26	1 616	500	3 089
Velfjord	820	-	651	371	788	1 439	850	3 491
Tjøtta	1 450	355	2 527	231	509	3 036	1 400	4 730
Alstahaug	5 180	-	3 507	143	377	3 884	1 300	5 091
Stamnes	2 456	-	5 716	479	975	6 691	1 150	4 999
Herøy	1 480	-	1 980	220	559	2 539	150	2 248
Vefsen	100	185	1 915	133	348	2 263	-	6 560
Hatfjelldalen	4 238	-	4 070	694	1 388	5 458	1 800	3 795
Hemnes	1 924	3 922	10 718	1 890	4 413	15 131	3 400	10 391
Mo	18 090	970	65 332	-	-	65 332	3 800	19 094
Nesna	1 790	-	7 575	1 124	2 258	9 833	2 600	13 587
Dønnes	2 755	2 100	5 573	677	2 068	7 641	1 800	5 217
Lurøy	1 594	-	1 677	823	2 214	3 891	1 600	9 291
Træna	-		-	-	-	-	-	-
Rødøy	-	-		-	-	-	-	-
Meløy	2 156	-	4 982	439	1 316	6 298	2 000	7 354
Gildeskaal	4 552	-	7 774	425	1 023	8 797	2 800	11 385
Beiarn	350	440	4 200			4 200	1 400	892

Saltdalen	-		484	-	-	484	400	8 232
Fauske	6 289	-	11 444	-	-	11 444	900	6 764
Skjerstad	-	2 080	7 614	744	1 605	9 219	2 676	10 732
Bodin	4 055	-	5 772	883	1 997	7 769	2 400	10 110
Sørfold	3 270	-	5 332	1 353	2 722	8 054	2 250	7 908
Nordfold	3 220	-	3 144	984	2 019	5 163	2 600	
Kjerringøy	1 110	-	1 139	1 216	2 588	3 727	1 050	
Leiranger	7 290	-	10 129	560	1 163	11 292	3 400	7 751
Steigen	1 300	1 540	4 253	441	1 235	5 488	1 250	4 818
Hamarøy	2 550	-	5 065	1 344	2 720	7 785	2 400	2 914
Tysfjord	-	-	-	-	-	-	-	-
Lødingen	1 690	-	4 196	446	907	5 103	1 700	4 773
Tjeldsund	1 394	-	2 079	59	150	2 229	600	
Evenes	14 390	-	24 923	1 115	2 331	27 254	3 700	23 433
Ankenes	7 727	276	14 918	2 942	6 189	21 107	2 950	44 523
Værøy og Røst	3 200	-	3 266	744	1 489	4 755	1 000	-
Flakstad	3 730	-	5 125	849	2 100	7 225	2 200	6 946
Buksnes	3 356	-	7 529	1 254	2 647	10 176	2 800	7 074
Borge	6 105	300	3 056	4 381	9 734	12 790	1 550	13 446
Valberg	1 787	-	2 137	1 933	4 007	6 144	1 650	6 674
Gimsøy	6 456	-	7 120	4 049	8 392	15 512	3 800	11 834
Vaagan	1 690	-	5 735	418	862	6 597	1 600	4 263
Hadsel	2 257	-	8 000	1 739	3 760	11 760	3 200	14 925
Bø	5 100	-	7 681	2 918	5 753	13 434	3 500	8 398
Sortland	9 050	-	6 292	1 387	3 041	9 333	2 600	5 094
Øksnes	3 230	-	4 277	1 286	2 647	6 924	2 350	608
Dverberg	5 230	-	5 776	724	1 598	7 374	2 100	6 399
I femaaret 1906—1910	163 446	12 618	305 106	42 884	93 427	398 433	88 476	334 193
- — 1901—1905	161 317	12 815	252 078	36 300	81 915	333 993	75 700	296 471
- — 1896—1900	160 517	7 680	229 024	34 016	67 447	296 471	75 300	163 254
- — 1891—1895	138 076	5 334	127 650	19 383	35 604	163 254	54 600	74 988
- — 1886—1890	69 371	-	57 699	11 113	17 289	74 988	10 300	-

Tabel III (ad amtsingeniørens femaarsberetning 1906—1910).

Utgifter til vedlikehold samt til det kommunale veivæsen ialt i femaaret 1906—1910.

Herred.	Medgaat til vedlikehold.				Nybygning 1906—1910 (kfr. tabel II).	Ialt medgaat til det kommunale veivæsen i 1906—1910.
	1901—1905.	1906—1910.				
		Kontant.	Værdi av naturalarbeide.	Sum.		
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Amtskommunen	18 919	16 085	-	16 085	-	16 085
Bindalen	1 636	1 487	-	1 487	3 975	5 462
Vik	5 745	919	5 720	6 639	4 822	11 461
Brønnøy	3 817	6 071	-	6 071	3 546	9 617
Vega	8 857	10 390	-	10 390	1 616	12 006
Velfjord	1 135	2 157	44	2 201	1 439	3 640
Alstahaug	4 783	3 351	-	3 351	3 884	7 235
Stamnes	4 803	4 716	-	4 716	6 691	11 407
Tjøtta	-	-	-	-	3 035	3 035
Herøy	-	-	-	-	2 539	2 539
Vefsen	41 502	43 538	175	43 713	2 263	45 976
Hatfjelldalen	3 674	3 947	1 712	5 659	5 458	11 117
Hemnes	8 436	11 245	-	11 245	15 131	26 376
Mo	23 561	30 068	-	30 068	65 332	95 400
Nesna	1 180	5 910	315	6 225	9 833	16 058
Dønnes	-	-	-	-	7 641	7 641
Lurøy	48	15	-	15	3 891	3 906
Træna	-	-	-	-	-	-
Rødøy	-	-	-	-	-	-
Meløy	-	108	-	108	6 298	6 406
Gildeskaal	831	-	-	-	8 797	8 797
Beiarn	5 596	2 774	6 486	9 260	4 200	13 460

Saltdalen	6 740	7 809	3 294	11 103	484	11 587
Fauske	12 930	15 754	687	16 441	11 444	27 885
Skjerstad	1 631	869	-	869	9 219	10 088
Sørfolden	588	771	-	771	8 054	8 825
Bodin	5 631	10 798	-	10 798	7 769	18 567
Nordfold	-	-	-	-	5 163	5 163
Kjerringøy	-	408	378	786	3 727	4 513
Leiranger	1 766	538	518	1 056	11 292	12 348
Steigen	7 154	2 915	4 895	7 810	5 488	13 298
Hamarøy	-	1 773	96	1 869	7 785	9 654
Tysfjord	-	-	-	-	-	-
Lødingen	409	438	-	438	5 103	5 541
Tjeldsund		6	-	6	2 229	2 235
Evenes	3 004	6 971	-	6 971	27 154	34 125
Ankenes	2 102	1 732	1 137	2 869	21 107	23 976
Værøy og Røst	-	-	-	-	4 755	4 755
Flakstad	1 114	723	-	723	7 225	7 948
Buksnes	9 377	12 100	-	12 100	10 176	22 276
Borge	8 309	4 707	6 215	10 922	12 790	29 856
Valberg					6 144	
Gimsøy	-	-	-	-	15 512	15 512
Vaagan	1 785	1 860	-	1 860	6 597	8 457
Hadsel	20 895	6 133	18 264	24 397	11 760	36 157
Bø	2 558	4 947	-	4 947	13 434	18 381
Sortland	7 024	8 178	-	8 178	9 333	17 511
Øksnes	1 013	663	705	1 368	6 924	8 292
Dverberg	413	3 645	-	3 645	7 374	11 019
I femaaret 1906—1910	228 966	236 519	50 641	287 160	398 433	685 593
- — 1901—1905	228 966	190 040	38 926	228 966	333 993	562 959
- — 1896—1900	162 764	129 668	33 096	162 764	296 471	459 235
- — 1891—1895	123 768	95 695	28 073	123 768	163 254	287 022
- — 1886—1890	97 211	74 746	22 465	97 211	74 988	172 199

Fortegnelse

over samtlige veier i Nordlands amt ved utgangen av 1910.

Herred.	Veiens navn. Fra—til.	Oparbeidet l. m. av Staten med og uten distriktsbidrag.	Oparbeidet l. m. av kommunen med og uten bidrag av amtet eller private.	Hovedvei. m.	Bygdevei. m.	Kjørevei. m.	Ridevei. m.	Vintervei. m.	Sum herredsvis. m.
		1	2	3	4	5	6	7	8
Bindalen	1. Bindalseidet (Vikestad—Kvænsjø)	-	4 142	-	4 142	4 142	-	-	
	2. Aanenveien	-	5 405	-	5 405	5 405		-	
	3. Solstadveien	-	676	-	676	676		-	
	4. Kolbottenveien	-	3 933	3 933	-	-		3 933	
	5. Gangstø—Vassaas	-	1 250	-	1 250	1 250		-	-
	6. Vikestad—Kalvolden	-	787	-	787	787		-	-
	7. Flatmo—Lande	3 534	-	3 534	-	3 534		-	19 727
Vik	1. Sund—Vik—Baustadstrømmen	100	21 783	21 883	-	21 883	-	-	
	2. Aanvik—Vik	-	4 556	-	4 556	4 556	-	-	
	3. Bræksjø—Trøan	-	1 862	-	1 862	1 862	-	-	
	4. Mardal—Vik	-	1 631	-	1 631	1 631	-	-	
	5. Sømnes—Baustadhammeren	-	3 041	-	3 041	3 041	-	-	-
	6. Sund—Vennesund	-	1 103	-	1 103	1 103	-	-	-
	7. Hjelmset—Vaag	-	1 360	-	1 360	1 360	-	-	-
	8. Av Mosheim—Berg	640	-	640	-	640	-	-	36 076
Brønnøy	1. Brønnøy—Lendingen	-	570	-	570	570	-	-	
	2. Skille—Eidet	-	3 580	-	3 580	3 580	-	-	
	3. Torgveien	-	1 498	-	1 498	1 498	-	-	
	4. Krogneskleven	-	355	-	355	355	-	-	
	5. Brønnøy — Mosheim — Tilrum — Hornsjøen	-	14 632	-	14 632	14 632	-	-	

	6.	Toft—Nordhus—Torget	-	8 053	-	8 053	8 053	-	-	-
	7.	Mosheim—Berg	24 374	-	24 374	-	24 374	-	-	-
	8.	Strømmen—Kvervet	-	4 012	-	4 012	4 012	-	-	57 074
Vega	1.	Rørøen—Vallaosen	9 924	-	9 924	-	9 924	-	-	-
	2.	Gladstad—Vegsten	-	2 700	-	2 700	2 700	-	-	-
	3.	Ferset—Vika	-	9 460	-	9 460	9 460	-	-	
	4.	Vika—Eidem	-	2 232	-	2 232	2 232	-	-	
	5.	Vegsten—Hougset	-	3 195	-	3 195	3 195	-	-	
	6.	Grøtland—Holand	-	2 919	-	2 919	2 919	-	-	
	7.	Vallaosen—Synsvold	-	2 975	-	2 975	2 975	-	-	-
	8.	Grimsøy—Igerøy	550	4 992	-	5 542	5 542	-	-	-
	9.	Rørøy—Kjul	-	4 220	-	4 220	4 220	-	-	-
	10.	Ferset—Marken	-	2 140	-	2 140	2 140	-	-	45 307
Velfjord	1.	Hommelstø—Flatmo—Lande	21 466	-	21 466	-	21 466	-	-	-
	2.	Nøstvik—Hegge med sidelinjer	-	3 732	-	3 732	3 732	-	-	-
	3.	Hegge—Brataas	-	4 370	-	4 370	4 370	-	-	-
	4.	Hegge—Lisjøen	620	-	-	620	-	-	620	-
	5.	Meby—Langfjord	-	170	-	170	170	-	-	30 358
Tjøtta	1.	Tjøtta—Offersøy	-	5 426	-	5 426	5 426	-	-	-
	2.	Veier paa Mindlandet	-	2 519	-	2 519	2 519	-	-	
	3.	Stokke—Moen	-	1 270	-	1 270	1 270	-	-	
	4.	Høiholm—Forvik	-	11 500	-	11 500	11 500	-	-	
	5.	Oplandsbygdveien	-	2 100	-	2 100	2 100	-	-	-
	6.	Halsan—Vestvaagen	-	130	-	130	130	-	-	22 945
Alstahaug	1.	Alstahaug—Herredsgrænsen	7 736	3 764	11 500	-	11 500	-	-	-
	2.	Alstadhaug—Hamnes	-	7 452	-	7 452	7 452	-	-	-
	3.	Østbø—Blomsøy	-	6 480	-	6 480	6 480	-	-	25 432
Stamnes	1.	Herredsgrænsen—Sandnessjøen	7 431	-	7 431	-	7 431	-	-	-
	2.	Leland—Leinesodden	14 506	-	14 506	-	14 506	-	-	-
	3.	Leland—Leren	5 739	-	5 739	-	5 739	-	-	-
	4.	Meisfjord—Angernes	-	6 012	-	6 012	6 012	-	-	-
	5.	Forsland—Ladeng	-	1 216	-	1 216	1 216	-	-	34 904
Herøy	1.	Hølen—Nordvik—Skaga—Breistrand	-	2 845	-	2 845	2 845	-	-	-
	2.	Sildvalen—Kippervik	-	1 560	-	1 560	1 560	-	-	-
	3.	Prestegaarden—Færøy	-	1 400	-	1 400	1 400	-	-	-
	4.	Herøyholmen—Leungen	-	2 000	-	2 000	2 000	-	-	7 805

Tabel IV (forts.).

Herred.	Veiens navn. Fra—til.	Oparbeidet i. m. av Staten med og uten distriktsbidrag.	Oparbeidet i. m. av kommunen med og uten bidrag av amtet eller private.	Hovedvei. m.	Bygdevei. m.	Kjørevei. m.	Ridevei. m.	Vintervei. m.	Sum herredsvis. m.
		1	2	3	4	5	6	7	8
Vefsen	1. Mosjøen—Kulstadbro—Angermo	28 587	2 500	31 087	-	31 087	-	-	
	2. Mosjøen—Fellingfors	41 407	-	41 407	-	41 407	-	-	
	3. Fellingfors—Storvasbæk	22 140	-	22 140	-	22 140	-	-	
	4. Kulstadbro—Forsmobro	28 322	-	28 322	-	28 322	-	-	
	5. Skotsmyr—Dølebro	-	3 200	-	3 200	3 200	-	-	
	6. Mo—Skog—Rosvold	-	2 274	-	2 274	2 274	-	-	
	7. Forsjord—Forsen	-	63	-	63	63	-	-	-
	8. Buaaga bro—Forsmo—Nilsskog	-	13 380	-	13 380	13 380	-	-	-
	9. Skjerven bro—Moldremmen	-	9 847	-	9 847	9 847	-	-	-
	10. Strøm—Herringen	-	2 000	-	2 000	2 000	-	-	-
	11. Leiren—Rosvold	-	100	-	100	100	-	-	-
	12. Vefsen—Grong	8 710	-	8 710	-	8 710	-	-	162 530
Hatfjelldalen	1. Storvasbæk—Hatfjelldalen	17 614	-	17 614	-	17 614	-	-	
	2. Bjørkaaselv—Riksgrænsen mot Tärna	29 546	1 454	31 000	-	1 559	100	29 341	
	3. I Susendalen	-	2 922	-	2 922	-	2 922	-	
	4. I Skolmodalen	-	14 000	-	14 000	-	-	14 000	
	5. Hatfjelldal—Bjørkaaselv	-	11 050	-	11 050	11 050	-	-	
	6. Hatfjelldal—Valmaas	-	6 545	-	6 545	-	6 545	-	
	7. Fiskeløselv—Granmo—Sjaavik	-	5 918	-	5 918	-	5 733	185	-
	8. Bro over Unkerelven	880	-	880	-	880	-	-	-
	9. Unkervand—Brænna	-	380	-	380	380	-	-	-
	10. Brænna—Nerli	-	1 720	-	1 720	1 720	-	-	92 029
	I Søndre Helgeland	273 826	260 361	306 090	228 097	452 808	15 300	48 079	534 187

Hemnes	1.	Sjoneidet	2 306	309	2 615	-	2 615	-	-	
	2.	Hemnes—Korgen	30 301	-	30 301	-	30 301	-	-	
	3.	Bjerkadalsveien	-	8 643	-	8 643	1 240	7 403	-	
	4.	Lerskarveien	-	11 293	-	11 293	4 230	7 063	-	
	5.	Brygfjelldalsveien	-	11 293	-	11 293	-	11 293	-	
	6.	Elsfjord—Angermo	13 668	-	13 668	-	13 668	-	-	
	7.	Steinmoveien	-	2 510	-	2 510	-	2 510	-	
	8.	Drevvasveien	-	10 105	-	10 105	5 039	5 066	-	
	9.	Flatmoveien	-	3 764	-	3 764	-	3 764	-	-
	10.	Lervikveien	-	6 000	-	6 000	-	6 000	-	-
	11.	Faldet—Rølielv	-	3 500	-	3 500	3 500	-	-	-
	12.	Korgen—Reinaamo	5 252	-	5 252	-	5 252	-	-	108 944
Mo	1.	Langvandet—Storvolden	14 118	56 195	55 000	15 313	70 313	-	-	-
	2.	Mo—Tveraanes	-	2 823	2 823	-	2 823	-	-	-
	3.	Veiskillet Mosheim—Uman—Riksgrænsen	41 910	-	41 910	-	39 515	-	2 395	-
	4.	I Grønfjelldalen	3 900	8 990	3 900	8 990	12 890	-	-	-
	5.	I Plurdalen	690	7 677	-	8 367	8 367	-	-	-
	6.	Bossmo—Storalteren	-	7 380	-	7 380	7 380	-	-	-
	7.	Mo—Taraanes	-	910	-	910	910	-	-	-
	8.	Bro over Langvasaa	400	-	400	-	400	-	-	-
	9.	Storforsheiveien	-	1 000	-	1 000	1 000	-	-	-
	10.	Sørlandsveien	-	560	-	560	560	-	-	-
	11.	Færgestøveien—Rosvold	-	220	-	220	220	-	-	-
	12.	Mo—Hammerveien	-	3.000	-	3 000	3 000	-	-	-
	13.	Urtfjellveien	-	700	-	700	700	-	-	-
	14.	Rausandakselveien	-	200	-	200	200	-	-	150 673
Nesna	1.	Sjoneidet	2 306	-	2 306	-	2 306	-	-	-
	2.	Nesna—Longset—Einmoen	90	13 532	-	13 622	13 622	-	-	-
	3.	Nesna—Strand—Hamarøy	-	7 462	-	7 462	7 462	-	-	-
	4.	Jegtstrand—Myklebostad	-	1 270	-	1 270	1 270	-	-	-
	5.	Bardal—Vasdal	140	5 360	140	5 360	5 500	-	-	-
	6.	Vei under Lilandet	-	440	-	440	440	-	-	30 600
Dønnes	1.	Dønnes—Glein—Skei med sidelinje til Titternes	-	17 178	-	17 178	17 178	-	-	-
	2.	Kobberdal—Hov	-	1 125	-	1 125	1 125	-	-	18 303
Lurøy	1.	Lurøy—Onøy	178	3 411	178	3 411	3 589	-	-	-
	2.	Vei langs Aldersund	-	4 769	-	4 769	4 769	-	-	8 358

Tabel IV (forts.).

Herred.	Veiens navn. Fra—til.	Oparbeidet i m. av Staten med og uten distrikts. bidrag.	Oparbeidet i m. av kommunen med og uten bidrag av amtet eller private.	Hoved-vei. m.	Bygde-vei. m.	Kjøre-vei. m.	Ride-vei. m.	Vinter-vei. m.	Sum herredsvis. m.
		1	2	3	4	5	6	7	8
Træna	—	-		-	-	-	-	-	
Rødøy	—	-		-	-	-	-	-	
Meløy	1. Meløyskagen—Sørsjøen	-	2 610	-	2 610	2 610	-	-	-
	2. Moen—Marken	-	5 690	-	5 690	5 690	-	-	8 300
	I Nordre Helgeland	115 259	209 919	158 493	166 685	279 684	43 099	2 395	325 178
Gildeskaal	1. Sund—Indyr	-	5 250	-	5 250	5 250	-	-	-
	2. Horsdal—Mornes	-	9 050	-	9 050	9 050	-	-	-
	3. Skaalsvik—Ertenvaag	-	4 772	-	4 772	4 772	-	-	19 072
Beiarn	1. Tvervik—Arstad	776	2 047	776	2 047	-	-	2 823	-
	2. Moldjord—Osbak—Tollaa	-	22 900	-	22 900	22 900	-	-	-
	3. Straud—Hestaaen—Rengaard	1 543	26 690	1 543	26 690	28 233	-	-	-
	4. Rengaard—Stormyrhals	-	5 647	-	5 647	-	5 647	-	-
	5. Bro over Beiarelven med tilst. vei	300	-	300	-	300	-	-	-
	6. Tvervik—Ekspeditionshuset	-	250	-	250	250	-	-	-
	7. Tollaabroen—Beiarbroen	-	350	-	350	350	-	-	60 503
Saltdalen	1. Rognan—Bleiknes	824	29 484	30 308	-	30 308	-	-	-
	2. Junkerdalsuren	5 364	-	5 364	-	5 364	-	-	
	3. Solvaagli—Riksgrænsen	16 022	2 938	18 960	-	-	-	18 960	
	4. Evenesdalen	-	8 470	-	8 470	-	-	8 470	-
	5. Saltdalselv—Vasbotten	-	2 510	-	2 510	2 510	-	-	-
	6. Bleiknes—Junkerdalsur	13 070	-	13 070	-	13 070	-	-	78 682

Fauske	1.	Fauske—Sørfold grænse ved Kvitblik	12 524	-	12 524	-	12 524	-	-	
	2.	Fauske—Kosmo	26 450	-	26 450	-	26 450	-	-	
	3.	Fauske—Fineide	-	3 020	3 020	-	3 020	-	-	
	4.	Leivset—Fineidestrøm	-	3 140	-	3 140	3 140	-	-	
	5.	Rødaas—Grønaas	-	3 131	-	3 131	3 131	-	-	
	6.	Erikstadveien	-	900	-	900	900	-	-	
	7.	Baadsvikveien	-	100	-	100	100	-	-	
	8.	Kosmo—Østerkløft	-	4 539	-	4 539	4 539	-	-	
	9.	Kosmo—Bringsli	128	1 282	128	1 282	1 410	-	-	-
	10.	Fineide—Gjemgam	5 440	-	5 440	-	5 440	-	-	-
	11.	Fauskeidveien—Rørvik	-	680	-	680	680	-	-	-
	12.	Jordbru—Vestvatnli	-	1 644	-	1 644	1 644	-	-	-
	13.	Furnes—Kistrand	-	730	-	730	730	-	-	63 708
Skjerstad	1.	Nupen—Misvær—Brekke	-	13 487	-	13 487	13 487	-	-	-
	2.	Bodin grænse—Vaagan	2 670	-	2 670	-	2 670	-	-	
	3.	Vei gjennem Stupuren	-	100	-	100	100	-	-	-
	4.	Naurstad—Bodin grænse ved Holand	-	2 820	-	2 820	2 820	-	-	19 077
Bodin	1.	Bodø—Kvalvaag—Skjerstad grænse	21 924	-	21 924	-	21 924	-	-	
	2.	Sidevei til Alstad	-	1 100	-	1 100	1 100	-	-	
	3.	Kapstø—Strømmen kirke	-	1 200	-	1 200	1 200	-	-	
	4.	Bodø—Myklebostad	12 587	-	12 587	-	12 587	-	-	
	5.	Løding—Skaalbones	-	8 410	-	8 410	8 410	-	-	
	6.	Strøm—Seivaag—Leines	-	6 609	-	6 609	6 609	-	-	
	7.	Skjerstad grænse ved Holand—Hovedveien	-	1 600	-	1 600	1 600	-	-	-
	8.	Sidelinje til Bertnes	344	-	344	-	344	-	-	53 774
Sørfold	1.	Fauske grænse ved Kvitblik—Djupvik	2 384	-	2 384	-	2 384	-	-	
	2.	Røsvik—Haakjerringnes	-	1 000	-	1 000	1 000	-	-	-
	3.	Rødaas—Strømdal	-	1 070	-	1 070	1 070	-	-	-
	4.	Førfjordelv—Helland	-	980	-	980	980	-	-	-
	5.	Røsvik—Aanonsvik	-	1 150	-	1 150	1 150	-	-	6 584
Kjerringøy	1.	Vei over Fjæraasen	-	1 590	-	1 590	1 590	-		1 590

Tabel IV (forts.).

Herred.	Veiens navn. Fra—til.	Oparbeidet l. m. av Staten med og uten distriktsbidrag.	Oparbeidet l. m. av kommunen med og uten bidrag av amtet eller private.	Hovedvei. m.	Bygdevei. m.	Kjørevei. m.	Ridevei. m.	Vintervei. m.	Sum herredsvis. m.
		1	2	3	4	5	6	7	8
Nordfold	1. Breivik—Laukvik	-	5 610	-	5 610	5 610	-	-	
	2. Nordfold—Herredsgrænsen med arm til Breivik	9 066	-	9 066	-	9 066	-	-	-
	3. Aabornes—Hovedveien	-	350	-	350	350	-	-	15 026
Leiranger	1. Knedal—Leines	-	18 922	-	18 922	18 922	-	-	-
	2. Nordskot—Saursfjord	-	8 711	-	8 711	8 711	-	-	-
	3. Morøy—Lund	-	5 190	-	5 190	5 190	-	-	-
	4. Myklebostad—Botten	-	3 020	-	3 020	3 020	-	-	-
	5. Herredsgrænsen—Osjord	7 720	-	7 720	-	7 720	-	-	43 563
Steigen	1. Herredsgrænsen ved Knedal—Lervikbogen	-	11 000	-	11 000	11 000	-	-	
	2. Hakvaag—Steigen—Skagstad—Hammerbotn	-	34 899	-	34 899	34 899	-	-	
	3. Lervikbogen—Kvalnes	-	10 332	-	10 332	10 332	-	-	-
	4. Skjenaust—Underaas	-	5 460	-	5 460	5 460	-	-	-
	5. Stensland—Dyping	-	400	-	400	400	-	-	-
	6. Laukbak—Skotsfjord	-	450	-	450	450	-	-	62 541
Hamarøy	1. Skutnes—Uteide	-	2 800	-	2 800	2 800	-	-	-
	2. Uteide—Uteidesjøen	-	930	-	930	930	-	-	-
	3. Skutvik—Tranøy	34 012	-	34 012	-	34 012	-	-	-
	4. Nedreeidet i Sagfjorden	-	1 390	-	1 390	1 390	-	-	-
	5. Hamsund—Fitje	-	2 980	-	2 980	2 980	-	-	42 112
Tysfjord	—	-	-	-	-	-	-	-	-
Lødingen	1. Kalvolden—Nes	5 298	-	5 298	-	5 298	-	-	

	2. Lødinghavn—Kalvolden	-	575	575	-	575	-	-	
	3. Rindbø—Øksnes	-	5 590	-	5 590	5 590	-	-	-
	4. Forsaa—Evenesgrænsen ved Ivarsjøen	-	20	-	20	20	-	-	11 483
Tjeldsund	1. Fjelldal—Ramstad	-	1 100	-	1 100	1 100	-	-	
	2. Amtsgrænsen ved Landholmen—Fjelldal	2 910	-	2 910	-	2 910	-	-	-
	3. Sandnes—Stokke—Sand	-	1 394	-	1 394	1 394	-	-	5 404
Evenes	1. Evenes—Skar	-	4 665	-	4 665	4 665	-	-	
	2. Liland—Østervik	-	14 936	-	14 936	14 936	-	-	
	3. Sidelinje til Osmarken	6 320	-	6 320	-	6 320	-	-	
	4. Raanelv—Raanvand	-	1 996	-	1 996	1 996	-	-	
	5. Ballangen—Djupaas	-	7 813	-	7 813	7 813	-	-	.
	6. Sidelinje til Kalvaas	-	2 520	-	2 520	2 520	-	-	.
	7. Havnes—Ballangen	-	18 299	-	18 299	18 299	-	-	.
	8. Sidelinjer til Tjellemark og Tjelbotnmark	-	3 855	-	3 855	3 855	-	-	
	9. Liland—Evenes	9 340	-	9 340	-	9 340	-	-	
	10. Lavangseidet	7 932	-	7 932	-	7 932	-	-	.
	11. Saltvikkleiven	-	747	-	747	747	-	-	.
	12. Slunesmarkveien	-	570	-	570	570	-	-	-
	13. Ballang—Børsvand	-	408	-	408	408	-	-	-
	14. Lenvikmark	-	410	-	410	410	-	-	-
	15. Skaarnes—Djupvik	3 110	-	3 110	-	3 110	-	-	82 921
Ankenes	1. Bakjord—Bjerkvik—Herjangsmark	220	13 907	220	13 907	14 127	-	-	-
	2. I Hokvikdalen	-	11 252	-	11 252	11 252	-	-	
	3. Elvegaard—Bokholm (Sjomdalen)	-	13 730	-	13 730	13 730	-	-	
	4. Sjomnes—Ankenes	-	8 333	-	8 333	8 333	-	-	
	5. Beisfjordveien	-	885	-	885	885	-	-	-
	6. Fremkomst i Veggen	-	200	-	200	-	200	-	-
	7. Øijord—Elvegaardselv	10 240	-	10 240	-	10 240	-	-	-
	8. Kongsbak—Længenes	-	75	-	75	75	-	-	58 842
	I Salten	218 518	406 364	254 535	370 347	588 782	5 847	30 253	624 882
Værøy og Røst	1. Nordland—Sørland	-	3 015	-	3 015	3 015	-	-	3 015

Tabel IV (forts.).

Herred.	Veiens navn. Fra—til.	Oparbeidet l. m. av Staten med og uten distriktsbidrag.	Oparbeidet l. m. av kommunen med og uten bidrag av amtet eller private.	Hovedvei. m.	Bygdevei. m.	Kjørevei. m.	Ridevei. m.	Vintervei. m.	Sum herredsvis. m.
		1	2	3	4	5	6	7	8
Flakstad	1. Flakstad—Ramberg	-	4 750	-	4 750	4 750	-	-	
	2. Vareide—Nap	-	5 077	-	5 077	5 077	-	-	-
	3. Ramberg—Skjelfjord	-	3 515	-	3 515	3 515	-	-	-
	4. Breiland—Moskenes	-	215	-	215	215	-	-	13 557
Buksnes	1. Farstad—Balstad	17 265	-	17 265	-	17 265	-	-	-
	2. Leknes—Stamsund	15 264	-	15 264	-	15 264	-	-	
	3. Fygle- Sennesvik	7 250	-	7 250	-	7 250	-	-	-
	4. Haukland—Yttakleiv	-	3 055	-	3 055	3 055	-	-	-
	5. Skifjord—Kangerur	-	3 326	-	3 326	3 326	-	-	-
	6. Sennesvik—Ure	-	2 150	-	2 150	2 150	-	-	48 310
Borge	1. Farstad—Borgefjord	9 077	-	9 077	-	9 077	-	-	-
	2. Liland—Tangstad	-	6 497	-	6 497	6 497	-	-	
	3. Hagvaag—Eggum	-	8 777	-	8 777	8 777	-		
	4. Val—Kvalnes—Knutstad—Sjursbakken	160	16 170	160	16 170	16 330	-	-	
	5. Unstad—Laupstad	-	3 228	-	3 228	3 228	-	-	
	6. Skjelstrøm—Li	-	2 417	-	2 417	2 417	-	-	
	7. Bøstad—Vagleelv med sidelinje til Vaag og Vestersand	13 931	-	13 931	-	13 931	-	-	
	8. Biskopjord—Bakjord	-	2 931	-	2 931	2 931	-	-	
	9. Valberg—Skokkelvik	-	715	-	715	715	-	-	-
	10. Dal—Moland	-	2 472	-	2 472	2 472	-	-	-
	11. Grundstadveien	-	1 560	-	1 560	1 560	-	-	67 935
Gimsøy	1. Laukvik—Delp	-	5 450	-	5 450	5 450	-	-	-
	2. Barstrand—Vik	-	7 521	-	7 521	7 521	-	-	12 971

Vaagan	1.	Higravseidet	1 568	-	1 568	-	1 568	-	-	
	2.	Osan—Kabelvaag	3 807	-	3 807	-	3 807	-	-	-
	3.	Kabelvaag—Kirkevaag—Oscarsvei	-	376	376	-	376	-	-	-
	4.	Holand—Digermulen	-	3 450	-	3 450	3 450	-	-	9 201
Hadsel	1.	Risebro—Kvalsøbogen	27 641	1 120	27 641	1 120	28 761	-	-	-
	2.	Stokmarknes—Hokland	5 050	21 614	26 664	-	26 664	-	-	
	3.	Higravseidet	1 279	-	1 279	-	1 279	-	-	
	4.	Hokland—Rørvik	-	7 550	-	7 550	7 550	-	-	
	5.	Kvitnes—Hennes—Kaljord	-	8 750	-	8 750	8 750	-	-	
	6.	Romseteidet	5 067	-	5 067	-	5 067	-	-	
	7.	Bygdenes—Frøskeland	2 556	-	2 556	-	2 556	-	-	
	8.	Stokmarknes—Rørvik	-	14 930	-	14 930	14 930	-	-	
	9.	Hovedveien—Kvalsøy	-	200	-	200	200	-	-	-
	10.	Strandlandsveien	-	7 556	-	7 556	7 556	-	-	-
	11.	Kvitnes—Fiskefjord	-	3 708	-	3 708	3 708	-	-	-
	12.	Kvalsøybogen—Kjørstad	-	2 700	-	2 700	2 700	-	-	109 721
Bø	1.	Maarsund—Eidet	21 682	-	21 682	-	21 682	-	-	
	2.	Maarsund—Ramberg	-	5 910	-	5 910	5 910	-	-	
	3.	Ramberg—Vea—Strømme	10 140	-	10 140	-	10 140	-	-	
	4.	Sidelinje til Skagen	1 230	-	1 230	-	1 230	-	-	
	5.	Sidelinje til Strømsjøen	464	-	464	-	464	-	-	
	6.	Strømme—Søberg	-	3 223	-	3 223	3 223	-	-	-
	7.	Søbergveien—Skaarvaag	-	1 540	-	1 540	1 540	-	-	-
	8.	Holsjøleitet—Hole—Lynghaugen	-	1 090	-	1 090	1 090	-	-	-
	9.	Pollen—Uvaag	-	3 410	-	3 410	3 410	-	-	-
	10.	Guvaag—Skorpen	-	3 550	-	3 550	3 550	-	-	52 239
Sortland	1.	Risebro—Bygdenes—Hadselgrænse	10 108	16 155	26 263	-	26 263	-	-	
	2.	Broer ved Osvold og Kjerringnes-elv	250	-	250	-	250	-	-	
	3.	Viksbroen—Vik	-	1 762	-	1 762	1 762	-	-	
	4.	Kringlen—Sigerfjord	-	11 931	-	11 931	11 931	-	-	-
	5.	Hognfjord—Roksøy	-	4 710	-	4 710	4 710	-	-	-
	6.	Haugen—Ridderset	-	4 340	-	4 340	4 340	-	-	49 256
Øksnes	1.	Skjelfjordeidet	1 976	-	1 976	-	1 976	-	-	-
	2.	Romseteidet	2 250	-	2 250	-	2 250	-	-	-
	3.	Hjellsand—Breistrand	-	2 947	-	2 947	2 947	-	-	-

Tabel IV (forts.).

Herred.	Veiens navn. Fra—til.	Oparbeidet l. m. av Staten med og uten distriktsbidrag.	Oparbeidet l. m. av kommunen med og uten bidrag av amtet eller private.	Hovedvei. m.	Bygdevei. m.	Kjørevei. m.	Ridevei. m.	Vintervei. m.	Sum herredsvis. m.
		1	2	3	4	5	6	7	8
Øksnes (forts.)	4. Lifjordeidet	-	3 120	-	3 120	3 120	-	-	-
	5. Alsvaag—Myre	9 003	-	9 003	-	9 003	-	-	-
	6. Alsvaag—Lien	-	500	-	500	500	-	-	19 796
Dverberg	1. 3 broer Andenes—Bleik	250	-	250	-	250	-	-	
	2. Risøyhavn—Andenes	50 067	-	50 067	-	50 067	-	-	
	3. Hovedveien—Kobberdalsbro—Storraet	-	8 345	-	8 345	8 345	-	-	-
	4. 6 broer paa Andøen	358	-	358	-	358	-	-	-
	5. Furfjord—Furnes	-	3 550	-	3 550	3 550	-	-	62 570
	I Lofoten og Vesteraalen	217 693	230 878	255 838	192 733	448 571	-	-	448 571
Sum samtlige veier i Nordlands amt ved utgangen av 1910		825 296	1 104 122	958 681	977 057	1 784 455	64 236	80 727	1 929 418

Nogen ny fjeldstue er ikke opført i femaaret. Driften av de ældre fjeldstuer har ikke undergaat nogen forandring av væsentlig betydning.

Angaaende skyss-stationerne henvises til nedenstaaende fortegnelse.

Herred.	Stationens navn.	Hvortil skysses.	Veilængde.	
			Landevei.	Sjøvei.
			Km.	Km.
	A. Faste stationer.			
Mosjøen ladested	Mosjøen	Fokstad	16	
		Haukland	11	
Vefsen	Haukland	Mosjøen	11	
		Angermoen	20	
		Forsmoen	11	
Do.	Angermoen	Haukland	20	
		Elsfjord	14	
Do.	Fokstad	Mosjøen	16	
		Laksfors	13	
Do.	Laksfors	Fokstad	13	
		Fellingfors	13	
Do.	Fellingfors	Laksfors	13	
		Kløvimoen	13	
		Svenningdal øvre	13	
Do.	Kløvimoen	Fellingfors	13	
		Hatfjelldalen	25	
Hatfjelldalen	Hatfjelldalen	Kløvimo	25	
Mo	Mo	Kvitenget	25	
		Ildgruben	12	
		Bossmoen	10	
		Ytterlændingen	10	
Do.	Kvitenget	Mo	25	
		Dunderland	21	
Do.	Ildgruben	Røvand	13	-
		Tvervand	17	-
		Umbugten	28	-
		Mo	12	-
Do.	Umbugten	Mo	40	-
		Tvervand	11	-
		Røvand	15	-
		Ildgruben	28	-
		Strimasund	23	23
Hemnes	Hemnesberget	Fineidet	15	-
		Elsfjorden	-	14
		Utskarpen	-	11
Do.	Fineidet	Hemnesberget	15	-
		Oldernes	15	-
Do.	Oldernes	Fineidet	15	-
Do.	Elsfjordstrand	Hemnesberget	[1]) 20	14
		Fineidet	14	16
		Angermo	14	-

[1]) Naar der kan reises over isen.

Herred.	Stationens navn.	Hvortil skysses.	Veilængde. Landevei.	Veilængde. Sjøvei.
			Km.	Km.
Beiarn.....	Moldjord	Staupaamo	57	-
		Eggesvik	[1]) 16	-
		Tvervik	-	6
Bodin	Mørkved.....	Hopen	10	-
		Bodø	9	-
Do.	Hopen	Vaagan.....	7	
		Mørkved.....	10	-
Skjerstad.....	Vaagan	Hopen	7	-
		Stemland	-	16
		Fauske	-	32
Fauske	Fauske	Djupvik	15	-
		Vaagan.....	-	32
		Skjerstad	-	22
		Rognan.....	-	20
	B. Tilsigelses-stationer.			
Saltdalen	Rognan	Almendingen	18	-
		Fauske	-	20
Do.	Almendingen..... ...	Lerjordfald	12	-
		Rognan.....	18	-
Sørfold	Djupvik	Fauske	15	-
		Røsvik	-	15
		Kjerringøy	-	54
Kjerringøy	Kjerringøy.....	Djupvik		54
		Røsvik	-	39
		Røirstad	-	25
		Helnes i Leiranger	-	25
		Bodø.....	-	34

Ofotbanen. Angaaende banens driftsresultater i femaaret hitsættes følgende opgaver:

Driftsaar.	Antal reisende.	Fragtgods.	Indtægter.	Overskud.
		Ton.	Kr.	Kr.
1905—1906	16 697	1 605 649	1 097 425	669 413
1906—1907	16 490	1 504 575	1 308 602	926 583
1907—1908	19 181	1 429 026	1 204 961	686 176
1908—1909	22 391	2 277 452	1 818 634	1 029 186
1909—1910	18 242	1 627 087	1 473 498	777 811

[1]) Paa isen, naar fjorden ligger.

Kommunikationerne tilsjøs — paa fjordene og langs kysten — besørges av de 4 i amtet virkende lokale dampskibsselskaper: Torghattens, Helgelandske, Saltens og Vesteraalens samt av Bergenske og Nordenfjeldske samt Vesteraalens dampskibsselskapers kyst- og hurtigruter.

Av nye telegraf- og telefonanlæg er i femaaret utført:

1.	Telegraflinje:	Sund i Lofoten—Sørvaagen	24 km
2.	Telefonlinje:	Skjomnes—Kjøpsvik	82 -
3.	—	Sortland—Stokmarknes	28 -
4.	—	Narvik—Sjøveien (amtsgrænsen)	23 -
5.	—	Sildpollen—Vatnfjord	15 -
6.	—	Mosjøen—Grong (amtsgrænsen)	95 -
7.	—	Framnes i Gildeskaal—Moldjord	25 -
8.	—	Framnes i Gildeskaal—Ørnes	72 -
9.	—	Angermoen—Elsfjorden	12 -
10.	—	Venset—Skjerstad—Breivik	14 -
11.	—	Fellingfors—Hatfjelldalen	36 -
12.	—	Finneid—Sulitjelma	40 -
13.	—	Lurøy—Lovunden	34 -
14.	—	Røsvik i Sørfold—Mørsvik	34 -
15.	—	Sandnessjøen—Hemnes	64 -
16.	—	Laavong—Bardal	16 -
17.	—	Hommelstø—Nævernes	7 -
18.	—	Bonaa—Engan	6 -
19.	Bilinje:	Gladstad—Vika i Vega	8 -
20.	—	Fauske—Straumsnes i Valnesfjord	11 -
21.	—	Fauske—Klungset	3 -
22.	—	Fauske—Finneid	3 -
23.	—	Straumsnes i Valnesfjord—Hopen i Salten	26 -
24.	—	Hopen i Salten—Bodø	18 -
25.	—	Kvitblik—Straumdal	4 -
26.	—	Brønnøy—Tilrem	7 -
27.	—	Tilrem—Sæterlandet	17 -
28.	—	Sæterlandet—Høliaunet	9 -
29.	—	Sløifeledninger til stationerne Øresvik, Marhaugen, Nilsskog og Solhaugstrand	8 -
			Tilsammen 741 km.

I forrige femaar var længden 527 km.

Ved utgangen av 1910 var antallet av rikstelegraf- og rikstelefonstationer i Nordlands amt 205.

Antallet av telegrammer til og fra stationerne i Nordlands amt var 12.32 pct. av antallet for det hele land.

Ogsaa i dette femaar har der været anlagt endel private telefonlinjer, idet enkelte telefonselskaper har utvidet sine anlæg. De fleste private linjer er imidlertid anlagt som særskilte abonnentlinjer (tilknytningslinjer) til de forskjellige rikstelefonstationer.

Postanstalterne er i femaaret øket fra 272 til 332 og brevmængden fra 3 231 900 til 3 947 000.

II. Kommunal husholdning.

Fra den officielle statistik hitsættes følgende opgaver:

	1906.	1910.
Samlet antal skatydere	41 753	41 025
Samlet antagen formue	55 796 980	56 727 418
Samlet antagen indtægt	18 959 678	20 373 265
Sum av kommunale skatter	1 346 983	1 543 713
Antagen formue pr. indbygger	369	370
Antagen indtægt pr. indbygger	125	133
Samlet beløp av kommunale skatter:		
pr. indbygger	8.90	10.07
- skatyder	32.96	37.63
100 kr. antagen formue	2.41	2.72
- 100 - antagen indtægt	7.10	7.53
- 100 - skatbar indtægt	11.26	11.40
Herredskommunernes formue	3 756 228	4 204 258
Do. laanegjæld	1 962 884	2 069 617

Herredernes formue bestaar for den væsentligste del av kirker og skolehuse. Indtægtsgivende aktiver forekommer saagodtsom ikke.

Kommunal erhvervsvirksomhet drives praktisk talt ikke.

Forøkelsen av laanegjælden skyldes hovedsagelig bygning av veier og opførelse av skolehuse.

Amtskommunens laanegjæld har i femaaret holdt sig omtrent uforandret og utgjorde kr. 309 000.00.

De bevilgede utgifter er steget fra kr. 204 000.00 til kr. 250 000.00. Matrikelskatten til amtet er steget fra kr. 6.00 til kr. 7.20 pr. skyldmark og dens samlede beløp fra kr. 104 500.00 til kr. 125 394.76. Det paa herrederne fordelte beløp er steget fra kr. 100 000.00 til kr. 125 000.00.

I 1910 blev optat et laan i Invalidefondet paa kr. 324 000.00 med 30 aars avdragstid til konvertering av Medicinalfondets og endel av amtskommunens gjæld.

Av laanet blev kr. 210 000.00 postert paa Medicinalfondet, mens kr. 114 000.00 postertes paa amtskommunen. Av sidstnævnte beløp anvendtes kr. 12 500.00 til styrkelse av kontantbeholdningen.

Amtskommunen eier fiskeværet Henningsvær i Lofoten og landbruksskolegaarden Bødøgaard.

Henningsvær indkjøptes i 1883 for kr. 242 337.40. Pr. 1 januar 1906 utgjorde gjælden kr. 59 500.00 og aktiva kr. 84 884.23, saaledes at der var et overskud paa kr. 25 384.23.

Pr. 31 december 1910 var stillingen:

Aktiva	kr.	72 602 74
Gjæld	-	47 000.00
Overskud	kr.	25 602.74

I 1910 blev av Henningsværs regnskapsførte beholdning utgiftsført kr. 15 000.00, som i 1902 var overført til amtskommunen.

Status for landbruksskolegaarden med huse, besætning m. v. utgjorde pr. 31 mars 1905:

Aktiva	kr.	145 453.32
Gjæld	-	38 747.06
Overskud	kr.	106 706.26

Pr. 30 juni 1910 var stillingen:

Aktiva	kr.	147 217.90
Gjæld	-	23 225.05
Overskud	kr.	123 992.85

Vedkommende Nordlands Medicinalfond hitsættes efter regnskaperne følgende opgaver:

Aar.	Medicinalavgift.	Amtskommunens tilskud.	Nettoutgifter.	Laanegjæld.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	45 065	10 000	68 985	186 000
1907	50 008	15 000	69 767	203 000
1908	60 218	18 000	73 822	209 000
1909	75 875	29 200	73 241	210 000
1910	77 867	6 654	66 947	203 000

Renter og diverse indtægter har i femaaret gjennemsnitlig utgjort kr. 2 800.00 pr. aar.

Amtskommunens andel av brændevinssamlagenes overskud har for seksaaret 1905—1910 utgjort kr. 97 535.85, hvortil kommer paaløpne renter kr. 4 298.79, tilsammen kr. 101 834.64.

12. Arbeiderforhold.

Tjenerlønninger og arbeidspriser har ved utgangen av femaaret været:

Tjenestegutter (iberegnet værdien av kost og losji m. v.) fra kr. 280 til kr. 750
Tjenestepiker —«— —«— - - 120 - - 420

Sedvanlig dagløn for husmænd og dagarbeidere har stillet sig saaledes:

	Paa egen kost.				Paa husbondens kost.			
	Sommer		Vinter		Sommer		Vinter	
	fra kr.	til kr.	fra kr.	til kr.	fra kr.	til kr.	fra kr.	til kr.
Husmænd (pligtarbeide)	2.00	3.25	1.80	3.25	0.80	2.50	0.40	2.50
Almindelige dagarbeidere:								
Mænd	2.00	5.00	1.80	4.50	1.70	4.00	1.10	2.50
Kvinder	1.00	2.00	0.60	1.50	0.60	1.25	0.60	1.25

Den sedvanlige arbeidsløn for voksne arbeidere stiller sig saaledes:

For tømmerhuggere	fra kr.	2.50	til kr.	3.50
- tømmerkjørere med hest	- -	3.20	- -	6.00
- do. uten —	- -	2.00	- -	3.00
- sagbruksarbeidere	-	3.00	- -	4.00
- tømmerfløtere	-	3.00	- -	4.00
- hustømmermænd	- -	2.50	- -	5.00
- snekkerarbeidere	- -	2.50	- -	5.00
- stenbrytere	- -	2.00	- -	5.00
lensearbeidere			-	4.00
- bergverksarbeidere	- -	4.00	- -	4.50
- arbeidere ved mekaniske verksteder	- -	4.00	-	4.50
- smedsvender	- -	3.00	- -	4.00
- mursvender	- -	3.00	- -	5.00
- skomakersvender	- -	2.50	- -	4.00
- skræddersvender	- -	2.50	- -	4.00
bakersvender	- -	2.50	- -	5.00
- stenhuggere	- -	2.50	- -	3.50
- teglverksarbeidere	- -	3.00	- -	4.00
- skibstømmermænd ved verfter	-	3.00	- -	3.50
- spinderiarbeidere, mænd			-	2.50
- do. kvinder	- -	1.10	- -	1.50
væveriarbeidere, mænd	- -	2.35	- -	2.50
- do. kvinder		1.40	- -	1.50
baatbyggere	-	3.00	- -	4.00

Arbeidspriserne er i femaaret steget adskillig, men priserne paa livsfornødenheter er samtidig steget i tilsvarende forhold.

13. Slutning.

Antallet av sparebanker var ved utgangen av 1910 32 med en samlet formue av kr. 1 763 758 og en forvaltningskapital av kr. 16 413 996.

Antallet av eksekutioner, utpantninger og tvangsauktioner i femaaret var:

Sorenskriverier.	Avholdte eksekutioner og utpantninger.		Avholdte tvangsauktioner over fast gods og løsøre.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.
Søndre Helgeland	15 541	624 824.17	264	246 299.00
Nordre Helgeland	13 472	502 835.03	181	95 968.49
Salten	16 163	573 464.86	237	123 098.00
Steigen	13 846	562 755.87	365	207 274.28
Lofoten	12 834	945 621.64	370	372 372.01
Vesteraalen	12 360	866 047.24	584	502 979.93
Tilsammen	84 216	4 075 548.81	2 001	1 547 991.71
Det tilsvarende beløp var i forrige termin	87 892	3 824 558.00	2 315	1 893 555.85

Antallet av tinglæste og avlæste panteheftelser var:

Faste eiendomme.

Sorenskriverier.	Tinglæste.		Avlæste.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.
Søndre Helgeland	2 193	2 609 055.00	844	1 131 751.00
Nordre Helgeland	1 522	7 384 802.04	588	2 738 501.31
Salten	1 773	8 679 076.00	611	1 091 560.00
Steigen	2 283	5 162 002.00	1 046	859 262.00
Lofoten	2 042	3 827 908.00	1 089	2 214 138.70
Vesteraalen	2 151	2 773 644.41	731	769 192.07
Tilsammen	11 964	30 436 487.45	4 909	8 804 405.08
De tilsvarende tal var i forrige termin	-	21 445 000.00	-	10 758 000.00

Av forsikringsindretninger var ved utgangen av 1910 i virksomhet: I gjensidig brandassuranseforening med en forsikringssum pr. 31 december 1910 av kr. 170 000.00, hvorav for huse kr. 76 000.00 og for løsøre kr. 94 000.00, 3 mindre gjensidige husdyrforsikringsselskaper samt en gjensidig skibsassuranseforening.

Ved utgangen av 1910 henstod i amtets overformynderier for 770 myndlinger en kapital av kr. 688 459.00.

Sundhetstilstanden maa i femaarsperioden i det hele betegnes som tilfredsstillende.

Sindssykeutgifterne og de sindssykes antal har utgjort:

i 1906	265	sindssyke	kr.	78 685.06
- 1907	267	—	-	85 366.32
- 1908	283	—	-	92 047.54
- 1909	324	—	-	95 015.32
- 1910	324	—	-	99 969.98

Herav bærer Staten $^4/_{10}$, amtet $^4/_{10}$ og vedkommende kommune $^2/_{10}$.

Utgifterne ved døve, blinde og aandssvake barns ophold ved anstalter og barnenes antal har utgjort:

i 1906	70	barn	kr.	25 248.99
- 1907	70	—	-	25 353.77
- 1908	67	—	-	23 920.06
- 1909	69	—	-	32 159.40
- 1910	67	—	-	25 287.90

Angaaende folkemængdens bevægelse i amtet i 1910 hitsættes følgende opgaver:

Indgaaede egteskaper	903
Levendefødte	4 622
Derav uegte	374
Dødfødte	137
Derav uegte	15
Døde	2 075
Derav under 1 aar	288
Oversjøisk utvandring	1 277

Av skilsmissebevillinger i landdistriktet utfærdigedes i 1906 3, i 1907 5, i 1908 9, i 1909 9 og i 1910 9, tilsammen 35. Av separationsbevillinger utfærdigedes i 1910 3.

Ædruelighetstilstanden maa betegnes som god.

I amtet virker 609 folkeskoler med 27 092 elever, 327 lærere og 124 lærerinder, 2 amtsskoler og 2 folkehøiskoler. Amts- og folkehøiskolerne har hat bidrag saavel til drift som til stipendier for ubemidlede elever. Av fagskoler har været drevet 1 landbruksskole, 1 husmorskole og 1 meieri- og ysteriskole.

Av amtets fattigvæsener understøttedes i 1910 5 522 hovedpersoner med tilsammen kr. 581 941.

B. Byerne.

For disses vedkommende henvises til de medfølgende beretninger fra magistraterne i kjøpstæderne Bodø og Narvik samt ladestedet Mosjøen.

Nordlands amt den 11 mai 1915.

Jonas Pedersen.

Beretning

om kjøpstaden Narviks økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

1. Folkemængde, embedsordninger m. m.

Jeg anslog i min forrige femaarsberetning, avgit 11 oktober 1906, byens folkemængde ved utgangen av 1905 til ca. 4 500. I de første aar av femaarsperioden har folkemængden antagelig holdt sig omtrent paa dette punkt. I de sidste aar er den derimot steget noget, væsentlig paa grund av den økede malmeksport, hvad der har nødvendiggjort ansættelse av flere funktionærer og arbeidere saavel ved jernbanen som ved Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag. Ifølge den officielle folketælling pr. 1 december 1910 utgjorde folkemængden 4 643.

Det civile embedsverk for byen, som var midlertidig ordnet ved kgl. res. av 3 januar 1902, blev først endelig ordnet i 1910, da den nye civile embedsordning blev gjennemført for hele Nordlands amt. Der blev da oprettet et politimesterembede for Narvik, hvortil ogsaa henlagdes Steigen sorenskriveri. Til dette nye embede blev henlagt magistrats- og endel av raadstuskriverforretningerne i byen, mens dommerforretningerne m. m. fremdeles utføres av sorenskriveren i Steigen.

2. Industri og haandverk.

Med utviklingen av industriel virksomhet i byen har det gaat smaat. Det er omtrent som i forrige femaarsperiode. Jernbanen og bolaget har for sin bedrifts skyld mekaniske verksteder, bolaget ogsaa elektrisk kraftstation. For øvrig findes der et par mineralvandfabrikker foruten haandverkere i de forskjellige fag.

3. Handel, bankvæsen m. m.

Angaaende handelen henvises til nedenstaaende fra toldkamret meddelte opgave over toldintraderne:

For aaret	1906	kr. 72 140
- —	1907	- 85 353
—	1908	- 172 919
—	1909	- 231 208
- —	1910	- 273 748.

Den betydelige forøkelse av toldintraderne fra 1908 har sin aarsak i den nye lasteavgift av malm, hvilken utgjorde:

i	1908	kr. 80 702
-	1909	- 157 263
-	1910	- 201 556.

Forholdene for byens handelsstand har ikke været lette, da arbeidsfortjenesten især de første aar av femaarsperioden gik adskillig ned i sammenligning med fortjenesten i anlægsperioden; men noget større krach har man ikke været utsat for. I periodens sidste del antages handelsstanden at ha arbeidet under gunstige vilkaar. Der eksporteres ikke ubetydelige mængder sild om vinteren i frossen tilstand til Rusland og Finland.

Av banker har byen 2: Aktieselskapet Ofotens Bank, stiftet 1899 og Narvik sparebank, stiftet 1903. Sparebankens grundfond utgjorde ved stiftelsen kr. 2 770; det var ved utgangen av 1905 steget til kr. 3 326.19 og ved utgangen av 1910 til kr. 15 480.70. Bankens forretningskapital har i hvert av femaarsperiodens aar utgjort:

1906	kr.	154 958.98
1907	-	123 338.35
1908	-	172 180.79
1909	-	259 817.20
1910	-	284 991.95.

Aktieselskapet Ofotens Bank har en fuldt indbetalt aktiekapital paa 200 000 kroner. Dens reservefond, som ved utgangen av 1905 utgjorde 33 000 kroner, var ved utgangen av 1910 steget til 52 000 kroner. I utbytte til aktionærerne er hvert aar utdelt 5 pct.

Bankens totalomsætning har utgjort:

i 1906	kr.	16 005 235.58
- 1907	-	16 137 344.94
- 1908	-	16 520 835.16
- 1909	-	15 399 825.39
- 1910	-	17 807 929.15.

Summen av indskud (saavel paa folio som paa sparebankvilkaar) utgjorde:

pr. 31 december 1906	kr.	412 264.56
—«— 1907	-	458 795.44
—«— 1908	-	413 099.17
—«— 1909	-	413 079.27
—«— 1910		549 380.67.

Av assuranseforeninger findes ingen med sæte i byen.

4. Skibsfart.

Skibsfarten har været ganske betydelig. Den utenrikske skibsfart skyldes som bekjendt næsten udelukkende Luossavaara Kiirunavaara Aktiebolags malmeksport. Skibningen av malm utgjorde efter opgave fra bolaget:

for 1906	1 656 277.33	ton
- 1907	1 401 291.08	—
- 1908	1 566 637.62	—
- 1909	1 570 677.92	—
1910	2 043 151.87	—

Ifølge opgave fra havnefogden utgjør den totale nettotonnage:

i 1906	897 684	ton
- 1907	776 433	—
- 1908	853 136	—
- 1909	848 431	—
- 1910	1 030 424	—
tilsammen	4 406 108	ton,

hvorav vedkommer:

	Malmeksport	Import	Indenriksk tonnage
i 1906	693 461	18 899	188 324
- 1907	578 737	11 898	185 798
- 1908	629 555	25 165	198 416
- 1909	629 081	25 969	193 381
- 1910	805 913	29 770	194 741
tilsammen	3 336 747	111 701	960 660

Av den i utenriksk fart anvendte tonnage var med hensyn til nationalitet:

Aar.	Reg.-ton. Norsk.	Antal skibe.	Reg.-ton. Tysk.	Antal skibe.	Reg.-ton. Engelsk.	Antal skibe.
1906	192 461	116	193 503	84	37 479	20
1907	91 204	55	223 458	90	5 836	3
1908	110 718	65	158 042	72	12 379	7
1909	105 784	73	136 958	65	17 821	10
1910	134 415	73	147 643	68	63 635	26
Tilsammen	634 582	382	859 604	379	137 150	66

Aar.	Reg.-ton. Svensk.	Antal skibe.	Reg.-ton. Hollandsk.	Antal skibe.	Reg.-ton. Dansk.	Antal skibe.	Reg.-ton. Russisk.	Antal skibe.
1906	286 789	158	1 712	1	170	1	246	1
1907	269 324	148	813	1	-	-	-	-
1908	373 289	190	-	-	292	2	-	-
1909	393 583	203	773	1	131	1	-	-
1910	482 684	248	1 597	1	1 765	3	3 944	1
Tilsammen	1 805 669	947	4 895	4	2 358	7	4 190	1

5. Kommunale forhold.

Kommunens økonomiske stilling har i hele femaarsperioden været yderst vanskelig paa grund av den ogsaa i forrige femaarsberetning nævnte skatteproces med Luossavaara Kiirunavaara Aktiebolag. Ved høiesteretsdom av 21 april 1908 blev underkjendt ligningen av bolaget med hensyn til indtægtsskat for 1905. Der blev derefter foretat ny ligning i henhold til høiesteretsdommen for aarene 1905, 1906 og 1907; men ogsaa om denne nye ligning reiste bolaget proces. Likeledes blev der procedert om ligningerne for aarene 1908, 1909 og 1910. Ingen av disse saker var avsluttet ved utgangen av 1910.

De omprocederte skattebeløp for de nævnte 6 aar utgjorde tilsammen kr. 382 049.75, hvorav bolaget hadde betalt endel som forskud, saaledes at restanserne pr. 31 december 1910 utgjorde kr. 196 961 foruten eiendomsskat kr. 19 800 eller ialt kr. 216 761.

For at klare løpende utgifter var kommunen derfor nødt til at opta tildels kostbare midlertidige laan, hvorhos en større del av et i 1907 optat fast laan paa 150 000 kr. midlertidig blev anvendt til dækkelse av ordinære utgifter. Summen av kommunens faste laan ved utgangen av 1910 utgjorde kr. 265 000. Derhos var optat midlertidige laan til et samlet beløp av ca. 130 000 kr.

Det ifølge kommunens budget utlignede beløp har utgjort:

for 1906	kr.	90 369.66
- 1907	-	104 160.20
- 1908		127 875.43
1909	-	185 847.67
- 1910	-	228 290.03.

Stigningen er, som det vil sees, voldsom, men har dog sine ganske naturlige aarsaker.

De vanskelige økonomiske forhold paa grund av førnævnte skattetvist har i de senere aar gjort det paakrævet at avsætte større summer — 1910 endog 30 000 kr. — for at møte mulig tap av omprocederte skatter. Utgifterne til renter og avdrag paa gjæld er for en stor del av samme aarsak steget fra ca. 17 500 kr. i 1906 til 43 000 kr. paa budgettet for 1910. Andre momenter, som kommer i betragtning til forklaring av den store stigning, er:

Forhøielse av lønningerne for kommunale tjenestemænd (fra nytaar 1909), indførelse av frit skolemateriel saavel ved folkeskolen som ved middelskolen (likeledes fra nytaar 1909), stadig stigende barneantal ved begge skoler og som følge derav oprettelse av flere nye lærerposter, stigning av antal fattigunderstøttede, bevilgning av større beløp som bidrag til pleiehjem for tuberkuløse samt stadig økede utgifter ved forpleining saavel av tuberkuløse som andre syke utenfor fattigvæsenet, indførelse av kjøtkontrol m. m.

Paa grund av kommunens økonomiske stilling har der derimot i femaaret været gjort forholdsvis litet for utviklingen av byens gater og kloaknet.

Arbeidet paa det i forrige femaarsberetning omhandlede kaianlæg fortsattes til i 1909, da regjeringen negtet approbation paa en beslutning av kommunestyret

om optagelse av et større laan for havnekassen til arbeidets fuldførelse. Anlægget er blit uforholdsmæssig kostbart, men da det er av stor betydning for byen at faa bedre kaiforhold, er det at haabe, at de stigende havnekasseindtægter, som de senere aar har vist, vil gjøre det mulig snart at faa arbeidet igang igjen. (Regjeringen har i december 1912 approbert bystyrets beslutning om laan til anlæggets utførelse).

I 1909 er der besluttet opført en ny folkeskolebygning til en anslagssum av ca. 180 000 kr. Til dette arbeide lykkedes imidlertid ikke inden femaarsperiodens utløp at faa optat det nødvendige laan.

Ordningen av byens vandforsyning, som omtaltes i forrige femaarsberetning, staar fremdeles uløst, væsentlig av økonomiske grunde, men delvis ogsaa fordi løsningen byder paa mange vanskeligheter og tvilsomme forhold med hensyn til juridiske og tekniske spørsmaal.

Eiendomsskat indførtes fra nytaar 1909. Den utlignedes i 1909 med kr. 1.00 pr. 1 000 og i 1910 med kr. 1 20 ‰.

Samlet antagen formue utgjorde:

i 1906	kr.	5 039 500
- 1907	-	4 949 000
- 1908	-	9 426 500
- 1909	-	10 244 500
- 1910	-	11 064 300

Samlet antagen indtægt utgjorde:

i 1906	kr.	1 915 550
- 1907	-	2 037 200
- 1908	-	2 174 750
- 1909	-	2 158 900
- 1910		2 287 900.

Antal skatydere var i:

1906	1 468
1907	1 462
1908	1 369
1909	1 277
1910	1 263.

Indtægtsskatteprocenten har i de fem aar utgjort resp. 7.8, 8.3, 8.8, 11.0 og 14.0.

Formuesskat har været utlignet med 1.75 pct. undtagen i 1910, da den blev forhøiet til 2 pct.

6. Binæringer.

Som antydet i indledningen er en betydelig del av byens befolkning beskjæftiget ved jernbanen og Luossavaara Kiirunavaara Aktiebolags virksomhet.

Hertil kommer selvfølgelig et ikke ubetydelig antal stats- og kommunefunktionærer.

Foruten ved handel og haandverk finder adskillige personer næring ved fiskeri (hjemmefiske og deltagelse i de større fiskerier) og gaardsbruk (specielt i bydelene Taraldsvik, Framnes og Fagernes); især av den yngre generation ernærer flere sig som sjøfolk.

7. Arbeiderforhold.

Der har gjennemgaaende været godt om arbeide. Kun enkelte vintrer har der forekommet nogen arbeidsledighet; denne har kommunen i nogen utstrækning søkt at avhjælpe ved igangsættelse av ekstraordinære arbeider, hvortil der paa de senere aars budgetter har været opført mindre beløp.

Arbeidslønningerne er for aaret 1910 opgit saaledes:

Sedvanlig dagløn for almindelige dagarbeidere paa egen kost:

Mand kr. 3.50 à 4.00; kvinde kr. 2.00 à 2.50.

Paa husbonds kost:

Mand kr. 2.50 à 3.00; kvinde kr. 1.25 à 1.50.

Sedvanlig dagløn for voksne arbeidere i nedennævnte virksomhetsgrener:

Arbeidets art.	Dagløn paa egen kost.	Arbeidets art.	Dagløn paa egen kost.
	Kr.		Kr.
Smedesvender	5.20	Malerarbeidere	4.50
Smedearbeidere	3.50	Arbeidere i boktrykkerier:	
Blikkenslagere	6.00	Sættere	3.75
Slagtersvender	3.50	Maskinmestere	5.00
Bakersvender	4.00	Paalæggersker	1.50
Skomakersvender	3.50	Andre, som er av betydning for byen:	
Skræddersvender	4.00	Malmlastere	5.00
Bokbindersvender	5.00	Sagbruksarbeidere	4.00
Jernstøpere	5.50	Arbeidere ved mineralvandfabrikker	3.50
Arbeidere ved mekaniske verksteder	4.80	Kaapefabrikarbeidersker	2.00
Telefonarbeidere	3.50	Almindelige veiarbeidere: sommer	4.00
Skibstømmermænd (ved verfter)	4.00	vinter	4.00
Mursvender	6.00	Sjauere: sommer	4.00
Murarbeidere	6.00	vinter	4.00
Snekkersvender	4.00	Tomtearbeidere: sommer	4.00
Snekkerarbeidere	4.00	vinter	4.00
Hustømmermænd	4.00		
Malersvender	4.50		

Sedvanlig maanedshyre i aaret 1910 for sjømænd:

Dampfartøier.		Seilfartøier.
Første styrmand	kr. 130	Her har ingen forhyring av mandskaper til seilfartøier fundet sted, saa hyren kan ikke opgives.
Anden styrmand	- 90	
Første maskinist	220	
Anden maskinist	- 140	
Fyrbøtere	- 60	
Tømmermænd	80	
Baadsmænd	70	
Helbefarne matroser	55	
Letmatroser	40	
Stuerter	85	
Jungmænd	30	

8. Tilstanden i almindelighet.

Som foran nævnt har den økonomiske stilling for kommunen i femaaret været vanskelig; heller ikke for byens indvaanere har den økonomiske tilstand været saa god som i forrige femaarsperiode, hvad der specielt har vist sig i stigende fattigutgifter, mange tvangsauktioner over faste eiendomme, saa disse i ikke liten utstrækning har maattet overtages av panthavere, og forholdsvis mange eksekutioner (se nedenforstaaende opgave). Der synes dog ved periodens utløp at være merkbar en tydelig bedring i forholdene, hvad der blandt andet gav sig utslag i stigende husleiepriser, begyndende ny byggevirksomhet, færre eksekutioner og tvangsauktioner o. s. v.

Antallet av eksekutioner utgjorde:

i 1906	124	til et samlet beløp av kr.	79 102
- 1907	69	—«—	- 29 129
- 1908	45	—«—	- 20 947
- 1909	43	—«—	- 43 085
- 1910	48	—«—	45 231.

Sundhetstilstanden har gjennemgaaende været god, skjønt der er grund til at nævne, at boligforholdene ikke er tilfredsstillende. Mange huse — specielt de først opførte — er ikke solid bygget, likesom grunden tildels er daarlig drænert. Tuberkulose har desværre forekommet i noksaa stor utstrækning, og det ligger nær at anta, at dette delvis ialfald skyldes daarlige boliger. Av epidemiske sygdomme har der forekommet forholdsvis litet. Derimot har der ikke været faa tilfælde av venerisk sygdom, som har foranlediget sykehusbehandling, og det er at befrygte, at tilfældene er adskillig flere end de, der kommer under behandling. Aarsaken til disse sygdommes store hyppighet tør naturlig søkes i stedets egenskap av en stor havneby med aarlig besøk av tusener av sjøfolk av nær sagt alle nationer.

Ædruelighetstilstanden maa efter min mening betegnes som god. Alt salg og skjænkning av brændevin er forbudt, likeledes al skjænkning av øl og vin i mindre partier end 50 helflasker. Der foregaar -- som ogsaa i forrige femaarsberetning nævnt — endel smughandel, sandsynligvis ikke sjelden i forbindelse med smugling fra malmskibene; de konstaterte tilfælde av ulovlig handel med spirituøse drikkevarer er imidlertid betydelig færre end i forrige periode.

Der arbeider i byen flere avholdsforeninger og goodtemplarloger.

Antallet av forbrydelser kan ikke ansees som uforholdsmæssig stort. Derimot maa det nævnes som et beklagelig fænomen, at en stor del av de anmeldte forbrydelser er begaat av barn og ganske unge mennesker.

Narviks magistrat, 23 december 1912.

Bernt Hovdan.

Beretning

om kjøpstaden Bodø's økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Folkemængde. Ifølge den officielle folketælling den 1 december 1910 utgjorde folkemængden 4 688. Antallet av fødte og døde i femaarsperioden var henholdsvis 575 og 285, fødselsoverskuddet altsaa 290.

Byggevirksomhet. Av byggetomter har i femaaret været utvist 12 mot 28 i forrige periode. Det samlede areal av disse 12 tomter utgjorde 5 692.90 m^2. Antallet av de i 1906, 1907, 1908, 1909 og 1910 til bygningskommissionen anmeldte nybygninger utgjorde henholdsvis 1, 2, 3, 4 og 5. Antallet av brandforsikrede nye bygninger utgjorde i de samme aar henholdsvis 3, 0, 1, 6 og 4. Den samlede takstsum av de i den Almindelige Brandforsikrings-Indretning forsikrede huse steg fra kr. 6 601 140 ved femaarets begyndelse til kr. 7 737 050 ved dets slutning. Forøkelsen skriver sig dog kun for en mindre del fra nybygning.

Salgs- og leiepriserne for faste eiendomme var i femaaret stigende og antages ved dets slutning at være noget høiere end ved dets begyndelse.

Nogen ildebrand av betydning indtraf ikke i femaarsperioden.

Kommunal husholdning. Byens budget og skatterne har steget adskillig i femaaret.

Byens ordinære budgetter har utgjort:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Utgift	186 700	188 100	192 600	195 500	214 100
Indtægt	72 200	71 900	76 500	84 700	105 400
Rest til utligning	114 500	116 200	116 100	110 600	108 700

Opgjør over byens formue og gjæld stiller sig saaledes:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Aktiva	1 146 649.74	1 168 924.03	1 195 684.16	1 170 408.10	1 157 797.64
Passiva	749 750.00	733 000.00	726 450.00	679 550.00	643 470.00

Skatteligningen har i perioden stillet sig saaledes:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Antal skatydere	1 078	1 046	1 073	1 062	1 089
Formue kr.	3 252 000.00	3 041 000.00	3 110 000.00	3 122 500.00	3 229 500.00
Antagen næring kr.	1 398 800.00	1 343 250.00	1 396 500.00	1 491 900.00	1 541 750.00
Skatbar næring kr.	747 935.00	712 922.00	742 417.00	815 712.00	836 748.00
Skat kr.	119 552.79	120 407.56	122 407.56	118 834.37	116 593.69
Skatøre	15.0	15.9	15.5	13.8	13.2
Formuesskat pro mille	2.16	2.30	2.24	2.00	1.90

Eiendomsskat har ikke været utlignet.

Skolevæsenet. Utgifterne til folkeskolen var i 1906 budgettert til kr. 32 400 og i 1910 til kr. 40 150. Skolen hadde i 1910 25 klasser, og lærerpersonalet var 8 lærere og 13 lærerinder foruten 1 lærerinde i ufullstændig post.

Antallet av undervisningsberettigede elever var:

i 1906	793,	derav	fik	undervisning	utenfor	folkeskolen	120
- 1907	828,	—	-	—	—	—	121
- 1908	803,	—	-	—	—	—	123
- 1909	821,	—	-	—	—	—	126
- 1910	820,	—	-	—	—	—	126

Bodø offentlige høiere almenskoles elevantal og budget stiller sig saaledes:

Skoleaar.	Elevantal i skoleaarets 4 kvartal.	Budget.
		Kr.
1905—1906	157	38 874.41
1906—1907	170	39 713.94
1907—1908	154	39 889.14
1908—1909	171	51 082.70
1909—1910	182	42 912.55

Angaaende søkningen til og utgifterne ved Bodø tekniske aftenskole oplyses:

Skoleaar.	Elevantal.	Driftsutgifter.
		Kr.
1905—1906	49	3 908.66
1906—1907	35	3 834.47
1907—1908	31	3 437.22
1908—1909	43	3 538.11
1909—1910	38	3 676.97

Folkebiblioteket har mellem 10 og 11 000 bind, og dets budget utgjør ca. kr. 2 500.

Fattigutgifterne var for 1906 budgettert med kr. 29 599 og for 1910 med kr. 31 236, efter fradrag av refusioner.

Ogsaa i denne femaarsperiode har ved siden av det offentlige fattigvæsen Bodø frivillige fattigpleie virket og drevet et gamlehjem med plads for ca. 20 personer.

Kommunale arbeider. Det nye kaianlæg, som toges i bruk sommeren 1904, fuldførtes i 1907.

Av nye gater blev oparbeidet følgende: Professor Schyttes gate mellem Storgaten og kaien, 105 m., og Nyholmsgaten mellem Dronningens og Kongens gate, 60 m.

Desuten utførtes stensætning av rendestener i forskjellige gater, tilsammen 1 276 l. m. rendesten. Likesaa utførtes endel stenbrolægning av nogen gateoverganger.

Ved vandverket blev den ældre 4″ ledning mellem kum nr. 27″ og kum nr. 12 i Dronningens gate omlagt til 6 og den ældre 4″ ledning i Storgaten og

Sandgaten fra stopventilkummen i Havnegaten til kum nr. 8 i Dronningens gate omlagt til 7". Av nye stopventiler opsattes 6 stkr.

Istedenfor de ældre brandventiler i kum blev der anskaffet og opsat 31 stkr. nye overjordiske hydranter, som i færdig stand kom paa ca. kr. 8 400.

Sommeren 1908 paabegyndtes anlæg av Bodø kommunale elektricitetsverk idet man aaret forut hadde indkjøpt Breiva og Møllefos i Bertnæselven i Bodin for dette øiemed. I kraftstationen ved Breiva blev foreløbig installert 2 ma skinaggregater, hver paa 200 hestekræfter. Fra generatorerne føres den høi spændte strøm med en spænding av 5 500 volt gjennem 10 km. luftledning ti bygrænsen, hvor den overføres i jordkabel til de forskjellige transformatorstationer i byen. I disse nedtransformeres spændingen til 220/130 volt og fordeles gjen nem luftledning i byens fordelingsnet.

For gatebelysningen opsattes 83 elektriske glødelamper. For belysninger paa dampskibskaien opsattes 2 buelamper hver paa 1 500 w. Elektricitetsverket som allerede var færdig til bruk i mars 1909, kostet ca. 240 000.

Forøvrig henvises angaaende vei-, brand-, vand-, kloak- og belysningsvæsenet til nedenstaaende tabel:

	Pr. 31 december 1905.	Pr. 31 december 1910.
Oparbeidede gater	5 941 m.	6 106 m.
Stensatte rendestener	4 035,25 -	5 311 -
Vandledninger:		
a) Hovedledninger	2 634 -	2 634 -
b) Biledninger	4 928 -	4 928 -
Vandbassiner, kubikmeter over silens overkant	216 000 m.³	216 571 m.³
Vandindtak i huse	386 stkr.	423 stkr.
Offentlige vandposter	2 -	2 -
Kloakledninger	6 584 m.	6 584 m.
Kloaksluk i gaterne	129 stkr.	173 stkr.
Kloakkummer	53 -	53 -
Stoppeventiler	66 -	68 -
Gatelygter	83 -	88
Brandtelegrafkasser	15 -	15
Brandventiler	55 -	57 -
Vandforbruk i aaret	252 496 m.³	408 543 m.³

Sundhetsvæsen. Bortset fra endel tilfælde av tyfoidfeber og skarlagensfeber var sundhetstilstanden i 1906 og 1907 i det hele tat nogenlunde bra. I august og september 1908 optraadte en temmelig voldsom kolerine med talrike tilfælde og ikke ganske faa dødsfald. Sygdommen viste sig ogsaa i 1909 og 1910, særlig det sidste aar.

I 1908 indtraf ogsaa adskillige tilfælde av difteri, og saavel denne sygdom som kikhoste optraadte i 1909 og 1910. Sundhetstilstanden i det hele i aarene 1908—1910 mindre tilfredsstillende.

Byens kjøtkontrolstation. Angaaende dens virksomhet henvises til nedenstaaende tabeller:

a) Ialt stempledes:

Aar.	Storfæ.	Hester.	Svin.	Faar.	Gjeter.	Spædkalver.	Gjødkalver.
1906	911	28	118	1 726	34	602	274
1907	931	30	162	2 258	64	585	328
1908	1 062	23	202	1 997	16	606	302
1909	1 024	27	229	2 062	22	607	307
1910	1 547	29	186	1 874	27	624	334

b) Der kassertes:

Aar.	Storfæ.	Hester.	Faar.	Spædkalver.
1906	8½	0	2	3
1907	4	0	4	8
1908	7	0	2	9
1909	4	0	1	7
1910	3	1	3	1

Havnevæsen. Utenfor fuldførelsen av det nye kaianlæg, som nævnt foran under posten kommunale arbeider, blev der i femaaret ikke utført nogen større arbeider vedkommende havnevæsenet.

Bodø havnevæsens budget har i femaaret utgjort:

Aar.	Indtægt.	Utgift.
	Kr.	Kr.
1906	23 700	22 800
1907	21 600	21 500
1908	25 500	24 700
1909	27 500	26 200
1910	28 600	27 250

Spirituøse drikke. Al handel med brændevin har været forbeholdt Bodø samlag for brændevinshandel.

Angaaende samlagets virksomhet henvises til nedenstaaende tabel:

Aar.	Omsætning.	Overskud.
	Kr.	Kr.
1906	224 749.39	48 298.50
1907	278 561.49	62 831.36
1908	315 816.82	67 582.70
1909	383 675.01	84 909.06
1910	408 931.68	91 606.22

Der har i 1906, 1907 og 1908 været utdelt 4, i 1909 og 1910 3 almindelige rettigheter til skjænkning av øl, vin m. v., hvilke samtlige har været forbeholdt brændevinssamlaget mot en avgift for hver rettighet av kr. 600 for aarene 1906, 1907 og 1908 og av kr. 800 for 1909 og 1910.

Derhos har i femaaret været utdelt 2 indskrænkede rettigheteter til skjænkning av de nævnte drikkevarer.

Antallet av utdelte rettigheter til smaasalg av disse drikkevarer har i samme tidsrum været henholdsvis 9, 9, 8, 9 og 9, og der har for disse salgsrettigheter i henhold til lov av 17 mai 1904 § 39 været fastsat en avgift av kr. 25 for hver. Nogen ældre handelsborgere har drevet smaasalg av øl og vin med hjemmel i sine borgerbreve.

Salg av denaturert sprit har været tilstaat 1 handelsmand i aarene 1906—1909 og 3 handelsmænd i aaret 1910.

Legat for Bodø bys vel. Legatets ved høieste resolution av 6 februar 1905 stadfæstede statutter er ændret ved beslutning av Bodø bystyre 14 december 1910, og de saaledes ændrede statutter er stadfæstet ved resolution av 19 mai 1911. Legatets formaal er at virke til Bodø bys vel derved, at dets indtægter anvendes til understøttelse av saadanne for Bodø by almennyttige indretninger og foretagender, som kommunen ikke ved lovgivningen er paalagt at sørge for.

Med tillæg av et oplagt særfond utgjorde legatets kapital ved utgangen av 1905 kr. 81 533.54, og ved utgangen av 1910 utgjorde kapitalen paa samme maate kr. 70 967.31, efterat det indtil utgangen av 1908 oplagte særfond kr. 16 891.68 med tillæg av renterne for 1909, tilsammen utgjørende kr. 17 546.21 var bevilget Bodø frivillige fattigpleie til opførelse av et pleiehjem for gamle og syke. Iøvrig har legatets utdeling av det disponible overskud aarene 1906—1910 utgjort henholdsvis kr. 3 617.10, kr. 3 688.74, kr. 3 368.76, kr. 2 532.27 og kr. 2 500.00 — til forskjellige formaal.

Kommunikationer. I 1906 blev igangsat en fjerde kysthurtigrute og Bodø har i femaaret i det hele hat anløp av følgende kystruter:

Bergenske og Nordenfjeldske dampskibsselskaps 3 hurtigruter og de ukentlige postruter nr. I, II og III samt en ukentlig godsrute, Vesteraalens dampskibsselskaps hurtigrute, ukentlige postrute og ukentlige godsrute.

Lokaltrafikken har været besørget av Saltens dampskibsselskap med følgende ruter:

Paa Nordre Helgeland (2 ganger ukentlig), Beiarn (2 ganger ukentlig), Folden (2 ganger ukentlig), Lofoten og Ofoten (2 ganger ukentlig), Skjerstad og Saltdalen (4 ganger ukentlig), Værene (1 gang ukentlig) samt i sommertiden en ukentlig rute paa Røst.

Landpostbudruten Bodø—Inderviken (oprettet 1 mai 1904 med 2 ukentlige turer) blev fra 1 juli 1908 utvidet til 3 turer pr. uke. Derhos blev fra 1 juli 1909 oprettet en landpostbudrute Bodø—Mulstrand med 2 ukentlige turer.

Angaaende antallet av postforsendelser ved Bodo postkontor henvises til nedenstaaende tabel:

	1906.	1910.
Avsendte postforsendelser:		
a) Indlandet	225 100	323 400
b) Til utlandet	13 700	

Med hensyn til telegraf- og telefonforbindelserne henvises til følgende tabeller:

	Pr. 30 mars 1906.	Pr. 30 juni 1910.
Antal abonnenter paa bytelefonen	196	212
Derav utenbys	21	30
Stationer i samtaleforbindelse med Bodø telefon	44	64
Antal abonnenter tilknyttet disse stationer	34	124

	1905/06.	1909/10.
Avsendte telegrammer	33 810	43 946
Ankomne do.	29 271	38 755
Ekspeditioner av optagne telegrammer	59 684	189 429
Utgaaende samtaler paa langlinjetelefoner	6 839	10 629
Indgaaende do. - do.	10 021	14 651
Samtaler paa bytelefonen	225 000	360 000

For handelens vedkommende antages forholdet at ha stillet sig noget gunstigere end i forrige femaar. Antallet av ikrafttrædende handelsborgerbreve var ved begyndelsen av 1906 124 og ved utgangen av 1910 138.

Antallet av konkurser og akkordforhandlinger var i 1906, 1907, 1908, 1909 og 1910 henholdsvis 8, 7, 5, 6 og 6.

Med hensyn til ind- og utførselen over Bodø toldsted henvises til følgende tabel:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	I gjennemsnit.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Indførsel	1 742 400	2 574 500	1 966 900	1 192 900	1 185 000	1 732 340
Utførsel	3 746 700	4 302 900	3 170 800	2 331 600	3 594 600	3 429 320
Samlet omsætning	5 489 100	6 877 400	5 137 700	3 524 500	4 779 600	5 161 660
Toldintrader	190 456	216 076	190 565	187 404	185 786	-

Følgende banker har sine kontorer i Bodø: Bodø avdeling av Norges bank, Bodø sparebank og Nordlands privatbank samt en privat bankierforretning (Chr. Jakhelln).

Bodø bankavdeling har hat til disposition ordinært kr. 1 100 000 og reservemidler kr. 500 000 — 1 300 000 kroner foruten foliomidler.

Med hensyn til Bodø sparebanks virksomhet henvises til nedenstaaende tabel:

	Pr. 31 december 1906.	Pr. 31 december 1907.	Pr. 31 december 1908.	Pr. 31 december 1909.	Pr. 31 december 1910.
Bankens formue ... kr.	309 042.17	320 064.04	342 994.16	337 796.95	363 431.23
Antal indskytere	6 309	6 777	7 095	7 414	7 865
Deres tilgodehavende kr.	2 669 263.65	2 910 703.49	3 051 106.62	3 288 731.02	3 495 807.97
Forvaltningskapital -	2 978 305.82	3 230 767.53	3 397 856.78	3 630 087.97	3 862 799.20

Angaaende Nordlands privatbanks virksomhet hitsættes:

	1906.	1910.
Totalomsætning ... kr.	59 268 462.88	76 798 920.46
Overskud ... -	72 776.93	86 293.77
Utbytte	5 pct.	5 pct.
Reserve og delkrederefond ... kr.	220 000.00	350 000.00

Av forsikringsselskaper haves Nordlands skibsassuranseforening.

Nordlands husflidsforening har i femaaret fortsat det i 1902 oprettede husflidsutsalg.

Av industrielle anlæg i femaarsperioden kan nævnes: Bodø skibsverft og mekaniske verksted, Nordlands sildolje og fôrstoffabrik, a/s Norwegian Packing co. lim., Bodø aktiebryggeri, Bodø teglverk, 2 mineralvandfabrikker, 1 trætønde- og bliktøndefabrik, 4 boktrykkerier, 1 garveri og 1 dampfarveri.

Fiskeri. Det daglige hjemmefiske har som tidligere alene hat betydning for byens eget forbruk.

Sildenotbedriften har i det væsentligste været i tilbakegang paa grund av de mindre heldige sildefiskerier. Derimot har antallet av sildeekspeditioner med hensyn til saltning av sild samt direkte eksport av den saltede sild tat et glædelig opsving.

Der er anskaffet flere ekspeditionsfartøier, som i Lofoten og Finmarken driver indkjøp av fisk der tilberedes som klipfisk.

Skibsfart. For byens egen skibsfart gjælder i alt væsentlig det samme som sagt i beretningen for forrige femaar. Byens betydeligste rederi er Saltens dampskibsselskap.

Ved femaarets begyndelse hadde selskapet de 4 skibe «Sivert Nielsen», «Ofoten», «Skjerstad» og «Folden» til samlet nettodrægtighet ca. 627 registerton. I 1908 anskaffedes et nyt skib, «Salten», med nettodrægtighet 197 ton og i 1910 «Bodin» med nettodrægtighet ca. 146 ton.

Skibenes samlede drægtighet utgjorde altsaa ved utgangen av femaaret 970 registerton.

Angaaende selskapets virksomhet hitsættes følgende tabel:

	Indtægt utenfor statsbidraget.	Statsbidrag.	For postbefordring.	Samlet indtægt.	Utgift.	Overskud.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	163 797.01	124 874.99	20 000.00	308 572.00	291 368.38	17 203.62
1907/08	192 574.40	125 875.01	23 000.00	341 449.41	324 388.35	17 061.06
1908/09	188 926.06	127 000.00	32 000.00	347 926.06	335 658.50	12 267.56
1909/10	216 264.09	155 000.00	36 800.00	408 064.09	392 729.38	15 334.71

Angaaende den økonomiske tilstand i almindelighet kan det vistnok siges, at den har bedret sig i perioden sammenlignet med forrige femaar og kan betegnes som forholdsvis tilfredsstillende.

Bodø magistrat, 5 mars 1915.

Trygve Nergaard.

Beretning

om ladestedet Møsjøens økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Indbyggerantallet, som ved forrige periodes utløp utgjorde 1 576 var pr. 1 december 1910 1 701.

Nogen større økonomisk fremgang har der ikke været i løpet av perioden

Formue og indtægt efter skatteligningen steg i perioden fra henholdsvis kr. 1 000 100 og kr. 466 440 i slutningen av forrige periode til henholdsvis kr. 1 392 600 og kr 509 070 ved slutningen av indeværende periode.

Skatteprocenten for indtægten, som ved forrige periodes slutning var $9^1/_2$, er steget, saaledes at den i perioden har været 10 pct., 11 pct., 12 pct., 13 pct. og 14 pct. Stigningen skyldes nedlæggelsen av Mosjøens samlag for brændevinshandel, der nedstemtes i 1907.

Formuesskatten har været uforandret 2 pro mille. Eiendomsskat har ikke været utlignet.

Bykassens gjæld, som ved forrige periodes utløp utgjorde kr. 8 500, er i løpet av perioden steget til kr. 98 400. Stigningen skyldes udelukkende anlæg av kommunalt elektricitetsverk.

Budgettets utgiftssum var ved forrige periodes utløp kr. 36 838 og ved denne periodes utløp ca. kr. 40 000. Utligningssummen paa formue og indtægt steg i samme tid fra kr. 17 500 til kr. 23 900.

De brandforsikrede huses takstsum er steget fra kr. 1 353 710 ved forrige periodes utløp til kr. 1 647 180 ved slutningen av denne periode. Byggevirksomheten har været mindre end i forrige periode og omtrent udelukkende bestaat i smaahuse, idet murtvangsloven av 1904 har hindret opførelse av større træbygninger.

Oparbeidelse av nye gater, utvidelse av kloak- og vandledning har i løpet av perioden kun fundet sted i ringe utstrækning, henholdsvis 35 mtr., 160 mtr. og 250 mtr.

Som følge av ladestedets beliggenhet ved bunden av Vefsenfjorden spiller ikke skibsfart og fiskeri nogen større rolle.

Handel og haandverk har derimot stor betydning for byen.

Antallet av ikraftværende handelsborgerbreve var ved forrige periodes utløp 25, ved denne periodes utløp 56. Handel drives fremdeles i stor utstrækning særlig med Vefsen, Hatfjelldalen, endel av Hemnæs, nordligste del av Grong, svenske grænsedistrikter samt sjødistrikterne i Helgeland. Ogsaa længere nordover sendes adskillige trævarer. Disse indkjøpes av handelsmændene for endel av landbefolkningen, men tilvirkes ogsaa i betydelig utstrækning av byens haandverkere. I byen er en større trævarefabrik, som delvis drives med elektrisk kraft, og et par baatbyggerier.

Vefsen sparebank, som har sit sæte i Mosjøen, hadde ved forrige periodes utløp en forvaltningskapital av kr. 1 118 945. Ved utgangen av denne periode var forvaltningskapitalen steget til kr. 1 674 237.

Legatet for Mosjøens vel eiet ved utgangen av forrige periode en kapital av kr. 33 340, som ved utgangen av denne periode var steget til ca. kr. 50 000.

I middelskolen var elevantallet ved utgangen av forrige periode 47, ved utgangen av denne periode 56.

I folkeskolen var elevantallet i slutningen av forrige periode 229, ved utgangen av denne periode 228.

Folkebiblioteket tællet ved slutningen av forrige periode 1 267, ved utgangen av denne periode 1 880 bind.

I ladestedet var ved periodens utløp postkontor, telegrafstation, toldkontor, kontor for Helgelands politimesterembede, apotek, lensmandskontor. I ladestedet bor endvidere distriktslæge, kommunelæge, tandlæge, dyrlæge, to sakførere, likesom der utgives to aviser. Der haves et mindre sykehus.

Ved kongelig resolution av 17 juni 1910 er ladestedet blit standkvarter for Søndre Haalogalands infanteriregiment.

Under vaabenøvelserne, som finder sted i byens umiddelbare nærhet, har soldaterne været indkvartert i byen.

Ladestedet hadde i perioden 9 ukentlige dampskibsanløp, 4 av kystskibene og 5 av lokalskibene.

I byens umiddelbare nærhet er to sagbruk, hvorav det ene, Nes bruk, gjennemsnitlig har beskjæftiget 100 mand, et større meieri og et større baatbyggeri.

Mosjøens magistrat, 12 april 1912.

Wegner.

XIX.

Tromsø amt.

Beretning

om Tromsø amts økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Indledning.

Amtets flateindhold er beregnet til 26 246 km.^{2}, hvorefter amtet i henseende til utstrækning indtar pladsen som nr. 4 blandt rikets amter.

Angaaende amtets administrative inddeling skal oplyses, at der i femaaret har fundet 1 herredsdeling sted, idet det tidligere Lavangen kapeldistrikt av Ibbestad prestegjeld ved resolution av 18 september 1906 overgik til eget sogn og samtidig blev utskilt av Ibbestad herred.

Ved utgangen av 1910 var saaledes antallet av herreder 25 mot 24 i 1905.

Antallet av lensmandsdistrikter, tinglag og lægedistrikter var uforandret som ved forrige femaars utgang, nemlig henholdsvis 15, 14 og 11.

Derimot er jordmordistrikternes antal forøket fra 46 til 52, idet der i 1906 oprettedes et nyt distrikt for Søndre Torsken, i 1908 for Bjarkøy Indland, Ytre Karlsøy og Midtre Torsken og i 1909 for Indre Lavangen og Nedre Maalselven.

Den i amtet hjemmehørende folkemængde utgjorde efter de to sidste tællinger:

Landdistriktet:	3 december 1900.	1 december 1910.
Senjen sorenskriveri	32 061	33 579
Tromsø —	35 305	38 635
Tilsammen	67 366	72 214
Tromsø kjøpstad	6 996	7 633
Harstad ladested	—	2 055
	6 996	9 688
Ialt amtet	74 362	81 902

Tilveksten for det hele amt i løpet av det sidste tiaar utgjør altsaa 7 540 eller godt og vel 10 pct. Dette er en relativt større forøkelse end i alle andre amter undtagen Finmarken, Smaalenene og Stavanger, men den staar betydelig tilbake for fremgangen i tidligere tidsrum. Mellem 1825 og 1875 økedes amtets folkemængde i hvert tiaar med gjennemsnitlig omtrent 20 pct. (fra 17 til 22.4 pct.), og endnu i det næstsidste decennium (1890—1900) var tilveksten over 14 pct.

Vil man undersøke, hvorledes tilvekstforholdet stiller sig i de forskjellige dele av amtet, kan man ikke uten videre gaa ut fra de i foranstaaende tabel meddelte opgaver, da Harstad ikke eksisterte som ladested under folketællingen i 1900, og befolkningen i det daværende strandsted altsaa blev medregnet i landdistriktets folketal. Lægger man den nuværende jurisdiktionsinddeling til grund, blir tilveksten i landdistriktet 6 094 eller 9 2 pct. og i byerne 1 446 eller 17.5 pct., og inden landdistriktet blir igjen tilveksten i Senjen sorenskriveri 2 764 og i Tromsø sorenskriveri 3 330, svarende til henholdsvis 8.9 og 9.4 pct. Mellem tællingerne i 1890 og 1900 var tilveksten noget større i Senjens distrikt (15.7 pct) end i Tromsø (12.4 pct.).

Av de i den officielle statistik aarlig meddelte opgaver vil erfares, at det samlede antal levende fødte i Tromsø amt i tiaaret 1900—1910 utgjorde 23 057, mens antallet av døde var 10 655. Overskuddet av fødte androg altsaa til 12 402. Da nu folketallet ialt kun steg med 7 540, har der altsaa i nævnte tidsrum utflyttet fra amtet 4 862 flere end der er indflyttet. I det nærmest foregaaende tiaar var overskuddet av utflyttede over indflyttede 3 063. I aarene fra 1845 til omkring 1870 var derimot indflytningen større end utflytningen, dog i stedse avtagende grad, jfr. femaarsberetningen for 1896—1900, side 3.

Den væsentligste del av utflytningen foregaar til oversjøiske land, til hvilke der i femaaret utvandret ialt 1 664 personer, mens tallet for perioden 1901—1905 utgjorde 1907, tilsammen altsaa i tiaaret 3 571.

A. Landdistriktet.

1. Jordbruk og fædrift.

Antallet av særskilt skyldsatte eiendomme (bruksnummer) utgjorde efter amtskassererens opgave ved utgangen av 1910 tilsammen 9 363 med en matrikelskyld av 6 856 mark 20 øre mot 8 182 eiendomme og en skyld av 6 855 mark 41 øre ved slutningen av det foregaaende femaar.

Paa grund av den stadige og sterke utstykning gaar gjennemsnitsskylden pr. bruk hurtig nedover. Den utgjorde i 1900 knapt 95 øre, i 1905 knapt 84 øre og i 1910 kun 73 øre. I sidstnævnte aar var der kun 4 herreder, hvor brukene hadde en gjennemsnitlig skyld av over 1 mark, nemlig Nordreisa, Bals-

fjord, Malangen og Maalselven. Høiest stod Maalselven med mark 1.27, lavest Hillesøy med 29 øre og Torsken med 24 øre i gjennemsnit pr. bruk.

Den sterke utparcellering i de senere aar hitrører antagelig for en væsentlig del derfra, at strandsittere og inderster, der driver fiskeri som hovednæring, ved hjælp av laan av Arbeiderbruk- og Boligbanken har skaffet sig egne hjem med en liten jordflek, som de kan sysle med, naar de ikke er borte paa fiske.

Den gjennemsnitlige salgspris pr. skyldmark i de to sidste femaar vil sees av følgende tabel, som tillike angir de faktorer hvorav prisen er beregnet:

		1901—1905.	1906—1910.
Antal solgte bruk		434	917
Deres samlede matrikelskyld	mark	399.62	708.84
Samlet salgssum	kr.	537 009	1 218 643
Salgssum pr. skyldmark	«	1 344	1 719

Som bekjendt medtar man i disse beregninger ikke alle bruk, der skifter eier. I hvert av nævnte femaar er der i Tromsø amt blit solgt mange flere eiendomme end ovenfor angit, men ved beregningen har man utelatt alle salg, hvor det kan antages, at særlige forhold har hat indflydelse paa kjøpesummen.

Fra den første til den anden halvdel av sidstforløpne tiaar er altsaa skyldmarkens gjennemsnitspris steget fra kr. 1 344 til kr. 1 719, eller med 28 pct., mens den for det hele land underett er gaat op fra kr. 1 851 til kr. 2 134, eller med kun 15 pct. Ogsaa aarsaken til den sterke opgang kan tildels sees av tabellen. Denne viser nemlig, at der i sidste femaar har været meget livligere efterspørsel efter jordeiendomme end i det foregaaende femaar, idet der sees at være solgt mere end dobbelt saa mange. Dernæst vil man se, at den gjennemsnitlige skyld paa de solgte bruk er blit mindre, idet den i 1901—1905 var 92 øre, i 1906—1910 derimot kun 77 øre, og det er en gammel erfaring, at de mindre bruk altid betales med høiere pris pr. skyldmark end de større.

Den paapekte sterke stigning i løpet av de to sidste femaar fremkommer ikke som følge av en jevnt fortsat opgang. Tvertimot er bevægelsen meget uregelmæssig. Lavest stod prisnivaaet i 1905 med kr. 1 211 og høiest i 1908 med kr. 1 804 pr. skyldmark. Der var saaledes en stigning paa nær 50 procent i løpet av disse 3 aar. Aaret 1909 viser en betragtelig tilbakegang (kr. 1671) og 1910 omtrent stilstand (kr. 1 680).

Selvfølgelig er der en betydelig forskjel paa eiendomspriserne i amtets forskjellige dele. Saaledes var i 1906—1910 den gjennemsnitlige pris pr. skyldmark i Senjen sorenskriveri kr. 2 250, i Tromsø sorenskriveri kun kr. 1 338, og for de enkelte tinglag varierte den mellem kr. 2 427 i Trondenes og kr. 728 i Lyngen.

Efter priserne i det sidste femaar skulde den samlede værdi av amtets jordeiendomme kunne anslaaes til litt over $11^3/_4$ mill. kroner.

Av egentlig leilændingsgods findes neppe synderlig mere end de faa bruk som endnu er usolgt av de to gamle proprietærgods, det Moursundske gods og det Lyngske gods.

Av det førstnævnte var der i 1905 tilbake ialt 41 bruk med en skyld av 57.24 mark. Herav er i femaaret 29 eiendomme med 40.45 mark skyld solgt for kr. 30 720.

For det Lyngske gods har jeg ingen tilsvarende opgave. Ved utgangen av 1905 var der av dette gods endnu usolgt 9 bruk med en skyld av 8.67 mark.

Angaaende utskiftning av jordfællesskap meddeles for femaaret følgende opgaver:

Aar.	Antal forretninger.	Antal lodeiere.	Utskiftet areal.		
			Indmark. Ar.	Utmark. Ar.	Tilsammen. Ar.
1906	8	359	5 761.1	87 693.8	93 454.9
1907	13	433	3 963.6	75 194.8	79 158.4
1908	8	234	7 142.3	68 269.2	75 411.5
1909	13	438	1 500.0	135 808.0	137 308.0
1910	8	390	3 687.5	23 054.8	26 742.3
1906—1910	50	1 854	22 054.5	390 020.6	412 075.1
1901—1905	66	439	47 163.8	964 646.8	1 011 810.6

Utskiftningspersonalet har været det samme som tidligere, nemlig en formand og 2 assistenter.

Angaaende opdyrkning av nyland, jordens kultivering m. v. ...ites der intet særlig at meddele.

Av nydyrkning utføres jo endel, navnlig i den sydlige del av amtet, men det ...gaar i det hele forholdsvis smaat. Hovedsagelig skyldes dette mangelen paa ...rbeidskraft I tidligere tider kom der fra Finland og Nordsverige dygtige jord...rbeidere for at søke arbeide. Disse gaar nu for den største del til bergverkerne, om ogsaa lægger beslag paa mange av amtets egne arbeidere. Dertil kommer ...t den sene vaar og tidlige høst vanskeliggjør nydyrkningen, samtidig som de enere aars gode utbytte av fiskerierne har trukket interessen over til disse. Paa ...en anden side har jo fiskeriindtægten skaffet kontanter, som vilde være til op...gjælp for nydyrkningen, hvis der bare var arbeidshjælp at faa.

Gjødselbehandlingen viser fremgang, men staar endnu gjennemgaaende langt ...ilbake.

Benyttelsen av kunstgjødsel tiltar.

Gjenlægning av kunstig eng er endnu altfor litet almindelig, og fremgangen ...femaarets løp er neppe merkbar. Gjenlægningen mislykkes ikke sjelden, anta...elig oftest paa grund av daarlig frø, men ogsaa hyppig formedelst ugræs, hvorav ...ærlig vasarven er en slem plage. I regelen er man ogsaa tilbøielig til at saa ...versæden altfor tyk.

Akerbruket i Tromsø amt omfatter væsentlig dyrkning av byg og poteter. Herav blev der i efternævnte aar utsaadd:

	Byg.	Poteter.
1890	5 173 hl.	37 589 hl.
1900	2 884 «	33 106 «
1907	2 550 «	32 013 «

Ved sammenligningen av disse opgaver maa man imidlertid ha for øie, hvad jeg i femaarsberetningen for 1896—1900 gjorde opmerksom paa, at utsædens størrelse i et bestemt aar i det store og hele beror meget paa utfaldet av høsten i det foregaaende aar, saaledes at en god høst bevirker en forøket utsæd aaret efter, mens en mislykket høst virker i motsat retning. Da nu høstutbyttet i 1889 var som i et godt middelsaar, mens baade 1899 og 1906 var daarlige aar, kan man gaa ut fra, at der i 1890 blev saadd mere og baade i 1900 og 1907 mindre, end det under normale forhold vilde ha været tilfældet, med andre ord at tilbakegangen i dyrkningen av korn og poteter efter 1890 ikke i virkeligheten er saa stor, som ovenstaaende tal synes at vise.

Hvad korndyrkningen angaar, er der dog ingen tvil om, at den, siden den stod paa sit høieste i aarene 1855—1865, har været i jevn og fortsat nedgang, hvorimot dyrkningen av poteter vistnok ialfald indtil de senere aar stadig har faat større utbredelse.

Dyrkningen av grønfor har været i sterk fremgang overalt undtagen i de ytterste sjødistrikter. Utsæden, som hovedsagelig bestaar av havre og blandkorn, utgjorde for det hele amt i 1890 468 hl., men steg i 1900 til 1 430 hl. og i 1907 til næsten 3 000 hl. I det sidstnævnte aar var det kun et eneste av landets øvrige amter, nemlig Hedemarken, hvor grønforet optok en større anpart av jordbruksarealet end i Tromsø amt. Det er aabenbart grønfôret, som i den sidste menneskealder efterhaanden har traadt i stedet for kornet.

Turnipsavlen gaar likeledes fremover, men synes at ha vanskelig for at skyte rigtig fart. Amtets hele areal med denne rotfrugt utgjorde i 1907 ikke mere end omtrent 200 maal, som hovedsagelig falder paa Maalselven og Bardu.

Havebruket er av ringe betydning og gjør smaa fremskridt. Det hele areal av kjøkkenhaver androg i nysnævnte aar til ca. 100 maal. Derav var 31 maal i Trondenes og 15 maal i Ibbestad, mens intet av de øvrige herreder kunde opvise et samlet areal av 10 maal. Det, som dyrkes, er hovedsagelig kaalrabi og litt gulerøtter.

Med hensyn til høstutbyttet hitsættes følgende tal, som i henhold til de av lensmændene aarlig avgivne opgaver viser, hvortil avlingen av høi, byg og poteter i hvert enkelt aar som gjennemsnit for det hele amt er beregnet i sammenligning med et middelsaar, naar et saadant sættes til 100:

Aar.	Høi.	Byg.	Poteter.
1906	81	84	60
1907	82	104	106
1908	90	62	51
1909	102	84	88
1910	74	78	70
Gjennemsnit 1906—1910	85.8	82.4	75.0
— 1901—1905	102.2	89.2	89.2

Som det sees, har utbyttet gjennemgaaende været meget tarvelig. Alene avlingen av korn og poteter i 1907 og av høi i 1909 har været litt over et middelsaar, ellers overalt under, tildels betydelig under.

Det samlede nettounderskud i forhold til et middelsaar er i landbruksdirektoriatet for hele femaaret underett beregnet i mængde til noget over 2.6 mill. vog høi, henimot 11 000 hl. byg og 250 000 hl. poteter, hvilket jeg antar i penger mindst kan værdsættes til ca. $3^1/_4$ mill. kr. eller gjennemsnitlig ca. 650 000 kr. pr. aar. Da den aarlige middelværdi av disse avlinger i amtet kan anslaaes til ca. 5 mill. kroner, viser altsaa sidste femaar et gjennemsnitlig underskud av omtrent 13 pct.

Sandsynligvis har dog underskuddet ikke i virkeligheten været fuldt saa stort. Jeg tror nemlig, at naar man faar en længere aarrække med ovenstaaende tal, som angir forholdet mellem aarets avling og et middelsaar, vil det komme til at vise sig, at der er flere tal u n d e r 100 end o v e r, og at deres gjennemsnit ligger under 100. Dette vil med andre ord sige, at det tal, som er forutsat at skulle uttrykke forholdet til et middelsaar, i virkeligheten betegner forholdet til et g o d t middelsaar.

D e n s a m l e d e k r e a t u r b e s t a n d i amtet var ifølge den officielle statistik:

	Efter tællingerne			Beregnet 31 december 1907.
	31 december 1890.	31 december 1900.	30 september 1907.	
Hester	4 836	5 082	5 135	5 053
Storfæ	37 152	32 336	38 496	34 701
Faar	70 144	41 883	57 187	39 968
Gjeter	9 948	8 432	11 617	9 310
Svin	1 424	797	1 468	945

Som bekjendt holdtes kreaturtællingerne tidligere ved nytaarstid, altsaa efter høstslagtningen, mens tællingen i 1907 avholdtes ved utgangen av september, altsaa forinden den almindelige nedslagtning begyndte. Som følge herav er resultatet av den sidste tælling ganske uskikket til sammenligning med resultatet av tidligere tællinger. For at bøte herpaa indhentet man under tællingen i september 1907 opgave over antallet av kreaturer, som antoges at ville bli slagtet inden aarets utgang, og ved hjælp av disse opgaver har man saa opgjort en beregning over kreaturbestanden pr. 31 december 1907. Denne beregning antages imidlertid at være meget usikker, og det er derfor neppe mulig paa grundlag av de foreliggende opgaver at danne sig en sikker mening om, hvorvidt antallet av kreaturer i tidsrummet 1900—1907 er gaat frem eller tilbake.

Sandsynligvis er antallet av hester ialfald ikke steget, hvilket maa betragtes som et fremskridt, da hesteholdet ubetinget har været urimelig stort.

Det samme kan vel ogsaa siges om bestanden av storfæ. Der har været holdt og holdes vistnok endnu i noksaa stor utstrækning flere kjør, end det er forenelig med et fornuftig og godt stel. Knapforing er desværre endnu noksaa almindelig over store strøk av amtet, og «vaarknipa» er fremdeles en gansk vanlig gjest, naar ikke vaaren kommer en maaneds tid tidligere end almindelig.

Angaaende det gjennemsnitlige aarlige melkeutbytte pr. ko avgir lensmændene ved hvert femaars utgang 2 skjønsmæssige opgaver, nemlig: a) for distriktet overhodet og b) for de mere fremskredne gaardbrukere. For 1910 svinger disse opgaver for Tromsø amt mellem et maksimum i Ibbestad av a) 1 500 og b) 2 500 liter og et minimum i Karlsøy av a) 1 000 og b) 1 150 liter. Middeltallet for det hele amt av disse to rækker av opgaver er utregnet til 1 285 liter for distriktet overhodet og 1 744 liter for de mere fremskredne gaardbrukere.

For de to foregaaende femaar var de tilsvarende middeltal følgende:

1905[1]	a) 1 265 liter	b) 1 792 liter
1900	1 159 —	1 666 —

Jeg bemerket i sidste femaarsberetning, at disse opgaver er litet paalidelige og i det hele vistnok for høie. Dette sidste kan til en vis grad siges at være bekræftet ved opgaven for 1910, som for a) kun viser ubetydelig fremgang og for b) endog en ikke uvæsentlig tilbakegang. Hvorvidt det for 1910 utregnede middeltal «for de mere fremskredne gaardbrukere» nogenlunde svarer til det rette, beror selvfølgelig paa, hvor mange man henregner til de «mere fremskredne». Derimot kan jeg ikke være i tvil om, at 1 285 liter for det hele amt overhodet er for høit.

[1] Tallene for 1905 er hentet fra den officielle statistik og stemmer ikke ganske med de i forrige femaarsberetning utregnede.

Antallet av kvægavlsforeninger har holdt sig omtrent uforandret. Endel nye er dannet, men saa er paa den anden side adskillige ældre gaat ind.

Saueholdet er utvilsomt gaat noget ned, hvilket ogsaa fremholdes i enkelte lensmænds indberetninger, men ikke desto mindre antages saueavlen i sin almindelighet at ha vundet øket interesse formedelst de stigende kjøtpriser. Paa mange steder i amtet lægges der nu an paa at gjøre saueholdet mere rationelt og lønsomt, dels ved gjennem saueavlsforeninger at faa indført et større slag (Sutherlandssauer), dels ved at frede beitestrækningerne.

Antallet av gjeter er stigende, da man mer og mer faar øinene op for, at disse dyr lønner sig.

Ogsaa svineavlen vinder stadig mere utbredelse, trods den vanskelige adgang til at faa fat paa smaagriser. Rigtignok har amtet to av stat og amt underholdte avlsstationer, nemlig foruten den ældre for Yorkshiresvin paa Fagerlidal i Maalselven endvidere fra 1906 en ny for landsvin paa Kulseng i Trondenes, men disse kan ikke paa langt nær tilfredsstille behovet. Den største del av smaagriser faaes fra Aalesunds-kanten, men med den lange transport med flere omladninger blir baade risikoen og utgiften noksaa stor.

Fjærfæavlen spiller en liten rolle og viser ingen nævneværdig fremgang. Ved tællingen i 1907 fandtes ialt i amtet 17 156 høns mot 16 100 i 1900.

Anskaffelsen av landbruksmaskiner blir fremdeles adskillig overdrevet, jfr. hvad derom oplyses i forrige femaarsberetning. De vanskelige arbeidsforhold tjener imidlertid delvis til undskyldning.

Forbruket av kraftfor øker jevnt.

Arbeidsforholdene for landbruket blir — som ovenfor oplyst — stadig værre. Endog slaattefolk er det nu i regelen vanskelig at faa fat paa.

Avsætningsforholdene har begyndt at forandre sig. Av smør gaar vel endnu det meste sydover, men av kjøt er der begyndt en stigende eksport til Finmarken, specielt til Kirkenes, hvor der opnaaes høiere priser end i Kristiania.

Et skridt av allerstørste betydning for jordbruksnæringens utvikling blev gjort i periodens sidste aar, idet man atter tok fat paa arbeidet for oprettelsen av en landbruksskole for amtet.

Denne sak hadde allerede været oppe i det foregaaende femaar. I 1901 opnævnte amtstinget en komité til at utarbeide plan for en landbruksskole, hvormed skulde være forenet undervisning for jenter. Indstilling fra denne komité

forelaa for amtstinget i 1902, men saken blev da med 13 mot 11 st. besluttet utsat til indhentelse av herredsstyrelsernes uttalelser. Disse forelaa i 1903 og gik paa en undtagelse nær (Lenvik) ut paa at fraraade skolens oprettelse, idet saagodtsom alle herredsstyrelser paaberaabte de dengang raadende trange tider (1903 var det bekjendte «kobbeaar»). Overensstemmende med amtets forslag besluttet amtstinget nu, at saken ikke skulde tages under behandling, idet man derved vilde gi et fingerpek om, at den atter burde optages, saasnart der kunde ventes bedre utsigter til et gunstig resultat.

Efter 6 aars forløp rettet landhusholdningsselskapet i 1909 en henvendelse til amtstinget med anmodning om atter at opta spørsmaalet til behandling, og dette ledet til, at der samme aar blev nedsat en ny komité i sakens anledning.

Den endelige avgjørelse faldt dog først efter femaarets utløp, idet amtstinget den 30 juni 1911 besluttet oprettelse av en landbruksskole for amtet og indkjøp av gaarden Gibostad i Lenvik som skolegaard.

Under nærværende avsnit skal jeg i likhet med tidligere meddele nogen oplysninger om flytlapperne og rendriften.

Antallet av de til beitning i amtet anmeldte ren har i femaaret utgjort:

Aar.	Fra Sverige.	Fra Kautokeino.	Tilsammen.
1906	32 990	6 150	39 140
1907	29 373	7 950	37 323
1908	32 184	7 635	39 819
1909	35 579	6 050	41 629
1910	33 643	6 775	40 418

Disse tal er adskillig større end i aarene 1901—1906, da det anmeldte renantal holdt sig temmelig konstant omkring 30 000. Jeg er dog tilbøielig til at tro, at anmeldelserne i det sidstforløpne femaar i det hele har været noget nøiagtigere, saa at den virkelige tilvekst ikke er saa stor, som det efter ovenstaaende ser ut til.

Antallet av de i henhold til lappeloven avholdte takster over skade ved ren utgjorde i femaaret 624 med et samlet skadetakstbeløp av kr. 24 008, mot 682 til beløp kr. 19 524 i det foregaaende femaar.

Det samlede antal og beløp av disse takster siden lappelovens ikrafttræden den 1 januar 1884 andrager til 3 023 og kr. 103 017.

Opsynet med rendriften har været underholdt omtrent i samme utstrækning som tidligere og har — uberegnet lappefogdens løn og reiseutgifter — kostet kr. 2 500 à 3 000 om aaret.

2. Skogdrift.[1]

Paa det av professor Friis utgivne etnografiske kart over Tromsø amt er amtets skogareal angit eller indlagt til vel 5 800 km.^{2}. Professor Helland angir derimot amtets skogareal til 2 042 km.^{2}. At det førstnævnte Friis's skogareal er for høit og meget for høit ansat, derom er ikke tvil. Hellands — omend tilnærmelsesvis rigtigere end Friis's — er dog ganske sikkert for lavt ansat. Amtets produktive og med skog bevoksede mark tør man trygt ansætte til ca. 2 200 km.^{2}. Høiest kommer selvfølgelig indlandsherrederne: Maalselven med ca. 600, Bardu med ca. 270, Nordreisa med ca. 220 og Balsfjord med ca. 150 km.^{2}. Laveste skogareal har Bjarkøy med ca. 3, Berg og Torsken med ca. 4 og Hillesøy med ca. 5 km.^{2}. Paa landbefolkningen falder gjennemsnitlig for amtet ca. 33 maal skog pr. individ. Høiest kommer Bardu med 159 maal, Maalselven med 158 og Nordreisa med 146 maal pr. individ. Lavest Bjarkøy med 1.7 maal, Berg og Torsken med 2.2 og Hillesøy med 2 9 maal pr. individ. Av kystherrederne staar Tranøy ganske høit, nemlig med ca. 35 maal pr. individ. Av anførte skogareal tør furuskogen neppe antages at indta større plads end 10—12 pct. Av kystherrederne er Tranøy det eneste, som kan siges at ha furuskog.

Bjerkens reproduktion inden Tromsø amt maa gjennemgaaende siges at være god, tildels meget god. Bruksmaaten er dog mange steder alt andet end god. Et slet bruk gjør sig selvfølgelig mest gjældende ute i kystherrederne, hvor bjerken i det haarde klima har mere end kamp nok for tilværelsen. Uforsigtig, tildels hensynsløs hugst her har lagt og lægger desværre fremdeles skogstrækninger øde. Birkemaaleren (Cidaria dilutata) har i dette femaar ikke gjort nævneværdig skade.

Furuskogens reproduktion er ikke helt tilfredsstillende. Furuen staar de fleste steder glissen. For endel er bjerken, som uhindret har faat trænge sig ind paa furuens omraade, skyld i dette. Men ogsaa den ting, at virkelig gode frøaar hernord er sjeldne, bærer sin del av skylden. Og sidst, men ikke mindst, at privatskogenes avvirkning hittil kun har været diktert av befolkningens behov, uten hensyntagen til skogens gjenvekst og fortsatte vedbliven. Naar saa hertil kommer de skader, som denne skog er utsat for av gnavere, ren, havnefæ, storfugl og snetryk, saa er det forklarlig, at furuen tildels forekommer i glissen bestand.

Vintrene 1909 og 1910 var der saakaldte «skaataar» ɔ: mus- og lemænaar. Der blev anrettet betydelig skade paa ungfuruen ved barkgnav. Forøvrig maa denne femaarsperiode siges at ha været gunstig for furuskogen.

[1] Dette avsnit er utarbeidet av skogforvalter Sakshaug.

Som i tidligere beretning nævnt, er amtets furuskog utilstrækkelig for behovet. En større del materialer tilføres utenfra, væsentlig fra Namdalen og Vefsen, noget fra det trondhjemske samt endel russematerialer.

Inden amtet foregaar den væsentligste hugst i statsskogene. Staten eier jo storparten av amtets furuskoger. I femaaret blev i statens skoger hugget og solgt — dels ved auktioner, dels underhaanden:

Driftsaar.	Avvirket til salg.							
	Tømmer.			Ved.		Tjære.		Sum netto.
	Stkr.	m.³	Netto.	m.³	Netto.	Tønder.	Netto.	
			Kr.		Kr.		Kr.	Kr.
1905—1906.....	5 386	926	7 893	1 639	931	878	878	9 702
1906—1907.....	10 288	1 752	11 817	2 139	1 725	664	664	14 206
1907—1908.....	9 458	2 211	16 433	1 996	1 735	1 152	1 152	19 320
1908—1909.....	10 180	2 194	20 579	3 411	3 102	1 419	1 419	25 100
1909—1910.....	8 973	2 029	18 252	1 947	1 948	1 098	1 098	21 298
Sum i femaaret	44 285	9 112	74 974	11 132	9 441	5 211	5 211	89 626
1901—1905	25 962	7 246	39 706	5 531	5 422	4 797	5 249	50 377

Driftsaar.	Avvirket av bruksberettigede.								Samlet utbytte av Statens skoger.
	Tømmer.			Ved.		Andre produkter.		Sum netto.	
	Stkr.	m.³	Netto.	m.³	Netto.	m.³	Netto.		
			Kr.		Kr.		Kr.	Kr.	Kr.
1905—1906.....	-	-	-	2 150	2 606	50	152	2 758	12 460
1906—1907.....	-	-	-	1 685	1 876	20	66	1 942	16 148
1907—1908.....	-	-	-	1 928	2 264	39	79	2 343	21 663
1908—1909.....	-	-	-	1 918	2 269	40	80	2 349	27 450
1909—1910.....	-	-	-	1 805	2 162	47	94	2 256	23 554
Sum i femaaret	-	-	-	9 486	11 177	196	471	11 648	101 275
1901—1905	172	31	310	20 050	28 980	410	1 240	30 530	80 907

Som det vil sees, er der i femaaret 1905—1910 en betydelig stigning paa avvirkningen av furumaterialer fra statsskogene, idet træantallet er steget med ca. 70 pct. og salgsprisen med ca. 90 pct. fra foregaaende femaar. Grunden til denne stigning er at søke først og fremst i, at distriktets private furuskoger mer og mer uttømmes for nytbare dimensioner, og dernæst i den stigende trang for materialer til nybygning og endelig i, at befolkningen nu mer og mer stiller større krav til saavel beboelses- som uthus.

Tømmerfløtning foregaar væsentlig kun i følgende 2 elver: Maalselven med et gjennemsnitlig aarskvantum av henimot 400 tylvter, og Nordreiselven, hvor det aarlige kvantum har utgjort 150—200 tylvter. I Maalselven foregaar fløtningen som løsfløtning med mottagerplads nede ved Moen. I Nordreiselven er det flaatefløtning. Fløtning av favnved forekommer, dog i liten utstrækning.

Skogkulturarbeidet og interessen for dette er stigende inden amtet. Tromsø amts skogselskap har utfoldet en god, om just ikke saa særlig omfangsrik virksomhet. Selskapet har heller ikke i denne femaarsperiode kunnet skaffe sig det nødvendige av stedegne planter og frø. Den væsentligste grund herfor er den, at amtet endnu ikke har fundet det formaalstjenlig at skaffe selskapet egen funktionær. Der er nok av interesse tilstede for skogsaken i Tromsø amt. Staten og Det Norske Skogselskap bevilger aar om andet betragtelige summer til denne sak. Det er bare om at gjøre for amtsskogselskaperne at faa budgetterne op, at faa mest mulig arbeide utført. Den væsentligste del av midlerne til arbeidet faar amterne gratis. Tromsø amts skogselskap har været og er desværre fremdeles nødt til at holde arbeidet nede ved smaa budgetter. En vaagnende interesse har desværre ofte været avspist med løfter, som selskapet vanskelig har kunnet indfri. Alt dette paa grund av manglende hjælp; selskapet har ikke sin faste funktionær. Landets øvrige amter faar nyde frugterne av de bevilgede offentlige midler; Tromsø amt faar litet; dette amt kan ikke i sin mangel paa faglig assistanse utfolde et arbeide, som trækker statstilskuddet hjem. Gjennemsnitlig taper Tromsø amt av statsmidler til denne for land og folk saa gavnlige sak mindst kr. 6 000,00 aarlig.

I femaarsperioden var der et ganske godt frøaar paa furuen, nemlig 1907.

Av skogkulturarbeider blev der 1905—1910 utført:

(Se tabellen paa side 13.)

I statsskogene er altsaa ved grøftning, plantning og saaning kultivert et areal av tilsammen 13 363 ar og i privatskogene ved plantning alene 2 882 ar. Amtets skogareal er altsaa i femaarsperioden øket med 16 245 ar eller efter gammel betegnelse ca. 1 620 maal. En ganske pen flate allikevel.

Arbeidets art.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
A. *I statens skoger:*					
1. Grøftet myr og vandsyk skogsmark i meter	2 743	1 165	2 112	1 031.5	3 980
Herved tørlagt areal i ar	1 450	315	1 585	1 370	3 820
2. Plantet antal planter	24 000	9 300	15 100	10 100	20 700
3. Utsaadd kg. frø	4.3	2.3	8.5	9.7	4.5
Ved 2 og 3 kultivert areal i ar	1 312	307	1 424	930	850
Tilsammen do.	2 762	622	3 009	2 300	4 670
B. *Privat ved skogselskapet:*					
1. Plantet antal planter	28 000	27 082	31 913	28 876	28 232
Herved kultivert areal i ar	560	542	638	577	565
2. Utsaadd kg. frø	4.0	3.5	3.5	7.7	2.0

3. Fiskerier.

De vigtigste inden amtets omraade drevne fiskerier er som tidligere skreifisket, sildefisket og sommerfisket (væsentlig efter sei).

Om deltagelsen i og utbyttet av skreifisket meddeles følgende opgave:

	Antal fiskere.	Fordelt paa antal			Utbytte.	
		aapne baater.	dæks-baater.	damp- og motor-baater.	Antal skrei.	Værdi.
						Kr.
1906	5 180	942	275	14	2 680 500	922 000
1907	3 966	841	171	6	872 300	340 000
1908	3 345	518	215	35	1 188 400	401 000
1909	3 234	510	179	35	1 701 900	512 000
1910	2 929	513	145	48	1 570 400	561 000

Utbyttet av dette fiske har saaledes gjennemgaaende været tarvelig og deltagelsen jevnt avtagende. Den samlede fangst i femaaret utgjorde ifølge tabellen litt over 8 mill. skrei til en værdi av 2 736 000 kr., mens der i det foregaaende femaar opfiskedes henimot 20 mill. og i 1895—1900 over 13 mill. skrei.

Hovedfangsten falder paa Senjens ytterside i Torsken, Berg og Hillesøy herreder, en mindre del kommer fra Fugløy og Skorøy i Karlsøy og fra Løksund

i Skjervøy herred. Det saakaldte «Senjenfiske» tok sig jevnt op i den sidste halvdel av 90-aarene og slog i aarene 1901—1904 saa rikt til, at man begyndte at gjøre sig haab om en tilbakevenden av de gode tider i tidligere aarhundreder, da fiskere like fra Salten og Helgeland søkte op til Torsken, Gryllefjord, Mefjord og andre vær paa vestsiden av Senjen. Disse forventninger blev dog skuffet, idet dette fiske i de senere aar atter er gaat meget tilbake.

Sildefiskeriernes utbytte i femaaret vil sees av følgende tabel:

	Fetsild.		Smaasild.	
	Hl.	Værdi.	Hl.	Værdi.
		Kr.		Kr.
1906	6 850	54 500	10 400	37 318
1907	170 915	265 500	16 900	45 200
1908	127 500	200 800	48 100	62 200
1909	2 000	6 000	29 600	69 500
1910	650	5 300	27 800	94 400

Det egentlige fetsildfiske har, som det pleier, været yderst variabelt, og i de to aar 1907 og 1908, da den samlede fangstmængde var ganske betydelig, stod priserne saa lavt, at værdiutbyttet blev forholdsvis ringe. Fangstens aarlige gjennemsnitsværdi utgjorde i femaaret omtrent kr. 106 000, mens den for 1901—1905 var kr. 130 000 og for 1896—1900 kr. 243 000.

Utbyttet av de saakaldte «sommerfiskerier», som hovedsagelig drives efter sei, men for en mindre del ogsaa omfatter torsk (utenom skrei), brosme, hyse, kveite og uer, er i den officielle statistik beregnet til følgende værdi:

1906	kr.	351 000
1907	-	394 000
1908		452 000
1909	-	438 000
1910	-	706 000

Sammenlignet med tidligere aar slog disse fiskerier i det hele meget godt til, og navnlig var 1910 et usedvanlig rikt aar. Gjennemsnittet for ovennævnte aar blir omtrent 470 000 kr. aarlig, hvilket er 90 000 kr. aarlig mere end i femaaret 1901—1905 og omtrent 200 000 kr. aarlig mere end i de 15 aar fra 1886 til 1900.

Hovedsagelig drives disse fiskerier nordenfor Malangen, fremforalt i Helgøy herred, hvor Torsvaag er det største vær.

Det hele værdiutbytte av fiskerierne inden amtet, derunder ogsaa indbefattet laks- og sjøørretfisket, kan altsaa sammenstilles saaledes:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr	Kr.	Kr.
Skreifisket	922 000	340 000	401 000	512 000	561 000
Sildefisket	92 000	311 000	263 000	76 000	100 000
Sommerfisket	351 000	394 000	452 000	438 000	706 000
Laks- og sjøørretfisket	24 000	17 000	15 000	23 000	16 000
	1 389 000	1 062 000	1 131 000	1 049 000	1 383 000

Det for femaaret gjennemsnitlige aarsutbytte blir saaledes kr. 1 203 000, hvilket er litt mindre end i femaaret 1901—1905, men mere end i de tidligere 4 perioder. Avkastningen har i det hele været ganske jevn og nogenlunde tilfredsstillende, intet aar særlig stort, men heller intet helt mislykket.

En betydelig større rolle end amtets egne fiskerier spiller imidlertid befolkningens deltagelse i fiskerierne i Lofoten og Finmarken, og i likhet med tidligere skal jeg derfor anstille en beregning over, hvad disse fiskerier kan antages at ha kastet av sig for amtet, skjønt en saadan beregning jo selvfølgelig ikke kan gjøre krav paa nogen stor nøiagtighet.

Hvad Lofotfisket angaar, vil det av opsynets aarlige beretninger erfares, at der fra Tromsø amt i femaaret deltok:

1906	5 208	mand	med	1 569 baater
1907	5 648	—	«	1 614 —
1908	5 070	—	«	1 450 —
1909	5 280	—	«	1 572 —
1910	4 877	—	«	1 498 —

Deltagelsen har saaledes i dette tidsrum været nogenlunde jevn og i gjennemsnit utgjort 5 217 mand aarlig, hvilket var omtrent 26 pct. av samtlige til Lofoten søkende fiskere. Da nu Tromsøfiskerne baade i henseende til dygtighet og utrustning ganske visst har været fuldt paa høide med den øvrige fiskeralmue i Lofoten, skulde man kunne anta, at deres samlede utbytte har staat nogenlunde i forhold til deres antal, og da den gjennemsnitlige aarlige bruttoværdi av Lofotfisket for ovennævnte periode er beregnet til omtrent $6^1/_2$ mill. kroner, kan den paa amtets fiskere faldende andel anslaaes til henimot $1^3/_4$ mill. kroner aarlig.

Antallet av de fra amtet til vaarfisket i Finmarken søkende fiskere er efter beretningerne fra Finmarkens amtmand optalt saaledes:

1906	7 842	mand	med	1 702	baater.
1907	7 648	—	«	1 374	—
1908	8 989	—	«	1 546	—
1909	9 633	—	«	1 663	—
1910	8 398	—	«	1 317	

I det hele har dette fiske i de senere aar faat en større betydning for Tromsø amt end tidligere. Det hele belæg i Finmarken var i femaaret gjennemsnitlig 17 923 fiskere, hvorav 8 502 eller omtrent 48 pct. fra Tromsø amt. I de to foregaaende femaar var den tilsvarende pct. 39 og 41. Da fiskets samlede bruttoutbytte omsat i penger for sidste femaar er beregnet til gjennemsnitlig $5^1/_4$ mill. kroner, kan man paa samme maate som for Lofotfisket anslaa utbyttet for Tromsø amts fiskere til aar om andet at ha utgjort omkring $2^1/_2$ mill. kroner.

I det hele skulde man altsaa kunne anta, at deltagelsen i disse to fiskerier i femaaret 1906—1910 gjennemsnitlig har skaffet amtet et bruttoutbytte av ca. $4^1/_4$ mill. kroner aarlig, mens det tilsvarende utbytte for begge de to foregaaende femaar alene androg til omkring $2^1/_2$ mill. kr. aarlig.

Foruten i Finmarkens vaarfiske deltar et stort antal fiskere fra amtet ogsaa i sommerfisket i Finmarken, som i 1906—1910 har git et gjennemsnitlig værdiutbytte av omtrent 1.6 mill. kr. aarlig mot ca. 1.5 mill. kr. i 1901—1905, altsaa et litet plus i indtægten.

Gaar man ut fra, at dette merutbytte av «Sommerfinmarken» omtrent kan ha opveiet femaarets underskud, forsaavidt angaar de inden selve amtet drevne fiskerier, kommer man altsaa til det resultat, at deltagelsen i de ovenfor nævnte fiskerier har skaffet amtet en merindtægt i sidste femaar (sammenlignet med 1901—1905) av omtrent $1^3/_4$ mill. kroner aarlig eller tilsammen i perioden $8^3/_4$ mill. kroner.

Det maa imidlertid vel erindres, at der her kun er tale om b r u t t o-utbyttet, og at ogsaa driftsutgifterne har andraget til ganske anderledes store beløp end tidligere.

Med hensyn til d r i f t s m a a t e, u t s t y r o g r e d s k a p e r er saavidt vites intet andet at fremholde, end at den gamle nordlandsbaat nu vel nærmest maa ansees for at være helt forlatt og erstattet med moderne dækkede fiskefartøier. Ved siden herav har i det sidste femaar, navnlig i dets sidste halvdel, overgangen til motordrift skutt en voldsom fart. Til belysning herav hitsættes følgende tabel over antallet av de i amtet i januar 1907 og ved utgangen av 1910 hjemmehørende dækkede fiskefartøier av forskjellig art (tallene for 1907 er hentet fra «Aarsberetning vedkommende Norges fiskerier» for s. a., 2det hefte, mens tallene for 1910 skriver sig fra den officielle fiskeristatistik):

	Januar 1907.	Ved utgangen av 1910.
Mindre seilfartøier	200	596
Større seilfartøier	539	112
Motorfartøier	10	504
Dampskibe	8	5
Tilsammen	757	1 217

Utviklingen sees her ganske tydelig. De gamle nordlandsbaater er blit erstattet med mindre dækkede snedseilbaater, og de større seilfartøier er overveiende blit forsynt med motor. Det samlede antal av disse moderne fiskefartøier var i 1910 større i Tromsø end i noget av de andre amter, og med hensyn til antallet av motorbaater staar Tromsø kun tilbake for Romsdals amt.

Den samlede værdi av amtets dækkede fiskerflaate blev i 1907 beregnet til 3 594 000 kr., idet man ansatte gjennemsnitsværdien for hver av de fire typer til henholdsvis kr. 1 924, kr. 5 193, kr. 9 810 og kr. 38 927. Med benyttelse av de samme enhetspriser kommer man til det resultat, at amtets fiskerflaate i 1910 hadde en samlet værdi av kr. 6 867 000. Det er en værdiforøkelse av 3¼ mill. kr. paa 4 aar. Hvorvidt et saa vældig kapitalutlæg virkelig kommer til at lønne sig, vil da fremtiden vise. Der skal vistnok baade store fangster og høie priser til, forat det kan ske.

Tilvirkningsmaater og avsætningsforhold har neppe undergaat nogen anden forandring, end at eksporten av fisk i fersk tilstand stadig tiltar. Det er vel imidlertid navnlig efter femaarets utløp, at den har tat noget større opsving.

Anskaffelsen av den store mængde av kostbare fiskefartøier har git anledning til, at der i femaaret er oprettet adskillige assuranseforeninger for deslike farkoster. Av saadanne foreninger eksisterte ved femaarets utgang følgende, samtlige bygget paa gjensidighet:

«Fram», Ibbestad	oprettet	1900,	forsikringssum	31 december 1910	kr. 427 124
«Fremad», Dyrøy	—	1904,	—	—«—	« 200 795
«Stabil», Sørreisa	—	1910,	—	—«—	« 90 000
Lenvik assuranceforening	—	1909,	—	—«—	« 159 104
«Alliance», Balsfjord	—	1910,	—	—«—	« 20 668
«Fiskeren», Tromsøysund	—	1907,	—	—«—	« 145 900
Gjensidige, Lyngen	—	1909,	—	—«—	« 250 000
«Uræd», Karlsøy	—	1906,	—	—«—	« 712 784

Tilsammen hadde altsaa disse 8 foreninger pr. 31 december 1910 en forsikringssum stor kr. 2 006 375.

I den ovenfor meddelte opgave over utbyttet av laksefiskerierne er kun medtat fisket i sjøen, derimot ikke elvefisket efter laks. Dette har forresten i en række av aar været i tilbakegang, væsentlig paa grund av den store mængde

kilenøter i fjordmundingerne, som fanger laksen, forinden den naar elvene. Utbyttet er i femaaret opgit til gjennemsnitlig omtrent et par tusen kilo aarlig, hvorav den største del falder paa Reisenelven og Maalselven, mens noget ogsaa blir fisket i Salangselven, Skøelven og Rensaaelven.

I denne forbindelse fortjener det i femaaret fuldførte anlæg av en laksetrappe ved Malangsfossen i Maalselven litt nærmere omtale.

Man har længe været opmerksom paa, at Maalselven ovenfor den for laksen inpassable Malangsfos i en strækning av over 70 km saavel i hovedvasdraget som i flere større bielver frembyder mangfoldige kilometer med udmerkede gydegrunder og masser av tjenlige fiskepladser, og allerede i 1872 begyndte man at arbeide for at faa en trappe ved nævnte fald. I 1878 var man kommen saavidt, at Maalselven herredsstyre og Tromsø amtskommune hadde bevilget tilsammen halvdelen av omkostningerne, men da Stortinget endelig i 1888 bevilget den anden halvpart, var den økonomiske tilstand i Maalselven blit saa trykket, at herredet ikke længer fandt at kunne vedstaa sit bidrag. Senere blev der i en aarrække ført forhandlinger med sportsfiskere om at utføre anlægget mot at erholde eneret til fisket ovenfor fossen, men det ledet ikke til noget resultat. I 1907 bevilget derefter Maalselven herredsstyre paany bidrag til anlægget, nemlig kr. 9 000, utgjørende halvdelen av de beregnede utgifter. I 1908 blev kr. 2 500 av dette bidrag overtat av amtskommunen, mens Stortinget bevilget den anden halvdel, og høsten samme aar blev arbeidet sat igang. Ved dette anlæg er hele fossen omgaat ved en i fjeldet minert trappe paa fossens søndre bredd. Trappen er utført efter det sedvanlige system med avvekslende forholdsvis vide kulper og smale render og har en samlet længde av ikke langt fra en halv kilometer, saa den antagelig hører blandt de største eksisterende anlæg av dette slags. Den blev aapnet den 7de juni 1910, og allerede ganske kort tid efter blev enkelte laks set i elven ovenfor. Det tør derfor antages, at den vil vise sig fuldt effektiv, og at den med tiden vil gjøre Maalselven til en rik lakselv.

4. Bergverksdrift.

Hovedsagelig paa grundlag av bergmesterens vanlige indberetninger gives her en kort oversigt over de væsentligste bergverksarbeider, som har været utført i femaaret, idet jeg begynder fra grænsen mot Finmarken og gaar sydover gjennem amtet.

I det A/S Altens Kobbergruber tilhørende gamle kobbermalmfelt i Kvænangen paa fjeldplataaet mellem Badderen og Alten, hvor driften allerede i 1905 paa det nærmeste var indstillet, har der siden begyndelsen av 1909 intet arbeide været utført, og paa Middavarre grubefelt ved Burfjorden i samme herred har arbeidet indskrænket sig til en smule undersøkelsesdrift.

De Sulitjelma Aktiebolag tilhørende Vaddasgaisa kobbermalmforekomster i Oksfjorddalen i Skjervøy og Nordreisa var i periodens to første aar gjenstand

for endel undersøkelsesarbeider, og i 1908 blev der sendt en prøve av malmen til Sulitjelma smeltehytte for at behandles i den Knudsenske pyritovn. Resultatet var imidlertid utilfredsstillende, og driften blev derfor ialfald foreløbig indstillet.

Ved Moskodalens gruber i Nordreisa, som i 1906 gik over til A/S Skandia Kobberverk, der eiet Nautanen gruber ved Gellivare, blev der i 1907 opført en smeltehytte nede i dalen, og arbeidsbelægget var da ca. 100 mand. Senere har ingen drift fundet sted.

Ogsaa Røielvdalens grubefelt, der eies av Chr. Anker, laa ved femaarets utgang under frist.

I Lyngen herred fortsatte «The Venture Corporation Ltd.» i 1906 og 1907 den tidligere paabegyndte undersøkelsesdrift av Birtavarre kobberfelt, væsentlig i hovedgruben ved Moskogaisa. I størstedelen av 1908 var der stans i arbeidet, men efterat der i 1909 var foregaat en omorganisering av selskapet og dannet et nyt norsk selskap, skred man til forskjellige større arbeider, saasom utvidelse av den elektriske kraftcentral og omdannelse av smeltehytten til ogsaa at omfatte bessemering. Anlægget av smeltehytten fuldførtes i april 1910, men en flomskade paa det elektriske anlæg den 16 juni s. a. stanset al drift for flere maaneder. Den totale produktion i dette aar utgjorde 64.3 ton bessemerkobber. Til anlæg og drift utbetaltes i arbeidspenger ialt ca. 102 000 kr. fordelt paa 24 635 dagsverk à 10 timer, svarende til 82.1 mand à 300 dagsverk.

I Skardalens gruber, beliggende i en sidedal i Kaafjorden og tilhørende et norsk-amerikansk selskap, blev forsøksdriften fortsat i 1906 og 1907, hvorefter arbeidet blev indstillet.

Ogsaa paa kisfelterne paa Ringvassøen har der været drevet nogen undersøkelsesarbeider, som dog ikke har ført til noget resultat. Et engelsk selskap underholdt i 1907—09 prøvedrift paa en slik forekomst inden Karlsøy herred. Der skal ha været rikelig med malm, men den var for fattig, og efterat 2 à 300 000 kr. var nedlagt i foretagendet, blev videre arbeider indstillet.

I Tromsøysund blev der i 1907 mutet en række forekomster av jernmalm (magnetit) i det likeoverfor Tromsø by liggende Fløifjeld. Senere er der foretat omfattende avdæknings- og undersøkelsesarbeider samt opført en barakke og en kontorbygning oppe paa fjeldet. I august 1910 blev der avholdt utmaalsforretning over de fleste av feltets mutinger, som tilhører aktieselskapet «Nordland».

Paa det i forrige femaarsberetning omtalte Sørreisens jernfelt i Sørreisa, Dyrøy og Tranøy herreder har der i perioden foregaat endel avrøskning og opskjærpning paa forskjellige steder, uten at samme hittil har ledet til nogen drift.

De av konsul N. Person tidligere mutede jernanvisninger i nærheten av Sjøveien i Salangen overgik i begyndelsen av 1906 til det av to store tyske hytteverker bestaaende Salangen Bergverksaktieselskap, der straks lot igangsætte

undersøkelsesarbeider og planlægge den fremtidige drift. Malmarealet ansattes til 300 000 m.^{2} med et malmkvantum av 7 à 8 millioner m.^{3} inklusive de mellemliggende kalk- og skiferskikter. Felterne paa Storhaugen og Rundhaugen ansloges til at indeholde 20 – 25 millioner ton malm à 30 procent. Planen for driften var, at malmen, efter at ha passert stenhuggeren og derefter blit haandskeidet, paa en 7 km. lang linebane skulde transporteres ned til det ved sjøen liggende opberedningsverk, hvor den derefter skulde koncentreres efter den Grøndalske metode op til 66—67 pct. Endelig skulde koncentratet underkastes brikkettering. Efterat arbeidet med de fornødne anlæg og forberedelsen til malmbrytningen med en stor arbeidsstyrke var drevet i over 3 aar, blev den regulære drift ved gruberne og koncentrationsverket begyndt i februar 1910. I Storhaugen blev i aarets løp utbrutt og nedtransportert paa linebanen 110 948 ton raamalm. Den samlede produktion i koncentrationsverket var ca. 25 000 ton slig, og i alt blev brikkert 24 391 ton jernmalm, hvorav 20 300 ton utskibedes. Arbeidsbelægget var ved grubedriften 180, ved koncentrations- og brikketverket 55, ved kraftcentralen og verkstederne 52 mand, hvortil kom ca. 60 løsarbeidere, ialt altsaa ca. 350 mand.

Som bekjendt er driften av dette millionanlæg allerede i 1912 indtil videre indstillet.

Ved Meløy grube i Bjarkøy, som tilhører A/S Det Nordiske Grubekompani, har der været en jevn drift med omkring 40 mand. Det utskibede kvantum jernmalm opgives for femaaret til gjennemsnitlig ca. 12 000 ton aarlig.

Derimot blev den i 1906 igangsatte drift paa jernforekomsterne paa gaardene Nergaard og Øvergaard i samme herred av kort varighet. I 1907 var arbeidsbelægget optil 150 mand, og der blev gjort adskillige anlæg til varig drift. Produktionen i 1908 blev imidlertid kun 2 010 ton jernmalm, og efter omtrent 1½ aars drift blev alle arbeidere opsagt med kortest mulig varsel.

Paa Aa i Tranøy forsøkte A/S Nordiske Grubekompani i 1906 en forekomst av kisblandet magnetit, hvorav blev utbrutt ca. 50 ton, men driften blev indstillet som ikke lønnende.

Efterat A/S Nordiske Grubekompani i 1903—1904 hadde bearbeidet en jernmalmforekomst paa Kvæøen i Kvæfjord, «Tore Hunds grube», begyndte nogen aar senere et interessentskap av folk fra Harstad m. fl. st. at drive en til samme malmfelt hørende grube paa gaarden Skaar. Herfra blev i 1909 eksportert 1 548 og i 1910 3 985 ton malm til England. Arbeidsbelægget var i sidstnævnte aar 17 mand og malmens gjennemsnitsindhold 51.3 pct. Fe, 1.02 S, 0.02 P.

I samme herred har der ialfald tildels ogsaa været arbeidet paa forskjellige kobberanvisninger, men det har været uten betydning.

Ogsaa paa andre steder i amtet end de ovenfor nævnte har der været skjærpet og delvis drevet noget undersøkelsesarbeide, men uten større resultat.

Overhodet maa det vel erkjendes, at resultatet av bergverksdriften i det forløpne femaar har været en skuffelse, navnlig naar der hensees ogsaa til Salangsverkets skjæbne. Og andet var neppe at vente efter de ganske overdrevne forventninger, som efterhaanden hadde arbeidet sig op. Ganske visst tør der endnu kunne næres det bedste haab om, at adskillige av de i distriktet optrædende malmforekomster med tiden vil kunne gi anledning til varig rørelse og bli av betydning for befolkningen. Men skal det ske, vil det særlig for jernindustriens vedkommende være nødvendig, at der indtræder en mere nøktern opfatning av vore malmforekomsters virkelige værd i verdenskonkurransen, og at man lærer at ta hensyn til de enorme kapitaler, som utkræves til anlæg og forberedende arbeider, forinden en grubedrift kan gi utbytte.

5. Industri.

Av industrielle anlæg er der i femaaret tilkommet 2 olje- og kraftfôrfabrikker, den ene i Trondenes i nærheten av Harstad, den anden i Sørreisa. Begge er anlagt paa at tilgodegjøre saadan sild, som ikke kan tilvirkes til handelsvare, men tilgangen paa raastof har været knap.

I Nordreisa og paa Skjervøy blev der i 1907 oprettet baatbyggerier, hvor det var meningen, at man skulde anvende furumaterialer fra Nordreisa til dæksbaater til fiskerierne. Det viste sig imidlertid, at man, hvad nybygning angik, ikke kunde konkurrere med baatbyggerne i Salten og Ranen, og anlægget i Nordreisa blev derfor nedlagt, mens Skjervøy baatbyggeri indskrænket sig til reparationer.

Anskaffelsen av den store mængde fiskeskøiter har nødvendiggjort anlægget av endel mindre verft og slipper, hvor disse fartøier kan ophales, repareres og eftersees. Av saadanne vites bl. a. 1 at være oprettet i Trondenes, 2 i Dyrøy, 1 i Sørreisa og 2 i Lenvik. I gamle dage behøvet man ikke slike indretninger, da Nordlands-baaten kunde trækkes op i enhver baatstø.

Endelig skal det nævnes, at der er oprettet en sæpe- og sodafabrik samt en mineralvandfabrik paa Gibostad i Lenvik, samt 2 dampsager i Maalselven, en ganske liten paa Elvskiftnes i 1909 og en litt større paa Moen i 1910.

De i tidligere femaarsberetninger nævnte anlæg i Tromsøysund, nemlig et teglverk med kalkfabrik i Tromsdalen, en tøndefabrik paa Sollien og et dampkokeri for sæl- og hvaltran paa Tromsøen straks nordenfor byen, har været drevet som tidligere. Det tidligere tranbrænderi paa Storsteinnes nedbrændte i 1907 og er senere gjenopført efter en utvidet maalestok i forbindelse med kraftfôrfabrik.

Heller ikke med Gausvik uldvarefabrik vites nogen forandring at være indtraadt.

Om haandverksdriften er intet nyt at meddele, og husfliden antages nærmest at være i tilbakegang. I periodens sidste aar blev der tale om at oprette en husflidsforening, som skulde foranstalte kurser i vævning, træarbeide, kurvfletning o. s. v., og efter forslag fra amtmanden samtykket amtstinget i, at

den vordende forening skulde faa utbetalt renterne av Oscar II's legat (ca. kr. 300.00 aarlig).

Av skiferbrud har 3 været i virksomhet, nemlig Kvænangens skiferbrud, Strømfjord i Skjervøy og Bakkeby i Nordreisa, for hvilke anlæg produktionens værdi i 1910 opgives til henholdsvis kr. 8 000, kr. 7 500 og kr. 900.

Tjærebrænding drives fremdeles i ikke liten utstrækning i Maalselven, Bardu og Nordreisa. Den foregaar hovedsagelig i statens skoger mot skogleie. Om utbyttet henvises til avsnittet om skogdrift.

Anlæg for torvdrift findes ikke. Ute ved kysten er torv paa mange steder det hovedsageligste brænde, men enhver tilvirker kun til eget behov.

6. Handel og skibsfart.

Antallet av handelsmænd i landdistriktet er for utgangen av 1910 opgit til 310 mot 238 i 1900 og 129 i 1890. De fleste handelsmænd fandtes i Lyngen, som hadde 24, dernæst kom Berg og Torsken med tilsammen 23, Skjervøy med 22, Ibbestad og Lenvik hver med 21, Hillesøy og Kvænangen hver med 16, Kvæfjord, Trondenes og Bjarkøy hver med 14 o. s. v. Den samlede omsætning et naturligvis steget meget betydelig, men delvis klages der over, at byerne paa grund av kommunikationernes stadige utvikling mer og mer trækker handelen til sig.

Ved resolution av 25 juli 1908 blev i henhold til den nye handelslov omførselshandel indtil videre tillatt i amtet. Den aarlige avgift for næringsbrev paa saadan handel fastsattes av amtstinget samme aar til kr. 25, hvis vedkommende har sit hjemsted i amtet, og til kr. 50, hvis han har hjemsted andetsteds.

Av kooperative handelsforeninger bestod fremdeles 3 av de 4, der fandtes i 1905, nemlig Grøtavær handelsforening i Trondenes, Kvæfjord spareforening samt Gratangen handelsforening i Ibbestad. Den kooperative handelsforening i Lenvik, som begyndte i mars 1905, ophørte derimot allerede i 1906. Av nye foreninger er i femaaret dannet ialt 9, nemlig i Salangen 1, Bardu 1, Sørreisa 1 (Finset), Dyrøy 2 (Dyrøy og Kastnes), Maalselven 1 (Samhold), Lyngen 1, Karlsøy 1 og Nordreisa 1 (arbeidernes).

Av rettigheter til skjænkning av øl, vin m. v. fandtes ved utgangen av 1910 ialt 3, nemlig 1 i Balsfjord og 1 i Hillesøy efter lov av 18 mai 1860 samt i Ibbestad 1 indskrænket rettighet efter lov av 17 mai 1904.

De aarlige markeder i Skibotten i januar, mars og november maaneder avholdes som tidligere, men omsætningen avtar, og deres betydning gaar tilbake. Navnlig gjælder dette januarmarkedet.

Skibsfart i egentlig forstand drives ikke. Ogsaa bortset fra fiskeskøiterne findes der jo en hel del mindre dampskibe og seilfartøier, men de er udelukkende beskjæftiget ved fiskerierne eller ishavsbedriften som kjøpe- eller losjifartøier, agnbaater, slæpebaater, fangstfartøier o. s. v.

7. Andre næringsveier.

Blandt binæringer kan nævnes jagten, som i flere herreder ikke er saa helt uten betydning. Av matnyttig vildt findes navnlig ryper, og av andre vilde dyr er det navnlig ræv og oter, som efterstræbes, dels for skindets skyld, dels av hensyn til præmien.

I forbindelse hermed hitsættes som i tidligere beretninger en opgave, som viser det samlede antal rovdyr og rovfugler, for hvis drap der i femaaret er betalt præmie:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Bjørn	-	1	4	3	1
Ulv	2	14	3	-	-
Jerv	5	3	11	7	2
Oter	204	168	194	134	177
Maar	2	2	11	3	3
Ræv	228	218	590	305	179
Ørn	119	65	64	60	45
Hønsehøk	115	53	109	92	128
Falk	118	103	98	86	336
Hubro	8	17	12	7	14
Spurvehøk	369	288	103	181	339
Lom	1 017	1 190	1 417	1 029	868
Ravn	90	58	152	102	189

I sammenligning med aarene 1901—1905, for hvilke aar tilsvarende opgaver findes i forrige femaarsberetning, viser antallet av fældede jerv, oter, maar og ræv adskillig nedgang.

Som præmie for fældede rovdyr er av amtskommunekassen i hvert av aarene 1906—1910 tilsammen utbetalt henholdsvis kr. 2 939, kr 2 973, kr. 3 563, kr. 2 549 og kr. 2 904.

Egg- og dunvær findes mangesteds, navnlig i de ytterste kystherreder, men der klages overalt over, at utbyttet gaar tilbake, fordi ærfuglen nu ikke længer holder sig til de fredede vær, men spreder sig og bygger sine reder allesteds. Mange mener, at dette kommer av den totale fredning, som skulde bevirke, at fuglen nu føler sig sikker overalt. Rimeligere synes det dog, at det er den sterkt voksende trafik, som skræmmer dyret ut til de mest avsidesliggende steder.

Klipfisktørring drives i nogen herreder, som har dertil egnede pladser. Den flekkede og i fartøier saltede fisk blir paa disse pladser oplosset, vasket i sjøen og derefter utbredt til tørring enten paa klipperne eller helst paa de flate strandkanter, som er dækket av nævestore kuppelsten, hvis mellemrum gir luften adgang til at cirkulere under fisken. Hermed begyndes straks om vaaren, saasnart stranden er snebar, og utover den første del av sommeren er da paa hver tørreplads endel kvinder og halvvoksne barn beskjæftiget, dels med at vende fisken og dels med at samle den sammen i hauger og atter brede den ut, alt efter veirets beskaffenhet.

8. Kommunikationer.

Angaaende veibygningen og veivæsenets tilstand i femaaret har amtsingeniør Saxegaard levert følgende oversigt:

«Veibygningen har været fremmet dels og hovedsagelig med bevilgning av Stortinget mot distriktsbidrag (statsveier) og dels for herredernes regning med bidrag av amtet og private (herredsveier).

A. Statsveier.

I de budgetterminer, som nærmest tilsvarer femaaret, har Stortingets bevilgninger (heri indbefattet distriktsbidragene) andraget til følgende beløp:

1 april 1906—31 mars 1907	kr.	96 770
1 april 1907—31 mars 1908		95 000
1 april 1908—30 juni 1909 ($1^1/_4$ aar)		114 250
1 juli 1909—30 juni 1910		101 250
1 juli 1910—30 juni 1911	-	123 800
Tilsammen	kr.	531 070

for $5^1/_4$ aar eller gjennemsnitlig i avrundet beløp kr. 101 000 pr. aar.

Bevilgningerne i det næstforegaaende femaar var noget større.

I. I femaaret er følgende veianlæg fuldført:

Anlæggenes navn.	Total længde i km.	Medgaaede omkostninger.			Paabegyndt aar.	Avlevert til fremtidig vedlikehold av distrikterne. Datum.
		Ialt	Derav tidligere.	I femaaret.		
		Kr.	Kr.	Kr.		
1. Strømmen—Bremnes (Trondenes grænse) i Kvæfjord	26.41	205 439	203 600	1 839	1898	4 oktober 1900, 25 september 1902, 18 september 1906.
2. Strauman—Strømsbotn i Kvæfjord	4.90	28 345	26 500	1 845	1904	18 september 1906.
3. Stensland—amtsgrænsen med sidelinje til Landsholmen i Trondenes	22.88	151 658	140 800	10 858	1900	7 oktober 1905, 26 august 1907.
4. Rolnes—Skog i Ibbestad	17.81	108 445	54 100	54 345	1902	1 oktober 1909.
5. Omlægning ved Nymoen i Maalselven		876	-	876	1905	Amtets erkl. 14 december 1910.
6. Omlægning ved Masterbakken i Salangen		1 421	-	1 421	1905	Amtets erkl. 2 mars 1911.
7. Rossfjordnes—Strømmen bro i Lenvik	5.18	31 188		31 188	1907	25 oktober 1910.
8. Utbedring av broer i Nordreisa (bidrag)	-	450	-	450	-	
Tilsammen	77.18	527 822	425 000	102 822		

Anlæg nr. 1 føres gjennem den tættest bebyggede del av Kvæfjord herred og er av stor betydning for dette strøk.

Hovedlinjen har en største stigning av 1 paa 20 og veibredde 3.75 m. med nogen faa indskrænkninger til 2.50 m. Veidækket bestaar av stenlag, puk og grus. Av broer forekommer to: over Strømmen, 31 m. jernbro, og en liten hvælvbro over Vikelandselven. Sidelinjen til Berg har stigning indtil 1 paa 12, bredde 3.25 m. og veidække av grus.

Ved herredsgrænsen i Nupen (Kasfjord) støter anlægget til tidligere bygget vei fra Harstad. Det er dog kun de ytre dele av Kvæfjordbygden, fra gaarden Utstrand og nordover, som gjennem det her omhandlede anlæg kan siges at ha opnaadd en hensigtsmæssig forbindelse med Harstad og Trondenes. For den øvrige befolkning i strøket blir veien om Kasfjord for lang; man er derfor fremdeles henvist til at benytte den gamle og tunge vei over Kvæfjordeidet.

Nr. 2 er en fortsættelse av nr. 1 sydover langs Strømsbotten. Den største stigning er 1 paa 20, veibredden er 3.75 m. med enkelte indskrænkninger til 2.50 m. Veidækket bestaar av grus.

Ved et mindre kommunalt bidrag i forening med private ydelser er dette anlæg fortsat som tarvelig, men kjørbar fremkomstvei opover Bottendalen ca. 4 km. til Storjord-grænden.

Nr. 3 fører fra Nordre Stensland paa fastlandet i den søndre del av Trondenes herred («Sørbygden») forbi Skaanlands kirke til Nordlands amtsgrænse paa Lavangseidet med korte sidearme fra kirken til Evenskjær og fra Bredstrand til Bredstrandsjøen, samt en længere sidelinje fra Bredstrandlien rundt Sørlavangen til Nordlands amtsgrænse ved Landsholmen.

Veibredden er 3.75 m (paa et kortere stykke 4 m.) med nogen faa indskrænkninger til 2.50 m. Av broer forekommer to: over Skaanlandselven, 6 m., og over Trøsenelven, 2 aapninger à ca. 8 m., begge med jernoverbygning.

Fra amtsgrænsen paa Lavangseidet fortsætter en samtidig anlagt vei inden Nordlands amt til Evenes ved Ofotenfjord, likesaa fra Landsholmen til Fjelddal likeoverfor Sandtorv.

Nr. 4 er beliggende paa indre (østre) side av Rolla i et tæt bebygget strøk, hvor der tidligere kun fandtes en for det meste yderst primitiv gaardsvei.

Veiens største stigning er 1 paa 15, dens bredde 3 75 m. med enkelte indskrænkninger til 2.50 m. Der forekommer én bro av betydning, nemlig over Rolneselven med spændvidde 8 m. og overbygning av jern.

Nr. 5 og 6 er mindre omlægninger av tidligere anlagte statsveier i øvre Maalselvdalen og i Salangsdalen, foranlediget ved utrasninger.

Nr. 7 begynder ved dampskibsanløpsstedet Rosfjordnes ved Malangen og fører paa sydøstre side av Rosfjord og Rosfjordstrømmen gjennem flatt lænde opover til og over Strømmen. I anlægget indgaar en tidligere av Lenvik kommune bygget 35 meter lang træbro i 3 aapninger paa stenkar.

Kjørebredden er 3.75 m, for broen 2.5 m. Veien har ganske svake stigninger.

Det er hensigten at fortsætte dette anlæg som statsvei langs vestre side av Rosfjordvandet, saa at der erholdes forbindelse med ruten Finsnes—Karlstad (Maalselven), samt bygge en sidelinje over Bjorelvdalen til Bjorelvnes ved Gisundet.

II. Ved femaarets utgang var følgende veianlæg under oparbeidelse:

(Se tabellen paa side 28.)

Nærmere beskrivelse av disse anlæg vil bli medtat i næste femaarsberetning, naar de er fuldført. Her skal kortelig nævnes, at nr 1 fører over det lave eid mellem Nordkjosbotten i Balsfjord og Storfjorden i Lyngen. Nr. 2 er en fortsættelse av nr. 1 til Storstennes i Balsfjord, hvor anlægget støter sammen med tidligere byggede statsveier i Balsfjord og Malangen. Nr. 3 begynder paa fastlandet ret ovenfor Tromsø by og gaar langs sjøen sydover mot Ramfjordens munding og videre østlig langs denne fjord til Fagernes. Nr. 4 forbinder tidligere bygget statsvei i Sørreisa med statsveien Finsnes—Karlstad (Maalselven). Nr. 5 er en fortsættelse sydover av ældre statsvei Harstad—Fauskevaag paa Hinnøen. Nr. 6 er et nyt anlæg paa fastlandet gjennem det tæt bebyggede strøk til begge sider av dampskibsanløpsstedet Tovik. Nr. 7 er vei i Manddalen paa søndre side av Kaafjord i Lyngen. Nr. 8 er fortsættelse av ældre statsvei i Lyngen fra Lyngseidet og nordover langs fjorden til Rottenvik med senere forlængelse til Aarøbugt.

Sammenlægges de i tabellerne I og II opførte, i femaaret medgaaede omkostninger, fremkommer som samlet beløp, oparbeidet i femaaret

kr. 518 722.

Herav falder paa statskassen kr. 414 228 og paa distrikterne (d. v. s. vedkommende herreder) kr. 104 494.

Blandt vigtigere undersøkelser av statsveiprojekter, som er utført i femaaret, kan nævnes:

Grov—Skodbergvand	16.3	km.	i Grovfjorden i Ibbestad.
Engenes—Igeland	16.6	«	paa Anderga i Ibbestad.
Sjøveien—Aa—Tennevoll	19.9	«	over eidet mellem Salangen og Lavangen.
Brandvoll—Sætermoen	10.5	«	i Bardu, omlægning av ældre vei.
Strømmen bro—Vashaug med sidelinje til Bjorelvnes	21.4	«	i Lenvik.
Balsfjord—Øverbygden med sidelinje til Takelvdalen	42.0	«	i Balsfjord og Maalselven.

B. Herredsveier (bygdeveier).

Midlerne til veianlæg inden denne klasse har været tilveiebragt med bidrag av amtet — i regelen $^1/_3$, tildels $^1/_2$ av omkostningerne —, av herredskommu-

Anlæggenes navn.	Total længde i km.	Medgaaede omkostninger.			Paabegyndt aar.	Anmerkninger.
		Ialt.	Derav tidligere.	I femaaret.		
		Kr.	Kr.	Kr.		
1. Balsfjord—Lyngen (Sletnes—Kvæsmenes med arm til Gjetsten)	[1]) 34.33	232 200	177 800	54 400	1899	Paa det nærmeste fuldført. Avlevert $^{25}/_{9}$ 03 og $^{29}/_{9}$ 09. [1]) Iberegnet Bomstad bro (tidligere bygget) med tilstøtende vei, ialt ca. 0.40 km., nu delvis ombygget. Overslagssum kr. 233 243.
2. Sletnes—Storstennes i Balsfjord...	11.45	41 900		41 900	1909	Do. kr. 90 000.
3. Tromsøysundet—Ramfjorden i Tromsøysund	24.90	119 400	7 600	111 800	1905	Do. « 184 500. 11.2 km. avlevert $^{26}/_{10}$ 1910.
4. Nordstrøm—Finfjordbotn i Sørreisa—Lenvik.....	15.87	115 900	6 100	109 800	1905	Overslagssum kr. 120 800.
5. Sandtorv—Fauskevaag i Trondenes	17.90	26 000		26 000	1907	Do. « 142 000.
6. Sandstrand—Dybvik i Trondenes—Ibbestad.....	9.98	31 400		31 400	1909	Do. « 55 700.
7. Samuelsberg—Dalen i Lyngen	12.20	22 900		22 900	1908	Do. « 31 000.
8. Lyngseidet—Rottenvik i Lyngen..	4.09	17 700		17 700	1908	Do. « 24 600.
Tilsammen	130.72	607 400	191 500	415 900	—	

nerne og av private, for sidstnævntes vedkommende i form av kontanter eller naturalarbeide.

I femaaret 1906—1910 er der i forannævnte øiemed bevilget av amtsveikassens midler ialt kr. 42 870, hvorav er inddraget som ikke disponert kr. 600, rest i avrundet beløp kr. 42 300. De til amtets bidrag svarende ydelser fra distrikterne har utgjort i avrundet beløp kr. 76 000. Tilsammenlagt skulde der saaledes være anvendt i femaaret kr. 118 300. Herved er dog at bemerke, at der ved enkelte anlæg er præstert betydelig mere end svarende til de bevilgede amtsbidrag.

Arbeidet har foregaat paa en hel række smaa anlæg og har derfor ikke kunnet skride raskt frem paa det enkelte sted. Som følge herav er der kun ett veianlæg, som kan siges at være helt fuldført i femaaret, nemlig Dale—Alvestad paa Grytøen i Trondenes, 2.7 km Av større broer, som er færdigbygget, kan nævnes: Bro over Sandneselven i Lavangen, 12 m. spændvidde, overbygning av jernbjelker, bro over Salangselven ved Forsæt i Bardu, 27 m., over Sandselven i Malangen, 30 m., over Rotsundelven i Skjervøy, 27.5 m. — de tre sidste er lettere hængebroer med kjørebredde 2 m. — samt bro over Aarvikelven paa Arnø i Skjervøy med spændvidde 8,5 m., overbygning av jernbjelker.

Herredsveienes normale kjørebredde er 3.25 m., tildels indskrænket til 2.50 à 2.25 m. Den største stigning er i regelen 1 paa 12, undtagelsesvis 1 paa 10. Veidækket bestaar av grus uten sten — eller puklag.

Der er sterk trang tilstede i omtrent alle herreder for saadanne lokale veianlæg.

Længden av de offentlige, helt færdige veier i amtet var ved utgangen av aaret 1910 følgende:

(Se tabellen paa side 30.)

I femaaret er den samlede veilængde gaat frem fra 635.5 til 721.8 km. eller med 86.3 km.

Som det av tabellen fremgaar, var der ved femaarets utgang 10 av amtets 25 herreder, som endnu ikke eiet offentlig vei. Herved er dog at bemerke, at der i Bjarkøy, Lavangen, Dyrøy, Tranøy og Torsken var tildels forholdsvis betydelige veilængder under arbeide, likesaa i endel andre herreder.

Størst veilængde pr. indbygger hadde Bardu.

Den gjenstaaende veibygning i amtet var ifølge en (for en væsentlig del paa skjønsmæssige ansættelser bygget og derfor mindre paalidelig) oversigt for 1908 anslaat til:

1 024 km.	statsveier	med kostende kr.	5 879 500.
1 106 «	herredsveier	« — «	2 147 400.
Tilsammen 2 130 km.		med kostende kr.	8 026 900.

Herred.	Statsveier.	Herredsveier og ældre veier.	Tilsammen.	Anmerkninger.
	km.	km	km.	
Kvæfjord	31.3	9.0	40.3	
Trondenes....	70.2	41.7	111.9	
Bjarkøy.....		-	-	
Ibbestad	33.1		33.1	
Lavangen	-	-	-	
Bardu	49.5	57.0	106.5	
Salangen.....	20.9	16.0	36.9	
Dyrøy			-	
Sørreisa.....	33.0		33.0	Iberegnet Nordstrøm—Lenvik grænse.
Tranøy	-			
Torsken.....				
Berg.....			-	
Lenvik.....	22.8		22.8	
Maalselven...	86.6	79.1	165.7	
Malangen	10.7	6.0	16.7	
Balsfjord.....	45.6		45.6	Iberegn. Sletnes—Lyngen grænse.
Hillesøy	-		-	
Tromsøysund .	3.0		3.0	
Sørfjord.....	-			
Karlsøy	-			
Helgøy	-			
Lyngen	69.2	-	69.2	Iberegn. Balsfjord grænse—Kvæsmenes og Gjetsten samt vintervei Skibotten—Riksgrænsen (40.9).
Skjervøy	-	0.9	0.9	
Nordreisa	29.7		29.7	
Kvænangen ..	6.5	-	6.5	
Tilsammen	512.1	209.7	721.8	

Dette anslag er utvilsomt adskillig for lavt, bl. a. fordi arbeidspriserne stadig stiger, og kravene til veienes utstyr blir større og større.

Vedlikeholdet av de offentlige veier har været besørget av herrederne, naar undtages vinterveien Skibotten—Riksgrænsen, som har været vedlikeholdt for amtsveikassens regning.

I Maalselven, Bardu og Lyngen har der væsentlig været benyttet naturalarbeide til vedlikehold av de offentlige veier, i Kvæfjord, Salangen og Balsfjord kun for vinterarbeidets vedkommende. Forøvrig har kommunerne bekostet vedlikeholdet.

Veivogtersystemet var ved femaarets utgang indført i følgende herreder: Kvæfjord med 2 veivogtere, Trondenes 4, Ibbestad 2, Salangen 3, Sørreisa 2,

Lenvik 1, Maalselven 3 og Balsfjord 3 veivogtere, tilsammen 8 herreder med tilsammen 20 veivogtere. I Malangen hadde man 1 veivogter i nogen faa aar, men ophævet derefter ordningen igjen.

For aaret 1909 utgjorde de samlede veivogterlønninger kr. 5 855. Herav bidrog Staten med kr. 951 og amtsveikassen med kr. 626 (kun til Salangen og Maalselven).

Forøvrig ydet amtsveikassen for 1909 som bidrag til vedlikehold av veier og broer kr. 150 til Bardu og kr. 100 til Kvænangen herred. Samme bevilgning er git for nærmest foregaaende og senere aar. Desuten er der av amtsveikassens midler tilstaat Lyngen herred i 1909 et ekstraordinært bidrag til broreparationer stort kr. 200 og Bardu herred i 1910 kr. 565 i samme øiemed.

Til vedlikehold av vinterveien Skibotten—Riksgrænsen medgik i 1909 kr. 357.

Vedlikeholdsutgifterne i aaret 1909 for det hele amt androg til kr. 23 704 i kontanter. Naturalarbeidets værdi i samme tidsrum ansloges til kr. 8 100, hvorefter de samlede ydelser skulde beløpe sig til kr. 31 804.

Den tekniske ledelse av veivæsenet i amtet har bestaat av 1 amtsingeniør, 2 ingeniørassistenter, foruten kontorbetjent. For aaret 1910 medgik til lønninger, skyss- og kost- samt kontorholdsgodtgjørelse kr. 15 873, hvorav amtet utredet en tredjedel eller kr. 5 291.

Amtskommunens tilskud eller bevilgning til amtsveikassen utgjorde for aaret 1905 kr. 13 300, for aaret 1910 kr. 16 000».

Av skyss-stationer var antallet ved femaarets utgang uforandret. Der fandtes i det hele 14 faste og 1 tilsigelsesstation, hvorav 1 fast station i Harstad og 1 paa Borkenes i Kvæfjord, alle de øvrige paa den sammenhængende veilinje som forbinder Maalselven, Lenvik, Sørreisa, Bardu og Salangen.

Kommunikationen tilsjøs mellem amtets forskjellige dele besørges fremdeles for den væsentligste del av Tromsø amts dampskibsselskaps skibe, som har sit kontor i Tromsø by. Antallet av disse skibes anløpssteder inden amtet var efter vinterruten for 1900—1901 149, 1905—1906 173 og 1910—1911 194. Derav hadde Tromsøysund herred 28 anløpssteder, Trondenes 15, Hillesøy 14, Karlsøy, Lyngen og Skjervøy hver 12, Ibbestad og Balsfjord hver 10, Lenvik og Kvænangen hver 9, Berg og Torsken hver 8, Bjarkøy, Kvæfjord og Malangen hver 7 og de øvrige herreder (undtagen Bardu som ikke støter til sjøen), et mindre antal. Endvidere besørget disse skibe forbindelsen med Nordlands amt med 9 anløpssteder i Vesteraalen og 6 i Ofoten.

Av postanstalter hadde amtet foruten postkontorerne i Tromsø og Harstad ved utgangen av 1910 ialt 148, mot 109 i 1905, 97 i 1900, 75 i 1895 og 61 i 1890. Der er saaledes i sidste femaar oprettet i det hele 39 nye post-

anstalter, nemlig Furøysæter i Kvæfjord, Kjøtta i Trondenes, Gratangsbotten og Igeland i Ibbestad, Salangsverket i Salangen, Aahamn i Tranøy, Halvarsøy og Sifjord i Torsken, Bøvær i Berg, Husøy og Øyfjordvær i Hillesøy, Vangshamn og Tenskjær i Lenvik, Gullhav og Øvergaard i Maalselven, Sundlien i Bardu, Kjeianes i Malangen, Malangseidet, Laksvatn og Seljelvnes i Balsfjord, Bakkejord, Straumsbugt, Ramfjordbotn og Henrikvik i Tromsøysund, Ankerlien, Furuflaten og Kvesmenes i Lyngen, Lanes, Nordeidet, Skorøy og Burøysund i Karlsøy, Mikkelvik og Torsvaag i Helgøy, Aarviksand, Akkerfjord, Rotsundelv og Straumfjordnes i Skjervøy samt Jøkelfjord og Burfjord i Kvænangen.

Den samlede fra landdistriktets postanstalter avsendte brevmængde steg fra 815 000 i 1905 til 951 000 i 1910. De største postanstalter i sidstnævnte aar var Finsnes med 40 000, Kvæfjord med 34 700, Lyngen med 30 800, Salangsverket med 27 600 og Gibostad med 25 100 breve.

Angaaende amtets telegraf og telefonnet har telegrafinspektøren meddelt følgende oplysninger:

«I 1906 byggedes en telefonlinje fra Tennes til Storsteinnes i Balsfjorden, hvor telefonstation aapnedes 26 september. Samme aar paabegyndtes en telefonlinje fra Tromsø paa indersiden av Kvaløen til Helgøy, Karlsøy og Vandø. Linjen byggedes dette aar frem til Futvikelv ved Kvalsundet, hvor telefonstation aapnedes 11 december.

I 1907 fortsattes telefonlinjen Tromsø—Balsfjorden frem til Maalsnes, idet linjen Mestervik—Maalsnes byggedes. Paa denne linje aapnedes 16 september en telefonstation i Martinhals. Likesaa fortsattes dette aar telefonanlægget Tromsø—Helgøy—Karlsøy—Vandø, idet linjen byggedes frem til Hansnes ved Langsundet. Paa telefonlinjen Tromsø — yttersiden av Senjen aapnedes 11 december en telefonstation i Straumsgaarden, og paa telefonlinjen fra Tromsø til Finmarken aapnedes station i Skarmok 30 november.

I 1908 byggedes en telefonlinje fra Fenes i Senjen til Sandsøy. Den 8 oktober aapnedes stationerne Fenes i Senjen og Sand i Senjen paa denne linje. Bygningen av telefonlinjen Tromsø—Senjen fortsattes dette aar fra Torsken til Flakstad. Samme aar byggedes en telefonlinje fra Narvik til Sjøveien, paa hvilken linje stationer aapnedes i Soløy og Gratangsbotn den 10 november. Paa den i 1907 byggede linje til Hansnes aapnedes stationer i Gamnes i Karlsøy og Hansnes henholdsvis 1 december og 21 november.

Bygningen av telefonanlægget Tromsø—Helgøy—Karlsøy—Vandø fortsattes i 1909 frem til Lanesøren paa Vandø. Stationer aapnedes paa denne linje i Karlsøy og Nordeidet 8 november og i Lanesøren 29 november. En telefonlinje fra Havn i Senjen til Bøvær byggedes dette aar, og stationerne Bøvær, Skaland og Straumsnes i Berg aapnedes 1 november. Samme aar ophængtes en ny telefonlinje mellem Sjøveien og Maalsnes, hvorved man fik en sammenhængende telefonlinje mellem nordlige og sydlige del av amtet. Nye telefonstationer aapnedes

endvidere i Maursund 12 januar paa telegraflinjen mellem Skjervøy og Lyngseidet og i Nordbynes 23 november paa telefonlinjen Tromsø—Balsfjord—Malangen.

I 1910 paabegyndtes telefonanlægget Tromsø—Tønsnes—Oldervik, idet linjen Tromsø—Tromsdalen byggedes. Paa denne linje aapnedes stationerne Storstennes i Tromsøysund og Tromsdalen henholdsvis 13 december og 5 december. Likesaa fortsattes telefonanlæg Tromsø—Helgøy—Karlsøy—Vandø, idet sektionen Lanesøren—Torsvaag byggedes. Stationerne Kammen og Torsvaag aapnedes paa denne linje henholdsvis 10 december og 15 december. Samme aar paabegyndtes telefonanlægget Sjøveien—Sørreisa—Gibostad, idet linjen byggedes frem til Salangsverket. Likesaa fortsattes bygningen av telefonlinjen Tromsø—yttersiden av Senjen, idet linjen forlængedes fra Flakstad til Skrolsvik. Paa telefonlinjen Tromsø—Balsfjorden aapnedes en station i Andersdal 20 december.

Paa Lauksletta i Ramfjorden holdtes paa grund av sildefisket felttelefonstation aapen fra 11 januar til 16 april 1909.

Forsaavidt vedkommer de p r i v a t e t e l e f o n n e t inden amtet bemerkes:

Den 7 juni 1907 blev der git koncession for anlæg og drift av en telefonlinje mellem Slagstad og Sand i Senjen. Anlægget utførtes aaret efter.

Den 24 juni 1907 fik Maalselvens telefonselskap tilladelse til at utvide sit linjenet til Slumpen i Rostadalen og til Sørli i Dividalen; linjerne byggedes samme aar».

9. Kommunal husholdning.

Til oplysning om b e s k a t n i n g s f o r h o l d e n e meddeles følgende tabel, som efter de i hvert av aarene 1905—1910 (altsaa f o r aarene 1906—1911) utførte ligninger viser den for alle herreder tilsammen antagne og skatbare indtægt, den hele paa indtægt utlignede skat saavelsom den gjennemsnitlige skat av hvert 100 kr. antagen og skatbar næring.

Aar.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Samlet indtægtsskat.	Skat pr. 100 kr.	
				Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1905	7 543 500	3 693 300	375 006	4.97	10.15
1906	7 820 100	3 922 300	378 564	4.84	9.64
1907	8 170 300	4 173 700	394 662	4.83	9.46
1908	8 358 000	4 232 000	409 800	4.90	9.69
1909	8 421 000	4 226 000	432 977	5.14	10.25
1910	8 824 000	4 511 000	445 644	5.05	9.88

Av hvert 100 kr. antagen indtægt var indtægtsskatten i 1895 kr. 3.02 og i 1900 kr. 3.95. Fra 1895 til 1905 steg saaledes skatterne meget sterkt, hvorimot de i det sidste femaar har holdt sig næsten uforandret.

Herredskassernes utgifter (forskud og avdrag paa laan ikke medregnet) utgjorde:

	1895.	1900.	1905.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Vei- og skyssvæsen	10 606	41 062	59 035	77 729
Medicinalvæsen	5 175	7 061	12 526	9 582
Geistlighet og kirker	28 817	82 011	80 218	69 195
Skolevæsen	146 756	190 870	199 108	249 920
Fattigvæsen	89 395	112 392	144 989	163 724
Renter av laan	9 409	15 023	25 805	30 440
Andre utgifter	25 488	100 710	81 500	116 999
	315 646	549 129	603 181	717 589

Fra 1895 til 1900 gik saaledes kommunernes utgifter op med over 74 pct., hvilket hovedsagelig skrev sig fra de nye love om skolevæsenet og geistlige lønninger. Men da hadde man ogsaa tat det værste løft, og i de to følgende femaar har stigningen andraget til henholdsvis 10 og 18 pct.

Herredernes samlede laanegjæld utgjorde i 1910 kr. 635 663 mot kr. 551 204 i 1905 og kr. 494 784 i 1900.

Paa den anden side hadde kommunerne i de samme aar en formue av henholdsvis kr. 1 430 250, kr. 1 239 177 og kr. 1 171 049.

Formuen er saaledes i disse ti aar steget adskillig mere end gjælden.

Amtskommunekassens utgifter, som (med fradrag av refusioner for sindssyke, abnorme og skyssvæsen) i forrige femaar steg jevnt fra kr. 66 600 i 1901 til kr. 81 021 i 1905, har i det sidste femaar utgjort:

1906	kr.	80 422
1907	-	82 008
1908	-	86 938
1909		89 355
1910		97 533

Hvorledes utgifterne har fordelt sig paa de forskjellige poster, vil fremgaa av følgende tabel:

	1900.	1905.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.
Rets- og politivæsen	1 188	1 304	1 331
Fængselsvæsen	1 600	1 543	1 543
Skolevæsen	10 614	11 123	13 997
Abnorme barn	10 592	10 546	7 880
Sindssyke	14 435	17 697	19 876
Medicinalvæsenet iøvrig	6 684	11 677	21 030
Landbruksvæsen	4 364	4 212	5 394
Rovdyrpræmier	2 088	4 091	2 904
Amtsveikassen	5 000	13 300	16 000
Amtstinget	3 292	4 191	4 502
Renter av laan	565	-	-
Andre utgifter	1 234	1 337	3 076
Tilsammen	61 656	81 021	97 533

Den største stigning falder paa «Medicinalvæsenet iøvrig» og skyldes for en stor del de voksende tilskud, som amtskommunekassen har maattet yde for at dække medicinalfondets underbalanse (jfr. nedenfor).

Amtsskatten, som for 1905 var kr. 6,50 pr. skyldmark, blev bibeholdt uforandret de 3 følgende aar. Derimot blev amtsrepartitionsskatten, som i 1905 var kr. 40 000, i 1906—1908 utlignet med kr. 44 000. For 1909 og 1910 var amtsskatten kr. 7.00 pr. skyldmark, mens amtsrepartitionsskatten forhøiedes til henholdsvis kr. 45 000 og kr. 47 500.

Amtskommunen har siden 1900 været uten gjæld, hvorimot amtskommunekassens beholdning, som pr. 31 december 1905 utgjorde kr. 11 883.28, er gaat op til kr. 35 123.87 pr. 31 december 1910.

Medicinalfondets stilling er i femaaret blit yderligere forværret. Fondets indtægter (som udelukkende bestaar av medicinalavgiften) og utgifter har i perioden utgjort:

	Indtægter.	Utgifter.
1906	kr. 12 675	kr. 17 180
1907	- 13 186	- 17 710
1908	17 462	- 25 473
1909	19 756	23 835
1910	- 18 386	- 27 634
Tilsammen	kr. 81 465	kr. 111 832

Medicinalavgiften, som i 1901—1905 gjennemsnitlig kun androg til kr. 10 976 og i 1905 gik helt ned til kr. 7 703, har saaledes, navnlig i periodens 3 sidste aar, gaat betydelig op, men paa den anden side er i de selvsamme aar fondets ordinære utgifter steget i endnu sterkere forhold paa grund av de betydelige tilskud, som driften av Tromsø amtssykehus har krævet.

Fondets samlede underskud i femaaret utgjorde kr. 30 367, hvorav kr. 26 023 er blit dækket av amtskommunen i henhold til den i forrige femaarsberetning nævnte beslutning av amtstinget i 1905.

Fondets mot pant utestaaende kapital utgjorde ved periodens utgang kr. 19 375, mens laanegjælden var steget til kr. 75 727, deri indbefattet et beløp av kr. 30 800, som i 1908 besluttedes overført fra amtssykehuset, og som dels skrev sig fra forskjellige ekstraordinære anskaffelser, dels fra flere aars deficit paa driften.

10. Arbeiderforhold.

Den almindelige aarsløn for tjenere er efter middeltal av lensmændenes opgaver for amtets landdistrikt beregnet saaledes:

	1900.	1905.	1910.
For en tjenestegut	225 kr.	245 kr.	302 kr.
« « tjenestepike	72 «	79 «	90 «

Hertil kommer værdi av kost, losji m. v., som i de samme aar for en gut er ansat til henholdsvis 163, 176 og 193 kr. og for en pike til henholdsvis 121, 127 og 134 kr.

Man vil herav se for det første, at stigningen i disse lønninger var meget sterkere i det sidste femaar end i det foregaaende, og dernæst at opgangen er betydelig større for mændenes vedkommende end for kvindernes.

Til sammenligning med det øvrige land skal oplyses, at i gjennemsnit for rikets samtlige bygder (byerne altsaa ikke medregnet) utgjorde en tjenesteguts løn i 1900 kr. 218, i 1905 kr. 234 og i 1910 kr. 291, en tjenestepikes i de samme aar henholdsvis kr. 100, kr. 114 og kr. 148.

Gjennemgaaende har altsaa disse lønninger i Tromsø amt for mændenes vedkommende været endel høiere, for kvindernes derimot betydelig lavere end i det øvrige land. Og det samme gjælder stigningen i lønningerne fra 1900 til 1910: den er for gutterne litt større end gjennemsnitlig for rikets bygder, for pikerne betydelig mindre.

Til oplysning om den vanlige dagløn for dagarbeidere meddeles følgende sammendrag av opgaverne for de samme 3 aar som ovenfor:

		1900.	1905.	1910.
		Kr.	Kr.	Kr.
Mænd	Paa egen kost:			
	sommer	2.61	2.78	3.07
	vinter	2.46	2.49	2.63
	Paa husbondens kost:			
	sommer	1.95	2.07	2.40
	vinter	1.55	1.61	1.89
Kvinder	Paa egen kost:			
	sommer	1.36	1.43	1.55
	vinter	1.23	1.28	1.34
	Paa husbondens kost:			
	sommer	0.90	0.99	1.02
	vinter	0.82	0.87	0.76

Saavel i henseende til lønningernes stigning som til forholdet mellem mands- og kvindearbeide viser denne tabel omtrent samme resultat som opgaven over tjenerlønninger. Derimot vil man av de i Norges Officielle Statistik V 212 meddelte opgaver finde, at daglønnen i Tromsø amt i 1910 for kvinder var omtrent den samme som gjennemsnitlig for det hele land, for mænd derimot adskillig høiere.

Naar kvindearbeidet i Tromsø amt betales saa meget daarligere end mændenes arbeide, maa det vistnok staa i forbindelse med fiskeribedriften. Men det er noksaa paafaldende, aldenstund Tromsø er det eneste amt foruten Finmarken, hvor antallet av kvinder er mindre end antallet av mænd.

Angaaende daglønnen for fagarbeidere foreligger saa spredte opgaver, at de er av liten interesse. De findes sammenstillet i ovennævnte hefte av Norges Officielle Statistik og synes at tyde paa, at det høie prisnivaa som ovenfor er paavist for distriktets almindelige dagarbeidere, ikke gjælder fagarbeiderne.

Av arbeiderforeninger eksisterer fremdeles den i forrige femaarsberetning nævnte forening i Ibbestad. Den er stiftet i 1895 og hadde ved utgangen av 1910 90 medlemmer.

II. Slutning.

Den for samtlige herreder antagne formue og indtægt utgjorde efter skatteligningen for femaaret:

Aar.	Formue.	Indtægt.
	Kr.	Kr.
1906	21 112 000	7 568 000
1907	22 325 000	7 820 000
1908	23 839 000	8 207 000
1909	25 945 000	8 358 000
1910	25 383 000	8 421 000

Fordelt paa landdistriktets samlede befolkning utgjorde formuen i det sidste av periodens aar 351 kr. og indtægten 117 kr. pr. individ. I 1905 var de tilsvarende tal henholdsvis 284 kr. og 106 kr. Stigningen er saaledes, særlig for formuens vedkommende, ganske betragtelig.

Av sparebanker er der i det hele amt (land og by) i femaaret oprettet 5 nye, nemlig i Sørreisa (res. 2 juni 1906), Lyngen og Sørfjord (res. 1 juli 1907), Sørbygden i Trondenes (res. 18 december 1907), Malangen (res 29 februar 1908) og Salangen (res. 28 mars 1908). Fremdeles er Balsfjord sparebank, hvis plan er approbert allerede ved res. 29 mars 1899, i femaaret traadt i virksomhet.

Ved periodens slutning hadde saaledes amtet ialt 19 sparebanker, hvis forvaltningskapital og formue var følgende:

(Se tabellen paa side 39.)

Forvaltningskapitalen steg altsaa i sidste femaar med kr. 3 676 955 og formuen med kr. 507 788, mens tilveksten i det foregaaende femaar var henholdsvis kr. 1 707 154 og kr. 286 573.

Av gjensidige brandforsikringsindretninger virket fremdeles de samme to, som eksisterte ogsaa i 1905. Den ældste av disse var den i 1869 oprettede forening i Trondenes, som omfatter husbygninger, og som ved femaarets utgang hadde en forsikringssum av kr. 1 853 290 mot kr. 1 791 500 i 1905 og kr. 1 876 820 i 1900. Den har saaledes arbeidet i omtrent samme utstrækning som tidligere. Den i 1902 i Bardu stiftede assuranseforening for løsøre har hat en god fremgang, idet den i 1905 hadde forsikret for kr. 33 506, men i 1910 for kr. 280 755.

Sparebanker.	Forvaltnings-kapital.	Formue.
	Kr.	Kr.
Harstad	358 155	21 145
Tromsø	4 974 758	595 749
Kvæfjord	855 896	104 165
Sørbygden	38 207	4 584
Trondenes	3 118 153	444 516
Bjarkøy	90 553	10 362
Ibbestad	2 032 328	414 456
Salangen	79 386	5 833
Bardu	90 605	7 936
Dyrøy	173 741	12 709
Sørreisa	70 800	5 123
Tranøy	72 951	7 743
Gisund	170 906	13 650
Maalselven	261 941	36 440
Malangen	36 410	3 850
Balsfjord	60 304	3 491
Tromsøysund	437 097	18 937
Lyngen og Sørfjord	37 514	3 788
Skjervøy	240 734	22 488
1910 ialt 19 banker	13 200 439	1 736 965
1905 « 13 —	9 523 484	1 229 177
1900 « 8 —	7 816 330	942 604
1895 « 6 —	6 578 185	742 061

Beløpet av tinglæste og avlæste panteheftelser, forsaavidt angaar faste eiendomme, utgjorde:

Aar.	Tinglæst.	Avlæst.	Forskjel.
	Kr.	Kr.	Kr.
1906	1 280 263	617 136	663 127
1907	1 420 930	610 877	810 053
1908	1 893 664	714 343	1 179 321
1909	1 795 473	649 466	1 146 007
1910	2 376 159	761 067	1 615 092
1906—10	8 766 489	3 352 889	5 413 600
1901—05	7 092 164	2 669 543	4 422 621
1896—1900	4 603 880	1 994 162	2 609 718

Selvfølgelig er disse tal uskikkede til en beregning av pantegjældens tilvekst, men de synes dog bestemt at tyde paa, at gjælden er steget sterkere end i noget tidligere femaar.

Nedenstaaende opgave over beløpet av de i femaaret avholdte eksekutioner, utpantninger og tvangsauktioner tjener til oplysning om, i hvilken utstrækning tvungen gjældsinddrivelse har været paakrævet:

Aar.	Eksekutioner.	Utpantninger.	Tvangsauktioner	
			over fast gods.	over løsøre.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	147 736	108 036	48 933	18 621
1907	87 487	98 456	38 807	11 795
1908	128 574	118 002	61 083	27 677
1909	245 454	136 289	61 014	16 407
1910	220 987	129 558	63 398	33 223
1906—10	830 238	590 341	273 235	107 723
1901—05	1 548 220	506 599	451 365	147 699

Bortset fra utpantninger viser altsaa tallene nedgang.

Angaaende den økonomiske tilstand i almindelighet hitsættes — tildels med nogen forkortelse eller omredaktion — følgende utdrag av lensmændenes beretninger:

Trondenes: Den almindelige velstand er gaat jevnt fremad i femaaret og i forbindelse dermed sansen for et noget bedre levesæt, rent materielt set. Dette har bl. a. git sig uttryk i bedre indredede og sundere boliger, bedre kosthold og større renslighet, likesom der har ytret sig trang til noget større komfort. Rigtignok er det saa, at der endnu mangler særdeles meget i, at en nogenlunde gjennemført renlighet kan siges at være naadd, men aarsaken til et uordentlig og urenslig stel er ikke altid at søke i fattigdom og trang, og i det hele tat maa forholdet siges at ha bedret sig betydelig i femaaret.

Ibbestad: Det antages, at almuens økonomiske forfatning er gaat frem i femaaret. Vistnok har en stor del baade av gaardbrukere og fiskere større gjæld end tidligere, men de har ogsaa betydelig større værdier i nye og velindrettede hus, opdyrkede jordeiendomme samt kostbare fiskefartøier og fangstredskaper. Fiskeriernes avkastning og maaske endmere fremgangen i driften av

gaardsbruket har sikkert forbedret den økonomiske stilling. Derpaa tyder ogsaa almuens levesæt og beklædning, som er ret god.

Salangen: Distriktet er saavel i økonomisk som i social henseende gaat adskillig fremover. En ikke ubetydelig forbedring i befolkningens erhvervsforhold er indtraadt, idet Salangsverket beskjæftiger en hel del arbeidere, likesom de militære øvelser paa ekserserpladsen Sætermoen i Bardu har skaffet befolkningen i dette herred lettere anledning til avsætning for sine produkter.

Tranøy: Da fiskerierne har slaat godt til, særlig for Dyrøys vedkommende, og tiderne ogsaa ellers i nogen aar har været gode, er distriktets befolkning i det hele tat gaat godt fremover i økonomisk henseende. Som maalestok kan nævnes anskaffelsen av alle motorer og motorskøiter, opførelse av hus og indskud i sparebankerne.

Berg: Den forcerte anskaffelse av kostbare skøiter og motorer har medført en voldsom tilvekst i befolkningens gjæld, som det vistnok vil bli tungt at avdrage og forrente, selv om fiskerierne blir almindelig gode. Skulde disse mislykkes, kan man frygte for et almindelig krach, der vil ruinere de fleste, da omtrent alle hænger sammen i kautionsforpligtelser. Imidlertid har fiskerne godt haab. De stoler paa, at de herefter ganske anderledes end før skal kunne utnytte fiskerierne, og at arbeidet tilsidst skal skaffe dem ikke blot behageligere og lettere, men ogsaa økonomisk bedre og sikrere livsvilkaar. Særlig sætter de stor lid til sommerfiskerierne, som hittil har været litet utnyttet.

Hillesøy: Fiskeri er distriktets hovedsagelige næringsvei, men befolkningen har ikke fulgt med i utviklingen med hensyn til anskaffelsen av gode fiskefartøier. Grunden hertil er for det første, at herredsstyret har vist liten villighet til at garantere for laan, for det andet, at havneforholdene paa de fleste steder i distriktet er saa daarlige, at risikoen med de kostbare fartøier blir for stor.

Lenvik: Distriktet er gaat adskillig frem, og indtægtsforholdene har bedret sig betydelig. Ogsaa fordringerne til levesæt og bekvemmelighet er steget i høi grad, særlig til beboelseshus. Til nybygning og forbedring av saadanne antages der i femaaret at være anvendt et beløp, som neppe kan sættes under ½ mill. kroner. Rigtignok er en del herav tilveiebragt ved laan, og specielt har saaledes Arbeiderbruk- og Boligbanken i femaaret skaffet ca. 100 000 kr., men en væsentlig del av disse penger er igjen anvendt til indkjøp av jord og avbetaling paa ældre gjæld.

Maalselven: I det hele har tiderne ikke været daarlige. Der har været god anledning til lønsomt arbeide ved bergverk og andre anlæg og forholdsvis let adgang til penger gjennem de forskjellige laaneindretninger, navnlig Boligbanken. Men forbruket er kanske steget hurtigere, end forholdene burde tilsige.

Det er derfor tvilsomt, om der virkelig er nogen økonomisk fremgang, selv om gjældsinddrivelserne har været færre. Dette sidste maa nærmest tilskrives den lette adgang til laan og pantsættelse av fast eiendom. Men naar værdierne er belaant til toppunktet, kommer det an paa, om ikke krach vil indtræde, forsaavidt tiderne ikke vedvarende skulde bli gode.

Balsfjord: I sin almindelighet maa befolkningens økonomiske stilling siges at gaa merkbart frem, dels grundet utviklingen paa fiskeriernes og landbrukets omraade, dels formedelst større sparsommelighet og fremgang i ædruelighet. De inden distriktets to herreder oprettede sparebanker synes at være en bra løftestang til større sparsomhet.

Tromsøysund: Avkastningen av jordbruket har i intet av periodens aar naadd op til et middelsaar. Derimot har utbyttet av Lofot- og Finmarksfiskerierne været gode, tildels endog meget tilfredsstillende. Det kostbare utstyr med tap av redskaper og slitage paa skøiterne gjør imidlertid, at der maa fiskes ganske betydelig, før der blir noget virkelig overskud, men overskud er der dog blit. Pantegjælden er utvilsomt forøket, mens kjøbmandsgjælden er gaat ned. Efter ligningen er formuen fra 1906 til 1910 steget med kr. 112 100 og indtægten med kr. 40 675, men herved er at merke, at der i femaaret har foregaat en ikke ubetydelig utflytning fra Tromsø by til Tromsøysund. Forøvrig antages ligningsansættelserne saavel nu som tidligere at være altfor lave, særlig for formuens vedkommende. I det hele tat antages distriktet i økonomisk henseende at ha gaat ikke saa litet frem. Og ved siden herav har det ved indkjøpet av motorskøiter, ved det under fuldførelse værende veianlæg fra Storsteinnes til Ramfjorden og ved anlægget av et meieri i Tromsø by skaffet sig betingelser for gunstigere næringsforhold baade paa sjø og land.

Lyngen: Avsætningsforholdene for landmandsprodukter er adskillig forbedret, og priserne særlig paa poteter, slagtekvæg og hester er steget ganske betydelig. Samtidig er utbyttet av fiskerierne paa grund av farkosternes forbedring øket betydelig. Særlig har sommerfisket (seifisket) i de sidste aar skaffet betydelige indtægter baade paa grund av de høie seipriser og den enestaaende dygtighet, som distriktets fiskere besidder paa seifiskets omraade. Med den økonomiske fremgang er der en merkbar forbedring i befolkningens levesæt. Kravet til rensligere stel og bedre beboelseshus er stadig stigende.

Karlsøy: Paa grund av fiskeribedriftens opkomst er distriktet i økonomisk henseende gaat fremad, men paa den anden side synes ogsaa forbruket at være steget i en nærsagt foruroligende grad, og det tør være tvilsomt, om kravene overalt staar i et rimelig forhold til bæreevnen.

Skjervøy: Den økonomiske tilstand i Skjervøy og Nordreisa herreder er gaat ikke ubetydelig frem, hvorimot den i Kvænangen er omtrent uforandret, da dette herred ikke har fulgt med i fiskeribedriftens utvikling.

Sundhetstilstanden har i femaaret været tilfredsstillende, og distriktet har været spart for nogen større epidemi.

Amtets første pleiehjem for tuberkuløse blev opført i 1905 for midler, som var stillet til disposition av Ibbestad sparebank. Det har 10 pladser og er i det væsentlige bygget efter den plan for mindre hjem, som i sin tid blev utarbeidet av medicinaldirektørens tekniske assistent. Hjemmet har likefra begyndelsen av stadig været fuldt belagt og er blit ledet med megen dygtighet og økonomi, saa at det med et mindre tilskud fra sparebanken har kunnet klare sine utgifter, skjønt kurpengene ikke har været mere end kr. 1,20 pr. dag.

I 1907 fattedes beslutning om, at amtets andel av brændevinssamlagenes overskud indtil videre skulde opsamles til et fond, om hvis anvendelse der senere skulde træffes bestemmelse. Imidlertid var der allerede dengang en utbredt stemning for, at fondet skulde brukes til pleiehjem for tuberkuløse, og i 1909 gjorde amtstinget det første skridt til at realisere denne tanke ved at bevilge de fornødne midler til opførelse av et saadant pleiehjem paa gaarden Stigen i Lyngen. Hjemmet, som er av samme type som hjemmet i Ibbestad og omtrent av samme størrelse, blev færdig og tat i bruk i begyndelsen av indeværende femaar.

Hvad de moralske forhold angaar, skulde jeg tro, at sedelighetstilstanden ialfald ikke har forværret sig. Forsaavidt man kan dømme efter antallet av uegte barn, er den blit noget bedre, idet der av hvert tusen levende fødte barn i 1901—05 var gjennemsnitlig 80, i 1906—10 kun 75, som var født utenfor egteskap.

Ædrueligheten er utvilsomt i fremgang. Det blir mer og mer anset for en skam at vise sig beruset, og endog brylluper begynder man nu av og til at holde uten alkoholiske drikke.

B. Byerne.

For disses vedkommende henvises til de medfølgende beretninger fra magistraterne i Tromsø og Harstad.

Tromsø stiftamtmandsembede, mai 1914.

Strøm.

Beretning

om kjøpstaden Tromsø's økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Byens folkemængde antages at være gaat frem efter omtrent det samme forhold som i det forrige femaar. Dens areal er uforandret, men utvidelse forestaar.

Byens vigtigste næringskilder er eksporthandelen med produkter av distriktets fiskerier og av ekspeditioner paa ishavet.

Med hensyn til eksporten til utlandet henvises til vedliggende statistiske oversigt, utarbeidet av toldinspektøren.

Det vil av denne oversigt fremgaa, at toldintraderne har været gjennemgaaende høiere end i forrige femaar. De var i:

1906	kr.	252 230
1907	-	286 044
1908		270 814
1909		252 241
1910		297 319

Til fangst paa ishavet var utrustet i:

1906	41	fartøier,	1 723½	ton	med	366	mand,
1907	32	—	1 317	-	-	303	—
1908	33		1 453	-		299	—
1909	39	—	1 554			361	—
1910	41	—	1 685			455	—

Fangsten androg til følgende værdier, beregnet efter de vanlige avklareringspriser:

1906	kr.	277 933
1907	-	327 494
1908		336 834
1909	-	547 933
1910	-	529 472

Gjennemsnitsværdien i perioden utgjør kr. 403 933.20 mot kr. 194 000.00 i forrige periode.

Tromsø amts dampskibsselskap har i femaaret 1906—1910 anskaffet 2 nye skibe, men antallet er derved ikke forhøiet, idet de nye traadte istedenfor 1, som var forlist, og 1, som blev solgt paa grund av ælde. Flaaten talte saaledes ved utgangen av 1910 fremdeles kun 6 skibe, hvorav 1 var delvis reserveskib.

Den av skibene tilsammen utseilte distanse i 1910 var 52 569 mil, og det i aaret befordrede antal passagerer var 132 592, hvorav 9 840 paa 1ste plads, 6 108 paa 2den plads og 116 644 paa 3dje plads.

Det samlede post- og statsbidrag i aaret 1910 var kr. 201 400.00.

Det Bergenske og Nordenfjeldske samt Vesteraalske dampskibsselskaper har i femaaret underholdt de samme ruter som i forrige indberetning anført.

Turisttrafikken antages i femaaret at ha været væsentlig som før.

De samme turistruter som i forrige indberetning anført har været opretholdt.

Av industrielle anlæg eksisterte ved dette femaars utgang de samme som ved forrige femaars slut.

Den sedvanlige aarsløn for tjenere er for 1910 kr. 300.00 for tjenestegutter og kr. 120.00 for tjenestepiker; hertil kommer kost og losji, som anslaaes til henholdsvis kr. 350.00 for mænd og kr. 200.00 for piker. Dagløn paa egen kost for sommeren 1910 kr. 3.50 for mænd og kr. 1.80 for kvinder.

Den sedvanlige dagløn i 1910 for efternævnte dagarbeidere er opgit saaledes: smed-, farver-, slagter-, skrædder-, baker-, bødker- og malersvender kr. 4.00, skomakersvender kr. 3.00, bokbinder- og snekkersvender kr. 3.50, mursvender kr. 5.00, murarbeidere kr. 4.00, hustømmermænd kr. 4.00, jernstøpere og telefonarbeidere kr. 4.00.

Maanedshyre for sjømænd opgives til paa dampskibe i 1910 at ha været: 1ste styrmænd kr. 100.00, 1ste maskinist kr. 140.00, 2den maskinist kr. 110.00, fyrbøtere kr. 67.00, baatsmænd kr. 80.00 og matroser kr. 65.00 samt fri kost.

Efter ligningsforretningen for 1910 fandtes der i byen ved utgangen av 1909 22 embedsmænd, 131 bestillingsmænd, 167 handlende, 172 handels- og kontorbetjenter, 71 skippere og styrmænd, 147 haandverksmestere, 181 haandverkssvender, 35 kjørere, 31 bryggemænd og drenger, 94 tømmermænd, 730 fiskere, arbeidere og sjøfarende.

Av haandverkere var der: 5 fotografer, 4 guldsmeder, 6 urmakere, 1 bøssemaker, 5 blikkenslagere, 2 glasmestere, 8 smeder, 4 murere, 7 slagtere, 14 snekkere, 4 bygmestere, 1 optikus, 4 bødkere, 2 bokbindere, 13 bakere, 1 konditor, 12 malere, 4 skibsbyggere, 2 buntmakere, 1 farver, 3 seilmakere, 3 repslagere, 2 garvere, 2 salmakere, 1 rørlægger, 4 barberere og 1 kobberslager.

Forberedende arbeider til dampskibskaiens utvidelse er paabegyndt.

Byens politikorps bestod ved utgangen av 1910 av: politimester, politiassistent, 3 politibetjenter, 4 dagkonstabler og 2 natkonstabler.

Brandvæsenets mandskap bestod av: 1 brandmester, 1 assistent, 8 faste brandkonstabler, 1 kusk. Om dagen 1 hest, om nætterne 3 hester.

Det utskrevne brandkorps er som før, idet der dog er indlagt brandsignalklokker til i alt 22 stkr. formænd og mandskaper utenfor det faste korps.

Byens vandverk er i femaaret øket med 550 m. ny 6" (152 mm. diameter) vandledning.

Av gater er i perioden utbedret og oparbeidet ialt ca. 560 m.

Større ildebrande er ikke forekommet.

Elevantallet ved den offentlige høiere almenskole var:

Aar.	Gutter.	Piker.
1906	81	72
1907	86	83
1908	74	92
1909	80	96
1910	102	92

Artium blev tat av 36, hvorav 1 privatist.

Middelskoleeksamen:

Aar.	Gutter.	Piker.	Privatister.
1906	15	17	
1907	11	13	
1908	19	14	
1909	13	10	
1910	14	21	1

I folkeskolen var i:

1906	1 015	elever,	459	gutter	og	556	piker,
1907	1 008	—	473	—	-	535	—
1908	1 004	—	485	—	-	535	—
1909	1 023	—	487	—	-	536	—
1910	1 042	—	512	—	-	530	—

Disse undervistes i:

1906 i	32	klasser,	16	guttekl.,	16	pikekl.		
1907 i	33	—	17	—	16	—		
1908 i	33	—	17	—	16	—		
1909 i	32	—	14	—	16	—	og 2	fællesklasser.
1910 i	35	—	16	—	18	—	og 1	fællesklasse.

Undervisningen besørgedes av:

I 1906	inspektør,	9	lærere,	16	lærerinder,	1	timelærerinde.
- 1907	—	9	—	17	—	1	—
- 1908	—	10	—	16	—	1	—
- 1909	—	10	—	16	—	1	—
- 1910	—	10	—	16	—	1	—

Forsømmelsesprocenten var i:

1906	7.4 pct.,	derav	4.6	pct.	paa	grund	av	sygdom,
1907	8 -	—	5	-	-	—	-	—
1908	9.8	—	7.2	-		—		—
1909	7.7 -	—	5.4		-	—	-	—
1910	7 -	—	5.2	-	-	—	-	—

Utgifterne til skolen var i:

1906	kr.	43 436,	derav	statsbidrag	kr. 10 861
1907	-	46 443	—	—	- 11 201
1908		47 278	—	—	- 11 284
1909		48 861	—	—	- 11 283
1910	-	65 909	—	—	20 679

Den tekniske aftenskole:

Aar.	Antal elever.	Lærere.	Kommunalt bidrag.
			Kr.
1905/1906	61	9	1 432.40
1906/1907	71	9	1 538.65
1907/1908	82	9	1 521.24
1908/1909	90	[1] 10	1 542.97
1909/1910	92	[1] 10	1 689.91

Tromsø lærerskole:

Aar.	Antal elever.	Herav bestaat lærerprøve.
1905/1906	42	13
1906/1907	47	17
1907/1908	55	19
1908/1909	56	14
1909/1910	73	19

[1] Herav en hjælpelærer i skibstegning, Skolen har 3 klasser og 1 forberedelsesklasse.

Det gjennemsnitlige antal var saaledes 55, mens middeltallet for 1901—1905 var 52. Den største del av eleverne var likesom tidligere hjemmehørende i Tromsø stift. Fra andre stifter var der i nævnte skoleaar henholdsvis 4, 1, 2, 3 og 3.

Til lærerskolen var knyttet et 1-aarig kursus til utdannelse av smaaskolelærere. Kursets elevantal var i 1906—1910 henholdsvis 12, 15, 11, 11 og 16; baa 3 nær hørte alle hjemme i Tromsø stift.

Av kursets elever har 63 bestaat smaaskolelærerprøven.

Lærerskolens lærerkræfter var: rektor, 1 overlærer, 2 adjunkter, 1 lærerinde og 1 timelærer. Kurset for smaaskolelærere hadde en særskilt lærer.

Lærerskolens øvelsesskole, som helt bekostes av det offentlige, er ordnet som en fuldstændig byfolkeskole. Dens lærerpersonale bestod av: 2 lærere og 1 lærerinde, og dens elevantal var gjennemsnitlig 74 aarlig.

Lærerskolens utgifter, som dækkes ved tilskud av oplysningsvæsenets og seminarielaponici fond, utgjorde i:

1905/1906	kr.	32 978.14
1906/1907	-	34 324.31
1907/1908		34 096.61
1908/1909	-	43 016.14
1909/1910		35 177.72

Det kommunale bibliotek og Tromsø museum har i femaaret fortsat sin virksomhet omtrent uforandret:

Tromsø sparebanks virksomhet:

Aar.	Indtægt.	Utgift.	Overskud.	Formue.	Indskudskapital.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	207 446.06	175 285.99	32 160.07	433 979.71	3 939 401.37
1907	223 503.20	185 771.01	37 732.19	463 546.71	4 254 162.66
1908	239 402.85	191 366.29	48 036.56	504 673.27	4 133 929.98
1909	215 365.89	172 110.93	43 254.96	517 108.23	4 165 706.21
1910	228 230.34	175 979.49	52 250.85	540 248.97	4 379 009.30

Bankens byggefonds størrelse er i:

1906	kr.	28 000.00
1907		27 650.00
1908		27 340.00
1909	-	44 341.25
1910		55 500.00

Til almennyttige øiemed bidrog banken med gaver:

i 1906	kr. 9 150.00
- 1907	- 7 500.00
- 1908	7 910.00
- 1909	- 11 623.90
- 1910	- 15 326.63

Tromsø privatbanks virksomhet er i femaaret stadig gaat frem. Ved utgangen av 1910 beløp dens avsatte fonds sig til kr. 1 814 075 18.

Totalomsætningen, som i 1905 var kr. 35 946 530.37, var i 1910 kr. 55 592 761.54.

Banken har i 1906 utbetalt 5 pct. utbytte til aktionærerne og i de øvrige 4 aar av femaaret 6 pct.

Tromsøsundets sparebanks virksomhet i femaaret er saadan:

Aar.	Indtægt	Utgift.	Overskud.	Grundfond.	Forvaltnings-kapital.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	7 257.97	5 854.09	1 403.88	5 223.86	157 267.75
1907	10 796.01	8 424.47	2 371 54	8 999.28	223 802.39
1908	13 734.69	9 198.45	4 536.24	11 474.44	263 659.20
1909	16 130.23	13 737.23	2 393.00	11 660.54	324 739.99
1910	21 756,76	16 882.60	4 874.16	14 062.39	437 096.64

Tromsø samlag for brændevinshandel har i femaaret hat følgende omsætning m. v.:

Aar.	Omsætning.	Bruttoindtægt.	Overskud.
	Liter.	Kr.	Kr.
1906	109 776	126 782	76 431
1907	123 903	148 124	95 783
1908	116 261	134 964	72 705
1909	135 307	156 326	102 222
1910	165 465	196 031	125 611

Overskud paa ølsalg:

1906	kr. 4 924
1907	7 179

Omsætning paa utskjænkningsstederne:

1906	kr. 19 865
1907	- 22 725

Hvor mange der har været bortvist fra samlagets utsalgs- og utskjænkningssteder, og hvor mange har været arrestert for drukkenskap og gateuorden, vil fremgaa av nedenanførte opgave:

Aar.	Bortviste personer.	Arresterte personer.
1906	[1] 1 198	225
1907	[1] 1 719	235
1908	[2] 589	242
1909	[2] 552	231
1910	[2] 577	234

Den kommunale kjøtkontrols virksomhet:

Stempel.	Okser.	Svin.	Faar.	Gjeter.	Spædkalv.	Gjødkalv.	Rensdyr.
1906: I klasse	1 519½	111½	4 543	184	447	431	
II —	16½	3	19	18	326	5	
Inddraget	6½	-	2	1	4	2	-
1907: I klasse	1 545½	180½	4 300	109	636	605	383½
II —	28½	2	77	70	438	8	24
Inddraget	3½	-	-	3	18	-	2
1908: I klasse	1 477½	198½	4 596	133	1 191	432	483
II —	27	4½	272	332	645	-	30
Inddraget	7	1	2	-	60	-	2½
1909: I klasse	1 557	251½	5 158	85	1 539	354	572
II —	35½	5	298	260	553	2	94
Inddraget	2	-	1	1	17	-	1
1910: I klasse	1 926	288	5 057	70	1 459	381	589
II —	50¾	1	301	241	307	3	111½
Inddraget	1	-	1	-	6	-	2

[1] Inkl. utskjænkningsstederne.
[2] Paa utsalgsstederne.

I alt er saaledes i femaaret behandlet: 8 283¼ okser, 1 046½ svin, 26 627 faar, 1 507 gjeter, 7 646 spædkalver, 2 223 gjødkalver og 2 294½ rensdyrkropper, og av disse er inddraget: 20 okser, 2 svin, 6 faar, 5 gjeter, 105 spædkalver, 2 gjødkalver og 7½ ren.

Av faste eiendomme er avhændet i:

1906	27	til et beløp av kr.	164 325.00
1907	28	—	161 511.00
1908	44	—	301 418.00
1909	35	—	221 295.00
1910	38		317 462.10

Antallet av tvangsauktioner hvor salg har fundet sted, har været for faste eiendomme:

1906	4	med tilslagssum kr.	4 450.00
1907	3	—	41 740.00
1908	4	—	22 420.00
1909	6	—	19 000.00
1910	15	—	197 060.00

For løsøre:

1906	5	med tilslagssum kr.	1 704.81
1907	5	—	962.59
1908	6	—	2 370.27
1906	7		4 673.25
1910	5		2 357.34

Forsikringssummen for byens i den Almindelige Brandforsikrings-Indretning forsikrede bygninger utgjorde ved femaarets begyndelse kr. 7 523 430 og ved dets utgang kr. 8 721 200, hvilket viser en stigning av kr. 1 197 770.

Til oplysning om skatteforholdene hitsættes følgende opgaver:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Antagen formue	5 386 500	5 520 000	5 719 000	5 984 200	6 482 600
— indtægt	2 240 100	2 372 200	2 454 000	2 544 750	2 743 350
Skatbar indtægt	1 000 580	1 073 860	1 143 480	1 187 212	1 293 860
Utlignet skat paa formue	10 773	11 040	11 438	11 968	12 964
— - - indtægt	125 708	131 278	133 937	138 731	143 533
— paa 1 000 kr. formue	2	2	2	2	2
— - 100 kr. indtægt:					
a) statskirkemedlemmer	12.60	12.25	11.70	11.70	11.10
b) dissentere	11.25	11.35	10.80	10.85	10.30
Antal skatydere	1 825	1 929	1 893	1 913	2 047
Eiendomsskat:					
Antal eiendomme	805	812	813	821	846
Utlignet beløp	14 917.77	15 105.59	15 758.94	16 324.62	16 796.79
— paa 1 000 kr. skattetakst	2.56	2.53	2.59	2.58	2.233
Samlet skattetakst paa eiendomme	5 970 400	5 970 400	6 084 300	6 327 350	7 199 651

Totalsummen av bykassens utgifter utgjorde efter de avlagte regnskaper (forskud, avdrag og beholdninger ikke medregnet):

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Administration m. v.	8 057.05	8 613.81	8 626.16	9 974.01	9 020.39
Rets- og politivæsen	8 384.52	8 302.89	10 096.46	13 785.93	12 717.04
Byens offentlige arbeider	28 492.30	40 525.06	40 557.80	38 556.89	41 561.41
Gatebelysning	6 223.82	6 440.95	7 418.25	8 340.80	8 352.25
Sundhets- og medicinalvæsen	8 177.42	9 406.86	5 349.69	5 685.85	5 206.25
Geistlighet og kirke	11 448.21	11 948.22	13 865.79	13 052.72	13 304.90
Skolevæsen	54 466.07	60 615.83	71 201.89	116 717.90	86 662.84
Fattigvæsen	53 780,44	52 758 32	55 195.05	60 432.28	59 925.38
Faste eiendomme	10 571.42	5 447.67	3 395.70	1 700.15	4 727.16
Renter av laan	28 722.79	26 050.41	28 492.45	30 741.80	31 604.89
Andre utgifter	4 794.41	5 645.53	6 853.94	6 657.63	8 408.46
	223 118.45	235 755.55	251 053.18	305 645.96	281 490.97

Byens gjæld var ved utløpet av 1910 kr. 755 975 28 (hvorav paa havnekassen kr. 295 025.00).

Havnekassens ordinære indtægter og utgifter utgjorde:

Aar.	Indtægter.	Utgifter.	
			Desuten avdrag paa gjæld.
	Kr.	Kr.	Kr.
1906	26 817.72	24 938.41	4 975.00
1907	27 876.69	23 393.54	4 975.00
1908	29 067.10	29 804.40	7 725.00
1909	28 209.27	26 490.64	7 725.00
1910	30 333.42	40 461.79	7 725.00

Beholdninger og optagne laan er ikke medtat i ovenanførte summer.

Statistisk oversigt vedkommende Tromsø toldsted for 1906—1910 følger vedheftet.

Tromsø magistrat den 3 juni 1914.

N. Saxlund.

Bilag.

Statistisk oversigt vedkommende Tromsø toldsted for femaaret 1906—1910.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Toldindtægter ..... kr.	252 230	286 044	270 814	252 241	297 319
Ankomne skibe (se anm. 1, 2 og 3):	reg.-ton.	reg.-ton.	reg.-ton.	reg.-ton.	reg.-ton.
fra andre land end Rusland	27 19 918.28	32 31 203.39	32 24 783.48	28 22 254.2	28 22 377.68
- Nordrusland	53 3 475.12	44 4 064.80	58 4 279.6	37 3 746.1	30 2 291.72
- Ishavet (fangstfartøier)	35 1 462.3	45 2 438.20	44 1 978.48	62 2 507.56	63 2 214.74
Desuten anløpes stedet ukentlig av postskib Hamburg—Vadsø og omvendt.					
Utførsel til utlandet (se anm. 4):					
Tran ..... hl.	10 327.74	6 282.16	4 976.66	7 396.40	5 184.6
Fersk fisk ..... kg.	-	15 879.0	750.00	-	25 850
Tørfisk ..... -	1 156 763.0	792 792.0	1 340 492	1 559 931.8	1 456 630
Raasaltet fisk ..... -	2 643 173.0	2 745 408.0	2 343 154.2	3 079 445.0	2 048 056
Sild ..... hl.	2 971.18	4 482.0	6 998.17	14 856.34	400.8
Klipfisk ..... kg.	30.0	50.0	-	-	-
Sildemel og levermel ..... -	-	-	-	222 400	67 000
Hvalros-, sæl- og hvitfiskhuder -	36 081	35 884	72 086	1 285 stkr.	104 806
Skind av bjørn, moskus- og rensdyr ..... -	180 stkr. 300 kg.	85 stkr.	5 stkr.	4 stkr.	5 203 kg.
Skind av ko, gjet og faar... -	720	1 320	-	-	-
Isbjørn, levende ..... stkr.	20	18	13	28	-
Rensdyr ..... -	-	-	-	-	-
Hvalros ..... -	-	-	2	-	-
Moskusdyr ..... -	-	1	-	-	-
Ræveskind ..... -	-	-	26	-	-
Oterskind ..... -	-	-	91	-	-
Kobbermalm og kis ..... kg.	-	1 770 000	-	3 000	-
Næver ..... -	39 000	35 000	14 500	37 000	9 600

Anm. 1. Likeledes passeres indenskjærsleden Lødingen—Tromsø—Honningsvaag aarlig av ca. 1 300 dampskibe kommende fra utlandet i fart paa Kirkenes og Archangel. Av disse ankrer ca. 10 pct. op paa Nordhavnen for indtagning av vand, kul eller proviant, kompletering av mandskap osv.

Anm. 2. De fra utlandet ankomne fartøier er i regelen efter endt utlosning avgaat i ballast til Archangel og stederne deromkring, i de senere aar ogsaa til Kirkenes og Narvik for indladning av malm.

Anm. 3. De fra Nordrusland ankomne russiske skibe (pomorer) avgik igjen til Archangel med de av dem her i landet indkjøpte fiskevarer.

Anm. 4. Over førsel av tran og andre fiskevarer til indenlandske steder kan ingen paalidelig opgave meddeles, da der ikke føres nogen toldfortegnelse over medicinalavgiftsfrie ishavsprodukter og over Finmarksbyerne frigjorte finmarkske fiskevarer, som avskibes herfra til det sydlige Norge.

Beretning

om ladestedet Harstads økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Byens folkemængde, som ved utgangen av 1905 var ca. 1 400, viste ved folketællingen decbr. 1910 2 055 mennesker.

Av industrielle anlæg er der ikke kommet noget nyt i femaaret. Byens betydeligste bedrift, Harstad mekaniske verksted, beskjæftiget gjennemgaaende til stadighet ca. 120 mand.

Harstad er standkvarter for 6te brigades kommandantskap, for brigadens underofficersskole og brigademusik, hvad der gir byen meget liv og rørelse.

I det forløpne femaar er der meddelt 32 nye handelsrettigheter. Haandverkernes antal var omtrent det samme i 1910 som i 1905. De forløpne 5 aar har været gode aar for stedets handelsmænd, som har arbeidet under jevne forhold og hat en god og noksaa solid kundekreds i det omliggende distriktets befolkning. Man har merket nogen nedgang i det tidligere saa ødelæggende kreditsystem.

Harstad sparebank, oprettet i 1905, byens eneste, hadde følgende forvaltningskapital: 31 decbr. 1908 kr. 220 993.69, 31 decbr. 1909 kr. 322 382.69, 31 decbr. 1910 kr. 358 155.13. Overskuddet for de samme aar var: 1908 kr. 2 225.57, 1909 kr. 3 000.00, 1010 kr. 4 054.05.

Der er ingen assuranseforening oprettet i byen.

Fra 1908 gik byggevirksomheten merkbart frem efter nogen aar at ha været liten. Om det sidste aar i perioden 1910 maa det nærmest siges, at byggevirksomheten har været livlig med tendens til fremtidig betydelig utvidelse.

Stedets dampskibsflaate ved utgangen av 1910 var 23 skibe med en grosstonnage av 2 211.2 ton og 3 234 ind. hk. Heri er medtat de skibe, som er registrert ved herværende toldsted, da de har sin officielle hjemstavnsret her. Seilskibe og lægtere er ikke medtat. Av saadanne hadde stedet paa samme tidspunkt ca. 10 med en gross-tonnage av vel 2 000 ton. 4 av dampskibene tilhørte stedets største forretningsmand i fiskebranchen, som bl. a. drev en stadig voksende trafik med omsætning av sild og fisk.

Toldindtægterne ved Harstad toldsted har utgjort: 1906 34 684 kr., 1907 33 601 kr., 1908 84 000 kr., 1909 113 000 kr, 1910 65 000 kr. Grunden til stigningen i 1908 og 1909 skyldes virksomheten ved Salangsverket i Salangen, som henligger under Harstad toldsted.

Ret til salg eller utskjænkning av brændevin har der ikke været inden byen.

Salg og utskjænkning av øl og vin har med eneret tilligget A/S Harstad Øl- og Vinsamlag, som har hat følgende omsætning: 1908 kr. 64 594.00, 1909 kr. 64 051.00, 1910 kr. 76 817.00. I de samme aar utdeltes til almennyttige øiemed av samlagets overskud: 1908 kr. 3 200.00, 1909 kr. 2 873.00, 1910 kr. 5 995.00.

Ædruelighetstilstanden i byen er meget god, og sedelighetstilstanden maa betegnes som middels.

Sundhets- og helseforhold betegnes som tilfredsstillende.

I 5-aaret har her været gode arbeidsforhold og god fortjeneste for arbeidsfolk.

Sykekassen for arbeidere ved Harstad mekaniske verksted har steget i medlemsantal.

Binæringer av nogen betydning er her ikke.

Kommunal erhvervsvirksomhet har her ikke været, naar undtages at kommunen eier en del hus, som utleies til militærvæsenet. I slutningen av 1907 erhvervet kommunen for en kjøpesum av kr. 80 500.00 eiendommen Harstadhaven tilhørende Gjæver's dødsbo. Den omfatter ca. $^1/_3$ av byens grund og har en lang og udmerket strandlinje, og dette indkjøp maa betegnes som et særdeles heldig foretagende for byen og bragte bl. a. med sig, at kommunen paa rimelige betingelser kan bortsætte en hel del byggetomter.

I aarene 1905 til 1909 arbeidedes der med anlæg av nyt vandverk for byen.

Da det var færdig, blev i februar 1909 vandverket og de i forbindelse dermed staaende brandslukningsanordninger, hvoriblandt brandstation, elektrisk brandtelegraf og overjordiske hydranter (28 stykker) istedenfor de ældre brandkummer, prøvet og godkjendt av brandforsikringsindretningens adm. direktør og tekniske konsulent. I alt var i anlægsomkostninger medgaat kr. 102 600 00.

Harstad vandverk er et udmerket vandverk med heldig profil av ledningen og særdeles godt tryk. Et bevis herpaa er, at brandforsikringsindretningen tilstod 28 pct. nedsættelse paa brandkontingenten. Som bassæng benyttes Harstadvandet, høide over havet ca. 105 m., nedslagsfelt ca. 0.5 km^2. Bassænget rummer ca. 50 000 m^3.

I 1909 og 1910 arbeidedes med oprettelse av Harstad elektricitetsverk. Indtaksanordning og turbinledning blev dimensionert for 1 000 hk. Kraftledningen fra Gausvikelven i Trondenes fik en længde av 23 km med 740 stolper. September 1910 tændtes det elektriske lys for første gang. Til

anlægget var da i alt medgaat kr. 196 000.00. Der kan skaffes saa billig dri kraft for industri og smaabrukere, at man maa anta, det blir en løftestang f byens fremgang og hele økonomi.

Harstad folkeskoles elevantal var i 1906 216 og ved utgangen a 1910 steget til 293 (derav 12 utenbys).

Harstad kommunale middelskoles elevantal var i 1906 48 og ve utgangen av 1910 62 (derav 21 utenbys).

Fattigvæsenets budget maa betegnes som særdeles lemfældig gjenne alle aar. Utgifterne var for 1910 kun 4 000 kr.

Beskatningsforholdene i det forløpne 5-aar vil sees av nedenstaaende

Aar.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatbar indtægt.	Skatteprocent paa indtægt.	Skatteprocent paa formue.
	Kr.	Kr.	Kr.	Pct.	
1906	1 805 500	623 615	323 037	6.8	2 pct.
1907	1 752 000	739 915	416 660	6.1	
1908	1 768 000	788 750	447 051	6.3	
1909	1 733 400	777 850	428 731	9.4	
1910	1 995 000	823 700	458 621	8	

Budgettet:

Aar.	Utgift.	Indtægt.	Til utligning.
	Kr.	Kr.	Kr.
1906	48 350	21 150	27 200
1907	53 360	21 850	31 510
1908	58 319	23 493	34 826
1909	80 422	32 443	47 979
1910	94 400	50 800	43 600

Harstad magistrat den 25 mars 1914.

Carl Dahl.

XX.

Finmarkens amt.

Beretning

om den økonomiske tilstand i Finmarkens amt i femaaret 1906—1910.

I. Utstrækning, folkemængde og inddeling.

Finmarkens amt har en utstrækning av 47 580.84 km.^{2}, hvilket utgjør ca. 14.8 pct. av Norges flateindhold. Medens det i saa henseende er rikets største amt, er dets folkemængde derimot ringere end i noget av landets øvrige amter; den utgjorde 1 december 1910 38 065 individer eller 1.59 pct. av rikets samlede indbyggerantal.

Til belysning av folkemængdens vekst fra begyndelsen av forrige aarhundrede hitsættes følgende tabel, som foruten at vise den hjemmehørende folkemængde ogsaa utviser dens procentforhold til rikets samtidige folkemængde[1]:

Aar.	Hjemmehørende folkemængde.	Procentforhold til rikets folkemængde.
1801, $^1/_2$	7 707	0.87
1815, $^{30}/_4$	7 018	0.79
1825, $^{27}/_{11}$	8 748	0.83
1835, $^{29}/_{11}$	10 838	0.91
1845, $^{31}/_{12}$	12 737	0.96
1855, $^{31}/_{12}$	16 389	1.09
1865, $^{31}/_{12}$	20 329	1.19
1875, $^{31}/_{12}$	24 185	1.33
1891, $^1/_1$	29 170	1.46
1895, $^1/_1$	30 100	1.46
1900, $^{31}/_{12}$	32 800	1.46
1910, $^1/_{12}$	38 065	1.59

[1] For de aars vedkommende, i hvilke Finmarkens amt omfattet ogsaa det nuværende Tromsø amt, er dettes folkemængde fraregnet.

Herav vil sees, at folkemængden er i jevn vekst.

Indflyttet til amtets byer (fra steder utenfor amtet) er i femaaret 1906—1910:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1906—10.
102	120	128	77	113	540

eller gjennemsnitlig aarlig 108.

I samme femaarsperiode er utflyttet fra amtets byer (til steder utenfor amtet):

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1906—10.
91	144	105	134	94	568

eller gjennemsnitlig aarlig 114.

Til den indbyrdes flytning inden amtet er intet hensyn tat.

Utvandret er i samme femaar:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1906—1910.
Fra bygder	36	90	12	55	56	249
- byer	62	53	19	49	30	213
Tilsammen	98	143	31	104	86	462

Til sammenligning hitsættes det aarlige gjennemsnit for de fem perioder fra 1886 av.

1886—1890.	1891—1895.	1896—1900.	1901—1905.	1906—1910.	1886—1910.
174	121	51	129	92	113

Det gjennemsnitlige antal utvandrede i hvert av rikets øvrige amter i femaarsperioden har været:

Amter.	Bygder.	Byer.	Tilsammen.
Smaalenene	355	313	668
Akershus	634	31	665
Kristiania	-	1 936	1 936
Hedemarken	751	65	816
Kristians	993	60	1 053
Buskerud	470	217	687
Jarlsberg & Larvik	510	343	853
Bratsberg	382	183	565
Nedenes	714	372	1 086
Lister og Mandal	923	301	1 224

Amter.	Bygder.	Byer.	Tilsammen.
Stavanger	892	528	1 420
Søndre Bergenhus	1 035	-	1 035
Bergen	-	712	712
Nordre Bergenhus	631	1	632
Romsdal	1 033	219	1 252
Søndre Trondhjem	683	296	979
Nordre Trondhjem	425	76	501
Nordland	931	91	1 022
Tromsø	271	61	332

Ved femaarsperiodens utgang (1910) var amtet delt i 5 sorenskriverier, 17 ensmandsdistrikter, 3 bykommuner og 18 herreder, 3 politimesterdistrikter, 12 lægedistrikter, 14 prestegjeld og 31 jordmordistrikter.

I denne femaarsperiode er saaledes 2 nye lægedistrikter oprettet, nemlig Hamvik og Talvik, se kgl. resolutioner av 1 april 1910 og 12 juli 1910.

Det ved kongelig resolution av 27 juli 1892 oprettede distriktslægeembede uten fast distrikt bestaar fremdeles.

Ved Finmarkens Medicinalfonds sykehus i byerne Vadsø, Vardø og Hammerfest er egne sykehuslæger.

2. Jordbruk og fædrift[1].

I. Jordbruk.

a) Eiendomsforhold.

Ved utgangen av forrige femaarsperiode var her 7 737 matrikulerte eiendomme med en samlet matrikelskyld av 7 382 kjør og 6⅝ faar i amtet[2]. Eiendommenes antal var da steget med 551 og matrikelskylden med 514 kjør og 1 faar.

[1] Dette avsnit er utarbeidet av amtsagronom Aug. Nielsen.

[2] Disse tal er i forrige beretning opført med henholdsvis 7 742, 7 388 og 4⅝. Imidlertid oplyser sorenskriveren i Vardø nu, at der i den for dette sorenskriveri avgivne opgave for forrige periode feilagtig er medtat 5 eiendomme, som ligger i byen (Vardø). Disse og deres matrikelskyld er nu fratrukket.

Ved utgangen av 1910 fandtes her 8 408 eiendomme med en samlet matrikelskyld av 7 783 kjør og 4 faar. Forøkelsen utgjorde altsaa i denne periode 671 eiendomme med en samlet matrikelskyld av 400 kjør og 5 faar.

Gjennemsnitsskylden for de i beretningsperioden tilkomne eiendomme er 4.78 faar, mens den for hele amtet ved utgangen av forrige periode var 7.63 og for beretningsperioden 7.40 faar.

Eiendomme og matrikelskyld var fordelt paa amtets herreder og sorenskriverier saaledes:

Herreder.	Særskilt skyldsatte bruk.			Herreder.	Særskilt skyldsatte bruk.		
	Samlet antal.	Matrikelskyld.			Samlet antal.	Matrikelskyld.	
		Kjør.	Faar.			Kjør.	Faar.
Kautokeino	216	90	7	Lebesby og Kjøllefjord	264	307	6
Alten	1 178	787	6 1/2	Tanen	825	733	3 1/2
Talvik	1 156	697	5 1/2	Karasjok	317	285	5
Loppen og Øksfjord	374	229	6 1/2	Polmak	184	281	3 1/2
				Næsseby	546	826	7
Alten sorenskriveri	2 924	1 806	1 1/2	Tanen sorenskriveri	2 136	2 435	1
Hasvik	111	101	2				
Hammerfest og Kvalsund	437	480	2 1/12	Nordvaranger	689	624	7
Maasø	267	280	6	Sydvaranger	480	874	6
Kjelvik	265	148	2 3/4				
Kistrand	456	768	3 11/20	Varanger sorenskriveri	1 169	1 499	5
Hammerfest sorenskriveri	1 536	1 779	1/2	Vardø sorenskriveri	643	263	4
				Amtet	8 408	7 783	4

Forøkelsen er fordelt paa amtets herreder og sorenskriverier saaledes:

Herreder.	Forøkelse i antal.	Forøkelse i skyld. Kjør.	Faar.
Kautokeino	4	2	2
Alten	78	44	4
Talvik	19	1	4
Loppen og Øksfjord	25	16	4
Alten sorenskriveri	126	64	6
Lebesby og Kjøllefjord	36	10	5
Tanen	129	58	-
Karasjok	48	14	1
Polmak	12	6	4½
Næsseby	75	62	7
Tanen sorenskriveri	300	152	1½
Hasvik	1	-	
Hammerfest og Kvalsund	13	7	-
Maasø	10	2	-
Kjelvik	7	3	2
Kistrand	32	36	3½
Hammerfest sorenskriveri	63	48	5½
Nordvaranger	126	89	4
Sydvaranger	34	41	-
Varanger sorenskriveri	160	130	4
Vardø sorenskriveri	22	4	4
Amtet	671	400	5

Den gjennemsnitlige matrikelskyld for amtets jordeiendomme sees saaledes stadig at synke. Og grunden hertil er den, at de nyutmaalte eiendomme tages av Statens udyrkede jord og for en stor del kun bestaar av smaalapper og hustomter, mens de ældre eiendomme — de egentlige jordbruk — ikke paa langt nær er skyldsat saa høit, som de burde, da nogen revision av matrikelskylden ikke er foretat.

Til belysning herav kan tjene, at mens den samlede matrikelskyld ved utgangen av 1910 utgjorde 7 783 kjør og 4 faar, var kreaturantallet i amtet den 30 september 1907, da sidste tælling foretoges, 927 hester, 10 188 storfæ, 25 516 faar og 2 929 gjeter. Regnes 1 hest lik 1½ ko og — som i matrikelberegningen — 8 smaafæ (faar og gjeter) lik 1 ko, vil dette bli 15 134 kjør, altsaa henimot det dobbelte. Efter denne beregning vil den gjennemsnitlige matrikelskyld for amtet bli 1 ko og 6.4 faar.

Det hele skyldsætningsvæsen i Finmarken er derfor uten betydning og kunde uten synderlig skade sløifes, saalænge der ikke blir foretat nogen revision. I

denne henseende henvises til, hvad der i forrige og tidligere beretninger er fremholdt.

Den her i amtet brukte skyldsætning i kjør og faar efter rentekammerskrivelse av 3 juni 1775 maa vel nu ansees antikvert. For at beregne matrikelskylden i Finmarkens amt i forhold til den for hele det øvrige land almindelige, sees det Statistiske Centralbyraa at bruke forholdstallet: 2 skyldkjør (à 8 faar) lik 1 skyldmark. Men selv om dette grundlag var paalidelig, hvad det formentlig neppe er, blir jo hele beregningen høist misvisende, saalænge skyldsætningen er urevidert, efter hvad foran er paavist.

Imidlertid er den væsentligste og mest generende mangel ved eiendomsforholdene i Finmarken dog de uklare grænsebeskrivelser i de ældre hjemmelsdokumenter. I saa maate er det værst i Altens sorenskriveri. Efter uttalelser av jordsalgskommissionens formand og sorenskriveren i Alten samt herredsstyrerne i Talvik og Loppen—Øksfjord vedtok sidste amtsting (1912) et enstemmig andragende om at faa nedsat en dømmende kommission i medhold av lov om ordning av jordforholdene i Finmarken av 24 april 1869, for at ordne jordforholdene i Talvik og Loppen—Øksfjord herreder. Denne kommission skulde faa i opdrag at opgaa, opmaale, beskrive og avmerke grænserne saavel mellem de private grundeiere indbyrdes som mellem disse og Staten, at avsige kjendelser vedrørende tvistigheter om eiendomsgrænser samt fastsætte matrikelskylden.

Betegnende for tilstanden i de nævnte herreder er, hvad jordsalgskommissionens formand skriver:

«Forøvrig skal jeg tillate mig at bemerke, at det de fleste steder i Talvik herred er temmelig umulig at avholde opmaalinger, før grænserne for de ældre eiendomme er fastsat. Det er bare en liten brøkdel av samtlige eiendomme, som er beskrevet i nogen opmaalingsforretning; for en stor del er de kun betegnet som «en slaatte i skogen» — uten angivelse av, hvor de begynder, og hvor de slutter».

Som det vil sees, er forøkelsen av eiendommenes antal stor, større end i nogen tidligere periode. Den utgjør ca. 8.7 pct. mot i forrige periode 7.7 pct. Blandt sorenskriverierne er tilveksten størst i Tanen og Varanger med henholdsvis 16.3 og 15.9 pct., mindst i Vardø med 3.5 pct.

Av herrederne viser Nordvaranger, Tanen og Karasjok den sterkeste tilvekst med henholdsvis 22.4, 18.5 og 17.8 pct.

Om den procentvise forøkelse av matrikulerte eiendomme i amtets herreder og sorenskriverier i beretningsperioden henvises til tabellen paa næste side.

b) Jordbrukets tilstand.

Jordbruket i amtet har i beretningsperioden gaat forholdsvis rask fremad særlig i enkelte distrikter. Der er dog stor forskjel i saa maate.

Herreder.	Procentvis tilvekst av eiendomme.
Kautokeino	1.9
Alten	7.0
Talvik	1.7
Loppen og Øksfjord	7.1
Alten sorenskriveri	4.5
Hasvik	0.9
Hammerfest og Kvalsund	3.1
Maasø	3.9
Kjelvik	2.7
Kistrand	7.5
Hammerfest sorenskriveri	4.3

Herreder.	Procentvis tilvekst av eiendomme.
Lebesby og Kjøllefjord	15.8
Tanen	18.5
Karasjok	17.8
Polmak	7.0
Næsseby	15.9
Tanen sorenskriveri	16.3
Nordvaranger	22.4
Sydvaranger	7.6
Varanger sorenskriveri	15.9
Vardø sorenskriveri	3.5
Amtet	8.7

Mens herreder som Tanen, Karasjok og delvis Alten har været i rask fremgang, er denne mindre i andre, i enkelte saagodtsom ingen Men i det hele tat er der opkommet betydelig mere interesse for jordbruket og hvad dertil hører end tidligere. Hertil har tydeligvis i ikke ringe grad de omkring i distrikterne dannede landbruksforeninger bidraget. Det er nemlig netop i de herreder, hvor der findes saadanne foreninger, og hvor disse har faat virke endel aar under kyndig og interessert ledelse, at fremgangen er størst og mest iøinefaldende.

Mens der ved utgangen av 1905 var 3 saadanne underavdelinger av landhusholdningsselskapet, nemlig Vestfinmarken, Tanen, Varanger og Karasjok, var her ved utgangen av beretningsperioden 10.

Disse var:

1. Vestfinmarkens landbruksforening i Alten herred.
2. Langfjordbundens — - Talvik —
3. Loppens — - Loppen og Øksfjord herred.
4. Lakselvs — - Kistrand herred.
5. Olderfjord og Smørfjords — - —«—
6. Børselv og omegns — —«—

(Forts. side 10).

Sammendrag av lensmændenes opgave

Herreder.	Utsæd og avl pr. maal i femaaret.				Hvor store var arealerne av aker og eng i 1910 i forhold til i 1907, naar hver av dem sattes til 100?			
	Høi.		Poteter.					
	Utsæd pr. maal.	Avl pr. maal.	Utsæd pr. maal.	Avl pr. maal.	Grønfôr.	Kunsteng.	Natureng	Poteter.
	Kg.	Kg.	Liter.	Hl.				
Kautokeino	-	-	-	-	-	-	-	-
Alten	-	200	300	15	110	105	105	100
Talvik	-	-	180	NB. 12	-	-	-	-
Loppen og Øksfjord	-	-	600	30	-	-	-	-
Hasvik	-	350	300	14	-	100	102	100
Hammerfest og Kvalsund		90	-	-	-	100	100	
Maasø	-	120	-	-	-	-	-	
Kjelvik	-	-	-	-	-	-	100	
Kistrand	-	300	500	25	100	100	100	100
Lebesby og Kjøllefjord	-	-	300	12	-	-	-	
Tanen	-	-	-	-	-	-	-	
Karasjok	5	300	50	-	200	200	150	
Polmak	1 à 2	100 à 200	60	20	-	-	-	
Næsseby	-	-	-	-	-	101	120	
Nordvaranger	-	-	200	10	-	-	-	50
Sydvaranger	-	400	550	38.5	-	100	100	100
Vardø [1]	-	-	-	-	-	-	-	-

[1] Opgaver mangler.

vedkommende akerbruket i 1910.

I hvilken utstrækning har nyrydning av jord fundet sted i aarene 1908—1910?	Har i aarene 1908—1910 nogen utlægning av nogen del av indmarken til utmark fundet sted?	Hvilke er forøvrig de væsentligste forandringer i femaaret for akerbrukets vedkommende?	Anmerkninger av amtsagronomen.
Litt	Nei	Ingen væsentlig forandring.	
Noget	Nei	Stadig i større utstrækning ompløining av jord, som tillægges til eng, med isaaning av græsfrø og grønfôravl første aar. Bruk av kunstgjødsel har tiltat meget. Likesaa av slaamaskiner og andre nyere redskaper.	
Noget	Nei	Betydelig rydning, avgrøftning og indkjøp av akerbruksredskaper og maskiner samt meget bedre anvendelse av naturgjødselen.	NB. Lensmanden har her tællet «1200». Antagelig er liter forvekslet med hektoliter, og i henhold hertil er det av mig forandret til «12». Det samme er ogsaa tilfældet paa nogen andre opgaver.
Litt	Nei	Ingen væsentlig forandring.	
Litt	Nei	Ingen forandring.	Forøvrig er enkelte av disse opgaver ogsaa i andre henseender mindre at bygge paa. De er vistnok i flere tilfælde bygget paa et mere eller mindre løst skjøn, hvad der ikke er at undgaa, da noget regnskap med jordbruket kun undtagelsesvis holdes her i amtet.
Næsten intet	Nei	Ingen væsentlig forandring.	
Litt	Nei		
Næsten intet	Nei	Ingen væsentlig forandring.	
Litt	Nei	Ingen forandring.	
Litt	Nei	Grundforbedringer paa tidligere dyrket mark samt avgrøftning.	
Noget	Nei	Ingen væsentlig forandring.	
Meget	—	Opdyrkning, bruk av kunstgjødsel i betydelig utstrækning, anvendelse av maskiner og moderne redskaper m. m.	
Litt	Nei	Pløining, bruk av kunstgjødsel.	
Noget	—	Rydning og avgrøftning av nyland.	
Meget	Nei	Nogen slaamaskiner anskaffet.	
Litt	Nei	Litt rydning, avgrøftning samt bruk av kunstgjødsel.	

7. Lebesbys og omegns landbruksforening i Lebesby herred.
8. Tanens og — — - Tanen —
9. Varangers og — — - Nordvaranger —
10. Karasjoks — — - Karasjoks —

og flere er senere kommet til.

Det ser saaledes ut til, at den vei, landhusholdningsselskapet i 1904 slog ind paa, ved at arbeide gjennem selvstændig virkende lokalforeninger i bygderne, har været rigtig og vil drage flere og flere saadanne ind i arbeidet for landbrukets og husdyravlens fremgang og opkomst.

I dette amt, hvor avstandene er saa store og befolkningen saa tynd og spredt samt forholdene i mange henseender saa uensartet i de forskjellige distrikter, er dette naturlig. Landhusholdningsselskapet med sin eneste virkende funktionær kunde ved den gamle ordning vanskelig række at sætte sig i den fornødne forbindelse med hvert enkelt distrikt eller herred og dets befolkning eller utøve nogen effektiv kontrol med de her igangsatte foranstaltninger.

Men de midler, hver av disse foreninger har at virke med, er smaa, og man kan derfor ikke vente, det skal gaa saa fort fremover. Utbyttet av jorden og kreaturdriften her i amtet har tidligere været liten og har i det hele tat utgjort en saa liten del av befolkningens erhverv, at det ikke er ventelig, at det skal gaa saa fort med fremskridt eller med at faa interessen op som i andre, sydligere amter, hvor jordbruket i lange tider har været hovednæringen. Av samme grund kan man heller ikke vente, at distrikterne skal yde saa meget her som sydpaa til saadanne foreninger og deres foranstaltninger. Det er derfor omtrent udelukkende offentlige bidrag (statsbidrag) man har arbeidet med, foruten den ubetydelige kontingent av foreningernes medlemmer. Men de til disse foreninger ydede statsbidrag har tydeligvis baaret gode frugter og dannet grundlaget for den bevægelse, som nu er oppe.

Landbruksforeningerne arbeider med forskjellige foranstaltninger, sigtende dels til jordbrukets og husdyravlens opkomst, dels til produkternes tilgodegjørelse og avsætning. Der indkjøpes saaledes forbedrede og nyere jordbruksredskaper — ploger, harver o. l. — til fællesbruk for foreningens medlemmer. Der indkjøpes sædvarer og frø i fællesskap. Der anskaffes og underholdes avlsdyr — hingster, tkser og værer — til forbedring av husdyrracerne. Og der anskaffes separatorer og oprettes fællesutsalg av melk i byerne.

Kunstgjødsel er ogsaa her kommet adskillig i bruk i de senere aar i enkelte distrikter.

En sak av betydelig interesse for amtet har været optat til behandling av landhusholdningsselskapets styre, nemlig tilgodegjørelse av de store masser av fiskeavfald, som kastes paa sjøen i vore fiskevær, særlig under de store fiskerier om vaaren. Det er meget ilde, at alt dette gjødselstof skal kastes bort, samtidig som jordbruket saavel trænger gjødsel, og man i stedse stigende grad kjøper kunstgjødsel sydfra, endog fra utlandet. Og ikke nok med, at alt dette stof gaar tilspilde; det gjør tilmed direkte skade ved at grunde op og forurense vore havner og gjøre fiskeværene usunde.

Selskapet har nu sat sig i bevægelse for at faa undersøkt, om — og i til fælde paa hvilken maate — det kan la sig gjøre at tilgodegjøre denne avfalds masse, eller ialfald endel av den.

Jordbruksredskaper av nyere og bedre slags faar større og større anvendelse i amtet. Hertil bidrager i væsentlig grad, at arbeidspriserne for jordbruksarbeide er steget betydelig de senere aar ogsaa her — maaske mere her end i andre amter, da befolkningen her har saa mange andre erhverv. Her forlanges nu og maa betales saa høie dagpenger, f. eks. i slaattetiden, at jordbruket meget vanskelig kan betale dem. Dette driver brukerne til at anskaffe mest mulig av redskaper, som kan spare arbeidshjælp.

Potetesavlen har tiltat litt i enkelte distrikter. Tidligere har det omtrent udelukkende været den finske og norske befolkning — vistnok mest førstnævnte — som har sat poteter. Den lappiske har ikke befattet sig dermed. I de senere aar er dog ogsaa disse begyndt i enkelte herreder, saaledes i Kistrand.

Havebruket er fremdeles av liten betydning, uagtet ganske visst ogsaa her i amtet paa flere steder inde ved fjordbundene kunde avles mange av vore mere hurtigvoksende og haardføre rotvekster og grønsaker med fordel.

II. Fædrift.

I tilslutning til fremskridtene i jordbruket har ogsaa fædriften gaat fremad i beretningsperioden. Men ikke paa langt nær saa meget. Den gamle slendrian med avlen, opdræt og fôring er seig til at hænge i befolkningen.

Landhusholdningsselskapet og dets underavdelinger arbeider henimot at indføre bedre og mere lønsomme kreaturer, ved at indkjøpe og underholde avlsdyr; men det gaar tildels tungt og sent at faa flerheten av befolkningen med, at faa den til helt ut at indse fordelene med at holde gode kreaturer.

Smaa bygdedyrskuer har ogsaa av og til været avholdt. Men disse har været faa, og de midler, man har hat til raadighet hertil, likesaa. Man haaber for eftertiden at faa midler til at kunne avholde dyrskuer oftere og faa dem noget bedre utstyrt med midler til præmier.

I enkelte herreder er man dog kommet saa vidt, at der er oprettet forbud mot at slippe ikke godkjendte avlsdyr i de fælles havneganger. Og forhaabentlig vil flere følge efter.

Efterstaaende tabel viser kreaturantallet i amtet den 3 december 1900 og 30 september 1907, da sidste tælling foretoges.

Av denne fremgaar, at antallet av kreaturer hadde steget ganske betydelig i disse 7 aar. Men hertil skal dog bemerkes, at ved tællingen i 1900 var besætningerne vistnok mindre end i flere av de nærmestliggende aar, idet 1900 var et usedvanlig daarlig høiaar i Finmarken, og kreaturbestanden av denne grund var betydelig reducert om høsten, før tællingen foregik. Hertil kommer, at tællingen i 1907 foregik før den almindelige slagtetid om høsten, og at man saaledes maa gaa ut fra, at antallet ved nytaar var adskillig mindre end, hvad tællingen viser. Imidlertid har der vel ogsaa i de 3 aar 1907—1910 været nogen tilvekst, og

Opgave over kreaturhold i Finmarken den 30 september 1907, sammenholdt med antallet 3 december 1900.

Herreder.	Samlet antal.											
	Hester.		Storfæ.		Faar.		Gjeter.		Svin.		Rensdyr.	
	1900.	1907.	1900.	1907.	1900.	1907.	1900.	1907.	1900.	1907.	1900.	1907.
Kautokeino	-	3	204	206	223	363	-	-	-	-	33 122	50 451
Alten	159	153	594	639	445	745	97	84	1	11	54	26
Talvik	66	78	937	1 168	2 190	3 079	188	242	1	6	45	110
Loppen og Øksfjord	5	8	419	529	1 039	1 327	276	269	-	2	-	3
Alten sorenskriveri	230	242	2 154	2 542	3 897	5 514	561	595	2	19	33 221	50 590
Hasvik	6	9	327	474	818	1 412	180	262	-	2	178	
Hammerfest	-	2	329	409	1 224	1 716	298	475	-	-	-	-
Kvalsund	13	36	365	331	1 044	1 467	68	40	2	-	30	100
Maasø	8	13	441	494	1 280	2 091	397	503	1	4	19	84
Kjelvik	7	8	256	279	506	662	257	286	-	5	-	850
Kistrand	223	224	1 164	1 227	2 083	3 411	4	46	-	-	42	12
Hammerfest sorenskriveri	257	292	2 882	3 214	6 955	10 759	1 204	1 612	3	11	269	1 046

Karasjok	59	64	186	227	246	526	-	-	-	-	15 615	28 114
Lebesby	30	30	618	688	1 134	1 551	211	350	6	-	-	-
Tanen	91	92	1 085	1 310	1 727	3 173	40	179	9	3	215	50
Næsseby	118	83	619	525	1 083	1 248	-		1	7	7 052	9 179
Polmak	-	33	-	215	-	517	-	-	-	-	-	3 705
Tanen sorenskriveri	298	302	2 508	2 965	4 190	7 015	251	529	16	10	22 882	41 048
Nordvaranger	40	34	302	379	244	478	17	39	-	3	1 845	9 230
Sydvaranger	35	41	780	838	830	1 326	-	-	1	8	1 625	2 090
Varanger sorenskriveri	75	75	1 082	1 217	1 074	1 804	17	39	1	11	3 470	11 320
Vardø	20	16	280	250	326	424	169	154	-	-	-	
Amtets landdistrikt	880	927	8 906	10 188	16 442	25 516	2 202	2 929	22	51	59 842	104 004
Hammerfest by	9	12	74	61	94	70	198	198	-	3	-	
Vadsø do.	25	24	164	206	36	101	24	35	-	-	-	
Vardø	18	25	78	58	116	169	149	206	-	4	-	
Tils. i byerne	52	61	316	325	246	340	371	439	-	7	-	-
Amtet	932	988	9 222	10 513	16 688	25 856	2 573	3 368	22	58	59 842	104 004
Forøkelse ialt	56		1 291		9 168		795		36		44 162	

denne vil antagellg opveie det her omhandlede forhold saaledes, at den pr. 30 september 1907 beregnede forøkelse i kreaturantallet vil svare nogenlunde til tilveksten i tiaaret 1900—1910. Herpaa tyder ogsaa de av lensmændene paa opgaverne vedkommende fædriften i aaret 1910 — skema nr. 6 — opførte tal. (Se side 16).

Den voldsomme stigning i antallet av rensdyr, en stigning av omtrent 74 pct., antages ikke at være rigtig. Det almindelige indtryk i amtet er ialfald ikke, at renbestanden er forøket synderlig, ialfald ikke saa sterkt. Men som i beretningen for 1896—1900 anført, vil opgaverne over antallet av disse dyr altid bli temmelig usikre, da tællingen er forbundet med store vanskeligheter.

Til fremme av svineavlen oprettet landhusholdningsselskapet i 1907 to avlsstationer i amtet, en i Næsseby og en i Alten. Det har dog vist sig vanskelig at opretholde denne foranstaltning. Stationen i Østfinmarken maatte nedlægges i 1910, da den oprindelige stationsholder frasa sig den grundet fraflytning, og ingen ny var at faa. Vestfinmarkens station har været flyttet 3 ganger og er nu i Tverelvdalen i Alten. Her er dog stadig stigende efterspørsel efter smaagriser til slagteopdræt, men den ene station kan selvfølgelig ikke paa langt nær dække behovet, og indkjøp sydfra medfører forholdsvis store omkostninger og risiko.

Vistnok foregaar her endnu i enkelte distrikter og særlig i enkelte aar sulteføring av kreaturer. Men man har dog grund til at tro, at det har avtat betydelig med denne uskik, og at det avtar aar for aar. Landhusholdningsselskapet motarbeider den fremdeles ved, at amtsagronomen og i de sidste aar tillike en vandrelærer om vaaren reiser omkring og beser fjøsene og besætningerne og derunder anmelder dyrplageri. Flere har saaledes været tiltalt og straffet. Dertil har selskapet i de sidste aar utdelt smaa præmier, bestaaende av sølvgjenstande, til dem, som under disse fjøsskuer har vist sig at ha bedst stelte fjøs og kreaturer.

Røgter- og husholdningsskolen paa Nyborg hadde ved utgangen av beretningsperioden avholdt 10 kurser, og det 11te var i gang. Der var da uteksaminert 60 elever.

Melken og produkterne av denne behandles endnu utilfredsstillende i mange distrikter. Men ogsaa i saa maate spores fremgang. Separatorer anvendes nu i stadig stigende utstrækning. Selv hos mange lappefamilier findes saadanne. Og smørret behandles tildels adskillig bedre end tidligere. Fra Altenfjorden — Alten, Talvik og Kvalsund herreder — føres meget melk til Hammerfest. Langfjordbundens landbruksforening har oprettet fællesutsalg for melk i byen.

Tabellen side 16, som er utarbeidet efter de fra lensmændene mottagne opgaver, viser det gjennemsnitlige melkeutbytte pr. ko om aaret, priserne paa de forskjellige produkter samt det almindelige vinterfôr for kreaturerne i beretningsperioden.

Sammenholder man gjennemsnitspriserne paa produkter i 1910 med de tilsvarende i beretningen for forrige periode, altsaa for 1905, vil man finde, at alt er steget i pris med undtagelse av melk. Kjøt fra kr. 0.54 til kr. 0.62, smør fra kr. 1.77 til kr. 1.89 pr. kg. og høi fra kr. 6.35 til kr. 7.79 pr. 100 kg. (Se tabellen side 16 de 2 nederste talrækker).

Og for disse produkters vedkommende maa vel de opgivne priser kunne ansees nogenlunde rigtige. Hvad opgaverne over melkeutbyttet pr. ko samt vinterfôret pr. kreatur angaar, antages derimot at gjælde, hvad der ved tabellen side 8 er bemerket, at de oftest er bygget paa et mere eller mindre løst skjøn, da noget ordentlig fjøsregnskap neppe holdes noget sted eller ved nogen gaard i amtet.

Men selv om man ikke helt ut kan stole paa disse tal, viser de dog formentlig, at der er fremgang og stigning ogsaa i utbyttet av kreaturdriften i amtet.

I lensmændenes opgaver vedkommende fædriften angives videre:

Salg av husdyr er av ingen betydning i Kautokeino, Karasjok, Kjelvik, Maasø og Kvalsund — Hammerfest herreder, av ringe betydning i Sydvaranger, Nordvaranger, Tanen, Lebesby — Kjøllefjord, Kistrand og Alten samt av nogen betydning i Næsseby, Polmak, Loppen — Øksfjord, Hasvik og Talvik.

Salg av hester er tiltat litt i Talvik, Hammerfest — Kvalsund og Kistrand, tiltat noget i Næsseby og meget i Polmak. I Tanen, Maasø og Kautokeino er salg av hester uten betydning. I de øvrige herreder kjøpes hester til bygdens behov.

Salg av hornkvæg er avtat litt i Tanen og Alten, tiltat litt i Nordvaranger, tiltat noget i Næsseby, Loppen — Øksfjord, Kistrand og Hasvik, tiltat meget i Karasjok og Talvik. I de øvrige herreder er det enten uforandret eller uten betydning.

Salg av faar er avtat noget i Alten og Nordvaranger samt litt i Tanen, tiltat litt i Næsseby, Lebesby — Kjøllefjord, Kistrand, Karasjok og Talvik og tiltat noget i Loppen — Øksfjord og Hasvik. I de øvrige herreder er det enten uforandret eller uten betydning.

Salg av kjøt er av ingen betydning i Polmak, Maasø, Hammerfest — Kvalsund og Kjelvik, av ringe betydning i Nordvaranger og Tanen, av nogen betydning i Sydvaranger, Alten, Talvik, Kistrand, Lebesby — Kjøllefjord, Næsseby, Hasvik og Loppen — Øksfjord og av megen betydning i Kautokeino og Karasjok (renkjøt).

Salg av melk er av ringe betydning i Karasjok, Loppen — Øksfjord, Lebesby — Kjøllefjord, Kistrand, Alten og Nordvaranger, av nogen betydning i Hammerfest — Kvalsund, Tanen, Sydvaranger, Næsseby og Hasvik og av megen betydning i Talvik. I de øvrige herreder uten betydning. I Kjelvik indkjøpes melk til herredet.

Salg av smør, ost og uld er overalt av ingen eller ringe betydning.

Opgave vedkommende fædriften i Finmark

Herreder.	Hvor stort omtrentlig kreaturholdet antages at ha været i 1910 i forhold til kreaturbestanden i 1907, naar denne ansættes til 100.					Gjennemsnitlig melkeutbytte pr. ko pr. aar.		Prisen i produkter v		
	Hester.	Storfæ.	Faar.	Gjeter.	Svin.	For de mere fremskredne jordbrukere.	overhodet i herredet.	Kjøt.	Melk.	Smø
						Liter.	Liter.	Kg.	Liter.	Kg.
Kautokeino	102	100	100	-	-	1 200	900	[1]) 0.55	0.15	1.8
Alten	105	98	80	-	100	1 800	1 100	0.60	0.15	2.0
Talvik	115	120	100	110	150	3 200	1 750	[1] 0.53	0.14	
Loppen og Øksfjord	100	110	120	100	100	-	-	0.55	0.15	1.6
Hasvik	100	100	100	100	100	1 200	1 000	[1] 0.70	0.20	2.0
Hammerfest og Kvalsund	100	100	100	100	100	1 750	1 400	0.55	0.16	2.3
Maasø	100	100	100	100	100	-	2 000	-	-	
Kjelvik	150	110	100	120	100	2 500	1 600	0.80	0.20	2.2
Kistrand	100	100	100	100	100	2 000	1 200	0.50	0.20	1.6
Lebesby og Kjøllefj.	100	100	100	100	100	1 000	750	0.55	0.20	1.6
Tanen	110	100	100	100	100	1 800	1 200	0.65	0.15	1.7
Karasjok	110	110	110	-	-	2 400	1 600	[1] 0.42	0.18	2.0
Polmak	50	100	100	-	-	2 500	1 000	0.60	0.15	
Næsseby	105	100	90	-	-	2 000	1 400	0.55	0.17 1/2	1.8
Nordvaranger	100	100	100	100	-	2 000	1 500	0.85	0.20	1.8
Sydvaranger	110	100	100	100	110	1 500	1 000	0.90	0.20	2.2
Vardø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gjennemsn. i amtet	103.6	103	100	103	106	1 918	1 293	0.62	0.17	1.8
De tilsv. tal i 1905 var	-	-	-	-	-	1 736	1 191	0.54	0.17	1.7

NB. Hvor intet er anført, mangler opgaver.

9 1 0 efter lensmændenes opgaver.

gende 1910:		Det almindelige vinterfôr pr. kreatur var i 1910:								Anmerkninger.
		Hest.		Ko.		Faar.		Gjet.		
)st.	Høi.	Høi og grønfôr	Mel eller havre.	Høi og grønfôr	Mel.	Høi.	Mel.	Høi.	Mel.	
Kg.	pr. 100 kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	
-	[2] 5.50	-	-	2 000	[3] -	500	[3] -	-	-	[1] Renkjøt 0.60, av ko og faar 0.50. [2] Enghøi 6.00, utslaathøi 5.00. [3] For ko 1000 og for faar 500 kg. renmose. NB. Flokker av levende rensdyr sælges til opkjøpere fra Finland og Sverige til en gjen.snitspris av kr. 25.00 pr. stk.
-	7.50	4 000	100	2 500	[1] -	600	-	-	-	[1] Tildels brukes litt renmose.
-	7.00	3 200	200	1 850	[2] -	400	[2] -	380	[2] -	[1] Faarekjøt 0.55, kokjøt 0.50. [2] Tang, tare og fiskeavfald, tildels birkeris.
-	7.50	2 200	-	1 000	-	250	-	250	-	Desuten brukes fiskeavfald, tare og ris.
1.30	10.00	2 500	[2] -	1 200	[2] -	200	[2] -	200	[2] -	[1] Faarekjøt. [2] Desuten litt mel og meget fiskeavfald.
-	5.50	2 850	[1] -	1 200	[1] -	220	[1] -	200	[1] -	[1] Desuten fiskeavfald, tang og tare i mængde.
-	-	1 600	-	1 600	-	200	-	200	-	Likesaa.
1.70	9.50	4 000	400	2 500	200	500	-	500	-	Likesaa.
-	7.00	1 500	[1] -	1 000	[1] -	130	[1] -	-	-	[1] Endel mel og havre samt meget fiskeavfald.
-	10.00	2 000	-	1 600	-	400	-	400	-	Som hjælpefôr brukes litt mel samt meget fiskeavfald m.m.
-	7.00	4 000	400	2 000	[1] -	250	-	150	-	[1] 400 kg. fiskehoder. Desuten tang og tare.
-	8.00	2 000	[2] -	1 200	[2] -	400	[2] -	-	-	[1] Renkjøt. [2] Desuten brukes en hel del renmose til kjørene, og mel og havre til hestene.
-	6.50	4 000	300	2 000	-	-	-	-	-	
-	8.00	4 000	250	1 800	[1] -	300	[1] -	-	-	[1] For kjør og faar desuten endel fiskeavfald.
-	-	3 500	-	2 500	[1] -	400	[1] -	300	[1] -	[1] Desuten mel, fiskeavfald og tare.
-	10.00	3 000	500	1 800	[1] -	400	[1] -	350	[1] -	[1] Desuten mel, fiskeavfald samt renmose.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1.50	7.79	2 957	307	1 734	-	343	-	293	-	
-	6.35	2 912	365	1 694	-	321	-	282	-	

3. Skogdrift.

Indberetning fra Vestfinmarkens skogforvaltning (indbef. Kvænangen) for femaaret 1906—1910.

Ved utløpet av femaarsperioden bestod personalet foruten av skogforvalteren av 1 skogfoged, 11 skogopsynsbetjenter og 17 skogtilsynsmænd.

Til benyttelse dels for skogvæsenets tjenestemænd, dels for skogsarbeidere er opført 3 nye skogstuer inden forvaltningen.

Skogenes antal er forøket forsaavidt, at 6 av lappevæsenet indkjøpte eiendomme blev underlagt skogforvaltningen i 1907.

Av tidligere indkjøpte eiendomme er solgt 23 parceller til bopladser. Desuten er ved Finmarkens jordsalgskommission solgt en hel del jordstykker av Statens oprindelige grund, saa bopladsenes antal har tiltat i betydelig grad. Indkjøp av skog har det derimot ikke været anledning til.

Furuskogen inden forvaltningen er væsentlig utbredt i de indre dele av Kistrand herred samt i Alten og Kvænangen. De smaa rester av furuskog, som endnu findes i Talvik, er av mindre betydning.

Skogene i Kistrand er gaat jevnt tilbake trods skogvæsenets bestræbelser for at holde igjen. Der blinkes vistnok ikke mere, end furuskogene kan taale; men igjensatte frøtrær kommer hyppig væk ved ulovlig hugst, og i bjerkeskogene hører ulovligheter nærsagt til dagens orden i vintermaanederne. Dette maa dels tilskrives befolkningens daarlige økonomiske kaar, dels slette vaner og tilvante overgrep. Fra Kistrand herred er i femaarsperioden indsendt til paatalemyndigheten ikke mindre end 82 anmeldelser for ulovlig hugst i Statens skoger.

I Alten herred er forholdene noget bedre, hvad angaar overholdelse av lov og orden, dog mangler det meget paa, at det er saa bra, som ønskelig kunde være. Beholdningen av gammel overmoden skog er vistnok avtat, dog kan ikke furuskogene siges at ha gaat tilbake, naar undtages enkelte partier navnlig i nærheten av sjøen. Gjenveksten er paa de fleste steder upaaklagelig.

Beholdningen av hugbar bjerkeskog inden herredet er gaat betydelig tilbake, hvorfor det aarlige hugstkvantum pr. husstand i 1910 blev nedsat fra 7 til 4 favner. Denne bestemmelse har vakt adskillig motstand og det merkelig nok særlig blandt folk, som aar om andet sælger brændsel fra sine private skoger.

I Talvik herred er skogene i jevn fremgang, hvilket dels maa skyldes rikelig tilgang paa udmerket torv til brændsel, dels et skarpt opsyn i en lang række av aar og dels en vaaknende forstaaelse av skogens betydning. Desværre kan ikke det samme siges om Kautokeino og Loppen — Øksfjord herreder.

Det væsentligste salg fra furuskogene er foregaat ved auktioner, dels av trær paa rot, dels av fremdrevne materialer. Salgspartierne inddeles i ganske smaa salgslodder indeholdende saavidt mulig ensartede dimensioner.

Et mindre sagbruk er opført i Kvænangen, ellers findes intet sagbruk inden forvaltningen. Denne omstændighet er for en stor del skyld i, at der særlig i

Alten ved auktionerne optræder en masse smaakjøpere (høsten 1910 ialt 94 stkr.), hvorav en hel del omsætter tømmeret i form av favneved.

Hvad der er utblinket og solgt inden forvaltningen i femaarsperioden, fremgaar av nedenstaaende tabel:

Driftsaar.	Tømmer.	Mindre gavnvirke.	Ved.	Nettoutbytte av forvaltningen.
	Stkr.	Stkr.	m³.	Kr.
1905—1906	2 812	1 656	757	5 707.29
1906—1907	2 416	2 881	1 012	6 770.61
1907—1908	3 393	2 252	1 022	7 374.20
1908—1909	3 513	2 005	1 030	9 686.11
1909—1910	2 882	1 879	540	5 877.55

Hvad der aar om andet gratis utvises til brændsel fra Statens bjerkeskoger inden forvaltningen, fremgaar av nedenstaaende tabel. Værdien er skjønsmæssig anført, idet hensyn er tat til avstanden fra hugststederne til forbrugsstederne samt til vedforraadet i forhold til behovet i de forskjellige distrikter:

Herred.	Antal bruksberettigede.	Hugstkvantum		Værdi paa rot.
		i lass.	i favner.	
				Kr.
Alten	248	2 332	1 162	1 610
Talvik	308	1 826	722	1 124
Kistrand	327	9 259	3 141	4 718
Hammerfest og Kvalsund	100	433	144	438
Loppen og Øksfjord	28	65	30	65
Kvænangen	18	502	241	381
Kautokeino	68	3 460	1 053	1 580
Tilsammen	1 097	17 877	6 493	9 916

Mange familier er i de senere aar gaat over til at benytte væsentlig kul til brændsel, og i kystdistrikterne benyttes en masse torv.

Avgrøftning av vandsyk skogmark har saavidt sees ikke været utført inden forvaltningen før i aaret 1904. I de omhandlede 5 aar er paa forskjellige steder i skogene opkastet grøfter og oprenset bækkefar av en samlet længde av 6 547 m. Væsentlig som hjælpekultur utplantes aarlig ca. 20 000 planter i skogene i Alten. Et par skogstrækninger er fredet ved indhegning.

Markedsfinnernes ren virker som en hemsko paa reproduktionen, navnlig i nedre Alten skoger.

Et par skogbrander har optraadt i Alten, men disse blev forholdsvis snart begrænset. Orkanagtige stormer høsten 1910 anrettet endel skade paa skogene væsentlig i Kvænangen, og det voldsomme snefald vinteren 1910—1911 har knækket og ødelagt endel bjerkeskog særlig i Langfjord i Talvik herred. Forøvrig har de sidste 5 aar i det store og hele tat været gode aar for skogene i Vestfinmarken.

*

Indberetning fra Østfinmarkens skogforvaltning for femaaret 1906—1910.

Paa statens furuskoger hviler ingen bruksrettigheter, i bjerkeskogene har befolkningen efter skogvæsenets nærmere bestemmelser adgang til aarlig at erholde det kvantum brænde, som skogene — efter skogvæsenets skjøn — kan avgi. Bjerkeskogene kan i det hele siges at gaa tilbake, især i kystdistrikterne.

Skogopsynet bestaar av skogforvalteren, 9 skogopsynsbetjenter hvorav 3 med fri bolig og jordvei og 24 tilsynsmænd. Gjennemsnitlig utvises aarlig til husbehov brændsel til 1 140 «bruksberettigede» efter gjennemsnitlig 7 meterfavner 7 980 favner bjerkeved.

Mot avgift utblinkes til salg paa roten i furuskogene gjennemsnitlig 300 tylvter tømmer og ca. 150 tylvter smaat virke til en samlet pris av kr. 1 600.00.

Fremsalget av trævirke, tømmer, sker dels ved befolkningens avhændelse av, hvad de har avkjøpt staten, og dels og det hovedsagelig fra skogvæsenets oplag av tømmer fra Pasvik og Tana dalførets skoger. Avsætningen stiger aar for aar, idet behov av trævirke til nybygning økes.

I femaaret har der fundet 2 mindre skogbrander sted, begge i Karasjok. Efterveksten er for alle træslags vedkommende god, men hemmes for furuens vedkommende ved fjeldlappernes ophold med sine rensdyrhjorder, og i bjerkeskogene ved rovhugst. Vaaren 1910 tegnet til et meget godt frøaar, det eneste i femaarsperioden, men med kulde og tørke i juni sattes konglernes frøspredning tilbake.

Kulturarbeider har omfattet utplantning av ca. 8 000 planter (furu) pr. aar, og avgrøftning av vandsyk furu-skogmark i et antal av ca. 5 600 m. pr. aar.

Skogforseelserne har i det sidste desvære tiltat og utgjorde 43 gjennemsnitlig pr. aar, mot 21 i forrige femaarsperiode.

Jagten drives i flere distrikter som en hel næring om vinteren og har været rik, hvad fuglevildt angaar.

4. Fiskerier.

Fremgangen og økningen i anvendelsen av dækkede skøiter med og uten motor har i femaarsperioden været ganske sterk; de allerfleste moderne skøiter blev imidlertid bygget utenfor amtet.

Finmarksfondet var ved utgangen av 1910 uforandret og med uforandrede regler. Om utlaansvirksomheten henvises til «Aarsberetning om Norges Fiskerier» 1910, side 13—14.

Nogen fiskedampskibe er hjemmehørende i amtet.

Fangstredskapet under vaarfiskerierne har gjennemgaaende været line, men ogsaa garn og dypsagn har i mindre utstrækning været benyttet.

I denne periode har kobben næste ikke vist sig.

Redningsskøiter er stationert paa mange steder, tildels aaret rundt, og disse er til stor betryggelse for fiskeren under den daglige dont.

Russiske fiskeres deltagelse i fiskeriet har været liten og stadig avtagende.

Russehandelen — pomorhandelen — foregaar ogsaa utenfor den saakaldte makketid, og væsentlig pr. kontant; melindførselen er liten.

Under v i n t e r- o g v a a r- (l o d d e-) f i s k e t er i efternævnte aar opfisket følgende kvantum torsk:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
32 957 700	39 584 198	44 333 590	56 110 306	71 011 411

Regnes gjennemsnitlig 100 stykker sløiet torsk at veie 270 kg., vil tallene i femaaret, regnet i stykker, bli:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
12 206 555	14 653 407	16 419 848	20 818 632	26 300 523

Gjennemsnittet er:

For femaaret	1906—1910	ca. 18.3	mill. stkr.	(ca. 48.8	mill. kg.)
—	1901—1905	10.1	—«—	(ca. 27.3	—«—
—	1896—1900	12.9	—«—		
—	1891—1895	15.5	—«—		
—	1886—1890	13.5	—«—		
—	1881—1885	11.5	—«—		
—	1876—1880	15.5	—«—		
—	1871—1876	15.5	—«—		

Det vil sees, at fisket i 1909 og 1910 var meget over periodens middeltal videre vil det sees, at gjennemsnittet for den hele periode er adskillig over tid ligere perioders middeltal.

I de anførte tal er medtat kjøpstædernes direkte utbytte av fisket og for de fire sidste femaar tillike, hvad der av fiskerne selv er forbrukt under fisket. For dette femaar stiller dette forbruk (av torsk og hyse) sig saaledes:

i 1906	606 600 kg.,	derav	332 000 kg.	torsk,
- 1907	580 798 -	—	425 798	—«—
- 1908	430 000	—	360 000	—«— [1]
- 1909	509 000 -	—	421 000	—«— [1]
- 1910	800 000 -	—	600 000	—«— [1]

For de forskjellige herreder og byer i amtet har det opfiskede kvantum torsk i hvert av de efternævnte aar været følgende:

Distrikter.	1906. 1000 kg.	1907. 1000 kg.	1908. 1000 kg.	1909. 1000 kg.	1910. 1000 kg.
Loppen og Øksfjord	330.0	400.0	398.0	334.0	593.0
Talvik	76.0	94.0	18.0	-	26.0
Alten sorenskriveri	406.0	494.0	416.0	334.0	619.0
Hasvik herred	2 509.2	2 707.0	2 074.2	2 099.0	1 404.5
Hammerfest do.	1 886.6	992.0	829.2	214.0	310.4
Hammerfest by	260.0	165.0	221.0	38.0	133.6
Kvalsund herred	47.5	44.0	85.0	46.0	290.0
Maasø do.	10 022.8	10 653.0	8 775.0	6 287.0	2 254.0
Kjelvik do.	4 070.0	3 357.9	3 671.5	5 476.5	4 640.8
Kistrand do.	18.0	40.0	-	14.0	12.5
Hammerfest sorenskriveri	18 814.1	17 958.9	15 655.9	14 174.5	9 045.8
Lebesby herred	876.0	1 268.4	1 744.0	2 517.0	3 850.2
Tanen do.	8 603.0	14 175.0	17 040.0	21 717.0	25 790.7
Næsseby do.	3.0	60.0	35.0	8.0	418.0
Tanen sorenskriveri	9 482.0	15 503.4	18 819.0	24 242.0	30 058.9
Vardø herred	1 358.3	2 118.4	3 390.3	8 076.6	14 627.7
Vardø by	2 826.1	2 943.0	5 938.5	8 894.9	12 325.8
Vardø sorenskriveri	4 184.4	5 061.4	9 328.8	16 971.5	26 953.5
Nordvaranger herred	39.3	117.7	60.4	142.5	1 013.6
Vadsø by	25.8	369.2	43.0	210.5	2 767.4
Sydvaranger herred	6.1	79.5	10.4	35.2	553.2
Varanger sorenskriveri	71.2	566.4	113.8	388.2	4 334.2
Amtet	32 957.7	39 584.1	44 333.5	56 110.2	71 011.4

[1] Ikke medtat i ovennævnte tal.

Fangsten av hyse, kveite, uer m. v. har for heromhandlede femaar git følgende utbytte:

	1906. 1000 kg.	1907. 1000 kg.	1908. 1000 kg.	1909. 1000 kg.	1910. 1000 kg.
Hyse	1 137.6	1 088.2	870.1	1 022.9	4 416.5
Kveite, uer m. v. i raa tilstand	4 312.6	2 585.6	1 920.0	1 265.7	1 302.7

Lever- og rognpartiet har i samme tid utgjort:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Lever hl.	36 919	43 418	46 681	47 200	54 957
Rogn -	665	616	1 114	1 203	584

Av fiskehoder angives at være solgt:

I 1906	7 881 000	stykker,
- 1907	11 627 000	—
- 1908	18 892 000	—
- 1909	15 147 000	—
- 1910	19 116 300	—

Priserne paa fisk, lever, rogn og hoder var i femaaret:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Torsk pr. kg.	0.14— 0.18	0.10—0.13½	0.05— 0.14	0.06— 0,10	0.04—0.12½
Lever - hl.	8.00—13.00	9.50—13.00	6.00—13.00	7.00—10.00	6.00—24.00
Rogn - -	8.00—30.00	5.00—22.00	5.00—20.00	5.00—22.00	—
Hoder.. pr. 100 stkr.	0.20— 0.40	0.10— 0.83	0.12— 0.50	0.10— 0.60	—

Av det opfiskede kvantum torsk angives at være virket til:

Aar.	Rundfisk.	Rotskjær og russefisk.	Klipfisk.
	Kg.	Kg.	Kg.
1906	14 144.9	2 830.6	15 590.4
1907	20 098.1	3 484.1	15 576.2
1908	19 216.8	5 800.5	19 227.8
1909	33 733.1	11 394.7	10 866.4
1910	31 887.5	10 090.3	28 881.4

Medicintrantilvirkningen har utgjort:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
11 168 hl.	12 534 hl.	12 331 tdr.	10 417 tdr.	13 063 tdr.

Den samlede fangst under vinter- og vaarfisket er, med fradrag av, hvad der er forbrukt under fisket, paa første haand beregnet til:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kr. 4 764 226.	Kr. 5 812 315.	Kr. 4 579 296.	Kr. 4 433 762.	Kr. 6 660 207

eller gjennemsnitlig i femaaret			1906—1910.....	kr. 5 249 961
mot	—	-	— 1901—1905.....	- 3 240 549
-	—	-	— 1896—1900.....	- 3 131 160
	—	-	— 1891—1895.....	- 2 729 065
	—	-	— 1886—1890.....	- 2 138 000
	—	-	— 1881—1885.....	- 2 505 200
	—	-	— 1876—1880.....	- 2 446 000
	—		— 1871—1875.....	3 237 000
	—		— 1866—1870.....	- 2 306 000

For de forskjellige sorenskriverier stiller utbyttet i det heromhandlede femaar sig saaledes:

Sorenskriverier.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Alten	103 520	98 980	51 240	32 912	63 729
Hammerfest.....	2 598 418	2 640 796	1 837 902	1 314 787	1 040 004
Tanen..... ...	1 367 955	2 192 000	1 690 878	1 716 749	2 832 174
Vardø	665 550	768 023	945 501	1 302 406	2 236 452
Varanger.....	28 833	112 516	53 775	66 908	487 848

Under loddefisket blev dette drevet i kortere eller længere tid i de forskjellige vær av:

i 1906.....	27 049	mand	med	6 269	baater, skøiter og dampskibe,
- 1907.....	29 091	—«—		6 777	— —«—
- 1908.....	27 224	—«—		6 191	— —«—
- 1909.....	28 396	—«—		6 532	— —«—
- 1910.....	24 114	—«—		5 829	— —«—

eller i gjennemsnit i femaaret		1906—1910.....	27 175 mand,
mot i	—«—	1901—1905.....	18 702 —
- -	—«—	1896—1900.....	20 757 —
- -	—«—	1891—1895.....	20 802 —
- -	—«—	1886—1890.....	16 895 —
- -	—«—	1881—1885.....	11 300 —
- -	—«—	1876—1880.....	14 100 —

Da disse opgaver er tat fra de forskjellige værs opsynsprotokoller og saaledes fiskere, som under loddefisket har drevet fiske fra mere end ett vær, er medregnet flere ganger, blir antallet av deltagende fiskere og baater for stort.

Det virkelige maksimumsantal antages at ligge nærmere de tal, som er angit paa tællingsdagen, nemlig:

i 1906 ..... 16 639 mand med 4 079 farkoster,
- 1907 ..... 16 459 —«— 3 813 —
- 1908 ..... 18 431 —«— 4 330 —
- 1909 ..... 19 923 —«— 4 742 —
- 1910 ..... 18 164 —«— 4 482 —

Antallet av de i fisket deltagende utlændinger, hvilke er medtat i ovenstaaende tabel, utgjorde i:

Aar.	Russere.	Finlændere.	Svensker.	Tilsammen.
1906	239	72	1	312
1907	55	26	2	83
1908	88	51	2	141
1909	98	40	4	142
1910	34	68	12	114

eller i gjennemsnit i femaaret 1906—1910 ..... 158 mand,
mot i — - — 1901—1905 ..... 143 —
— - — — 1896—1900 ..... 277 —
— — — 1891—1895 ..... 571 —
— - — — 1886—1890 ..... 651 —
— — — 1881—1885 ..... 760 —
— - — - — 1876—1880 ..... 909 —

Fiskernes fordeling paa de forskjellige redskaper paa tællingsdagen fremgaar av følgende oversigt:

Aar.	Garn.		Line.		Dypsagn.		Flere redskaper.	
	Mand.	Baater.	Mand.	Baater.	Mand.	Baater.	Mand.	Baater.
1906	184	59	4 501	1 608	884	253	11 070	2 676
1907	18	9	812	239	284	78	15 345	3 487
1908	272	80	4 283	934	296	94	13 580	3 222
1909	19	7	1 975	437	525	155	17 404	4 143
1910	-	-	2 529	777	95	14	15 540	3 691

Fiskende fra fartøi var i 1906: 285, i 1907: 269, i 1908: 601, i 1909: 1 060 og i 1910: 1 631.

Bruttolotten pr. mand av vinter- og vaarfisket er opgit til:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kr. 176.13.	Kr. 199.80	Kr. 168.24.	Kr. 156.14.	Kr. 276.20.

eller gjennemsnitlig aarlig kr. 195.10 mot i 1901—1905 kr. 170,00, i 1896—1900 kr. 149.00, i 1891—1895 kr. 131.00, i 1886—1890 kr. 116.00, 1881—1885 kr. 183.00.

Idet henvises til det paa foranstaaende side anførte om deltagelsen i fisket (tællingsdagen), bemerkes, at lotterne gjennemsnitlig falder noget — antagelig 20 pct. — høiere av den der anførte grund.

Av kjøpefartøier fremmøtte til vinter- og vaarfisket:

i 1906.....	423	fartøier,	drægtighet		
- 1907.....	460	—	—	23 461	ton, besætning 2 446 mand,
- 1908.....	504	—	—	21 209	—
- 1909.....	298	—	—	13 705	—
- 1910.....	411	—	—	19 458	—

Herav russiske kjøpefartøier i 1908: 100, i 1909: 89, i 1910: 137.

Sundhetstilstanden under vinter- og vaarfisket har været god.

Ordenen under fiskerierne har likeledes været god i denne femaarsperiode.

Sommer- og høstfisket

efter sei, torsk, laks m. m. gav et utbytte av:

i 1906	kr.	1 257 821
- 1907	«	1 541 201
- 1908	«	1 327 912
- 1909	«	1 581 699
- 1910	«	2 379 320

eller gjennemsnitlig pr. aar kr. 1 617 593.

Mot i femaaret 1901—1905	kr.	1 500 987
— - —« — 1896—1900	«	1 255 783
— - —« — 1891—1895	«	1 479 000
— - —« — 1886—1890	«	1 104 600
— - —« — 1881—1885	«	1 483 800
— - —« — 1876—1880	«	815 000
— - —« — 1871—1875	«	750 000

Det opfiskede kvantum i kg. kan ikke angives, da nøiagtige opgaver herover ikke haves.

Utbyttet stiller sig saaledes for de forskjellige aar:

Forskjellige fiskesorter saasom torsk, hyse, sei, solgt i raa tilstand til de norske handelsmænd eller til russerne mot andre varer end mel, samt rundfisk og

titling fra høstfisket, uer, laks fanget ved kysten m. v. antages utbragt til en pengeværdi av:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kr. 700 919.	Kr. 914 151.	Kr. 809 918.	Kr. 1 108 575.	Kr. 1 800 818.

Leverkvantumet av dette fiske er opgit til:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
8 726.50 hl.	10 288 hl.	12 465 hl.	15 932 hl.	18 357 hl.

der angives utbragt til:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kr. 87 795.	Kr. 107 743.50.	Kr. 107 426.	Kr. 134 362.	Kr. 206 355.

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Matter rugmel.				
Fangst av torsk, kveite, flyndre, hyse, uer m. v. solgt i raa eller saltet tilstand til russerne mot	18 333	15 888	10 784	10 229	9 026
der er anslaat til en værdi av	Kr. 315 862	Kr. 366 115	Kr. 247 796	Kr. 215 377	Kr. 173 470
Av rotskjær er tilvirket	Kg. 165 180	Kg. 176 900	Kg. 188 460	Kg. 137 000	Kg. 201 888
til en værdi av	Kr. 113 050	Kr. 105 815	Kr. 95 545	Kr. 63 770	Kr. 105 307
Tørret sei	Kg. 96 400	Kg. 110 080	Kg. 187 930	Kg. 161 600	Kg. 230 612
der anslaaes til	Kr. 40 205	Kr. 47 377	Kr. 67 227	Kr. 59 615	Kr. 93 368
Leverkvantum	Hl. 8 726	Hl. 10 288	Hl. 12 465	Hl. 15 932	Hl. 18 357
der angives utbragt til	Kr. 87 795	Kr. 107 743	Kr. 107 426	Kr. 134 362	Kr. 206 355

For de forskjellige herreder og byer inden amtet stiller utbyttet av sommer- og høstfisket sig saaledes:

Distrikt.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Alten	1 200	-	1 560	1 170	1 680
Talvik	22 010	46 730	8 925	12 515	15 910
Loppen-Øksfjord	68 898	117 225	42 560	27 735	49 625
Hasvik	102 302	111 682	89 364	93 556	101 276
Hammerfest herred	74 391	86 549	41 588	83 146	65 555
Hammerfest by	36 368	45 302	131 064	114 800	420 410
Kvalsund	22 398	41 590	20 883	29 985	23 492
Maasø	277 650	313 400	222 700	266 850	346 600
Kjelvik	73 800	101 200	148 900	255 546	256 460
Kistrand	25 206	6 798	17 216	19 637	69 220
Lebesby	34 500	45 250	53 137	71 052	45 080
Tanen	112 645	108 105	85 800	82 138	73 550
Næsseby	5 040	11 100	23 050	21 600	10 700
Nordvaranger	59 519	52 065	46 546	69 344	171 457
Sydvaranger	28 761	35 982	81 977	66 546	104 864
Vadsø by	25 946	41 638	5 680	14 330	118 735
Vardø by	210 698	307 242	254 188	326 143	455 709
Vardø herred	76 499	68 342	52 772	20 605	58 995

Fisket blev drevet av:

i 1906	8 398	mand,	hvorav	3 401	hjemmehørende	utenfor	distriktet.
- 1907	8 656	—	—	3 517	—«—	—	—«—
- 1908	9 567	—	—	4 079	—«—	—	—«—
- 1909	11 069	—	—	5 030	—«—	—	—«—
- 1910	11 216	—	—	5 713	—«—	—	—«—

Av russiske fiskere deltok en kortere tid i sommerfisket fra Kiberg i 1906: 30 mand, i 1907: 5 mand.

Den gjennemsnitlige mandslot utgjorde:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
For hjemmefolket	165.21	189.09	135.11	160.00	242.00
« fremmede	118.93	139.52	111.36	126.00	185.00

I tuskhandelen med russerne er 20 kg. rugmel betalt med:

Aar.	Stor kveite.	Smaa kveite.	Torsk og uer.	Flyndre.	Hyse.	Sei.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
1906	6—15	9—20	15—30	20—60	20—60	16—40
1907	5—15	9—30	15—40	20—40	20—45	18—45
1908						
1909	[1]	[1]	[1]	[1]	[1]	
1910						

[1] Mest kontanthandel.

Priserne paa rotskjær og tørret sei pr. 20 kg. og paa lever pr. hl. har været:

Aar.	Pr. 20 kg. rotskjær.	Pr. 20 kg. tørret sei.	Pr. hl. lever.
	Kr.	Kr.	Kr.
i 1906	10.00—18.00	4.00—10.50	8.00—12.00
- 1907	10.00—14.00	5.50—10.00	8.00—12.75
- 1908	7.50—12.00	4.00— 9.00	8.00—10.00
- 1909	7.00—10.00	6.00— 8.00	8.00—10.00
- 1910	8.50—12.00	7.00—10.40	7.00—15.00

Under dette fiske omkom i 1906: 6 mand, i 1907: 15 mand, i 1908: 13 mand, i 1909: 13 mand og i 1910: 10 mand.

Sildefisket.

I dette femaar har intet større sildefiske foregaat i amtet.

Litt fetsildfiske har dog været drevet i Loppen—Øksfjord og Sydvaranger i 1907 med utbytte

12 500 hl. til værdi kr. 39 000.

Vaarsildfiske eller fiske efter smaasild og agnsild om vaaren og sommeren har fundet sted i Alten, Talvik, Loppen, Hammerfest, Maasø, Lebesby og Sydvaranger. Utbyttet har stillet sig saaledes:

i 1906	kr.	83 000
- 1907	«	227 000
- 1908	«	64 300
- 1909	«	37 500
- 1910	«	68 400

Haakjærringfisket.

Om deltagelse og utbyttet av dette fiske henvises til efterstaaende tabel:

Der deltok:

i 1906	2	baater	med	8	mand	og	25	fartøier	med	107 mand.
- 1907	1	—	—	4	—	«	16	—	—	63 —
- 1908							5	—	—	19 —
- 1909							5	—	—	18 —
- 1910							13	—	—	54 —

Utbyttet blev:

i 1906	3 990	hl.	lever,	værdi	kr.	42 735
- 1907	2 257	«	—	—	«	26 504
- 1908	881	«	—	—	«	10 370
- 1909	710	«	—	—	«	7 100
- 1910	1 898	«	—	—	«	24 253

Fisket drives for den overveiende del fra Vardø paa bankerne utenfor kysten samt under Spitsbergen. Utbyttet fordeltes noget forskjellig paa de forskjellige steder; i Vardø tok fartøierne 1/3, resten deltes mellem mandskaperne, som selv holdt kosten.

Ishavsfangsten.

Fangst av kobbe, hvalros m. v. i polaregnene har som før væsentlig været drevet fra byerne Hammerfest og Vardø.

Der utrustedes fra:

	Hammerfest.						Vardø.					
1906	32	fartøier	med	328	mand.		5	fartøier	med	58	mand.	
1907	32	—	—	333	—		8	—	—	85	—	
1908	32	—	—	340	—		11	—	—	106	—	
1909	33	—	—	344	—		11	—	—	98	—	
1910	36	—	—	369	—		6	—	—	69	—	

Videre fra Vadsø:

1906	1	fartøi	med	10	mand.
1907	1	—	—	10	—

Fangsten blev drevet i vaar- og sommermaanederne ved Øst- og Vestisen, omkring Spitsbergen, op imot Frantz Josefs Land, Novaja Zemlja, Karahavet og Hvitehavet. Den bestod som vanlig av kobbe, hvalros, isbjørn, rensdyr og dun samt nogen hvitfisk.

Værdien av den samlede fangst utgjorde efter de priser, hvorefter mandskaperne klarertes:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kr. 169 848.	Kr. 328 382.	Kr. 312 382.	Kr. 463 936.	Kr. 414 945.

Utbyttet fordeltes saaledes, at rederiet for fartøi og utrustning tok 2/3 og mandskapet 1/3 til deling. Skippere, harpunerere og skyttere har særlige forhyringsvilkaar.

Den gjennemsnitlige mandslot utgjorde:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
i Hammerfest.....	Kr. 131.24	Kr. 252.96	Kr. 254.51	Kr. 356.20	Kr. 325.00
- Vardø	« 210.50	« 292.64	« 166.00	« 328.00	« 265.00

Den samlede fangst bestod av:

Aar.	Hvalros.	Kobbe.	Bjørn.	Ren.	Dun.	Hvitfisk.	Ræv.
					Kg.		
1906	201	22 776	137	20	5 020	1	5
1907	246	41 736	154	12	143	3	-
1908	167	43 023	229	-	17	5	-
1909	12	72 576	55	136	10	-	
1910	10	84 630	3	100	16	6	-

Hvalfangst

har ikke været drevet i femaaret, kfr. lov av 7 januar 1904.

Samlet utbytte.

Utbyttet av samtlige Finmarkens fiskerier, ishavsfangsten m. v. utgjorde i aarene 1901—1910:

i 1901	kr.	4 875 300
- 1902	«	6 265 700
- 1903	«	4 511 300
- 1904	«	6 103 400
- 1905	«	6 742 100
- 1906	«	6 317 500
- 1907	«	7 975 300
- 1908	«	6 294 300
- 1909	«	6 523 900
- 1910	«	9 547 000

5. Bergverksdrift.

(Av bergmester C. O. B. Damm).

Der er i femaarsperioden 1906—1910 drevet ikke saa faa undersøkelser paa forskjellige steder i amtet, men litet herav har bragt driften over i faste forhold. Et ældre verk, Kaafjord i Alten, tilhørende Sulitelma Aktiebolags gruber, er nedlagt, et andet, A/S Sydvaranger, har utviklet sig til at komme over i stordrift. Der er i femaaret utvundet ca. 40 212 ton malm til en antagen produktionsværdi av kr. 742 600.

Forholdet i de enkelte aar er følgende:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Mandskap	354	247	192		300
Produktionsmængde i ton	3 703	3 510	3 299	-	29 700
Produktionsværdi i kr.	215 000	145 000	145 000	-	237 600

Følgende tabeller vil gi et billede av driften ved Kaafjord verk. (A/S Altens Kobbergruber).

(Se tabellen næste side).

Driften i smeltehytten fremgaar av følgende tabel:

Aar.	Smeltet malm.	Pct. kobber.	Utbragt skjærsten.	Pct. kobber.	Utvundet kobber.
	Ton.		Ton.		Kg.
1906	1 677	6.65	539	19.01	64 000
1907	3 646	5.88	1 048	18.55	194 496
1908	3 065	5.57	846	19.37	[1] 215 000
1909	1 018	-	200	24.67	1 019

[1] Nævnte kobbermængde er fremstillet av 1191 ton skjærsten, der koncentrertes til 398 ton sten à 54.09 pct. kobber. Selve kobberet er fremstillet ved smeltehytten i Sulitjelma, idet al skjærsten og koncentrationssten er ført dit. Smeltningen ved hytten i Kaafjord begyndte i september maaned 1906 og sluttet ved utgangen av februar 1909. De ældre malmtilganger ansees for at være temmelig uttømt, og nye har man ikke fundet tiltrods for mange og vidtspredte undersøkelser. Verket blev derfor i slutten av 1908 og begyndelsen av 1909 nedlagt.

Aar.	Antal mand				Utvundet raa malm til opberedning.	Opberedet malm.	Utvundet ved opberedning.					
	ved grubedrift.	ved opberedning.	ved smeltehytten.	ialt.			Eksportmalm.	Pct. kobber.	Pct. svovel.	Smeltemalm.	Pct. kobber.	Pct. svovel.
					Ton.	Ton.	Ton.			Ton.		
1906	147	27	3	221	[1] 34 515	35 548	1 130	2.60	46.6	2 073	5.74	22.3
1907	152	21	18	247	[2] 20 982	25 065	629	3.45	43.8	2 881	6.35	17.4
1908	91	25	18	155	3 865	18 172	515	3.28	44.7	3 298	6.06	

[1] Hertil kommer 664 ton fra gruber ved Beritsfjord og 3 200 ton fra Vesterdalen og Porsa gruber.
[2] Hertil kommer 553 ton fra gruber ved Beritsfjord.

Det største bergverksforetagende i amtet er A/S Sydvaranger. De forekomster av jernmalm bestaaende av magnetit, som selskapet driver, ligger paa den 7 - 8 km. brede «halvø» mellem Langfjorden og Langfjordsvandet i vest og Pasvikelven i øst. Forekomsterne ligger paa et ca. 14 km. langt og 2—4 km. bredt baand fra «Grubebyen» (nord for Bjørnevand) i nord til Næverskrukbugten i SSV. Her findes malmutsondringer av høist forskjellig størrelse, fra vældige, et par km. lange og 170 m. brede til smaa, der bare er 1 m. lange og 20 cm. brede. Malmen ligger i bergarten granit og hæver sig i regelen som en ryg i landskapet. Ryggens høide kan naa op til 168 m over havet. Ved forekomsterne i Bjørnevandsfeltet, som man har tænkt at avbygge først, kan den gjennemsnitlige jernprocent sættes til 37. Fosformængden er ca. 0.04 pct., svovelmængden fra 0.01 pct.—0.07 pct. og titansyreprocenten ca. 0.1. Paa sydøstsiden av Ørnevand har man en rikere magnetitmalm med ca. 52 pct. jern, 0.03—0.05 pct. fosfor, 0.01 pct.—0.03 pct svovel og 0.05—0.3 pct. titansyre. Den malmoverflate, som selskapet har, anslaaes til mindst 1 million kvadratmeter. Skjønsmæssig kan man ved dagbruddrift ta 100 millioner ton raamalm med 35 pct.—37 pct. jern. Ved rikningsprocesser bringes jernprocenten op til 67. Man faar da malmen som en sand, saakaldt «slig», der senere som briketter bringes over i fast form. Fra gruberne ved Bjørnevand til Kirkenes fører en 8 km. lang jernvei.

Fra slutten av 1906 til utgangen av 1910 har man faat istand omtrent alle de anlæg, der var nødvendige for malmens brytning, transport, knusning, separation og brikettering, desuten boliger for alle de mennesker, som skal arbeide der. Man har opført 31 arbeider-, 6 funktionær- og betjentboliger, 1 spiselokale, 1 sykehus, 1 badehus og 1 hotelbygning. Vand- og kloaknet for bebyggelsen er bragt i orden. Der er bygget en 8 km. lang jernbanelinje med stationsanlæg, havnespor, kul- og malmkai med lastebroer. Endvidere er bygget verkstedsbygninger ved gruberne og ved Kirkenes, kompressoranlæg med trykluftledninger og kjelanlæg for lokomotiverne. Der er opført grovknuseverk, separationsverk og briketteringsovner. En stor dampcentral med dampturbiner paa 6 500 eff. h k. er ogsaa reist. Man har indkjøpt lokomotiver og vogner.

Arbeidertallet har vekslet sterkt fra 1 000 om sommeren til 200 om vinteren. Sommeren 1908 hadde selskapet en arbeidskonflikt, hvorved 6 uker av den bedste arbeidstid gik tapt. Ved utgangen av 1907 var medgaat over 997 000 kr. til anlægget, ved utgangen av 1908 var anvendt 4 025 000 kr., hvorav imidlertid 747 000 kr. var forskudsvis betaling til leverandører for maskiner.

Det første malmtog kjørtes ned til separationsverket 13 juli 1910. Den 27 juli blev det første maskinaggregat for malmspareringen igangsat. Fra 1 august begyndte den regelmæssige prøvedrift i verkets forskjellige avdelinger. Den første skibning av slig foregik 12 oktober, idet 1 920 ton avsendtes. Brikettering av sligen begyndte 27 november. Under driften i 1910 blev der utbrutt og fragtet ned til separationsverket 79 500 ton raa malm. Der blev knust og koncentrert 68 000 ton, der gav 29 700 ton slig. Herav blev brikettert til 3 510 ton briketter. Av denne produktion blev i aaret eksportert 7 406 ton slig og 2 553 ton briketter.

Drift og undersøkelser av kobbermalmforekomster har foregaat i Kvalsund herred ved Repperfjord og Næverfjord samt i bunden av Porsangerfjord.

Syd for bunden av Repperfjord har Nordiska Grufaktiebolaget arbeidet i 1906 med 10 à 20 mand, bygget barakker, drevet stoller (o: tunneller) og fra disse foretat undersøkelser til siderne. Der blev desuten utført skjærpearbeider i dagen. Endel malm blev utbrutt. Felterne gik i 1907 over til A/S Skandia, der sommeren 1908 drev omfattende forsøksarbeider. For blotlægning av fjeldgrunden blev der optat over 1 230 m. grøfter; der dreves 326 m. orter og 300 m. diamantborhul. Forsøk blev gjort med malmprøver for at finde den bedste tilgodegjørelsesmetode. Resultatet var, at selskapet opgav det hele. Senere har der været foretat ubetydelige sprængninger for prøvetagning.

I Porsa- og Vesterdalsgruberne i Kvalsund har der været drevet undersøkelsesarbeider særlig i 1909 og da i Greville og paralelgruben. Der blev i det aar anvendt 4 303 dagsverk og utbrutt 1 375 m^3. med en utgift av kr. 23 303.

Ved bunden av Porsangerfjord omkring Lakselv og Brændelv er der vidtstrakte forekomster, hvor op til 20 mand har været beskjæftiget med undersøkelser i kortere tid i flere aar.

Guldvaskning har foregaat i Tanas og Karasjoks bielver som Levojok, Gossejok, Sargejok og Bavtajok. Undersøkelserne paa de forskjellige steder har ikke git anledning til nogen varig drift. Tabellen viser antallet av bevillinger og utmaal i de forskjellige aar samt det utvundne guld.

Aar.	Bevilling.	Utmaal.	Utvundet guld.
			Gr.
1906	5	1	337
1907	-	10	-
1908	7	2	899.9
1909	-	6	1 752.6
1910	3	3	2 225.5

Antallet av anmeldelser, mutinger, utmaal og fristbevillinger vil sees av følgende tabel:

Aar.	Anmeldelser.	Mutinger.	Utmaal.	Fristbevillinger.
1906	767	265	39	1 713
1907	661	332	63	1 795
1908	429	166	-	1 959
1909	133	124		1 746
1910	274	67	-	1 633

6. Industri.

Ved utgangen av 1910 var der efter fabrikinspektørens aarsberetning i amtet — byerne iberegnet — ialt 59 industrielle bedrifter, i hvilke beskjæftigedes ialt 883 arbeidere. Av disse bedrifter var 4 anlæg til utvinding av ertser, 1 stenbrud, 41 olje- og trankokerier, 2 fabrikker for kunstig gjødning og kraftfôr, 1 anlæg for elektrisk belysning og kraft, 2 sagbruk, 1 trævarefabrik og snekkeri, 1 slagteri- og pølsefabrik, 1 mineralvandfabrik og 5 boktrykkerier. Tekstilindustri av fabrikmæssig art forefandtes ikke i amtet eller dets byer.

Haandverk.

Haandverksdriften var av liten betydning som indtægtskilde i amtet.

Husfliden er litet utviklet.

Dog spores der nogen fremgang.

Av rensdyrskind tilvirkes der i fjelddistriktet foruten til eget bruk endel tilsalgs. Gaardsredskaper og husgeraad, elvebaater og kjærrisser samt fiskeredskaper forarbeides i stor utstrækning av befolkningen selv.

Stenbrud findes flere steder i Alten, Sandfjord Søndre i Hasvik, Ripperfjord i Kvalsund, Vexelvik i Maasø. Disse beskjæftiger 156 mand. Produktionsværdien ca. 86 650 kr. Videre findes i Lebesby herred nogen sten- og skiferbrud, men de har ikke været i drift i femaaret grundet manglende driftskapital. Noget egentlig isbruk haves ikke. Til forbruk ved eksport av laks, kveite og anden fisk tages paa enkelte steder is til eget behov.

Av anlæg for baatbyggeri haves heller ikke egentlig noget, men i Komagfjord i Talvik (E. Ingebrigtsen) har der i de senere aar været bygget flere fiskeskøiter, likesom omfattende reparationer og ombygninger har fundet sted. Likesaa var der i Bøhle i Hasvik et lignende anlæg i 1910.

Torvdriften.

Indberetning fra torvmesteren i Vestfinmarken for femaaret 1906—1910.

Personalet. Ordnet opsyn med skjæring av torv paa Statens grund i Finmarken blev etablert i henhold til lov nr. 6 av 3 august 1897. Ledelsen blev først overtat av torvmester Dal og fra vaaren 1906 delt mellem amtets to skogforvaltere.

Ved femaarsperiodens utløp bestod personalet i Vestfinmarken av torvmesteren og 14 tilsynsmænd med en samlet avlønning av kr. 1 510. Av tilsynsmændene var 6 ansat i Talvik, 1 i Kvalsund, 3 i Maasø, 2 i Loppen—Øksfjord, 1 i Kjelvik og 1 i Hasvik herreder. I Kistrand vil bli ansat 2 tilsynsmænd i nær fremtid, likesom enkelte andre nyansættelser og forandring av distrikterne er forberedt.

T o r v d r i f t. I Vestfinmarkens kystdistrikter har torv været benyttet som brændsel i lange tider — mindst 50, maaske nærmere 100 aar. At der nogen gang vilde bli mangel paa den slags brændsel, var det vistnok de færreste, som hadde tanke om, og spørsmaalet blev derfor kun, paa hvilken maate man hvert aar med mindst bryderi kunde tilfredsstille sit behov av brændtorv. Det var saaledes ganske naturlig, at man holdt sig til de nærmeste og bedste myrer og til de steder i disse, der indeholdt den bedste torv, og hvor denne snarest kunde bringes paa tørkepladsen. Hvor der var vanskelige avløpsforhold for vand, blev der optat et hul hvert aar istedenfor at ta en avløpsgrøft, saa myren kunde avvirkes i sammenhæng. Ofte opstod der ogsaa uenighet mellem torvstikkerne saavel om torvtak som om tørkeplads, hvilket muligens var den væsentligste aarsak til, at der fra forskjellige hold reistes krav om ansættelse av torvopsyn, og som ledet til nævnte lov av 3 august 1897.

Ved torvopsynets oprettelse var det en hel del myrer, hvorav kun resterne var igjen, men endnu langt flere, der var paabegyndt, oftest paa mangfoldige forskjellige steder med igjenstaaende bænker samt endelig en mængde myrer, som endnu laa urørt, i almindelighet længere fra bopladsene. Torvopsynets opgave har derfor været først og fremst at faa utnyttet igjenstaaende bænker, der ved at staa i flere aar vilde blit helt uskikket til brændsel, dernæst at gi anvisning og regler for, hvorledes nye myrer skal avvirkes alt efter de stedlige forhold, idet man for hvert enkelt tilfælde maa ta hensyn til antal torvstikkere i myren og til tilgang paa tørkepladser. At faa gamle vanskjøttede myrer avvirket paa anordnet maate har tildels møtt motvilje, derimot falder det forholdsvis let at faa bestemmelserne overholdt, naar det angaar skjæring i nye myrer, idet de fleste torvforbrukere er taknemmelige for raad og veiledning og indser sin egen fordel i at begynde skjæringen paa rette sted, selv om dette til at begynde med kan falde noget besværlig.

Vistnok kan der fremdeles være enkelte ting at bemerke ved torvskjæringen, bl. a. at der gjennemgaaende kastes væk altfor meget «avmaak»; men i det store og hele tat kan man merke en vaaknende forstaaelse av, at det gjælder at økonomisere med, hvad der kan benyttes til brændsel.

Hvad der aarlig avvirkes av Statens torvmyrer i de distrikter, hvor torvopsyn er ansat, fremgaar av nedenstaaende tabel:

Distrikt.	Familier.	Stkr. torv aarlig.
Lerbotten i Talvik herred	57	360 000
Korsfjord —«—	74	369 000
Lærredsfjord —«—	36	213 500
Rognsund —«—	40	240 000
Langfjord —«—	89	1 418 000
Talvik —«—	26	337 000
Kvalsund, Kvalsund herred	28	392 000
Rolfsø i Maasø herred	34	160 000
Ingø —«—	17	76 500
Maasø —«—	22	134 500
Kjelvik, Kjelvik herred	35	156 000
Øksfjord i Loppen—Øksfjord herred	42	156 500
Loppen —«—	86	1 333 000
Hasvik, Hasvik herred	20	158 000
Tilsammen	606	5 504 000

Værdsættes torven paa forbrukssteder ne til kr. 0.01 pr. stk., vil det aarlige torvforbruk i Vestfinmarken repræsentere en værdi av kr. 55 040.00. Selv om de anførte tal ikke kan gjøre krav paa at være absolut nøiagtige, gir de ialfald et vink om, hvilken overordentlig stor rolle torven spiller i kystbefolkningens økonomi.

Indberetning fra Østfinmarkens torvmester for 1906—1910.

Foruten torvmesteren, der tillike er skogforvalter i Østfinmarken, styres torvopsynet av 11 tilsynsmænd, hvorav en er tilkommet i femaarsperioden. De under opsyn værende torvlag er nærmere 500; den benyttede torv benævnes efter sin beskaffenhet som bund-, bank- og lyngtorv. Efter gjennemsnitl. aarlig torvforbruk blev optat ca. 1.6 millioner stykker torv, der har en samlet værdi av ca. kr. 9 500. Der spores aarlig fremgang i torvskur, idet flere og flere lægger sig efter dette brændsel. Og da nedbørsmængden i almindelighet ikke er til hinder for at faa torven tør — især dersom torvskuren kunde begynde noget tidligere — hvilket væsentlig hindres av fiskerierne — vil torvdriften stadig økes. Torv brukes dog endnu kun som tillægsbrændsel, det væsentligste av dette utgjøres enten av kul eller ved.

Overtrædelser av de oprettede bestemmelser for torvskur paa Statens grund overtrædes yderst sjelden.

For skogfondets midler er anskaffet en torveltemaskine, der paa visse betingelser er overlatt til privat drift. Denne har hittil væsentlig bestaat i at producere 30—40 tusen stykker tørv — som det grundet forholdene ikke har været anledning til at faa avsat. Ved anskaffelse av lagerhus i vestre Jakobselv, i hvis nærhet torveltemaskinen arbeider, vil avsætningsforholdet forbedres.

7. Handel.

Ved utgangen av aaret 1910 fandtes der efter de fra lensmændene mottagne opgaver 300 landhandlerier i amtet, hvorav i Alten sorenskriveri 51, Hammerfest 97, Tanen 86, Varanger 51 og Vardø 15.

Av forbruks-, spare- eller handelsforeninger fandtes utenfor byerne ingen, naar undtages Kirkenes kooperative handelsforening.

Rettighet til smaasalg eller utskjænkning av brændevin fandtes ikke i amtet. Av rettigheter til utskjænkning av øl, vin, frugtvin og mjød fandtes ved utgangen av aaret 1910 5 — 1 efter lov av 18 mai 1860, 2 efter lov av 17 mai 1904, 1 indskrænket rettighet og 1 til skjænkning kun av alkoholsvakt øl.

Der holdes i amtet 2 markeder om aaret i Bossekop i Alten i mars og december. Der omsættes fornemmelig renskind, renkjøt, ryper, smør, varer av renskind som skaller, pæsker og hansker, kolonialvarer, tøier og fisk.

Værdien av omsætningen paa Bossekop markeder antages at ha utgjort:

Aar.	Vaarmarkedet.		Høstmarkedet.	
	Handelsvarer.	Fjeldvarer.	Handelsvarer.	Fjeldvarer.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1901	29 400	22 300	29 800	24 000
1902	30 000	22 600	31 500	25 000
1903	27 500	23 000	32 000	27 300
1904	28 200	24 600	30 600	29 000
1905	29 600	-	31 000	35 200
1906	31 125	22 928	28 950	27 045
1907	29 100	24 926	23 710	22 195
1908	26 011	31 151	19 545	32 251
1909	24 205	40 430	20 650	32 407
1910	20 150	29 040	20 100	35 667

8. Skibsfart.

Efter Norges Officielle Statistik V 177 for 1910 var der i amtet pr. 31 december 1910 ialt 41 fartøier med en tonnage av 2 984 ton.

Herav var:

10 dampskibe mot 4 i 1905.

	Tonnage.	
	Netto.	Brutto.
1910	279	809
1905	33	97

26 seilfartøier. Tonnage 1 819.
5 motorfartøier. Tonnage 356.

Fartøierne er fordelt i følgende fartsgrupper:

	Antal.	Tonnage.
Lasteskibe	2	168
Passagerskibe	5	528
Fiske- og fangstskibe	34	2 288

9. Andre næringsveier.

Jagt blev drevet paa rovdyr og ryper i nogen utstrækning, men den er ikke egentlig levevei for nogen — foregaar nærmest leilighetsvis og især om høsten og vinteren.

For fældelse av præmiebelønnede rovdyr er i femaaret gjennemsnitlig utbetalt kr. 3 460 av amtskommunekassen.

Der er utbetalt præmier for efternævnte antal:

(Se tabellen næste side).

Bærsankningen var heller ikke av nogen særlig betydning som næringsvei. Der blev dog i enkelte distrikter et og andet aar plukket ganske betydelige kvanta multer. Bærhøsten — især multer — er litet aarviss i Finmarken.

10. Kommunikationer.

Veier.

Ved utgangen av aaret 1910 var der inden Finmarkens amt de i nedenstaaende tabel nævnte offentlige veier. Tabellen er opsat herredsvis og under rubrik «Statsvei» er opført alle veier, som er bygget av Statens veivæsen med eller uten distriktsbidrag. I rubrik «Bygdevei» er anført de veier, som er bygget av herrederne selv med bidrag av amtet, det vil her sige Finmarkens brændevinsavgiftskasse; foruten de i rubrikken opførte veier har herrederne med bidrag av brændevinsavgiftskassen bygget endel bygdeveisbroer — omkring 30 stkr. —; men da disse broer for en stor del er gangbroer, klopper, og de allerfleste meget korte, er de ikke medtat i denne opgave. I rubrik «Ridevei, Vintervei, Fotsti» er opført de rydningsveier, fotstier mellem fiskevær o. lign., som er utført av Statens veivæsen med og uten distriktsbidrag; derimot er her ikke medtat de opvardninger av vinterveier for renkjørsel, som er utført.

Tabellens summer er adskillig avvigende fra forrige femaarsberetnings tabel over den samlede længde av hoved- og bygdeveier, idet f. eks. samtlige veier i Alten tidligere er opført som bygdeveier, mens de nu for en del er medtat under statsveier; endvidere er veiene i Sydvaranger i forrige beretning feilagtig opført som rideveier. Til den nu opførte tabel bemerkes, at der vil bli foretat klassifikation av «statsveiene» i hovedveier og bygdeveier efter veiloven av 1912.

Aar.	Bjørn.	Ulv.	Jerv.	Ræv.	Oter.	Maar.	Ørn.	Rypefalk.	Vandre-falk.	Hubro.	Hønsehøk.	Spurvehøk.
1906.....	1	20	13	487	378	-	78	24	2		32	58
1907.....	-	28	20	1 169	437	1	60	55	2	5	36	186
1908.....	3	21	6	2 465	353	10	32	54	2	8	105	69
1909.....	4	46	26	1 522	606	15	35	46	10	1	76	66
1910.....	1	35	-	43	185	2	21	49	4	-	65	62
	9	150	65	5 686	1 959	28	226	228	20	14	314	441

Offentlige veier i Finmarken ved utgangen av aaret 1910:

Herred.	Veienes benævnelse.	Statsvei.	Bygdevei.	Ridevei, vintervei, fotsti.	Bygget aar.	Karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Kautokeino	Ladnajavrebakken	-	-	0.700	1903	Vinterveisrydning.
	Beskades—Mironjavre	-	-	-	1896—1898	51.410 km. opvardning av vintervei for renkjørsel.
Alten	Bossekop—Eiby	10.840	-	-	1878—1890	3.1—2.2 m. kjørebredde.
	Nedkjørsel til Jøraholmen	0.400	-	-	—«—	—«—
	Lampe—Øveralten	0.400	-	-	—«—	—«—
	Eiby bro	0.440	-	-	1899, 1911	Svakt bygget træmastebro paa træpæleaag.
	Tangen—Beskades	-	-	23.240	1896—1898	Kun delvis gruset rydningsvei, kjørbar for lette lass.
	Bossekop—Nordelv	20.800	-	-	1891—1904	4.00 og 3.75—2.50 m. kjørebredde.
	Tverelvdalen	7.870	-	-	1901—1904	3.75—2.50 m. kjørebredde.
	Nalganas	-	-	9.000		Vinterveisrydning.
	Bossekop—Aronnes—Bugten	-	8	-	1870	Bekostet av herred og amt. (Brændevinsavgiftskasse).
	Kaafjord—Mattisdal	-	4	-	1873, 1880	—«—
		40.750	12	32.240		Tils. 85 km. vei.
Talvik	Amtsgrænsen—Sopnes	6.200	-	-	1873—1878	3.75—2.5 m. kjørebredde.
	Sopnes—Tappelufteid	10.000	-	-	1905—1910	—«—
	Bognelvdalen	3.200	-	-	1877	—«—
	Talvikbugten	-	1	-	1874, 1878	Bekostet av herred og amt. (Brændevinsavgiftskasse).
	Kvibydalen	-	3	-	1880	—«—
		19.400	4	-		Tils. 23 km. vei.

Loppen	Tappelufteid–Øksfjord bund..	2.800	-	-	1910	3.75—3.25 m. kjørebredde.
Hasvik	Hasvik—Hasvaag	-	3	-	1873	Bekostet av herred og amt. (Brændevinsavgiftskasse).
Maasø	Hjelmsø, fotsti	-	-	1.600	1893	1.0 m. bredde.
	Finnes—Laukholmen	-	-	7.042	1906—1909	2.0 m. —
		-	-	8.642		Tils. 8 km.
Kjelvik	Søndre–Nordre Honningsvaag	3.807	-	-	1898—1901	4.0—2.5 m. kjørebredde.
	Kjelvikstien	-	-	4.646	—«—	1.0 m. bredde.
		3.807	-	4.646		Tils. 8 km.
Kistrand	Kolvik—Lakselv	32.808	-	-	1902—1907	3.75—2.5 m. kjørebredde.
Karasjok	Alten—Karasjok	-	-	-	1872	Opvardning av vintervei for renkjørsel, bekostet av Staten.
	Karasjok—Skoganvarre	-	-	-	1876—1879 1909—1910	Utbedring av vintervei for hestekjørsel, antat 30 km., bekostet av herred og amt.
Lebesby	Sjaanes—Lebesby	-	4	-	1873	Bekostet av herred og amt. (Brændevinsavgiftskasse).
	Kjøllefjord	-	1	-	1869	—«—
		-	5	-		
Tanen	Tananes—Øvre Seida.....	40.271	-	-	1872—1898	3.75—2.5 m. kjørebredde.
	Smalfjordveien.....	8.225	-	2.540	1899—1904	—«—
		48.496	-	2.540		Tils. 51 km. vei.
Næsseby	Seidafjeld—Klubben.....	35.000	-	-	1872—1886	3.75—2.5 m. kjørebredde.
	Nyborg—Karlebotten	8.740	-	-	1897—1900	—«—
		43.740	-	-		Tils. 44 km. vei.

Herred.	Veienes benævnelse.	Statsvei.	Bygde-vei.	Ridevei, vintervei, fotsti.	Bygget aar.	Karakteristik.
		Km.	Km.	Km.		
Polmak	Seidafjeldet.	7.000	-	-	1872—1886	2.2 m. med møtepladser.
Nordvaranger	Klubben—Vadsø	23.852		-	1883—1886	3.7—2.2 m. kjørebredde.
	Vadsø—Skalelv	33.861	-	-	1888—1909	3.75—2.5 m. —
		57.713	-	-		Tils. 58 km. vei.
Sydvaranger	Kirkenes—Jarfjord	18.875	-	-	1869—1876	1.88 m. (3 alen) kjørebredde.
	Kirkenes—Soldaterbugt	1.743	-	-	—«—	—«—
	Tangenbro—Sandnes	4.916	-	-	—«—	—«—
	Langfjordeidet	0.624	-	-	—«—	—«—
	Strand—Svanvik	9.053	-	-	—«—	—«—
	Eidet—Furumo	4.200	-	-	1903—1905	3.0 m. kjørebredde.
	Ryeng—Næverskruk	7.560	-	-	—«—	—«—
	Nedkjørsel mot Holmfos	-	-	2.540	—«—	Rydningsvei.
	Grænse Jakobselv	5.000	-	-	1891—1896	2—3 m. bredde. 139 km. utført av Staten direkte.
	Bugøfjørd—Finlands gr.	-	-	-	1897	Opvardning av vintervei for renkjørsel, ant. 20 km.
	Trækveier ved Pasvikfosse	-	-	-	1872	Baattrækvei, utført av Staten, ant. 5 km. tilsammen.
		51.971	-	2.540		Tils. 54 km. vei.
	I Finmarkens amt	308.485	24	51.308		Tils. 383 km. vei.

Den første bevilgning til statsveianlæg i Finmarkens amt blev git i 1869, og der er til de i foranstaaende tabel opførte av Staten byggede veier anvendt kr. 1 658 100, hvorav er distriktsbidrag kr. 25 400.

Bevilgningerne paa statsveibudgettet har i femaarsperioden været:

I budgetterminen	Netto statsutgift.	Distrikts-bidrag.	Samlet bevilgning.
	Kr.	Kr.	Kr.
1 april 1906—31 mars 1907	56 240.00	1 760.00	58 000.00
1 — 1907—31 — 1908	56 590.00	3 160.00	59 750.00
1 — 1908—30 juni 1909 (5/4 aar)	79 800.00	4 200.00	84 000.00
1 juli 1909—30 — 1910	66 500.00	3 500.00	70 000.00
1 — 1910—30 — 1911	72 641.67	3 858.33	76 500.00
Sum	331 771.67	16 478.33	348 250.00

I femaaret er fuldført og avlevert til distriktets vedlikehold følgende veianlæg:

Parcel Staburselv—Lakselv av veianlægget Kolvik—Lakselv, Solnes—Skalelv, 1 juli 1907, Finnes—Ingø—Laukholmen, 27 juli 1908, Sopnes—Øksfjordbund, 15 august 1909.

Desuten har været under arbeide i femaarsperioden veianlæggene: Skalelv—Kiberg og Lakselv—Østerbotten.

I de 5 budgetterminer 1 april 1906—30 juni 1911 er der ved Statens veiarbeidsdrift oparbeidet følgende dagsverk, akkord- og dagarbeide tilsammen:

Folk ..... 48 192.8 dagsverk
Hest og kjører ..... 5 606.1 —
hvortil er utbetalt respektive ..... kr. 191 498.81 og
- 33 379.26

Tilsammen kr. 224 878.07.

Den midlere dagsfortjeneste ved veiarbeidsdriften i amtet har i de to sidste femaarsperioder været:

	Folk.		Hest og kjører.	
	Akkord.	Dagløn.	Akkord.	Dagløn.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1901—1902, 1905—1906	3.67	3.07	5.17	4.65
1906—1907, 1910—1911	4.09	3.27	6.03	5.71
hvilket utgjør en forøkelse av	11.4 pct.	6.5 pct.	16.6 pct.	22.8 pct.

Vedlikeholdet av veiene bekostes som før av herrederne med to tredjedels refusion av brændevinsavgiftskassen (som regel dog med limiterte beløp). Vedlikeholdet administreres av amtmanden uten teknisk bistand.

Telegraf- og telefon.

Finmarkens telegrafinspektorat omfatter foruten Finmarkens amt ogsaa den nordlige del av Tromsø amt til Rotsundelv i Skjervøy herred; i de nedenfor anførte opgaver er der dog medtat kun, hvad der vedkommer Finmarkens amt.

Telegraf- og telefonstationernes antal, som ved utgangen av 1905 var 46, er ved utgangen av femaarsperioden vokset til 63, idet der er oprettet rikstelefonstationer i Bonakas, Ekkerø, Kamøvær, Karasjok, Kvalsund, Komagfjord, Korsfjorden, Laxelven, Leirbotn, Makur, Oksefjord, Rafsbotn, Skarsvaag, Skoganvarre, Smalfjorden, Storekorsnes og Øksfjord.

Opsynsstationer med adgang til korrespondanse, hvis antal i 1905 var 14, er nu forøket til 17, idet følgende er kommet til: Børfjord, Repperfjord og Sandøbotn.

Kvalsund, der tidligere var opsynsstation, er nu gaat over til fast rikstelefonstation.

Opsynsstationen Storfjord i Laksefjord har ikke adgang til korrespondanse; en anden lignende opsynsstation (Langfjorddalen pr. Lebesby) er midlertidig nedlagt.

Av de 63 telegraf- og telefonstationer er 9 faste telegrafstationer, 14 har avvekslende telegraf- og telefondrift, og 40 er telefonstationer.

Ved de fleste av stationerne har der siden 1903 været indført et alarmsystem, der tillater opringning utenfor den almindelige tjenestetid.

Av herrederne er fremdeles Kautokeino uten telegraf- eller telefonstation.

I femaaret er telegraf- og telefonnettet forøket med efternævnte linjer:

		Stolperække.	Traadlængde.	
			Telegraf.	Langlinjetelefon.
		Km.	Km.	Km.
1.	Telefonanlægget Sopnes—Øksfjord	21.24	-	46.27
2.	— Elvebakken—Leirbotn—Komagfjord	31.31	-	62.62
3.	Sløife til Repperfjord	0.07	-	0.14
4.	Telefonanlægget Hammerfest—Alten	Gammel	-	152.16
5.	Sløife til Kvalsund	0.015	-	0.06
6.	— - Sandøbotn	0.28	-	0.56
7.	— - Børfjorden	0.855	-	1.71
8.	— - Oksefjord	0.935	1.87	-
9.	a) Telefonanlæg Honningsvaag—Kamøvær—Skarsvaag b) Telegraftr. Honningsvaag—Magerøstuen	18.39	16.95	36.15
10.	Telefonanlægget Tana—Smalfjorden	3.01	-	35.994
11.	— Vadsø—Vardø	Gammel	-	152.21
12.	— Syltefjord—Makur	17.94	-	35.98
13.	Sløife til Bonakas	0.29	-	1.16
14.	— - Ekkerø	1.53	-	6.12
15.	Telefonanlægget Skoganvarre—Karasjok	41.018	-	96.364
	Tilsammen	136.883	18.820	627.498

Ved utgangen av forrige femaarsperiode var telegraf- og telefonnettets utstrækning angit til 1 730.63 km. stolperække med 2 257.94 telegraf- og 426.43 km telefontraad. Disse tal maa nu paa grund av forskjellige omlægninger og ifølge nye opmaalinger forandres til:

	Linjelængde i km.	Traader i km. Telegraf.	Telefon.
	1 732.730	2 257.923	436.732
Med foran nævnte tilvekst	136.883	18.820	627.498
utgjorde nettet ved slutten av 1910	1 869.613	2 276.743	1 064.230

Samlet traadlængde 3 340.973 km.

De lokale telefonanlæg tilhørende Staten og private utgjorde ved utgangen av 1905 13 med 68.87 km. stolperække og 162.83 km. traad.

Ved utgangen av 1910 er antallet vokset til 22 med 120.11 km. linjelængde og 299.37 km. traad. I byerne Hammerfest og Vadsø eies de lokale telefonanlæg av Staten, i Vardø er det privat.

Opgave over telegraf- og telefonintraderne i de sidste 10 budgetaar ved telegrafvæsenets stationer i Finmarkens kreds:

Termin.	Norsk portoandel (telegraf- og telefonporto m. v.)	Porto tilfaldende utlandet.	Ialt oppebaaret ved stationerne.
	Kr.	Kr.	Kr.
1900—1901	88 889.20	5 362.54	94 251.74
1901—1902	91 338 51	6 178.30	97 516.81
1902—1903	98 084 54	6 200.04	104 284.58
1903—1004	104 591.89	5 605.74	110 197.63
1904—1905 ($^1/_4$—$^{31}/_3$)	109 263.24	5 756.83	115 020.07
1905—1906	119 010.57	6 657.94	125 668.51
1906—1907	125 379.76	8 747.78	134 127.54
1907—1908	144 126.01	11 684.16	155 810.17
1908—1909	146 685.89	10 398.63	157 084.52
$^1/_4$ 1909—$^{30}/_6$ 1909	62 702.95	3 602.62	66 305.67
1909—1910	168 799.42	11 196.61	179 996.03
1910—1911 ($^1/_7$—$^{30}/_6$)	201 858.15	11 408.14	213 266.29

Det bemerkes, at der i ovennævnte summer ogsaa er medtat intraderne ved de 5 av inspektørkredsens stationer, der ligger i Tromsø amt; de utgjorde f. eks for terminerne 1909—1910 og 1910—1911 henholdsvis kr. 1 885.45 og kr. 2 014.56, saa der paa Finmarkens amt for disse 2 terminer falder resp. kr. 178 110.58 og kr. 211 251.73 i samlede indtægter.

Postvæsenet.

Efter opgaver fra postmestrene i Vadsø, Vardø, Hammerfest og Alten er der i femaaret:

a) I Vadsø postdistrikt oprettet 3 nye postanstalter (nemlig Øvretanen (1906), Vestre Jakobselv (1907) og Bjørnevand (1909) postaapnerier); ved utgangen av femaaret sorterte der under Vadsø postkontor 18 postaapnerier samt 2 brevhus: Valen i Jarfjord (oprettet i 1906) og Skalelv (oprettet i 1909).

Videre er der oprettet følgende landpostbudruter: Nyborg—Karlebotten—Græsbakken i 1908, Tanen—Øvretanen i 1907, Vadsø—Ekkerø—Krampenes i 1908, Krampenes—Skalelv i 1909.

I Kirkenes traadte fra 24 november 1908 feltpostkontor nr. 10 i virksomhet istedenfor det derværende postaapneri. Feltpostkontor nr. 10 underholdtes derefter femaaret ut. (Fra 1 oktober 1912 er feltpostkontoret gaat over til fast postkontor).

I aaret 1910 er ifølge den officielle statistik antallet av avsendte breve

	fra Vadsø by	61 300	stykker,
	- landdistriktet	123 300	—
hvorav	- feltpostkontoret nr. 10	45 000	—

I nedenstaaende tabel er foretat en sammenstilling av de i femaarsperioden ved indenrikske og utenrikske anvisninger ind- og utbetalte pengebeløp.

Aar.	Indenrikske.				Utenrikske.			
	Indbetalte.		Utbetalte.		Indbetalte.		Utbetalte.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
1906	2 657	220 155	789	264 760	330	7 443	146	8 730
1907	3 679	308 239	1 020	299 702	716	10 085	189	11 169
1908	4 155	370 325	1 150	334 731	735	15 241	172	7 689
1909	3 568	316 581	1 909	361 898	636	13 071	167	7 993
1910	4 421	428 442	2 007	710 606	979	23 642	163	9 483
Feltpostkontoret nr. 10. Aar.								
1908	430	19 984	12	442	-	-	-	-
1909	4 665	317 696	178	44 412	172	8 481	45	4 204
1910	5 087	354 427	259	73 024	188	10 369	59	4 620

Det bemerkes, at handelsmænd er gaat over til mere at benytte postanvisninger for sine remisser istedenfor værdibreve; det samme gjælder ogsaa publikum iøvrig. Postkontorerne virker som bankforretninger. Vadsø postkontor maa specielt i russetiden holde stor kassebeholdning, da der ikke er bankavdeling paa stedet.

Pomorerne faar hyppigere end tidligere sine penger efter rekvisition ved telegram f. eks. til Archangel, hvorfra der gaar telegram til Trondhjem eller Bergen, fra hvilke steder telegrampostanvisninger indløper til postkontoret.

b) I Vardø postdistrikt er i femaarsperioden oprettet 4 nye postanstalter, hvorav 1 postaapneri, nemlig Indre Syltefjord, og 3 brevhus, nemlig Dyfjord i Tanen, Rafjord og Komagvær. Desuten var der et feltpostkontor i virksomhet i Baadsfjord under vaarfisket 1910.

I aaret 1910 var ifølge den officielle statistik antallet av almindelige brevforsendelser

fra Vardø by..... 189 500
fra landdistriktet..... 243 300.

Med hensyn til pengeomsætningen henvises til nedenstaaende tabel:

(Se tabellen næste side).

c) I Hammerfest postdistrikt er i femaarsperioden oprettet 8 postaapnerier, nemlig:

Nuvsvaag, i Loppen—Øksfjord herred,
Dønnesfjord, i Hasvik herred,
Gaasøen i Finmarken, i Maasø herred,
Mafjordhamn, i —«—
Porsangvik, i Kjelvik herred,
Laholmen, i —«—
Billefjord Indre, i Kistrand herred,
Oksefjorden i Finmarken, Lebesby herred.

I 1910 er ifølge den officielle poststatistik fra Hammerfest by avsendt ialt 138 100 brevforsendelser og fra postaapnerierne 267 700.

Postanvisningstjenesten:

Indenriksk.

	Indbetalte:		Utbetalte:	
1906	4 758 stkr.,	beløp 380 747 kr.	— 2 999 stkr.,	1 641 019 kr.
1907	5 271 —	— 376 998 -	— 3 322 —	1 838 550 -
1908	5 825 —	— 384 270 -	— 2 397 —	1 516 059 -
1909	6 532 —	— 408 091 -	— 2 482 —	1 426 811 -
1910	6 896 —	— 475 664 -	— 2 733 —	1 085 678 -

Utenriksk.

	Indbetalte:		Utbetalte:	
1906	1 026 stkr.,	beløp 33 475 kr.	— 257 stkr.,	14 440 kr.
1907	1 410 —	— 50 125 -	— 354 —	24 339 -
1908	1 495 —	— 37 498 -	— 332 —	21 951 -
1909	1 272 —	— 34 880 -	— 339 —	26 151 -
1910	1 510 —	— 42 096 -	— 382 —	32 081 -

Aar.	Postanvisninger.			Postopkrævninger.			Værdibreve og rekommanderte breve.		
		Antal.	Beløp.		Antal.	Beløp.		Antal.	Beløp.
			Kr.			Kr.			Kr.
1906	Indbetalte indenrikske	2 957	244 054	Indløste indenrikske	1 169	10 942			
	Utbetalte —	1 312	781 519	Uindløste —	66	671	Avsendte	7 200	1 209 600
	Indbetalte utenrikske	346	9 709	Avsendte utenrikske	-	-	Ankomne	8 868	776 640
	Utbetalte —	156	13 920	Mottagne —	266	4 453			
	Tilsammen	4 771	1 049 202	Tilsammen	1 501	16 066	Tilsammen	16 068	1 986 240
1907	Indbetalte indenrikske	2 268	251 228	Indløste indenrikske	1 550	15 745			
	Utbetalte —	1 527	915 892	Uindløste —	136	1 772	Avsendte	9 400	2 845 700
	Indbetalte utenrikske	738	8 729	Avsendte utenrikske	1	50	Ankomne	9 814	1 072 425
	Utbetalte —	177	13 301	Mottagne —	1 011	6 425			
	Tilsammen	4 710	1 189 150	Tilsammen	2 698	23 992	Tilsammen	19 214	3 918 125
1908	Indbetalte indenrikske	3 715	418 448	Indløste indenrikske	1 793	17 133			
	Utbetalte —	1 378	1 357 128	Uindløste —	97	1 369	Avsendte	12 000	2 352 200
	Indbetalte utenrikske	632	12 081	Avsendte utenrikske	1	220	Ankomne	9 786	1 628 391
	Utbetalte —	183	13 387	Mottagne —	623	5 013			
	Tilsammen	5 908	1 801 044	Tilsammen	2 514	23 735	Tilsammen	21 786	3 980 591
1909	Indbetalte indenrikske	4 135	475 902	Indløste indenrikske	1 688	16 857			
	Utbetalte —	1 632	1 079 322	Uindløste —	171	2 307	Avsendte	13 500	2 736 000
	Indbetalte utenrikske	590	17 035	Avsendte utenrikske	2	26	Ankomne	9 825	1 234 251
	Utbetalte —	231	18 456	Mottagne —	552	8 631			
	Tilsammen	6 588	1 590 715	Tilsammen	2 413	27 821	Tilsammen	23 325	3 970 251
1910	Indbetalte indenrikske	4 864	505 993	Indløste indenrikske	1 823	17 869			
	Utbetalte —	2 105	2 054 899	Uindløste —	176	2 839	Avsendte	11 354	1 319 511
	Indbetalte utenrikske	878	24 488	Avsendte utenrikske	3	38	Ankomne	18 900	9 193 000
	Utbetalte —	245	23 538	Mottagne —	726	11 129			
	Tilsammen	8 092	2 608 918	Tilsammen	2 728	31 875	Tilsammen	30 254	10 512 511
	Stigning 1906—1910 ca.	100 %	100 %	Stigning 1906—1910 ca.	82 %	98 %	Stign. 1906—10 ca.	89 %	100 %

Anm. Den voldsomme stigning i 1910 er ikke tat i betragtning.

d) I Alten postdistrikt.

Antallet av avsendte breve i 1910 var:

Fra Alten postkontor	40 885
Refsbotn postaapneri	2 997
- Kautokeino postaapneri	2 665

- Elvebakken foreligger ikke statistik.

I 1910 er avsendt 2 041 værdibreve til samlet værdi kr. 170 294.54.

Anvisninger.

Indenrikske.

Indbetalt i aaret 1910—1911	kr.	143 021.76
Utbetalt - — 1910—1911	-	92 870.03

Utenrikske.

Indbetalt i aaret 1910—1911	kr.	345.42
Utbetalt - — 1910—1911	-	2 898.76

Havnevæsenet.

I femaarsperioden har været under utførelse følgende havnearbeider:

A. Paabegyndt før perioden, ikke tilendebragt i samme:
   1. Vadsø molo. 1894.
   2. Kvitnes, 5 baatstøer, 4 gangspil, 2 brønder. 1905.
   3. Berlevaag, mudring og moloanlæg. 1903.

B. Paabegyndt før perioden, tilendebragt i samme:
   Krampenes, baatstø med 1 gangspil. 1905—1909.

C. Paabegyndt og tilendebragt i perioden:
   1. Laukholmen, mudring, kombinert bro og stængmur. 1906—1910.
   2. Dyfjord, baatstø, 1910. (Vandbeholder, utsprængt i fjeld, for brøndkonto) 1909—1910.

D. Paabegyndt i perioden, ikke tilendebragt i samme:
   1. Andsnes, 4 baatstøer, 1 stængmur, stenoprensning paa havnen, 1 jernsøile. 1909.
   2. Hundvik, Indre og Ytre. 1 stø hvert sted med delvis ledetaug op fjeldet. 1909.
   3. Havningberg. 2 stængmure, 1 dækningsmur, stenoprensning. 1910.

Fyrvæsenet.

I aarene 1906—1910 er anbragt efternævnte fyr, fyrlamper, merker og fæstigheter.

A. Fyr.

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
		Helnes.		Bøkfjord.

B. Fyrlamper.

Brynilden. Breivik. Tabursharn. Landgudnes. Bustadsund. Vadsø havn.	Amtmandsnes Sjaaholmen Bratholmen Kjelmø		Ansnes. Mylingen. Lafjordnes.	Kjemøsund. Jarfjord.

C. Merker.

Faste: Flytende:	Faste 13. Flytende 3.	Faste 2. Flytende 2.	Faste 13. Flytende 3.	Faste 34. Flytende 3.

D. Fæstigheter.

Bolter 11.	Bolter 6.	Bolter 42. Stenkar 1. Flottør 1.	Bolter 20. Stenkar 2.	

I 1907 er sløifet 1 fast merke.
I 1909 er sløifet 1 flytende merke.

II. Kommunal husholdning.

Følgende opgaver meddeles:

	1906.	1910.
Amtets samlede antal skatydere	6 804	7 658
	Kr.	Kr.
Skatydernes samlede antagne formue	5 878 900.00	11 102 800.00
og — indtægt	3 327 469.00	4 512 055.00
Den utlignede herredsskat	246 574.00	311 547.00
Herav amtsskat	50 870.00	63 500.00
Den antagne formue pr. indbygger	222.00	367.00
og indtægt —«—	126.00	149.00
Det samlede beløp av kommunale skatter:		
pr. indbygger	9.38	10.36
- skatyder	36.52	40.95
- 100 kr. skatbar indtægt	11.94	10.06
Herredskommunernes formue	509 243.00	664 097.00
— laanegjæld	278 451.00	258 942.00

Amtskommunens laanegjæld utgjorde i

1906	kr.	87 610.00
og 1910	-	114 100.00

Dens indtægtsbudget stiller sig saaledes for aarene 1906—1910:

1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
184 602	187 186	195 949	196 220	205 766

En stor del av amtskommunens sedvanlige utgifter bæres i Finmarken av de amtet tilhørende fonds, brændevinsavgiftskassen og medicinalfondet. Disse fonds samlede utgifter med fradrag av refusioner og samlede indtægter har i femaaret utgjort:

Utgifter:

Aar.	Brændevinsavgifts-kassen.	Medicinalfondet.
	Kr.	Kr.
1906	22 500.43	56 904.05
1907	21 267.35	70 929.42
1908	20 056.68	75 943.38
1909	20 387.08	88 537.93
1910	22 088.91	75 231.29

Indtægter:

1906	25 259.35	[1] 75 768.26
1907	24 790.51	[1] 154 062.90
1908	23 975.80	81 637.72
1909	21 884.37	89 773.52
1910	28 503.86	111 144.31

[1] Heri medtat laanesummer til bestridelse av løpende utgifter.

Brændevinsavgiften og medicinalavgiften utgjorde:

Aar.	Brændevinsavgift.	Medicinalavgift.
	Kr.	Kr.
1906	15 330.65	57 935.39
1907	15 181.30	63 003.15
1908	13 429.06	80 237.81
1909	13 027.77	87 599.12
1910	14 821.50	106 235.25

Brændevinsavgiftskassen hadde ved utgangen av 1910 en formue av kr. 181 188.96.

Av kommunale erhvervsvirksomheter var der ingen i amtet ved femaarsperiodens utgang.

12. Arbeiderforhold.

Den almindelige aarsløn for tjenere var gjennemsnitlig i aarene 1906—1910:

for en tjenestegut ... ... kr. 297
- en tjenestepike ... - 113

Hertil kommer værdien av kost, losji m. m., som i 1910 blev ansat for en gut til kr. 280 og for en pike til kr. 228. Høiest har lønnen været i Loppen—Øksfjord, Hasvik og Vardø for gutter nemlig fra 375—400 kr. og i Hammerfest—Kvalsund, Tanen og Sydvaranger for piker fra 130—140 kr.

Husmænd med pligtarbeide findes saagodtsom ikke i amtet.

Til oplysning om den vanlige dagløn for dagarbeidere meddeles følgende sammendrag:

	Mænd.	Kvinder.
	Kr.	Kr.
A. Paa egen kost:		
Sommeren 1910	3.81	1.96
Vinteren 1910—1911	3.18	1.55
B. Paa husbondens kost:		
Sommeren 1910	2.71	1.33
Vinteren 1910—1911	2.28	1.07

Lønningerne er i femaarsperioden gaat meget op saavel for tjenere som dagarbeidere.

Den høieste løn for dagarbeidere (mænd) paa egen kost er 5 kr., som betaltes i Kjelvik, Nordvaranger og Sydvaranger, den laveste er 2 kr., som betaltes i Polmak.

Efter de opgaver, som foreligger angaaende dagløn for fagarbeidere, er denne for hustømmermænd fra kr. 3.50—kr. 5.00, gjennemsnitlig kr. 4.12, for snekkerarbeidere kr. 3.50—kr. 5.00, gjennemsnitlig kr. 4.20, for tranbrænderiarbeidere kr. 3.75—kr. 5.00, gjennemsnitlig kr. 4.15, for bergverksarbeidere kr. 4—kr. 7, stenbrytere kr. 4—kr. 7, for stenhuggere kr. 3.50—kr. 7, tømmerhuggere kr. 3—kr. 4, smeder kr. 4—kr. 5, bakersvender kr. 2.50—kr. 5, mursvender kr. 5, skomakersvender kr. 3.50, arbeidere ved mekaniske verksteder (Kirkenes) kr. 5, slaattekarer kr. 3.50—kr. 5, guanofabrikarbeidere, mænd kr. 4.00, kvinder kr. 2.00.

Arbeiderforeninger fandtes ikke utenfor byerne, heller ikke syke- og understøttelseskasser, arbeidsledighetskasser eller lignende.

13. Slutning.

Til belysning av fattigvæsenets stilling i Finmarkens amt hitsættes følgende opgave for aarene 1906—1910:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	Tilsammen.	Gjennemsnit.
Antal understøttede hovedpersoner	1 247	1 286	1 321	1 423	1 164	6 441	1 288
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Fattigvæsenets kontante utgifter med fradrag av refusioner	70 910	78 567	76 210	87 772	97 136	410 595	82 119

Resolutioner om underholdningsbidrag til hustru og egte barn og til barn, hvis forældre ikke har indgaat egteskap med hinanden, har været utfærdiget i følgende antal:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	Ialt.	Gjennemsnitlig.
Familieresolutioner	1	2	5	3	3	14	2.8
Kronarbeidsresolutioner	21	19	-	-	-	40	20.0
Bidragsresolutioner	44	51	56	53	42	246	49.0

Av sparebanker fandtes i landdistriktet 2, nemlig i Alten og Talvik; den førstes formue utgjorde ved utgangen av 1910 kr. 34 683 og dens forvaltningskapital kr. 275 453, den sidstes kr. 2 676 og kr. 6 321.

Antallet og beløpet av tinglæste og avlæste panteheftelser, d. e. gjældsbreve og skifteutlæg, hvorved pant er git i faste eiendomme, utgjorde efter de fra sorenskriverne mottagne opgaver:

Aar.	Tinglæst.		Avlæst.		Forskjel.	
	Antal.	Værdi.	Antal.	Værdi.	Antal.	Værdi.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	305	336 130	166	400 158	139	÷ 64 028
1907	285	355 702	134	134 611	151	221 091
1908	280	12 442 781	143	175 325	137	12 267 456
1909	382	682 365	163	277 267	219	405 098
1910	369	570 052	207	426 841	162	143 211
1906—1910	1 621	14 387 030	813	1 414 202	808	2 005 624
1901—1905	1 518	3 648 540	591	1 642 916	927	

Av panteheftelser i skib er i femaaret ingen registrert.

Med hensyn til den tvungne gjældsinddrivelse meddeles følgende opgave over beløpet av avholdte eksekutioner, utpantninger og tvangsauktioner.

Aar.	Eksekutioner.	Utpantninger.	Tvangsauktioner.	
			Over fast gods.	Over løsøre.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1906	43 475	56 110	46 428.85	14 597.46
1907	28 299	68 263	12 261.50	7 776.27
1908	54 027	56 157	49 128.10	5 994.82
1909	41 739	77 525	79 523.62	10 563.15
1910	56 848	45 230	51 998.52	7 479.14
1906—1910	224 388	303 285	239 340.59	46 410.84
1901—1905	192 487	341 253	244 040.70	65 512.47

Til landdistrikternes forlikskommissioner var der i femaaret paaklaget:

	Ialt.	Derav sparebanksaker.	Smaa gjældssaker.
1906	505	28	115
1907	476	96	133
1908	520	50	159
1909	616	55	145
1910	610	74	239
Tilsammen	2 727	303	791
mot i 1901—1905	3 059	254	541

Sundhetstilstanden har i femaarsperioden været tilfredsstillende.

Der fandtes i amtet ved utgangen av 1910 ialt 16 læger, 2 tandlæger, 31 jordmødre og 30 hjælpevakcinatører.

Om amtets skolevæsen i femaaret henvises til Finmarkens skoledirektørs beretning i Norges Officielle Statistik V 218: Skolevæsenets tilstand 1910.

Sedelighets- og ædruelighetstilstanden i amtet maa siges at være god.

Amtskommunens pleiehjem Tanagaard i Tanen for tuberkuløse syke er fremdeles i virksomhet.

Finmarkens amt den 31 juli 1914.

Johan Rivertz.

Byerne.

Beretning

om kjøpstaden Vadsø's økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Folkemængden har ogsaa i denne periode staat stille eller gaat litt tilbake. Ifølge Folketællingen den 1 december 1910 skulde Vadsø kun ha 1 905 indvaanere, mens indvaanerantallet ved utgangen av 1905 blev anslaat til at ha utgjort 1 926. Grunden hertil er væsentlig, at fiskerierne i de første 4 aar av perioden har været mindre heldige, idet der dog i 1909 viste sig nogen fremgang. 1910 var et rent kronaar for Vadsø og Varangerfjorden, idet samtlige aarets fiskerier slog godt til. Den lange tilbakegangsperiode for byen har dermed forhaabentlig faat sin avslutning.

Nogen industri av nævneværdig betydning drives ikke i byen. Ved periodens slutning var der i drift 4 tranbrænderier og 4 damperier paa land, hvorhos der paa havnen under vaarfisket blev dampet endel tran paa fartøier. — I byens nærhet haves nogen stenbrud, hvor der utbrytes sten til byggearbeider.

Med hensyn til handel og skibsfart henvises til nedenstaaende fra Vadsø toldkammer mottagne statistiske opgaver:

1. Toldintrader:

i 1906	kr.	32 080
- 1907	-	37 299
- 1908	-	49 887
- 1909	-	101 988
- 1910	-	78 147

2. Værdi av ind- og utførsel (kan kun opgives efter skjøn):

Værdi av indførte varer:			Værdi av utførte varer:		
i 1906	kr.	280 000	i 1906	kr.	420 000
- 1907	-	330 000	- 1907	-	590 000
- 1908	-	430 000	- 1908		570 000
- 1909	-	940 000	- 1909	-	820 000
- 1910	-	690 000	- 1910	-	1 310 000

3. Indførsel av:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Rugmel ..... kg.	678 074	416 856	332 352	192 268	270 804
Stenkul ..... ton	1 809	4 195	7 124	9 804	9 086
Salt ..... hl.	6 510	3 510	10 350	248	12 095

4. Utførsel av:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Tørfisk ..... kg.	49 495	140 825	75 178	275 738	631 450
Saltfisk ..... -	934 184	1 324 426	1 264 775	1 940 614	2 986 018
Fran ..... tdr.	736½	1 299	1 180½	1 661	3 818
Guano ..... kg.	422 200	401 050	331 600	461 200	312 000

5. Erlagt medicinalavgift:

1906	kr. 2 181.54
1907	- 3 228.54
1908	- 3 186.08
1909	- 4 545.09
1910	7 747.17

6. Det samlede antal av de i byen hjemmehørende fartøier ved utgangen v aaret 1910:

8 fartøier med tilsammen 331 ton drægtighet,
derav 5 dampskibe - — 249 - —

7. Fremmede fartøier ankommet fra utlandet:

Aar.	Antal.	Drægtighet ton.	Fra Nord-Rusland.	Fra England.	Fra Tyskland.	Fra Holland.	Fra Sverige.	Fra Frankrike.
906	62	4 234	58	4				
907	66	4 070	60	6				-
908	71	9 055	59	11	-		-	1
909	56	10 645	42	9	2	1	2	-
910	72	7 683	62	8	1	1	-	

Konkursernes antal har i femaarsperioden været 3, hvorav ingen av større betydning. Et større firma gik under akkordforhandling og blev ved indehaverens død tat under skifterettens behandling som dødsbo.

Av banker findes kun Vadsø sparebank, som ved utgangen av 1910 hadde under forvaltning kr. 604 546.67, hvorav eget fond kr. 70 788.13.

Noget assuranseselskap findes ikke her paa stedet, hvorimot en flerhet av norske assuranseselskaper er repræsentert ved agenter.

Kommunens gjæld utgjorde ved utgangen av 1910 kr. 72 175.00, mens den ved utgangen av 1905 utgjorde kr. 77 050.00 og er saaledes formindsket med ca. kr. 5 000.00. Værdien av kommunens faste eiendomme utgjorde ved utgangen av 1910 kr. 269 800.00.

Efter skatteligningen utgjorde:

Aar.	Antagen formue.	Antagen indtægt.	Skatøre paa formue.	Skatøre paa indtægt.	Antal skatydere.	Utlignet byskat.
	Kr.	Kr.				Kr.
1906	948 000	550 100	2.00	14.0	492	37 665.40
1907	1 006 000	571 100	2.25	14.2	514	39 448.14
1908	969 000	575 100	2.2	14.3	505	40 074.09
1909	843 000	574 600	2.15	15.0	522	41 003.26
1910	750 700	564 650	2.40	16.6	504	44 716.01

Bykassens tilskud til skoleväesenet har utgjort:

	Til middelskolen.	Til folkeskolen.
1906	kr. 5 089.41	kr. 11 368.25
1907	- 7 038.41	- 8 045.66
1908	- 3 413.09	- 7 591.18
1909	- 5 667.94	- 8 219.09
1910	- 5 139.04	- 8 219.40

Bykassens tilskud til fattigvæsenet har utgjort:

1906	kr. 12 492.89
1907	- 11 399.71
1908	- 15 335.50
1909	- 13 556.65
1910	- 14 060.22

Antallet av særskilt matrikulerte eiendomme utgjorde den 31 december 1910 436. Bygningernes samlede assuransesum var kr. 2 015 260.00.

Av faste eiendomme solgtes i femaaret 135 til et beløp av kr. 271 592.66.

Befolkningens hovednæring er fiskeri; som binæring drives jordbruk og kvægdrift i ikke ringe utstrækning.

Arbeiderforholdene har været rolige, og arbeidslønnen har været i jevn stigning. Der er her i byen en arbeider- og fiskerforening, som har adskillig indflydelse ved de kommunale valg.

Tilstanden i almindelighet maa efter det gode aar 1910 betegnes som ganske god i økonomisk henseende.

Paa grund av de gode fiskerier i 1910 var forbruket av spirituosa sterkt steget i dette aar og ædruelighetstilstanden blandt endel av fiskerne ikke saa god, som ønskelig kunde være, om end kun nogen faa av dem kan betegnes som egentlig forfaldne. Den overveiende del av byens befolkning er ædruelig, en stor del totalister, som danner et stort og mægtig parti her.

Ret til salg i smaat og utskjænkning av brændevin samt utskjænkning av øl og vin indehavdes i femaaret kun av Vadsø samlag for brændevinshandel. Det samlede overskud paa salg av brændevin og øl var kr. 84 312.62. Den kommunen tilfaldende del av overskuddet har væsentlig været oplagt til et fond for den nye folkeskolebygning, som først efter periodens utløp i sin helhet er fuldført og tat i bruk.

Vadsø magistrat, 25 april 1912.

Chr. Jentoft.

Beretning

om kjøpstaden Vardø's økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Toldintraderne ved Vardø toldsted utgjorde:

i 1906	.....	kr. 42 715
- 1907	.....	- 43 338
- 1908	.....	- 49 886
- 1909	.....	- 48 782
- 1910	.....	- 51 383

Indført er bl. a.:

	Kjøt.	Havregryn.	Rugmel.	Hvetemel.	Kaffe.	Sukker.	Poteter.	Vin i fustager.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Liter.
1906	174 710	90 700	1 800 300	83 700	4 280	173 600	5 190	8 420
1907	89 170	25 600	767 800	68 400	5 340	203 320	9 450	3 400
1908	159 400	28 000	1 142 100	67 200	7 950	148 310	18 270	4 470
1909	88 720	26 300	780 100	74 400	5 460	194 070	25 360	7 030
1910	166 390	35 900	668 500	56 000	6 070	165 530	21 700	11 450

	Repslager-arbeider.	Trætjære.	Trælast (værdi).	Næver.	Stenkul.	Salt.	Brændevin i fustager.	Skind med haar-bedækning.
	Kg.	Kg.	Kr.	Kg.	Hl.	Hl.	Kg.	Kg.
1906	2 972	2 470	31 100	343 380	146 890	26 249	9 260	4 259
1907	8 138	1 550	48 500	614 730	Kg. 13 569 000	31 900	8 795	16 565
1908	954	3 010	79 700	232 960	16 885 000	34 376	11 290	47 268
1909	845	2 510	80 300	304 490	12 998 000	Kg. 5 107 000	11 156	37 146
1910	3 601	6 120	96 700	168 040	17 621 800 + 221 900 kg. koks	5 353 000	11 179	91 134

Utført er bl. a.:

	Tørfisk.	Sild.	Saltfisk i fustager.	I fartøi saltet fisk.	Repslager-arbeide.	Sælskind.	Diverse tran.	Fyrstikker.
	Kg.	Hl.	Hl.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
1906	430 680	682	6 166	4 948 770	8 670	15 075	2 201	5 310
1907	202 100	838	7 948	6 156 970	3 010	19 063	1 411	5 270
1908	763 780	4 162	14 590	8 343 880	8 660	16 100	678	4 600
1909	961 920	3 923	25 565	11 220 700	3 260	35 925	1 578	4 890
1910	1 080 930	999	16 158	10 968 900	5 100	14 155	Hl. 253	1 840

	Hermetiske varer.	Margarin.	Melk, kondensert.	Rugmel:		Parafin, fremmed vare.	Kul, fremmed vare.	Salt, fremmed vare.	Kaffe, fremmed vare.
				norsk.	fremmed vare.				
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Hl.	Hl.	Kg.
1906	3 432	3 080	2 320	15 820	396 340	41 190	1 590	3 348	20 350
1907	4 035	4 800	2 860	60 600	113 370	34 160	Kg. 114 000	3 086	28 840
1908	1 939	5 460	2 130	3 600	229 060	30 920	103 000	4 846	18 970
1909	1 250	3 780	1 270	7 400	163 260	49 090	136 000	Kg. 570 800	17 000
1910	2 970	3 430	3 750	34 200	134 630	74 670	319 000	653 100	17 260

Fra utlandet er indklarert:

i 1906	269	fartøier
- 1907	240	—
- 1908	265	—
- 1909	337	—
- 1910	427	—

Til utlandet er utklarert:

i 1906	321	fartøier
- 1907	298	—
- 1908	334	—
- 1909	376	—
- 1910	456	—

Drægtigheten av de i Vardø hjemmehørende, registrerte fartøier utgjorde i 1910 omkring 490 ton.

Medicinalavgift er ved Vardø toldsted opkrævet med:

i 1906	kr. 12 343
- 1907	- 13 336
- 1908	- 21 104
- 1909	- 25 142
1910	- 26 375

Efter opgave fra Vardø kæmner meddeles følgende oplysninger.

Forsikringssum for bygninger i byen var:

i 1906	kr. 3 153 000
- 1907	- 3 184 000
- 1908	- 3 197 000
- 1909	3 214 000
- 1910	3 244 000

Kommunens faste eiendommes værdi var:

i 1906	kr. 526 000
- 1907	- 526 000
- 1908	- 675 000
- 1909	- 675 000
- 1910	675 000

Byens folkemængde var:

i 1906	2 700
- 1907	2 769
- 1908	2 831
- 1909	2 860
- 1910	3 023

Det sidste efter den officielle folketælling.

Skatteligningen:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Antat formue	1 164 000	1 293 000	1 354 000	1 410 000	1 412 000
— indtægt	789 850	780 000	853 000	878 600	877 000
Skatteprocent	14.1	14.8	13.5	14.5	14.7

Angaaende loddefisket i femaaret har opsynsbetjenten i Vardø velvilligst meddelt omstaaende opgave:

(Se tabellen næste side.)

Havneforholdene er siden forrige femaarsberetning ikke forbedret — tvertom. At havnen i nordre vaag er utilstrækkelig, viser sig aar for aar tydeligere og tydeligere, og søndre vaag blir, hvis der ikke snart foretages noget, en saga blot.

I 1909 blev en kai besluttet opført ved østre moloarm. Denne beslutnings utførelse strandet imidlertid paa, at Statens havnevæsen stillet en betingelse, som det var umulig for byen at gaa ind paa. Havne- og bystyret besluttet derefter opførelse av en kai paa vestre side av nordre vaag. Dette arbeide var tænkt at skulle være utført i 1910, men en imot kaiens anbringelse der aapnet kamp foranlediget, at arbeidet ved nævnte aars utløp ikke var paabegyndt.

Ved utgangen av 1910 skulde Vardø ha 107 handels- og 43 haandverks- og skipperborgere. En flerhet av disse borgerskap er imidlertid ikke benyttet.

I femaaret forekommer 7 konkurser og 2 akkordforhandlinger.

Byens gjæld, som ved utgangen av 1905 var kr. 83 000, var ved utgangen av 1910 vokset til kr. 205 600, en stigning foranlediget særlig ved nyt vandverksanlæg.

I 1907 besluttet bystyret anlæg av nyt vandverk med vandindtak paa fastlandet og dobbelt ledning under Bussesundet. Samtidig er ogsaa ledningsnettet i byen utvidet og hydranter anbragt. Ved dette anlæg, som blev tat i bruk høsten 1908, er byen blit forsynt med et udmerket drikkevand, likesom det har medført en nedsættelse av brandkontingenten.

I 1910 er driften av en guanofabrik begyndt. Trandamperier og tranbrænderier har i perioden været de samme som i den foregaaende.

Den sedvanlige dagløn for almindelige dagarbeidere opgives at ha været kr. 3.50—kr. 5.00. For kvinder kr. 2.50—kr. 3.00. Tjenerløn for piker kr. 120, for en tjenestegut kr. 360.

Ved utgangen av 1910 hadde byen 463 matr.-nr. De paa disse opførte bygninger var brandforsikret for kr. 3 244 000.

Aar.	Aapne baater.		Seil-skøiter.		Motor-fartøier.		Dampskib.		Samlet antal.		Fangst-mængde i kg.	Fangstens værdi.	Antal kjøpere.		Samlet antal.	
	Antal.	Besætning.	Antal.	Besætning.	Antal.	Besætning.	Antal.	Besætning.	Baater, skøiter, motorfartøier og dampskibe.	Besætning.			I land.	Paa havnen.	Doryer.	Slæpebaater.
												Kr.				
1906	247	816	345	1 769	7	55	15	292	614	2 932	3 410 094	459 240.00	23	50	710	38
1907	204	587	424	2 180	21	150	33	538	682	3 455	3 293 800	470 017.00	23	53	932	11
1908	245	731	390	1 962	34	244	18	315	687	3 252	6 216 300	656 100.00	24	85	815	13
1909	313	870	500	2 252	88	574	11	171	912	3 867	9 078 616	707 967.90	23	74	841	32
1910	434	1 111	403	1 988	121	811	12	190	970	4 100	12 098 506	970 645.90	25	117	927	34

Gjennemsnitsprisen var:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Torsk	0.133	0.135	0.095	0.07	0.08
Hyse	0.0796	0.10	0.06	0.035	0.035
Kveite	0.26	0.20	0.15	0.45	0.38
Lever	10.00	13.00	9.50	8.00	11.50

I femaaret er der avhændet faste eiendomme:

Aar.	Antal.	Beløp.
		Kr.
1906	10	45 958.08
1907	22	145 449.00
1908	12	49 670.00
1909	34	148 882.72
1910	24	124 418.82
	102	514 378.62

og tinglyst panteheftelser i faste eiendomme:

Aar.	Antal.	Beløp.
		Kr.
1906	26	52 592.97
1907	25	74 331.40
1908	31	147 070.16
1909	38	139 228.12
1910	30	118 650.00
	150	531 872.65

samt avlyst panteheftelser i faste eiendomme:

Aar.	Antal.	Beløp.
		Kr.
1906	44	57 606.95
1907	44	104 832.54
1908	27	62 792.85
1909	62	152 531.21
1910	31	119 405.78
	208	497 169.33

Tvangsauktioner har været avholdt:

Aar.	Fast gods.		Løsøre.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.
1906	4	4 500.00	4	311.38
1907	3	3 600.00	4	256.02
1908	3	6 220.00	14	6 855.80
1909	3	14 150.00	5	1 092.52
1910	1	12 500.00	3	1 572.35
	14	40 970.00	30	10 088.07

Utpantninger er avholdt:

Aar.	For skatter og kommunale avgifter.		Ialt.	
	Antal.	Beløp.	Antal.	Beløp.
		Kr.		Kr.
1906	51	4 389.64	121	7 246.29
1907	60	2 697.57	170	6 679.64
1908	95	4 249.76	134	5 687.19
1909	92	4 535.91	201	7 373.26
1910	49	4 331.19	61	4 871.43
	347	20 204.07	687	31 857.81

Her forefindes en handelsforening, en haandverkerforening og en arbeiderforening. Den sidste hadde i 1910 233 medlemmer.

2 goodtemplarforeninger findes fremdeles. Om deres virksomhet henvises til forrige beretning.

Ølsamlaget har været i virksomhet omtrent paa samme maate som i forrige femaar. Hotellernes ret til skjænkning er i denne periode inddraget.

Ret til smaasalg av vin indehaves av 7 handelsborgere, 1 har derhos hat bevilling paa saadan ret.

Ædruelighetstilstanden antages at ha været som i forrige periode.

Et hjem for gamle fattige besluttedes under 21 september 1906.

I 1907 besluttedes anlagt ny kirkegaard med gravkapel paa Steilnes.

Samme aar besluttedes oprettet en teknisk aftenskole.

Frit skolemateriel blev indført ved folkeskolen fra 1 april 1909 og ved middelskolen fra 1 august 1910.

Vardø sparebank, som i 1906 kunde feire sin 25-aarige bestaaen, hadde ved femaarets begyndelse:

Eget fond	kr.	36 500.00
Indskyternes tilgodehavende	-	283 087.00
Forvaltningskapital	kr.	319 587.00

og ved femaarets slutning:

Eget fond	kr.	53 739.35
Indskyternes tilgodehavende	-	488 717.81
Forvaltningskapital	kr.	542 457.16

Femaaret 1906—1910 formenes i det hele for Vardø by at ha været en god periode. Byen saavelsom dens indvaanere har i økonomisk henseende gaat frem.

Vardø magistrat, 8 juni 1914.

Carl Skaar.

Beretning

om kjøpstaden Hammerfests økonomiske tilstand i femaaret 1906—1910.

Hammerfest kjøpstads folkemængde var ved utgangen av aaret 1905 2 363 individer og ved utgangen av aaret 1910 2 709, altsaa en vekst i femaaret av henved 15 pct. mot henved 3 pct. i forutgaaende femaar. Stigningen skyldes som i foregaaende femaar væsentlig indflytning av arbeidere, haandverkere og tildels fiskere. Det er vel den største stigning, noget femaar kan opvise paa en meget lang række aar. Direkte og delvis skyldes den anlægget av et mekanisk verksted paa Fuglenes samt sterk utvidelse av den i forrige indberetning nævnte materialhandel og snekkerifabrik. Indirekte og for en væsentlig del skyldes den vel det gode Finmarks-fiske i de senere aar og den lettere adgang til byggekapital og driftskapital ved oprettelse i 1909 av en avdeling av Norges Bank i Hammerfest. Denne traadte rigtignok først i virksomhet vaaren 1910, men beslutningen om oprettelsen hadde sin virkning, allerede fra den forelaa høsten 1909, særlig ved at bevirke lettere adgang til laanemidler i Hammerfest sparebank.

Av industrielle anlæg har i femaarsperioden været i virksomhet 5 tranbrænderier samt ovennævnte mekaniske verksted med ophalingsslip og likeledes

nævnte snekkerifabrik. Fiskeeksportørerne indførte hydrauliske presser til bundtning av tørfisk.

Husflidsarbeide av nogen betydning drives fremdeles ikke, heller ikke egentlig stenbrud og torvdrift, jfr. dog den i forrige beretning nævnte utdrivning av sten til sylmure og stikning av torv til husbruk. Av haandverksborgere var ved utgangen av 1910 31.

Av byens egen befolkning drev i femaaret fremdeles kun et faatal fiskeri, dog noget flere end i forrige femaar. De aapne baater til fiskeri blev efterhvert avløst av dæksskøiter først med seil, senere med motor. Saadanne skøiter blev næsten udelukkende benyttet av de utenbys fiskere, som i makketiden drev fiske med byen som utgangspunkt.

Nedenfor hitsættes for de 3 sidste aar av femaaret en opgave over opfisket kvantum fisk og antal fiskere under sommer- og høstfisket i Hammerfest:

i 1908	1 666	fiskere	2 071 000 kg.
- 1909	2 040	—	2 500 000 -
- 1910	2 560	—	4 421 000 -

For aarene 1906 og 1907 haves ikke forhaanden disse oplysninger. Priserne var i 1906 og 1907 høie (10—13 øre pr. kg.), i aarene 1908—1910 middels (7—9 øre pr. kg.).

Vinter- og vaarfisket var av mindre betydning, daarlig i 1909, ellers relativt bra.

I medicinalavgift (svares ogsaa av ishavsfangst) indbetaltes ved Hammerfest toldsted:

i 1906	kr. 30 899
- 1907	- 31 890
- 1908	- 38 151
- 1909	- 39 933
- 1910	43 214

Byens handel gik raskt frem i femaaret. Eksporten av alle produkter øket betydelig, naar undtages av hvalros- og isbjørnhuder. Hvalrosfangsten gik vedvarende tilbake og blev en ren bagatel. Det samme var tilfældet med isbjørnfangsten, hvilket vistnok maa tilskrives den fangst (ved gift), som drives av overvintringsekspeditioner paa Spitsbergen.

Russehandelen tok et betydelig opsving, og den tidligere byttehandel gik mer og mer over til kontanthandel. Der kom paabud om, at de russiske fiskekjøpere skulde anvende norske maal- og vegtredskaper.

Værdien av den samlede utførsel var i aaret 1909 kr. 4 112 200. Opgaver for de øvrige aar haves ikke.

De største indførselsartikler var mel, stenkul og salt. Herav indførtes i 1910 henholdsvis 1 003 700, 31 568 700 og 5 067 000 kg.

Den indenbys handel og omsætning øket betydelig. Ved utgangen av aaret 1910 hadde byen 54 effektive handelsborgere.

Av banker virket i femaaret:

Hammerfest sparebank. Denne er oprettet i aaret 1847. Dens forvaltningskapital var 1 januar 1906 1 080 891. Den hadde da 1 986 indskytere med et samlet tilgodehavende av kr. 911 927. Pr. 31 december 1910 hadde den en forvaltningskapital paa kr. 1 564 134 og 2 718 indskytere med et samlet tilgodehavende av kr. 1 391 770. Den ydet i perioden i stigende utstrækning forretningskredit.

Hammerfest avdeling av Norges Bank traadte i virksomhet 1 mars 1910. Fra dette tidspunkt til utgangen av aaret 1910 hadde den en samlet omsætning paa kr. 13 381 400. Den i samme tidsrum indkjøpte utenlandske valuta beløp sig til kr. 387 862.

Avdelingens oprettelse vakte stor tilfredshet her, og det tør være utvilsomt, at avdelingen i høi grad vil virke til næringslivets fremme.

Hvad skibsfarten angaar, bemerkes:

Den i byen hjemmehørende tonnage bestod for den væsentligste del av fartøier bestemt for ishavsfangst. Den registrerte tonnage av i byen hjemmehørende fartøier bestod 1 januar 1906 av 22 fartøier med en samlet bruttodrægtighet av 1 428.70 ton, hvorav 2 dampskibe paa tilsammen 181.83 ton. Ved utgangen av aaret 1910 var den 28 fartøier paa tilsammen 1 853.51 ton, hvorav 4 dampskibe paa tilsammen 346.30 ton.

I ishavsfangsten deltok i femaaret 32—33 fartøier fra Hammerfest. I 1906 blev motor indsat i 2, og høsten 1910 anskaffedes de første kuttere med dampmaskine. Fangsten i 1906 var daarlig, i de paafølgende 3 aar god, i 1909 og 1910 udmerket. Avklarerte værdier var:

i 1906	kr.	129 142
- 1907	-	252 709
- 1908	-	259 606
- 1909	-	367 575
- 1910	-	360 046

Tonnagen av fartøier, som anløp Hammerfest, var:

i 1906	348 595	ton
- 1907	354 364	-
- 1908	371 114	-
- 1909	390 347	
- 1910	440 282	

Opgaven gjælder fartøier i fragt-, passager-, turist- og ishavsfart. Fiskefartøier og mindre dampskibe — f. eks. agnbaater — er ikke medtat.

Den rutegaaende dampskibsforbindelse blev betydelig forbedret. Til henimot periodens slutning hadde byen kun 2 ukentlige hurtigruter og disse kun i sommerhalvaaret. Disse stoppet i Hammerfest. Herfra og østover gik saa en hurtigrute til Vadsø 1 og 2 ganger om uken. Men saa fik man den ubrutte hurtigrute Bergen—Vadsø 2 ganger ukentlig hele aaret. I sommerhalvaaret fik man nu saa-

ledes 4 ukentlige hurtigruter sydfra. Lokalhurtigruten Hammerfest—Vadsø blev nu inddraget.

I lokalrutefarten skedde likeledes forbedringer. Et nyt tidsmæssig skib blev sat ind i ruten Hammerfest—Vestfinmarkens fiskevær («Vestfinmarks-ruten»), og denne rute blev endel av aaret trafikert av 2 skibe (fik 2 ukentlige turer). I Alten-ruten blev i 1906 likeledes indsat nyt skib.

Vedkommende kommunale forhold og kommunens husholdning hitsættes følgende opgave:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Antal skatydere	653	650	677	710	738
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Antat formue	1 498 000	1 619 000	1 824 500	1 864 000	1 855 000
Skatbar indtægt	403 000	421 000	463 000	467 000	459 000
Indtægtsskatøre	10.2	10.0	12.0	11.9	12.5
Utlignet paa formue og indtægt	44 000	45 000	59 000	59 000	61 000
Tilskud av samlaget	9 000	10 800	6 000	5 600	-
Byens tilskud til skolevæsenet var:					
1. Til folkeskolen	12 200	12 000	14 000	14 250	16 300
2. - middelskolen	6 550	5 400	8 000	7 800	8 200
3. - den tekniske aftenskole	-	-	460	477	570
4. - sjømandsskolen	800	700	900	900	900
Desuten falder av samlagets tilskud:					
1. Paa folkeskolen	2 700	3 000	-	-	
2. - middelskolen	3 000	3 000	-	-	
3. - den tekniske aftenskole	468	450	-	-	
4. - sjømandsskolen	-	200	-	-	
Tilskud til fattigvæsenet:					
a) Av bykassen	12 200	13 700	19 950	18 000	16 000
b) - samlaget	1 600	3 100	-	-	-
Vandverkets overskud var	9 073	9 900	2 500	5 000	8 000

Der blev lagt ny hovedvandledning, og vand- og kloakledningerne blev i det hele betydelig utvidet. Der besluttedes utvidelse av elektricitetsverket samt bygning av et gamlehjem. Disse arbeiders utførelse tilhører den efterfølgende periode.

Arbeidet for beskyttelse av havnen blev gjenoptat. Havnekassens overskud blev hvert aar avsat til dampskibskai. Det hertil oplagte fond var ved utgangen av aaret 1910 kr. 31 038.43.

Kommunens gjæld var ved utgangen av femaaret kr. 249 300.00. Ved utgangen av 1905 var den kr. 163 900. Forøkelsen skyldes for en væsentlig del de ovenomhandlede vandledningsarbeider samt utgifter i anledning av, at en av elektricitetsverkets dammer blev sprængt ved vandflom i aaret 1909.

Arbeidsvirksomheten økedes betydelig. Lønningerne blev meget høiere. Særlig drev sjauerforeningen sine akkordpriser meget op, saa disse blev de høieste i landet for den slags arbeide.

Hvad perioden iøvrig angaar, er den i det hele præget av byens sterke vekst. En livlig byggevirksomhet fandt sted. Her bemerkes, at bebyggelsen av bydelen Mollen skjøt fart særlig i periodens slutning. Ved en hel del ældre bygninger skedde paabygninger og forbedringer. Der byggedes udelukkende av træ.

De matrikulerte eiendommes antal var ved femaarets utløp 353 med en samlet brandtakst paa bebyggelsen av kr. 3 944 970.

Hammerfest magistrat, 2 september 1914.

L. B. Madsø.

irkulære nr. 15/1910.

Fra

t Statistiske Centralbyraa.

Vedkommer

naarsberetning 1906—1910.

Under henvisning til den Norske Regjerings resolution av 9 juni 1905 (indtat i Lovtidenden nr. 29) gir man sig herved den ære at oversende skemaer til de statistiske opgaver, som i forbindelse med de sedvanlige femaarsberetninger blir at indhente for aarene 1906—1910.

Samtlige disse skemaer, av hvilke

Nr. 1	vedkommer	fogder eller amtskasserere,
Nr. 2	—	fogder,
Nr. 3	—	sorenskrivere,
Nr. 4—13	—	lensmænd,
Nr. 14	—	lensmænd paa landet og magistrater i byerne,
Nr. 15	—	magistrater,
Nr. 16—17	—	byfogder og byskrivere,

er i alt væsentlig overensstemmende med de tilsvarende opgaver for forrige femaar, idet man forøvrig bemerker, at der av hensyn til de ved jordbrukstællingen av 1907, fabriktællingen av 1909 m. v. tilveiebragte opgaver er foretat endel indskrænkninger i de opgaver, som ellers pleier at indhentes i forbindelse med femaarsberetningerne.

Med hensyn til skema nr. 1 skal man for de amters vedkommende, i hvilke fogedembederne er nedlagt, henstille til hr. amtmanden at sende skemaet til utfyldning av amtskassereren. Endvidere tillater man sig, forsaavidt angaar amter, i hvilke den nye ordning er traadt i kraft i løpet av femaaret, at anmode hr. amtmanden om at bevirke skema nr. 2 utfyldt for det tidsrum av femaaret, der ligger f ø r den nye ordnings ikrafttræden. Endelig skal man for byer, i hvilke byfogedembedet er nedlagt, bede skema nr. 16 tilstillet vedkommende sorenskriver til utfyldning og skema nr. 17 vedkommende politimester (eller den anden offentlige tjenestemand, til hvem paagjældende forretninger i henhold til lov 21 juli 1894 § 4 c er henlagt).

Det vil formentlig være til lettelse ved meddelelsen av de begjærte oplysninger, at de sammenholdes med de for forrige femaar meddelte; man forutsætter, at eksemplarer av de forrige gang utfyldte skemaer forefindes i vedkommende arkiver. Man sender ogsaa denne gang et saa stort antal eksemplarer av de forskjellige skemaer, at der, foruten det for det Statistiske Centralbyraa bestemte eksemplar, vil kunne utfyldes to gjenparter, den ene til opbevaring ved amtskontoret, den anden i vedkommende embeders og bestillingers arkiv. Dette gjælder dog ikke skema nr. 15 (angaaende arbeidslønninger i byerne), av hvilket man ikke har tænkt sig, at der vil bli tat gjenparter. Av dette skema saavelsom av skema nr. 11 er der beregnet saa mange, at der kan være anledning til at sende eksemplarer av samme til fagforeninger, arbeidsgiverforeninger og private virksomhetsforstandere.

Likeledes er der sendt flere eksemplarer av skema 7 og 8, idet man har antat, at lensmanden vil søke oplysning om de i disse skemaer omhandlede forhold hos vedkommende skogutvalg og fløtningsbestyrelser.

Det bedes som hittil paaset, at ingen utgifter ved opgavernes erhvervelse paaføres det offentlige, idet oplysningerne saavidt gjørlig forutsættes indhentet ved korrespondanse eller i forbindelse med reiser, som foretages i anden anledning.

Sluttelig tillater man sig at anmode hr. amtmanden om at medvirke til, at skemaerne blir snarest mulig utfyldt, og a t d e f o r b y r a a e t b e s t e m t e e k s e m p l a r e r s a a v i d t m u l i g b l i r i n d s e n d t i n d e n u t g a n g e n a v m a r s m a a n e d 1 9 1 1.

Til lettelse ved sakens ekspedition vedlægges et antal avtryk av nærværende cirkulære.

K r i s t i a n i a 4 december 1910.

A. N. Kiær.

N. R. Bull.

Til

t m a n d e n i ..... amt.

Av skemaerne er nr. 1—3, nr. 4, nr. 10—12 og nr. 15—17 enslydende med de tilsvarende skemaer for femaaret 1901—1905, henholdsvis nr. 1—3, nr. 5, nr. 11—13 og 16—18. Idet herom henvises til Norges Off. St. V, nr. 93, Anhanget, skal man indskrænke sig til nedenfor at meddele avtryk av de øvrige skemaer, der avviker noget fra de tilsvarende for foregaaende femaar.

Skema nr. 5
til
femaarsberetning 1906—1910.

Opgaver

vedkommende akerbruket i ..... herred for aaret 1910.

1. Utsæd og avl pr. maal i femaaret 1906—1910.	Hvete.	Rug.	Byg.	Blandkorn.	Havre.	Erter.	Poteter.	Turnips.	Græsfrø.
a) Sedvanlig utsæd pr. 10 ar (maal)	Liter.	Liter.	Liter.	Liter.	Liter.	Liter.	Liter.	—	Kilogram.
b) Avl pr. 10 ar (maal) gjennemsnitlig for femaaret: Korn (samt rotfrugter)	Liter.	Liter.	Liter.	Liter.	Liter.	Liter.	Hektoliter.	Hektoliter.	—
Halm	Kilogram.	Kilogram.	Kilogram.	Kilogram.	Kilogram.	Kilogram.	—	—	Høi [1] Kilogram.

2. Forsaavidt opgaver derover uten vanskelighet kan meddeles, ønskes oplyst, hvor store omtrentlig de forskjellige arealer av aker og eng antages at ha været i 1910 i forhold til arealerne i 1907, naar hver av disse ansættes til 100.

	Hvete.	Rug.	Byg.	Havre.	Blandkorn.	Erter.	Poteter.	Turnips.
1907	100	100	100	100	100	100	100	100
1910								

(Forts.)	Grønfôr.	Andre akervekster.	Kunstig eng			Naturlig eng	
			til frøavl.	til høislaatt.	til beite.	til høislaatt.	til beite.
1907	100	100	100	100	100	100	100
1910							

3. Har nyoprydning av jord fundet sted i aarene 1908—1910, og kan det oplyses i hvilken utstrækning? [2] .....
4. Har i aarene 1908—10 utlægning av nogen del av indmarken (aker og eng) til utmark fundet sted? .....
5. Hvilke er forøvrig de v æ s e n t l i g s t e f o r a n d r i n g e r i femaaret for akerbrukets vedkommende? (Herunder om grundforbedringer paa allerede opdyrket mark, avgrøftning, indkjøp av kunstgjødning, havedyrkning, anvendelse av maskiner og redskaper m. v.)

[1] Gjennemsnitlig for al eng paa indmark.
[2] Betegnes saaledes: 1) særdeles meget, 2) meget, 3) noget, 4) litt, 5) intet eller næsten intet.

(Datum og underskrift.)

Skema nr. 6
til
femaarsberetning 1906—1910.

Opgave

vedkommende **fædriften** i ..... herred for aaret 1910.
Forsaavidt opgaver derover uten vanskelighet kan meddeles, ønskes oplyst:

1. Hvor stort omtrentlig kreaturholdet antages at ha været i 1910 i forhold til kreaturbestanden i 1907, naar denne ansættes til 100.

Aar og datum.	Hester.	Storfæ.	Faar.	Gjeter.	Svin.
30 september 1907....	100	100	100	100	100
30 september 1910....					

2. Hvor stort er det gjennemsnitlige melkeutbytte om aaret pr. ko:
a. for de mere fremskredne gaardbrukere? ..... liter. b. overhodet i herredet? ..... liter.
3. Hvor stort var det almindelige **vinterfór** pr. kreatur i aaret 1910:

	Høi?	Halm?	Andet slags fór (hvilket slags)?
Hest	..... kg.	..... kg.	..... kg.
Ko	..... kg.	..... kg.	..... kg.
Faar	..... kg.	..... kg.	..... kg.
Gjet	..... kg.	..... kg.	..... kg.

4. Er salg av **husdyr** (og hvilke slags) av betydning for herredet?[1] .....
5. Er i femaaret salg av **hester** tiltat eller avtat?[2] og i hvilken grad?[3] .....
eller kjøpes hester for bygdens forsyning? .....
6. Er i femaaret salg av **hornkvæg** tiltat eller avtat?[2] og i hvilken grad?[3] .....
7. Er i femaaret salg av **faar** tiltat eller avtat?[2] og i hvilken grad?[3] .....
8. Er i femaaret salg av **svin** tiltat eller avtat?[2] og i hvilken grad?[3] .....
9 Er salg av **kjøt** og **flesk** av betydning for herredet?[1] .....
10. Er salg av **melk** av betydning for herredet?[1] .....
Er i bekræftende fald salg av melk til byer eller fabrikker av betydning?[1] .....
Er dette tiltat eller avtat?[2] og i hvilken grad?[3] .....
11. Er salg av **smør** av betydning for herredet?[1] .....
12. Er salg av **ost** av betydning for herredet?[1] .....
13. Er salg av **uld** av betydning for herredet?[1] .....
14. **Prisen**[4] i herredet var i aaret 1910:

a. pr. kilogram **kjøt**[5]	..... kr.	øre
1. fersk kjøt		
2. speket kjøt		
b. pr. kilogram **flesk**[5]	..... kr.	øre
1. fersk flesk		
2. speket flesk		
c. pr. liter nysilt **melk**:		
1. almindelig pris	..... kr.	øre
2. pris for melk levert til meieri	..... kr.	øre
d. pr. kilogram **smør**	..... kr.	øre
e. pr. kilogram **ost**[5]	..... kr.	øre
f. pr. 100 kilogram **høi**	..... kr.	øre
g. pr. 100 kilogram **halm**	..... kr.	øre
h. pr. kilogram **andet fór** (hvilket slags?)	..... kr.	øre

[1] Spørsmaalet ønskes besvaret saaledes: «av megen betydning», av nogen betydning», «av ringe betydning», «0».
[2] Det for tilfældet passende ord understrekes.
[3] Betegnes saaledes: 1) særdeles meget, 2) meget, 3) noget, 4) litt, 5) intet eller næsten intet.
[4] Forsaavidt nogen av de ovenanførte priser i nogen merkbar grad var høiere eller lavere end almindelig i femaaret 1906—1910, bedes bemerkning herom anført her.
[5] Her anføres prisen paa den sort, der almindeligst sælges i herredet, med betegnelse av hvilken sort.

(Datum og underskrift.)

Skema nr. 7
til
femaarsberetning 1906—1910.

Opgaver

vedkommende **skogdriften** i ..... herred for aaret 1910.

1. Av hvilke træsorter (gran, furu, birk, asp, or o. s. v.) bestaar væsentlig herredets skog, og hvor stor del omtrentlig av hvert slags?
2. a) Er skogen i femaaret overhodet gaat merkbart frem eller merkbart tilbake med hensyn til bestandens tæthet, veksterlighet o. lign.?
   b) Er skogen i femaaret overhodet gaat merkbart frem eller tilbake med hensyn til dimensioner?
3. I hvilket omfang[1]) leverer herredets skoger:
   a) større salgslast (sagtømmer og anden større rundlast)?
   b) smaatømmer (props, sliperilast o. lign.)?
4. Maa herredet kjøpe bygningstømmer?
5. Er salg av brændeved av nogen betydning for herredet?
6. Maa herredet kjøpe brændeved?
7. Brukes i nogen betragtelig utstrækning som brændsel: a) stenkul? b) kokes? c) torv?
8. a) Findes i herredet torvmyr av betydelig utstrækning, og hvorfra torv let kan hentes?
   b) Foregaar der nogen større torvdrift?
9. Sælger herredet i noget betragtelig omfang andre — forædlede eller uforædlede — skogprodukter, og i tilfælde hvilke?
10. Kjøper herredet i noget betragtelig omfang andre — forædlede eller uforædlede — skogprodukter, og i tilfælde hvilke?
11. Hvad var middelprisen i aaret 1910 pr. meterfavn brændeved, fremført til forbruksstedet inden bygden av:
    a) birk? ..... kr. c) furu ..... kr.
    b) or (older)? ..... kr. d) gran ..... kr.
12. Hvad var middelprisen i aaret 1910 pr. tylvt bygningstømmer? ..... kr. og hvilken dimension er den almindelige?
13. Findes inden herredet snaumark skikket til skogkultur, og i tilfælde i hvilket omfang?[1])
14. I hvilket omfang[1]) foretar den private skogeier: a) saaning eller plantning i sin skog? ..... eller b) utgrøftning av skogmyr?
15. Foretages indsamling av kongler til utvinding av træfrø?
16. Er skogskjøtselen i femaaret i sin almindelighet gaat fremad, og i hvilke særskilte henseender bestaar fremgangen?

[1]) Spørsmaalet ønskes efter omstændigheterne besvart saaledes: «i betydelig omfang», «i noget omfang», «i ringe omfang», «slet ikke».

Anm. Forsaavidt der for herredet findes skogvedtægter, bedes et trykt eller skrevet eksemplar indsendt som bilag eller meddelelse git om, naar saadanne er blit approbert.

(Datum og underskrift.)

Skema nr. 8
til
femaarsberetning 1906—1910.

Opgave

over **tømmerfløtningen** i femaaret 1906—1910 i ..... vasdrag.

1. Antal **tylvter tømmer** og **smaalast** sluppet i vasdraget.

Navnet paa A. Hovedvasdrag, B. Bivasdrag.	Herreder, hvor tømmeret hovedsagelig er hugget.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.

Paa hvilken maate er ovenstaaende opgaver tilveiebragt?
a) ved optælling ved lenser? .....
b) ved meddelelse fra fløtningsbestyrelsen? .....
c) paa anden maate (hvilken?)? .....

2. Er **smaalast** (hvortil henføres sliperitømmer, props, dansk last, kult, juffers, stokkeved[1]) i nogen betragtelig mængde — helst procentvis angit — blit fløtet i vasdraget?
I bekræftende fald oplyses her, saavidt mulig, **hvor stor del** av det under 1 opførte kvantum der falder paa smaalasten a) for hvert av de anførte aar: .....
eller b) i aarlig gjennemsnit for femaaret: .....

3. Hvilke **dimensioner** eller hvilken **gjennemsnitsdimension** — længde og topmaal — eller hvilket gjennemsnitlig kubikindhold antages lasten at ha holdt i femaaret:
a) For det større tømmers vedkommende? .....
b) For smaalastens vedkommende? .....

4. Findes der inden herredet nogen **lense**? .....
Hvor er den beliggende[2])? ..... Dens navn? .....
Hvormange arbeidere er ialmindelighet sysselsat ved lensen? ..... og hovedsagelig til hvilken tid av aaret? fra ..... til .....
Hvormange tylvter — virkelige eller «beregnede»[3]) — blev optællet **ved lensen** i efternævnte aar:

	a) Av tømmer?	b) Av smaalast?
1906	tylvter.....	tylvter
1907	—	—
1908	—	—
1909	—	—
1910	—	—

5. I hvilke av de ovennævnte vasdrag foregaar der **fællesfløtning**? .....
6. Herunder bedes anført adresser paa de bestyrere eller personer, der antages at kunne meddele nøiere oplysninger.
Saafremt trykte aarsopgaver over fløtning i vasdraget foreligger, bedes disse medsendt.

---

[1]) Den sort smaalast, der ikke fløtes i vasdraget, bedes overstrøket.
[2]) Betegnes saaledes, at stedet med lethet kan gjenfindes paa amtskartet.
[3]) I tilfælde av, at «beregnede» tylvter er anført, bedes nærmere opgit den beregningsmaate, der anvendes.

Anm. Forsaavidt der for vasdraget findes fløtningsregler, bedes et trykt eller skrevet eksemplar indsendt som bilag eller meddelelse git om, naar saadanne regler er blit approbert.

(Datum og underskrift.)

Skema nr. 9
til
femaarsberetning 1906—1910.

Opgaver

vedkommende **forskjellige næringsveier m. v. i** ..... herred.

1. **Handel.**
   a) Antal personer, som ved utgangen av 1910 drev landhandel efter bevilling eller handelsbrev:
   b) Hvilke er de vigtigste handelssteder i herredet? .....
   .....
   c) Opgave over kooperative foreninger (forbruks-, spare- eller handelsforeninger m. v.).

Foreningens navn. (Lovene bedes vedlagt.)	Adresse.

2. Antal rettigheter til **skjænkning av øl, vin, frugtvin og mjød** ved utgangen av aaret 1910.

	Antal rettigheter, som indehaves av	
	samlag.	andre.
A) I medhold av lov 18 mai 1860		
Derav benyttet i 1910		
B) Efter lov 17 mai 1904		
a) Almindelige rettigheter		
b) Indskrænkede rettigheter (skjænkning til reisende, spisegjæster og medlemmer av sluttet selskap) ...		
c) Rettigheter til skjænkning kun av alkoholsvakt øl		

Hvis der findes samlag, bedes derhos oplyst: a) Samlagets navn og adresse .....
..... b) I hvilket aar begyndte dets virksomhet? .....

3. **Haandverk, smaaindustri og husflid.**
   a) Kan disse erhverv siges at befinde sig i fremgang eller tilbakegang? .....
   .....
   b) Sælges der fra herredet til utenbysboende haandverks-, smaaindustri- eller husflidsarbeider i nogen betragtelig mængde, og i tilfælde hvilke slags? .....
   .....

4. Findes der i herredet **isbruk**, bedes nedenstaaende opgaver meddelt for vinteren 1910—11.

Anlæggets navn og beliggenhet.	Antal ishus.	Arbeidsstyrke i vinteren 1910—11.	Antal arbeidsuker i vinteren 1910—11.	Kvantum av is, skaaret i vinteren 1910—11. Reg.-ton (skibston).

5—8. **Stenbrud m. v.** (Se omstaaende side!)

5. Findes **stenbrud** i herredet, bedes nedenstaaende opgaver meddelt for aaret 1910.

Stenbruddets navn og beliggenhet.	Stenens art.	Arbeidsstyrke i aaret 1910.	Antal arbeidsuker i aaret 1910.	Produktion i aaret 1910.	
				Mængde.	Værdi.
					Kr.

6. Findes **anlæg for torvdrift** i herredet, bedes nedenstaaende opgaver meddelt for aaret 1910.

Anlæggets navn og beliggenhet.	Arbeidsstyrke i aaret 1910.	Antal arbeidsuker i aaret 1910.	Produktion i aaret 1910.	
			Mængde.	Værdi.
				Kr.

7. Findes der i herredet noget **anlæg for baatbyggeri**, bedes nedenstaaende opgaver meddelt for aaret 1910.

Anlæggets navn og beliggenhet.	Arbeidsstyrke i aaret 1910.	Antal arbeidsuker i aaret 1910.	Antal nybyggede baater i aaret 1910.	Baatenes art.	Produktionens værdi.
					Kr.

8. Saafremt der i herredet findes nogen **landboforening** eller lignende **forening av næringsdrivende**, saasom av haandverkere, sjømænd eller arbeidere, bedes nedenstaaende opgaver meddelt for aaret 1910.

Foreningens navn.	Stiftelsesaar.	Formaal.	Antal medlemmer ved utgangen av aaret 1910.

(Datum og underskrift.)

Skema nr. 13
til
femaarsberetning 1906—1910.

Opgave

over **forbruksforeninger, handels-, haandverks-, arbeiderforeninger, forsikringsselskaper og assuranseforeninger** i ..... kjøpstad (ladested)
ved utgangen av aaret 1910.

	Foreningernes (selskapernes) navn.	Adresse.
1. Forbruksforeninger [1]..		
2. Foreninger av handelsmænd		
3. Haandverksforeninger		
4. Sjømandsforeninger ...		
5. Arbeiderforeninger ...		

[1]) For forbruksforeningerne bedes deres love vedlagt.

(Datum og underskrift.)

Skema nr. 14
til
femaarsberetning 1906—1910.

Opgaver

vedkommende **meierier, ysterier og kondenseringsfabrikker** i ..... herred (by) for driftsaaret 1910.

Anmerkning. Blandt meierier og ysterier medregnes anlæg, der mottar melk fra omkringboende kreaturholdere og omsætter den i penger. Har et meieri flere indeller utmaalingsstationer, henregnes disse under hovedmeieriet. Hvis melken ind m a a l e s (rub. 7), regnes 1 liter like med 1 kilogram. Som indveiet (eller indmaalt) melk medregnes kun, hvad der er mottat direkte fra producenten, ikke hvad der maatte være kjøpt eller overtat fra et andet meieri. Som utbetalt beløp (rubr. 17) opføres kun, hvad der er utbetalt leverandøren for mottat m e l k.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Meieriets, ysteriets eller kondenseringsfabrikkens navn.	Aar, hvori anlægget begyndte sin virksomhet.	Eies det av melkeleverandørerne?	Var det bortforpagtet i aaret 1910?	Drives landhandleri sammen dermed?	Hvor stor er dets omtrentlige værdi? Kr.	I aaret ialt indveid melk. Kilogram.	Av den indveiede melk er producert: Smør. Kilogram.	Fetost. Kilogram.	Magerost. Kilogram.	Mysost. Kilogram.	Desuten solgtes: som fløte. Kilogram.	som melk: mysilt Kilogram.	som melk: skummet Kilogram.	Hvormange personer sysselsætter anlægget? Mænd.	Kvinder.	Leveres den skummede melk gratis tilbake til leverandørerne?	Hvormeget utbetaltes ialt producenterne for melk?	Benyttes skummemaskine?	Hvad slags drivkraft anvendes?

[1]) For kondenseringsfabrikkerne: «som kondensert melk».

(Datum og underskrift.)

15. (*Suite*).
16. Sanitetsstatistikken og medicinalforholdene 1911. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
17. Rekruttering 1912. (*Recrutement.*)
18. Skolevæsenets tilstand 1910. (*Instruction publique.*)
19. Norges sparebanker 1912. (*Caisses d'épargne.*)
20. Norges fiskerier 1912. (*Grandes pêches maritimes.*)

Norges Officielle Statistik, række VI.
(Statistique Officielle de la Norvège, série VI.)

Trykt 1914:

Haandverkstellingen 1910. 3dje hefte. Arbeidstid. (*Recensement des métiers en 1910. III. Durée du travail.*)
Norges bergverksdrift 1912. (*Mines et usines.*)
Arbeidstiden i industrien september 1913. (*Durée du travail dans l'industrie septembre 1913.*)
De offentlige jernbaner 1912/13. (*Chemins de fer publics.*)
Norges telegrafvæsen 1912/13. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
Sindssykeasylernes virksomhet 1913. (*Hospices d'aliénés.*)
Haandverkstellingen 1910. Fjerde hefte. Arbeidslønninger. (*Recensement des métiers en 1910. IV. Salaires.*)
Folketællingen 1 desember 1910. Femte hefte. Folkemængde fordelt efter kjøn, alder og ægteskabelig stilling samt fødesteder. Fremmede staters undersaatter. (*Recensement du 1er décembre 1910. V. Population classée par sexe, par âge, par état civil et par lieu de naissance. — Sujets étrangers.*)
Norges sømfart 1912. (*Navigation.*)
Ulykkesforsikringen 1911. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
Fængselsstyrelsens aarbok 1910. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1910.*)
Kommunevalgene 1913. (*Elections en 1913 pour les conseils communaux et municipaux.*)
Veterinærvæsenet og kjødkontrollen 1912. (*Service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)
Norges kommunale finanser 1910. (*Finances des communes.*)
Forsømte barn 1910 og 1911. (*Traitement des enfants mendiement abandonnés.*)
Norges postvæsen 1913. (*Statistique postale.*)
Folkemængdens bevægelse 1911. (*Mouvement de la population.*)
Norges handel 1913. (*Commerce.*)
Sundhetsstatistikken og medicinalforholdene 1912. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
Folketællingen 1 december 1910. Sjette hefte. Folkemængde fordelt efter livsstilling med angivelse av alder og ægteskabelig stilling. Navnefortegnelse over gamle. (*Recensement du 1er décembre 1910. VI. Professions avec l'indication de l'âge et de l'état civil. Liste nominative des individus âgés.*)
Fiskerforsikringen 1913. (*Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
Industristatistik 1912. (*Statistique industrielle.*)

Trykt 1915:

Nr. 23. Markedspriser paa korn og gulerøtter 1886—1914. *(Données sur les prix du blé, pommes de terre 1886—1914.)*
— 24. Indtegts- og formuesforhold efter skatteligningen 1911. *(Revenus et fortunes selon l'imposition de l'exercice 1911.)*
— 25. Norges sparebanker 1913. *(Caisses d'épargne.)*
— 26. Fattigvæsenet 1911 og 1912. *(Assistance publique.)*
— 27. Folkemængdens bevægelse 1906—1910. II. Sammendrag. *(Mouvement de la population pendant les années 1906 à 1910. II. Résumé.)*
— 28. Norges fiskerier 1913. *(Grandes pêches maritimes.)*
— 29. Norges bergverksdrift 1913. *(Mines et usines.)*
— 30. Norges telegrafvæsen 1913/14. *(Télégraphes et téléphones de l'État.)*
— 31. Norges kommunale finanser 1911. *(Finances des communes.)*
— 32. Private aktiebanker 1913 og 1914. *(Banques privées par actions.)*
— 33. Skolevæsenet samt døvstummeanstalterne 1911 og 1912. *(Instruction publique. Écoles pour sourds-muets.)*
— 34. Arbeidsledighet og Arbeidsledighetskasser. *(Chômage et caisses de chômage.)*
— 35. Skolevæsenets tilstand 1911. *(Instruction publique.)*
— 36. Rekrutering 1913. *(Recrutement.)*
— 37. De offentlige jernbaner 1913/14. *(Chemins de fer publics.)*
— 38. Ulykkesforsikringen 1912. *(Assurances contre les accidents du travail.)*
— 39. Veterinærvæsenet og kjøtkontrollen 1913. *(Service vétérinaire et l'inspection de viande.)*
— 40. Fagskolestatistik 1911/12—1913/14. *(Écoles professionnelles.)*
— 41. Forsikringsselskaper 1913. *(Sociétés d'assurances.)*
— 42. Sindssygevæsenets virksomhed 1913. *(Hospices d'aliénés.)*
— 43. Norges postvæsen 1914. *(Statistique postale.)*
— 44. Husholdningsregnskaper for haandelsfunktionærer m. v. *(Budgets de familles d'employés du commerce, etc.)*
— 45. Dødelighedstabeller for det norske folk 1901/02—1910/11 *(Tables de mortalité les expériences 1901/02—1910/11.)*
— 46. Forsorgte børn 1912 og 1913. *(Traitement des enfants nécessiteux abandonnés.)*
— 47. Beretninger om amternes økonomiske tilstand 1908—1910. I og II. *(Rapports des préfets sur l'état économique et social des préfectures.)*

Det Statistiske Centralbyrås øvrige trykte arbeider:

Statistisk Aarbok for kongeriket Norge. Seneste utkommet: 58de aargang. Kristiania 1915. *(Annuaire statistique de la Norvège.)*

Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå. Seneste utkommet: Tolvte og trettende hefte 1914. Kristiania 1915. *(Journal du Bureau Central de Statistique.)*

Maanedsoppgaver over varesomsætningen med utlandet 1914. Andet bind. *(Bulletin mensuel du commerce extérieur en 1914. Deuxième année.)*

Norges civile, geistlige og juridiske inddeling 1 april 1912 med tillæg. Kristiania 1912. *(Les divisions civiles, ecclésiastiques et judiciaires du royaume de Norvège au 1er avril 1912.)*

Fortegnelse over Norges Officielle Statistik m. v. 1826—31 december 1910. Kristiania 1889 og 1913. *(Catalogue de la Statistique officielle.)*

Statistiske Oversigter 1914. Kristiania 1914. *(Résumé rétrospectif 1914.)*

Samtlige verker er tilsalgs hos H. Aschehoug & Co., Kristiania.

15 december 191